Bibliothèque numérique
medic@

Van Helmont, Jan Baptist. **Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla medica inavdita, I. De Lithiasi, II. De Febribus, III. De Humoribus Galeni, IV. De Peste. Editio secunda multò emendatior**

Amsterodami, apud Ludovicum Elzevirium, M DC XLVIII, 1648.
Cote : BIU Santé Pharmacie 11695 (2-4)

PARIS biu Santé

Licence ouverte. - Exemplaire numérisé: BIU Santé (Paris)
Adresse permanente : http://www.biusante.parisdescartes.fr/histmed/medica/cote?pharma_011695x02x04

11699 2

JOANNIS BAPTISTÆ

VAN HELMONT,

Toparchæ in Royenborch, Pellines, &c.

OPVSCVLA MEDICA INAVDITA.

I. DE LITHIASI.
II. DE FEBRIBUS.
III. DE HUMORIBUS GALENI.
IV. DE PESTE.

Editio secunda multò emendatior.

ECOLE SUPERIEURE DE PHARMACIE DE PARIS
BIBLIOTHEQUE

AMSTERODAMI,

Apud Ludovicum Elzevirium,

cIↃ IↃC XLVIII.

In Nobilis & præclariſſ. D.

J. B. HELMONTII

OPERA

Contra Galeniſtas,

CARMEN

Nob. & Ampliſſ. Domini

IANI WALHORNII D.

Majeſtatis ſuæ Conſiliarii.

CLaude Scholas, Galene, tuas: ſatis occiſorum eſt,
Ohe jam ſatis eſt: plena ſepulcra ſonant!
Namque cruor clyſterque tibi ſunt pharmaca: ſæpe
Das nihil: In Critico ſpes tibi ſola die.
Interea in tactu venæ, linguæque peruſtæ,
Totus & urinâ, ſtercoribusque ſtupes.
Non Ægrum juvat hoc: illi Medicina paranda.
Nil opus eſt morbi teſtibus: at Medico.
Attamen exſpectas pretium poſt funera magnum:
Sic canis ægrotum ſpectat, amatque pecus.
Vnus Apollineâ potis eſt Helmontius *arte,*
Quos alter morti liquerat, eripere!

DOCTRINA INAVDITA,

De cauſis, modo fiendi, contentis,
radice, & reſolutione

LITHIASIS.

ITEMQUE

De ſenſu, ſenſatione, dolore, inſenſibilitate, ſtupore, motu, immobilitate.

PROUT

De morbis hujus claſſis, Lepra, Caduco, Apoplexia, Paralyſi, Spaſmo, Comate, &c.

Nova & paradoxa hactenus omnia.

Tractatus tam Phyſico, & Medico, quàm Spagyro utilis: miſeris autem utiliſſimus.

AUTORE

JOHAN. BAPTISTA van HELMONT,

BRVXELLENSE.

ÉCOLE SUPÉRIEURE DE PHARMACIE DE PARIS
BIBLIOTHÈQUE

AMSTERODAMI,

Apud Ludovicum Elzevirium,
cIↃ IↃC XLVIII.

Illustri Viro,

DOMINO CASPARO ULDARICO,

Sacr. Rom. Imper. Baroni de Hoensbroeck, Teutonici ord. Commendatori in Gemert;

Bonarum artium fautori,

Amico atque Patrono suo singulari.

MEministi, quòd Illustris Dominus, D. Wernerus Spies de Bullesheim, Teuton. ordinis, Baillivæ Confluentiæ Commendator Provincialis, ac domûs Pitzenburgi Mechliniæ Commendator, Dominus in Elsen, & Herrn-Mulheim, &c. pridem Avunculus tuus, amicorum meorum faventissimus, triduo ante mortem, mihi lecticam suam mitteret, quia atroci Tertianâ decumberet; cumque advenissem, me adhuc capite salutaret, & amplexum utrâque ulnâ minaretur: eundem voluerim statim succurrere, eò quòd pulsus intermittens festinari juberet: sed suos distuliſſe pollicitam opem, in pomeridiem, ut Medentes adessent. qui dum exposuissent suam operam, quodque 13. jam diebus, secuissent venam bis, totiesque purgâssent, aluissent autem jusculis, ac sero lactis: confectionibus demum Alckermes, & Hyacinthorum corroborâssent: ideóque eadem orbitâ procedendum, nisi quòd demum crura, atque brachia, Cantharidibus ulceranda essent. Me autem respondisse: Cernitis viri amici, quantum spei isthæc remedia dederint, auxerint, reliquerint. Quare si pergatis eâdem viâ; dies crastina horrores, & agonem mortis, pro Tragœdiæ Epilogo dabit. Quæso, dentur mihi saltem horæ 5, & adhuc hodie apparebit, an vir ille Illustris, me sui amicissimum, frustra accersiri, hesternâ die jusserit. Consensere facilè, præter unum Fonsecam, forte quia Lusitanus esset. qui remedia chymica sprevit, quatenus ignea, oleumque igni affunderent. Adeóque unius voto, eques ille necem subiit. Nam etsi astarent sacerdotes amici, etiam nobiles domestici: plus tamen sperabant ex solitis & plurium votis, quàm nondum

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 5 sur 328

cognitis medelis. A bonis itaque desiderari cœpit: quia aberas, dum hæc contingerent. Etenim ut justa parit indignatio versum: Ita ab ignaris concitatus, decrevi, libellum inauditæ doctrinæ de febribus edere. Et opportunè Card. Ferdinandus, Regis nostri frater, à suis Archiatris Lusitanis, immodicâ cruoris exhaustione, atque immodestâ refrigeratione, extinguitur. Id autem sic futurum, Carmelitæ confessario suo, prædixeram scriptis. Deinceps autem à nece, id controverso jure disputatum. Certamen vicit Fortunatus Vopiscus Plempius, Batavus apprime doctus, ac Professor Lovanii. Ego autem carmen libro meo præfixi, quo constaret, non tam malitia: quàm brutalis medentum illorum, atque impunis stupiditas. Addidi eapropter, *neminem unquam à febri, Galeni stylo immunem factum, ut neque gravius aliàs ægrotantem, evaderet nisi quem robur naturæ tempestiviùs è manibus illorum eriperet.* Eò quòd in Scholis, hactenus tam febres essentialiter, quàm earumdem remedia nescirentur. Edidi ergo librum, qui istud solidaret: at tot undique mendis conspersum, quod erubuerim pro meo illum agnoscere. Ac utut talis: tamen ob rei novitatem, mox ab ortu, desiderari cœpit: quia defecerat. Ostendo namque febrim ignorari, nesciri remedia: itemque quaternarium humorum, esse aniles nugas, quibus creduli mortales cœmiteria saginant adhuc hodie. Itaque esto Problema: Nimirum *ipse vel in eo erravi penitùs: vel non quidem ego; at Humoristæ errârunt. Totaque Schola Humoristica pessum ivit: quia modò jacet cardo, cui innituntur medendi postes.* Res ista cum tangat vitam, Rempubl. ac plerasque familias: rogo Christianum orbem, ut ex charitate invigilet decisioni tam inopini, magnique momenti Problematis. Addo pariter librum, quo demonstravi causas, remedia, itemque modum fiendi calculi, ignorari constanter hucusque. Pestem quoque, Apoplexiam, Paralysin, Lepram, Lethargum, Spasmum, idque genus morborum, à Scholis æquè adhuc nesciri. Conscripsi autem hæc Paradoxa, in arrham polliciti majoris Tomi, quo Initia physica, atque nova medendi axiomata, pandam pro bono publico. Scilicet ut discant, ac resipiscant Scholæ. Discant quidem, non à me; (qui omnem alioqui gloriolam sprevi semper) sed à Datore omnis boni. Conatus autem sum, acceptum talentum, in proximi utilitatem sic manifestare, ut posthac quilibet sanæ mentis, velit nolit, fateri debeat, ipsasmet tenebras, è Scholis Gentilium, Veritatem proscripsisse hactenus. Cumque meos labores toti mundo loqui optem: idcirco eosdem Tibi dicare decrevi, in pignus amicitiæ: quòd Musarum Patronus, & Pyrotechniæ fautor esses.

Non

Non enim libros meos Principibus Viris unquam dicavi, ut geſta illorum, atque avorum imagines, ac ſtemmata referrem. Nolim equidem videri, aſſentando corrumpere voluiſſe illorum integritatem. Scio quoque, tibi non minùs, quàm mihi diſplicere quidquid adulatorum eſt. Denique nec offero ſcripta mea, ut tuâ ſub authoritate muniantur. Abſit & iſta ſtupiditas, quæ neſciat, ipſos Reges eſſe impares ad ejusmodi tutamen. nec quicquam ſubſiſtere, quòd à DEO patrocinium non eſt nactum. Do ergo, Vir Illuſtris, dicoque tibi, hoſce labores meos, nudo titulo, ut me amare pergas tui amantiſſimum;

Qui Deum rogat,

ut te in valetudine protegat!

Tu interim fruere, gaude & vale, ut optat tuus

J. BAPTISTA van HELMONT.

Bruxellæ, 6 Kal. Octobr. 1643.

EXPLICATIO ALIQUOT verborum artis.

1. *Liquor Altaheſt* Paracelſi, omne corpus viſibile reſolvit in primam ſui materiam, ſervatâ ſeminum poteſtate. De hoc ajunt Chymici: Vulgus cremat per ignem, nos per aquam.

2. *Archeus* Paracelſi, eſt aura vitalis, ſeminum, & vitæ directrix, & τὸ ἔνορμον Hippocratis.

3. *Blas*, Etymi defectu voco, vim motûs, tam alterativi, quàm localis.

4. *Duelech* Paracelſi, nomen proprium calculi humani. Calculus namque eſt metaphora.

5. *Gas*, eſt ſpiritus non coagulabilis, qualis è fermentante vino; itemque ruber ille, qui chryſulcâ operante, eructatur, &c.

6. *Magnale*, eſt theca in aëre, creatura, inter corpus, & non corpus, media.

7. *Magnum oportet*. Eſt tribulus & ſpina terræ, in vita mediâ hominis: de quo in ſingulari tractatu.

8. *Leſſas* Paracelſi, eſt ſuccus terræ, recens in radicem, tanquam culinam vegetabilis, tractus.

9. *Zenexton* Paracelſi, Amuletum contra peſtem.

10. *Pulvis Vigonis*, notus tonſoribus.

11. *Elementum ignis Veneris*, oleum è ſulfure cupri.

12. *Aqua chryſulca*, & regis, eſt aqua fortis, & hæc eadem maritata cum ſubquadruplo ſalis armoniaci.

13. *Aurum horizontale*, eſt aurum in pondere, at nondum ſat fulvum.

14. *Diaceltateſſon* Paracelſi, eſt argentum vivum vulgi, coagulatum in Altaheſt, & tinctum cum aquâ ovorum. Fitque arcanum corallinum, de eſſentia, & conditione aureitatis: quia eſt etiam horizontale.

15. *Relolleum* Paracelſi, eſt qualitas, non habens in ſe ens ſeminale; uti ſunt qualitates elementales, item color, & ſignatura rerum ſimplicium.

Reliqua autem vocabula minùs uſualia, vel ſunt Medica, vel ſaltem in Autoris præſenti Textu deſcripta, ac elucidata, adeóque Lectori obvia.

PHI-

PHILIATRO LECTORI

Pacem, Gaudium, Scientiam

Optat Philosophus per Ignem,

JOANNES BAPTISTA VAN HELMONT,

BRUXELLENSIS,

TOPARCHA IN ROYENBORCH,

PELLINES, &c.

NUPER *emisi doctrinam novam de febribus. In qua ostendi febrim, in essentia, radice, proprietatibus, atque remedio, esse Scholis incognitam. Res ista Medentes diversimode affecit, ac potissimum anxit discere recusantes. Qui namque sibi sat sapere persuadent, dixerunt:* Ergone Academiæ hanc impune sustinebunt calumniam? totque virorum præclara ingenia, & nos ipsi, fuimus stipites? Solusne Helmont ad mensam Solis accumbit, ut ex epulis istis, Adeptum Medendi sibi arrogare ausit? *Intentionem at meam quamvis pauperrime comitetur mea ignorantia, hujusque confessio non deleat ignorantiæ labem: veniam tamen meretur integritas, atque sinceritas intentionis meæ. Siquidem, in Medendo, cujusque veritas ab opere, quod post se relinquit, æstimanda venit. Nec enim calumniæ censeri debent, si errores antecedentium detegantur, suppressis eorum nominibus. Tractatur per me res humana, publica, solius charitatis ergo. Si dixero itaque, quod adhuc primus eorum, qui ab Ethnicis medendi fundamenta petunt, desideretur, qui nedum febrium; sed & quorumcunque morborum radicem, agnoverit, ac justa remedia; idque demonstravero: culpa careo, nec injurius videbor. Sin minus, ignorantiæ meæ miserti, quæso, me instruant: prout ego reor, me sola generis humani commiseratione motum, ne quisquam posthac suam fidat vitam infidis auxiliatoribus, qui neminem à morbo, ex certa scientia immunem fecere hactenus; sed, quotquot evaserunt, convaluisse, solius Dei munificentia, ac naturæ suæ bonitate. Hoc est namque illud paradoxum, quod me demonstraturum polliceor, & staturum promissis. Dixeram autem, præfato de febribus libro, me, calculo etiam suum tractatum debere: quia Lithiasis, monstro similis, ideoque singulari stabulo segreganda. Etenim reliqui morbi nusquam, nisi penes nos, nascuntur: solus autem calculus, etiam in matula concrescit. Lapidescit quidem, tanquam productum naturæ universalis, sed, in quantum modificatæ, crescit: utque fiat calculus, non autem petra; requirit materiam ab homine dispositam. Hoc ergo limite, videbunt Academiæ, se ne extimis quidem oris, Lithiasis causas attigisse: quique se insciti febrium culpatos dolent, agnoscent, se calamitatis suæ plures habere socios. Nunquam enim volui omnibus ante me injuriosus esse: sufficitque, me protestatum carere animo injuriandi. Absit*

 enim,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 9 sur 328

enim, quod nesciam, rem ignotam, in usus proximi demonstratam, carere calumnia: dum præsertim Medentis inscitia se habet per modum criminis, pellemque pro pelle quandoque daturus sit homo. Non secus atque Prætor, aliquem criminis accusans, excusatur à calumnia. Dolui semper magnopere, in sola Medendi religione, tam surdis, pigris, atque frivolis principiis subscriptum: in cæteris vero professionibus, tam ingeniose elaboratum. Enimvero quid subtilitatis non est machinatum, circa quinque voces Porphyrii, quas prædicabilia nominant? quasque versutias non moverunt, circa res vanas? garritus, inquam, sermocinalis industriæ testes? Raymundus tamen, his non contentus, alias novem voces invenit universalissimas: ac dein hisce alias 28 minus universales: atque demum tandem 72 alias universales subdidit, quibus res quælibet deciesseptiesmillies, quadringenties, quadragies sex vicibus describi, prædicari, atque distingui possit. Inutilis ille garritus, scientiarum immensæ siliquæ, sine nucleo. Certe humana ubique ingenia, absque calcaribus, ultro in subtilitates prona, si inanes illarum fines. In rebus autem, vitam & sanitatem spectantibus, continuo stertuerunt veterno. Ius quoque ita subtilitatibus incumbit, circa placitorum explicationes, ut acumina, quibus humanum ingenium tam mirifica admiratione rapitur, seseque propria intuetur oblectatione, ut singulari prærogativa, vocentur Iuris subtilitates. Sermocinalibus hæ quidem minus vanæ: utpote, quod ad acquirendum defendendumque Ius sunt comparatæ. In Theologicis verò, quid non augustum, per quæstionum acribologias, sperant cathedræ? Vtinam his cunctis careat humana necessitas. Meum atque tuum, cuique absque fuco cedat! fides etiam (ut in Mahumetismo) staret citra disceptationem. Cedat quæque subtilitas, cujus in die novissimo non habebitur ratio: Rediret sic enim Apostolica sinceritas; Sic accepi, sicque tradidi vobis. Saltem mitius judicium subituri, qui in vita, ab ejusmodi subtilitatibus fuerunt alieniſſimi. Aſt in re medica, (proh dolor!) ubi indagatio est maximè necessaria, utilis, & ob charitatem commendata, omnia propemodum mansere intacta: quia utrobique supina ignavia, ad subscribendum ignorantûm avitis stoliditatibus, prona; damnosior quoque inter eos, qui per plateas vagantur, deque domo in domum transcurrunt, ut sanitatem venalem prostibulent, & ignotum sibi morbum fugent. Non enim semel obiter apud Academias dubitatum est hactenus, super theorematum fide, à Gentilibus traditorum: quæ aliàs vel sola facilitate futilitatem velant, primoque intuitu, sui suspicionem excitare deberent: quoniam in rebus humanis nil durius pudore, stupiditate, nil mendacio atque fraude plenius, crudelitate item atque credulitate nil admirabilius, per tot jam susceptum secula, quàm professio, quæ indies per mortes hominum, sub concentrica subscriptione, ad vota Gentilium, experimenta facit. Fatentur enim id mecum nationes, absque Medico viventes, quantam vitam ducant. Fatentur id, inquam, & emunctiores Medici. Etenim non ita pridem interrogatus à me vir pius, ac modestus, Medicus autem celeberrimus, Doctor Iohannes van der Wegen, cur (siquidem Lovanii habitaret, haberetque in aula amicos, atque dynastas quos curaret, essetque Cathedræ aptissimus) lectionem aliquam non appeteret? respondit ingenuè, non esse licitum, aliud doctrinæ genus adolescentiæ prælibare, præter Galenum; adeóque (inquit) scienter damnarem animam meam, sciens meliora, atque docens pejora. Ergo, quod ego me scire detego, sciunt, at non audent, alii. Bone Iesu, quousque durabit Medentûm torpor? tantaque truculentia contra opus manuum tuarum? Permitte, permitte, ô infinita Bonitas, ut agnoscat genus mortalium, quod dæmonium Moloch nullis invideat subtilitatibus,

tatibus, quam quæ circa charitatem ventilantur, quæque vitam tuæ imaginis ſpectant, & conſervant. Initio enim dolui, tam immenſam credulitatem principiorum, tantamque mortalium ignaviam, circa res tanti momenti; hujusque rei crevit indies miſeratio mecum. Hinc tandem lucem tantillam nactus, cum ingenti dolore cognovi, Scholarum errores, per me, eluceſcere debere. Enimvero in limine id viſum fuit mihi, indomitæ arrogantiæ plenum, quod omnium minimus, omnibus ante me, Philoſophicæ Veritatis ignorantiam inurerem: mihi autem ſoli Adeptum Medendi tribuerem. Rogavi ideo ſæpe Dominum, ut à me iſtud talentum ſuum repeteret, penitúsque auferre dignaretur, atque alteri digniori tribueret. Sciebam namque, quod, qui bene latuerat, bene vixiſſet, ſaltem moraliter, & hoc ulceroſo ſeculo præſertim. Reſtiti itaque, ac dilatavi dudum hanc principiorum Medendi ignorantiam ſuo mundo proponere, donec jam ſenex, ultima cogente neceſſitate, mortisque in agone conſtitutus, pollicitus ſum Domino, me ſuum talentum candide propalaturum: ne fruſtra ſcilicet in mundum veniſſe, atque inutilis hinc diſceſſiſſe, quandoque in ſtricto Dei judicio cenſear. Etenim per viſionem ſomnialem intellexi, quod plus formidarem oblocutiones, quàm Dei indignationem. Callidam eſſe naturam, quamdiu prætexeret ſuperbiam, in pure obſequendo Deo, ob fallaces reſpectus humanos. Arrogantiam item meam non cernerem, ſi tam potius in timore, minus generoſe effecturum me, quod requirebatur contra viros judicioſos, à tot ſeculis in me inſurrecturos, quam in pure parendo Veritatis Datori glorioſiſſimo. Imo, nec commiſerarer proximi, talentumque humi tegerem, retroſpiciens ad incerta, de me, mundi arbitria. Fores Medicinæ à tot ſeculis ſeratos, clauſtraque, atque obices, rubigine obductos, ſcirem quidem, at pandere dubitarem: quaſi lanitoris munus præſumerem merè meum, nec aliunde datum. Reſolvi itaque mecum, agere, quæ charitas, agenda ſuaſit, non arrogantia: ſciens, quod non injurius, qui bonum publicum intuetur, quanquam verecundum iis, qui temere Gentilium nugis ſubſcripſere, in damnum generis humani. Tandem itaque inter pudorem, & rei magnitudinis terrorem, medius conſtiti, multotiesque calamum repoſui. Iterumque ſeriò rogavi Dominum, dignaretur alium me digniorem deligere. Quapropter meritò indignatus Dominus, hunc malum atque inutilem ſervum permiſit cribrari à Satana. Nam Ordo, cujus zenith eſt domus Poteſtatum, & Nadir, cæteri Ordines, me cœpit gratis perſequi, indignis technis. Cognovi ſtatim, quod manus Domini tetigiſſet me. Ideóque in plena perſecutionum tempeſtate, volumen conſcripſi; cujus titulus, Ortus Medicinæ. Id eſt, initia Phyſica inaudita. In quo detexi errores Scholarum, medendo ſolitos. Nova, inquam, morborum principia, ut & hactenus inaudita theoremata dedi, ac demonſtravi; ut relictis Gentilium vanitatibus, Academiæ deinceps aſſueſcant Veritati. Inde enim inveni in anima ſabbatiſmum, qualem nunquam in meis proſperitatibus; adeo ut ſuſpicionis plenus dolerem, quod tantæ procellæ quietem animæ, aut corporis ſomnum, nequicquam turbarent. In quo non ſat laudare poſſum, Deus, protector mi, largitatis tuæ abundantiam, quæ non permiſit animam meam vel tantillum excidere, ſub tantis undique anguſtiis, è plena pacis fruitione: formidans hoc unicum, ne inutilis ſervus ſepelirer cum tantillo talento. Quisquis ergo zelum meum interpretaris ſuperbam jactantiam, per me licet, modo te ipſum non læſeris. Gaudebo namque reportare omnem confuſionem pro bono proximi, & poſterorum, fruarque optatu meo; ſive interim auſus mihi in temeritatem ceſſerit, ſive non. Irrorabit namque Deus ſator, quæ voluit creſcitura. Enimvero libro de febribus, narravi pœnitentiæ meæ exordia, qualiter-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 11 sur 328

que à Galeno, & Avicenna desciverim, ob deprehensas nimirum, columnarum Medendi falsitates. Vnde deinceps crevit in me adhuc Iuvene singularis fiducia, qua me lubens omnium injuriosis censuris, propter proximum exposui: sensimque dierum currente numero, Dominus candorem zeli mei aspexit, & me, jam virum, permisit videre, arumnarum & ruinæ plenum esse, quicquid in Scholis Medicis docetur, & fore posteris ludibrium. Bone Iesu! quantum tunc expavi clementiæ tuæ magnitudinem, quæ parvulis revelat, viris alioqui religiosissimis & ingeniosissimis negata à tot seculis. Porrò, quantumvis inde certior factus, quod accepti Veritatis talenti manifestatio mihi incumberet: attamen est natura inveniendis excusationibus facilis, fallitque se, & suas tristitias, per rationis pedissequæ, adminicula. Mox ideo (vah pudet me meæ inconstantiæ) susceptum onus meis iterum excussi humeris, & dixi; Quis sum ego, Domine? deficiunt enim mihi solidiora, quæ in locum deprimendorum surrogarem. Quæ enim ante credebam mihi imperata, suspicabar iterum, æstu Satanæ suggesta: eo quod deficiebant arcana remedia; diplomata nimirum, sive signa meæ missionis. Quapropter in juventute dudum mihi persuaseram, ipsam Medendi artem nil esse præter meram impostruram, ab otiosulis excogitatam Græcis, in perniciem Romanorum domitorum primitus exstructam, deinceps in hominum calamitates confirmatam; cui humana credulitas, ob conceptam spem, facile subscripsisset, sicque sibi authoritatem peperisset ista religio Medica; quia plerumque nimis facile credimus, quæ nimis avide optamus. Sciebam quidem ex tum, Medicinam Academiarum esse rem nihili. Quorsum præbebant mihi suffragia, cum morbi incurabiles, tum insuper experimentorum vanitas: ac tandem, suppetiæ affluebant undecunque; quia Medentes passim ludibrio expositos viderem. Tum huic meo errori adstipulabatur ipsa Philosophia, adolescentiæ prælecta. Nimirum quod Logica, Physica, & Metaphysica Scholarum, non sint illa Philosophia, propter quam Pythagoras paucos duntaxat, melioris succi discipulos, instruendos assumsit olim sibi, plurium annorum silentio, secretoque sacramento, devinctos, se neminem unquam quicquam illorum, quæ ibi audierant, declaraturos. Suspicabar enim, potius ibidem Pyrotechniæ tradita præludia, quam scientiæ illius, quam Galenus hellenico multiloquio pandit. Siquidem & dudum ante Pythagoram, quisque consueverat per Hieroglyphica, in templis fideliter adnotare, quæcunque suis profuerant. Id namque tanta necessitas, tamque intestina calamitas, convicerant, ut absque invidia sic posteris traderentur. Cum igitur ars Medendi, apud me, in vilipendium rueret, incidi in textum sacrum, sæpius lectum, nunquam tamen intellectum. Videlicet, quod Altissimus creasset Medicum, eumque honorari mandasset, propter sui necessitatem. In quo statim deprehendi: 1. Quod ille, qui omnia creavit, se tamen singulariter glorietur Medici Creatorem. 2. Quod propter sui gloriam, bonitatis emanationem, ad infirmorum necessitates, subventionem, & auxilia, adeóque per Medicum, Altissimus placari velit, restituendo ablatam sanitatem. 3 Quod is, cui debetur omnis honos & gloria, præceperit, solos parentes, & à se creatos Medicos, honorari: quasi Medicus aliquid patrizantis haberet. 4. Dein, in mea virilitate, non parum, diu noctuque anxius inquisivi, quisnam ille felix esset, quem Altissimus ab æterno destinavit, elegit, & creavit in Medicum, atque hinc quoque honorari præcepit? An forte esset is ille, qui, perlectis Institutionibus, & aliquot classicis authoribus, emensusque in Academia solidum triennium, tandem per disputationes, & examina, à Professoribus, candidatus emitteretur, tam seculari, quam Ecclesiastico jure admis-

admissus? Num verò ille, qui eodem jam Medici titulo, consenuisset sub luge alienâ, plenus interim annorum, experimentorum, & nummorum? Tum statim respexi, quòd infirmus egeret Medico, quem Altissimus creavit, plenis instructo numeris: *quodque sanus non indigeret Medico adstante, qui culinæ præesset, numeraret buccellas, & dietæ regulas præscriberet. (Plura de honore Medicis debito, posthac invenies sub historia Duelech.) Consideravi ex altera parte:* Quod unguentarius conficeret pigmenta suavitatis: nec consummarentur opera ejus: nec esset medicamentum exterminii in terris. *Quod sonat, verum Medicum omnes morbos æquâ falce demetere, nec esse morbos penes ipsum incurabiles. Insigne sane discrimen inter Medicum, quem creavit Altissimus, & illum, quem crearunt Academiæ, per doctrinam Gentilium. Actutum mihi se obtulit immensus incurabilium catalogus: quasi pro his nil esset solicitus Altissimus; aut tales ægri non essent morbidi. Vtpote, pro quorum necessitate nec Medicum, nec Medicinam, in Academiis creasset. Siquidem isti, nedum hujusmodi infirmos conjiciunt in desperationem: verum etiam, quotquot sponte non silent morbi, desperatis adnumerant: Imo quartanam, quæque in annos, radices stabiles servant, spontaneoque plerumque naturæ tædio terminantur, reputant incurabiles. Ac nisi morbi reliqui ultimo ad metam decurrant, omnes profectò ex æquo adderentur incurabilibus. Plerique namque, dentis dolorem auferre nesciunt, nisi per evulsionem ejus. Sic fortassis, idem in veteri Cephalalgia, capitis ablationem, pro sanitate, imperarent, si sospes vita perstaret. Post insignes ergo aliquot annorum labores, me piguit, quod nihil aliud scirem, aut didicissem quam quod nihili. Nam tametsi crederem, Medicum à Deo creatum, pro-ut & medicamina simplicia: totus tamen hæsi in cognitione illius Medici, rerumque sibi subservientium. Optabam enim multoties, Ah utinam talis Medici tandem aliquando fiam discipulus. Interim cognovi clare, Artem Medendi, tam Græcis, quam Arabibus excultam, quamque Iudæi mentiuntur sibi à suis Rabbinis, sub Kabala, per manus traditam, longissimè distare ab ea, quam Sacer textus depingit. Tandem itaque in animum induxi. Medendi scientiam à medio, intentione, & fine, habere initium bonum:* Esse nimirum donum bonum, descendens à Patre luminum: *quodque hoc ideo nunquam descendisset, pridem in Ethnicos, & Iudæos, utcunque nostra credulitate inflatos; utpote quos Dominus non creavit Medicos, nec in nostri necessitatem; ut neque honorandos, sed serio vitandos, præcepit. Non est enim Medicus à Deo creatus, defectuosus, lucro deditus, hostisque Christianorum: sed charitatis plenus. Hanc namque illius doni boni raritatem primum notavi ex Dioscoride. Qui à diebus Platonis, (quibus vixit) historias herbarum quidem descripsit; In hunc attamen diem, vix illi aliquid est additum, detractum autem plurimum. Adeoque bis mille & tercentum annis, vix aliquid luminis, in rem Herbariam, superne illuxit, licet maxime obviam, atque necessariam. Quapropter in alios cognitionum abstrusiorum ordines, sobrie satis, supernum istud lumen delapsum, conjeci. Minimè tamen in Gentiles, Atheos, perfidosque Iudæos, extra Veritatem, & charitatem secluſos, ac ob id à Deo derelictos. Et rerum nativitates, ut sunt relegatæ in temporum plenitudinem, nobis tectam, Ita veritatis Medendi donum non descendere, nisi statuta apud Deum maturitate. Nec enim lumen gratuitum lucebit ad lubitum nostrum. Nam qui omnia fecit ut voluit, facit eadem quando volet, perficitque in quibus voluerit. Consenui enim, jam à quadraginta, & amplius, annis, in Medentûm turba; tandemque senex cognovi, Theoremata Scholarum per me subverti debere, ut quæque, ventu-*

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 13 sur 328

ra mox ætate, cadant in rudera, quatenus veritatis calce destituta non cohærent. Fuit apud me Adepti illius doni tanta certitudo, ac veneranda authoritas, ut sentirem, datorem unà sui doni quoque fore interpretem; utque hactenus quodlibetcunque excluderem dubium. Estque ejusmodi cognitio longè certior, quam quæ per demonstrationem formatur. Quia non est verbis facultas, hanc certitudinem aliis facere communem. Scio quoque, non omnes, qui Medendi initia mea sunt lecturi, æqualem inde fructum reportaturos: quippe Deus sui doni dispensator usque mansurus est. Dixi hæc, ut etiam sciatis, quod mea indignitas donum tenebris offundet, ut capiat natura cursum qui potest. Speravi enim, cum jam numerum & atrocitatem morborum auxerit, in parvulos, & abjectos hujus mundi, donum Medendi inspiraturum. Et, cum anteacto seculo Paracelsum, scientia analytica corporum, ac remediorum fulgore, divitem præmiserit præcursorem, fore, ut vellet jam scientiam Adepti (qua alter ille caruit) superaddere. Porrò, si absque scelere, lubet placiti illius divini decreti rationem inquirere, ob quam Adeptum Medendi, donum minus ad Christianos descenderit: reor, Scholas resistere, quatenus principiis Gentilium pertinaciter insistunt. Tum item, quia Medicina tota in lucrum exercetur, mox à sui initio: quæ sola artium, ex compassione misericorditer expendenda est; Non autem, quasi ex ærumnis miserorum, hilariter pomposeque vivendum vel ditescendum sit. Quare lucrum hominibus præripuit dispositionem necessariam, falsitasque doctrinæ paganicæ, Adeptum medendi donum avertit. Cujus venatio mihi ideo visa est consistere in compassione erga ægros, dediscendo falsa theoremata, & induendo profundam spiritus humilitatem. Quæ, ut tum non est inflata per literam, nec depressa per inordinationem: ita in humili intuitiva cognitione sui nihili, mens se evacuat omni scientia, per rationis inductiones introducta. Tum deinceps, tum, inquam, Altissimus vix sinit vacuam mentem, quin fœcundo sui luminis radio eandem repleat. Offendi jam forte nonnullos, eò quod adeptum Medendi desursum descendere dicam: qui Medicinam addisci volunt, per modum aliarum artium. Intellectus (ajunt) est potestas naturalis; qualibet autem potestas naturalis, nata est operari effectum proprium: proprius autem effectus ipsius Intellectus, est Intellectio. Ergo homo naturaliter intelligit omnia intelligibilia, tanquam proprium Intellectus objectum. Porro, facultas Medendi est intelligibilis, ac proinde non descendit de sursum. Respondeo: Anima, ejusque intellectus, non sunt opera immediata naturæ, quippe quæ oriuntur à fonte supernaturali. Adeoque, quoad sui initium, licet Intellectus sit facultas naturalis animæ, non est tamen omnino inter facultates naturales computandus. De fide est, Quod Deus creavit Medicum, adeóque ars Medendi dicat aliquid supra communem regulam creatorum, sic ut ejus adeptio non contingat per modum aliarum artium. Nabuchodonosor enim ablationem & restitutionem Intellectus testabitur. Item, Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, Quod frustra dictum esset, si Intellectus æqualiter à Natura daretur. Porrò datus Intellectus (de quo hic prædicant) actum suum naturalem, sive intellectualem, non exercet, nisi quatenus notiones aliquas discurrendo trahit ab observationibus, quas à sensuum perceptione accepit, cum causas à priori penitus ignoret. Ad scientiam autem medicam requiritur quædam luminis claritas, quæ superat illam cognitionem per sensus, imò & per consequentias causarum ad effectus, juxta putationes (plerumque fallaces) à ratione, sibi inductas. Nam de fide est, quod intellectus, unà cum totalitate naturæ humanæ, atque ita deinceps, utcunque clarus, non percipit propositiones primò

primò veras, sensum superantes, nisi cum affluxu luminis superni. Puta, locum libri sæpius lego attentè; &, licet verba intelligam, semel tantum sensum illius insperatò haurio, cum admiratione præteritarum lectionum. Ejusmodi autem cognitionem, voco gratiæ. Sic nempe Intellectus, utcunque clarus, non semper assentitur vero: quia naturaliter nec hoc percipit. (Hic namque factiones in scientiis, & religione.) Sic in dona medendi, est aliquid nobilius, & superius, quam quod è cognitione præexsistente sensuum formatur in imaginante: Quod est verum, solidum, bonum, superans authoritatem consequentiarum: imo quod nec propriè doceri, vel demonstrari potest. Nolim tamen intelligi, quod adeptum medendi sit scientia infusa, qualis olim illuxit Bezeliel, & Ooliab: multóque minus, qualis die Pentecostes, in Apostolos, largo imbre pluit, ut variis confestim loquerentur idiomatibus: nec est item proinde Adeptum medendi de planè sublunaribus. Nam Sapientia æterna creavit singulariter Medicum suum, præ cæteris creatis: adeóque aliquid augustius requiri pro ipso videtur, quam pro aliis professionibus; quas ideo nec mandavit honorari. Alioquin omnis quidem intellectio nostra, in natura, surgit tantum per modum discursus, observationis suppositi, & consecutionis, indagationisque; idque totum à posteriori. Quocirca ejusmodi omnis cognitio stipatur incertitudine, Ergo inter ordinarium intelligendi modum, & scientias infusas primorum graduum, sunt amplitudines quædam, singulari quæque gradu distinctæ in Intellectu, supernaturaliter oriundo. Quod sic probo. Omne donum bonum descendit à Patre luminum. Adeptum Medendi est donum bonum: ergo descendit à Patre luminum. Major est fidei. Minor verò constat, quatenus Medicus, ut talis, est creatus à Patre luminum. Replicant per quandam similitudinem, & nil ad syllogismum, hoc modo. Difficilior est cognitio Dei, quàm Medicinæ. Sed Gentiles naturaliter invenerunt, per Intellectus operationes, Deitatis exsistentiam. Ergo longe facilius adepti sunt naturalem scientiam Medendi. Respondeo, totum concedendo, si non adduxerint quatuor terminos. Itaque, pro-ut per naturam nemo potest haurire lumen fidei: sed tantum umbratilem aliquam cognitionem: ita & in dono Medendi concedo, naturaliter, per observationes juvantis ac nocentis acquiri cognitionem aliquam Medendi: at sane, est ista cognitio tam umbratilis, & cæca, ut plane repugnet textui; qui frustra diceret, Deum creasse Medicum ut talem, eumque honorandum, nisi aliquod lumen in hoc creato Medico eluceseeret, supra vulgarem, ordinariam, atque naturalem potestatem animæ intellectualem. Tandem, quod nec Athei, nec Gentiles, ut neque Judæi, donum istud Medendi unquam receperint, non aliunde, nec longius deducendum est, quam quod de facto morbus, remedia, horumque omnis appropriatio, adhuc hodie sint mortalibus ignota. Est namque argumentum ineluctabile: Hactenus Adeptum Medendi fuit ignoratum: ergo non dedit Deus illud paganismo anteactis seculis, ut neque Scholis, cæcos ductores sequentibus. Cujus correlativum est, quod, quicumque assentitur Scholarum paganicarum doctrinis, seclusus sit à principiis veris Medendi. Assumtum enim demonstrabo, Deo favente, amplo volumine. Mansisse nimirum ignorata principia cognitionis causarum ac radicum, in morbis, remediis, & appropriationibus. Consequentia per se clara est: nisi ostenderint, aliunde, quam à Deo, derivari omne donum bonum. Nam pro stabilimento doni Medendi sat esse deberet, quod, licet Adeptum medendi tam prope naturam Intellectus sit, ut propter objectorum naturalium propinquitatem, & necessitates, consuetum sit, tribui naturalibus scientiis, per simplicem Intellectum appre-

apprehensis: attamen, quatenus saltem includit dona prudentiæ, consilii, &c. quæ sunt charismata Spiritus sancti, debet profectò donum Medendi ferri, & exspectari, ab initio tali, quod plane fertur supra naturæ orbitam. Etenim non raro quis, mediis demersus somniis, extemplo cognitionem concipit, quam nunquam vigil erat assecutus. Nox nocti enim indicat scientiam. *Sæpe sic quis legit locum, multoties lectum, absque fructu, unde demum vitam emendatiorem instituit. Nonne enim ista descendunt à Patre luminum? Sunt ergo ejusmodi scientiæ, infusæ quidem, licet non de ordine excellentiori. Sunt, inquam, talenta, super quæ Intellectus bene formatus postmodum struit doctrinas utiles.* Docti enim *(ut tales)* fulgebunt *(præ indoctis)* in regno cœlorum, *si doctrinæ ergo, animæ se habilitaverint ad majora charismata. Placuit nempe sibi Omnipotens in diversitate mansionum, chororum, claritatis, & Intellectus Angelorum, hominumque hos comitantium. In favorem saltem Adepti medendi facit, quod inter septem spiritus, proximos throno Dei, unius nomen est,* Medicina Dei. *Est enim supra Principatus, thronos, Protestates, & Dominationes. Attamen Cœlites non ægrotant, nec Medicina indigent. Nec est ejusmodi* Medicina Dei, *Metaphorice sumenda, quæ callebat proprietates, etiam in felle piscis. Hoc loco autem suscepi Lithiasis ortum, quem promisi, quatenus calculus metamorphosin continet, quæ nullatenus ab humoribus ortum ducere potest, sed à mero lotii excremento. Ideóque hic tractatus facile carere potuit tractatu,* De figmento complexionum & humorum.

TRA-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 16 sur 328

TRACTATUS DE LITHIASI.

Petrificatio.

CAPUT I.

1. *ANte Paracelsum jam nutabant Scholæ Medicæ. 2. Veterum opinio de causis petrificationis. 3. Sanior doctrina Paracelsi. 4. Fluxus seminum ad petram. 5. Dispositio mineralium à condito mundo. 6. Quæ linea Trivalis. 7. Quid mons siliceus. 1. Vnde petrarum diversitas. 9. Pulvis adamantis semper flavus. 10. Saxa & lapides, ut differunt. 11. Semen petræ, in quo excedit semen vegetabile. 12. Petrificatio Humana, & cur denti petra adnascatur. 13. Notabilia aliquot. 14. Insectæ quædam cur non petrescant: perfectiora autem animalia, quandoque prorsus. 15. Formam non introduci ex potentia materiæ. 16. Quomodo homo petrificatur. 17. Petræ nil commune cum calculo. 18. Duelech Paracelsi. 19. Encomium Dauci, &c.*

1 EMunctiores Medici exacti pridem seculi, stupuere silentes, tam infaustam ac inobsequentem suis thesibus, doctrinam Scholarum, de Elementis, Temperamentis, & humoribus. Neque enim sibi satisfacere potuere, quaternario humorum, pro omnibus morbis. Quamobrem Paracelso longè fuit facillimum (qui præpollenti medicaminum testimonio, totam Germaniam, in sui admirationem traxerat) jam nutantibus persuadere figmentum sui tartari, è cibis, ac potibus, proditoriè intrantem tartarum, morborum quorumcumque veram esse causam. Quæ sua putatio fidem fecit, sicque modo radicem stabilem fixit, ut non sit fere quisquam, qui ad tartarum Paracelsi non confugiat. Debebam quidem Tartaro tractatum singularem, qui ad historiam calculi accinctus eram, nisi inter initia physica, de illo abunde scripsissem. Ideóque volumen istud truncatum deseruissem, si inde tractatum de Tartaro huc transtulissem. Siquidem constituta ibidem, primæva naturæ integritate, intra materiam, Archeum, & vitam, sive formam, cum seminalibus initiis, inauditis hactenus, fermentis quoque, transmutationum quarumcumque authoribus, noviter detectis, rejectis verò elementis, qualitatibus, complexionibus, horumque pugna, lucta, contrarietatibus, & victoria. Humorum item, & Catarrhorum figmentis, extra naturam, & Medicam considerationem, relegatis: Flatibus demum, Tartaris, & tribus primis Chymicorum principiis, extra morborum palæstram præscriptis: sensim dein à theoricis, ad pathologica deflectens, naturæ defectus, & alteritates explicui: atque medullitus veram morborum causam, antehac inauditam, mundo manifestavi. Igitur Calculo, ut monstro domi nato, hunc librum, velut exlegem, nuncupavi, desertoque nunc tartari errore, à Paracelso mutuato, ad ignotam Scholis petrificationem jam venio. Enimvero Veteres, sua Aristo- 2
teli nomina dantes, juxta principia hujus adhuc arbitrantur, lapides, atque mineralia universa, absque discrimine, fieri ex terra potissimum, mediante calore, & frigore, opificibus externis, cum additamento tamen trium aliorum elementorum. Attamen pondus saxi, cum aquæ pondus excederet: conjecere inde, terram fore omnium mineralium materiam propriam. Et quanquam hæsitarent in pondere auri, scirent-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 17 sur 328

que tamen, ex pondere peti demonſtrationem Mathematicam, quovis Syllogiſmo fortiorem: nec interim crederent, aurum eſſe terram, neglectis ſui dimenſionibus, multoties ſeipſam penetrantem. Multoque jam magis, ſuis diffidebant theſibus: cum aurum non ex ſola terra, cæteris tribus ponderoſiore; verùm ex levioribus aliis, juſta, ſive æqua lance, atque proportione miſtis, componi ſtatuerent. Idcirco conſilii inopes, indaginem ponderis ſuſpenderunt ad clavum, ac poſthabitis litibus, velut ſopore preſſi, contenti fuerunt dixiſſe, metalla, velut frigore glaciata (eo quod ignis tortura fluerent denuo) exſiccatoque aquæ ſuperfluo, aëre verò & igne propemodum excluſis, manſiſſe quaſi arefacta. Hoc ſic tulit arida Ariſtotelis Philoſophia. Theſin autem ſuam probarunt, ut dixi. Nam metalla contrario (ut putant) calore diffluunt. Quaſi verò glaciatum opus, non niſi follium miniſterio liqueſceret! vel terra eſſet liquabilis per ignem, rurſusque pro lubitu, terræ faciem repeteret, quoties frigus ſentiret. Itane ſui tam immemores Scholæ, quod non ita pridem, aquæ elemento ex ſe intenſe frigere dixere, & remiſſe madere? adeóque metalla non ex terra, ſed ex aqua glaciari debere? Terram vero ex ſe, intenſe ſiccam eſſe, atque remiſſe frigidam? adeóque glaciari neſciam? Adeo ut hinc ſequatur: Si metalla, potiſſima ſui parte, ſint terra: nunquam fluere, aut deglaciari poterunt: cum tantum poterunt, ad ſummum, eſſe remiſſe frigida. Nec per intenſum calorem, terra poterit unquam converti in aquam, aut aqueam ſubſtantiam, dum liqueſceret in metallo. Siquidem dant terræ intenſam ſiccitatem, quæ ab igne non poteſt non fortificari; non autem deſtrui. Similiter nec poſſit remiſſum frigus præpollentis terræ, hanc, dum vi ignis in aquam eſſet liquata, convertere denuo in terram. Quia credunt remiſſas elementorum qualitates, non tantum activitatis habere, quod alterius elementi frangant intenſas qualitates. Etenim eodem ſtupiditatis pede, quo cœperunt, pergunt dicere, ſaxa, atque lapides, eſſe terram, calore induratam, ac velut arefactam. Quod per terram figuli probant, quæ calore ſolo lapideſcit, ut volunt. Etenim, quia lapis non liqueſcit per ignem, prout alioqui metalla: ideò à negativo naturam conjicientes, ſe nodum omnem diſſolviſſe ſunt ratæ. Atque hæc craſſa Minerva unicuique ſuſpecta eſſe debuiſſet jamdudum, ſi unum veternum non dormirent omnes. Quid enim de ſulfure dicent, quod igne fluit? An aqua, vel terra glaciata, ſulfuri dedit initium, quia liqueſcit? Quidve de vitri condenſatione, quod calore iterum liquatur eodem, quo fit? Quid denique de ſale, quod uno caloris gradu coagulatur, & areſcit, atque altero liquatur, liquaturque rurſus ab humidis? Pudet ſanè, in Ariſtotelicis nugis, qualitatumque elementariarum fabellis, diutius immorari, dum de rerum cauſis atque origine indagandum. Quapropter avos primus docuit Paracelſus, omnia mineralia (quæ credidit ex quatuor elementorum congreſſu fieri, atque alibi, ex tribus ſuis tantum initiis, materialiter) ex aqua potiſſimum, adeóque eſſe fructus elementi aquæ, non ſecus atque vegetabilia, eſſe fructus terræ. Aſt ad me uſque neſcitum fuit, cuncta corpora, quæ miſta creduntur, materialiter duntaxat ex ſola aqua eſſe, nullo excepto. Corpus autem illorum cogi, cujusdam proprii atque ſpecifici ſeminis neceſſitate, ad fines ſoli Creatori cognitos à priore. Quam propoſitionem ex pleno probavi, in initiis Phyſicis. Neglectum quoq; fuit hactenus, quomodo hæc rerum ſemina ſub lucem veniant, ſe corporum involucris tegant, eademque diſponant, ac qualiter ipſa ſemina, corporum importunitatibus tandem neceſſario auſcultent. Quapropter nec erit ingratum, ex doctrina, à me alibi

fuſiùs

fusius tradita, seminum progressum, fluxumque ad formam, suique maturitates in mineralibus, hoc loco succinctè repetere. Enimvero si non petra fit petra, necesse est, petrificationem, entis alicujus novi generationem includere: omnis autem generatio præsupponit aliquale semen, quod materiam, ad ens in potentia, disponat. Cum nihil, quod non est vitale, seipsum ad perfectionem promovere queat. Essetque ideo stulta ac fortuita perfectio, quæ à corpore, absque ductore interno, & statuto sibi fine, procederet. Itaque si corpus distinguatur dispositivè, ab efficiente interno, profluatque in productione ad fines sibi in natura propositos: ergo & seminis etymon, ipsi jure competit: quia ex initio prorsus incorporali procedit. Hoc autem initium ab imagine, sive juxta Ideam, à generantis conceptu, sive cogitatione, fabricatam (quæ proinde vis imaginativa vocatur) in vitalibus profluere, facilè mihi concedetur. Sed quod inanimata, in suis primis entibus, insita habeant dona seminalia, quæ per modum recipientis, etiam analogicè, quadantenus imaginationi respondeant, docent antipathia, & inanimatarum sympathia. Oportet namque non sensitiva (puta Magnetem) sentire quodammodo poli situm, si ad eum sua sponte se dirigat, non autem à polo trahatur (prout libro de Peste, manifestis argumentis doceo) sentire item ferrum, si polo neglecto, per electionem, ad ferrum se inclinet. Quæ ne tædiosè à me hic repetantur, sufficit obiter
5 sic supposuisse. Porrò, seminis isthæc Idea, & entelechia entis novi, seminalis nempe causa efficiens, etiam in non sensitivis, suo fungitur munere, non secus atque si vita & sensu polleret. Quæ Idea auram sui Archei vestit, ejusque medio deinceps dispositiones corporis & organa perficit, completque tandem, quæ in adumbratione seminalis suæ imaginis sunt designata ad fines soli Deo cognitos. Atq; hactenus etiam omnis creatura originaliter à Deo dependet. Hic namque animalibus, ac plantis, seminalem fabricandæ ejusmodi Ideæ, id est: multiplicandæ, suscitandæque sobolis fœcunditatem, gratis indidit, vi vocis (*crescite & multiplicamini*) in seculum duratura. Quæ sub Ecclesiæ correctione, sic à Sacris mutuo. *Terra initio erat inanis, & vacua.* Duplici nimirum inanitate, erat obsepta. Quod tamen de elemento aquæ non item dicitur. Terra namque in sui condo, nondum habebat mineralia, si vacua. Erat nempe terra, merum putumque fabulum, nondum numerosa varietate, atque mineralium classibus distinctum. Sed *Spiritus Domini ferebatur super abyssum aquarum.* Non quidem quod ista latio esset inane otium mysterio carens, aut voluptuosum natandi solamen: Sed continebat mysterium benedictionis, per quod aqua repleret terræ vacuitatem fructibus, una inanitate: ex altera verò parte, per vegetabilia, & animantia, terræ vacuitati satisfaceret, inanitatemque saturaret. Ergo ante natam lucem; in fluctitatione divini Spiritus, metalla atque mineralia universa simul incepêre. Quod mihi inprimis persuadent occulta metallorum lumina, astrorum æmula, & prægressa testimonia, quæ noctu in fodiniferis montibus splendere solent. Saltem Spiritus Domini, qui replevit orbem terrarum, jam creandi avidus, in spondo abyssi aquarum, suo verbo sigillavit fœcundam desiderii sui Ideam, quæ in instanti, universam terrarum, lapidum, mineralium, atque metallorum opulentam diversitatem protulit, quibus terræ vacuitatem multo replevit fœnore, quam scilicet non sat animantia & plantæ, ut neque adæquatæ implere poterant. Stratum autem, sive solea ter- 6
ræ, quæ hæc aquarum ditissima proles in vacuitatis impletionem est concredita, dicitur à Paracelso Linea Trivalis, matrix, seminibus mineralium gravida, quibus Dominus implantavit rationes, dona, atque

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 19 sur 328

semina, in seculum sat futura. Ita nempe saxorum, atque mineralium semen opulentum, est aquæ implantatum, ut determinationem suam, atque fermentum, in terræ matrice suscipiat. Quid autem sit terrra virgo, extra & præter mineralia, in Physicis demonstravi. Per Mosen autem, ditissimum hujus promtuarii thesaurique semen, ex professo neglectum videtur: ne Israël, fontibus atque montibus divinas ac immortales potestates tribuendo, iis immolaret. Cæterum fabulum, sive terra, sibi undequaque continua, suscepto semine, in colles, rupesque surrexit, saxorumque strata divisit. Etenim ut rerum ortus à miraculo incepit: sic modo suis secundis causis adhæret, ut rerum invisibiles Archei, horumque abscondita semina, testentur, saltem se ab mundo intelligibili regi. Hinc enim aquæ, desiderio seminum impræguatæ mansere, suique placiti Ideas, per aquam disposuit Omnipotens. Attamen hæc aquæ seminalia desideria, non fructificant, per successivam unius ex altero propagationem, more plantarum: sed vis seminalis, in thesauris aquæ delitescens, suas de se proles sigillatim suscitat, easque successivè perficit. Includitur nempe semen, sive Idea seminalis, atque mineralis, aquæ, quam nec egreditur unquam: sed seipsum in ista materia obserat, includitque, donec tandem sub dierum maturitate, inde fiat, quod natum est ex ea fieri. Icon ergo operativa in aquis, sensibilem mox atq; fermentaceum odorem, ex mon-
7 te Siliceo suscipit. Est autem mons Siliceus, solea, stratum, sive terræ intercapedo, in qua saxa, lapides, ac mineralia universa, ortum suum ex aqua desumunt. Prout alibi, de origine fontium. Estque porrò ille odor, fermentum, unde tandem completum semen minerale profluit. Hinc quoque omnis petra. Non est autem hoc semen in mineralibus, per Metaphoram, aliquod æquivocum, aut analogon, sub licentiosa similitudinis allusione. Nam succrescunt novi silices, ac lapides in fontibus & rivis. Quicquid autem fit, & tantisper dum fit, neque adhuc est in perfectione, intenta ab Archeo: semen in se habet, ut naturam, in
8 suis constitutis univocam, intelligam. Et enim aqua purè pellucida, habens in se semen atque fermentum lapidis, evadit cunctarum gemmarum crystallus. Sin insuper purus cujusdam metalli, vel pyritidis color, concurrerit, gemma fit, duritiem & proprietates sui coaguli sequens. Perinde enim ut stannum (quod pictoribus flavum colorem, quem Masticot vocant, præbet) omne metallum (plumbo demto) friabile facit: sic & gemmarum durissimam tingit. Solus proin Adamas, dat pollinem flavum: aliarumque gemmarum est albus. Sin autem aqua, non purè diaphana, se incorporat colori metallico, fit lapis opacus, Iaspis, Achates, Silex, Porphyrus, Marmor: & juxta mixti seminis exigentiam. Interim saxa fa- 10
cilius dissolvuntur, quàm lapides, iterumque sponte, vel per artem, in aquam redeunt (*qui convertit rupes, in stagna aquarum.*) Saxa autem dico, convertibilia in calcem: pereuntque subinde sponte, in agrorum sumen, & cerealia. In lapidicinis etiam, sæpe sponte stillat sal nitrosum, perpetuo stagmate. Quod nempe saxa redeant in primam sui materiam. Perinde ut versa serie, petroso odore fermenti, aqua tota migrat in petram, vel saltem pro parte, qua sibi odor ille coaluit radicitus. Idque tam inter fluendum, quàm stagnandum. At nondum largitari Divinæ sat fuit, rupes ab initio, saxa & lapides fecisse, semenque propagandæ novæ sobolis contulisse: quo ex aquis lapides, ac petræ deinceps fierent: quin insuper voluit, ut semen petrificum, 11
in multis, excederet sua vegetabilia, hisque illa potiora se testarentur: nec enim semen, cum aqua sibi subdita, solum petrescit: quin insuper corpus sibi contiguum, odore seminis petrifici, solo attactu, petrifi-

cat.

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 20 sur 328

cat. Sic namque Friderici Imperatoris chirotheca fuit una sui parte petrificata, quâ scilicet intra fontem aliquantisper maduerat: alterâ autem medietate, sigillo munita, corium permansit. Adeo, ut nedum herbæ, ligna, panes, ferrum, ova, pisces, aves, & quadrupedia, miranda metamorphosi, sint petrificata. Verumetiam Ambrosio Pareo teste, Parisiis fœtus humanus est excisus, adultæ magnitudinis, in petram versus. Fractus est illi pedis digitus, intusque tendines & ossium articuli apparuerunt. Itemque confracta gingiva (erat nempe hiante, ac velut ejulante ore) dentem subtus ostendit, in maxillæ theca. Quod mihi testatus est amicus, qui acuendis instrumentis, parando organa Mathesi dicata, solet sæpe in hujus fœtus dorso, cotem facere. Sic pariter historiæ commemorant in Cry-
12 ptis prope Pergamum, aliquot cadavera petrificata, illorum scilicet, quos belli pavor in abdita compulerat. fuisse inquam à superficie, in centrum usque petrificata. Unde surgunt plura notatu digna. 1. Quod petræ suo generentur, ac proprio semine: quodque dein etiam alio constent petrificativo. Id est, nedum aquam, velut objectum proprium, & proximum, naturaliter transmutent ejusmodi semina: sed & aliena quoque corpora, quæ præfatum semen odore tenus saltem hauserint. 2. Quodque ideo, aliena illa corpora debeant ad minimum symbolizare in aliquo, saltem in materia remota. Cùm nil prorsus commune habeant, præter illam materiam principiantem, quæ in petris est mera aqua. Neque enim alias, possent diversorum elementorum fructus, toto genere ad mi-
nus discrepantes, in unum coincidere. 3. Quòd autem petræ non componantur ex Tartaro coagulabili, tanquam materia
13 propria, ac vicina: sed ex proprio surgant semine, quod natum est, etiam ex materia, non disposita ad petram, petrificare quid libet. 4. Quòd semen petrificum, unde herbæ, aves, nidus, corium, &c. petrescunt: potentioris sit efficaciæ, quàm alioqui semina vegetabilium, præexigentia dispositam à generante materiam. Ideo non omnis fert omnia tellus. Semen autem petrosum arripit quælibet, etiam procul à se aliena. Dein, reliqua semina requirunt, ut substrata sibi materia reducatur in liquorem sequacem, & seminis susceptivum, quem primam generationis materiam dixere, postulantque, ut destruatur quoque omnis figura, & decor præcedentis concreti. At semen petrificum, reservata figura humana, absque intermedia putredine, aut materiæ dissolutione, totum per totum petrificat, tam ossa scilicet, quàm cutim. 5. Quòd semen petrificum consistat in solo odore saxeo, qui est incorporale, atque invisibile fermentum. 6. Quòd materia dentis non sit merè ossea: sed inter os, & petram media sive neutra. Ideóque & dens, suo contactu, tandem petrificat, quicquid sibi pertinacius adhæserit, sive ex panificio, carne, olere, pisce, pomo, aut legumine, puls ista fuerit. Id est, quanquam in se, neque ex se, ullam habeat dispositionem, ad petrificationem. Hoc semen inquam, Paracelsum, & suos sequaces, nomine tartari, insigniter fefellit. Nam lapis dentalis non liquatur in aqua bulliente, instar tartari: nec est ejus generatio tartaro vini finitima: sed est petrificatio animalis, neutra: ex odore videlicet, & semine petriformi, quem puls denti adhærens, per attactum haurit. Huc spectat speculatio cornuum. Cornu nempe vaccinum, ut & soleæ, sive calcei, armentorum & gregis, sunt proprio & simplici nomine, de materia cornea. Cornu autem cervinum, partim est de materia ossea; partimque de materia lignea: adeóque & propterea spinas atque ramos æmulatur, deciditque annuè, ob proprietatem frondium, & partis ligneæ, retentam. Ebur etiam, magnam partem ossis habet, alteramque lapidis, seu dentiformem. 8. Quod licet plura in fonti-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 21 sur 328

bus petrescant, id tamen non fieri, non insigni odore petrifico. Ideo enim quotquot res petrificantur, odore loci transmutantur: non autem, quod petra de se, instar generantis, semen edat. 9. Quodque ob id, petræ originale semen, immediatè fatum sit à Creatore, constitutumque in locis, ad sufficientiam, in terminum mundi, sufficiens. 10. Quod si petrificatio non indigeat commento Tartari, multo certè minus
14 morborum generationes. 11. Quod quædam insectæ (inprimis bufo) licet innascantur ipsis saxis: attamen non petrescant, prout alioquin alia fere quælibet: eo quod vitalem Archeum, per separationem, receperint à petris ipsis: non secus atque separatur pyrites, vel metallum, à venis saxeis, quibus innascuntur, servantque illibatam materiam liquabilem. Itaque separatus ille Archeus manet insuperabilis à semine pe-
15 troso. 12. Quod falsum sit axioma, nullius formæ fieri introductionem, nisi è præexsistente materiæ dispositione. Siquidem ex subjectis, genere etiam diversis, absque materiæ colliquatione, fit petra immediatè. Enimvero Magi Pharaonis, dum Cyniphes vidissent immediatè ex pulvere terræ, quos noverant immediatas aquæ soboles, exclamarunt: *Digitus Dei est hic.* Quia non poterant hunc effectum imitari. Nam cum terræ in aquam regressus sit difficillimus, cognoverunt esse longè augustius, Cyniphes factos è pulvere terræ: quam ex virga serpentem, & viciſſim: vel ex aqua ranas, & cruorem. Quam difficultatem agnoscens Satan, non dixit: Dic ut panis iste petrescat (nam hoc contingit in natura immediate) *sed ut lapides isti, panes fiant.* Unde nimirum Christi omnipotentiam ariolatus fuisset. Etenim ut à fundi fracedine, oborto semine petrifico, conchilia, crusta lapidea loricantur: quorum semen non tam sexuali conjugio, quàm per ipsam fundi fracedinem, propagatur, & conchis ideo foris adnascitur posteritas. Ita sunt & aliæ insectæ, quarum Archeus incrustari non potuit, nec superari à semine petroso. Pari causa atque bufo, omnem petrificationem forinsecus molestam à se arcet. Non sufficiunt tamen ejusmodi vermes, medendo calculo. Eo quod horum vita ultima (sub qua latet resistentia adversus semen petrosum) evanuerit, antequam in medendi usum assumatur. Fracidus quo- 16
que odor saxeus, si in succum vegetalem terræ (quem Leffas Paracelsus vocat) inciderit, oriuntur strata lapidea subter terram. Homo quoque, conclusus loco fracido, primùm odore petroso suffocatus, qui odor dein arterias & solida pervadens, transmutat cadaver, priusquam putreat, in petram. Sic namque terra succum vegetalem odore petroso penetrat, surgitque planta lapidea, quasi è semine vegetabili transplantato. Ut patet in corallo, ac Musco ejus. Sed unde fœtus apud Pareum, hausisset odorem seminis petrosi? At non id accidit primùm vi seminis petrosi: sed transplantatio facta est vi prægnantis, attentius admirantis sculptrum saxeum. Alioqui constituto fœtu, transmutatoque in saxum, deinceps inde odor saxeus dimanavit. Quo factum est, quod matris uterus, ferè totus, una cum fœtu illo, petrificatus fuerit. Etenim ut fumus, carnes sale madentes, compactasque, à circumferentia, ad centrum usque, penetrat, ac tingit: sic & odor petrosus, carnes. Ut nempe è cadavere, fiat 17
vera petra mineralis, nil quicquam habens commune cum Calculo: quemque ideo cum Paracelso posthac, Duelech nuncupabo. propter singularem ab aliis petris naturam, atque proprietates. At fumus, etsi carnes tingat: non tamen transmutat. Quapropter inde sat patet, quod non omnis odor sit ad rei transmutationem: sed is duntaxat, cui accedit fermentum, unde odor fiat totus semine gravidus. Petrificantur id- 18
eo naturaliter quidem suo semine, at monstrosè planè, supposita genere aliena, quia

à se-

à semine peregrino loci. Stagnantes aquæ sic conchilia incrustant, fundo contigua, ob fracidum fundi odorem. Non item infectas aquæ innatantes. Idcirco aquæ decurrentes plerumque carent ejusmodi bestiolis. Cancri etiam, non nisi locis saxatilibus reperiuntur: eò quod alia loca, petræ fermento destituantur. Circa annum 1320 intra Russiam & Tartariam, in altitudine graduum 64, non procul à palude Kitaya, Horda Baschirdorum, penitus in petras transmutata legitur cum toto armento, curribus, & armamento. Dicunturque etiamnum hodie homines, cameli, equi, greges, atque omne concomitans curruum & armamentorum genus, sub dio concretum, horrendo spectaculo, adhuc insaxata stare. Quod si inde absit miraculum, certè totus ille tractus, non nisi petra est continua, rimis pervia, quam silente per multos dies vento, depressaque supernè aura, fortis odor saxatilis fracidus (qualis in cuniculis, sive fodinis aliquot, spectatur enecans odor) spirasse potuit, suosque inambulones una necuisse nocte, quæ tandem præ loci frigore, putredinem inhibente, transmutavit, creaturas quas pridem ante necuerat. Non secus atque Pergameni illi, in Cryptis, & chirotheca, in fonte. Estque ideo potus talium fontium valde insalubris. Quia Archeum disponit, in saxeam indolem, torminibus infestat, vitam abbreviat, enecatque ideo præcordia, antequam bibendo transmutentur in saxum. In Monasterio rubeo, Zoniæ, prope Bruxellam, ac templi sacrario, spirant fontes aliquot, saxa qui parieti apponunt, contra adagium.
19 Gutta cavat lapides sæpe cadendo. Unco namque, & securi, frequenter saxa adnata decutiunt. Monachi autem queruntur, se Strophos sive tormina pati, nisi semine Dauci, cerevisiis incocto, utantur quotidie. Quatenus odor seminis Dauci, odorem saxatilem domat, & comprimit. Discant ergo Tyrones, non minus petræ semina sua esse, quàm rerum aliarum, in vita media, sub pallio odoris fermentalis: non autem in materiæ coagulo Tartareo.

Causæ Duelech Veterum.

CAPUT II.

1. Scholarum incogitantia. 2. Materia Duelech putata, ejusdemque effectus. 3. Causæ illæ Veterum rejiciuntur. 4. Decepit Scholas putatio, quia ratæ sunt, effectum esse ipsam causam. 5. Similis est ubique humanæ naturæ progressus. 6. Probatur error Scholarum in causis Duelech. 7. Aliquot incogitantiæ, inclementiæ, & ignaviæ Scholarum. 8. Elenchus Scholarum, in efficiente ipsius Duelech. 9. Argumenta sensu deducta. 10. Duelech fieri ex ipso lotio: non autem à contentis, contra lotium distinctis. 11. Consequentia ad causarum ignorantiam. 12. Tædium Authoris. 13. Mechanica Authoris, rejiciens Scholarum causas, assignatas Duelech. 14. Axioma Scholis oppositum. 15. Vanitas tartari in calculo. 16. Orate, & dabitur.

EXPUGNATA jam pridem alibi, ac repurgata Tartarorum Horda, quæ duce Paracelso, morbos invaserat, hoc jam loco bellandum cum Galeni placitis, in causis Duelech. Enimvero Scholæ, quaternario causarum naturalium oblitæ, duarum tantum meminere, pro generatione Duelech. Adeóque mecum saltem conveniunt in nomine & numero causarum, duntaxat: non autem in reipsa. Siquidem docent, materiam & efficientem esse parentes Calculi. Adeóque urgente propria conscientia, formam atque finem, vel causas negant; vel insufficienter de Calculo tractant, vel tandem, Duelech è serie naturalium excludunt. Imò cum causam efficientem omnem velint externam, relinquunt suis Tyronibus concludendum. Quod Duelech tantum à causa externa efficienti naturaliter constituatur, & dependeat. Materiem Calculi itaque, Scholæ vocant quandam mucilaginem, quam vocant viscídam, sive mucosam pituitam. Efficientem verò Calculi, volunt esse calorem, tam externum lecti, &c. quam ipsius malè affecti

viscæ-

viſceris. In quo, ſub limine, ſuum deſerunt patronum: qui efficientem negat internum, in Phyſicis. Duelech itaque, à ſolo patrabitur calore. Contra ego. Per mechanicam oſtendi, nullam mucilaginem, ut talem, unquam eſſe, fuiſſe, ac fore materiam ex qua, calculi. Sin autem ipſa mucago, à vera quandoque calculi materia apprehendatur, & ſub eadem claudatur: petreſcit quidem à ſemine Duelech, una cum propria alioqui materia Duelech, at non ratione mucilaginis, vel, quatenus tenax, aut viſcida eſt. Decepit enim inprimis Scholas indiſtincta illarum experientiæ obſervantia. Quippe cernebant urinam mucoſam eorum, qui jam in veſica lapidem geſtabant: ſtatimque inde ſuſpendentes ulteriorem indaginem, victoriam clamarunt, ſeque proximam atque continentem calculi cauſam inveniſſe geſtiebant. Miſeræ profectò primùm Scholæ: at multo miſeriores infirmi. Nam ſi ſemel poſt ſe reſpexiſſent, facile vidiſſent, ritè exfecto calculo, ceſſare quoque mox in lotio ejus infirmi, illam mucaginis, & ſolitam antea ſaburram. Hinc namque Scholæ certo ſcire poterant, quod ſi illa mucago, quæ præſente antea calculo excernitur, eſſet aliqualis cauſa, vel materia ejuſdem; ipſa fieret ſanè, vel ab ipſa veſica, vel à calculo, vel aliunde ad veſicam mitteretur. Si itaque miſſa fuit aliunde, utique exfecto Duelech, adhuc patrari, mitti, atque indies excerni deberet: cum ſectio, & ablatio calculi, ſaltem ſpectent veſicam: nullatenus autem partem diſſitam, parientem, & mittentem continuas alioqui mucagines. Sin verò à calculo, vel à veſica demum, ejusmodi mucago proceſſit, non erit ullatenus cauſa: ſed potius effectus calculi, præſupponens præſentem calculum. Oblæditur nempe veſica in ſui digeſtione, à tam crudeli & moleſto hoſpite calculo: quapropter impatiens, partem ſui alimenti indigeſtam continuò plorat, quia perficere, atque promovere eam nequit: novamque ideo accerſit ſucceſſivè. Non eſt ergo iſta mucago, materia calculi ex qua: ſed hujus lugubris effectus. Atque ideo malè iſtam mucilaginem, in materiam calculi accuſant. Vident namque, nec ſciunt, quid viderint. Pituitam vocant, unum ſeparatumque videlicet, de quatuor primis humoribus, in ſanguificatione ortis: qui eſt alimentum ultimum in digeſtione, & proximum ſolidorum, ſpermaticumque nutrimentum, è cruore totaliter digeſto, in via degeneratum, ob indiſpoſitionem partis alendæ. Nam calculus in ſe nil vitale habet, neque extra ſe habet, quam det, aut de ſui ſemine ſuſcitet, mucilaginem. Multóque minus natura ſolicitat, intenditve calculi augmentum, ut de continuo ſui fomento, de procreando cogitet, quo ſuum intendat confirmetque intus hoſtem propriamque perniciem: ſi ab non errante præſertim intelligentia, ejuſdem pendeat directio. Etenim Scholæ, ſi ulla unquam tentarentur proximi charitate, aut cura ſciendi, ſaltem ad aliquot ſimilia tranſcurriſſe debuiſſent. Quod nimirum feſtuca in oculo, continuas proritet invito lacrymas. Os ethmoides oppilatum muco, continuum in coryza provocet laticem, mucumque profundat. Angina quoque, ſic in definentem & mucidam ſalivam ſpumet: pro ut & dyſenteria proprium ſtillet, cum ſanguine, Inteſtini mucum. Vidiſſent enim facile tum, à veſica ſic per Duelech obſeſſa mucum fieri, & continuò promanare: non autem, quod lacryma ſit cauſa feſtucæ, in oculo, vel profuſus latex aquoſus, os ſpongioſum, in fronte oppilet; vel ſaliva mucoſa Anginam procreet. Perpetuum eſt namque totius commercium, quod læſo membro, aut poteſtate ejus incola, aberrent ejuſdem functiones, vitieturque è veſtigio ejus digeſtio, ac alimentum illius, aliâs vividum, plerumque degeneret, ut dum non in ſpermaticam; ſaltem in mucoſam, deflectat indolem.

3

4

5

dolem. Etenim ſic veſica continuum deturpati ſui alimenti plorat mucum, præſente calculo: ceſſatque, illo abſente. Ergo per datum ejusmodi mucum, probare nimis frivole nituntur, cauſam nimirum calculi materialem, eſſe id, quod poſito calculo, per accidens, atque occaſionaliter
6 conficitur effectualiter. Denique, ſi ejusmodi mucago, in lotio obnata, eſſet materia ex qua, calculi, calorque eſſet ejus efficiens proprium: quodque ambæ hæ cauſæ ſufficientes, eſſent præſentes: profectò cum poſitis cauſis ſufficientibus, inexcuſabiliter ſuccedat effectus de neceſſitate: ergo neceſſario tota ejuſmodi mucago, mox in veſica, calculus foret. Non ſecus ac totum univocè lac, ſimul coagulatur à coagulo. Sicque veſica, unico ſtatim calculo repleretur. Vel falſum eſſet, quod poſitis cauſis, ad rei conſtitutionem requiſitis, neceſſarium ſit, rem ipſam fieri, vel eſſe. Attamen in terminis propoſitis iſta mucago, continuo præſens (ſaltem ſucceſſivè) ſub calore veſicæ, non tranſit (uti alias requireretur) tota in calculum, juxta ſimilarem, univocam, homogeneamque ſui unitatem: ſed tota excernitur. Ergo duæ cauſæ calculi conſtitutivæ, à Scholis aſſignatæ, nec veræ, nec ſufficientes, eſſe poſ-
7 ſunt. Quapropter demiror impensè tantam indagandi ignaviam, nec aliquem tot elapſis ſeculis fuiſſe, illius curioſitatis, qui excretum illum, è veſica mucum, ſemel quoquo caloris gradu hactenus exſiccarit. Didiciſſet enim, certoque ſciviſſet, an inde unquam calculus fieret, an verò tophus aliquis friabilis, perinde atque ſi narium mucus areſceret in lamina. Intolerandum itaque, quod Profeſſorum hactenus nemo, lotium, ſimul cum mucilagine præfata, debito foverit tepore, ut didiciſſet, calculum, non muco: at bene, ex parte lotii, in matulis concreviſſe. Indignor merito, quod in rebus tanti momenti, unde penè infernalis indictio tamen Scholis imminet; charitatis exſtinctio, imò ipſa ſcientiæ denegatio, convincuntur: nunquam tamen antehac conſideraverint, quamdiu vivitur, nil unquam in veſica poſſe exſiccari, aut areſcere: vel unquam actionem caloris, ad calculi indurationem requiri, ut partes aquæ abſumerentur; craſſiores verò, eâdem ſimul opera, tenacius condenſarentur. Nam alioqui, ſi ſupponant caloris efficientis neceſſitatem, ut inſtar calcis, ſui maturitate, concreſcat calculus, à calore fotus. Jam ſeipſas confundunt Academiæ, dum in frigore, & matulis, urinam claram, & diaphanam, ſuas cruſtas deponere vident. Maturari inquam cernunt calculos, citra calorem, etiam & ſanorum lotium, arenas, atque ſquammas matulis affigere. Nec item hoc ipſum ſic fieri, ſi concluſo vaſe, lotium fomentetur toto die craſſiſſime: itaque eſt ignorantiæ, quod tota Medentum perſpicuitate, nondum deprehenſa ſit differentia, inter coàgulationem ſilicis, in fonte, vel fluvio, & arefactionem luti, à calore inſtitutam. Diſcite ergo Scholæ ab inutili, ac minimo me 8
tyrone, lumborum calorem eſſe occaſione: non autem occaſionem calculi, vel adhærentis arenæ. Id eſt, non eſſe calculum à calore, ſed calorem à calculo, pro-ut in digito calor à ſpina infixa oboritur, non autem ſpina ibidem à calore fit. Audiviſtis enim planctus ſtranguriæ, non autem caloris, in calculo veſicæ: pro-ut alias querelas caloris in Lithiaſi renum. Quare ſi calor eſſet efficiens calculi: longè majo- 9
res eſſent querimoniæ, in calculo veſicæ. Eo quod hic, propter majorem ſui duritiem, majoris quoque caloris, & arefactionis, fœtus eſſet, quàm renum. Magisque, quod ille continuo ferè latice natet: ubi ren tranſlabentem urinam nequicquam detinet. Violento ſanè calore calculus veſicæ opus haberet. Conqueruntur etenim acrimoniæ, ardoris, & doloris. Sed hæc non ſentiuntur in nido calculi, pro-ut in

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 25 sur 328

colis glande. Itaque acrimoniæ, & doloris ſenſum, ac locum diſtinguere norunt pueri: non autem Scholæ. Quinimo etſi videatur urina mordax, & acris, tanquam ignis urere, ut in ſtranguria: excreta tamen, nequicquam ſolito, juſtoque eſt calidior, acriorve ad guſtum, aut mage ſalſa Apparens eſt uſtio, & acrimonia lotii: non quidem à vero calore, aut ob acrimoniam aliquam lotii: ſed unice, ob peregrinum aciditatis cujuspiam tantillæ, fermentum ipſi commiſtum. Quod docet ſtranguria, à novellis cereviſiis, & adhuc ex acido fermentantibus, contracta. Ideò namque aſſumto Mace, vel croco (acribus nempe & calidis, imò ad locum ipſum pertingentibus, ſi juvare debeant, ſuique ideo odore, præſentiam in lotio teſtantibus) ceſſet plerumque præfatus ardor. Etenim Philoſophicum eſt, quod calculus increſcat iiſdem cauſis, quibus oritur, & viciſſim. Sed noſtris matulis appoſiti calculi, confirmant calculum naturaliter fieri, ſaltem abſque actuali matulæ aut ambientis calore: ſive, non requiri calorem, ad ſui conſtitutionem: fit ergo, & augetur calculus, ex urina materialiter: non autem ex mucilagine vitali: nec pro efficiente, requirit calorem: multóque minus, ejusdem exceſſum. Etenim non apparet mucago rejecta, niſi prius præſente in veſica calculo: & ſic cauſa, poſt effectum ſuum, veniſſet tarda. Obſervavi namque, ſi quis per denſum linteum mejeret, neque in hoc reperiret mucilaginem: quod attamen poſt paucas inde horas, urina tranſcolata, vel filtrata, in vitro mundo, dederat tenue & rubens ſabulum, æqualiter adhærens, nec etiam copioſius circa fundum decidiſſet, quam circum lateratim adhæreret. Idque in frigido ambiente ſic contigerat. Quapropter, vel inde quilibet certior eſſe deberet, quod iſtud ſabulum non initio mictionis, cum lotio egreſſum eſſet (quia nondum natum) neque actualiter ineſſet lotio. Nam alioquin in linteo ſtetiſſet detentum, utut, tenue inſtar atomorum terræ figulinæ. Vel ſi linteum non ſat denſum, fefelliſſet: ſaltem mox ruiſſet ad fundum ſpecie arenæ, vel ſediminis, neque tanto grano, in fiendo, tantaque æquabilitatis diſtantia, ſe lateribus vaſis affixiſſet. Quia caruiſſet glutine, quo ſe agglutinare potuiſſet. Denique cum iſtud ſabulum careat glutine, per totam ſui ſuperficiem, excepta parte, qua matulæ adhæret: patet ſatis, quod unico inſtanti, quo ſabulum iſtud fieret, pariter etiam agglutinaretur. Inde enim, quilibet certior eſſe deberet (ſi unquam indagandæ veritati inſudaſſet) cum iſtud ſabulum ſeipſum vitro, ſuapte ſponte appoſuerit, etiam longè poſt emictionem fuiſſe generatum, immediato ſcilicet inſtanti, ante ſui affixionem: affixum autem, utut in ſe minimum, poſtea per additiones, accreviſſe. Quæ quidem ut fiunt à communi natura, in lotio gliſcente, & non à particulari atomo ſabuli, quod ſeipſum affigeret vaſi. Hinc etiam receſſit æquabiliter, & ſimul ex toto lotio. Ex hac enim tam ordinaria & quotidiana mechanica, ſi ſanitas Scholis cordi eſſet, jam ante aliquot ſecula noſcere debuiſſent (nec quidem argumento à ſimili, longéque petito: ſed prorſus ab urinæ identitate, & calculoſæ arenæ) quod quandoquidem iſtud ſabulum concreviſſet ex materia lotii, eâdem ſcilicet, unde & calculus, & quidem abſente materiæ mucilagine, ac calore loci (ſtat enim ſtanneum urinale, in ambiente frigido) itemque extra ſuſpicionem Lithiaſis, ſive infirmitatem mejentis (nam & ſanorum inculpata urina quælibet, hoc ſabulum generat, & urinali apponit) ergo cauſis, ſabulum & calculum in nobis provenire, calculoſis, iiſdem ſcilicet, quibus extra nos, etiam ſanos, urina granuleſcit in vitro. Quo mecum viſo, ſuſpiravi ſerio, & certo cognovi, Scholas erraſſe in cauſarum cognitione, & ceſpitare in hunc uſque diem, in ſanatio-

natione calculi, quam tamen temere assumunt, & præsumunt. Indolui ingens, tot seculorum stupores, falsaque commenta, magisque infaustas ægrorum obedientias, strictas clientelas, dolores, mortes, familiarum præcoces destructiones, viduarum tandem & pupillorum spolia, sub infidis & ignaris auxiliatoribus, medentûm nomi-
12 ne decipientibus, contigisse. Tum enim serio cognovi, me nil scire, qui ex nil scientibus, mea didiceram. Fastiditus itaque cæca præsumtionis pridem meæ ignorantia, libros abjeci, ac ducentos forte aureos in libris, dono transtuli in studiosos (utinam combussissem) omnino mecum resolutus, professionem tam ignaram deserere, si non doli quoque plenam. Tandem quadam nocte somno excitus, cogitavi, Quod nullus discipulus supra suum Magistrum esset: animo tamen revolvebam, plures ex meis condiscipulis, superasse suos didascalos: sed illius textus veritas mihi oblata. Quod nempe frustra vigilaret, & ædificaret, nisi Dominus cooperaretur. Scivi itaque pariter, nos frustra docere quemquam, nisi simul intus docuerit omnis veritatis Magister, quem discipulorum nemo unquam superaverit. Inquisivi ergo dudum, atque seriò, quomodo ab hoc Magistro, calculi cognitionem acquirerem. Siquidem Authores, ne tantillum luminis habere, agnovi perfectissimè: ac proinde neque scientiam mihi dare pos-
13 se. Me autem, mare magnum ignorantiæ, & tenebrarum multiplicium abyssum, fatebar, & quasi carere omni luce, nisi unica scintilla, ut mecum penetrans nihil agnoscerem, mihi esset relicta. Adeóque etsi orarem frequenter, attamen mox statim animo despondebam. Tandem meiipsius trutinam faciens, comperi, me fore liberum à calculo. Nunquam enim renum dolorem senseram, vel unicam arenam notaveram: attamen, subinde istud adhærens fabulum in matula conspexeram, absque tamen viscositate ulla, aut molestia caloris, vel doloris topici. Mirabar namque, effuso lotio, adhærere per matulam, fabulum, adeóque affixum, tanta æquabilitatis distantia, quod denegaret omnem præexistentiam materiæ decidentis. Contigit semel, quod cum heroinis, dynastarum uxoribus, adeóque & cum Regina ipsa, à tertia post meridiem, usque in tertiam post mediam noctem Londini in aula Withal conversarer. Erant enim professta bacchanalium in Epiphaniis. Micturiebam autem, dum istæ mulieres me secum primùm ad regiam deducerent; quare honestatis causa, ad minimum horis 12, lotium detinui. Dein reversus domum, non potui, etiam inspectione accuratissima, vel atomum arenæ in lotio meo offendere. Nam timebam, ne supra modum diutius detenta, coctaque, foret jam granulosa. Quare curiosus, minxi per sudarium. At urina erat immunis ab omni fabulo. Ergo postridie manè, novam urinam trans linteum minxi: eamque in vitrea matula, totidem horis (12 scilicet) detinui. Ac tandem vidi palàm, adhærentem arenam æquabiliter dispersam, quaquaversus steterat urina: effuso denique lotio, tetigi digito arenam istam. Ac propria edoctus experientia, concluси mecum, Quod quia urina, à me micturiente, detenta per horas 12, non tamen fabulum contineret, nec ipse ejecissem: quodque aliàs, minore diei spatio, fabulum in lotio meo, ambiente mensis Januarii, condensatum, atque vitreæ conchæ affixum fuerat. Scivi certo certius, quod nequaquam ad istud fabulum requireretur materiæ viscositas: quodque calor membri nullatenus efficeret coagulationem calculi. Inde domum progressus, disjeci à me doctrinam Scholarum, ac statim apprehendit me veritas. Confirmatus namque & non amplius pro dubio vacillans, certè confirmatus credidi, quod interna, seminalis causa calculorum, mortalibus esset ignota.

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 27 sur 328

Magno itaque animo, ſcribentum omnes libros faſtiditus iterum abjeci, & procul abdicavi. Nec aliunde, quàm à Patre Luminum, Magiſtro veritatis unico, vocationis meæ auxilium exſpectare decrevi. Statimque repudiavi omnes occaſiones accidentales, & tartari ludibria: itemque, quæcunque plus artificia, quàm naturæ
14 curſum referunt. Utpote ſciebam, quòd natura nuſquam primariò per calorem, aut frigus operatur, ut talia, transmutationes ſeminales: licet iis, ad excitamenta, vel impedimenta, agentium internorum, non
15 rarò uti cogatur. Cognovi itaque, vana de Tartaro, commenta Paracelſi, ad hoc ſaltem à ſe inventa, ut generationem calculi, per fictam lapidum hiſtoriam, ſimilitudine Tartari vini, in univerſam corporum atque morborum naturam, intruſiſſe primus cenſeatur. Nam is etſi Duelech ſanaverit perfectè (ut cavet ejus Epitaphium) non tamen cognitionem theoricam, æquè atque arcani præpollentem uſum, nactus fuit. Nam ſic plurima experimenta oberrant inter idiotas, quorum tamen cauſas neſciunt. Defuerunt ergo auxilia librorum, defuitque vox viventis, quæ me coràm docerent: ſcirem tamen, quod væ homini, qui in homine confidit. Deus bone, conſolator pauperum ſpiritu, nemini propinquior, quàm qui plena libertate, ſe ſuaque reſignat in placidiſſimam tuam voluntatem, cumque neminem benignius illumines, o Pater Luminum, quàm qui agnoſcens humilitatem ſui nihili, confidit ſoli clementiæ tuæ beneplacito. Da profunde Magiſter ſcientiarum, ut potius pauper ſpiritu fiam, quàm multâ ſcientia gravidus. Da mihi gratis, intellectum te purè quærentem, ac voluntatem tibi adhærentem. Illumina meas nihili tenebras, quantum volueris; nec amplius: quàm quod ſinam me dirigi juxta longum, latum, & profundum, ad bravium mihi à te propoſitum, nec in ullo unquam declinem ad me. Quia revera malus ſum. Nec aliud ex me habeo, ſum, poſſum, ſcio, aut valeo. Sit tibi gloria, quæ me docuit agnoſcere meum nihil.

Caput III.

Contentum urinæ.

1. *Commendatur Pyrotechnia.* 2. *Analyſis lotii.* 3. *Author ſpe fruſtratus.* 4. *Altera Mechanica.* 5. *Tertia, quæ coagulum calculi, & aliquot alia docuit notabilia.* 6. *Modi aliquot condenſationum.* 7. *In calce ſaxorum, duo diverſa ſalia: neque enim unquam alias petreſceret.* 8. *Error Galeni, de cinere.* 9. *Author cum nil didiciſſet à coagulatis, diverſos demum ſpiritus examinavit.* 10. *Error Paracelſi de Tartaro.* 11. *Examen ſalium.* 12. *Summa virtus vegetabilium.* 13. *Vnde oriatur ſal in urina.* 14. *Duelech non petreſcit per modum calcis.* 15. *Synovia quid.* 16. *Examen ſaporum fermentalium.* 17. *Notatur Paracelſus de Mercuriis.* 18. *Abuſus, vetando uſum ſalis.* 19. *Mechanica ſalis urinæ.* 20. *Vanitas uronomantiæ Turnheiſſeri.* 21. *Duo ſalia fixiora in lotio.* 22. *Vtriusque illius ſalis differentiæ.* 23. *Differentia ſalis volatilis, à fixo urinæ.* 24. *Fermentum ſtomachi, non eſt qualiscunque aciditas.* 25. *Vrina cremata, non dedit Authori Alcali.* 26. *Potus vulnerarius cujuſdam ruſtici.* 27. *Alcali, non præexſiſtere: ſed fieri cremando.* 28. *Digreſſio ad aliquot claſſes ſimplicium.* 29. *Notabilis ſtupiditatis eſt, calcinatio cornu cervini.* 30. *Sal marinus, an noceat calculoſis.* 31. *Salem non eſſe pro ſe vetitum, ut neque propter ſui ſpiritum.* 32. *Sal eſui aptiſſimus.* 33. *Mechanica mirabilis, in lotii diſtillatione.* 34. *Iudiciaria ex urinis, cur hactenus falſa.* 35. *Quid doceat calculus diſtillatus.* 36. *Nunquam terra, cum ſpiritu urinæ, facit Duelech.* 37. *Conſtituentia Duelech.* 38. *Quomodo arenæ fiant in matula.* 39. *Fabuloſa eſt calculi confirmatio.* 40. *Calculus miræ magnitudinis.* 41. *Ridiculus Paracelſus in calculo fulminis.* 42. *Duelech ſit ex meris volatilibus.* 43. *Tres ſpiritus concurrunt in lotio, ad nativitatem Duelech.* 44. *Volatilia, non raro per concurſum, ſtatim ſimul fixantur.*

IN noſtris furnis legimus, non eſſe in na- 1
tura certius ſciendi genus, ad cognoſcendum per cauſas radicales, ac conſtitutivas rerum; quàm dum ſcitur quid, quantumque in re quaque, ſit contentum. Ita quidem

quidem ut cognitio, & connexio cauſarum, non conſtent clarius, quàm cum res ipſas ita recluſeris, ut coram prodeant, ac velut tecum loquantur. Siquidem entia realia, duntaxat ſtantia in ſuis primordialibus, & ſuccedentibus ſeminum principiis, adeóque in vera entitate ſubſtantiali, dant notitiam, & proferunt cauſam cognoſcendi naturam corporum, mediorum, & extremitatum. Quippe ſunt cauſa generationis, exſiſtentiæ, & permutationis ſecundum ipſorum radicem. Quoniam (teſte Raymundo) * *utcunque Logicus habeat profundum ingenium, argumentabile, aut naturale, de rebus extrinſecis: tamen nunquam per aliquam rationem, quæ venit ad ſenſum, poterit directè cognoſcere, nec judicare, cum quali natura, aut virtute, per fortitudinem intrinſecus, habeat multiplicatio grani, creſcere ſuper terram, niſi pro ſimilitudinario ab obſervatione deſumto. Nec ſciet unquam, quomodo ſemen in terra pullulet, creſcat, & colligat fructus: niſi cum doctrina experimentali prius intraverit in noſtram Philoſophiam naturalem, & non ſophiſticam, ſermocinalem illam, quæ naſcitur Logicis, per diverſas præſumtiones phantaſticas: qui cum prognoſticationibus ſequelarum, contra vim naturæ, faciunt multos pertinaciter errare, in ſophiſticatione mentis. Quia per noſtram mechanicam ſcientiam, intellectus eſt rectificatus, vi experientiæ, reſpectu oculi, & veræ notitiæ mentalis. Imò experientiæ noſtræ, ſtant ſupra probationes phantaſticas concluſionum, ideóque nec eas tolerant: Sed omnes alias ſcientias oſtendunt vivaciter intrare in intellectum. Vnde deinceps intelligimus per naturam, intus illud, quod eſt, & quale eſt. Quia per talem ſcientiam, Intellectus ſtat denudatus ſuperfluitatibus & erroribus, qui ipſum ordinario removent à veritate, propter præſumtiones, & præjudicata, credita in concluſionibus. Hinc enim noſtri ſe direxerunt ad intrandum, per quamlibet ſcientiam, in omnem experientiam, per artem, juxta naturæ curſum, in ſuis univocis principiis.* Spagyria enim ſola, eſt ſpeculum veri Intellectus: monſtratque tangere, & videre veritates earum, in claro lumine. Nec fert argumenta logicalia; quia nimis remota, & longinqua, de claro lumine. Ideóque habet tabula Smaragdina: *Per hoc genus demonſtrandi, fugiet à te omnis obſcuritas, & acquiretur tibi omnis fortitudinis fortitudo fortis, vincens omnia ſubtilia, & ſolida penetrans. Propterea vocor Hermes Triſmegiſtus, habens tres* (id eſt, omnes) *partes Philoſophiæ, atque totius mundi teleſmon.* Hæc ille. Inter orare ergo & pulſare, ſupponitur medium in naturalibus, quærendi per ignem. Ego quidem ſperabam urinæ contenta inveſtigando, opticè noſcere, non alias ſanè, quàm per veram lotii analyſin. Itaque primùm meam urinam, vaſe ligneo aſſervatam, donec tandem fermentum ſponte conciperet, ebulliretque non ſecus atque vina: adeò ut auris perciperet ebullitionem. Sub cujus finem, ſtillabatur inde parum aquæ ardentis. De reſiduo autem, collegi ſalem albiſſimum, acuti, & urinacei odoris ſœtulenti. Neſcio autem, an in tota rerum natura ſit aliquid ſubtilius. Nobile ad Icterum, aliosque morbos remedium. Conatus ſum per hunc ſalem, diſſolvere Duelech in vitro: ſed non reſpondit eventus. Iterum per dies 13. putrefieri urinam propriam de novo, in fimo equi. Ut partes diſſimilares, in ſeparationem vitæ ultimæ tenderent. Diſtillavi tum, cohobando quater juxta præſcriptum Paracelſi: & reperi frequentes cryſtallos flavas, & acuminatas. Quæ quanquam ad veteres excrementorum oppilationes conferrent, nil tamen adverſus Lithiaſin. Tertio, miſcui ſpiritum urinæ, aquæ vitæ deflegmatæ: atque in momento, ambo ſimul in offam albam coagulata ſunt: mirè tamen fugacem, atque ſubtilem.

1

2

3

4

5

*Teſtamenti c. 26.

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 29 sur 328

Oculus inprimis ibi me docuit. Quod ſpiritus urinæ, impar & ingens eſſet coagulum: quippe quod aquam vitæ eſſet coagulando. 2. Quod in coagulando ſeparaſſet partem ſegnem, & aqueam, quæ ſupernataret præfatæ offæ albæ non ſecus forte, atque in coagulatione Duelech, à reliquo lotii corpore, adeóque in mediis undis ſuam perficeret coagulationem. 3. Quod coagulum, ſive ſpiritus urinæ, indiſſolubiliter ſe nexuiſſet ſpiritui vini. 4. Non eſſe perpetuum (quod tamen loco axiomatis Chymicæ propinant ſcholæ) videlicet; quod omne acutum coagulans, eadem opera, ſuum compar diſſolveret. 5. Quod ſpiritus urinæ non ſe coagulaſſet in vitro, juxta pulverem contriti Duelech: ſed duntaxat ſe miſcuiſſet, & concoagulaſſet, cum altero, vini nempe, ſpiritu. 6. Quod ſi igitur obviaſſet ſpiritui terreſtri, etiam cum eodem conjugium contraxiſſet, ut ex ambobus ſpiritibus feciſſet corpus lapideum. 7. Didici ſaltem, quomodo ſpiritus urinæ coagularet alium ſpiritum intra urinam. 8. Quod ejusmodi aſſociatio, non ſit nuda partium quædam commiſtio: ſed unitatis indiſſolubilis connubium, ſubſtantialis quædam tranſmutatio, entis novi productio, ab agente & patiente, in corpus neutrum. Hoc experimentum, introitum dedit ad indagandum
6 Lithiaſin. Vagus tamen adhuc manſi. Etenim poſt gratiarum actionem me transtuli in meditationem, quot modis res in univerſo condenſarentur. Prima enim ſtatim ſe mihi obtulit glacies. Qua aqua, frigoris formidine, & actione primitiva, ſe incruſtat: non autem à frigore activè congelatur. Ptout alibi de Elementis. Cætera verò corpora, quæ miſta creduntur, ut ſe prodant veros aquæ fructus, eodem zelo atque tenore conglaciantur à frigore occaſionaliter. Etenim ſic oſſa, & enſis, facilius franguntur ſub frigoribus, quàm æſtate. 2. Salia, dum illorum myria non ſat exſiccata, relinquitur in frigore, ſeparantur ab aqua, & granulantur, quæque juxta ſpeciem & proprietatem ingenitam. 3. Si ſalia quippiam rodendo ſubegerint, à nativa conditione tranſeunt in neutrum, & coagulantur. Sic nempe tartarus vini, ſapo, borax, &c. coagulantur. 4. Mucilagines dein, ſeminum connubio inſpiſſatæ, & è corpore ſuo reſolutæ, fiunt glutina, gummi, colla, &c. 5. Sin autem mucilago, pingue commiſtum gerat, coagulatur utraque ratione. Sic aloe, cepola, pix, reſina, ammoniacum, Thus, Myrrha, Maſtix, opopanax, ſarcocolla, aſſa, elemi, &c. 6. Terra ſalem & mucilaginem convertens, ſi areſiat, condenſatur, & indureſcit. 7. Sal minerale terræ innatum, uſtulando lapideſcit in lapides, teſtas, ollas. 8. Quæ ſi fortiori gradu urgeantur, tandem vitreſcunt. 9. Leffas aqueum terræ, virtute ſeminum induratur, in ligna, herbas, &c. 10. Sic aqua, vi ſeminis, petrificatur. 11. Mucilago aſſociata pulveri, tophos facit: cum pulvere autem & calce, jam varia mentitur marmora. 12. Quicquid calx diſſoluta comprehendit, id ſecum coagulat. Quia ſunt in calce, duo ſalia, unum lixiviale alcali, & alterum, acidum: quæ duo dum ſe invicem demoliuntur, ſimul coagulantur. 13. Metalla, marcaſitæ, ſulphura, &c. vi ſeminum ſuas nanciſcuntur, & proprias coagulationes. 14. Innato quoque glutine, ſponte concreſcunt plurima, quæ poſtmodum areſcendo dureſcunt. Ut ſanguis, caſeus, albumen, verniſium, &c. 15. Vitrum eſt lapis fictilis, conſtans ſale alcali. Quod dum ignitum liquatur, corrodendo liquefacit arenam, vel pulverem lapidis non calcinabilis, nec aliàs fuſibilis: ſimulque in maſſam diaphanam vertuntur. Ergo lapis calcarius, ſive ſaxum, propter ſal acidum, ineptus eſt vitro. Quia calx ejus deſtruit alcali vitrificans, ſitque neutrum quoddam opacum. Calx ergo invito Galeno plurimum à cinere diſtat. Quod hic ſcilicet, lixivium 8
à ſe

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 30 sur 328

à se separet : illa verò aciditatem contineat non separabilem à toto. Qua tandem nimio igne concremata, per partem lixivialem sui vitrificatur, ædificando inepta. Juxta Gebrum. Quod omnia fixa tandem cum vitrificantibus vitrificentur. Caseus quoque, ut acido moderato coagulatus, cum eminenti acido resolvitur. Rasura enim casei, cum arida calce viva, liquescit: non autem cum alcali cinerum. Ex omnibus præfatis collegi, quod coagulatio Duelech, sit singularis & anomala. Calx etiam in mediis aquis sensim petrescit, quatenus præfata sua salia se invicem coagulant. Sed corpus humanum, ut nec petram coagulat, ita nec calcem in vesica tolerat. Enimvero mihi semper præ oculis hæsit coagulum admirandum, quo ictu oculi celerius, spiritus urinæ condensaverat in offam, spiritum vini. Ergo coagulationes omnes cæteras, nil commune cum Duelech habere deprehendi. Quapropter decrevi examinare spiritus. Distillavi igitur primum urinam equinam. At sanè ejus spiritus carebat illo coagulo. Quare singularitatem lotii humani, cum summa admiratione notavi. Observavi dein, quod spiritus sulfurum, vel salium, acidus, cum corpore alcalizato, fieret terreus. Sic nempe cum ferro fit scoria, ferrugo, ærugo, cerussa, &c. Hæcque perperam æstimat Paracelsus tartaros, sive rerum separatas impuritates, coagulo proprio, sibique interno obductas. Cum alioqui non sint, nisi duorum mutuo agentium consternationes, viribus scilicet utrimque exantlatis. Deinde, dudum examinavi salia, per omnem analysin : ac deprehendi, omnium salium spiritus esse acidos, exceptis alcalizatis, & sulfurum essentialium in vegetabilibus. Quorum nempe acrimoniæ salinæ, sunt pingues atque sulfureæ, neque in salem præsto reductibiles, nisi per principiorum tædiosam inversionem. Quæ salia, tum velut elixirata, referunt seminum concretorum veram summamque crasim. Spiritus autem lotii humani, nec est acidus, nec alcalizatus : sed merè salsus, prout & jumentorum. Idque ideo, quod volatile acidum chyli stomachici transmutetur vi alterius fermenti, in volatile salsum. Prout alibi de digestionibus animalium. Obiter hic adnoto, quòd in transmutatis non sit regressus immediatus ad id, unde transmutatum est : non magis quàm à privatione ad habitum. Eo quod in transmutando, pereat vita ultima rei : quia simul fere tota dispositio, vitæ mediæ prioris entis aufertur, propter extinctionem prioris seminis. Idcirco enim transmutata servant propriam novi entis essentiam, cum prioris concreti neglectu. Inutile ergo reperi qualecunque remedium, quod verisimiliter alioqui, à priore concreto, credideram dissolutivum calculi. Istud tamen verum, quod spiritus urinæ, fundamentali nativitatis suæ puncto, sit salsus : quodque ratione illius salis, promtiùs alios coagulet spiritus, quàm acidus quilibet, lac. Non tamen spiritus urinæ coagulat lac, aut cruorem: eo quod spiritus cruoris, imò & vitalis noster, sit salsus, per modum urinarum. Hinc nempe spiritus lotii se habet per modum spiritus excrementitii, decisi à cruore, adeóque proper symbolum sibi sit contubernalis, nec agant in invicem. Dein observavi quoque, quod spiritus urinæ non coagulet fortius, quæ jam ante sunt coagulata. Nam bolus, lutum, saxumve, per urinæ spiritum, degenerant sensim in sal nitrosum, ac porius dissolvuntur. Cum ergo spiritus urinæ non coagulet jam coagulata : qualia sunt bolus, lutum, &c. neque coagulabilia, ut sunt lac, & cruor: sed coagulet spiritum vini, aut simile, quod secum in urina hospitatur (nam ut supra : post fermentationem urinæ, lotium continet, etiam spiritum vini, sive aquam vitæ) non destiti seriò inquirere, quomodo in nobis, & in lotio nostro, calculus coaguletur. 1. Inprimis indubium est,

eſt, Duelech non eſſe ſortis calcineæ, utcunque in contrarium Paracelſus feratur. 1. Quia nobis deeſt gradus caloris calcinans. 2. Dein, quia omne alcali potiùs petræ deſtructivum, quàm coagulativum eſt. 3. Quia calx præſupponit ſaxum, ideóque Duelech eſſet calcinatum, antequam ſaxum foret. 4. Ex partibus componentibus Duelech, mox conſtabit, non eſſe poſſibilem calcem in eo: imò nec ipſum Duelech calcinari, aut edere lixivium. Item nec eſt Duelech de natura cretæ podagricæ: quia concreſcit in medio liquoris urinæ: creta autem iſta coagulatur ex ſynovia. Eſt au-
15 tem Synovia, mucilago vivens, & ſpermatica, quæ in itinere veri alimenti degeneravit, & ex diaphana cryſtallinaque, migravit in opacam, albam, viſcidamque materiam (ut de podagricis alibi) ex inſipida inquam, in acidam eſt transplantata, cujus acore nempe, opacitatem acquiſivit. Etenim & tum inepta eſt, ad ſui integralem difflationem: qua nempe liquor nutritius, abſque omni penitùs reſiduo, conſumitur: Sed Synovia, ſemel acore infecta, partes aqueæ ſuæ difflantur; reſiduum autem ſenſim areſcit, in ultimam tophi ſiccitatem, ac duritiem. At Duelech in ultimam ſui duritiem unico venit inſtanti. Diſtat ergo creta podagrica, à Duelech; tota materiâ, & efficiente. Ideo enim creta ejusmodi induratur extra aquam, quia ſcilicet per arefactionem. Neque ob id petræ duritiem æmulatur: ſed tantùm tophi. Hæc eò dixi, ut conſtet Duelech, agente, & materia heteroclitis, differre ab aliis quibuslibet coagulatis. Cumque tamen nondum ſcirem modum, aut proceſſum ortus Duelech; ſcirem verò interim, corpora, indurationis determinationem non ſuſcipere, niſi per ſeminum ſuorum actiones, deſtinationes, at-
16 que proprietates. Scirem denique, quæcunque agunt corporaliter, eſſe ſegnia, inertia atque ignava prorſus, pro coagulatione Duelech: inquiſivi ideo ſapores & odores fermentales, tanquam plurium ſeminum authores. Salium itaque ſapores, atque illuſtres actiones quidem offendi: at nequicquam attingentes vim ſalis urinæ. Dein quoque, ſalia languidiora aſpexi, quæ 17
ſulfurum proſapiam ſequerentur. Aſt Mercurium, quanquam ſolus apud Paracelſum contineret totam rei perfectionem: deſidem tamen atque languidum inveni. Quoties namque à Mercuriis ſales & ſulfura diſtinxi, admiratus ſum illorum ignaviam, horumque verò principiorum duorum dignitates. Quapropter in ſalibus hæſi, pro indagatione nativitatis Duelech. Fateor equidem Mercurium, fluens metallum, in ſui natura, ac proprietatibus, nunquam ſat cognitum. At iſtud Paracelſum ſimilitudine analogi decepit: putans, quia ſibi placuiſſet commentum, quod rerum aqueam materiam donaſſet nomine Mercurii, quod proin proprietates argenti vivi, naturæ ſine pari, nunquam ſat indagatæ convenirent adæquatæ cunctis liquoribus, qui è ſimplicibus erui poſſunt. fatentur namque omnes priorum ſeculorum Philoſophi, nil in univerſo, ne eminus quidem, aſſimilari vivo argento: nondum tamen antehac ſatis explicatum ſit, quod argentum vivum ſit ſimplex actualiter exſiſtens: non autem rerum pars conſtitutiva. Adeóque non eſſe niſi meram transſumtionem abuſivam nominis, Hactenus adhuc mihi perſuadebam: quod cum ex non Duelech fieret Duelech, id fieri debere per agentis actionem, in materiam diſpoſitam. Ac quamvis hæc atque ſimilia plura ſcirem: deprehendi tamen proinde me nil plus ſcire. Quocirca magis adhuc deteſtatus ſum Philoſophiam ſermocinalem, utpote quæ me ſiſteret ante limen naturæ, & cum ipſamet ductrice mea, claudebar foris: Redii iterum ad me, & ruſtico more conſideravi primum, quòd Duelech non naſceretur, niſi

è prin-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 32 sur 328

è principiis urinæ : cumque lotium salsum esse scirem, recurri rursus ad salium varie-
18 tates. Atque obstupui, quod passim tam à Scholis, quam à Medentibus, absque controversia, salis usus interdiceretur calculosis. Nescitum tamen deprehendi penes illos, illius prohibitionis fundamentum. Præsertim, quod salis marini usus, multus ac frequens, reali experientia nulli calculoso unquam obfuerit. Quin potius accuratè notavi plures, qui copioso salis usu, sibi calculi recentis & succrescentis recidivam amputarint. Videram namque maris scopulos, ut saxa, in portu exedi. Interim semper cum admiratione, in mentem recurrit, quod unico instanti spiritus urinæ coagulasset spiritum vini, cum secre-
19 tione partis aquosæ. Deliberavi itaque primùm, salem urinæ, ad extremas ejus venas, anatomizare. Quare in olido urinæ meæ corpore, post putrefactionem sub fimo, dissectionem istam incepi : ac statim distillando offendi, præter præfatum urinæ spiritum, bina adhuc salia fixio-
20 ra, nec plura : utcunque Turnheiser varia nugetur pro lubitu, de repertis à se tot in lotio speciebus, quot penè sunt simplicium in universo. Volens, nedum hominem esse microcosmum : sed ejus etiam lotium, eadem prærogativa gaudere. Nam ad hoc vas stillatorium ; pro usu suo, in partes 24 distinguit, & foris, suis annovat lineis, corpusque humanum in totidem soleas dividit. Vult tandem vapores, ab urina distillando elevatos, debere ferire præcipuè regionem vitri, eaque parte in guttas conerescere, qua in homine, cujus est urina, morbi negotium peragitur. Fingit item tot vaporum diversitates surgere ex urina, quot morbi in universum esse possunt. Ut inde nedum loca affecta : sed & materiam morbificam edíscamus optice : etenim sic suas uronoscopias, nequitiæ ac vanitatis magices suspectas, ut excusat, per distillatoria hydromantica, mundo impo-
nere sategit. Id est. In ludicris, serius omnino videri voluit : ast ego nunquam distillavi, ut mecum alios dementarem. Valeat igitur inutile Turnheiseri inventum, nugaciter saltem, si non & impie in Medicinam introductum. In fece urinæ itaque, 21
distinxi duo salia, unum quidem marinum : non ita pridem assumtum, & adhuc sospes, atque immutatum (ut alibi, de coctione salispetræ, ostendi.) Alterum verò, est ipsius lotii, in nostra digestione natum, & ex non sale transmutatum. Differt autem à Marino. 1. Si per aliquot dies, nullius salis 22
marini usus fuerit : non tamen suum urinæ, sal deficit. 2. Sal maris coagulat se in grana, punctalis acuminis : Sal verò urinæ in talos, ac cubos gemmeos concrescit. 3. Sal maris pristinum semper gustum refert etiam è latrinis, cum sale petræ confectum. Urinæ autem sal semper sapit urinam. 4. Sal marinum adhæret vasi ligneo in sui refrigeratione, prout dum separatur à sale petræ. Sal urinæ verò, concrescit in liquoris fundo. Porro discernit se sal 23
urinæ fixus à volatili. 1. per ignem & fugam. Unus namque evolat, altero perstite. 2. fixus separatur à fæcibus, per extractionem, in liquido : volatilis verò, sequestratur per ignem. Etenim quanquam cibi atque potus universim acescant in stomacho æqualiter : attamen non æquè volatiles sunt sales inde nati. Quia istud stomachi fermentum recipitur per modum recipientis, & sic variat. Prout nec chrysulca, dissolvens totum ac homogeneum metallum, proinde totum æqualiter fit volatile. Hæcque diversitas non prorumpit ex essentialibus : sed pro participatione, proprietatum vitæ mediæ rerum. Nec demum 24
istud fermentum stomachi, est nuda aciditas : sed dos vitalis, atque specifica : cujus nempe finis est, transmutare cibum in chylum humanæ digestionis. Siquidem plura assumuntur fixiora cum cibis, quæ debent tamen parem subire cum volatilibus

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 33 sur 328

ſuccis conditionem, ſi penitius ad vitæ radicem migrare debeant. In quo puncto præcipue elucet naturæ energia: quæ ex maſſa prorſus ſimilari, oſſa, & fibras carnis, fabricat, &c. Oſſa denique, in canino ſtomacho, ad chylum reducit, ut inde iterum
25 cruor fiat. Sunt ergo præfati duo ſales fixiores. Unus autem ſumme volatilis, in lotio. At nunquam ex urina mihi apparuit alcali, aut lixivio ſimile. Etenim ſin aliquid lixiviale intro aſſumtum fuerit: id ſtatim acidis ſaturatur, ut lixivialem indolem de-
26 ponat. Vidi nempe ruſticum, qui vulnera ingentia curaret, potu lixivii, è Tilia parati. Illorum tamen lotium nil prorſus lixiviale oſtendebat. Docui proinde alibi, omne alcali fieri per ignis expreſſionem liquefactivam: concretis nec ante infuiſſe, ut ne-
27 que fixum. Quod ſi vero ſpiritus aliquis volatilis proprietatem alcali referat (prout eſt herbarum quarumcunque vulnerarium) is quidem abſterſivus, ac diureticus eſt: propria tamen vi, ſub altera digeſtionum, naturam ſalis urinæ induit, cohibet corruptiones acidas, quæ ſponte alioqui deinceps vulneratis orirentur. Cum igitur non ſit alcali in lotio, errorem duxi, alcali potare pro ſaxifragio; cum non perveniat ad loca urinæ. Neque enim Ludus Paracelſi parat lixivium: ſed ſalem ex acido, ama-
28 rum. Quapropter ſuum Ludum, fel terræ vocat. Eſt enim lapis ſiliceus, tenerior tamen, & qui fere totus, per diuturnum bidui ignem avolat. Cum ſale petræ vero, multo celerius. Porrò lapides, gemmæ, arenæ, marmora, ſilices, &c. adjuncto alcali vitrificantur: ſin autem plure alcali coquantur, reſolvuntur in humido quidem: ac reſoluta, facili negotio acidorum ſpirituum, ſeparantur ab alcali, pondere priſtini pulveris lapidum. At hæc nunquam ad urinam veniunt, ut nec ſaxifragio utilia. Saxa autem, quæ ſulfur phlogiſton habent, calcinantur quidem, verum non vitrificantur facile, eò quod ſal ſulfuris reſiduum, & acidum, conſumat alcali vitrificans. Metalla quoque, propter omnimodam & invictam mercurii ſimplicitatem, atque impoſſibilem penetrationem, vel immutata, ludunt operam ignis, vel tota aufugiunt: Sic tamen, ut quanquam fumo tenus avolent: fumus tamen iſte denuo, in priſtini metalli naturam reduci poteſt. Quapropter nullum unquam metalla dedere alcali: multóque minùs ad urinæ diverſoria pertingunt. Marcaſitæ autem, cum ſulfur habeant cremabile, alcalium vorax: illorum tamen Mercurii reſiſtunt, quo minus ad lotii hoſpitia veniant. Sanguis quoque, licet ad medendum habeat ſalem mirabilem, tam fugitivum, quam fixum, non tamen proficuum in Lithiaſi animadverti. Cæterum teſtæ limacum, terreſtrium, vel conchiliorum aquatilium, pro parte, qua acidum, & calcarium ſalem gerunt, proſunt quidem calculoſis abſterſione indigentibus: ſed luctam continent, pro parte ſui lixivii, quatenus ſcilicet ad lotium nunquam perveniunt. Oſſa animalium combuſta, nullum 29
ſibi ſalem fixum retinent: at tantum inſipidam terram reſiduam. Notabilis ergo ſtupiditatis eſt, ebur, & cornu cervinum, calcinari in morborum præſidia, quia mercari jubent pulverem, viribus orbatum: adeóque & crumenæ, & ſpei ægrotorum imponunt, occaſionem benè agendi prætereunt, ac ſeipſos ridiculos faciunt. Pro me autem ſpondent Monetarii. Siquidem teſtæ probatrices, (quas vocant capellas) conſtare debent cinere, orbato omni ſale. Quare optime, è cinere oſſium, longéque excellunt ex ebore & cornu cervino. Enim- 30
vero primis annis, traditiones Scholarum totidem erant oracula penes me: At per ignem me edocto, univerſa Scholarum theoremata igne deleta ſunt. Perſuaſerant inter cætera, quod ſal maris calculoſis nocivus eſſet, tam quatenus ſali urinario præberet materiam, quam quod mucoſam

pitui-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 34 sur 328

pituitam pro Duelech præcipitaret. Examen ſalis per ignem, ſecus me docuit. Inprimis ſexagenarium (mihi à diſtillationibus) immunem à renum calculo, ſervavi annos ſedecim (cui alioqui obnoxius erat) largo ſalis marini uſu. Quod deinceps in multis confirmavi. Etenim Scholæ, dum viderent, in acri myria ſalis refrigerata, ſalem quemque ſuo more coagulari, illamque myriam non fieri meracam, niſi per exhalationem partis aquoſæ: ſtatim ſuſpicatæ ſunt, calculum coagulari à ſale, & calore exſiccante: adeóque putarunt, nec ſalia quidem in dicta myria granulari, niſi per ſalis innati calorem: qui proinde ſeſe in effectum explicare non valet, quamdiu plurima eſt aqua illi præſens. Itaque dum proprium mucum, deguſtarent ſalſum: & quidem ſapore ſalis marini, non autem ſalſedine lotii: vellentque connectere efficientem in materia: ratæ ſunt, in eodem muco eſſe viſcoſam ac tenacem materiam, junctam ſali, ſalem quoque eſſe per ſe ſalſum: tandem decreto perpetuo ſanxerunt, calculum generari è phlegmate ſalſo, ideóque etiam calente actualiter: & per conſequens, ſalſa calculoſis nocua. Imò & phlegma manens tale, mutatis qualitatibus, propriisque paſſionibus, migrare in calculum, per calorem, viſcoſamque ſiccitatem, perinde ut glutina, ac colla, ſenſim abeunte parte aquea, ſpiſſam ſui tenacitatem inducunt. Bone Deus, quam inſulſæ Scholæ, & quam inſulſos nos jubent eſſe? quaſi ubique mortalium curam gerens, atque ſalibus providens, finxiſſes ſtudio tuo, ut calculoſi fierent. Quanta eſt illarum ignavia, quod nunquam tentarint unicum ſalis pugillum, calculoſorum urinali inſpergere, ut explorarent, num ſal marinus arenas futuras coagularet, alioqui matulis adhæſuras: num inquam lotii tanta ſit ſalſedo, ut ne quicquam ſalis amplius in illo liqueſcat. Nam lotium ſi ſit reſolvendo ſalem: jam ſal iſte non poterit eſſe cauſa granulationis. Denique reperiſſent facile, ſalem maris, urinæ injectum, impedire coagulationem: non item eam cauſare. Salem marinum inquam reſolvere paratam materiam coaguli, nec coagulum ſuſcipere. Quicquid autem deſtructionem meditatur illius coaguli, neceſſario quoque coagulationem inde provenientem turbabit. Etenim ut Scholæ noſtra rident coagula in rebus: ita viciſſim rideo illarum inſulſitates, quod calculum, vel ſilicem, in fundo aquoſo, per calorem concreſcere, ſive areſcere exiſtiment. Pro coagulo enim petroſo, certant fontes & flumina, quorum fundus, calorem, atque ſiccitatum regulas explodit. Denique pro coagulo liquorum, ſpondet caro noſtra, itemque cruor, lac, & mucus. Etenim ſi ratum ſit, quod pituita ſit materia ex qua calculi, ſalisque myriam recoctam, abraſiſſe, & ſecum diſſolviſſe, carnium ſalitarum mucoſitates, easque demum per ebullitionem inſpiſſatas in ſpumam rejeciſſe. Cognoviſſent utique ſalis uſum nullatenus vitandum, ac vetandum. Sed tanta Scholas obſedit explorandi ignavia, quod lucello infami contentæ, cuncta neglexerint, quibus proximo prodeſſent, ſi non etiam ſibi. Etenim ſi calculus, in urina (etiam coctus) reſolveretur, vel quod urina non eſſe reſolvendo ſali ſibi injecto: potuiſſent nimirum eo viſo, ſalem penitus extra uſum hominum proſcripſiſſe? At ridet Scholas vulgus, ſalisque uſus, in deſpectum regularum, increbuit. Adeò ut deſpecta Scholarum authoritate, nedum inſuavis: ſed etiam inſalubris ſit victus, abſque ſale. Sin autem ſalis conditura palato arrideat: non id aliunde ſavetur, quam quatenus ſal reſolvit excrementa, ſtomachum ſuo mucore gravantia. Etenim ſi ſal catechumenis, in ſymbolum Sapientiæ, primis à nativitate horis, oretenus indatur: Scholæ autem multo conamine omnem ſalis eſum interdixerint. Quid enim aliud inde ominandum,

dum, niſi quod Sapientiam non admittant Scholæ ethnicæ, cujus videlicet ſymbolum excludi cavent? quod Eccleſia à primo intendat perditionem infantum? Sal enim è latrinis, per ſalispetræ coctores ſequeſtratur, quale olim una cum cibis aſſumtum fuit. Itaque deberet pariter manere in ipſo Duelech. At ne minimum ſalis marini reperitur à Duelech per artem. Idque Scholæ nullo diſpendio didiciſſent, ſi aliqua diſcendi avidiras, aut proximi charitas, illas ageret. Saltem ſalispetræ coctores curioſiores fuerunt, tot Medentum myriadibus. Reſultat ergo ipſis opprobrium, ut quisque è vulgo jam ſciat, quàm impolita ſint Scholarum decreta: cum neſciant in Diætetica,
31 quorſum ſalita vetent. Nec ſanè timendum erat, ſi non ſal, ſaltem ſpiritus ejus, noceret calculoſis. 1. Quia ſal, per Scholas vetitus; ſeculis, & Scholis adhuc ignorantibus, an ſpiritus ullus in ſale reperibilis, cujusve eſſet conditionis. 2. fruſtra eſt potentia in agendo, quæ in actum deducitur nunquam. Satis namque conſtat, quod è ſale, maris aſſumto, nunquam in nobis ſit poſſibilis eductio ſui ſpiritus. 3. Eſt namque acidiſſimus, nec ſibi par habet remedium, extinguendis ardoribus urinæ, etiam præſente in veſica calculo, etiam in ſenum ſtranguriis: putrefactiones impedit, diſſolvit mucagines, arenas pellit. Ergo ſal eſt utile calculoſis, tam in ſui corpore, quàm ſuo ſpiritu. Enimvero ſal fontale, Divinæ largitatis providentia, datum in neceſſitates mortalium. Ut ubi longo tractu, à mari recedit continens, fontes ſalini, maris defectum ſuppleant. Scholæ autem, tantum abeſt, quod Deo gratias pro beneficio rependant: accuſant Deum, nedum fruſtra, ſed & in hominum perniciem, dediſſe ſalem. Notabile interim, quod multis & copioſis fontibus, ſal in mare defluat, non tamen maris ſalſedo intendatur, eo quod vapore tenus, aliquid ſalis ſenſim ab æquore adſcendat: & utut in primam aquæ materiam convertatur, in nubibus ſaltem conſtantiam in ſe aliqualem habet. Unde nec mirum, aquam pluviam per ſe nullis ſeculis corrumpi. Quod autem zona calidiore, ſal etiam à pelago exhalet, patet: nam nemo non olefacit, an in olla carnes decoquantur cum ſale, vel abſque illo. Marinus enim, cum in conſervationem elementi faciat, exhalat difficulter. Idcirco 32
Hiſpanicus propemodùm halituoſo ſale caret, validior eſt, magisque arcet putredinem, & Duelech. Contra, Lotharingicus ſale halituoſo abundat, partimque aceſcit in ſtomacho. Differt quoque ſpiritus iſte halituoſus ſalis (qui tanquam flos ſalis ſublimatus eſt) à ſpiritu ſalis ſtillatitio: perinde ut oleum olivarum, à Laterino. Spiritus enim olei olivarum, oleoſus, qui prima medietate exit, apud me argenteum filum tandem in lagena diſſolvit. Oleum autem olivarum, ferrum à rubigine præſervat. Longéque potentius, arma à ferrugine cuſtodit, iſtud olei reſiduum, unde præfata medietas eſt ablata. Idcircò notandum, non eſſe puriorem, aut defecatiorem ſalem, quam qui à myria ſuilla recoctus eſt. Siquidem ſaliendo, ſive operando in objectam ſuillam, amiſit halituoſiorem ſpiritum, per coagulationem. Adeóque ſal reſiduus, penè fixus, ſua terreſtritate liberatus, reperitur clarus, condimentis aptiſſimus. In cadum quoque aceſcentis cereviſiæ injectus, eandem præſervat, quod non item alius. Quapropter in nobis ſupervacaneos ſpiritus acidos (omnis corruptionis authores, ſi extra primæ digeſtionis officinas fuerint) in ſe combibit, & transmutat. Sali Hiſpalenſi ſic rebullitus, bonitate par ferè eſt, qui candente olla primùm liquatus fuit. Cum ergo ſal maris non ſit de urinæ compoſitione, ſed prorſus extraneus ſit, ac permaneat: Imò ſal maris, in urina detentus, ſervet inpermiſtam ſui, immutatamque naturam, uſque in ultimam rerum deductionem, & ſalispetræ ſeparationem:

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 36 sur 328

nem: certum eſt, quod ne quicquam ſibi ſit negotii cum Duelech. Ideóque nec in compoſitione hujus, vel minimum ſalis marini reperitur unquam, cum magis nativitatem Duelech deſtruat, quàm promoveat. Ergo abſque fundamento, ſal maris, per Scholas, calculoſis vetitus. Hæc de ſalibus. Didiceram autem hactenus, Duelech eſſe coagulatum anomalum, à ſale urinario natum, qui ſibi parem in toto univerſo non haberet: eo quod extra hominem, nuſpiam reperiatur urina humana.
32 Idcircò enim non piguit, multoties urinam diſtillare. Decrevi itaque meam urinam, 40 ſolidos dies ventre equino putrefacere, ut prævio putredinis fermento, partes diſſimilares fatiſcerent. Tum diſtillavi circiter medietatem ejus. Verum ab opere avocatus, propter negotia familiæ, ac dein per Pentecoſtes feſta impeditus, ceſſavi per quindenam. Fuerat autem vas recipiens, ingens valde, clarum, cryſtallinum, ac pretioſum: quod jam à proboſcide alembici, toto illo intervallo ſequeſtraveram. Cum ergo ad opus redirem, primum effudi, quod erat diſtillatum, in aliam lagenam: quia videbam vas recipiens (trium alioqui facile congiorum capax) quaqua verſus ſtillatitius urinæ liquor contigerat, fuſca albedine obductum. Indolui vitrum tam pretioſum, in rem adeò ſordidam maculatum. Dein indignabar amplius, dum cernerem nullo cinere contractum nævum deponi. Pœnituit enim me damnoſæ, totiesque repetitæ curioſitatis. Stillatum ergo effudi foràs. Sed ſtatim hunc ignaviæ, atque inſolitæ indignationis ſtimulum, ſuſpectum habui. Virum, antè, laboribus, ac ſumtibus minimè parcentem, jam indignari unius vaſis perditione, mecum mirabar. Vas ergo recipiens, perpendo, an nævus eſſet exoticæ tincturæ, aut num corroſa ſuperficie concava aliquid periiſſet. Tandem certò cognovi, verum Duelech fuſcum, ex clariſſimo ſtagmate aqueo, vaſi adpoſitum. Tum enim admirationis plenus, laudavi Dominum, quod mei curam geſſiſſet: etenim quæ meâ cenſebam incuriâ commiſiſſe, divinâ ſic bonitate diſponente, eveniſſe cognovi. Nempe quibus vult, omnia convertit in bonum. Equidem jam pridem conſpexeram in lotio meo, habitare tanti coagulatorem. Nunc demum quoque didiceram: quod clariſſimus liquor ab urina ſeparatus, mage putrefacta, verum contineret Duelech, quem appoſuerat. Unde inprimis mihi evaſit indubium, quod ad compoſitionem Duelech nullatenus concurreret materia viſcida. Vas iſtud itaque, etſi pretioſum, ſuaque jam labe condemnatum, charum fuit, quia minerva-le ſolverat. Iterum ergo pro recipiente ſuppoſui, cogitans, quod quandóque per chryſulcam iſtud Duelech abraderem. Perrexi ergo diſtillando, quod mihi à quindena reſiduum manſerat. Ecce tum novo divinæ largitatis favore perculſus, vidi ſtillas ſingulas diſſolvere adhærens fuſcum Duelech, qua decurrerent, ac vas mox priſtino nitori reſtitutum. Etiam, quod ſecundus hic liquor, tametſi prioris odorem haberet, aquæ vitæ affuſus, hanc item non coagularet amplius. Sicque divino ductus nutu (quem alii eventum fortuitum rentur) inveni partem ejus, quod jamdudum multis ſumtibus anxius quæſiveram. Laudavi itaque Dominum, quod parvulo, atque pauperi, dediſſet intellectum. Nam ſi me non avocari juſſiſſet ab opere, nec feſta me detinuiſſent, quoad Duelech in recipiente concreviſſet, & niſi vas tam clarum atque pretioſum fuiſſet. Quinimo ſi totam uno filo operationem abſolviſſem: fruſtra ſanè operabar, ac tentabam omnia. Reſpexit ergo Dominus in mortalium neceſſitates, nec ſprevit preces abjectorum. Quare dedit mihi cognitionem, diverſarum partium lotii ſani. Id eſt mei. Una quidem erat quodammodo

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 37 sur 328

levior, atque citatior, habens occultum Duelech, ſub claro liquore ſtillatitio, abſque fæce, muco, & ſedimine. Verùm in clariſſimo ſtagmate, & ambientis frigore. Altera vero æquè admiranda, quæ ortum in frigore Duelech, in frigore quoque iterum diſſolveret, & in ſe abſorberet. In unico namque ſale volatili lotii, tam oppoſitas facultates admirabar ſerio, conſideravi quidem exinde, quod cujus urina plus haberet de priore ſpiritu, is calculo eſſet obnoxius: ac immunis alter, cujus lotium plus de altero contineret: primusque ille conceptus mihi arridebat: Sed ſermocinalis illa ſcientia vana fuit, rebusque inprimis gerendis inutilis. Siquidem lotium non ſubit in nobis prævias illas putredinis teſſeras: ſine quibus tamen entia illa æternum dormirent. Dein, nec ex illa ſpeculatione conſtabat medium, quo plus de poſteriore illo ſpiritu ſemper fieret, quave methodo inhiberetur prioris ſpiritus confectio. Multo minus, quomodo confecto jam Duelech, ſubveniri daretur. Attamen ne abſque fruge cederet ſpeculatio, cogitavi, an poſterior ille ſpiritus, per ſyringam (prius evacuato lotio) injici calculoſæ veſicæ permitteretur. Sterilis itaque mihi occurrit mortalium cognitio, quæ ſola gaudens ſpeculatione, manum à Pyrotechnia ſubmovet. Nam lotium debitè putrefactum, coagulatorem edit ſpiritum, qui aquam vitæ coagulat. Itemque poſt, qui totus diaphanus & volatilis, potentiale Duelech continet, quia parit ac tandem, qui Duelech ſemel natum in ſe ſtatim abſorbet, mox tamen dehortante Diabolo, dubius vacillare cœpi, atque conſideravi, vana eſſe, quæ tanti faciebam à me reperta. Præſertim cum in nobis non putrefiat urina ad illum terminum, quo hos dederat ſpiritus. Deteſtatus itaque ſum meas curioſitates. Nam etſi quodammodo remedium ſuggererint, relinquebant tamen priorem ignorantiam, circa cauſas, & modum fiendi Duelech. Quapropter cœpi cuncta pridem viſa, quaſi non facta negligere, ſenſique torporem mihi incuti. Unde confirmabar (quæ in præfatione multis expoſui) nullum laborem tædioſiorem, nullumque ſciendi genus, hortante cacodæmone, poſttergari magis, quam illud, unde genus humanum quandoque frugem capiat. Chriſtianum ergo decet, conſtantis eſſe animi, in opere bono. Tandem itaque repetitis diſtillationibus, & exactiore cunctatione, per orationem aſſecutus ſum cauſas, modum fiendi atque diſſolvendi Duelech, Deus bone, tuam admiror magnificentiam, quæ Medicorum ineptiſſimum, ad tantæ rei recluſionem perduxit, tot ſeculis, magnisque ingeniis neglectam. Gratiarum ergo actiones refero nomini tuo abyſſaliter glorioſo, non quia me, præ aliis, ad arcana deduxeris (numquid terra gloriari poteſt, dicetque aliis vaſculis vah? quod in electioris formæ vaſculum, ſub figuli torno deducta ſit?) Sed quia feciſti voluntatem tuam, quæ ſola bona eſt; refero ergo in te omnem gloriam, qui hoc ævo, cognitionem hanc recluſiſti, per abjectiſſimos & parvulos hujus mundi. Id namque pro ſolito tuo eſt, & ad majorem nominis tui gloriam. Cognovi enim obſtitiſſe veteribus, & Modernioribus unicam ignaviam, aſpernantium diſtillare rem adeo fœtidam, atque ſordidam: ſuavitate odoris lucri deceptorum. Spernit enim eos Sapientia, qui materiam ex qua, diſpoſitiones, contenta, proprietates, progreſſum, & ſignificationes lotii, addiſcere recuſarunt per ignem. Neque etenim ceſpitatum eſt minus in 34
materia, contento atque judiciis urinarum, quam fuit hactenus in petrificatione ejuſdem. Quare occulta manſit diagnoſtica, ſimul & prognoſis judicialis urinarum: prout in noſtra uronoſcopia, ex fundamento demonſtravimus: quam opto utinam ferventiora judicia poſthac excolerent. Ego ſiquidem me ad tumulum præparo, ſub

ſpe,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 38 sur 328

ſpe, labores meos ærumnis humanis non
35 ineptos fore. Pergam nunc, ſtoliditates meas & experientiarum tædia recenſere. Inprimis namque, ex Duelech diſſecto, ac ſolitariè per ſe diſtillato: Itemq; ex raſuris matulæ: Tertio item, ex urina, ad ſpiſſitudinem eclegmatis diſtillata, idem prorſus oleum, eædemque cryſtalli, ſtercoris liquidi aſſurgunt. Etenim ex Duelech relinquitur fæx terrea, nigra, friabilis, & comſtuſta, non amplius petroſa, vixque aliquid ſalis urinæ fixioris, reſervans. Utpote ſpiritus volatilis, totus in toto, in Duelech, ac tandem in terram eſt mutatus, cum ſibi adjunctis aliis compoſitionis partibus. Certo utique ſigno, quod ſal fixus urinæ non habeat vim activi coaguli: ſed paſſive coa-
36 guletur duntaxat. Porrò terra illa, è diſtillato Duelech relicta, nunquam pridem deſcendit ad veſicam, ſpecie pulveris, aut luti: ſed liquor fuit dum in urina eſſet, qui ibidem dein ſic induruit per ſpiritum lotii. Meditatus enim dudum eram, quod terra, aut pulvis, utut artificioſiſſime connecteretur ſpiritui urinæ; nunquam tamen concreſceret in Duelech, & per conſequens vanum etiam eſſet, pro Duelech, Tartari inventum. Siquidem jam conſpexeram in vitro, Duelech è ſpiritibus (liquoribus nempe ſtillatis & claris) materia, & efficiente iiſdem, quibus in nobis Duelech oritur, fieri. Concluſi ergo ex jam mechanice
37 probatis. Si lotium, cum ſuo ſalis ſpiritu, habeat ſpiritum terræ volatilis: neceſſariò ex illis duobus generabitur Duelech, niſi per ſcoriam (quam libro de febribus voco ſtercus liquidum) ſaturetur ſal urinæ, atque eatenus à coagulando turbetur. Non rarò namque obſervavi, calculoſum aliquem, poſtea ictero afflictum, à calculo immunem fuiſſe, quamdiu Icterus imperaverat. Adeóque nec gratis à me, de febri-
38 bus, aſſertum fuit, quod præfata ſcoria urinis advena miſceatur, tanquam excrementum utile. Granulantur autem arenæ, tam in nobis, quam in matulis ipſo granulationis momento, ſemelque granulata, ultimam quoque ſui nanciſcuntur ſimul duritiem: non autem quod ſenſim, magis ma- 39
gisque indurantur: fabuloſum eſt ideo, quicquid de calculo confirmato, & nondum confirmato, ad ignorantiæ & ignaviæ confirmatarum excuſationes, comminiſcuntur Scholæ. Tam enim dura eſt recens arena, excreta è nobis, vel à matulis abſterſa, quàm erit poſt decennium inde. Idem quoque de Duelech eſto judicium. Dixi quoque ſuperius; niſi arena, quæ matulæ affigitur, coagularetur in inſtanti; ad fundum præceps cecidiſſet tota, nec lateraliter, tamque proportionaliter diſtincta, affigeretur. Prædicator enim hæreti- 40
cus, prope Barclayam in Anglia, anno 1629 ſanus atque ſoſpes, contendens à prandio, librum è ſublimi ad ſe trahere, in imo ventre magno perculſus pondere atque dolore, certis inde à quatriduo ſignis, ſcivit ſe calculo gravatum. Inde poſt octiduum, Londini ſub novacula Lithotomi extinctus. Pendebat autem libram Anglicanam, & binas inſuper dragmas. Nec memini me parem unquam vidiſſe calculum. Pendent autem libræ centum Ant-
verpiæ, Londini 104. Paracelſus enim ſub- 41
itam hanc calculi apparentiam admirans, ne figmentum ſuo deſit Microcoſmo, calculum fulminis vocat, putatque cadendo concreviſſe. Sed multiplex ejus error eſt. 1. Nam non datur locus pro caſu. Siquidem veſica continet urinam, vel nullam. ſi nullam, inſtar lintei madidi complicatur: ſin vero lotio diſtendatur, cum hoc ſit infra, non poteſt Duelech formari extra lotium, aut ſine lotio, ut fiat abſque materia, decidatque in lotium deorſum, ut decidendo fiat. 2. Errat, credens lapidem, in tonitru dejectum, ordinariis atque ſolitis cauſis generari: non autem portentoſis. Alioqui ſi materia tonitrui naturalis, in inſtanti coagularetur naturaliter,

deberent

deberent ejusmodi lapides singulis tonitruis esse assueti. Nec esset causa, cur lapillus trium circiter librarum, ad pedum novem altitudinem, terram terebraret, solo nudóque casu sui: nisi robustiore vi deturbatus, prout de meteoro anomalo alibi. 3. Denique, Duelech subita tyrannide se prodens, non arguit momentaneam sui generationem. Nil vetat namque, vesicæ adhæsisse pede suo, abruptoque stolo, cecidisse in amplitudinem vesicæ. 4. Quicquid in verum Duelech condensatur unquam, sive id sit nucleus centralis, à rene descendens, vel demum cortice tenus accrescens: semper ejus quælibet generatio,
42 fit in instanti. Enimvero ex meis mechanicis didici, quod totum Duelech, quantumque in se est, constituatur ex meris volatilibus: non tamen ex trium quatuorve unciarum lotio, (quanta esset micturientis) generari posse Duelech unius libræ. Porro tametsi urinam humanam in sola specie nostra scirem, solumque spiritum urinæ humanæ penes hominem esse: urinam tamen equinam, nomine armentorum examinavi, curiosus, an forte alter similis coagulator spiritus esset, qui propter connata impedimenta, non ubique sortiretur coagulandi imperium. At utut laboravi, non reperi coagulatorem illum spiritum, in urina equina. Ut neque spi-
43 ritum fermenti, vel aquæ vitæ. Itaque reperi potentialem aquam vitæ humano lotio intimam, eamque lenam, inter spiritum coagulatorem, & spiritum putrefactum, coaguli præfati susceptorem. Summéque notandum, quod spiritus urinæ non coagulat, nisi per connubium aquæ vitæ: quod sæpius comprobavi, distillando. Ergo tria insunt lotio humano, quæ concurrere est necessum: tantóque potentius, quo omnis calculosus, jam non leve principium corruptionis, in suo lotio gerit (ut suo mox loco) unde videlicet fermentum in urina actuatur, ad præfatam aquam vitæ coagulabilem. Nec enim his obstat, quod tam spiritus vitæ, quàm ipsa aqua vitæ, sint summè fugaces, adeóque vix ad Duelech pertinaciam apta: nam certum est, spiritum vitrioli fugacissimum, à sibi consocio volatili, imò statim fixari, per salem armeniacum fugacem: adeo ut fusionem sustineat. Quibus edocti nostri, mirari mox desinunt, quæ aliàs ignaros stupore afficiunt.

CAPUT IV.

Processus Duelech.

1. Modus fiendi Duelech. 2. Ens singulare nec sibi par habens. 3. Mechanicum Spadanorum fontium exemplum. 4. Ocra in spadanis, Paracelsum à comment. Tartari deterruisset. 5. Anatome in actionibus spirituum. 6. Ignis aqua, ens homogeneum, sibi par non habens. 7. Differentia præfati dissolventis, cum alis omnibus totius universi. 8. Duæ Maximæ Spagyricæ. 9 Oleum auri quoddam punicei coloris. 10. Quid dicat generatio Duelech. 11. Actio corporum in corpora, qualis. 12. Doctrina de actione corporum, & spirituum. 13. Participationes virium è metallis, absque materia metallica. 14. Spagyri delusio. 15. Desinantur morbi in pœnam, & meritum. 16. Exercitationes aliquot, incipientes à salibus. 17. Spiritus salis fit terrestris. 18. Quæstio trivialis. 19. Tartari pruinosi commentum. 20. Senilis stranguria unde. 21. Quatuor notabilia inde defluant. 22. Quæstio secunda. 23. Tertia. 24. Quarta. 25. Catarrhi vesicales, ridiculi. 26. Quinta. 27. Sexta. 28. Notantur Astrologi. 29. Notatur Paracelsus, juxta atque Galenus. 30. Propositæ quæstionis solutio. 31. Galeni inadvertentia.

SPIRITUS urinæ apprehendens terram 1
volatilem, procreatam semine, ac fermento fracido, & putrescente, suscitat occultum adhuc in potentia, vini spiritum, urinæ incolam: quibus, tanquam duobus sexubus, concurrentibus, terreus quidam præfatus spiritus imbibit prædictum unicum coagulatorem: cujus reciprocationis ergo, oritur in agendo, amborum connexio penitissima: quia congrediuntur spiritu tenus, per illorum minima. Adeóque 2
coagulator coagulat unico instanti spiritum

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 40 sur 328

ritum vini, potentialiter excitum, in putrescente fermento, cui cum fracida massa suam tribuit materiam, simul condensantur in verum Duelech, monstrum sane, novum hoc aliquid, coagulatum in media aqua: nec iterum ideò in aquam resolu-
3 bile. Ens nempe petrosum, animale, nulli alteri simile, quodque ideò Duelech Paracelsus nominat. Idque faciliùs per exemplum in mentem intrabit, quod Spadani fontes quotidianum nobis exhibent. Habent namque spiritum sulfureum, manifestè acidum (unde fontes acidi dicuntur) & venam ferri. Utrumque nempe embryonatum, immaturumque, continetur liquatum, in aqua simplici. Mox itaque incipiunt ambo vires reciprocas in se mutuo conferere. Atque tandem, cum lassatis viribus, stiterint actionem suam, condensantur in corpus lapideum, lagenis se affigens, in forma ocræ: sicque aqua redit in pristinum elementum, omni exu-
4 tum qualitate aliena. Quos si fontes acidulos sat contemplatus fuisset Paracelsus, Tartari vini historiam, à Basilio Valentino mutuatam, neglexisset; sciviſſet namque ocræ & vini tartari non parem ortum. Saltem difficilius redargui potuisset. Quippe tartarus in aquam resolvitur: non autem ocra, ut neque calculus. Neque enim unquam negare tentavi, è liquoribus corpora solida constitui: Sed tartareos liquores respuo, in causas morborum violenter adductos (ut tractatu de Tartaris) ex opposito autem, activitates spirituum in spiritus, reverenter admiratus sum. Profecto, cum è Spadanis succrescat ocra, sive crusta lapidea lagenis obducatur, per totum concavum, nefas inprimis esto, propinare Spadanam, si credamus tartaros perinde fieri, atque ocram in Spadana. Id est, si credamus aquæ Spadanæ inesse tartarum, mox in bibente coagulabilem: nefas facit, qui Spadanam propinat. Etenim dum sal acidus vini, corrosit fæcem. Sal quidem antea acidus, & non- 5
dum coagulatus, manet acidus, ac coagulatur, nec salis essentiam mutat, etsi constringatur, qui ante erat fluidus. Vicissim quoque, etsi fæx acidos sorbuerit spiritus, ac in se coagulaverit: manet attamen corpus solidum, dum spiritus salis acidi coagulatur in corpus solidum tartari vini. Imo priusquam ex pleno coaguletur, vasi se affigit. In generatione enim Tartari vini, spiritus agit in corpus: estque longe alia prorsus actio, dum duo spiritus in se invicem agunt. Nam in hac (prout in Spadana, in Duelech, &c.) constituitur novum ac neutrum ens, qualis est ocra, ex spiritu sulfuris, & venæ volatilis. Sed in tartaro vini, tantum acidus spiritus, sive acetosus liquor vini, mutatur in salem, manétque fæx, qualis ante. Ideóque constitutum inde, iterum est resolubile. Non enim metallum, lapis, vel corpus solidum discorporatur, mutatur, aut volatilizatur, propter spirituum corrosionem. Patet id. Nam argentum, perlæ, coralla, lapides spongiæ, cancrorum, limacum, &c. quanquam per Chrysulcam, aliosve liquores acidos, ab oculis nostris evanescant: sunt tamen lapides, qui ante (prout de febribus) Spiritus nempe, quantum potuit, fecit: incassum velut operatus est, super corpus, dum seipsum, corrodendo corpus, coagulavit. Est nimirum 6
in tota natura universi tantum unicus ignis, Vulcanus ardens; ita quoque, non est nisi unicus liquor, dissolvens cuncta solida in primam illorum materiam, absque sui ulla immutatione, aut virium diminutione (quod norunt, testabunturque Adepti) In aliis verò liquorum activitatibus, corpus nunquam potest se radicaliter commiscere liquori solventi. Ideóque cor- 7
roditur quidem, at non solvitur intime, uti ad transmutationem formalem alioqui requiritur. Nam omnis spiritus acidus rodens, rodendo aliud corpus, coagulatur, & propemodum fixatur, migratque

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 41 sur 328

in formam ſalis denſati: nequicquam tamen corpus, quod arbitrium rodentis ſpiritus toleravit, agit in illum ſpiritum, qui ſeipſum rodendo, & actione propria, coagulavit. Quod ſane non ita fit, dum duo ſpiritus activi concurrunt in invicem. Nam tunc eſt duplex actio, qua uterque in utrumque invicem agit. Ideo namque ejuſmodi illorum actio, fit cum permiſtione radicali, eſtque conſtitutum ex ambobus, inſeparabilis miſtionis proles, & hoc transmutatum, eſt productum, neutrum ab utroque. Quod ſi id Paracelſus maturè contemplatus fuiſſet, pro ſuo Tartaro vini, ocram aquæ Spadanæ ſumſiſſet, dixiſſétque aliquid probabilius, quam quod ineſſent liquores omnibus rebus, qui coagularentur per modum Tartari in vino, eſſentque morborum quorumcunque communis mater atque materia. Ocra quidem Spadanæ filia, non iterum reſolvitur, quaſi tartarus vini: & tamen differt à Duelech: quantum petrificatio mineralis, à calculo. In hoc enim ſpiritus coagulator, in lotio exſiſtens, operatur vi proprii ſalis, ac imparis, ſuper ſpiritum fracidum, & putreſcentem terræ, abſque ebullitione, aut Gas ſilveſtris eructatione: adeóque in momento, ſuam peragit operationem, & coagulat ſe, cum ſpiritu vini, urinæ proprio. prout ſuperius narravi, in Mechanica ſpiritus urinæ & vini, ſive aquæ ardentis. Verum Spadanæ ſpiritus acidi, ex embryonato ſulfure enati, longo operantur prius tractu, bullas atque ſilveſtre Gas excitant, ac tandem ſe vaſi affigunt. Alioquin enim, ſi iſtud Gas nequeat eructari, aquæ Spadanæ manent ſoſpites, medendo aptæ. Nam ſi Gas egredi prohibeatur, impedit, quo minus ſubſequens ſequatur, ſpiritusque reddantur effœti agendo. At vini fæx, cum ſuam habeat ſibique propriam coagulationem, non opus habet eam aliunde acquirere. Cum vero acidulus vini ſpiritus fæcem roſerit, non eſt quod rodendo det, quod ipſus in ſe non habet. Ergo in Tartari vini generatione, acidulus ille ſalinus ſpiritus coagulabitur quidem propter terram: ſed manebit in ſpecie ſalis ſolubilis, & non in forma petræ. Propter regulam, 8
quod transmutatio eſſentiæ præſupponat transmutationem materiæ. Itaque terreum corpus, ſive diſſolvatur per corroſivum, ſive non, priſtinum ſuum eſſe ſervat. Eo quod iſtud diſſolvens non penetret diſſolutum, in radicali vinculo connexionis. Quod tamen in transmutandis eſſentialibus, eſt perneceſſarium. Diſcant ergo Chymiæ tyrones, quod corpora non reſolvantur per corroſivorum calcinationes. Licet etiam ſæpe repetitas: niſi intercurrat fermentalis impreſſio, per putrefactionem, quæ præcedit quamlibet radicalem ſolutionem. Camphora quidem, in aqua forti, naturam natantis olei aſſumit: ſed abluto per aquam communem corroſivo, ſtatim camphora eſt, ea quæ ante, ſive id ſemel, ſive demum millies fiat. In ty- 9
rociniis enim gaudebam, quod aurum ſpecie olei punicei, per retortam ſeptima vice transegiſſem. Memor, quod qui novit aurum deſtruere, noverit itidem conſtruere. Sed ablato corroſivo comite, aurum in ſe rediit, ceſſavitque inane gaudium. Incaſſum eruere laborante eo, quod in ea non eſt. Incaſſum quoque laborant, qui non operantur per media debita. Ita- 10
que generatio Duelech, non eſt coctæ mucilaginis, vel fictæ pituitæ imaginaria petrificatio, calore loci arefacta, aut areſcendo firmata, vel indurata: (nam ſic, tantum bolus eſſet reſolubilis, non autem Duelech) ſed eſt trium ſimul ſpirituum 11
transmigratio in Duelech, vera eſſentialique transmutatione. Profectò, corpora non agunt in corpora, per naturalem compoſitionis actionem: ſed quicquid corpora in invicem peragunt, id fit ratione ponderis, magnitudinis, duritiei, figurarum & motuum. Inſerviuntque enim Matheſi, 12

vix

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 42 sur 328

vix Phyſicæ. Sin autem corporei ſales oparentur, fit, vel quia ſpiritum volatilem quodammodo continent, vel illum in corpore inveniunt. Meminerint ſaltem Tyrones, corpora, quocunque ſemel modo fuerint colliquando permiſta, manere tamen in priſtino ſui eſſe, niſi per ignem vel fermentum transmutentur. Corpora denique, nil operari in ſpiritus: ſed determinare tantum hoſce, patiendo. Quæ proinde corporum operatio, non eſt vera reactio: ſed potius merus ſpirituum effectus, ex propria eorundem activitate reſultans. Idcirco enim ſpiritus, exantlatis, exhauſtisque facultatibus, ſponte fatiſcunt in termino ſui motus. Et licet iſta actio ſpirituum fiat cum paſſione, & amiſſione ſuarum virium: non tamen transmutant ideo corpora in ſui naturam. Rodunt enim tantum, atque in pulverem comminuunt, quod & calcinationem, per aquam, interpretantur. 13 Per exemplum. Libram croci Martis necte ſextuplo olei vitrioli, tum diſtilla, quicquid fuerit aqueum. Reperies vitriolum ferri. Aufer inde ferrum: & habes vitriolum ferri. Salem inquam, inſtar vitrioli, cui eſt guſtus ferri. Nil retinens tamen de Marte. Determinationem namque habes à Marte, quoad efficaciam: non autem materiam. Eritque prior vitrioli ſpiritus, ſive oleum è vitriolo veneris, fixatum in ſalem quendam, ſolo odore ferri. Iterum idem ac clarius. Libram currentis Mercurii, conjunge quadruplo olei vitrioli, aufer phlegma diſtillando, & in fundo manebit præcipitatus albus, nivis inſtar. Item ſi plus olei juſto affuderis, Mercurius inſenſibiliter cum oleo tranſcendet. Porro, ſi à præfata nive, per lavacrum, abſtuleris acrimoniam, erit in fundo pulvis citrinus, qui revivicatus, æquiponderabit priori Mercurio. Aqua verò, quæ in abluendo ſalem in ſe combibit, dat verum alumen. Sic nempe ſolo attactu, unica libra argenti vivi, abſque ulla ſuæ ſubſtantiæ deperditione, poſſet multa librarum millia acidiſſimi olei vitrioli, ſenſim mutare in alumen. Quod idem oleum attactu ferri, pariter mutatur in vitriolatum ſalem Martis medendo nobile. Notetur actio Mercurii abſque re- 14 paſſione eſſentiali ſubſtantiæ ſuæ. Eſtque contemplatio magni momenti. Siquidem magna Spagyrorum turba, ſpe propria deluditur, putans corpora fixa, in corroſivis ſoluta, hiſce dediſſe ſuas proprietates, ſi ſaltem diſſolventia, ſpontaneo activitatis motu, penes ſe coagulaverint. Neſciunt inquam, ſpiritus, agendo defeſſos, degenerare in novum ens. Dum ſcilicet deveniunt ad terminum poteſtatis, in agendo. Deinde ſciendum, quod omnis operatio, tendens ad transmutationem utriusque (agentis ſcilicet & patientis) conſiſtat tantum inter meros ſpiritus. Operatio autem corporis cum ſpiritu, non viventium, incipiat à ſpirituali alicujus fracedinis odore: quia ſemina, ac fermentales diſpoſitiones, inde pendent, ſuoque arbitrio imperant liquoribus ad generandum deſtinatis. Quocirca non inepte adnotarunt veteres, mundi viſibilis ortum, & continuationem, ex inviſibili & incorporeo eſſe (qualia ſunt odores, & fermenta) atque in noſtris terminis, Duelech, incredibili coagulatore ſpiritu, inviſibilique initio, concreſcit. Neque enim externè allati tartari, interioris filii mucaginis, in ſui nativitatem indiguit, fictisve arefactionis coagulis. Calamitoſius eſt longè, quod ipſum calculi Vulcanum nobiſcum in lotio geramus, cujus importuno imperio auſcultant proprietates volubilis ſpiritus. Etenim Deus, bruta præ 15 nobis dilexiſſe viſus, ſi morbos non in meritum, adeóque non in bonum direxiſſet, cujus non eſt condigna pœna temporalis. Cæterùm ubi pœnæ prævisus adeſt finis, ex dono munificentiæ, medicaminum poteſtates erexit. In belluis quoque, ſui ob-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 43 sur 328

naſcuntur calculi, at non in pœnam, nec in meritum dati, qui nobis in medicamina
16 ſuccreſcunt. Ideóque & longè alia ſurgunt radice. Porrò antequam ad calculi hiſtoriam pergam, aliquot exercitationes præmittam. Primo itaque Salinis in Burgundia, hodie non plures duobus ſunt putei, myriæ, & puteus Gray. Quod ſi verò menſuræ centum utriusque putei ſeparatim coquantur, longè minus ſalis dant: quàm ſi eadem quantitate, connexæ coquantur. Incolæ experimentum admirantur, utramque ideo myriam deinceps confundunt. Enimvero altera illarum, plus ſalis halituoſi, ſive volatilis, continet, qui ſingulariter coctus igne flammeo, ante ſui coagulationem evolat. Verumtamen alteri fixiori obvians, imbibitur ſtringiturque in ſalem ſolidum. Exemplum hoc docet, corpora ſalium ſuos combibere ſpiritus, & ſpiritus viciſſim rodere corpora. Myria ſiquidem Burgundica, cryſtallo clarior, halituoſo tamen ſui ſpiritu magnam ſaxi rupei partem in ſe combibit. quæ ideo inter coquendum, dum ſcilicet ſpiritus coagulantur in ſolidiore ſalis corpore, ſidit, ac cum difficultate deſpumatur. Itaque ſalis ille ſpiritus, etſi ſaxum ſolveret, non proin cum terra connubium traxit, ut vel hic lapideſceret, vel illa ſal fieret. Imò vel inde patet, etſi ſal marinus partes halituoſas haberet; non tamen calculo accederet, ut neque ſpiritui urinæ, in augmentum. Utpote qui aliis longè principiis conſtat, (prout alibi de digeſtionibus) ſed ſal maris quantum cum lotio peregrinatur, tantundem concilia diſſolutionis Duelech ſuſcitabit. Quicquid enim diſſolvit ſaxum rupis, & in ſe inviſibiliter occultat: id ſaltem non ſuadebit originem calculi. Hactenus de terra fixa, per ſalis ſpiritum diſſoluta, deque ſpiritu ſalis halituoſo, ac coagulato. Nunc de ſpiritu volatili, in cor-
17 pus ſolidum fatiſcente. Sublima ſtibium cum æqua parte ſalis armoniaci, modeſto igne, videbis ſalem, diverſis coloribus tinctum ſurgere. Separa colorem à ſale, per aquam; & habebis pulverem, qui cum ſale petræ fere totus in flammam avolat. Sin verò cum ſale armoniaco relictus, adhuc bis per ſe ſublimetur, & à ſale liberetur, habebis pulverem ſtibii, ſalis expertem: cui ſi tum ſalempetræ miſcueris, non inflammabitur ampliùs: ſed quantum ſalispetræ miſcueris, in terram commutatur, & ſalis naturam negligit. Nam ſulfuris odor ſalempetræ penetrat. Ita ſalis urinæ odor, ſpiritusque volatilis, terreum ſpiritum in urina, per aliqualem putredinem ſuſcitatum, confeſtim commutat in calculum. Ideóque non ſtatim à mictu, uri- 18
na granulatur: ſed poſtquam putredinis initia aſſumſerit. Huc facit quæſtio: Cur pueri & ſenes, ſint ipſis viris calculoſiores? an quia calidiores? Quid ſi Scholæ, abſque rubore, frigus puerorum & ſenum hoc loco incuſant, oblitæ pudoris, quod illarum voto, Lithiaſis ſolo calore concreſcat; quid juverit copioſius phlegma invocaſſe, ſi calor, efficiens unicum deſit? Si inquam phlegma (quod ut tale, petreſcat) in natura deſit? Nec eandem temperiem, complexionemve in pueris, & ſenibus, comminiſci poſſunt, abſque dedecore & confuſione dogmatum ſuorum. Ut neque paritatem in urina amborum invenient. Sunt namque urinæ impuberum craſſiores; ſenum verò, aquoſæ ac dilutæ. calculoſorum quoque aquoſæ. Senes olim vidi, continua ſtranguria in mortem uſque infeſtatos, quibus diuretica remedia (id eſt, mictoria) ex croco, mace, &c. Itemque lenitiva, ex malva, althea, &c. erant caſſa, atque evanida, quosque jam Medici, calculo obſeſſos, pronunciaverant: ſectio verò, à calculo immunes teſtabatur (Michael des Montaignes Epiſcopum Pariſienſem, avunculum, ſectum fruſtra, ait) adeóque non ex urina, calculi præſentiam ariolari adhuc didicerunt. Pro 19
hiſce

hiſce ſtranguriis, Paracelſus ſuum pruinoſum figmentum Tartari commentus eſt, nondum in diſſectis hactenus repertum. Equidem poſtmodum cognovi, quoties fel juſto debilius eſſet (ut in ſenibus) non poſſit acidum ſtomachi chylum in ſalem ſalſum commutare: quocirca ex acidi tantillo relicto, & quotidiano, perſeverare ſenum ſtranguriam, etiam non dato calculo. Sic cereviſiæ novellæ pluribus concitant ſtranguriam, propter reſiduum inhærentemque recentioris fermenti acorem. Hoc titulo, defectu nempe fermenti fellei, minus tinctæ urinæ ſenum, ac puerorum. Unde ſequuntur hæc notabilia. 1. Quod penuria ſcoriæ, ſive ſtercoris liquidi, in urinis, facilius concreſcat Lithiaſis. 2. Quod remedium à priori ſit, confortaſſe fermentum fellis. 3. Acriores videantur urinæ in ſtranguria, ac ſtillicidiis, quatenus acidi aliquid continent. 4. Eluceſcit ſcoriæ uſus, ejusque connexio in urina utilis. Dein quæſitum eſt. Quare calculus in renibus frequens, rarior autem veſicæ? Reſpondi alibi. Quod, quamdiu urina eſt in venis, nondum ſit perfecta. Neque enim adhuc olet urinam, aut proprietates lotii habet: quatenus neque convenit, cruorem, excrementi odore imbui. Eſt itaque lotii determinatio, à Rene: odor verò, eſt fermenti putrefactivi. Quia excrementi. Atque ideo terram lotii volatilizat. Cæterum, quamvis fracida urinæ putredo reddat ejus terram olidam, ac putreſcentem: attamen non moratur in homine, quantiſper putreat. Ergo ſpiritu urinæ, terra ejus fracida opus habet, ut petreſcat. In Rene enim (ubi urinæ fracedo fermentalis oboritur) terra recens ac volatilis facile ſe aſſociat ſpiritui urinæ, granulaturque, dum præſertim ſcoria, calculi præſervativa, nondum advenerit. Citrineſcit autem, etiam non minus à loco, quam à præfata ſcoria. Ren itaque pœnas luit, quarum primus author. Alibi de utero Duelech docebo, ante renem præcedere diſpoſitionem ad Duelech; quæ quia vitalis eſt, & non mera excrementitia, prout in veſica, etiam ſatius coagulatur in rene, quàm in veſica. Hoc namque, quia mera cloaca omni prorſus deſtituitur fermento. Sed inteſtina, quatenus ſtomachus fellis (prout de digeſtionibus alibi) ſunt receptaculum vitale, & coquens. Veſica verò, merum ſolius excrementi retinaculum. Quæritur demum. Cur calculus renum, plerumque fulvus, & veſicæ albicans? Ren enim fermentum habet, ad excrementi factionem: opus habet ideò ſcoria, liquida, ac tingente. Tum etiam cruorem habet ren, ſibi vicinum, propriumque parenchyma tinctum. Veſica autem, de ſui alimenti proximi glutine, copulat terræ fracidæ, & ſpiritui coagulatori, in corpore urinæ. Conſequenter hinc patet, cur Duelech, in veſica natum, durius. Magna quippe alimenti veſicæ pars abſcedit in mucum, qui una cum petroſis coagulationis initiis, durius tenaciusque Duelech parat. Pro-ut calx cum farina, cæmentum dat longe tenacius. Renes etiam, tandem uſque in fibras ſolidas læſi, per ſocium Duelech: deinceps albos, ſatisque duros calculos, ejiciunt. Docui alibi, alimentum veſicæ, ante plenam ſui digeſtionem, propter calculum aliamve importunitatem, ſeparari à ſolido, & inſtar mucoſæ lacrymæ plorari, urinisque commiſceri. Eſſe inquam excrementum ultimæ digeſtionis, aberrantis, & impeditæ in veſica: occaſionatum nempe quandoque effectum calculi: non autem cauſam per ſe, quanquam ſubinde occaſionaliter atque per accidens aſſumatur. Medentes enim aliquot, tantam mi-cti muci, & tam continuatam admirantes copiam, ſcientesque, non eſſe purulentam, cum neſcirent è quanto ulcere tanta puris copia ſtillaret, tandem velut per ſufficientem cauſarum enumerationem coacti, catarrhos (ridiculum!) in veſicam intulerunt, miſerandis ſanè ſtupiditatibus.

Alii autem, dum vanas, cerebro ſano, non audent implorare accuſationes, deque pure metuunt, ulcera renis, tantæ ingluviei fontes, denunciant. Adeò, ut licet abſque prægreſſo apoſtemate, dimidiam in matula partem, cum urina, ille mucus non raro dividat: rentur tamen ex rene indolente, tantundem puris quotidie depluere. Inprimis, Spadæ complures curatos notavi, quos Medentum pudibundæ diſceptationes, ſuper pure, ulcere, renum tabe, & catarrhis, eo ad moriendum proſcripſerant. Qui, ubi præter Medentum ſpem ſani redierant, adhuc à ſe ſanatos, proficuo è per-
26 egrinandi conſilio, gloriabantur. Cur autem ſana urina mea, in frigore, fabulum adpoſuerit matulæ: non autem in calore, intus tantiſper detenta? Dixi, innato balſamo urinam præſervari, ne petreſcat, & putreſcat, æquè facile. Dein, matulam eſſe vas, affixioni aptum: non autem veſicam. Ac tandem, quod terra volatilizetur per
27 putredinem. Dubium etiam, cur gemellorum, eodem lacte nutritorum, alter ſubinde tantum ſit calculoſus? Cui dubio Scholæ, mulieres, Idiotæ, & agreſtes, una pariter reſponſione ſe ſatisfeciſſe autumant: ſi indiſpoſitionis malam intemperiem, vel inclinationem, nominarint, & humores attu-
28 lerint. Quam Inclinationem Aſtrologi, licet haud diſtinguant conceptu, vel empſychoſi: partu tamen diſcriminant: atque hactenus in varias ſortes, conturbant ge-
29 mellos. At ſaltem, etymon inclinationis ad calculum, vel in limine, Paracelſum reddit ſuſpectum, de ſuo tartaro. Imò & Galenum, ſuæ hactenus, abſque lumine, deſeruere Scholæ. Qui contentus inæquali intemperie, in ſeminalibus conſtituentibus (licet homogeneis) attamen, modo verſa ſit in naturam, putat, ſe abunde ſatisfeciſſe quæſito: proſequiturque cum deſperatione, hactenus illam eſſe à nato inſeparabilem. Nomen quidem vulgare, Inclinationis tollit; at remanent priores, ſi non denſiores tenebræ: dum litem lite reſolvit, & cum deſperatione, ſtudium inquirendi abtruncat. Certum eſt interim quæſtionis 30
dualitatem non niſi à materiæ ataxia, deſumendam. Quæ cum ſub ſpermatis homogeneitate tam ſimplici non inveniatur: neceſſe eſt, in loci, ſive climatis uterini magno oportet, determinari. Sic nempe mulierum latera differunt, ut velut bini homines, lateraliter diſtincti, ſimus ſinguli: adjacentque utero, lateratim alia intus viſcera. A primis namque conſtituentibus, deſumuntur quidem hæreditariæ labes, in totum conceptum æquabiliter diſtemperatæ, ſi à parente genitore ſint dilapſæ: ſed quæ in loco ſunt repertæ, locis adjacent, & proximiores invadunt. Mirum! quam facile auſcultent tenerrima noſtri initia, peregrinis impreſſionibus, quámque facile, ſemel ſuſcepta, adoleſcant, atque quam pertinaciter demum perſeverent. Etiam, quæ mox proprio vivendi errore, acquiruntur morborum ſeminaria, quam amice iiſdem, quibus hæreditaria, poteſtatibus hoſpitentur, & dominentur. Eoque ingrediuntur potentius, atque inſolentius inuruntur, quo illorum conjugium, nobis adhuc junioribus, Archeum defœdat. Quantiſper namque incrementum aſſumimus, morborum hauſta licet odore tenus ſemina, quoque incorporantur radicalibus initiis, ac in unum quid, nobiſcum adoleſcunt petroſæ ſeminum entelechiæ. Quas etiam vel hauſto odore, fermenta ſeminum conſtituere alibi latius. Nam è natura integra, omnis homo ſanus, & unius inclinationis eſſe deberet, niſi propter proprietates vitæ mediæ, alimentorum, perturbationum, atque climatum, ataxiæ in filios Adæ irrepſiſſent. Quæ autem cum ſanguine materno, & lacte nutricum ſubintrant, ut fures domeſtici, theſauros vitæ poſſident, nec facile recedunt, niſi ſub renovationis auxiliis. Propinquius autem ad nodum veniens, dico, quod in rene ſit fermentum ſtercorarium,

lotii

lotii putrefactivum, quo devio, semelque aberrantis nota impressa, lotium pergere, deinceps spontaneo fluxu, ac sensim in ultimatam tendere sui putredinem, sub qua latet potestas volatilizandi terram. Cum ergo Reni insit hæc fermentandi potestas, quæstio, cur gemellorum alter renes habeat in fermento stercoreo fortiores, resoluta est, per caput de Robore inæquali partium. Quatenus scilicet, sic alterius stomachum aversatur, & robustior alter non item. Ren nimirum putrente fermento ditior, in fabricam calculi pronior. Patrans quoque, si vesicam urina repletam, sub generando habeat, solet sobolem calamitati Duelech pronam suscitare. Quippe fracedo detentæ diutius urinæ, fermentaliter inolescit vicino semini translabenti. Tanto nempe ridiculosius errat Galenus, volens aliquid lotii naturaliter cuilibet semini,
31 semperque additum, ob titillationem. Ignorans scilicet, ne pilum extraneum initiis generationis permisceri, absque totali ejus internecione. Ut autem prælibata inserviunt intentioni, nota robur inæquale partium, esse velut naturæ intimæ necessarium. Etenim nec filum, ex auro homogeneo trahes, quod non citius una parte sui, quam altera, frangatur. Adeóque sit debilius seipso. Ataxia, disparitas, & heterogeneitas, sunt modo de intima rerum essentia, licet essentiis prorsus peregrina. Hinc nempe gemelli, unico singularique semine prognati, heterogeneitatem evadere nequeunt, præsertim quæ tam facili contagio inducitur in rerum initiis.

CAPUT V.

Continuatur historia Duelech.

1. Spes calculosis unde. 2. Quis Medicus Theodatus. 3. Honor Medico qualis. 4. Quadruplex Medentum insciția. 5. Historia philosophica calculi. 6. Error Paracelsi, & Galenistarum, de materia antecedente tartari, & calculi. 7. Error Paracelsi. 8. Terra in urina, & cruore. 9. Quid inveniatur in Duelech distillato. 10. Simplicitas Medentum. 11. Miseranda Galeni simplicitas. 12. Argumentum, in primam materiam calculi. 13. Diureticorum examen. 14. Miserrimæ aliquot historiæ. 15. Resolutio quæstionis Diureticorum. 16. Vnde periculum in Diureticis, & hujus felix præcautio. 17. Census Diureticorum. 18. Intemperiem versam in naturam, corrigibilem. 19. An laterum decubitus Lithiasin promoveat. 20. Varia actio spiritus urinæ. 21. Vanæ Scholarum præcautiones. 22. Elenchus Scholarum. 23. Inadvertentia Scholarum. 24. Cur tactus fallat Nephriticum.

DEus non fecit mortem, nec est medica- 1
mentum exterminii, nec inferorum regnum in terra. Quapropter credidi, nullum defectum, in sanando obvium, profluxisse ex thesauris ejus, qui non mortem, sed remedia fecit: ut neque ex præscientiæ errore: ut quem elegisset, ac creasset in Medicum, multis ubique numeris penurioſum destituisset. Non est ergo Medicus, ut duntaxat palliativum remedium, ac frustraneum, calculosis, ceu impostor obtrudat. Indiguit namque infirmus Medico, qui testaretur bonis operibus, se à Deo creatum. At postquam Medicina in professionem erecta est, lucri prurigine, sceleratum quodvis genus hominum se ad medendum intrusit, cui errori obviando Magistratus, jure in hos sævire deberet. Scholæ itaque ad se Medentum electionem traxere, dignosque censuerunt, quotquot Ethnicorum insciiis subscriberent, ut Cathedræ atque vita humana ipsis concrederentur. Hoc jam in possessionem, in Europæis, ab aliquot jam seculis, per manus transmigravit, refrixit charitas, & introducta sub sigillo tutiore ignavia, partamque insciiam confirmavit longus usus, prætendens præscriptionis jus. Quare Deus dona sua retraxit, & quæ alias dedisset, continuit. Equidem D. Paulus vult honorandas viduas, quæ verè viduæ essent in bonis operibus: ad imitationem mandati, quod Medicum statuit honorandum, qui vere esset Medicus, in bonis operibus, sicque se

à Deo

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 47 sur 328

à Deo creatum, & electum teſtaretur. Quemque ſcilicet ſuæ vocationis digna ſequuntur opera, diplomata, ſigna, & merita
3 ſui honoris. Quem locum mecum ruminans, invenio honorem Medico indici, propter neceſſitatem: quæ neceſſitas præſupponit provenientem fructum. Aliàs fruſtra. Non quidem, quod vis præcepti influat in neceſſitatem: ut quando ſanus non indiget medico, nec hic tum ſit honorandus. Nam Judex, Prætor, Cauſidicus, Miles, Lictor, Tortor, Figulus, Textor, &c. præſcriberentur honorandi, eodem neceſſitatis jure. Veruntamen in mentalibus, totus ſemper verborum contextus, non niſi tanquam unius rei conceptus eſt. Teſtabuntur autem id, qui quandoque intellectualiter, abſtractoque modo, aliquid forte deguſtarunt. Idque quodammodo demonſtrari poteſt. Eodem namque conceptu, quo enſem conſidero, concipio inprimis figuram longam, planam, terſam, acutam, materiam quoque duram, metallicam, non flexilem in filo rectitudinis, finem denique, non ad panem ſcindendum, aut ligna, &c. ſed ad vulnerandum. Iſta nempe cuncta, in unico mentali enſis conceptu, ſimul mihi repræſentantur. Sed in abſtractis mentalibus, nedum conditiones concomitantes, verum inſuper quicquid multis horis dici (imò nec exprimi) poteſt, unico, velut unius verbi conceptu, in intellectuali raptu infunditur. Honos autem præſcribitur Medico, creato ex bonitate Altiſſimi, propter neceſſitatem ægrorum, ad ſanandum eos. Quod ſane in mentalibus habet ſignificationem ſimplicem. Neceſſitates autem Militis, Judicis, Tortoris, Textoris, &c. non perpenduntur tanquam electorum ab Altiſſimo: ſed tanquam promotorum ab hominibus, ad fungendum officiis, ex malitia homi-
4 num requiſitis. Alibi ergo demonſtravi, quod quadruplex ignorantiæ caligo, ſub habendi cupidine, unà intraverit in profeſſionem Medicam, eamque ſine honore deſtituerint. Nimirum inſcitia cauſarum, modi fiendi, remedii, & coaptationis. Profecto ut Pyrotechnia, corpora reſerat coram oculis: ita januam pandit ad Philoſophiam naturalem. Sub ignorantia, & ignavia Scholarum itaque depreſſa delituit vera Pharmacia, quæque lumen Medico adferre debebat, tota mechanica habita eſt: inque Pharmacopæum, ſuamque uxorem delata. Libertati meæ indulge Lector, quoties de Deo, de vita, de morbis, de Republ. de proximo, de vocatione mea, de vero, bono, de nocuo, deque rebus adeò ſeriis, tantique momenti, in favorem mortalium, à me diſputatur. Nam nullius hominis gratiæ aucupium mihi propono. Oſtendi hactenus cæcas deſcriptiones è cauſarum & remediorum ignorantia, ſive disquiſitionum pigritia, & facilitate aſſentiendi falſis principiis: quare & conſequenter auguramur, infauſtas calculi curationes, fallaces ſanationes, deſperataque auxilia, ut & miſeras ægrotorum obedientias. Pergam modo. Enimvero, quicquid de novo in na- 5
tura ſurgit, id ex aliquo, adeóque ex alio, fit. Ut nempe mutatis materiis proximis, neceſſe ſit, illarum quidditates mutari. Ideóque hoc aliquid deſivit eſſe, ut novum hoc aliquid inde conſurgat. Idque non fit ſpontaneâ reſignatione, aut prioris habenæ laſſatione: ſed ſuperinducta neceſſitate novi ſeminis, maturataque impreſſione, ſive actuali diſpoſitione Archei, novi entis in potentia. Atqui cum id, quod nondum eſt, agere adhuc nequeat: oportebat, quod iſtud ens in potentia quodammodo præexiſtat, ut prioris entis ſubſtratam molem ſibi in ens poſterum adaptet. Subſiſtit vero ejusmodi entis præexiſtentia, in quodam ſpiritu ſeminali, cui rerum ſua tragœdia agendarum typi, atque umbratiles prænotiones inſunt. Hunc autem ſpiritum, archeum nomino; voca tu, ut voles. Sat eſto, ſcire, nil de novo in natura oriri, citra ſemen; Operatur demum omne

ſemen

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 48 sur 328

ſemen, per ancillantes ſibi diſpoſitiones, quas in materia ad intenta vota propagat. Media autem organa, quibus ſemina materias diſponunt, fermenta voco. Nam prout acidus odor teſtæ, lac cogit; odor fermenti, farinam inficit; odorque cadi fracidus, vinum in vappam convertit, &c. Sic in lotio, ſuum eſt ſemen ad Duelech (Calculum enim ab arena, ſola quantitate diſtinguo, unicoque Duelech nomine ſignifico) ſuum quoque fermentum diſpoſitivum, ſubinde nudo in odore ſitum. Siquidem in veteri olidaque matula citius petreſcit lotium, quàm alias in nitida. Non eſt tamen odor ille fermentalis lotio proprius: ſed advena peregrinus, qui quandoque ſic reni quoque inoleſcit: ut Gorgonis inſtar, fabricando Duelech, jugiter atque inceſſanter inſudet; tanquam ad ſui perfectionem laboraret. Ita nempe invitus partium archeus trahitur ad ſcopum alienum, & quo nollet, abducitur per alieni fermen-
6 ti importunitates. Errat itaque Paracelſus, qui mucilaginem quandam tartaream velut calculi materiam primam, atque deſponſatam, per venas diſperſam, annotat: illamque per laxativa quædam ſubduci hortatur. At hiſce nugis, tam de cauſis Duelech veterum, quàm tractatu de Tartaro ſatisfeci. Sat namque conſtat, quod in lotio humano (etiam ſanorum) ſemper ſit proxima materia, inviſibilis, & ſemen ad Duelech; ſive interim erumpat Duelech in actum, quantisper penes nos urina maturatur, ſive poſtquam extra nos fluxerit. Lotium quidem eſſentialia initia ad Duelech continet; ipſi verò eſt per accidens, quod maturentur, vel non. & quanquam lotium in ſe habeat ſemen atque materiam calculi: non eſt tamen uterus calculi; ſed matrix tantum calculoſi ſeminis: quod ſibi vel foris, vel intus, uterum quærit, & invenit. Etenim ut perire debet ens in actu, ſi inde ens, quod eſt in potentia, ac quodammodo ſeminaliter præexiſtens, conſurgere debeat: Neceſſe eſt eſſentiam atque materiam lotii, ex qua fit Duelech, prius fatiſcere, ſi inde Duelech fiat. In quo tamen exigua intercedit mora. In lotio quidem ineſt apta materia, ineſtque ſemen pro Duelech: indiget ſaltem actuante & excitante fermento, quod ſemen germinare procuret. Eo quod rei transmigratio arguat ſui decidentiam, per ſtatum neutrum, mediante fermento proprio. Lotii igitur fermentum corruptivum, eſt excitativum ſeminis. Diutius ideò ſervari incontaminatam urinam, ſub balſamo noſtræ œconomiæ, & ſub calore vapido, per mechanicam oſtendi, quam quæ aliàs paucis inde horis, frigido in urinali corruptione auſcultat, ac proin etiam ſabulo matulam conſpurcat. Renes enim quoquo modo polluti, jam fermentum corruptivum urinæ conceperunt. Reni quidem ſuum à natura excrementoſum fermentum ineſt; ſed id nondum ſat eſt, ad propagandum calculum. Eſt itaque in lotio Duelech, ut ens in potentia, quod prorumpit in actum, dum lotii, ſive prioris entis corruptio imminet. Interim verum eſt, quod quædam Provinciæ, ad crebritatem calculi, non ignavam ferant opem. Illyricum enim olim po- 7
puloſum, hodie autem penè deſertum; quia tetro halitu vitam præſcindit. Sunt namque loca Scorbuto, Aſthmati, caducove velut ſubnoxia. Non quidem, (ut Paracelſus retur) quod ejusmodi tartarorum ſint fœcunda. Utpote cum eadem vecti nave Europæi, noſtratibusque cibis uſi, affligantur peregrinis morbis, atque topicis. Semina ſiquidem morborum aliquot, inſunt locis, cuduntque aptas ſibi materias, ſi eaſdem non reperiant ſibi obſequentes, aut deſponſatas, faceſſant nugæ, quæ nudam præexiſtentis materiæ tartaroſæ alluſionem, adeóque mucaginem, pro Duelech ſupponunt, ac requirunt, fictaque artificiorum allegoria fundant. Quaſi non alia calculi, quam quæ ſiccatæ mucilagini reſpon-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 49 sur 328

deret consistentia ? quasi ex non mucido potu, non generetur mucida saliva. Quasi omnis petræ generatio, atque induratio, conscriberetur muco, & calore ? Etenim si cor, ossibus ut calidius, ita & durius esset, fortassis fidem mererentur illorum theses. Sed aspernatur natura similitudines, longè ab artificiis petitas. Itaque stercoreum fermentum renis, nimis exaltatum, deinceps disponere coagulatorem urinæ spiritum, atque terræ volatilis materiam intelligo, ut in semen Duelech concrescant. Etenim non est in natura, principium transmutativum, extra fermenta innata, vel conquisita (prout alibi de fermentis) exceptis artifi-
8 cialibus, per ignem constitutis. Unde quoque ab iisdem, inapposita est omnis deducta similitudo. Aliter namque terra figuli crematur in lapidem, absque semine; aliterque omnis contingit petrificatio, seminali deducta initio. Inesse autem urinæ terram, probat primum mechanica lotii distillatio. Dein è cruore stillati cruoris, multa tandem remanet terra, quæ aliàs inter nutriendum tota volatilis exhalat, consumitur, nec fæcem ullam sui relinquit. Terra autem volatilis in lotio, ex putrefacto est. Succrescente ergo stercorea putredine in lotio, adducta scilicet scoria, sive stercore liquido, subinde spiritui coagulatori obedit: quoties nimirum amborum reciproca actio
9 à fermento putredinis concitatur. Exsectum Duelech distillavi, per se, nec quicquam elicui, præter spiritum fœtidum urinæ, & flavam crystallum, simulque oleum, quale ex desiccata urina trahitur. Quod autem in fundo mihi remansit, terra erat nigra, ambusta, friabilis, & insipida. Lectores ergo decipiunt, Tyrocinii chymiatri scriptores, quotquot calculi humani distillationibus, atque suis præparationibus, stentantur Ludum Paracelsi, sive saxifragorum principem. Etenim mera scripturiunt & decumana mendacia. Nec horum impudentiam, temeritatemque satis indignor, in re tam facilis experimenti, præsertim, ubi quisque, ex rasuris matulæ, id commodè novisse potest. Ne minimum sanè, ex calculo humano elicitur, eorum quæ temere Pædotribæ illi scribunt. Certum est interim, medio putrefactionis, non pauca fieri volatilia, quæ prius, non resolutis claustris, arctius ligabantur: etenim & sic vegetantia, meraciores aquas stillanti dant, seipsis nondum putrefactis. Non unico igitur percussi telo, perimus, cum singula, quæ mitia, si parumper exorbitent, novas fingant nobis calamitates. Etenim parenchyma renum, viscerum omnium durissimum, nervis atque arteriis destitutum, aptissimum fuit fermento stercoreo lotii: cui si accesserit vel minitatæ putredinis urinalis fermentum, præterlabenti lotio, festina imprimitur inclinatio in Lithiasin. Siquidem odor solus nominatæ putredinis in lotio, heterogeneitatem suscitat, prius occultatam. Statim namque urina graveolet, quæ in sordidam matulam inciderit, longéque citius occultatam in se arenam prodit, quam quæ alias nitido vitro excepta sit. Nam experimento indubio ostendi, etiam sanorum urinam, in matulis Duelech affigere, granorum, vel squammarum forma. Idque non statim à mictu, ut sidant, protinus: sed aliquot horis abinde, affiguntur. Dum jam scilicet lotium, conceptum à rene fermentum explicans, viam corruptionis subit. In Nephriticis quidem, urina suscipit fermentum putrefactivum, quod alioqui sanorum lotio non communicatur, fermento stercoreo alioqui sibi satis. Porrò necessarium non est, actualem putredinem reni inesse, ut arenam intus suscitet. Prout nec urina in matulis adhuc fœtet, dum jam se sabulo liberavit: sed sufficit minitata, sive incipiens putredo, ut spiritus jure suo libere potiantur, agantque vicissim in se invicem abjectis repagulis. Minitatam autem puto, quæ tantum seminaliter Archeo renum inest, licet

non

non explicata. nam alioqui, ſi actualis eſſet, vel tantilla putredo in rene, febris lenta illam comitaretur; quantulacunque autem fuerit, facile in lotium radices agit, in quod videlicet jam fermentum urinaceum penetravit, quod in ſe ut ſtercoreum; ita & putrilaginoſum eſt. Facilis eſt nempe putredinis, & excrementi, aſſociatio, in ſymbolo fermentali. Quisquis ergo ſtuduerit, ne lotium ſibi intus petreſcat: opportunè proſpiciat, ne ſibi intus petreſcat importunè. Sunt enim ideò, quæ grato odore, urinam renesque tingunt, organisque hactenus blandiuntur. Quatenus namque Diuretica ſunt, ſive mictoria, ad renes aditum ſortiuntur, ſeſeque lotio immiſcent. Etenim quæcunque occulta, vel manifeſta qualitate, ſaxifragi nomenclaturam meruere; mundant quidem, ac abſtergunt, & hactenus renes putredine comminatos ſolantur: at ſanè nequicquam arenarum liquant, aut reſolvunt. Quales ſunt aciduli fontes, lapides, atque herbæ diureticæ, quæ eluendo, detergendoque, arenas, & tenuiores grumos proſcribunt: non autem liquant, multóque minus inhibent nova calculi exordia. Quia balſamo, gratique odoris condimento deſtituta, ſquallores fermenti putrefactivi, ut-ut adhuc ſurdos, attamen non placant. Prout enim plantæ regerminatio non tollitur ramorum abtruncatione, ſed eradicatione: Ita nec ſanatur nephritis, deturbando calculum. Nil quicquam actum præmio dignum, ſi epilepticus à lapſu erigatur, ſi non à recidiva etiam in poſterum. Hunc tamen medendi apicem Scholæ nequicquam tetigerunt: imo potiùs deſperarunt: quia contractam Lithiaſis labem, non rarò in poſteros, jure hæreditario translatam, ferocire viderent.
10 Etenim cum diſſectum à calculo veſicæ; ſæpe deinceps tota vita immunem vidiſſent: idem ſibi promittentes futurum, in calculo renum, de recidiva, nil quicquam ſoliciti Medentes de craſtino, benè ſperandum ægrotis perſuaſerunt, benè ſperantes ſe ſaltem pecuniam recepturos, proximis recidivæ nundinis. Stolidis nempe principiis innitentes, laxativa mitiora tantum ſubinde utendum, ut antecedentem calculi everrant molem. E ſtomacho nimirum omnem calculi materiam ſe emungere arbitrantur, ſerióque loquendo, ſtentantur per ſua benedicta laxativa, ſanationi palliativæ ſe proſpexiſſe, ſi repetita cacatione æger obſequioſus fuerit, regulasque victus ſervarit. Sed hiſce nugis abundè ſatisfeci libro de febribus. Nutrimur namque iiſdem, quibus conſtamus. Nec partes ſo- 11
lidæ nutriuntur, niſi affini liquore, ſpermatico, viſcido. Ridenda ideò magis eſt Galeni ſimplicitas, quæ membranas, nervos, tendines, adeóque partes primæ conſtitutionis, in cibis vetuit, ne mucilago ſive pituita inde ſuccreſceret: immemor ſane, quod ſola vitali iſta mucilagine, partes ſimilares in nobis immediatè nutriantur. Nec 12
interim attendunt Scholæ, quod renum alter, unoque tantum latere, ſæpe calculos pariat, totusque ſubinde occaleſcat: ubi alter ſuo interea rite fungitur tota vita munere. Unde ſaltem fatendum: quod urina, non ſui vitio, aut mucilaginis ergo, in ſua baſi petreſcat (quod jam ante ſat eſto conculcatum) quod denique non ex diæta, ciborum potuumque imaginato tartaro: ſed quod renes, proprio defectu, vitioſum ſuſcitent fermentum, ac tandem inſolens hoc monſtrum pariant. Sæpe namque renum unus dudum multo fluxit ſabulo, ac dein totus calculo obturatur. Dolorem quidem obtuſum perſentit illius lateris: ſed nullum deinceps per vitam ſabulum. Tandem id Scholæ per Anatomen advertunt quidem: nondum tamen proinde ceſſant inſontem damnare ſtomachum, parturientem phlegma petroſum, pro uno, & non pro altero renum. Partæque ideò Lithiaſis crimine vapulet, ſcopis everratur; triduanas patiatur evacuationes minorativas, & familiares:

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 51 sur 328

res : rudiores verò toleret ſolutivorum animadverſiones, per ſtatas anni viciſſitudines. Imò toleret ſtomachus ſupplicium, quod ſubter humeros, & poplites cauteria, ad pituitæ defluæ præcautiones, detorſiones, revulſiones, aliaque id genus anilia figmenta, imprimantur. Tantóque crudeliores in ſtomachi non patratum crimen ſæviunt tortores, quòd hic ſuum cauterium ſtigmate obduci ſinat; medentes verò, apertum detineant. Quaſi ficta pituita, è capitis plano diruens, in ſtomacho immutata permanens, per inteſtina laberetur, à Mezaraicis iterum ſorberetur abſque nocui diſcrimine; inde verò, ad jecur & renes iterum ferretur, niſi aperta infra humerum, vel genu, cute, revellatur à deſtinato itinere, foras. Bone Jeſu! Sapientia Patris! ſuntne hæ tuæ Scholæ, quæ hujusmodi deliramenta credulo popello proponunt? ſuosque meris nugis circumveniunt? Tot lanienis mortales cruciant? Abſit! Abſit credere hanc doctrinam veritatis : id eſt, tuam. Sed hoſtis primæ veritatis, inimicus hominum, iſtas nænias protulit, & uſ-
13 que tuetur. Cæterum, aliqui Diuretica præſcribunt, aliisque interim timentibus, arcentur, ne videlicet propulſus è rene cal-
14 culus in via ſteterit. Sic enim Abbatiſſa, calculo deſcendente oppreſſa, ſub Canicula, ſuadente Medentum corona, à remedio diuretico abſtinuit, ne forte calore ſtationis, & diuretici, calculus grandeſceret, & indureſceret. Exſpectavit itaque inſomne quatriduum, immani ejulatu, donec ſua ſponte lapillus in veſicam appuliſſet. Tum exſultatum à Medicis conſilium: & niſi regulam ſervaſſet, ſanè vitam non ſervaſſet. Nobilis quædam, infeſtata calculo, & febri; poſt quater repetitam phlebotomiam, enemata, minorativa, laxantia, veſicatoria, idque genus alia, totos dies decem cum clamoribus ſupervixit, in Medentum ſpectaculum: eo quod non reperirent horam à febri immunem, qua pharmacum contra calculum propinare potuiſſent, nec vires, ad novam alioqui carnificinam ſuffecturas: etenim quæ vidi, inter curandum, à Medentibus, titulo caloris perpetrata, vix toto volumine, cum horrore & commiſeratione deſcriberem. Jeſuitam enim Antverpiæ anno 1606, cui uterque ren calculo obſeſſus, lotium negabat, tandem ſub bidui Medentum certamine, animam efflaſſe memini. Diſceptabatur enim de Aſini Apulei umbra : Num videlicet illi glans ſuppoſitoria, an verò clyſter adhibendus. Diuretica, ſive calculi propulſiva, horrentibus omnibus. Interim Mercator quidam Joannes Vermierden, ab octiduo ſtagnantem urinam paſſus, jam morti vicinus, diureticum ſumſit è ſucco millepedum, & ſucco conchiliorum nigrorum, cui granum unum cantharidum incoxerat integro hauſtu bibitum. Hæc miſſa facio. Diuretico- 15
rum autem litem ſic dirimo. Omnis calculus vel major eſt ſuo uretere, vel minor, vel æqualis. Si minor; opportuna, nec metuenda erunt Diuretica. Si autem juſto major : Diuretica erunt planè evanida, ac fruſtranea. At ſi æqualis ureteri reſponderit; præſtat eundem ociſſimè expelli, ne per moram augeatur. Veruntamen quia 16
tranſeunte calculo, ureter contractus præ dolore, plerumque criſpatur, Diuretica, in paroxyſmo danda, cum præcautione. Nimirum propinanda ſunt doloris, & contracturæ inde natæ, inhibitiva. Cujus ſolius puncti incuria, vel inſcitia, ſubinde contigit, calculos media ſtetiſſe via, & miſerandis ejulatibus necuiſſe. Idque non tam Diureticorum inſolentia, quàm Medentum errore. Nec enim putandum, canalem ureteris eſſe inæqualis ſtricturæ, ut calculus, qui per ureterem primo impulſu deſcendit, tandem anguſtia itineris preſſus, hæreat. Sed compreſſiones poſteræ, ſunt criſpaturæ morboſæ, ac ſpaſmodes, à dolore, prout de Senſu & Senſatione alibi. Adeóque tam externa fomenta, quàm interna,

quæ

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 52 sur 328

quæ convulſivos illos motus placant, ſummopere adhortor, & neceſſaria judico. Quidni ergo diſtinguam Diuretica, quorum tam deſtinationes, quàm electiones, vix antea cognitæ. 1. Siquidem quædam urinam corroſivo veneno acuunt: ut Cantharides. 2. Alia aciditatem provocant, ac relinquunt in lotio, & ſtranguriam excitant. Quales ſunt cereviſiæ recentes. 3. Sunt quæ urinam reddunt abſterſivam, ut fontes aciduli, vitriolum Martis, lapis cancrorum: itemque herbæ paſſim gaudentes etymo Diureticorum. Continentque ſingulæ alcali volatile, vel ſaltem iſtud, ſubter digerendum acquirunt. Etenim hactenus Diuretica, plerumque potui vulnerario conducunt. Eo quod in quovis vulnere mox aciditas, omnis in carne putredinis index, atque ſocia, oboriatur: quam alcalia facile in ſe abſorbent, & abſumunt. Quocirca ruſticus erat, qui vulneratos ſanabat lixivio tiliæ. Sic lapis cancrorum, vino incoctus, vel maceratus, inſigniter ſaporem lixivii præſentat. 4. Sunt & quædam, quæ lotium provocant, ſtimulantque expultricem, quatenus putrilaginem urinæ generant. Cujusmodi ſunt Raphanus, Aſparagus, &c. Vidi namque Jurisperitum, non ante afflictum Lithiaſi, niſi poſtquam à largiore Aſparagi eſu, domum rediiſſet: ac deinceps non tam calculis, quam ſubtiliſſimis arenis, per reditus, aliquot annos, ſingulis forte quindenis, ſub atroci dolore decumberet. Unde didici, quod unius veſperi error malum habitum renibus induxerit, qui vix in poſterum tolleretur. Cognovi hinc etiam naturæ noſtræ pronitatem, quæ tam cito in ſui ruinam auſcultat, ſemelque lapſa, tardè, ac difficulter, etiam medicaminum favore, re-
18 ſurgit. Denique, ejusmodi habitum, in aliquot jam annos perſeverantem, nihilominus correctum, adeóque inclinationes, quas vocant, Intemperies verſas in naturam, eſſe mobiles, ac ſeparabiles, contra Scholarum deſperationes. 5. Sunt quoque Diuretica, quæ grato odore lotium renesque reficiunt. Ut macis, nux myriſtica, terebinthina, maſtix, juniperus, &c. quaſi renes odore conſolati, ſui memores officii fierent. 6. Sunt dein etiam, quæ ex alcali lixiviali, ſub digeſtione, migrant in acredinem, vias urinæ abſtergentem, inſtar ſaponis, excretricem ſtimulant, incidunt adnatas ſordes. Cujusmodi ſunt, quæ teſtis, & lapidibus, cineribusque appropriatorum colliguntur; quæque ſola, ſaxifragorum nomine digna videntur, præcipuè ſi in gradum volatilitatis ſint deducta. 7. Eſt demum Diureticorum genus, quod parva quantitate, lotii copiam è toto corpore profundit, ut millepedes, ſpecies de Becapunga, Item ſuccus conchiliorum marinorum, nigrorum, oblongorum: & quæcunque nitrum volatile continent, quæque renes torpidos ex proprietate excitant. 8. Eſt & genus, quod ſedandis renum doloribus utile, hæſitantes confortat. Quale eſt in croco, rhabarbara, & caſſia inverſis, id eſt, vi ſolutiva priùs orbatis. 9. Spiritus ſalis marini, nedum Diureticus eſt, ſimulq; ſtranguriam lenit, quibus calculus in veſica volvitur: verum inſuper calculos renum minuit. Si ultimo igne diſtilletur reverberii. Non ſat eſt ergo dicere, diuretica urinam creant: quin inſuper etiam eſt determinandum, an excitatione attracticis, an urinæ liquatione, an exaſperatione, an putredinis citatione, vel alio demum titulo id agant. Nec ſat eſt, ſerum lactis continere aliquid nitroſi: quin etiam aliquid habet prioris cruoris reſiduum, unde cadaveroſum eſt, adeóque Aſparagi tenorem ſervat. Multa ſiquidem, renum conſolatione, urinam cient, gratóque alia odore lotium ſuffundunt, aliaque ſunt per acrimoniam moleſtiora, ut &, quæ fermentum putidum urinale accelerant, quæ tota radice calculoſis nocua: magnoque Medentum ideo errore, A- 19
ſparagus quibuslibet ferè apozematibus

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 53 sur 328

incoquitur. Porrò formidavi quandoque unius lateris decubitum ordinarium: quod ſupinus ren præcluderetur ab inteſtinorum incumbente pondere, inque eo reſtagnans urina fieret arenoſa: ſi quotidie, per plures horas recluderetur ibidem. Præcipue; quod ſupinus ren diſtet ſaltem digitis decem, à vena cava: ſitque veſica, medio ſitu inter utrumque renem. perſuadebam itaque mihi, quod ren ſupinus non poſſet ſe exonerare ſurſum, in veſicam. Sed poſtmodum cognovi vanum hunc meum timorem, quodque nil, reſpectu Archei, eſſet inferum. Nec ſatis id fuit, theoricè inquiſiviſſe. Igitur oportune mihi notus, qui à puero nunquam in latus ſiniſtrum decubuerat. Etiam adhuc ſenex, nondum Lithiaſim paſſus. Obſervavi & alterum, qui nunquam, niſi lumbis, & dextro lateri indormierat: ſiniſtro tamen ac prono rene, evaſit calculoſus. Repeto hic: quod clarus ac ſtillatitius urinæ meæ liquor ſecum aſportaverit ſurſum per alembicum, ſuam terram, quam ad latera vaſis in verum Duelech conformavit, & affixit: quodque illa induratio ſit facta à ſpiritu urinæ, qui quidlibet, atque diverſimodè
20 plura coagulat. Nam ſpiritum vini condenſabat in offam volatilem. Sin vero reperit objectum fixum, de natura ſalis, vertitur in ſalem, prout contingit ſpiritui vini, à ſale tartari. Aut dum ſpiritus ſalis fontani, combibitus à cognato ſale, fit ſal. Sin autem ſpiritus urinæ reperiat terram fixam, quam rodat; cum illi deficiat objectum coagulabile, imbibitur à terra, & ab hac ſubigitur: & coagulationis alioquin author, ibidem coagulatur paſſive. Sed ubi ſpiritus urinæ invenit volatile non coagulatum, coagulabile tamen (quia terreæ indolis) ſuum exſerens coagulum, conſtringit eandem aporrhœam, in terram: conſertisque viribus utrimque, fit nova creatura,
21 quæ eſt nativitas Duelech. Cæterum Scholæ, ſuis calorum inſiſtentes principiis, præſcribunt, non incubandum dorſo, lumbos quoque inungendos refrigerantibus, imò lamellam plumbi geſtandam topice. Imperant culcitram lanæ loco lecti plumoſi, ne renes incaleſcant. Quinetiam inter ſtragula & culcitram, corium ſubſternunt. Nimirum circa effectus debellationem Scholæ tantùm occupantur, reſpiciuntque duntaxat productum, ſive poſterius; nequaquam autem ad cauſam, ne quidem occaſionalem. Nugis invigilando enim, ſucceſſive ſibi invicem ſubſcribunt, ſine nota juvaminis. Adeóque ſeriò ſomniant vigiles, ut ægris adulentur. Neque enim naſcuntur calculi, quia lumbi calent: ſed calent lumbi, quia naſcuntur calculi. Lanam er- 22
go præ plumis deligunt, ob harum (inquiunt) calorem. Neſciæ, quòd plumæ minus calèfaciant, quàm lana: ob minùs accuratam aëris excluſionem. Quod judicet ſenſus tactus. Denique dato, quòd pluma 23
magis calefaceret ſuperincumbens corpus, plumisque involutum, quàm lana: Attamen id totum ceſſat, ſi linteum intercedat inter plumas, vel lanam. Siquidem calor, qui è plumis vel è lana emergit, non eſt ipſe horum ſimplicium calor: ſed incumbentis calor reflexus, receptusque in plumis, vel lanâ. Inde namque depoſitus in medio (linteamine) redit, non quidem ſeipſo priore robuſtior, ſed ferè adæquatè contemperatus, eodem momento caloris, quo pollet ipſum corpus. Determinat autem ocularitèr hanc litem, ipſum organum vitreum, ad menſuram temperiei ambientis aëris conſtructum. De quo in principiis noſtris elementalibus. Nec arguit in adverſum, quòd calculoſus nephriticus ſe ſentiat calidiorem lecto plumeo, quàm laneâ culcitrâ. Nam id non contingit, ob majorem plumarum calórem: At bene, quia patiens demergitur profundiùs lecto plumeo: culcitrâ verum laneâ tantum ſuperjacet, afflatque à lateribus aër refrigerans. Adeóne Scholæ nunquam aliquid ex fundamen-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 54 sur 328

damento, causa, atque radice distinguent? Semperque ex dogmate gentilitio caloris, & frigoris, cum rusticis sapient? Oro vos, propter amorem Dei, quo quisque exacto secum seculo prospectum optet sibi, abjicite pertinaciam, præsumtionem, & ignaviam; ac nolite aspernari meliorem doctrinam.

CAPUT VII.

Vterus Duelech.

1. Cur sit inquirendus uterus Calculi. 2. Vesica etiam, alterius sortis calculum generat, quam ren. 3. Prognoses. 4. Calor in urinis, non coagulat quicquam. 5. Altera uteri necessitas. 6. Situs hujus uteri. 7. Mechanica. 8. Observationes inde habita. 9. Conjicitur hujus uteri extensio. 10 Ratio mirabilium in Nephriticis. 11. Unde recidiva in nephritide. 12. Nephritis auscultat Meteoris. 13. Modus in fiendo. 14. Lotium cur turbidum. 15. Dolor Nephriticus à contractura. 16. Falluntur in causa, qui stricturam ureteris, pro doloris atrocitate adferunt. 17. Inscitia uteri, sanationem negligere fecit. 18. Fabulosa Scholarum persuasio. 19. Recidivarum altera necessitas. 20. Dubii cujusdam elucidatio. 21. Historia amentis. 22. Separatio lotii à cruore. 23. Inordinata peregrini calculi generatio.

1 SEMINE, materia, ac processu fiendi calculi, jam patefactis: cognitaque urina in sui contentis, quatenus est vas seminarium, deferens semen calculi: nondum satis tamen dictum. Siquidem sospite unico rene, sæpe alter duntaxat calculosus est. Non sufficit ergo accusasse urinæ commune initium, eoque potentius imaginandum hoc, quod omne genitum præsupponat quendam uterum, unde nimirum subinde non ignavam indolem sortitur ipsum productum. Necesse est enim loca esse, quibus res fiant, antequam nascantur, idque tam prioritate locorum, quam motuum. In hepate quippe, est jam urina materialiter, imò & in mezenterio, antequam sit in renibus. Neque renes per separationem sequestrarent lotium à cruore, nisi jamdum urina & cruor realiter distincta essent. Si vero urina sit, priusquam ad renem, vel ad emulgentes venas, deveniat, necesse est & calculum quodammodo ante renum hospitia præparari. Etenim si stercus, vel ab initio duodeni intestini, præparari incipiat; quidni idem lotio continget? Quapropter visum fuit mihi, urinam nec etiam posse uteri calculosi rationem complere, multóque minus renes ipsos, tanquam per syringas, festinus tantum est lotii transitus. Quare primus debui, uterum monstrosæ hujus prolis attendere: præsertim, quod hunc cognitionis apicem Scholæ hucusque transilierint, vulgi judicio contentæ, nec ultra rus sapientes, quod renes atque vesicam tantum intuetur. At certè fodina, sive uterus, magnam utrobique gignendæ rei diversitatem causat, si generationis fertilitates ac sterilitates plerumque contineat. Solo namque si natura subest: certè utero natura non potest non inesse, Si præcipuè renum uno, petrescat, altero incolumi. Idque potissimum contemplandum ex eadem & in eadem materia, uniusque seminis urina. Ex utero itaque, nec aliunde 2 accersitæ infirmitatis causa petenda. Nam & vesica, & eadem numero urina, alterius sortis Duelech procreat, quam quod in rene fit, vel saltem nuspiam fiebat ante. Enimvero, non soleo subscribere nudis antecedentium voluptatibus, ut neque arbitriis, quia ipsam Medendi potestatem languere, sub illorum torpore, certior factus. Uterum ergo Duelech explorare debui. Inprimis exploravi Nephriticos, plerum- 3 que ante futuros sibi dolores, præsagire sibi instans malum solitos, ex urina aquosa, non tincta. Præsente autem dein dolore, eandem urinam affatim multam, atque turbidam, instar cerevisiæ flavæ, nondum defæcatæ. Cumque dein subtilior urina, arenæ permista, profluit, dolorem sibi manifeste remissum, aut penè nullum, testatos. Imo, tametsi per dies aliquot, contí-

nuæ

nua maneret urina, ambobus renibus subinde major. Spectavi tum quoque, bolum continuum, & copiosum, cum urinis quotidie ejici, specie inpalpabilis pollinis. Quendam etiam, qui solo calore liquesceret (tantum abest, quod calor, coaguli esset author) sæpe tamen bolus iste, ab lotio separatus, denuo in aqua calida non fundebatur postea; sed ad fundum tandem per quietem sidebat, qui ante, in sale urinæ, solvebatur. Etenim semper credidi, generationes seminales fieri è dispositione materiæ, hujusque perfectionem paulatim introduci, opera Archei. Sciebam ideo, generationem Duelech, cæterorum naturalium leges sequi: adeóque etiam esse instantaneam: atque per consequens, illius dispositionem præparativam, sive præparationem dispositivam, sensim quidem introduci. Concluси ergo mecum, totam hanc monstri nativitatem, ejusque præparationem, non absolvi tam festinato per renes transitu: præsertim sicubi bolus ille tertiam quandoque matulæ partem oppleat: imò arena unico mictu ejecta, subinde medietatem renis adæquet: ne interim exilitatis sinuum renis reminiscar. Itaque merito suspicatus sum, arenarum, boli, & calculorum uterum, non esse solos renes: sed hos, per vasa anteriora, quibus lotium disponitur, sua præparare producta, plenamque quidditatem Duelech ibidem nanciſci. Fundamenta nimirum cuduntur eorum, quæ mox futura apparent. Atqui ut omnem à me abdicarem scrupulum, neve crederem, momentaneo per renes transitu, urinam, velut ictu oculi celerius, in bolum, arenam, grandioresve calculos faceſſere, ac tum deinde per ureteres præcipitari: Collegi urinam ejus, qui unico duntaxat dolebat rene, sabulum simul atque bolum excreverat, dein urinam per linteum à sabulo colavi: attamen deprehendi, quod ex eadem arena deinceps nil minus sabuli, & squammarum, adhæsisset matulæ, quàm, si sine bolo & arena prodiisset. Ex opposito quoque comperi, urinam, quæ semel matulæ suam apposuerat arenam: nullam triginta inde horis, amplius in nova matula arenam: at duntaxat sedimen abluibile deposuisse. Certus itaque factus sum, totum istud sabulum, cum lotio calculosi ejectum, nec fuisse illius atque ejusdem lotii, cujus jam fundum petiverat. Consequenter quoque arenam, successivis ac continuis post vicibus mictam, non fuisse productum illius solius lotii, neque collectionis mora, illius lotii factam, aut patratam. Imò cum alioqui ren, seipso quadruplo major, subinde non esset hospitando sabulo, per istum paroxysmum defluo. Igitur didici, aquosam & non tinctam urinam, futurarum arenarum, & paroxysmi prænunciam, futuriique doloris præsagam: vel ex tunc, dispositionum fundamenta deposuisse, in aliqua cavitate, majore sinubus unius forte renis. Quapropter capaciorem arenarum, boli, ac lapilli, uterum conjeci, quàm essent ambo renum sinus. Centralis nempe unus, ureteri conterminus, & alter anfractuosus, per corpus renis circumflexus. Demirabar enim valde, quod primis diebus non flaveret urina, abundans tamen flueret: nec scoria, lotii tinctura, tum, pro solito usu, attraheretur: quasi tota illius tinctura, in fabricam lotii, absumeretur: vel quasi arenæ ex mera tinctura scoriæ fierent: adeóque stercoris liquidi misturam cum urina, esse morbosam præter naturam, licet ordinariam. Quæ sanè meditatio, primis me passibus afflixit. Saltem inde clariùs cognovi, quod causa materialis Duelech, à Scholis assignata, sit prorsus inanis, & stupida: Cum albicans, & pituitosa mucago, si qua esset à renum calore cocta, in calculum: Jam arena renum non esset citrinior calculo vesicæ, sed æque pariter pallerent ambo calculi. Utpote coctio arefactioque mucaginis, nequeunt ejusdem pallidum calorem citrinare: vel in vesica, sub

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 56 sur 328

ſub longiore mora, tota rufa eſſet. Niſi forte Scholæ demonſtraverint, mucilaginem renum eſſe flavam; & veſicæ, albam. Aliàs ſanè, anilia figmenta docent de mucilaginoſa calculi materia. Porrò urina clara, copioſa, aquoſa, nec tincta ante paroxyſmum: turbida cum dolore, & arenoſa poſt dolores, viſa mihi eſt, eo quod dum arena eſt in fieri, id contingat in vena cava, ipſisque emulgentibus: non quidem adhuc in forma arenæ, vel calculi: ſed boli, tenuioris luti, atque ſediminis inſtar. Adeóque in iſta culina, non rite conficitur tum lotium. Quare aquoſa eſt, & Archeus illarum partium eſt primariò malè affectus. Coctionem verò, ſive digeſtionem lotii, intelligo promotionem ejus ad urinalem perfectionem. Nondum enim ibidem eſt arena: ſed minutiſſimus boli atomus. Quia ibidem eſt corruptivum fermentum, præter naturam, & loci requiſitum, ſtabilitum. Quo autem longiùs inde recedit, renem verſus, vel ad ultimam lotii cloacam, ſuo quoque fermento urinario magis magisque gravatur: Duelech, in momenta propemodum ſingula, argumentum capit, ac ſenſim in majora grana firmatur. Argumentabar enim: Si vena cruorem, etiam poſt mortem, à coagulo, contra corruptionem præſervet: non fore indecens, in uteris, ſive venis urinariis, aliquam exſiſtere pariter præſervationem, à coagulo calculoſo: niſi hæc, vitioſo fermento, vicini renis, præpollenter peſſumdetur. Quod ubi ſemel ſerio contigit, ſic ut venæ, à nativa ſui bonitate, paululum receſſerint, evenit his, quod quibusque vaſis impuris, olidóque fermento vicino infeſtatis, quibus aliquid ſemper, de reſiduo impuri contagio, pertinaciter adhæret. 11 Iſta quippe recidivarum in Nephriticis, continuata eſt ſucceſſio: quod non de pleno, omnis adhærens amurca abſtergatur: ſitque idem malæ indolis character vicinus, qui priores concinnavit calamitates. Per modum, quo gallina, matura ova, minusque matura, aliaque inſtar granorum, in lumbis gerit, ſucceſſivè in menſes aliquot, ſubſecuturi partus pignora. Hæc nimirum fuit neceſſitas, 12 qua Nephritici, meteori importunitatibus plerumque parent, futuras etiam tempeſtates præſagiunt, horumque dolores à lumbis in dorſum aſcendunt. Quoniam dum illis venis, ſive uteris, jam illarum ſordium pluſculum eſt affixum, triſtantur, contrahunturque, ſaltem illo latere, quo infeſtantur: vel utrimque per lumbos pariformiter. Sub qua venarum contractura, 13 rugataque criſpatione, dolor punctilis, lancinans, & quaſi divulſivus, emergit. Deciduntque in iſta criſpatione groſſiores atomi, in emulgentibus collecti, ad renes: remanente interim in pignus bolo, tanquam proximi acceſſus ſeminario, uſque in ſui maturam adoleſcentiam. In qua de- 14 mum, dolente venarum contractura, latex eminùs è venis in ſubſidium, ad renes celeriter accurrit, trahiturve, atque confluit obediens. Unde lotium turbidum. Quis autem latex ille, qui cum non ſit urina, huic tamen miſcetur, ſuo tractatu à me copioſè ſat dictum. Poſtquam autem arenæ & calculorum ſegmina ejiciuntur, ceſſat dolor: quia ceſſat venarum contractura. Nephriticus ergo immanis dolor 15 ille, à contractura: non autem à boli, vel ſabuli tranſitu. Sæpe namque magnus calculus, poſtmodum minus dolet, qui 16 minutulus primùm, ſummè dolorificus. Non quidem quod ureter ſeipſo amplior factus (prout alioquin opinantur Scholæ) ſed inſueto malo, contractura major fuerit. Aliàs namque, ſi ureter tantam ſuſtineret ampliationem, ſibi contradicunt, dum diuretica vaſorum ſtricturam vetant. Dein porrò conſideravi, quòd ſub initium, clara, aquoſa, & affatim, urina excernatur. Etenim cum urina tingatur per ſcoriam, ſive ſtercus liquidum; iſta autem ſcoria, non eliciatur, niſi prope finem

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 57 sur 328

Ilei, ac juxta fomitem fermenti ſtercorarii: fit inde, quod illa ſcoria non tam eminus alliciatur, ſub confuſionem inſtantis paroxyſmi: eo quod illius culinæ œconomia, ſit confusè turbida, & interpolata. Quippe ſtomachus cum toto abdomine turbatur, præſentitque in omine, atque metu, inſtantem procellam, non minus, quàm eandem compatitur, toleratque præſentem. Præſentire enim videtur arenam, nondum viſam: at ſanè, adeſt tum in utero ſuo, dumque præſentitur, ex tunc adeſt contracturæ illius exordium. Volens itaque Archeus hoſtem eluere, & excuſare inſtantem paroxyſmum, accerſit undecunque omnem laticem, & ad eluendum renes, demittit. Contrahuntur ergo venæ in calculoſis renibus, conſentiuntque inteſtina, atque dolorem colicum ideò mentiuntur, ob conſenſum. Qua de cauſa nephriticus dolor, à colico nondum per Scholas ſatis diſtinguitur. Nec mirum, ad ſpaſmum venarum, ipſa inteſtina quoque convelli: cum contracturæ artuum ſequantur, propter conſenſus conſanguinitatem, tam dolores immanes colicos, quàm nephriticos. Procul ergo à vero deviant Scholæ, quod Scoria trahatur, aut mittatur, ad calculi fabricam: quin potius ſupervenit ejus tinctura, per accidens, dum ſpiritus coagulator ſuam exſerit potentiam, in terram volatilem. Quia cæteris paribus, calculus tinctus ſemper eſt pallidis friabilior. Idque clarè arguit, quod lotii tinctura, ſi poſſet, confectionem Duelech præpediret totaliter. Adeóque Icterici, licet calculo ſubjecti aliàs, vix calculoſi ſub Ictero viſuntur. Idcirco enim ſub generatione Lithiaſis, flavet urina primo arenarum conceptu, palletque ſub initium acceſſus. Quia tum adhuc latex eſt, nondum mera urina. Certo itaque ſcivi, ſi in ſolo renis ſinu omnis arena fieret, quæ excernitur, dolor major eſſet, dum excernitur, quàm dum nondum arena apparet. Quod tamen contradicit experientiæ. Porrò, quòd patrato ſabulo, urina plus ſolito turbetur, ſpiſſiorque evadat, cum alioqui plus pulverulenti continere, turbida confuſio perſuadeat (in craſſiore nempe conſiſtentia, 17
plus pulveris, quam prius in clara, & aquoſa) Id planè convincit, uterum Lithiaſis jam eſſe oppletum, nec poſſe craſſiorem illam ſaburram hoſpitare. Ergo, incognita uteri varietas nedum neglexit Nephritidis ſanationem, ſed & cauſarum, & ſanandi alteritates introduxit. Scilicet aliud eſt, fluctuantem à rene arenam, ſuccedente lotii ſtilla, deturbari: atque longè aliud, non quidem eluente unda; ſed partium conſpirata contractura, ac criſpatione, adhærentem excutere arenam. Althea enim 18
Malva, Amygdalino, ſimilibusque, dolores demulcere, vias humectare, dilatare, & oblinire perſuadent: adeóque in hoc, ut & in omnbus ubique, vel Scholæ duntaxat ſunt intentæ ad poſterius, vel ridiculum proponunt. Dum vi deterſiva, totum arenarum bolique uterum everrere debebant, laxandis viis, humectandisque membranis in ſe ſemper madidiſſimis, totæ incumbunt. Siquidem expulſo ſabulo, non 19
proin ſoſpes eſt uterus illius: quin ſaltem in futuram calculi pœnam, remaneat venarum conſpurcatus bolo paries. Quorſum nulla Scholarum hactenus fuit reflexio. Demirabar namque ſubinde, quod dudum 20
antea Nephriticus, poſtquam calculum in veſicam demiſit, rarius novos in rene lapillos ſuſcitet, quamdiu alter veſicam infeſtat: Nephriticus tamen, ſi ſimul etiam podagricus, podagram tamen ſociam, cum Nephritidis ſive calculi acceſſu, admittat. Etenim inde didici, quod ſicut dolor in vulnere ſuſcitat aquam glarealem: ita & ipſam mutet urinam, quæ petrificationem in priſtino lumborum utero impediat. Quare etiam lotium turbidum, citraque arenas, viſitur in calculoſis. Dolor enim claſſica eſt, quæ laticem undecunque

advocat-

advocat occaſionaliter, urinam peregrino hoſpite admiſto, accendit, imò & turbat. In tanta autem officiorum confuſione, de ipſa confuſione cogitatur nihil. Etenim dolor mihi fervoris imaginem ſæpe ob oculos poſuit. Aqua namque, poſt fervoris ebullitionem, turbida plerumque, ac confuſa eſt. Sic enim quia bolus fit, ex terra urinæ volatili, nondum ſale condita ſufficienter, ob defectum fermenti urinarii, in rene ſtabulati: Ideo quoque bolus iſte igne liqueſcit, neque in arenas duriores majoresque cogitur, quamdiu vim fermenti renum non experitur. Tingitur autem ſaturatè bolus non quidem à ſeriùs ſuperveniente ſcoria, arenas tingente (quippe bolus ille rubet, ſupra flavedinem ſcoriæ) ſed à cruore diluto, qui in venis (boli utero) transſumitur erroneè ad uſus, turbulentiæ fines. Atque hactenus in Uronomantia, bolus de hepate & cruore teſta-
21 tur: nil autem horum arena. Conſtat ergo urinam, per ſe, ſalſam, etſi ſale homo non veſcatur: ejusque cauſam, de Digeſtionibus, offendes. Curatus quidam, in urbe noſtra, totos dies 17 amens, abſque omni potu & cibo transegit ante mortem. Nunquam autem illi prorſus quotidiana defuit urina, parcior quanquam, & ſenſim rubicundior exiret. Unde conjicio, in rene vim eſſe commutativam cruoris in lotium (quamque alibi in tractatu de hydrope, ſtudio proſequor) non ſecus atque vulnus, ex cruore celerem copioſamque parat Synoniam, ſive glarealem aquam. Itaque urina, ad poſtremam ſui determinationem, poſtulat, mutuatque vim, à fermento, quam renes in uterum lotii inſpirant. Non aliàs, quam hepar in venas portæ, nexusque Meſenterii, vim ſanguificandi. Quapropter ibidem ſtatim totus ſtomachi chylus, cruorem ſuo colore mentitur. Vim autem renum in venas, planè deſpoticam, alibi de hydrope proſequor. At quamvis fermentum renis, inſerviens miniſterio totius integralis, ſit viſceris cujuſdam tanquam digeſtio: non eſt tamen in numerum digeſtionum relata, eo quod coctionem recrementi, non autem alimenti concernat. Etenim cum omnis transmu- 22
tatio, quæ per digeſtiones procedit, ſua habeat media, ſive fermenta propria, ad novam generationem opportuna; ita ren, ſuum incipit inprimere fermentum in cremorem, mox dum ad portas jecoris ſiſtitur. Cujus fermenti vigore, lotium ſe à cruore ſequeſtrat, nativis proprietatibus. Et quanquam cruor ille nondum ſit coagulabilis: attamen ſe ibidem ſeparant liquidum à liquido. Myſterium ſanguificationis eſt quidem homogeneum, ſimplex, ac prorſus univocum, ſoláque adeo ſanguificatione conſcriptum: oportuit tamen, ſtatim in venæ portæ limine, ſeparabilem difformitatem cremori innaſci. Aliàs namque cruor, dum vitalem conditionem in hepate acquiſivit, indecenter ſpiraculo fermenti renum polluereturr. Quod autem urina naturaliter ſit ſalſa, & unde ipſi iſta ſalſedo, alibi de digeſtionibus invenies. Hic autem adnotaſſe ſat eſto, quod quantum ſalis acidi naſcitur in chylo, ſub prima digeſtione, tantundem in altera transmutatione ſubſtantiali migret in ſalem ſalſum. Deſignavi jam uterum incipientis urinæ, & calculi. Declaravi quoque mirificam 23
proprietatem ſpiritus urinæ, in coagulando, ac petrificando. Inde etiam jam ſat conſtat, ſi contingat ſpiritum lotii retrogrado motu fluere per jecur, in venam portæ, atque inde expelli, ut peregrinum inſolitum, per meſenterium, in inteſtina: quod ibidem facile coagulaverit etiam inſolitos calculos, quosque Paracelſus congelata, non autem coagulata vocat, eo quod non ad duritiem Duelech urinarum aſcendant, quæ à mucilagine matre materia ſolidantur. Quod ſi verò urinæ ſpiritus per venam cavam ſurſum, vel deorſum feratur: alienat, vi ſibi propria, ſimilarium

alimentum ſpermaticum, ac mucilaginoſum, in duriorem compaginem: unde demum Scirrhi, quartanæ febres, nec non variæ oppilationes oriuntur: quas fruſtra ſanè per Julapia, aut Apozemata averruncare ſtudent. Denique nutritur fel cruore ſibi vicino, in quem ſi ſpiritus urinæ è ſuo deviarit utero, confeſtim quoque lapides in felle obnaſcuntur. Peregrinum nempe ac hoſtile evadit, quicquid in alienam meſſem ſubintrat. Adeóque extraordinarii effectus cauſis conſimilibus oriuntur. Neque enim inappoſitè docui, ſeroſum iſtud, quod cruori permiſtum defertur, perque ſudorem, vel aliàs inſenſiliter, diſperditur: non eſſe urinam, ut neque ejuſdem proprietates habere, nec eſſe ſerum, lactis æmulum, multóque minus eſſe fel, aut bilem flavam: ſed partem Laticis, de quo ſuo tractatu.

CAPUT VII.

Duelech reſolutum.

1. Accuſatur incogitantia Scholarum. 2. Cenſus nebulonum, in quos Magiſtratus animadvertere deberet. 3. Excuſat ſe Author. 4. Omnis morbus ſua in ſpecie eſt curabilis. 5. Quantum ſperandum ſit ab officinis. 6. Quidve ibidem reperiatur pro Lithiaſi. 7. Duplex indicatio. 8. Surdaſtra Scholarum intentio. 9. Vanitas hujusmodi intentionis. 10. Cur Althea, malva, ſuccus citri, &c. juvent. 11. Frivola objectio contra Diuretica. 12. Adynata Scholarum. 13. Rationes Scholarum pro impoſſibili remedio. 13. Rationes Spagyrorum. 15. Teſtimonium Cardani. 16. Diploma Principis Salisburgenſis. 17. Deluſio Scholarum, ex ridicula remediorum inquiſitione. 18. Ridicula ſubterfugia. 19. Calculum non confirmari. 20. Lapides animales, & vegetabiles, quo pacto nobis ſint utiles. 21. Modus præparandi. 22. Unde Ludo nomen, ejusque præparatio. 23. Ludus ubi reperibilis. 24. Stolidum ſtentamen. 25. Error Paracelſi. 26. Scholarum temeritas. 27. Paracelſus non minus inſulſe, quam Humoriſtæ de materia calculi, garrit. 28. Exomologeſis rerum examinatarum: & balſami ſalus. 29. Modus adhibendi remedii. 30. Veſica tauri embryonis. 31. Obſervationes circa lapidem cancrorum. 32. Error Paracelſi. 33. Mira antipathia. 34. Novus catheter.

UTERUM Lithiaſis dixi: nunc autem de remediis cogitandum ſeriò. Enimvero ridet vulgus Scholas, in opprobrium actas, quod nequicquam hactenus de veris cauſis, vel ſanatione ſit indagatum. Originem Medicinæ quidem alibi recitavi, eamque adhuc adoleſcentem, in hodiernum uſque diem, effœta velut vis animi, egit in circulum, abſque progreſſu ullo: quia peregrinis, Græcis, Barbaris, Ethnicisque inventis ſtare maluerunt, & aliena excoluiſſe, honori duxerunt. Dum interim novi oriuntur morbi, quondam etiam exoleti, reſurgunt larvati: ideóque illegitimi apparent, nec amplius reſpondentes deſcriptionibus primorum. Statur nimirum abſque progreſſu, dum noſtra valetudo indiget maximopere medendi accretionis. Quatenus pigrum, atque ingeneroſum obſtat Medentum genus, quod ex alieno commentario tantum ſapere voluit, artemque ſupra quàm noverint, increſcere negant. Ideóque & quicquid ignorant, in catalogum incurabilium, deſperatione quadam adigunt. Quaſi avorum inventa, noſtræ viam præcluſiſſent induſtriæ, Sapientiæ theſauros occluſiſſent, ſterilisque ſit omnis moderna vis animi, & exhauſta divinæ Sapientiæ potentia, nihil eſſet amplius, quod inſuper nobis veritatem demonſtret. Profectò ſocordiæ poculum, veterno ſeculum dementavit vel ab ipſo initio: ideo nempe quisque aſſentiri, quam indagare mavult. Tanta nempe eſt lucri dulcedo, quod ſuas quisque Medicaminum ſocietates, ſive confuſiones, & miſcellaneas (receptas magiſtrales vocant) cum amore admiretur: quæque ſecretiora olim, Medicos laboris amantes, reddidere illuſtres, præ torpore medentum, in Pharmacopœorum manus, anus dimanarunt hodie. Unde Tonſor quisque, Balneator, Monialis, Tortor, vel ex ambubajarum fornicibus fugata Lena, Medicinam jactitat: quorum cenſum hic deſcribam. Primi namque occur-

occurrunt, qui mederi volunt, non quidem ad hoc instructi: sed natura promti, quidlibet audentes, quæ aliis profuisse audiverunt, sine causarum cognitione, atque discrimine, ægris propinat: eosque sic in discrimen præcipitant. Inde namque omnia penè Scholarum experimenta profluxerunt. Quod & Galenus, Quintii præceptoris sui exemplo, confirmavit. Etenim per mortes hominum, experimenta facientes, suos graduatos, Scholæ vocant statim expertissimos. Alii vulgares, vulgaribus tantum mederi malunt, hisque sua dant consilia: nonnulli quoque, favore solo, atque rogati. Plerique etiam ob honoris ambitionem, utque tanquam sapientes æstimentur, hoc vitii genus innatum habent. Ejusmodi enim deceptores, divites videri volunt, & gratis ideò cuncta præstant ad necem vel fortuitam sanitatem ministeria. Hujusmodi inprimis sunt, qui Romæ Theriacam Cardinalibus & Magnatibus obtrudunt, è melioribus simplicibus confectam, quàm Deus in natura creaverit. Sic enim populo in Urbe imposuimus, & sancti pharmacopœi visi sumus. Succedunt his, qui munera quidem, sed nequaquam nummos expetunt, ne nobilium conditionem, itemque promissam paupertatem exuisse, sciantur. Suntque idcirco, qui pro se nihil, at solum pro paupere communitate, se promereri ajunt. Similes his apostatæ, qui fatentur quidem se non esse medicos: sed sua secreta se habere à Regina, vel Imperatore. Medias namque hi solent interponere personas, quæ pretium medicaminis extollunt. Sequuntur dein hos, qui vestes, atque marsupium, ut cribrum foraminatas gerunt, nec interim suum impostorem exercere tardi. Aliquando se ditissimos fuisse, nunc verò depauperatos (in dolio vini) per artem chymicam, per bella, & religionis constantiam. Sunt & qui quandoque militum caterva viguerunt: at in bello (pro pecuniarum conflictu) cunctas opes impenderunt. cicatrices ostentant, forte condigno præmio receptas. Nonnulli quoque uxores ac liberos, focos & aras, dulciaque patriæ liquerunt arva, religionis ob cultum. Multi quoque, ultrò pauperes, quòd nemo eis quicquam dare velit. Nec desunt, qui religiones fingunt, vestem mutant, soccis ligneis ambulant, Eremitam latente hypocrisi mentiuntur, quibus Deus virtutes simplicium inspiravit. Sunt etiam, qui Astronomiam, & Chiromantiam ubique Intromiscent. Alii demum campivagi, qui in monte Veneris artem susceperunt: hinc bruta non minùs, quàm homines, à morbis curare noverunt. Item qui simul futura prædicere, atque thesauros effodere sciunt. Suntque qui libris destituti, chartæ inscribunt non innoxia verba Salomonis, quibus morbi non secus atque dæmones fugantur, antè & pòst cruces ducunt, ne diabolus scribentem potentia verba auferat. Sunt qui varia callent idiomata, apud Belgas, Chaldæam, Arabicam, vel Dalmaticam se loqui fingunt, multisque onusti artibus, tandem Mathesin, vel historias jactitant; plerique horum nil minus, quàm lapidem Chrysopejum construere norunt, minas circumgerunt perpetuo fermento propagabiles. Sunt etiam Saraceni, suntque Judæi baptizati (plerumque non baptizatis nequiores) qui ex Kabala didicere, Mercurium variis modis mortificare, itemque venena diversimodè præparare, quæ ad omnes morbos, & plures alios, valere tradunt. Linguam Ebræam, scientiarum omnium fundamenta, & grandia rerumpubl. secreta, continere, & se futurorum prænotione gravidos jactitant. Sæpe suos citant Rabbinos, librum Nebolohu, cum clavicula Salomonis: unde tam præterita, quàm futura, legere possunt. Alii quoque artem medicam, in sua tantum progenie, hæreditari asserunt: etsi fatui, vel nequam sint omnes. Sin autem apud viros non suscipiantur, saltem apud mulieres, Cosmeticen jactitant.

tant. Eodem enim corio cum Græcis, & Judæis, sunt obducti; licet vicissim unus alterum derideat. Etenim natura promti, ex seipsis mentiri addiscunt. Est & genus fugitivum, è famulitio chymicorum, quod dum selectiora jactitat, non nisi venena Seplasiis venumdat. Mentiendi namque libertatem omnem usurpant apud ignaros, accedente per assiduum usum mendacio. Idiotæ enim sunt, è chymicis furnis fugitivi apostatæ. Scholæ autem, majori securitate, atque omnium liberrima authoritate, imponunt mortalibus: nam cum demonstrem veritatis decreto inevitabili, quod hactenus morborum essentias, causas, atque remedia prorsus ignorent, magnoque volumine, atque rationibus à priori id stabiliam; interim suos promovent scholares, hunc, quia Latinus, patremque habet chirurgum, vel Pharmacopolam; aliumve, quia artium magister factus, lectiones aliquot professorum audivit; alium denique, quod Euclidem pro parte jactitet, vel ab Aristotele disputare didicerit. At miseror genus humanum, tot internis calamitatibus obnoxium, tantisque externis exploratoribus expositum: qui cum sub infaustis Scholarum regulis trucidarunt è primatibus quemquam, jus assumunt appellandi ad morbi incurabilitatem, suosque ubique habent patronos, & complices. Adeóque soli grassantur impunè in vitas principum, prout libro de febribus ostendi. Tanto autem miserabilius se fidunt illis mortales, quod promotione, ac jurejurando, ignorantiam apud vulgus tegant. Quippe jurant, se fideliter sanaturos infirmitates, quas ostendi, ipsos nescire penitùs. Imò ne unum medicamen monstravit illorum princeps Galenus, ab empyricis non mutuatum, utcunque complexionum, graduumque ludicra theoria, tam secundum genera, quàm
3 loca, triumphet. Quintius namque, Galeni præceptor, totusque empyricus, ubique à discipulo imploratur. Principes atque Magistratus hanc impunem necandi licentiam avertere à subditis deberent, & ex conscientia tenentur. Non putem autem neglectum incuriâ: sed postpositum, præ remedii inscitia hactenus. Ego verò, remedium censeo. Si statuant, omnem Medicum teneri, ter ad minimum, invisere debere quemlibet ægrum, à quo fuerit requisitus: sub pœna exilii, & privationis officii sui. Nam aliàs, numerus Medentum satis increvit. Deinde, quòd solutio nulla sit debita Medico, si non sanaverit ægrum. Hoc duplici videlicet statuto, Medentes vigilantiores fierent, atque ægrotis rectius negotium cederet, servaret Princeps subditos. Sed statuta, servanda seriò. Nam Legi Corneliæ de sicariis æquiparantur. Nunc unde digressus, redeo. Sunt etiam, qui dum librum meum de febribus legisse fingunt, objiciunt, me duntaxat remedia chymica, & insueta ostentare arcana, ut ad me, unumquemlibet ægrorum convocarem, spretis antiquorum tutissimis doctrinis. Absit! Quia nec invisо ægros, nec medeor spe lucri. Quod omnes totius patriæ viri boni testantur. Neminem sanè voco, ad mea medicamina prostituenda, aut venumdanda. Libenter vivo latens, à solis pauperibus solicitatus. Hoc unicum palàm atque liberè profiteor: difficilium nempe morborum victorias postulare alios medicos, quàm Humoristas, & alia longè remedia, quàm quæ venditat Seplasia. Quoniam desideratissimè perfectissimorum corporum dotales optantur potestates, ut venena, à balsamis, in nobis separentur. Imò ubi venena non sunt aperta, superentur Archei confusiones, abigantur impuritates clanculùm, invertantur remediorum dimensiones, ut prodeant proprietates, quarum operâ opus habet Archeus. Quinimo introvertantur impressiones remediorum, quarum tyrannidem natura nostra absque clade ferre nequit. In hoc enim peccato, inque hac penuria, plura jam secula

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 62 sur 328

la infeliciter transacta abierunt, quod ignoratis cauſis morbificis, neſcitis remediorum potentiis, deſpectisque altioribus præparationibus, quicunque morbus ſub initiis ethnicis non migrabat, deſperatis dicatus ſteterit. Profectò, nullus in ſpecie morbus,
4 eſt incurabilis. *Deus namque, ut non fecit mortem, ita nec lætatur in perditione vivorum. Sanabiles fecit nationes orbis terrarum, nec eſt medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra.* Quapropter ignavum genus hominum, in ſubſcribendo ignaris promtum, ex animo, coram Deo ubique præſide, hortor, mecum contempletur, officinarum remediis morbos aliquot alimentarios quandoque per accidens ſanari, qui nempe ſpontaneas conſumtiones, & faciles admittunt reſolutiones. At in gravioribus, in quibus ſunt fixæ, aut radices chronicæ, illorum uſum plus obfuiſſe, quam profuiſſe. Hippocrates quidem, ſine invidiâ, altiorum remediorum inquiſitiones, poſteris reliquit: quia felicioribus ſeculis vixere primores. Scholæ verò, ad majores mortalium neceſſitates, ſedentis & jacentis naturæ, non reſpexerunt; ſed Galeno, atque ſuo Quintio contentæ, non ſenſêre mortalium defectus, cum lucrum ſe reportare, quocunque eventu conſpexiſſent. Etenim ne ſemel excogitarunt, Nephriticos impedire recurſus, multóque minus calculum reſolvere, quòd deceptis authoribus, falſisque cauſis, ſua dediſſent nomina. Idcirco enim de verâ lapidum cauſa, deque vera ſanatione, atque remediis ideo auditum eſt hactenus nihil.
6 Deſiderabatur ſiquidem ejusmodi remedium, quod impediret venturam ſuccreſcentis Duelech ſobolem, per ipſiusmet lotii præparationem. Tum etiam, quod reſtauraret uteri ſaxipari decidentiam Gorgonicam, fermenti petrifici poteſtatem: ac tandem quoque reſolveret, quicquid coagulator ſpiritus parraſſet. De quibus ſingulis auditum eſt hactenus nihil. Duntaxat propellendo calculo, laxandisque meatibus urinariis, intentæ fuêre Scholæ. Itaque in ſanatione Lithiaſis, duplex obvia ſolicitudo eſt. Una nimirum, quæ inclinationem tollit, ac metum recidivæ. Altera 7
verò, quæ generatum demoliatur Duelech. De neutrâ ſomniatum fuiſſe in Scholis, oſtendam: At ſaltem propulſionem arenarum, & lapillorum, machinatas fuiſſe: non autem pacationem tam atrocis doloris, à radice, cogitaſſe. Laudant quidem, atque in apicem attollunt, Malvas, Altheam, Amygdalinum, & quæcunque mollificando humectantia nominant: dein varia fomenta, tam humectantia, quàm abſterſiva, itemque refrigerantia connectunt, ne dolores intendantur, vel lapides excreſcant. Imò & Scorpionum oleum commendant, quaſi inunctum lapillos confringeret forinſecus! quaſi inquam axungiam, carnoſam membranam, ac peritonæum laxarent; ad quorum dilatationem ſcilicet, mox ureter neceſſariò mollificaretur, extenderetur que in latum. Vulgus equidem has ſibi opitulationes, ſuadente primum anu, invenit, & extulit. Has dein admiratæ initio, ac dein mox amplexæ ſunt Scholæ. Ne 8
ſcilicet (cum ſecus nil habeant) inutiles fierent ſpernendo. At non doloris ſolius ergò, hæc ſuſcepta: ſed juvaminis cauſam leviter indagantes, de ſolo itinere lapilli ſolicitæ, ultimo decrevere arreſto: non niſi per humectantia, ureteres eſſe ampliandos, nec aliam medendi ſore ſpem. Ampliationem verò, non quidem in longum ureteris: ſed duntaxat, qua ſperarent, in latum ſcilicet: quaſi natura obligaretur, ſe ad Medentum conatus conformare. Adeóque remedia dolorum cenſuerunt eſſe per accidens: quibus adjunxêre enemata, ne incumbente ſtercore, compreſſus ureter, labenti calculo cataractam ſterneret, & ſic viam clauderet. Adeóque capitale Scholarum remedium, circa ſtercora effectum, & poſteriora: nequaquam autem ad cauſas, radices,

ac

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 63 sur 328

ac fontes, intentum fuit. Unde Satyra: *Stercus & urina, Medicorum fercula prima.* At quam vana, atque puerilia, ſint hæc Scholarum ſubſidia, teſtantur ipſimet affli-cti, horumque viduæ & proles. Inprimis mucilagines Malvæ, non tranſeunt ab ore, ad ureterem in forma lenientis, laxantis, & mollificantis, quin in via aliquot ſuſcipiant prius transmutationes formales. Nec enim eo quicquam devenit, niſi prius lotii naturam aſſumſerit. Imò enim jam ureter, calculo obturatus (nam quamdiu non obturatur, nondum totam ureteris amplitudinem implevit, fruſtraque ergo ejusdem exigeretur ampliatio) à tergo, incumbens ſuſtineat lotium, quo pacto, quæſo, hocce excrementum, in tam anguſto meatu, cedet loco, ut advenienti lotio, è Malva parato, aſſurgat, locumque paret? ego ſaltem fateor, me non intelligere quicquam harum promiſſionum. Denique poſito caſu anilis illius figmenti, & quod mucilago illa humectans, ad anguſtum lotii angiportum, ſoſpes deveniret: attamen non proinde diducet madidum jam ante ureterum canalem, qui præter jam actualem ſui humectationem, ab aliena mucoſitate ampliari, aut dilatari non expetit, aut exſpectat: ut neque ſemel unquam dilatatus, deinceps amplius ſui iteratam diductionem optaret, vel admitteret in recidivis. Adeóque iſtud Scholarum ſuppoſitum, & diſſimulatum remedium, unica ſolùm vice, foret utile. Niſi malint, ureterem dilatari, lapſu, adventuque mucilaginum præfatarum, earumque caſuali abſentia, in priſtinum ſtatum denuò anguſtiari. Quod eſt, dare potentiam ampliandi, juxta Medentis votum, præter ſolitum, & naturam meatus ſolidi, atque primæ conſtitutionis. Siquidem naturaliter, poſtmodum rurſus redirent in priſtinam atque natalem anguſtiam. Etenim Scholæ, ſi ſeriò in his loquantur, dementant, vel rident ægros, ac ſibi applaudendo laſciviunt. Sodes, ſi vera hæc autument, cur vetant diuretica, ſi propellendo calculo valeant, adhibitisque humectantibus, anguſtos dilatent meatus? Quidni humectantia diureticis copulant, ut utrique ſimul ſatisfaciant indicationi? Etenim jam ante docui, ſi mors ab hæſirante calculo in via ſupervenerit, id non accidere diureticorum reatu, ut neque, quod ureter (niſi fortaſſis fuerit monſtroſus) ſit alibi ſeipſo in exordio anguſtior: atque idcirco ſemel diſcedens ex rene calculus, ſi ſiſtatur in delapſu, præ viarum ſtrictura: id accidere ex doloris atrocitate, quæ ureterem ſpaſmodes contraxit. Idque igitur, Diureticorum piaculo non fit: ſed Medentis, qui ſpaſmum hunc nunquam in Scholis obaudivit, ideóque neque remedium pro illo inquiſivit. Ubi ſanè notandus venit Scholarum ſolœciſmus, atque elenchus non cauſæ, ut in cauſam. Quoniam juvant præfata 10
humectantia, Althea, Malva, Amygdalinum, &c. non quatenus amplificent ureteres (quod in ſe ridiculum) ſed inquantum ſpaſmum criſpationis demulcent, prout aliquot fotus externi. Itemque ſuccus citri non juvat abſterſiva, & inciſiva vi ſuæ aciditatis (aliàs namque idem præſtaret acetum, & acida reliqua) quia ſuccus citri, prima digeſtione caloris, deponit ſuum acorem, ideóque nec obſoniis adhuc effervescendis admiſcetur: ſed reſidua manet ipſi vis, demulcendo ſpaſmo conveniens. Dum ſcilicet in lotium converſus, prioris vitæ mediæ aliqualem notam adhuc retinet. Quid ſi Scholæ, diureticorum uſum vere- 11
antur, ne forte plures lapilli deſcendendo coincidant intra ureterem, & qui à tergo groſſior eſſet, velut cuneus, tranſitum oppleat. At nec ſic quidem, caſuale vitium diuretico dandum. Quia inſuper etiam figmentum pro vero venumdatur. Nam quicquid ſemel, initio, in ureterem incidit (niſi uncus aliquis fuerit) id ita deorſum pergit, & effertur. Non enim in tam auguſto tranſitu ludunt, laſciviuntque lapilli. Non unus,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 64 sur 328

unus aut ſimul plures exitu majores, è rene migrant: ut neque ſemel inde decidui, qui à tergo, lotii pondus ſuſtinent. Rectè id quidem ſuſpicabile, ſi ureter, non mollis ac laxa membrana, ſed harundo ſicca & inflexilis eſſet. Madida quippe membrana, metu vacui, neceſſariò ſemper concidit, niſi à tergo dilatetur, cadente lotio. At nondum proinde ſonticum diureticum. Nam incidentia plurium & malè formatorum lapillorum, non hauſit ſuam culpam à diuretico: ſed à fatali irruente, quod citra diureticum æqualiter cecidiſſet. Quapropter nec timendum, aut avertendum diureticum, præ formidine caſus irregularis, & monſtroſi: ut ſcilicet, quod ordinario utile per ſe, vetetur ex timore caſus inſoliti, atque rariſſimi. Quod ſi dicant, plures lapillos viſco conglutinatos excidere. Id inprimis deſtruit cauſam materialem Duelech, à Scholis edoctam. Siquidem pituitoſum iſtud gluten jam petrificari debuiſſet: At lapilli ejusmodi illam collam nec invenerunt, nec aſſumſerunt in uretere. Quapropter ſi unicus, vel plures conglutinati, è rene labantur, perinde eſt: ſiquidem elabendo, non erant majores renis exitu. Ergo ſi diuretica iſtam collam non ſolvant, nec lapillos disjungant: ſaltem perutile fuerit, copioſiore citatóque lotio incumbente, infeſtam calculi ſarcinam, quantocius, ſuo lotii pondere propulſaſſe. Naturaliter enim ureter, nulla intus mucilagine madet. Quod urinæ ſanorum teſtantur. Ergo ſiqua medicaminum mucilago eò deveniret, non poſſet non ureteri eſſe præter naturam, & ſui ſolitum. Quid ſi ureter, calculo impacto obſeſſus, dicatur mucilaginem patrare. Inprimis caſui contradicunt urinæ Nephriticorum. Tum quoque, Scholæ inadvertentes erunt, quæ pituitam, ſive cauſam calculi materialem, ſupernè, imò ex ſtomacho, deducunt pro calculis: quippe quæ ad manum, & in uretere ægroto, reperiretur. Stultæque propinantur ſimplicium peregrinorum mucilagines, ſi mucilago, mali nativa cauſa eſſet. Dein loquuntur Scholæ, tanquam ſi diuretica malleo calculum, imò & urinam propellerent, vel à tergo per baculum protruderent: ita nempe per artificialia, more vulgi, ſeſe in ſpectaculum demergunt. Non conſiderantes, in diureticis, proprietatem ſpecificam relictam, à vita media ſimplicis, vel partam in transmutatione digeſtionis, à qua, diuretica lotium emungunt. Nulla autem diuretica, per ſe, calculi progeniem reſpiciunt. Ut neque probus Medicus attendit effectus, accidentaliter per accidens irruentes, ut proin effectus per ſe negligat. Quod fit attamen alioqui, prohibendo diureticum. Utpote ſanativa indicatio mandat promtiſſimam nocui ablationem, magisque ejus, quod per moram deinceps mage grandeſcit. Ergo diuretica laudo in Nephritide, modò ſimul ſpaſmum ureterum leniant, & conſopiant. Comes quædam, itemque altera monialis, ingenti dolore, diem clausêre ſuum. Utraque enim, velut uncum, uno trianguli acumine, in rene, altero verò, intra ureterem deſinente, exhibebat: atque ſpaſmo crudeli obierunt ambæ. Non quidem moriuntur præ urinæ ſuppreſſione, ubi alter renum lotio ſatisdat: atroci ſed ſolo ſpaſmo oppetunt, qui ſpaſmus iterum circa mortem laxatur. Quapropter diſſectio, præter lapillum unciformem, exhibuit nihil, quod mortem attulerit. Initio dixi, ſanationem Duelech 12
conſiſtere tam in abolitione inclinationis, quàm in calculi liquatione ſeu diſſolutione: quorum utrumque negant Scholæ poſſibile: aadeóque ſtamus in terminis oppoſitis. Ergo veniendum ad rationes, ad teſtes, ſive facta, atque ad diplomata, probatoque jure meo, aperianturque Scholarum ignorantiæ. Inprimis, cum non entis, ſive impoſſibilis, non ſit conceptus ullus poſitivus, adeóque non ſit ulla ejus ſcientia. Fatentur ergo Scholæ, nullum fore ſibi

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 65 sur 328

scientiam, & se negare ea possibilia, quæ
13 fatentur se nescire. Rationes autem, quæ Schol s ad impossibile collisere, sunt hæ, ac satis futiles: experientia nostra rerum Magistra, nondum nobis patefecit, malam inclinationem tolli posse. Cum juxta Galenum, intemperies versa in naturam, curari nequeat, juxta proverbium: Naturam expellas furca, tamen usque recurret. Potissimùm autem, in parte, continuo excremento referta confirmatam tolli intemperiem, est prorsus impossibile. Quoad calculum confirmatum autem, utcunque saxifragorum speciosa gloriatio perstrepet, non nisi vanum est empyricorum stentamen. Jactantiæ idiotismi, nec aliud quippiam. Solum enim potest Medicus citare ac propellere calculum, per diuretica, viasque laxare, per humectantia emollitiva. Imò cum diuretica sint periculi plena, Medenti nil opportunius in Lithiasi, quam ureteres humectando ampliare, ac sordes incumbentes, per enemata, ab intestinis demere: fumivenduli verò chymistæ, lapidem confirmatum, in vesica, retrograda resolutione, dissolvere stentantur, proprioque ore sibi non nisi opprobrium solicitant. Sed nostra Philosophia supra vires naturæ pollicetur nihil, ideóque permanet inter doctos venerata, fixasque jam à tot seculis radices egit. Quis enim non videt, ipsum stomachum necessariò confringi, atque liquari debere citius, quam stomacho centies duriorem calculum ab ore longe remotum? Sed quia chymicus plerumque ignarus est Philosophiæ, audenter quidlibet promittit, ut à miseris, & credulis, nummos emungat, quos per chrysopœian parare nescit. Etenim si quippiam in natura foret, quod Duelech confirmatum resolveret, tot Principes, atque Magnates, totque rara Medentum ingenia, non caruissent hactenus tam felici remedio.
14 Hæc sunt Scholarum supercilia, decreta, & calumniæ: quibus tamen benè perpensis, reperiuntur oppositorum vera privilegia. Nam inprimis si quis peccando contrahat morbum, quidni benè medendo, eundem radicitùs tollat? & characteres parti semel impressos, penitus exstirpet? Plures namque liberavi à Lithiasi, cui per aliquot annos obediverant, sic ut in posterum planè vixerint liberi. Quorum remedia sub pœna meæ infamiæ mox offendes. Scholis namque facile indulgeo, quod juxta suas experientias, & ignorantias causarum, loquantur, negentque auferri impressionem, translatam in membrorum potestates: cum videlicet non nisi cruda & ignava remedia hactenus agnoscant. Sed interim inexcusabili voluntantur errore, quæ desperant aliquem supra se sapere. Cum interim cessent indagare, totumque vitæ spatium soli addicant lucro. Judicia Scholarum retrospiciunt in scripta avorum gentilitati subscriptorum: nostra autem spectant entia prima corporum, expedita ab involucris, quibus impediuntur progredi ad prima nostri constitutiva: in quibus queant noxias impressiones, in vitam mediam introductas suffocare, atque eatenus tollere inclinationes, quæ in naturam versæ videntur. Quoad ablationem inclinationis ergo, inprimis medicamentum Aroph Paracelsi (quod sonat Aroma philosophorum, sic dictum propter tincturam auream) præparatum sub fimo, cum mixtura panis secalini, ac postmodum spiritu vini extractum, curat inclinationem veterem ad calculum renum. Baro quidam nostrâs, dum per aliquot annos, in sua Angliæ legatione, pluries calculis renum summo dolore infestatus fuisset, meque suadente uteretur bis hebdomatim præfato liquore Aroph, per octodecim deinceps annos à Lithiasi liber, tandem anno 83, vitâ defungitur, ejusque cadaver dissectum, ne arenulam quidem aut lapillum ostendit: qui antea dum calculosus erat, sive rhedâ vectus, sive modestè obambulans, cruentum semper lotium

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 66 sur 328

tium minxerat. Superſunt modo adhuc ejus hæredes teſtes. Memini quoque conſiliarii, cujus antè, de eſu aſparagi, mentionem feci. Is enim cum per quindenas ſingulas ſoleret miſerè decumbere, uſus deinceps cereviſia, cui ſemen Dauci incoctum eſt, liber à Lithiaſi, vixit modò per annos aliquot. Quorum experimenta, atque teſtimonia, ruborem Scholis ſuffundunt. Cum in ore illorum, ſit veritas. Paracelſus quoque entia gemmarum, & ſaxifragorum, in opem advocavit, unicoque tandem Ludi remedio, utrumque ſanationis finem pollicetur, eſtque aſſecutus. Negent Scholæ poſſibile, quod facere non poſſint: Arrogantiæ plenum, & ſtupiditatis, eſt illarum teſtimonium. Siquidem languidam ſaxifragorum opem, ſuis crudis remediis tentatam, & evanidum quoties admirantur effectum, arcuant ſupercilia, attonitæ humeros attollunt, rogatæ ſilent; coactæ autem, ad impoſſibile refugiunt, maluntque Deum miſericordiæ ac bonitatis oblitum accuſare, quam calculo (ut ajunt) confirmato, morbisque plurimis in natura dediſſet remedia: imò Deum obliviſcentiæ libentius accuſant, quàm ipſimet alicujus ignorantiæ notam admittant in doctrina ſua paganica. Principes autem, à Scholis circumventi, ſubſcripsêre harum impoſturis, ac pietatis illorum liberalitas, Xenodochia incurabilium erexit, ſeducti Scholarum impoſturis, quæ mendacii arguerunt textum Sapientiæ: *Sanabiles fecit Deus omnes nationes terræ, nec eſt medicamentum exterminii.* Scholæ enim propriam & craſſam nimis ignorantiam, reciprocam atque convertibilem fecêre cum naturæ impotentia, quaſi ſcirent omne poſſibile, ſolumque ignorarent impoſſibile: Idque non ſolum negativè; ſed prorſus privativè. Tanquam neſcire illarum non penderet ex defectu Academiarum: ſed potius bonitatis, vel providentiæ divinæ penuriâ. Quapropter cum negatio poſſibilitatis in ſanando, mihi videretur continere occultum ſcelus, ſemper, vel ab adoleſcente, benè ſperans, argumentabar contra, hoc modo. Si de fide, omnis morbus à prævaricatione inceperit; peccatum autem quodlibet remittatur penitus: ſperandum omnino, morbum quemlibet in ſua ſpecie tolli poſſe, ſi punitio peccato adæquata, in remiſſione. Præſertim quod idem qui peccata remittit, etiam morbos ſanet, remedia dederit, & Medicum creaverit, pro bonitatis ſuæ abundantia, quæ omnes ſuas actiones ſuperat, infinitiesque major eſt ſua indulgentia omnibus hominum peccatis. An enim fortè non potuiſſet, creare adæquatum & victorioſum remedium morbo cuilibet? vel neſcivit? vel noluit? qui mortis æternæ remedium dedit. Non enim lætatur in perditione vivorum, qui ſanabiles fecit omnes nationes terrarum. Quoad authoritates autem ſcriptorum. Cardanus enim ſcribit, ſua ætate, virum per Longobardos oberraſſe, qui paucis diebus, quodam poculo paſſim, ſecurè, certò, atque breviter ſanabat, quotquot calculum in veſica habebant: additque judicium, ſe non dubitare, hunc virum in inferis eſſe, quod moriens artem ſuam mortalibus inviſerit. In tanto contra clamores Scholarum paradoxo, non ſat eſt unicus teſtis. Epitaphium Theophraſti Paracelſi, quod in muro prope S. Sebaſtianum, in noſocomio ſpectatur, ab Antiſtite Salisburgenſe erectum, idem prodigium multoties eveniſſe perſonat, utut crepent ilia Momo. Habent autem verba ejus: *Conditur hic Philippus Aureolus Paracelſus, inſignis Medicinæ Doctor, qui dira illa vulnera Lepram, Podagram, Hydropiſim, aliaque inſanabilia corporis contagia, mirificâ arte ſuſtulit, & bona ſua in pauperes eroganda collocandaque honoravit. Anno Domini 1541. die 24 Septembris vitam cum morte mutavit.* Sub inſanabilibus autem, Tabem, Aſthma, Calculum atque ejusmodi univerſa, à Prin-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 67 sur 328

cipe Salisburgenſe intellecta eſſe, docent ipſæ Scholæ. Quippe quæ ejusmodi morbos, paſſim inter incurabiles, primariò ſemper intonant. Dein indefinita epitaphii phraſis reſpicit libros, à Paracelſo de Calculo evulgatos, longéque accuratiore calamo, quàm de morbis cæteris. Saltem ergo quicquid ſemel & ſæpius in naturâ eſt factum, hoc iterum fieri, non eſt impoſſibile. Ac per conſequens, quicunque affirmat impoſſibile, quod ex bonitate divina, in natura quandoque factum, juxta Medici votum, is mentitur coram Deo, naturæ opifice. Etenim in Jure, quod facti eſt, ipſi indicant teſtes, cenſenturque inutilia jurgia, quæ contra teſtes adferuntur. Scholæ ergo, quæ nos deceptores vocant, genus humanum elencho illudunt. Dicentes. Calculus procul ab ore remotus, longè durior eſt ſtomachi membrana: quicquid ergo calculum longè diſſitum corroderet, vel minueret, jam dudum ante, ipſum abſumſiſſet ſtomachum, in quem recenter cecidiſſet. Ergo calculus eſt neceſſariò malum incurabile. Si autem Sacra aliter ſcribant, quærenda eſt via, per quam cum moderamine excuſentur falſitatis. At ſanè, claves ſapientiæ ita vi quadam detinentur in Scholis, quòd cum ipſæ non intrent, alios, intrare volentes, adhuc arcere ſtudeant. Nam Chymico, cordi non eſt, Duelech per corroſiva tollere: ſed per reſolutiva propria, & ſpecifica. Neque enim ſtomachus columbæ reſolvit margaritas, vel ſtruthiocameli, ferrum, vel ſilices, per corroſiva: ſed per appropriatum digeſtionis fermentum. Vel ſi ſtomacho animalium, corroſiva dederis: ſaltem talia ſunt, quæ nequicquam damni ſtomacho adferant. Quinimo ſi ſuprema corroſiva ſpectes, aqua chryſulca, ferrum, æs, & argentum quidem diſſolvit, ceram autem ne quidem penetrat. Cujus rei incogitantia, Scholæ ſuos tyrones, indoctum vulgus, imò & magnates, ab rerum indagine abſterruerunt, ſuadente ad hoc propria ignorantia, indagandi torpore, & lucri ſpe. Itaque pro calculo, & morbis in veſica, quaſi derivationem intenderent Medentes, ridiculosè ad anum converſi, clyſteribus rem aggreſſi ſunt, quaſi anum exoneraſſe, calculum excreviſſe ſit. Etenim cernebant, quod 17
ſuccus citri, humanum Duelech in vitro minueret, ſperârunt idem debere fieri in nobis. Sin minus, ſe poſſe gloriari, exhibito ſucco citri, præſtitiſſe quantum naturæ eſſet poſſibile. Neſcii inprimis, citri aciditatem ſub calore dulceſcere, inſtar pomi immaturi, in ſe prius acidi, ac dulcis dein, per Solem maturati. Denique ſi unica acidioris vini gutta intrò ad veſicam mittatur, plus doloris adfert, quàm ingens calculus. Ridiculum itaque imaginantur, qui acido citri oretenùs exhibito, ſe aliquid proficui, ad diminutionem calculi, feciſſe ſtentantur. Errant pariter, qui & ſalibus ſtillatos liquores propinant, ad reſolvendum calculum in veſica. Nam non poteſt acidum, ut tale, citra inſignem noxam, in venas tranſire. Et quanquam in ſucco citri, multóque magis in ſpiritu ſalis marini, ſolamina ſint calculoſis: hæc tamen non obveniunt, niſi valedicto prius acore. Quoniam revera ſanatio, aut reſolutio Duelech, non perficitur acidis, ut neque corroſivis. Neque pocula acida ad veſicam unquam penetrant, nec deduci ſinuntur. Dum autem Scholæ animadverterunt, capitulum Saxifragorum, ſtupentes quamquam de exitu promiſſi formidarent primum, atque deinde certiores factæ, cernerent, ſe fruſtratas ſpe; attamen ludentes cum humano corio, dederunt contuſos fructuum & lapidum pulveres. Cognoverunt, inquam, ſe remedio deſtitutas; non deſtiterunt tamen propinare, quæ fruſtranea ſcirent, in quo ægris imponebant, dum occaſionem medendi, vanis ludicrisque remediis tranſilirent, ut ſe necis, apud poſteros, excuſent: quaſi quicquid poſſibile in natura,

& quæ

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 68 sur 328

& quæ extolluntur à veris Medicis, fideliter exhibuiſſent. Semina duriora, ut dum Lithoſpermon audirent, ſic ridiculo nomine à Scholis nominatur, confeſtim è nomine omen ſibi fecêre. Junxêre dein lapides cancrorum, limacum, piſcium, conchiliorum quoque crematas teſtes, imò tritas in aurichalco gemmas duriſſimas. Tandem ignitam, extinctam, tritamque Cryſtallum propinarunt, ludicro invento, atque eventu. Poſtremò, ut ſe conſpexêre in riſum atque deſpectum veniſſe, neve mercedem, viſitationumque iteratas frequentias ſolutas, gratis exſpectare viderentur, ſed aliquid feciſſe, quanquam intùs penes ſe deſperarent, multiplici experientia edocti; quod Europa, atque Aſia, denegare dicebant, ex Indiis eſt petitum ſubſidium, ſaltem ut Medentis conſilium, tam peregrinorum ſimplicium cognitione, ab adſtantibus in admirationem trahatur. Quaſi Deus non foret remediorum creator, ægrorum miſericors opitulator, tot mille annos remedia ægris Europæis atque Aſiaticis recuſaſſet? Quod ſi interim ſua ſponte, Calculus è rene præceps ruat (nam de veſicali jamdudum deſperarunt) ehem quanti tam fiunt exhibita Saxifraga? Mentiunturque audaculi, pulveres renibus non ſecus atque mancipiis imperare, & lapides conterere,
18 quaſi ſub malleo. Sin autem negotium, minùs felix, dolent ſe tardè vocatos, meatus, balneo & clyſtere, potuiſſe laxari tempeſtiviùs. In paucitate enematum, vel ſimplicium peccatum deplorant, cognatosque medentes accuſant. Dolent potiſſimum ſe vocatos calculo jam confirmato, quanquam hactenus ob miſſum à Scholis diploma, quod tempus inter confirmatum & non confirmatum calculum prodiret, fortaſſis non quidem Scholarum negligentia: ſed quia iſtud diploma, pergameno inſcriptum, à muribus devora-
19 tum eſſet. Subterfugium Scholarum æquè profectò ridiculum! Siquidem Duelech, per gradus ſuam nanciſcitur duritiem; quippe proprio induratur coagulo, in mediis undis. Deluſæque ideo Scholæ, quod putaverint, ſenſim calculum indurari, atque ſiccari. Sanè tam durus eſt hodiernæ diei cortice, quàm intimo ejus nucleo: tamque durus, recens exciſus & madidus, quàm erit hinc à ſeculo aſſervatus. Tamque dura eſt arena, matulæ novititer adhærens, quàm abraſa infra annum erit. Tam durus inquam ſilex, in fundo fluvii, quàm erit infra annos centum. Quis eſt ergo, qui non admiretur mecum craſſam ubique Scholarum ignorantiam? Non ſolum deceperint ſeipſas, proprià putatione, quòd calculum in veſica dixerint per calorem generari, ſiccari, atque ſenſim magis indurari, ſive confirmari? ſed ne obiter ſaltem cogitârint, urinam in vitro, & frigore ambientis, apponere arenas, abſque caloris, ſiccitatis, aut coctura juvamine, tam duram hodie, atque erit poſtquam in charta ſit ſiccata? Hæc nimirum ſunt ſtudia, decreta, & Scholarum remedia, quorum demeritis, negant in natura poſſibile auxilium calculoſis. Ideóque decernunt, quod calculus in veſica, ſuo exitu major, non habeat in natura remedium, à bonitate divina, præter novaculam. Mulierum enim veſica poteſt per dioptriſmum ampliari, ſuumque emittere calculum: ſed de virili, nunc agimus. Horat. Augenius primarius Patavinus, gaudet etiam ſuo cerebro auctam novaculæ crudelitatem, nempe quod cultro ignito, id facinus primus dictaſſet. Paracelſus verò junior, quanquam totam Duelech ſpem in cultrum etiam retuliſſet: attamen deinde tacitus errorem ſuum, per Ludum reparavit marmoreos ſiliceosq; tartaros, ex æquo cum aliis teſtaceis, unico illo remedio reſolvens. Scio equidem, quod divina Bonitas, in vegetali & animali familia, lapides creaverit, ſuis ſpeciebus inutiles, atque fruſtraneos, penè monſtroſos, imò ſuis individuis aliàs oneroſos,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 69 sur 328

niſi nobis alicui bono eſſent conditi. Ita-
20 que cum univerſa in ingrati hominis uſum ſint creata, multaque ſuis vix proſint individuis; mortalibus quoque nunquam profuerint, niſi in ſuccum lacteum, ſive ens primum, reſoluta: deſtinationem ſuam certe ab uſu, peregrinæ ſuæ petrificationi, petriformi ſuſcepere. Neque enim in pœnam animali, aut plantæ, innaſcitur lapis: ſed ſignaturam ſui doni oſtendit, etiam in coagulationis ſuæ duritie. Quamvis autem lapis mineralis, ſaxifragus, ſit aptus reſolvendo Duelech, ſi ita præparetur, ut ad renes, illæſis viribus ſuis, perveniat: animalis tamen, & vegetabilis rupeſtri natura, plerumque civiliores ſunt, adeóque velut cives domeſtici, facilius in noſtri rempubl. admittuntur. Vultus enim illorum, ſpem ſignati faciunt: ut quoties à ſua lapidoſa indole recedunt, etiam exſequendi dotes, in ſuo ſignato pollicitas, poteſtatem obtineant, conjugium nobiscum ineant, ſuasque intimè deſponſatas vires promiſ-
21 ſas nobis communicent. Quod accidere nequit, niſi per plenam ſui reſolutionem in ens primum. Lapides enim fructuum, puta meſpilorum, palmitum, perſicorum &c. volatiles feci, abſque omni capite mortuo, poſtquam in ſuccum lacteum rediiſſent. Idque nimirum abſque diſtillatione ſeparativa. Reperi enim, quod hoc remedii genus reſtaurat, non ſecus atque Aroph præſervat. Quorum amborum hanc facio differentiam: quod reſtauratio ſit inclinationis ſuſceptæ abtruncatio, præſervatio autem, futuri præcautio, per impedimen-
22 tum materiæ diſponibilis. In verâ autem ſanatione includitur utrumque. Porrò ad veram generati Duelech reſolutionem, liquationemque, primatum obtinet Ludus Paracelſi, ſic dictus, non quod ſilex ſit, & pueri cum illo laudant; prout aliqui interpretati ſunt ipſius etymon. Sed quia Ludus ſemper tali, teſſeræ, aut cubi forma eruitur, cujus præparationis hæc eſt deſcriptio apud Authorem. Ludus optimè contuſus, calcinatus, & uſque in olei formam bullitus, quod unico ferè verbo, vocat ſel terræ, & Altholizoi correctum. Quod ſonat *al. tho. oli. geſotten*, ſive, totum converſum in oleum, per ebullitionem. Quæ Ludi eminentiſſima præparatio, paucis mortalium, ſub brevi iſto ſyrmate, enotuit hactenus. Et quanquam mundus commiſeratione ſit dignus, utque apertiori ſenſu præparatio deſcribatur: Indigni tamen ſunt rerum ſecretarum contemtores multiplices, ut manifeſtentur nunc, quæ Deus ob ponderoſiſſimas rationes, inter paucos, atque parvulos hujus ſeculi, manere penes theſauros ſuæ diſpenſationis voluit, donec nil tam occultum, quod non revelabitur, in ſuâ dierum plenitudine: In qua, væ mundo, & confuſioni ſuæ! Dicam tamen parùm apertius, ut Philoſophiæ pyrotechnicæ gnari ſoli me capiant. Teratur Ludus in pulverem, in mortario, & ſub piſtillo. Dein ſub cote, in ſilice, iterum. Tum dein calcinetur. Non quidem igne torrido: ſed addatur illi ſal circulatum, de quo Paracelſus, libro de renovatione & reſtauratione: & diſtillato inde ſale, dicitur Ludus calcinatus. Quia pauco binarum horarum labore, totus erit converſus in ſalem. Ludus ergo ſic calcinatus, & in ſalem redactus, ſibique æquiponderans, decurrat ſuâ ſponte, in humido loco. Iſtud autem ſal reſolu- 23
tum claudatur hermetico ſigillo, in ovo longi colli, & in arena, bulliat continuo igne ſecundi gradus, donec totus Ludus, in pari ſui pondere, ſteterit inſtar olei craſſioris, ſuper aquam, quam ex aere cellarii hauſit. Tunc namque totus Ludus eſt ſal volatile, in formâ ſalis oleoſi reſoluti, habetque aliqualem urinæ guſtum. Ideóque per urinam, cum potu vadit integris viribus, atque diſſolvit omnem calculum, ubicunque in corpore delituerit. Quia eſt ſal volatile, reſolvitur in humido, nec ſeparatur in digeſtionum officinis: ſed quia guſtum

lotii

lotii aliquatenus repræſentat, habetque interim amicas proprietates naturæ noſtræ, lubenter recipitur, ſimulque ad renes dimittitur. Doſis ejus eſt, granorum 14. uſque ad viginti, cum aquæ ſimplicis diſtillatæ tantillo. Et calculus mediocris magnitudinis in veſica, reſolvitur in pineoli magnitudinem, potiſſimùm duabus hebdomadibus. Liquor Ludi, ſic præparatus, vocatur à Paracelſo, fel terræ: quia ſi in charta extendatur, citrinus obſcurius eſt, non parùm ad viridem declinans. Lapis eſt enim valde mirus, deſcriptionibus Paracelſi unicè reſpondens, nempe ex ſale urinæ liquorum terræ partus. In fundo terræ, ad altitudinem veſicæ in corpore humano. Reperi autem illum ad ripam Scaldis, prope Antverpiam, ubi lateres coquuntur, ſitusque eſt plus minusve 40 pedes ſubter horizontem, ſecundùm profunditatem fluvii. Fundum enim fluvii, fundo veſicæ comparo. Non eſt autem in fundo fluminis; ſed extenditur unicâ ſimplicique camera, ſubter fundum marginis, in agro vicino, ad latera juxta ripas, idque per aliquot milliaria. Ac Ludi camera iſta, vix pedis craſſitudinem ſuperat. Neque etiam ſupra, aut infra præfatam cameram, extenditur ampliùs, nec alibi circiter reperibilis. Eſt & prædicto agro Pyrites frequens, ſulfure dives atque vitriolo. Qui etſi ſub terrâ prædurus ſit, mox tamen ſub aura fit friabilis, fatiſcente ſcilicet ſenſim vitriolo. Sed Ludus, lapis eſt palleſcens, ſubinde cruſtâ perſpicuâ per commiſſuras obductus, magnâ ſui parte, in clibano figulino volatilis. Hic nempe eſt lapis, ſaxifragorum apex, & calculoſorum deſiderium. Felix ille, qui eundem calcinare poteſt, ut jam monui. At labor ejus requirit, nedum lectionem, & putationem, ſed plenam ſcientiam, adhuc dupliciter obſirmatam. Quia eſt labor Sophiæ, Adeptorum ſpes. Rariſſimus idcirco ille, hoc ærumnoſco ſeculo, quem ad hunc ſcopum Deus perduxerit. Non ſat eſt, no viſſe ludum, ſive Cevillam Paracelſi, ejusque natalem ortum, quodque debeat reduci in ſalem oleoſum volatilem, abſque deperditione ſuarum dotium. Sed cum non ſit operoſior pars, in tota Chemeia (quòd Paracelſus ſæpius declarat, in præparatione tincturæ ſulfuris, quæ gemmarum nativos colores graduat, utrobique ſcilicet requiritur idem ſal circulatum, utrobique tacitè ſuppreſſum) ſuperaddam paucula, quantum frater fratri communicare poteſt. Nam etſi remedium contra Duelech, ex commiſeratione & charitate humana, propalari deberet coram univerſo, per tubas: attamen ob rationes Deo cognitas, ſervari debet in arcanis, quorum ipſemet diſpenſator manere voluit. Accipe Ludi pulverati libram unam, ac tantundem liquoris Albaheſt diſtilla hunc inde: & primâ vice; totus Ludus mutatus erit in ſalem, qui in patina vitrea, loco humido decurrit, abſque ulla terreſtreitate reſiduâ, & liquor defluens fulvi eſt coloris, hermeticóque ſigillo clauſus, bulliendo, velut ſpuma, ſupernatat totus, in forma axungiæ viridis liquatæ. Eſtque Paracelſi Altholizoim correctum, ac fel terræ. Qui verò putat additamento ſalis petræ, vel ſimilium, artificium hoc aſſequi: is ſciat ejusmodi ſalia, utut exquiſitè, iteratóque Ludo commiſta, ſola tamen ſalia defluxura, relictâ terrâ, tanquam fæce, in patinâ. Ludus verò debet totus transmutari in ſalem volatilem tinctum, nil quicquam reſervantem, de adjuncto Albaheſt. Utpote tam liquor hic, quàm Ludus, ſervant priſtinum pondus. Et ipſe Ludus ſervat dotes minerales, quas omnipotens Bonitas illi dedit. Eſt autem hoc opus longè difficillimum, non quidem quoad præparationem Ludi: ſed ipſius Albaheſt. Scio, quia vera dico: eſtque in noſtris Adeptis probatio, ſuperans omnem demonſtrationem. Ariſtoteles enim non aliam agnovit ſcientiam, quàm quæ è præexiſtente ſenſuum cogni-

tione

tione pullulat. Sed eſt alia indemonſtrabilis, in qua ipſe Dator, ſui luminis manet interpres, ſupra omnem Syllogiſmi ambitum: adeò tamen certa; quod totus mundus, ne minimam in ſciente dubitationem moveat. Quod in tractatu, de Venatione ſcientiarum, ex profeſſo confirmavi, & palàm feci. Patefeci interim, quo pacto ex putrido lotio eliciatur ſpititus, qui immiſſus in veſicam, per indolentem cathetera, ſolvit Duelech. Scholæ interim ſuos commendant Herbarios, & hi ſua ſaxifragia: hæſitant tamen, & abſque ſpe digladiantur invicem. Ut ſi non pro ſoluto calculo, ſaltem pro injectâ ſpe miſeris, ſibi
24 ſolutum optent præmium. Sunt interim qui promittunt compoſita magiſtralia, quibus calculus, velut ſub malleo vel molâ contritus, in arenam, vel farinam comminuitur. quod ſi interim arena fortaſſis aliqua appareat, id totum poſtulant donandum ſuo ſaxifrago. Sed eventus hactenus illuſit illorum temeritates, quos radicis cognitio fefellit hucuſque. Duelech ſiquidem conſtat materiâ penitùs ſimilari, ex unico conſtantique urinæ liquore petitâ. Calculus nimirum ubique, ac qualibet ſui parte, eſt calculus; nec differt arena à calculo, per materiam: nec eſt calculus, arena multiplex, per collam aut mucilaginem connexa: adeò ut requiratur ſolius collæ reſolutio, arenis interim ab invicem diſſilientibus. Frivolum itaque, quod calculus in arenas, ad diſſolvendum contuma-
25 ciores, diſſiliat. Paracelſus enim, etſi potito remedio fuerit ſanando felix: in hoc tamen, naturam Duelech, cum Humoriſtis, ſe ignoraſſe manifeſtat: quod aſſumto Ludi remedio, Duelech, arenarum forma ejectum iri ſpondeat. Tum iterum, quod magnitudinem Duelech, per omnium urinarum conſervatarum, toto ſanationis intervallo, ebullitionem & exſiccationem ariolari, atque ponderari doceat. Quorum tamen utrumque, eſt merum temeritatis inſomnium. Siquidem quodcunque remedium diſſolvit Duelech, id primum, atque longè facilius, arenas, & parvula fragmenta, ſi quæ deciderent, eſſet liquando. Etenim quicquid ex ſimilari urinâ coagulatur, id etiam in ſe ſimilare eſt neceſſariò. Deinde, ſoluto Duelech per Ludum, ſi urinæ omnes, toto ſanationis intervallo collectæ, aſſervatæque exſiccarentur, fortaſſis quadragies ſuperarent pondus calculi. Nam quis neſcit, quòd etiam ſanorum urinæ exſiccatæ, caput mortuum relinquant. Itaque deprehendi, Paracelſum quidem ſæpius calculum veſicæ, oblato Ludo liquâſſe: ſed nec olidas urinas aſſervaſſe, neque itidem exſiccaſſe. Quia ipſi nimis fuiſſet tædioſum. Etenim placuit Altiſſimo, præcurſorem, ante Heliam artium, præmittere, docentem medicaminum craſin, & præparationes: cui ut fideret mundus, data ſunt ſigna, ſuam doctrinam ſtabilientia. Illuſtris nempe eſt illi magnorum arcanorum præparatio, quæ non niſi adeptione erat confirmanda. Dein ſubſecuti ſunt, qui Paracelſi inventis addentes, eſſent repertæ veritatis theoricæ illuſtratores, Ut tan- 26
dem ſubſequatur, adeptum Medendi conſecutus, docens verbo, & opere, quæ Deus per priores denunciavit. Poſtremò, Scholæ ſibi diffidentes, fraude novâ fidem apud credulos fecêre, jactitaruntque per Diætæ regulas, ſe noviſſe corpus calculoſi ita diſponere, ut omnis pituitoſa, antecedens calculi moles: quæque aliàs citra ejusmodi ſua inſtituta, ſtatim atque ſponte, in calculi racemos faceſſeret, continuâ ac ſucceſſiva repetitione tollatur. Id eſt. Spondent omnem pituitam ſe poſſe præripere, quæ quomodolibet calculum format. Imò pituitam, quæ ad neceſſariam cruoris elementalem compoſitionem (juxta Ethnicos) requiritur, fore tam parcam & exiguam, ut vix ſufficiat, pro iſta ſui neceſſitudine, multóque minus, pro exuberantia, ad creandum

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 72 sur 328

dum calculum. Quorsum videlicet pollicentur magistrales quasdam, iteratasque purgatiunculas, familiares ideo, atque minorativas nominant. Promittunt insuper, se ad oculum ostensuras, verè dejectam pituitam illam (assumtis ad hoc scilicet suis phlegmagogis) hinc etiam ægris propediem imprecaturas faustam sanitatem (palliativam saltem) ob ejectam calculi præviam materiam. Sic tamen infirmi magis sensim infirmantur; Medicè atque miserè vivere pergunt, quamdiu talibus auxiliatoribus se obsequentes substernunt.

27 At ejusmodi jam nugis sat ante responsum, ubi pituitam, & mucilaginem, è censu causarum Duelech removi. Paracelsus itidem, de primâ tartari calculique materiâ, æquè insulsè nugatur, fuæque pridem doctrinæ immemor, transfugit ad pituitosam mucilaginem humoristarum, quos primus, ludibrioso attamen, sic nomine vocavit. Ego verò receptō jam isthoc passim nomine, illos ex commiseratione, non autem ironiâ, sic nuncupo. Alibi autem, incautus, hæc iterum oppugnat Paracelsus, spondens, intra quindenam sanationis Duelech cerni posse, quantæ magnitudinis fuerit, si omnis quotidie urina exsiccetur. Quod clarè implicat cum præcedente Tartari materia: esset que ejusmodi lotii arefactio, mera fraus, ac impostura, si simul cum resoluto Duelech, excerneretur antecedens tartari calculosi materia. Siquidem promittit, quod quicquid dissolvit Duelech, idipsum multò compendiosius solvat præviam ad calculum Tartari materiam, indies succrescentem. Ego sanè odi ignaviam, ac stupiditatem in Medendo, pertinaciam in Docto, ignorantiam in Professore, mendacium in Scriptore, ut & contradictionem, in principatum ambiente. Siquidem cuncta dolum includunt, & imperitiam in docente, si non malitiam insuper, atque ignaram temeritatem, in tali principe: adeóque totam illam religionem, multâ labe suspectam reddant. Ego saltem vel ab adolescente, usque ad lacrymas, indolui sortem infirmorum, qui sub incerta spe, credduli, confidebant viram, familiam, uxorem & liberos, imò fortunam, & facultates gubernandas, per audentem quidlibet, jactantiosum. Itaque primum trans- 28
curri per vegetabilium monarchiam; sed non inveni, quod in vesica Duelech resolvere posset. Quicquid autem illorum, in vitro, Duelech liquefaceret, vel hostile erat, vel saltem istis qualitatibus non perveniebat ad vesicam: sin autem per syringam injiciendum videretur, non erat à vesica tolerabile. Itaque distillata, ac decocta vegetabilia, itemque cineres, calces, pulveres, & extracta universa, didici cassa, & exigua, adversùs tantum hostem. Acidiora quidem minuebant Duelech in sui integritate: sed oretenùs sumta, non ingrediebantur sub ista potentia ad vesicam: deforis autem injecta, utut instar vini viderentur mitia, attamen in doloris sensu, ferrum candens æmulabantur. Mirabar itaque Paracelsum atque alios, quòd è melle, saccharo, rore, &c. commendarent liquores stillatos; cum nemo mortalium illa per syringam injecta toleraverit unquam. Experimento quidem observavi, quòd columba, excisum Duelech, suo stomachi fermento acido, resolveret in succum, prout etiam fragmenta laterum. Propinata esset proin à senioribus, columbarum, atque gallinarum membra stomachi interior: at sanè spe multùm fallaci. Tam quia cum vitâ bruti, vis fermentalis viscerum, unà exstinguitur: quàm etiam, dato quod ille pulvis primitivam ac pristinam vim, quam in vita sortiebatur, à morte servaret: attamen in culinis nostrarum digestionum, prorsus spoliatus virtutibus istis, ad vesicam perveniret: quanquam revera, pulveres vix in laticem urinalem vertantur. Licèt constanti utrobique inscitiâ, ejus-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 73 sur 328

modi multa præſcribantur ægrotis. Hoc attamen didici, quòd ſpiritus ſalis Hiſpalenſis, extremo reverberii igne, unà cum terra figuli diſtillatus, manè ſingulo bibitus, cum vino albo, pridie è vaſe depromto, nedum ſenum tollat mortales ſtrangurias, totusque diureticus aliquot ſanaverit: verùm inſuper, quibus decidens juſto major calculus è rene, per aliquot menſes in veſica moratus erat, tandem minutus, mejendóque excretus fuerit; quem tamen anteà, multoties repetito introitu, in collum veſicæ, toties per cathetera repelli retrorſum neceſſum fuerat. Paratur autem è ſale primùm fuſo, & per ignem liberato ab extravaganti ſorde, mox tuſo ſale, & inter nummulos raphani reſoluto, rurſusque tandem exſiccato, cum pari terræ figulinæ diſtillato, acri igne reverberii tandem, debitóque modo, ne quid exſpiret, prout de vitriolo infrà docebo. Habes enim ſalis balſamum, quem nunquam ſatis expendes. In tyrocinio meo autem, videram domorum rudera, ſalem petræ fundere; quodque laterum pulvis, ſemel à ſale petræ liberatus, ac dein per aliquot annos ſub tecto aſſervatus, fraceſceret, atque de novo ſalem petræ daret, ſicque totul pulvis, ſabulo excepto, tandem verti poſſet in ſalem. Videram quoque laterem nitroſum, in medio latioris muri incluſum, trans omnes, utrimque ſibi vicinos lapides, ſuum foris prodere ſalem petræ, adeóque eſſe ſaxorum, atque laterum vicinorum, deſtructorem. Memor itaque nominis (ſalpetræ) cognovi illum ſalem eſſe ipſum laterem, vel ſaxum reſolutum. Potiſſimùm, quia in antris rupium, ſponte ſtillet, alibi verò longis propendeat ſtiriis. Quocirca ſalem petræ diverſimodè pro Lithiaſi præparavi: at fruſtra. Quia tum adhuc ignorabam, quod Duelech aliis longè conſtaret principiis, quàm ſaxa mineralia. Vidi pariter millepedes, ac inſectas, locis nitroſis natas, ac morantes, in uſum applicari contra calculum veſicæ, At fruſtra. Sed poſtquam cognovi, tot ſecula ſomniâſſe, in cognitione cauſarum Lithiaſis; credidi confidenter, quòd omnis error ſtaret penes noſtram ignaviam. Tandem anxietatum querentis miſertus Deus, dedit mihi cognoſcere Ludum, cum præparatione Paracelſi: qui me intelligunt, gratulantur mihi ſtudiis publicis; quia nôrunt, me vera ſcribere. Quærite fratres, & diligenti animæ obviabit gaudium immenſum. Primum enim diſcite diſſolvere Duelech in vitro, liquore tepido, non ſtomacho, non demum veſicæ, moleſto: ſic ut Duelech ſenſim minuatur abſque bullis, & agitatione: gaudete, quia prope eſtis. Tum diſce, Ludum vertere in ſalem, abſque ullo transmutatoris reſiduo. Remedia autem adverſus 29
Duelech, potentur jejuno ſtomacho, abſque heſternâ cœna. Quod ſi felici remedio interno ſis fruſtratus, per catheteram, qualibet horâ injiciatur externum, dimiſſâ tamen priùs urinâ. Dum autem iſtud 30
urinæ ſtalagma examino, in mentem recurrit hiſtoria filiæ vicini piſtoris. Habebat namque filiolam, quæ ſæpius cruentum mejeret, medióque filo ſuſpendebatur lotium. Erat autem pallidum, cum multo ſedimine, ac glutinoſo. ſicque ſeptimum vixerat annum. Villica quædam narrat piſtori, idem ſibi olim contigiſſe. Juſſi tandem adferri veſicam tauri, embryonis, nondum nati; (vaccæ enim non impræ-gnatæ, vix ſaginantur) veſicula iſta plerumque repleta eſt liquore ſaporis, non quidem urinalis: ſed alieni. Cujus ſingulo manè, bibit uncias circiter binas, cum totidem vini albi. Nupta eſt dein anno ætatis 19, & anno 1643 ſuperſtes ac ſana eſt, calculi neſcia. Idem dein remedium juvit aliquot puellas pauperes. Cumque hoc jam tentatum eſſet aliquoties, Idem ex embryone hirco tentatum, ac felicius adhuc ſucceſſit. Subnectam hoc loco meas 31
obſervationes, de lapidibus cancrorum,

quas

quas nunquam ab alio adnotatas vidi. Inprimis ineptè vocantur oculi, cum non
32 fungantur oculorum munere, nec extra emineant, nec toto durent anno. Nec demum hi lapides sunt extracta essentia, à tota bruti testa (licet sic jusserit Paracelsus) siquidem per plurimas atque uniformes cancrorum dissectiones, comperi quæ sequuntur. Inprimis stomachum cancri esse in capite, prope verticem. Mares enim quotannis ægrotare incipiunt, à mensis Junii medio: femellæ dein, in Julio, ante testarum exuvium. Sunt enim per dies novem, & ampliùs, velut semiexanimes ac immoti. Qua tempestate, stomacho illorum exterius obducitur membranula nova, inter quam & stomachum veterem, est liquor quidam lacteus, qui sensim exterius in globum stomachi convexum, quâ parte attingit, obducitque stomachum veterem, contrahitur utroque latere, in concavum, statimque lapidescit. Interim nec tunc, nec multò pòst, cancer esitat quicquam. Ideóque (penè incredibile) vetus, sive interior stomachus, sensim in mucilaginem alimentariam absumitur, exteriorque, ac novus alter stomachus, in vicem absumti, succedit. Siquidem isti lacti, ad stomachi veteris convexum subnato, obtenditur statim pellicula, per modum lacti tepenti solitum: crescitque lac istud inter utramque præfatam membranam, utriusque scilicet stomachi. Quæ cuncta ducentis forte cancris dissectis, dietim observavi, jucundâ admiratione. Tandem residua pars lactis, cancro cedit in alimentum. Postremò etiam, uterque lapis iteratò sensim dissolvitur, & in nutrimentum paulatim abit. Nihil autem cancer edit, aut in ejus stomacho reperitur, quantisper isti lapides sunt in stomacho ejus, vivitque circiter 27 dies tam ex veteri suo stomacho, sensim absumto, quàm ex usu resolutorum postea lapidum. Addo, rarissimum diureticum ex hoc lapide colligi, etiam vulnerarium, ac febrifugium, modo resolvatur in formam pristini lactis. Quod quàm sit excellens, atque potens, vix cuiquam, quàm perito, persuaderi potest. Nihilque est vulneratis, vel post partum matribus, aptius, quàm remedium horum lapillorum. Habet namque remedium, contra inclementias multorum vegetabilium, vi laxante infamium, modò ita resolvatur, ut per minima, ambo misceantur. Denique in Marca Brandenburgica, locupletissima est cancrorum piscatio. Vectores autem, coguntur noctu excubias agere, ne fortè porcus aliquis, vel leviter, subter currum transcurrat. Nam id si contigerit, manè quotquot cancri, in curru fuerint, inveniuntur mortui. Tam exitialis est porcus cancro. Ut autem in vesicam quodlibet injiciatur absque dolore, Cathetera novum inveni. Quia corniculum argenteum, quo Chirurgi summis cruciatibus urinam exigunt, atrox atque cruentum est, ideóque prorsus displicuit. Inter plures autem, quos tentavi, aptissimus atque innocuus occurrit, qui è tenui corio fieret. Nimirum ad hoc corium, sive alutam, intus depinxi colore albo, ex cerussâ, & oleo lini: cumque fere jam exaruit, fistulam exinde suendo componi jussi, cui filum æneum per longitudinem inductum esset, eratque futura ejus plana, ut nequicquam protuberaret. Uno autem hujus fistulæ extremo, fistula ipsa satis ampla, ut ipsi sypho syringæ indatur quoties lubuerit, ambóque aptè respondeant, ut hac viâ liquor in vesicam injici queat. Porrò tota coriacea fistula dilutâ collâ firmetur, ut hac dein exsiccatâ, colore aliquo, atque oleo lini, pingatur. Idque videlicet tam ob majorem fistulæ firmitudinem, quàm etiam, ne per liquorem injiciendum permadeat, & flaccescat. Educto igitur filo æneo, alter ejus vicarius in locum subintret, ex gingiva Balænæ paratus. Ergo habes sic fistulam tenuem flexibilem, quæ
33
34

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 75 sur 328

nequicquam dolet immittendo, etsi quadragies unico die, in vesicam protrudatur. Primis quidem vicibus circa sphincterem insuetum, dolet, at mox cessat pavor illius contractionis. Abstrahitur autem lotium, quoties lubet. Evacuatâque vesicâ, injicitur per syringam demùm, retro ad fistulam, adaptatam, usque in vesicam quicquid lubet. Modò intromittendus liquor sit indolens, nec ingratus. Est autem Syringa, ad cujus Syphonem, Catheteris eminens extremum adaptari dixi. Sit laus æterna Deo in excelsis, placeatque illi irrorare, & fœcundare mea servitia atque desideria, in opem mortalium oblata!

CAPUT VIII.

Tyronibus ferculum offert Author.

1. *Quæstiones doctissimorum virorum.* 2. *Responsa Authoris.* 3. *Author spernit judicia de se habita ac habenda.* 4. *Satisfactio de Auro horizontali.* 5. *Heteroclita de sulfure Veneris.* 6. *Sulfur Veneris, non esse de intima essentia metalli perfecti.* 7. *Probatio permanentis sulfuris externi.* 8. *Dignitas sulfuris Veneris.* 9. *Indistinctio Authorum Tyrocinii Chymici.* 10. *Responsio Authoris ad objecta.* 11. *Incognita quædam hactenus de vitriolo.* 12. *Vitrioli nomen unde.* 13. *Nativitas vitrioli.* 14. *Differentia bonitatis vitrioli.* 15. *Græci cedunt palmam Germanis, de mineralibus.* 16. *Error Paracelsi circa æstimationem vitrioli.* 17. *Demonstratio erroris præfati.* 18. *Quale vitriolum sit medendo optimum.* 19. *Modus distillandi vitriolum optimus, & inusitatus.* 20. *Miræ proprietates hujus spiritus vitrioli.* 21. *Notabilia aliquot, inde resultantia.* 22. *Distillatio salium.* 23. *Commendatio Dauci.* 24. *Lignum Nephriticum nostras, ejusque delectus, ac præparatio.* 25. *Usus Betulæ.*

1 OCCASIONE libri mei de febribus, ad me è diversis Europæ sinubus, scripserunt magnæ notæ viri, petentes elucidationem, circa remedia ibidem tradita. Fatentur quidem, se agnoscere, in audaciâ meæ promissionis, vera subesse febrium quarumcunque remedia: sed dolere nimiam scripti mei obscuritatem. Primò itaque inquirunt, quid sit Aurum horizontale. Secundò petunt, confectionem elementi ignis Veneris. Tertiò, Nunquid fortassis sit spiritus Vitrioli rectificatus? Quidam etiam minas addunt, nisi publicè optatui eorum satisfecero, librum meum de febribus fore prohibendum: ut alterum principem Macchiavelli. Utpote quod stante meo libro, necessario alioqui, mox considerent Academiæ Medicæ in rudera, Galenusque mox ostiatim stipem petiturus exularet. Boni quidem consulunt, quæ de febrium inauditâ doctrina, deq; phlebotomiæ, purgationum, remediorumque detestandis abusibus, in proximorum commiserationem, in medium attuli: sed explicationes deesse, apertiúsque loquendum: ut me tacente, sub sigillato velut diplomate, cuncta confirmentur in posterum, per quorumlibet experientias, & miserorum acclamationes. Primò respondi, obstare arcanum Liquoris 2
Albahest Paracelsi, cujus nimirum doctor Omnipotens etiam dispensator manere decrevit, in mundi usque confusionem, ob rationes, pro parte, notas Adeptis. Itaque me deferturum illius Arcani manifestationem, thesauris beneplaciti divini. Quoad autem 3
judicia, interim de me habenda, parum moror. Nec enim primus eorum, ut neque postremus vituperator ero, qui nunquam respexi ad mundi censuras, de me factas: nec æstimo (quòd alii tamen multi) cum electione, mei æstimatores. Utpote in Deo amo æqualiter: neminem autem prorsus ideo, quòd mihi blandiatur. Scio namque, quia Deum protectorem habeo, qui deserit neminem se invocantem. Etenim pluerunt laquei tribulationum super caput meum. Constiti, nec enim ullatenus pressérunt animam meam. Deciderunt in terram, calcavi illos cum despectu; & statim tanquam fimus, putruerunt sponte. Conturbati autem horum authores, erubuerunt. Utinam Deus illis agnoscat! Scio denique, quod Deus, rore superno, fovebit semina, quæ plantavit, quæque crescitura voluit.

Neque

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 76 sur 328

Neque me ſolicitum permiſit, pro nutu mundi, conſenſu Scholarum, aut vulgi acclamatione. Ipſe namque univerſa quæ vult, poteſt, facietque pro lubitu, dum Mundus merebitur per veram Medicinam in ſuis languoribus conſolari. Ah, quàm tumida bulla, quæ ſemper alienis ſuſpenſa arbitriis, pendet ambitio? Quàm malè denique, ſemper judicant aliena arbitria? quæ præſertim præjudicato continuo reguntur? ad propoſitas autem quæſtiones dico. Quod ſicut Sol cenſetur naſci in hemiſphærii horizonte: ita Mercurius, dum factus eſt Diaphoreticus, dulcis ut mel, & inſtar auri fixus, eſt aurum in ſui horizonte: tantoque eſt in re medicâ, auro nobilior, quantum perla orientalis Scoticâ. Mercurius namque quamdiu eſt metallicus Mercurius, eſt primo enti metallorum ſimilis, & vicinus valde. Dum autem auro colliquatur, concluditur ejus omnis vis medica, ſigillaturque: imò introvertitur ſic, ut dotem, quam humanæ naturæ debet, pro ſuis languoribus deneget. Sulfur namque Veneris poſt ſeparationem ſui, à ſuo corpore, ac reſurgens, fit ſulfur quaſi glorioſum, tingitque ideò ſulfur Mercurii (quod in pulvere Johannis de Virgo, per ſulfura mineralia corroſiva, eſt extraverſum) immediatè, ſeſeque toro inſeparabili mutuo amplexantur: ſtatque tum ideò vis amborum ſulfurum extime: Hinc nempe virium conſertione, Mercurius diaphoreticus, inde reſultans, perficit uniſonum medendi, in cunctis quæ tàm Phyſicus, quàm Chirurgus, optare queunt: ſive reſpectu morborum acutorum, ſive demum chronicorum relatione adhibitus ſit. Non eſt ergo ignis Veneris, ſpiritus vitrioli, utcunque exquiſitè rectificatus: ſed ignis ille eſt ſulfur cupri volatile, in forma olei viridis, melle dulcius, & à corpore mercuriali ſui cupri planè ſeparatum. Reſiduum autem cuprum manet album, nec unquam virideſcens per æruginem, ut neque amplius de numero ſeptem metallorum. Quia evaſit novum, atque anonymum metallum. Non poteſt autem haberi ignis Veneris, niſi cum plenaria cupri deſtructione, corporisque mercurialis ipſius Veneris volatilizatione. Quod quantumcunque ſit volatile, in forma olei: facili tamen negotio, poſtmodùm iterum reducitur in metallum album ignotum, atque ſub malleo extenſibile. Sed Ignis, ſive ſulfur Veneris, non item amplius reducitur in metallum, per ſe. Quia, prout nullum ſulfur eſt metallum: ita omnis Mercurius metallicus, eſt verum metallum. Docent autem Adepti, quod pars metalli ſulfurea nequeat ſeparari à ſuo corpore mercuriali, ac metallico, niſi per ejusdem totalem deſtructionem, quamque ideò (licèt abuſivè) elementalem vocant. Quia nimirum in metallis, ſint duo ſulfura. Unumque ideo meritò vocant externum: atque aliud internum. In propoſitis autem cupri terminis, contemplare internum iſtud, quod in albo, anonymo, ac mercuriali metallo, corpus fixat, ſive coagulat, efficitque ſub malleo ductile: cum aliàs, Mercurius abſque ſulfure nunquam in metallum coagulari poſſit. Externum verò Veneris ſulfur, eſto oleum illud viride dulce, quodque iterum in metallum, in ſe abſtractum, cogi nequit. Proin univocè teſtantur hujus Philoſophiæ Symmyſtæ, externum ſulfur à ſuo corpore ſeparari non poſſe, ne quidem per ignem, in metallis imperfectis, quin unà pariter pereat pars Mercurialis ejus. Vidi namque plumbum, ter ſublimatum, rediiſſe in idem numero, quod antè, plumbum. Itaque cum ſulfur iſtud externum (quale è cupro trahitur) non ſit neceſſarium metallo perfecto: Cupro autem iſtud ſulfur, Veneri ſit à Deo additum: ergo neceſſe eſt iſtud ſulfur Veneris habere ſuos fines, ad neceſſitates ingrati hominis conducentes, pro infirmitatibus ſcilicet humanis, ſupra omnem metallicæ perfectionis dignitatem. In cujus uſum videlicet, Stoici ipſi, cuncta mundi creata,

9 directa esse, conjecerunt. Errant proinde Tyrocinii chymici Scriptores, quotquot variis mentiuntur fabellis, Mercurii metamorphosin in salem, aquam, oleum, ad varios Medicaminum usus, audentque sua inventa hoc stabiliri argumento: Si enim aurum, corporum constantissimum, queat in vitriolum, adeóque & in fumum evolare; quidni idem faciet multò licentiosiùs
10 Mercurius? At ego, respondendo, proponam in limine duas Philosophorum sententias, longè verissimas, pudibundas tamen hisce argumentatoribus: ut hinc etiam Chymiæ expertes queant digito notare vanitarem illius argumenti, utque pudore suffusi, resipiscant Tyrociniorum Authores. Quarum prima est. Quòd sit longè facilius, aurum ex non auro construere, quàm aurum naturale destruere. Pudeat ergo inprimis eos, docere auri destructionem, qui ejus constructionem se nescire, inopes testantur! Itaque vel mentiuntur, ac decipiuntur Adepti Philosophi, vel ipsi Scriptores Tyrocinii. Altera est. Si non vidissem argentum vivum eludere quamcunque artificum operam, adeò, quod aut totum avolet adhuc integrum, aut totum in igne permaneat, atque utrolibet modo, servet impermutabilem sui ac primitivam identitatem, identitatisque homogeneitatem anaticam: dicerem artem non esse veram, quæ vera est, sine mendacio, atque longè verissima. Adeò, ut quod supra est, est sicut quod est infra; & vicissim. Ignaros ergo se rei metallicæ produnt, quotquot docent præfatas Mercurii aurique metamorphoses. Nam utcunque ista metalla, per quædam mineralia sibi adjuncta, nunc specie olei, salis, vel sulfuris, per retortam pellantur, horumque larvam mentiantur: ablatis tamen ejusmodi adjunctis, semper idem manet aurum, idemque qui ante Mercurius, redeuntque in pristina corpora. Imò licèt aurum radicaliter in partes heterogeneas, salem scilicet, sulfur, ac Mercurium se pateretur sequestrari. (quod nullatenus naturæ, nisi per unicum liquorem constructivum, est possibile.) Istud tamen in Mercurii homogeneitate, est naturæ & arti impossibile. Quippe qui auro est simplicior, majori anaticaque idenditate constructus. Quia in Mercurio non est reperibilis diversitas, qualis alioqui in tincturâ auri, hujusque albedine. Quod jam antè in sulfure, atque Mercurio Cupri distinxi. Nam etsi Mercurius Cupri totus factus sit volatilis: quia tamen non spoliatur propterea sulfure interno sui, Ideò iterum reducitur in album, ac malleabile metallum.
Porrò ad quæstionem, quâ petunt, num 11
ignis Veneris sit spiritus vitrioli rectificatus? quædam de naturâ vitrioli, ejusque distillatione, per neminem ante me tradita, propalabo. Enimverò natura produxit sal quoddam minerale, acidum, quod Græci Chalcanthum, ineptóque nomine, Latini, Atramentum sutorium, nominant. Chy- 12
mici verò vocant vitriolum, quia translucidum vitri instar. Est autem sal istud embryonati sulfuris immaturus partus, qui dum lambit venam cupri, eam erodit, dicitur-que ideò cuperosum, sive cuprum eroſum. Sin autem venam ferri, vel aliorum mineralium, roserit, fontes parit acidos, ac diversos, juxta venæ erosæ indolem. Quæ ex professo, libello de fontibus Spadanis, ad longum sum prosecutus. Porrò, sive aqua 13
ista, quæ salem embryonati sulfuris in se continet, cuprique venam erosam secum servat, per se stillet, coquaturque per ignem in vitrioli consistentiam: sive demum suâ sponte alibi coaguletur: id nequaquam ejus speciem aut bonitatem distinguit. Siquidem nil ei deperit coquendo. Etenim dum aquosus liquor sat exhalaverit coquendo, sponte dein tandem in frigore coagulatur residuum. Solum at pretium vitrioli variat venarum diversitas. Etenim prope Antverpiam, dum è Pyrite sulfur liquatum est, reliquum sub dio exponitur, ac pro majori

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 78 sur 328

majori parte, liqueſcit paulatim. Nam per ambuſtionem, ſulfurisque fuligines, æruginem concipit, quæ à ſale reſiduo roditur, atque in ſcrobes per pluviam diffluit. Sic etiam vicini Eburones, ditiori venâ, ſuum parant vitriolum. Alibi ſanè, eſt vena ipſiusmet cupri, coagulato ſale ſulfuris, dives; ac ſponte ſtillat, diffluit, coagulaturque, quæ alioqui fontis vicini madore di-
14 luitur. Differentia itaque bonitatis, conſiſtit in ſalis puritate: non autem in opulentiâ ac ſaturitate cupri (loquor enim non ut mercator, aſt tanquam Medicus) differt quoque, propter commiſtionem cujusdam peregrini. Si videlicet in Pyrite, aut venâ cupri, commiſceatur vena plumbi (quod frequenter eſt obvium) vel fortè adeſt maligna Arſenici participatio (Arſenicum enim, quia plerumque metallis inſidiatur, atque comitatur, uſitato hinc nomine vocatur, fumus metallorum) Adeóque, quod aliàs eſſet legitimum vitriolum, fit nocuum medendo. Color autem lazureus vitrioli, plerumque præfertur viridi: fortè, quod ille oculis arrideat magis. Saltem facillimo negotio, ſimplicium impoſtores, ex viridi
15 vitriolo, lazureum mentiuntur. Cæterùm Chalcitis, Myſy, Sory, Melanteria Græcorum, hodie periêre, tanquam venarum cupri, diſtinctiones inutiles: nam Græci tantùm Alphabetarii, reſpectuque Germanorum, ignavum, quicquid veteres de re me-
16 tallicâ poſteris edidêre. Sunt autem, qui cum Paracelſo, vitriolum commendant, extolluntque in Medendo, quod ex cupri copia cenſetur ditiſſimum: adeóque cunctis præferunt, quod ex ipſomet cupro conflatur. Quidàm ideo candenti aut liquato cupro ſulfur inſpergunt, magnoque ſic labore, ejus æruginem ſolicitant, &c. Paracelſus verò, optimum in medendo vitriolum, per laminas cupri, ſale communi, atque ſulfure ſtratificatas, cæmentando parat. Recentiores hinc ſeducti, bracteas cupri, per ſpiritum ſulfuris aut vitrioli vulgaris, iteratò diſtillant, donec planè nigræ ſint, atque friabiles, quæ demum liqueſcunt in aqua, fitque cœrulea, quæ coquendo inſpiſſatur, ac in frigore concreſcit vitriolum. Sic nimirum adulteratur hodie, quod pro Cyprio venumdatur. Sub pace Paracelſi, ſcio atque comperio, vitriolum è Venere factum, longè in medendo eſſe ignavius vulgari, quod caret ſuſpicione miſcellaneorum. Adeóque ſpiritum ejus non eſſe niſi merum acetum minerale, privatum aporrheâ cuprei ſulfuris. Comperi nempe, vitriolum è Venere factum, longè pauperius eſſe foſſili. Item foſſile, cui plurimum cupri ineſt, in medendo, ac diſtillando, pigrius eſſe vulgari. Nam diſtillavi vi- 17
triolum arte paratum, colore lazureum, neutiquam viſu à Cyprio diſtinguibile: deditque parum ignavi ſpiritûs acidi: ceſſavitque mox infra paucas horas omnis ſpiritus: atque reſiduum corpus totum in fæcem nigram condenſatum ſubſtitit, ſuumque mihi cuprum ad vota reddidit. Siquidem cuprum jam eſt metallum completum, non facilè deſtructibile, aut retrocedens ad ſui principia. Adeò, licet ignis atrocitate minuatur: attamen quicquid ejus avolaverit, verè adhuc metallum eſt, ob rationes ſuperiùs allatas. Equidem inter venas metallicas, nulla æquè difficulter ad perfectionem metallicam adducitur, ipſo cupro (quod teſtatur Georgius Agricola) ſiquidem, ad minimum novies recoqui poſtulat, antequam inde cuprum emanet. Ubi interim aliorum metallorum venæ, primâ liquatione ſuum fundunt theſaurum. Perfectionem itaque cupri Vena acquirit, per ſequeſtrationem partium, ſibi à nativitate miſtarum. Sunt autem hæ, quæ primo enti ſuo adhuc alligatæ ſunt: unde proinde cuprum jam perfectum reſpuit, reſiſtitque quàm pertinaciter diſſolutioni ſui corporis: ac per conſequens, nec poteſt inde haberi perfectum vitriolum Medicum, quod virtutem habeat de ſulfure Veneris. Quippe

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 79 sur 328

pe hoc non eſt è cupro ſeparabile, niſi per omnimodam corporis metallici deſtructio-
18 nem, pro-ut antè docui. Partes ergo venæ cupreæ, à naturâ metallicâ procul remotæ, ac primo enti viciniores, tribuunt vitriolo vim medicam, factitio chalcantho denegatam. Nam vitriolum vulgare, ac vile, ad minimum toto octiduo, ſuam ſpirat exhalationem, utcunque flagrantiſſimis reverberii flammis urgeatur. Quò ergo vena liberior eſt ab aliena malignitate, viciniorque fuerit primo enti Veneris, remotior nempe à metallicâ cupri conſtitutione: eò ſal ejus, propriâ ſponte innatum, illique colliquatum, vitriolum profert inculpatius, ſpiritusque ditiores ſuppeditat, medendoque
19 aptiores. Modus etiam diſtillandi inuſitatus hic eſt. Recipe vitriolum commune, non ſuſpectum peregrinæ malignitatis, bulliendo in ollâ amplâ liqueſcat, & coquatur, in ſiccitatem uſque. Fractâ ollâ, vitriolum, inſtar lapidis induratum, teratur in pulverem. Fiat autem diſtillatio ad minimum 6 retortis ſimul. Sintque Retortæ vitreæ. Nam lapideæ omnes, poroſæ ſunt: quia omnis terra poros retinet; eò quod poſt exſiccationem, neceſſariò aliquid non fixi efflat. Porrò retortæ, loricentur cruſtâ, quæ nec dehiſcat, nec rimas contrahat, vel ſponte decidat, vel vitrificetur nimium. Optimè quoque, collum retortæ eminens, amplo vaſi recipienti connectatur, ne vel tantillum reſpiret. Recipiens autem, locetur in arenâ madidâ; item convexa ejus pars integatur ſacco ad dimidium repleto arenâ madidâ: qui ſaccus renovetur aliquoties, intinctus aquæ frigidiſſimæ. Dimidium autem retortæ pulverato vitriolo impleatur. Diſtilla autem per gradus, ac tandem urgeatur carbone, quantum poſſibile eſt furno venti, qui propriâ crate flatur. Cum autem furnus venti ceſſaverit ſpiritum in vas recipiens dimittere, aperiatur à latere porticus, quâ viâ reverberium flammæ lignorum, ſubter retortam penetret, perſeveretque per 5 aut 6 noctes, ſummo igne, naturæ poſſibili. Retorta videbitur tibi forſan liquari, in tantâ ignis procellâ: at nihilominus conſtans perdurabit: eò quòd exterior lorica terrea, vitrum detineat, combibatque: atque ita invitrietur, quantum operi ſat fuerit. Memineris tandem, vas recipiens à collo retortæ ſequeſtrare, flagrantiſſimo adhuc igne. Alioqui videbis in frigidiore ſtatione, redire ſpiritus in fæcem, quæ illos exſpuit. Tum demum accipe Colcotar, ſive fæcem, è diſtillatione reſiduam, quam à vitriolo Cyprico vero, Hungarico, vel ſaltem Goſlarico, reſervâſti. Sulfuri commiſta fæx iſta reſidua iterum comburatur, uſque in ſulfuris omnimodam abſumtionem. Hanc autem dein irrorabis, & madefacies præfato ſpiritu. Is enim, uti ſtatim imbibitur; in patinâ, vel cucurbitâ vitreâ: ita inde repetitus, nil niſi phlegma aquoſum, atque inutile reddit, remanſo ſpiritu imbibito, in colcotare. Idque repetitim renova ſexies, aut ſepties, donec tandem ſpiritus affuſus rubeſcat, qui ſupernatabit Colcotari. Quod ſignum eſt, ceſſandum à ſaturitate imbibitionis. Adeóque hoc dives Colcotar, benè exſiccatum, indatur Retortæ, diſtilleturque hoc dives Colcotar uſque in ultimos ſpiritus, jam flaveſcentes, olentes mellis grati odorem. Memento tamen, abſtrahendum 20
vas recipiens à retortâ adhuc candente, obturatoque per ceram ore lagenæ fortioris, ſervandum hunc ſpiritum. Cui demum ſi aquam injeceris, vas ipſum diſſilit ſtatim. Ergo, ſolo ſpiritu prioris diſtillationis compeſcitur hic ſecundus ſpiritus. Cujus vix unica libra transfunditur de lagenâ in lagenam, quin unicæ ſaltem unciæ fiat amiſſio. Itemque niſi recipiens ab retortâ tempeſtivè, ut dixi, tollatur: videbis potiſſimum ſpiritum, refrigerato furno, rediiſſe in Colcotar, unde per ignem fuit excuſſus. Porrò fæx Colcotaris, è ſecundâ diſtillatione

ne

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 80 sur 328

ne reſidui, tota adhuc eſt cuprea, ac virideſcit multifariam. Unde 1. conſtat, quod antè monui. Nempe, ignem Veneris, non niſi per omnimodam metalli deſtructionem, ſeparationemque, depromi, atque haberi. 2. Hoc ergo faciendum, viâ longè occultiore. 3. Quòd vitriolum cupro dives, minùs aptum ſit diſtillationi, quàm aliàs commune. 4. Quòd vitriolum cupreum, fundat ſpiritum aceti mineralis ſalis: at non cupri liquamen volatile. 5. Ideóque ſulfur Veneris, rectè vocetur ſulfur Philoſophorum, ad vitam longam aptum. Dulce inquam guſtu; non autem acidum, aut acutum. 6. Quòd ſpiritus vitrioli, ſuprà edocti, ſanet morbos aliquot chronicos. 7. Quódque ideo ſpiritus vitrioli, hactenus venales ac uſitati, non ſint niſi acetum minerale, adhuc in ſe adulteratum. 8. Quòd reſiduum Colcotar, ſit vi medicâ ditiſſimum. 9. Quòd præparatio vitrioli, ab Iſaac Hollando, aliisque modernis præſcripta, non miſerit ſagittas ad verum ſcopum. 10. Quòd noſter ſpiritus, ſuprà deſcriptus, atque ſic rectificatus, quatenus volatilis, ac ſalſus, pergat uſque in quartam digeſtionem, reſolvatque excrementa morboſa, in itinere obvia: & per conſequens etiam, tollat cauſam occaſionalem plurium morbo-
22 rum chronicorum. Jam itaque tradidi pariformem modum diſtillandi ſpiritus ſalis marini, Salispetræ, atque ſimilium. Memineris tamen, vitriolum in ſe habere terram Colcotaris: quapropter, cætera ſalia optare terram figuli exſiccatam, ſibique exqui-
23 ſitæ admiſtam. Cæterùm jam antè tradidi, modum præſervandi à Lithiaſi, per Aroph, itemque per cereviſiam cum ſemine Dauci, vel flavæ paſtinacæ ſylveſtris, coctam: deſiſterem ergo, calamumque reponerem, atque relinquerem aliis me felicioribus, optando, ut quisque deinceps addat, quæ longè meliora invenerit. Nam cùm Duelech ſolam obſideat ſpeciem humanam, anomaloque modo producatur ab excrementis ipſis, non autem oriatur per modum aliis infirmitatibus conſuetum: videtur ideo etiam præ aliis morbis, in peccati vindictam, ſingulariter obnaſci, puerisque adhuc innocentibus, ad majoris mali averſionem, à Deo permitti. Etenim quanquam bruta quædam lapillos in ſe generent: tamen iſti lapides non ſunt ex cauſis Duelech natales, neque in pœnam, aut tribulationes illis deſtinati: ſed magis in commodum humanum producti. Quòd ſi ergò Duelech, peccati culpam referat; peccatum verò, è ligno ortum traxerit: viſum quoque fuit mihi, quòd ſanitatis præſervatio in Lithiaſi, non ſolùm è ſemine Dauci, parilique aliquâ herbâ, ſit exſpectanda: ſed ex ligno aliquo. Quapropter, verum quidem eſt, quòd lignum Nephriticum nobis nuper ex Indiâ ſit allatum: ſed non proinde unquam mihi perſuaſi, divinam bonitatem Europæis tantisper denegâſſe, ut etiam pauperi calculoſo ſubveniret, donec multis expenſis, tandem remedium poſt ter mille annos, ab Indis advolaret, ſatis in ſe pigrum alioqui. Daucus præſervat quidem, ſub continuâ ac ſtricta obligatione, prout Aroph confortat renes multo ſumtu. Seriò itaque inquiſivi, an non eſſet lignum aliquod noſtratibus familiare, quod vicem expleret Nephritici tandem nobis à Barbaris miſſi? Siquidem lignum peccati, lignumque vitæ, arbores erant; non autem frutices, multóque minùs herbæ. Quam- 24
obrem olim obſervavi, principibus Germaniæ fuiſſe vernaculum, quòd contra Lithiaſin, quotannis in Majo, biberent quotidie hauſtum liquoris è cortice vulneratæ Betulæ. Quem liquorem præſervabant à corruptione aëris, illi affundendo oleum olivarum. Vulneratur. Arbor Germanis Birckenbaum: noſtratibus verò *Berckenboom* dicitur. Vulneratur enim cortex Betulæ, prope terram, in trunco, menſe Martio, circa tempus, quo ſolet vulnerata vitex plorare novellum liquorem, è terrâ

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 81 sur 328

hauſtum. Sed is liquor Betulæ, eſt totus aqueus, ac penè inſipidus. Sin autem ramus aliquis, ſpiſſitudinis trium digitorum, ad ſemidiametrum vulneretur, inditâque lanâ repleatur, ſtatim fiet liquorem non ingratum, at ſubacidulum, qui etiam in ipſo Lithiaſis tormento ſolatur afflictos, tribus quatuorve cochlearibus aſſumtus. Meracior ergò eſt, qui ſupernè à ramis, quàm qui infernè è trunco fluit. Aquoſus autem planè, qui prope terram effluit. Conſiderabam enim ſtatim, id accidere, quatenus adſcendendo tranſiret per corticem ſubrubeum, qui eſſet tanquam jecur arboris. Sed cum ille cortex, toto anno, eſſet abſque notabili guſtu: cortex autem extimus, albus & tanquam membranaceus, haberet ſaporem, atque ſuffitum, tanquam optimæ terebinthinæ, divulſi per ſemipedem, exteriorem corticem circumquaque abs trunco, ac obſervavi, quòd nihilominus liquor, qui è ramis ſtillabat, eſſet ejusdem guſtûs, quo antè. Mirabar ergò, unde diverſitas iſta liquorum, unius atque ejusdem arboris, manaret. Denique mirabar, quòd ramulus aliquis, unico die, facilè ploraret liquoris libras 8, vel 10, qui aliàs totâ æſtate, non tanto alimento opus habet, nec locum, quo tantus liquor aſſervari poſſet, multóque minùs radix, aliis ramis ſingulis, ſub decuplum tantundem liquoris largitur: nec tamen proinde, aliis ramis deeſſet ſufficiens alimentum: quanquam alioqui radix, multam illam quantitatem illius liquoris attraxiſſet, atque profudiſſet per alios aliquot ramos. Conſiderabam itaque, quòd liquor iſte ſimilis eſſet ſynoviæ, profluentis è vulnere; imò cœpi deteſtari illum, quaſi contagium mortis aut putredinis in ſe contineret, nec ſanitatem dare poſſet, ſi in ſe jam integritatis culpam gereret. Attamen comperi, tam ipſum Betulæ lignum, quàm ejus corticem rubrum, ſpoliata eſſe vi medendi: corticem autem album inſtar pergameni, foris ramis junioribus adnaſcentem, facilè inflammabilem, atque ſapore terebinthinæ inſignitum, vix de ſe virtutem in decoctum ſpargere. Cogitavi itaque, vim liquoris præfatam non prodire à radice, non à ligno, non denique à cortice ſubrubro, ut neque tandem à cortice albo, quippe qui ſibi in caudice non paſſim eſſet continuus. Tentavi ergo corticem iſtum diſtillare, cùm per ſe, tum cum additamento lixivii tartari: at ſanè liquor è vulnere rami ſtillatus, longè antecellebat oleum, atque ſtalagma corticum. Redactus ergò ſum agnoſcere liquorem illum, ſponte è ramis vulneratis fluentem, tam abunde, eſſe merum Lithiaſis balſamum; neque illi obſtare, quòd mea petulantia illum effluenti aquæ de vulnere, aut ulcere compararem. Siquidem vulnus atque ulcus, quod nobis mortem, Betulæ nil tale adfert, aut promittit. Eſt ergo liquor ille Betulæ, medicamen à naturâ promiſſum, per vulnera ſolicitatum: adcóque eſt urgere naturam, ad proferendum balſamum ſibi naturalem, quem aliàs nuſpiam proferret. Quapropter tenellos, ſubnigricantesque ramulos (unde ſcopæ atque virgæ noſtratium fiunt) qui tumentes gemmas nondum frondoſas haberent, malleo ſuper lapidem vel incudem conquaſſatos, juſſi concoqui aquæ, ad cereviſiam fabricandam deſtinatæ: cui cereviſiæ, ſi poſtmodùm Dauci ſemen, aut becapungam aſſociaverim, fortitus ſum effectus, ad Lithiaſis præcautionem optabiles, potentioresque adhuc, ſi iſti cereviſiæ liquor ille Martialis, è ſuperioribus ramis collectus, infuſûs fuiſſet, poſt ſedationem maximam ebullitionis ſuæ, quàm vina, atque cereviſiæ in cadis ſponte tolerant. Comperi 25
namque inprimis, quòd ejusmodi potus è Betulâ, diureticorum metum tolleret. Eò quòd dolores Lithiaſis, atque contracturas, laxet, tam in lumbis, quàm inteſtinis (hinc namque unica Lithiaſis etiam colicos dolores ſuſcitat, non minùs ac ſi fomes

mes ejus inteſtinis ineſſet) itemque dyſuriis, atque ſtranguriis, etiam ſenilibus, idcircò medetur. Calorem item jecoris, velut ex adacta ſpinâ oriundum, mitigat primùm, ac dein tollit. Denique ſponſus quidam, ligatus per menſes quinque, ne ſponſam ſuam attingeret, pediſſequam interea imprægnavit. Poſtmodùm, exortis inter deſponſatos jurgiis, dixit ſponſa, ſe nefas cum pediſſequâ diſſimulâſſe, ut exploraret, an frigidus, an verò maleficiatus eſſet, & quo titulo divortium tentaret. Tandem, ſoluta eſt Ligationis incantatio, per potum præfatæ cereviſiæ, repertusque fuit maleficiatus, non autem frigidus. Denique, quidam in angulo areæ, ex conſuetudine, lotium ſolvens, mox ſtrangurià cruentâ ac crudeli afflictus, decubuit. Medentum autem quæliber remedia fuêre fruſtra: præterquam, quòd quoties biberet de præfatâ cereviſiâ, levamen inſigne perciperet: ſed quoties ſurgens è ſtragulis, obambularet, mejeretque loco ſolito, ſtatim recidivas patiebatur. Tandem viſus eſt clavus è veteri atroque ligno querno, infixus loco, quo ſolitum ſolvebatur lotium. Evulſo itaque, & cremato illo clavo, prorſus à potu illius cereviſiæ, liber remanſit à cruentâ ſtrangurià. Memini tum, quòd Karichterus hujusmodi incantamenta ſcribat ſe ſolviſſe, ſolo mictu per ſcopas Betulæ.

CAPUT IX.

Senſatio, inſenſilitas, dolor, indolentia, motus, & immobilitas per morbos ſuæ claſsis, Lepram, Caducum, Apoplexiam, Paralyſin, ſpaſmum, Coma, &c.

1. *Solus attritus reputatur cauſa doloris Nephritici.* 2. *Probatur oppoſitum.* 3. *Ureter enim ſic ſenſu careret.* 4. *Definitio doloris, juxta Scholas.* 5. *Opinio veterum ac Modernorum, de organo primario ſenſuum.* 6. *Quin docet nil, præter verba inania.* 7. *Implicita Scholarum blaſphemia.* 8. *Cerebrum non eſſe organum immediatum ſenſûs & motûs.* 9. *Quid Scholas circa hæc deceperit.* 10. *Melior quorundam attentio.* 11. *Unde ſic ſibi perſuaſerint.* 12. *Meditatio Authoris circa ſenſum & motum.* 13. *Speculatio circa ſolutionem continui in Vulnere.* 14. *Pars ſolida non ſentit ex ſe.* 15. *Tria motui ſubordinata organa.* 16. *Recedunt Scholæ à priori ſuppoſitione.* 17. *Nervum non eſſe organum proprium omnis ſenſûs.* 18. *Conſideratio Lepræ.* 19. *Omnes nervi, motui dicati, ſentiunt etiam.* 20. *Errores Scholarum circa Lepram.* 21. *Error Paracelſi.* 22. *Inconſtantia Paracelſi.* 23. *Inſenſilitas Lepræ unde.* 24. *Pſora, & lues Veneris, qui differant à Lepra.* 25. *Scabies non poſtulat remedia interna.* 26. *Admonetur Lector.* 27. *In quo ſita ſit difficultas ſanandæ Lepræ.* 28. *Hippocrates nondum noverat ſubjectum immediatum ſenſûs.* 29. *Vita quid.* 30. *Propinquior doctrina de ſenſu.* 31. *Immediatum ſubjectum ſenſûs.* 32. *Surda definitio de anima ſenſitiva.* 33. *Quomodo contingat ſenſatio.* 34. *Cur pro ſenſatione non ſit opus recurſu ad cerebrum.* 35. *Sedes mentis.* 36. *Quid dolor.* 37. *Quo ſenſu dolor ſit actio & paſsio.* 38. *Dolor, & morbus, quo initio fiant.* 39. *Qualis Ira, & furor, hoc loco.* 40. *Dolor, quale pathema.* 41. *De Apoplexia.* 42. *Modus traditus ſiendæ Apoplexiæ ridiculus.* 43. *Paracelſus, circa hunc locum, æquè frivolus ac inconſtans ſibi.* 44. *Meditatio Authoris.* 45. *Abſurda aliquot Scholas comitantia.* 46. *Cauſarum nova diſtinctio.* 47. *Præcluſio arteriarum in gutture, quid arguat.* 48. *Apoplexiam poſitivam hactenus ignorari à Scholis, & practicantibus.* 49. *Apoplexiam & Paralyſin non fieri ex affluxu pituitæ in ſinum cerebri.* 50. *Ridiculus Galenus in plexu retiformi cerebri.* 51. *Examen aliquot remediorum.* 52. *Apoplexiam non eſſe primarium Cerebri affectum.* 53. *Præcordiis ineſſe guſtum.* 54. *Probatur deuteropathia ab imo.* 55. *Proprietates capitis quousque adſcendant in ſe.* 56. *Apoplexia vera, eſt poſitiva, non privativa; illamque Scholæ ignorant.* 57. *Scholarum ſtupor ſtupore digitorum notatur.* 58. *Multiplex adynaton Scholarum, Apoplexiam privativam conſequens.* 59. *Stupeſcunt Scholæ in ſtupore tactûs.* 60. *Hiſtoria ſtuporis manuum à Quartana.* 61. *Ortus Apoplexiæ poſitivæ.* 62. *Paralyſis eſt contractura Medullæ nervalis.* 63. *Paralyſis ſæpe abſque Apoplexiâ.* 64. *Colli brevitas quid arguat.* 65. *Frictiones in Apoplexia unde inſtitutæ.* 66. *Cur ſint ridiculæ.* 67. *Anxietates Scholarum.* 68. *Frictio cutis, contradicit pituitæ cerebelli.* 69. *Generatio anodyni Apoplectici.* 70. *Cur Apoplexia à Germanis dicatur ictus.*

71. *Probatur locus Apoplexiæ in Duumviratu.* 72. *Cespitatio Scholarum circa examen proprietatis simplicium.* 73. *Contra thesin Scholarum, de pituita quarti sinûs Cerebri.* 74. *Anxietates Scholarum de lasione sensûs, sospite motu, ac vicissim.* 75. *Per theses aliquot explicatur, cur sensus lædatur, sospite motu.* 76. *Apoplexia per modum hæreditariorum, latet in formatrice seminis.* 77. *Contra causam Apoplexiæ Scholarum.* 78. *Contra causam Paralysi Scholarum.* 79. *Causæ Apoplexiæ.* 80. *Apoplexiam non constare causâ privativâ.* 81. *Apoplexiæ definitio.* 82. *Quid Paralysis vera.* 83. *Varia narcotica.* 84. *Soporifera, ut talia, non sanare dementias.* 85. *Quid in hoc deceperit Scholas.* 86. *Anodynum dulce innocuum.* 87. *Cur anodyna, ut talia, non præsupponant frigus.* 88. *Quid somniferum.* 89. *Anodynum epilepticum differt ab apoplectico.* 90. *Reditus ad dolorem.* 91. *Consensus est peregrinus dolori.* 92. *Unde dolores concentrales astrus.* 93. *An cruor infirmetur ab anima.* 94. *Sensus, ac dolor, in quo subsistant.* 95. *Quid faciat dolorem, & quo pacto.* 96. *An sensus fiat passivè.* 97. *Primaria causa doloris, ac sensus.* 98. *Scholæ penè manent.* 99. *Spectat huc consideratio vitæ.* 100. *Vanum Scholarum subterfugium.* 101. *Demonstratio ignis, ut inde dolor & sensatio eluceseant.* 102. *Hæc Scholas latuere.* 103. *Ad investigandum agens proprium doloris, quid considerandum.* 104. *Regula Scholarum, de activitate simplicium, arguitur obiter.* 105. *Unde delusæ Scholæ.* 106. *Probatur paradoxon contra Scholas.* 107. *Sensibilia agunt in sensum duntaxat occasionaliter, sive sint pharmaca, sive non, excepto igne.* 108. *Explicatio virium, quibus fiat Medius.* 109. *Sensatio consistit in judicio vitali, ideóque & animæ.* 110. *Quædam consequentia ad præteritorum demonstrationes.* 111. *Unde vires pharmacorum in Scholis alienatæ sint.* 112. *Quàm differenter ignis agat.* 113. *Scholarum inadvertentia.* 114. *Sequelæ aliquot è præcedentibus deductæ.* 115. *Dolorum differentiæ.* 116. *Dolorum comes contractura.* 117. *Dolor Lithiasis.* 118. *Opinio Scholarum de Spasmo vel Crampo, stolida.* 119. *Manifestatur falsitas.* 120. *Errores obvenientes.* 121. *Aliquot negligentiæ Galeni.* 122. *Galenus propriâ oris censurâ, nomen medici amittit.* 123. *Galenus commenta puerilia tantùm docuit.* 124. *Argumenta in contrarium.* 125. *Concluditur Scholarum error de Spasmo.* 126. *Ridiculæ similitudines à Scholis usitatæ.* 127. *Aliquot notabilia.* 128. *Quomodo fiat Spasmus.* 129. *Probatur duplex musculorum motus.* 130. *Spasmus proprie non est affectus capitu.* 131. *Exempla contractorum.* 132. *Visio colicæ contractæ in puero.* 133. *Arteria unde indurescat.* 134. *Variæ contracturæ.* 135. *Crampi caussas latuisse.* 136. *Scholarum neglectus.* 137. *Gradus dolorum.*

DOLOR nephriticus, è primariis ac molestissimis unus, immanis, & atrox plurimùm. Scholæ enim, tanti doloris causam, attritum, ab arenâ vel calculo factum, accusâsse quiescunt. Mihi autem persuasi, illâ responsione nil prorsus satisfactum. Ideóque ulteriùs inquisivi. Eò quòd minutulus calculus aliquis, è rene labens, primis vicibus immaniùs doleat, quàm grandior postmodum aliquis: quem tamen indubium est plus suo attritu ureterem torquere, excoriare, atque distendere. Siquidem adultis non ampliùs indies accrescunt partes spermaticæ primæ constitutionis, adeóque nec ureter ampliatur pòst per tot calculorum descensum. Denique, exile sabulum suo sæpe dolore permolestum fuit, suumque hominem in cubile dejecit ejulantem, antequam è rene prodiret, quodque ideo nunquam adhuc affrictu vel attritu suo injurium fuit. Nec etiam sat est, pro tam acerbi doloris causâ propriâ, ac totali, dixisse attritum. Nam ureter toto suo ductu, non habet commercium inserti sibi nervi; qui ideo deberet etiam sensu carere, ac per consequens, etiam dolore. Siquidem Scholæ dolorem definiunt, tristem sensationem, ab irruente nocuo factam. Si ergo tenue, insipidumque, omnis acrimoniæ & attritûs expers sabulum, parvusve grumus, non sit insons, quia nec indolens: certè, de causis, prosapia sensûs, atque doloris, cum suis circumstantiis, attigisse, non erit tractatui Lithiasis incongruum. Primò itaque, & in limine sensûs Tactûs, dolor æstimandus venit. Etenim proinde Scholæ docent, cerebrum esse sensuum omnium, motuum, ac per consequens quoque doloris ac insensationis primarium, ac principale organum. Quod scilicet discerneret sensuum objecta, per spiritus animales, quaqua versus ex se dimissos

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 84 sur 328

missos in omnes nervorum propagines, sensationem ideo cunctarum ut patronos, ita & internuncios, atque discretores. Magnum aliquid in hoc dixisse, sibi præsumunt. Distinctiùs dicam. Et adhuc nil dixero. Vel rem saltem dicam, quæ nihili. Fatentur nimirum Scholæ, cerebrum nil aut vix, in se sentire: atque in eo esse instar Primi Motoris universalis, quem moderni, (etiam Ca-
7 tholici,) cum Aristotele, jubent debere esse immobilem, si cætera cuncta movere debeat (quasi primus Motor ineffabilis nequeat se movere, aut debeat esse immotus totusque immobilis, imò agat, ac perficiat, per sui attractum motus localis, in momen-
8 to universa.) Qui revera non movet quicquam, nisi absoluto & abstractissimo nutu Omnipotentiæ (sitque hoc Scholarum absurdum, apud probos pro blasphemiâ, per
9 parenthesin, heic annotatum.) Non est tamen cerebrum, primarium, sive adæquatum sensûs, motusque organum: cùm in se sit immotum, & sensu orbatum. Scholæ etenim, cernentes, quod, vertebra dislocata, eo ipso quoque absque sensu & motu esset, quicquid nervis, illâ vertebrâ inferioribus, subjiceretur: statuerunt ideo confestim, ipsum cerebrum, hujusque vicariam spinæ dorsalis medullam, adæquatum or-
10 ganum sensûs, ac motus. Alii verò Scriptores, propiùs attendere volentes, cum cerebri substantiam agnoscerent, & faterentur sensu tactûs orbam, nec moveri arbitraliter: Membranam verò duplicem, Meningis nomine dotatam, acutissimi esse tactûs, licet immotam: decrevêre omnem nervum, utcunque exilem, duplici ejusmodi membranâ obtegi, eamque ab utraque meningum cerebri mutuari: nervorum istham membranam (consecutivè scilicet) formari sub unicâ plasmationis operâ, & seminis fabricationis labore. Usque adeò & hi voluere, nervum omnem, suum sensum ab integente membranulâ desumere: nequaquam à sui substantia, medullari cerebri respondente. Notabant fortè, quòd in sto- 11
macho, & utero, tantæ in nudis membranis tamque excellentes virtutes inquilinæ essent: ideò nec mirum, Meningibus persimile quid contigisse, ex ejusdem juris prærogativâ. Ego quid aliter prorsus pro- 12
cessi, ad sensûs & doloris investigationem, motûs sensusque organum, objecta, & causas. Considerabam primò, dum vulnus adhuc recens est, vix dolere: mox autem, dum vulneris labra tument, æstuantque; vulnus dolere acutè. Atque iterum, dum sua labra flaccescunt, 13
siduntque, vulnus adhuc apertum, attamen esse penè indolens. Unde collegi, quòd continui solutio doleat quidem in fieri esse: in facto esse autem, si non accesserit inconveniens, vix dolere solutum. Ratus sum itaque mecum; Non dolet solutio, tanquam continui separatio: multóque minùs dolet calor, perendie in vulnere subortus; cujus nempe proprium est, duntaxat calefacere, non autem dolere. Sin autem calor aliquis externus, aut peregrinus, in gradum delatus, cremet: dolet quidem, at non ut calor: sed ut solutiones continui, atque insuper indispositiones acrimoniæ suscitans, ac fovens saltem, prodiensque ex alia radice, nostri œconomiam 14
vitiante. Profectò, quia corpus, sive pars solida, ex se non sentit. Quia potiùs est cadaver. Sensatio ideò nimirum ad solam vitam spectat. Cumque Scholæ scirent, cerebrum nullam, aut saltem obscuram vix sensationem habere: maluere ideo nervum subjectum primarium credere sensûs, motûs, atque doloris. Cerebrum videlicet, fontale quidem sensûs motusque initium: attamen nervum immediatum doloris sensusque subjectum fecere. Motum autem, licèt aliquid magis materiale, tamen voluere ex altiori voluntatis 15
arbitrio dependere, illique subjici. Sic nempe, ut voluntas sit principium imperativum motûs: nervus autem organum dela-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 85 sur 328

tivum imperii arbitralis: & tandem muſculus inſtrumentum exſecutivum voluntatis.

16 Sed ſenſationem intelligunt in nervo, tanquam ſubjecto, fieri mediante ſpiritu animali. Quem vocant animalem, ab arteriis quidem hauſtum, at in cerebro ad ſuos uſus recoctum. Agnoverunt ideò, nervum per ſe quidem eſſe abſque ſenſu, perinde ut cerebrum, ac cætera membra ſolida: quamobrem ſpiritus animales volunt eſſe ipſius ſensûs, atque motûs, primitivos ſentien-

17 tes, atque moventes effectivos. Quibuscum nondum convenio: ut neque in hoc, quòd nervus ſit organum, atque primarium ſubjectum, omnis ſenſationis. Nam quis neſcit, quòd in ſano quælibet pars pellis ſentiat, non tamen ſubter ſe nervum gerat? Non enim concedo, quòd concepto ſenſibili, in partibus extra nervum, ſpiritus retrogrado motu recurrat in nervum, ut conceptum ſenſibile communicet cerebro, tanquam ſenſuum origini; ut inde remeando, tum demum in parte læſa, vel attactâ, doloris, aut complacentiæ ſenſus efficiatur. In terminis namque, ureter ſummè dolet, abſque nervi alicujus inſertione. Sic & ulcera cava, ſæpè carne ſenſitivâ replentur: nec tamen in illa, nervi de novo ſuccreſcunt: cum partes primæ conſtitutionis, ſemel ablatæ, non recreſcant: uti nec, quæ ſunt primæ conſtitutionis, per cariem exeſa, ampliùs reſtituuntur.

18 Sed opportunè lepræ ſtupiditas, inſenſilitasve, huc occurrunt. Siquidem in carnem adactum ſtylum, vel acum, penitùs non ſentiant. An igitur credendum, leproſos nervis orbatos? Vel an illis ſint à carnoſa membranâ nervi abtruncati? ſpiritu animali privi, vitáve orbati? oppilatique, prout paralyticis dicuntur? Ergone nervi tactûs, per totum corpus illorum, erunt obturati, ſolique libero motui nervi illorum inſervient? erunt, inquam, motivi

19 nervi, ſolo jam ſenſu deſtituti? Fateor equidem, ex anteriori parte cerebri, ad oculos, aures, palatum, linguam, nervos diſpergi, ſoli inſervientes ſenſui, nec ad muſculos, velut propria motûs organa, deflectere: ſed nemo quoque inficiatur, quin nervi, motui dicati, & qui utrimque per vertebras egrediuntur, etiam ſenſum largiantur. Quid enim, ſi in Leprâ nervus, motus effector, per ſpiritum animalem, jam motus ſit, nec tamen ſenſus facultatem habeat? Cur ergo in Paralyſi, ſub læſione ejuſdem nervi, tollitur tam motus, quàm ſenſus; in Lepra autem ſolus tollitur ſenſus. Inprimis Scholæ 20
tenent Lepram incurabilem, & cancrum univerſalem corporis. Nam, dum putant, cancrum particularem eſſe incurabilem; multò magis univerſalem. Qui Galeni garritus ad hoc compoſitus eſt, ut per ſanandi impoſſibilitates, ſuas excuſet ignorantias, inſumendique laboris pigritiam, ac inclementiam. Cancer enim in carne eſt acutiſſimi doloris, & continuæ exeſionis. Lepra verò eſt in carne indolens. Non video ergo, qualiter Lepra apud Galenicos cancer erit. Denique errat Paracelſus, qui 21
Lepram exiſtimat privatam omni ſale, atque hactenus illi ſit proprius ſtupor inſenſilis. Quaſi ipſe ſenſus tactus, in ſale ſolo eſſet. Nam Lepra ſua habet ulcera: &, juxta eundem Paracelſum, totidem ſunt ulcerum ſpecies, quot ſalium. Ergò, ſecundùm ſuam ipſius doctrinam, Lepra fluit à ſale abundanti. Donemus Paracelſo, (abſque veri tamen indagine,) excrementum alvi in leproſo, ſcatere granulis ſalis, ejuſdemque lotium nil quicquam ſalis marini ampliùs liquefacere: (quorum tamen utrumque à Paracelſo eſt ſomniatum:) non tamen iſtud argueret, carni, aut ſanguini Leproſi, ſuum deficere ſalem; multò etiam minus, ideo carni ſenſum tactûs deficere. Nam primò, hæc de Lepra illius ſententia, propriam doctrinam de tribus primis corporum principiis funditùs evertit. Dein, prout in nobis, quotidie ex inſipidis, & non ſalſis manifeſta conficiuntur ſalia, lege digeſtionis humanæ:

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 86 sur 328

humanæ : Sic, quanquam digeſtionum excrementa non eſſent niſi merum ſal, non tamen proinde cruor ſuo ſale orbatus eſſet. Quippe qui ſuum ſalem, ſuæque conſtitutionis neceſſaria, non mutuat ab excrementis. Imò ſequeretur potiùs, cum Lepra ſit tam abundans ſalis productrix in excrementis, non defuturum etiam cruori ſuum ſalem. Perinde, dum ex ulceribus fluit ſynovia continua, ac planè ſalſa, propterea reſiduus cruor ſuo ſale non caret, aut ſenſus in carne non minuitur : ſed potiùs, dolorem & acrimoniam auget. Sic etſi in Hydrope aqua ſalſa confeſtim quandoque abdomen diſtendat : non tamen ſen-
22 ſu tractûs carent Hydropici. Paracelſus enim alibi cruorem definit merum Mercurium humanum, à quo ejusmodi excrementa, ſpecie ſulfuris putridi, itemque ſeroſi, inutilis, ac ſuperflui ſalis, ſint ſequeſtrata. Aliàs iterum, ſui immemor, ſanguinem definit ſalem rubini. Quaſi ſal eſſet tinctura rubini, aut tinctura cruoris è ſale foret. Etenim tria prima facit ad lubitum volubilia, non ſecus atque Humoriſtæ ſuos humores & calores ad lubitum accuſant : eoſdemque quòd magis eſt, cauſas ajunt morborum & mortis : ſed & ſenſationis, ac motûs authores. Phy! ſiccine ludendum ad lubitum cum naturâ, morbis, cruore, & morte proximi? Medicina namque res planè ſeria eſt; & quandoque pellem pro pelle daturus homo. Etenim ſal in cruore, carne, ſolidis, &c. non apparet, niſi in poſtremâ ac artificiosâ initiorum illorum ſeparatione, poſt mortem, & quidem per ignem. Nimirum poſtquam ſenſus tactûs, dudum eſt extinctus. Non inſerviunt ejusmodi principiorum ſomnia, ſpeculationi de motu, ac ſenſu. Stigma, à Diabolo ſagis impreſſum, has prodere ſolet, quia locus ſtigmatis, per totam vitam, ſenſu caret, ſuasque ſemel impreſſum cauſas inſenſibilitatis habet naturales, per modum Lepræ, certo tamen exilique centro conſcriptas. Nam, velatis ſagæ oculis, ſi acicula, iſto ſtigmatis loco, ad finem uſque intrudatur, punctura illa fit abſque ſenſu. Saltem is locus, abſque ſale ac putredine, miro conſervaretur privilegio, per totam vitam, cum alioqui vita Paracelſica ſit mumia, cum liquoris ſalium commiſturâ : longè igitur ſanior eſt Hippocratis doctrina, quæ ſpiritum ſive flatum æthereum, & animalem, decernit immediatum organum ſensûs, doloris, motûs, voluptatum, convenientiæ, ſymboli, attractionis, repulſionis, contracturarum, relaxationis, alteritatum etiam quarumcunque. Adeò ut ſibi appropriet objecta ſenſibilia, atque inde ſibi fabricet ipſas ſenſationes. Contingit namque, ſi forſitan ſpiritus iſte, ob profundas ſpeculationes vel inſaniam, occupetur, quòd corpus dolores non ſentiat, famem, frigora, ſitim, &c. Memini namque prædonem, torturæ cruciatus eluſiſſe, hauſtu aquæ vitæ, & allii fruſto : quibus tandem carens, faſſus eſt ſua crimina. Sed Lepræ ſtupor, ac inſenſilitas, eſt 23
in carnis habitu ac nervis ſubjectivè : non autem in imaginationis orbitâ ; effectivè autem, ac occaſionaliter, in quodam veneno. Eſt autem iſtud venenum, cruentum anodynum, glaciale, ac propemodùm mortificans, horrendo ac fœtido contagio communicabile, ac emanans. Quorſum Sacra, Lepram è cœtu hominum ſequeſtrandam jubent. Incipit autem hoc venenum glaciale ab extra, ſentiuntque ideo internos dolores : itemque frigus externum, & calorem. Non tamen vulnera, aut ictum. Eſt 24
Pſora, ac ſcabies multiplex ; atque lues Veneris, veneno inquinante infamis : Sed differunt ſpecie, tam naturâ veneni, quàm ſubjectorum diverſitate. Scabies nimirum, pellem duntaxat inficit. Sic ut cutis nequeat alimentum ſibi depuratum in propriam vertere alimoniam : ſed pleramque ejus partem, in ſalſum contagioſumque ichor traducat. Quod ſcilicet eſt de proprietate pruritivi, atque urticalis ſalis, &c.

Idcirco

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 87 sur 328

25 Idcirco ſcabies non poſtulat interna remedia : ſed ſola topica , quæ iſtud pruritivum ſal ſunt enecando. Lues Veneris verò, cruorem præcipuè affectat veneno mordaci, purulento, ac putrefaciente. At Lepra reſpicit ſpiritum influum maximè, veneno
26 anodyno glaciali . Indulge, Lector, quòd verborum penuriosâ ſupellectile , cogar uti paronomaſiâ . Quia ut rerum eſſentiæ nobis ſunt ignotæ à priori , iisque ideo deficiant nomina propria , cogimur à proprietatum ſimilitudine, venenorum conditiones in morbis mutuare , atque deſcribere : ut ſi non *Propter quid*, ſaltem *quia eſt*, definitio procedat à conſanguineis. Sic dico, venenum Caduci eſſe cum adſtrictione inebriativum, ſoporativum, ſimulque ſyncopizans ; nec ideo contagioſum : quia intrinſecum, nec fermentale . Sic Lepra , venenum habet anodynum , non quidem ſoporativum : ſed glaciale , propemodùm mortificans , cum infectione ſpiritûs ſenſitivi, ideóque potenter contagioſum , præcipuè in regione fervidâ, ac ſudoriferâ. Prout enim frigus tollit ſenſum tactûs , conglaciando, & abigendo vires introrſum: ſic quoque Lepra ſibi elegit , atque paravit anodynum , non frigefactivum ac ſoporativum: ſed alio titulo glaciale. Non ſecus atque perniones ulceribus forantur, tanquam ſi igne ambuſti : qui tamen ſæpe ante vel poſt hyemem obveniunt iis , qui totâ hyeme , in hypocauſtis nullum ſenſere frigus. Venenum Lepræ itaque , hac in parte frigori effectualiter correſpondet , licèt non in qualitate primâ elementali. Neque ideo Lepra etiam totaliter mortificat , per modum Gangrænæ: ſed tantùm partem, quam ulcere ſigillat. Imò nec etiam inde ſe procul dilatat confeſtim , quia eſt ex veneno glaciali conſtringente, inſenſilitatis autho-
27 re. Eſt autem difficilis ſanationis , propter contagium glaciale , ac ferme mortificans, ſpiritusque ſenſitivi oppreſſivum . Quoniam, quatenus intimè confermentatur ſpiritui ſenſitivo , dum ad extrema emanaverit : ideò tollitur difficulter , niſi per remedia acceſſum habentia , ad prima noſtri penetralia : ut nimirum ita ſpiritum vitæ confirment, quo poſſit ſuperare præfatum venenum , ſimulque novo vere, ſuffundere glaciem præcedentis hyemis. Ac quanquam iſtud venenum ſit fermentale , ratione veneni : ideóque etiam exiguâ ſui quantitate , conetur ſerpere in omnia deinceps: non eſt tamen aptum , ut adæquatè ſpiritui confirmentetur , propter vim atque nobilitatem pugnacem ſubjecti , in quod recipitur , conſtringentemque , ac torpidam ſegnitiem glacialis indolis . Iſta eſt nempe in contagioſis differentia : quòd quorundam venena recedant , ac ſeparentur ſponte vel arte , deſerantque corpora à ſe infecta : aliorum verò , nulla ſpontanea ſperetur diviſio. Lepræ etiam glacies, magis obſidet exteriora , quia glaciale malum eſt , & à calore innato foràs protruditur : idcirco namque , magis aſtantes extrorſum contaminat, quàm interiora viſcera, ſecum contigua radici, in unitate vitæ. Nemo autem medentum curavit unquam Lepram, qui non fuerit potitus liquore Altaheſt. Qui cum ſit tædioſiſſimæ præparationis, nemo, etſi artis gnarus fuerit, ad ejus conſecutionem perveniet , quem Altiſſimus , ſpeciali dono, non eò deduxerit. Particulari etenim privilegio ſit oportet electus , ac dotatus , ſi potiri illo medio debeat . Per quod ſcilicet , tam ſenſitiva , quàm inſenſitiva ſublunaria , æqualiter penetrantur , uſque in radicem ſeminalem , atque intrinſecam primi entis : idcircò etiam cuncta ſub ſe domat , & commutat , abſque reactione patientis, agentisque depauperatione . Etenim fruſtra eſt alioqui , quicquid ſpei aliunde ſibi perſuaſerit Lepra. Olim proin Leproſorum , ſoli Meſſiæ in ſignum data ſanatio. Primogenita mea adhuc quinquennis , leproſa evaſit, magis magisque : ac tandem ulcera livida, corneæ-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 88 sur 328

corneæque ſquammæ albæ, per totum corpus ſubnatæ ſunt. Recenter autem tum emerſit imago D. virginis, multis miraculis in noſtrâ urbe, hoſpitali D. Jacobi, celebris. Puella ergo, jam ſeptennis, optabat adire locum, & avia cum ſuâ nepte, eò properant, reditq; poſt horam ſana, deciduntque confeſtim ſquammæ. Mox poſt annum, rediit repentè eadem Lepra. Ac faſſus ſum me reum, quòd honorem D. Virginis ſubticuiſſem. Redit itaque filiola cum aviâ ad ſacram imaginem, iterumque ſanata rediit, & ſic deinceps manſit. Ego autem reditum Lepræ timens, miraculum propalavi, ſcriptóque publico faſſus ſum favorem, atque clementiam divinam. Cui ſit omnis laus & gloria, cum nominis ſui ſanctificatione
28 in æternum! Dixi jam ex mente Hippocratis, ſenſationem tam effectivè, quàm ſuſceptivè, conſiſtere in ſpiritu animali. Sed quia ſpiritus ejusmodi omnis mortuus eſt, ac cadaver, niſi à vitâ ipſa illuſtretur: & quia ipſa vita, in illo ſpiritu, non eſt illi propria, atque inſeparabilis: ſed vita eſt à ſpiritu vitali, ſive animali, (utrumque nunc confundo in nomine,) toto ſubjecto diſtincta; (quod alibi de vita longâ, manifeſtius:) ideò inprimis liquet, quòd ſpiritus ille vitalis non ſentiat immediatè; ſed ſit ipſamet vita, quæ propinquiùs & immediatiùs ſentit, ac dolet in illo ſpiritu.
29 Enimverò demonſtravi in tractatu *De formis rerum*, quòd vita, ſive forma rerum, ſit quædam lux, ſpecialis creatura, lucens in ſuo hoſpitio, per omnes partium ſatellites; non ſit tamen ſubſtantia, neque accidens, utcunque præ tantâ rei novitate, crepet Schola Peripatetica. Quod paradoxon, per Matheſin demonſtravi, & Mechanicè, libro *Elementorum*. Adeóque hîc aſſumto, ut ſat alibi probatum. De ſenſatione ergo, atque ſenſu, loquar multò propinquiùs, quàm Hippocrates: ut, ſi ſenſatio olim fieri dicta ſit, cum paſſione corporis, in quâ ſpiritus impetum faciens, recipit impreſſionem rei ſenſibilis, quæque ideo abuſivè dicitur ipſamet ſpecies ſenſibilis: intelligamus modò, hanc impreſſionem unico momento, eodemque puncto, inſinuari vitæ, ſibi inexſiſtenti. Sub quâ nempe inſinuatione, applicatione, ac adaptatione, tum primùm oritur ſenſatio, facta in ipſa vitâ, & per vitam. Cujus videlicet vitæ proprietas inſeparabilis, ſit ſenſus ipſe. Cumque vita non ſit corporis, nec corpori propria, nec corporearum denique proprietatum ſoboles: ſed ex dono Creatoris, lux adveniens, ſupra ſortem elementorum, & cœlorum: hinc quoque ſenſatio non eſt corporum, nec materiæ, nec ſolutionis continui, &c. ſed proprietas planè vitalis, de ipſo vitæ trunco. Sicut etiam non ſat eſt, eſſe oculum, medium, ſpiritumque vitalem, ut fiat viſio: ſed inſuper exigitur applicatio ſpiritûs viſualis ad vitam. Ideóque effectus videndi, utut prorſus ordinarius, ſuperat totam naturam elementalem: quia vitæ ipſius continet iconem, ac ſymbolum: eò quòd viſio, guſtatio, odoratio, tactio, &c. ſint effectus immediati vitæ, ludentis per ſua organa: nam in omni ſenſu neceſſe eſt, ſpirituum lenocinia, & perceptas rerum ſpecies, adaptari immediatè ad vitam, ſi ſenſationes contingant unquam. Enimverò in re tam arduâ, ſemotáque tam procul à communi doctrinâ, concede, Lector, ut adhuc viciniùs tecum loquar. Percepiſti enim, non ſufficere ad ſenſum ac ſenſationem, dixiſſe, Cerebrum, itemque nervum, eſſe immediatum ſenſûs organum: nec etiam ſat eſſe, ad hoc implorâſſe ſpiritum influum, imò vel ipſum ſpiritum, partibus inſitum, quatenus ab influa cerebri aut nervorum vi ſotum; niſi ad cuncta hæc, vita concurrerit. Tantæ nempe eſt molis ipſa ſenſatio, ut omnium ſublunarium ambitum, cum tota cœlorum ac elementorum poteſtate, facilè excedat. Itaque cum iſtud jam perceperis, dicam ulteriùs. Quæ enim de vitâ jam dixi, toto libro 30

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 89 sur 328

De vita longa (ad quem propediem emersurum te remitto) dixi, quàm variè gliscat vita in natura, videlicet quasi seminaliter in ipsis spiritibus vitalibus; in ipsa verò a-
31 nimâ sensitiva, velut fontaliter. Idcirco propriè loquendo de sensu & sensatione, ipsa anima sensitiva est primarium, nec non immediatum ens, quod sensationes omnes agit, & agendo in se tolerat. Ideóque spiritus cerebri est duntaxat organum mediatum: vita verò est organum, sive medium, quo sensitiva anima persentit externa irruentia. Sensatio namque, non est immediatè in contento, nec in continentibus, nec etiam in spiritu, per nervos in partes vitales diffuso: quia differt ille spiritus, impetum faciens, ab anima sensitivâ, non secus ac materialis fumus pinguis à flamma, per quam accenditur. Ast anima, mens immortalis, tota est humanis conceptibus inpervia: quatenus est simulacrum ipsiusmet incomprehensibilis Dei. Anima autem sensitiva, quanquam semine occasionali incipiat in natura, id est, dispositivè: attamen, cum sit illius imaginis proxima imago, tota quoque est humanitus incognita, & prorsus jejuna. Idcirco nimirum, nec potest per causas definiri: sed tantùm absurdo reflexionum circulo, ad suas actio-
32 nes, & proprietates describitur. Ut scilicet sensiva anima sit lux formalis, cui primariò vitæ sensitivæ proprietates conveniunt: in homine autem, substerniculum atque hospitium sit animæ immortalis, atque immediatum syndesmon, cum creatis corporeis præter se. Isti ergo animæ est adhuc remotior aspectus, relativus ad vitam: cum vita & anima sint distincta, tanquam abstractum, & concretum: vel potiùs tanquam entis proprietas, & ens ipsum. Ani-
33 ma ergo isthæc per vitam sentit, in spiritibus animalibus, videtque immediatè in spiritu optico, qui in pupilla habitat, conceptas species visibiles. Spiritus enim opticus ibidem, est speculum diaphanum, cujus lux est ipsamet ibidem præsens anima sensitiva, sedes, atque pedissequa mentis immortalis. Idcirco non est opus recursu 34
susceptarum specierum sensibilium, per nervos, ad cerebrum: sed anima immediatè præsens, vim omnem spiritui optico de se elargiens, ipsa cernit, atque discernit. Cerebrum verò, est tantùm officina, & condus istorum spirituum. Quare nervi non deserviunt deferendis speciebus, in sensatione haustis, ad cerebrum: sed irrorandis spiritibus, in cerebro illustratis, ad partes refocillandas, & confirmandas, quibus ipsi inseruntur. Nec est etiam sensuum externorum par ratio, prorsus cum potentiâ phantastica, & suis sororibus. Nam species sensibiles, exteriùs perceptæ ab animâ, abstrahuntur à sensibilitate; atque tum demum tanquam de materia ex quâ, cuduntur inde species in imaginem rei sensibilis. Alioqui sensitiva externè intrantia, concipiuntur concreto modo, in organis sensuum. ac proinde non tantùm displicent; sed jam nunc etiam dolent. De sede animæ 35
autem, variè pro corde & cerebro est disputatum. Ego autem putem, animam sensitivam, seminibus suis conformem, actuque reali, distingui à mente immortali, simulacro divinitatis: Sensitivam tamen (quæ est homo carnalis vetus, Adamicus, & lex carnis) utrobique non distingui à luce formali, ac vitali, nec sedere immediatè in spiritu influente, qui totus nimirum labilis, atque fluxus. Spiritus autem, qui organis mox à primâ constitutione inolevit, etsi vivat vita ultima seminum: nondum tamen verè vivit vitâ mediâ animali, (quæ sensitiva est) donec lumen vitale, superveniens, actualiter luxerit. Cujus dispositiones gradatim quidem præmittuntur: sed tamen instanti unico, à divina bonitate Creatoris illuminantur. Prout libro *de vita longa*. Non secus namque id contingit, atque in confrictu silicis ad chalybem. Lux ergo indicibilis à Creatore rerum omnium, accen-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 90 sur 328

accenditur, in ſpiritu viſcerum nobiliorum: ac primò quidem, in Corde. Quæ lux, ut ſenſim vires acquirit, potentiùs dilatatur; non aliter quàm candelæ fumus inferioris, flammam viſibiliter, de ſuperiore dimiſſam, ſuſcipit. Adeò, quanquam organa officiorum diverſitatibus diremta ſint, inſerviunt tamen mutuâ conſpiratione neceſſitatibus, & finibus, Domino Creatori, præfixis. Eſt attamen omnium viſcerum, & membrorum, unica tantum chelys, continuata homogeneáque vita, ac anima ſenſitiva; quæ in ſingulis quaſdam determinationes, ſive proprietates, quas per ſemina ſibi præparaverat, ſuſcipit, & mox dein induit. Etenim, ut flamma candelæ non extenditur ſupra, vel extra ſuam ſphæram; nec perit, quamdiu intra ſphæram iſtam degit, licèt inde exortæ fuligines longiùs avolarent extra ſphæram, flammæ expertes: Ita ſimiliter, ſpiritus influi, licèt participatione vitæ illuſtrati difflentur, peregrè vadant, atque idcirco materialiter in condo minuantur; imò & hactenus, luminis vitalis flacceſcat vivacitas; nil tamen de animæ ſenſitivæ eſſentiâ perit. Quoniam vita non acquiritur per partes, & gradus, ut neque ſubſiſtit, accidentium inſtar: ſed ſemper eſt vita; quanquam in iſtâ luce, plus minusve vivacitatis appareat. Non ſecus enim atque ignis, ubi aliquantillus, tam eſt ignis, quàm intenſus alter: Pariter & quicquid exhalat de corpore, vitæ participatione antea gaudens, vitam tamen amittit, ſimulatque extra ſui limites egreditur. Servant ſic quoque excrementa, non quidem vitam, ſed ſpirituum vitalium conparticipationem. Quapropter etiam inde, inferioris harmoniæ ordo in ataxian labitur. Juxta illud: *Spiritus meus attenuabitur*, ideóque *dies mei abbreviabuntur*. Immoderatior itaque puris evacuatio, ac ſimilium, feſtinam necem adfert. Quatenus quidem non animam continent: ſed duntaxat vitam ultimam ſeminalem ſpirituum vitalium. Etenim de proxima inexſiſtentiâ mentis immortalis, ſive divini ſculptri, ſub Judice adhuc lis eſt, inter cor, & cerebrum. Ego enim, qui ſcio, etiam empſychoſin fieri, eo ipſo inſtanti, quo ſenſitiva adeſt; id eſt, dum accenditur iſtud formale, animale, & ſenſitivum lumen: (prout alibi *De ortu formarum:*) credo etiam, adeſſe mentem immortalem, eamque totam ſedere immediatè in anima ſenſitiva, tanquam aſſociatâ. Non quidem ſedere in aliquo corporis angulo, viſcere, ergaſtulo, aut ſpirituum officinâ. Sed puto, Mentem eſſe per totam animam ſenſitivam, hancque penetrare, neque ejus ſphæram, quamdiu vivitur, excedere: atque hactenus multis ſubjacere circumſtantiarum importunitatibus. In morte autem ſeparatur Mens: quia ipſa ſenſitiva, tanquam lumen candelæ, in nihilum abit. Quæ hic ſanè præ- 36
guſtanda erant, ante ſenſationis explicationem. Dolor itaque, ut maximè ſenſibilis, nobis viam aperiet. Eſt enim noxia atque triſtis ſenſatio, in ſpiritu vitali concepta, per vitam inſerta animæ ſenſitivæ. Ac proximè loquendo, Senſus eſt animæ ſenſitivæ paſſio, in ſpiritu vitæ concepta. Nihil namque lætari, triſtari, vel dolere poteſt, præter animam ipſam. Adeóque ſenſus, cum ſit doloris vel complacentiæ prima conceptio, omninò fit in anima primariò. Ideóque ſenſus nil, præter illam animæ poteſtatem, concipiendi, & judicandi paſſivè, de externis irruentibus, mihi repræſentat. Itaque, quandoquidem hæc pendent ex anima, cujus tota hiſtoria nobis cæca eſt: non mirum, hactenus à Scholis, non niſi oſcitanter, de anima & ſenſatione actum. Quippe quæ longè manifeſtiorum inquiſitiones transſilierunt intactas; imò, ſubſcribendo Ethnicorum ſomniis, per ignaviam neglexêre. In dolore ergo, anima irrationalis ſenſitiva triſtatur, furit, iraſcitur, anxiatur, prurit, timetve primariò: atque, ut eſt radix fontalis actionum omnium

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 91 sur 328

vitalium, muſculos non tantùm, ſed & partes quasvis, naturaliter movet, ac contra-
37 hit ad ſuarum paſſionum tonum. Senſus itaque, eſt externorum ſenſibilium actio; quæ dum concipiuntur in anima, patitur ipſa quoque non minùs quàm ſocia vita, ſpiritus animalis, ac reliquum ſatellitium. Mens autem immortalis nil quicquam, in ſui ſubſtantiâ, horum patitur: ſed tantùm in ſubjecto, ſede, hoſpitio, animâ nempe ſenſitivâ. Alioqui cuncta ſimul ſublunaria, invalida ſunt nimium, quàm ut immortale ens, deinceps duratione æter-
38 num, queant afficere. Atqui minutulum eſt adhuc, quod ſenſitiva anima à ſenſibilibus patitur; niſi ipſa ſibi velut hoſtilis fiat, dum impatiens exorbitat. Inchoat nempe agere, dum per ſenſibilia irritatur, patiturque. Siquidem ſpiritum vitalem, totumque corpus concutit, ac demum vitalem ſupellectilem prodiga diſſipat, ſibique morbos parit, ac necem accelerat. Ut etiam hinc verificetur proverbium, quòd nemo magis lædatur, quàm à ſemet ipſo. Adeóque à conceptis ſenſibilibus, (uti anima ſenſitiva merus actus eſt, ſemel ſtimulata, (eſt namque tota irrationalis, brutalis, iraſcibilis, ac concupiſcens) in furias transſilit, & ſymptomaticè, ſive furiosè, cuncta concutit. Senſibilia ergo, læſionum atque morborum occaſiones ſunt: Anima verò ſenſitiva, eaſdem occaſiones perſentiens, nec ferre volens, ſuos variè concitat miniſtros, impreſſisque ideis à ſcopo alienat. Unde dein varia morborum ſemina, ac proles. Anima ergo tolerat, patiturque præfata, ab objecto ſenſibili; unde per ſenſationum ſtimulos agitata, agit, patiturque demum, quatenus prodiga, ſuam furens diſſipat œconomiam, Dumque ſentit ſuavia, plauſibilia, juvantia, & ſibi grata, non eſt in hac ſui ſenſatione differens à judicio, quo ſentit noxia corroſiva, pungentia, lacerantia, contundentia, non niſi per accidens, planè externum ipſi vitæ. Unde facilè dignoſcitur, quòd ſenſus fiat per judicium animæ ſenſitivæ, delatæ ſuper conceptum ſenſibile, alterantis primùm per ſe, juxta conceptam ſenſationem deinde deportat ulteriùs ad aliud judicium phantaſticum, à ſenſitivo judicio ſemotum non aliàs, quàm ſenſus ac phantaſia, facultatibus diſſident, non autem ſubjecto. Parcite, Lectores, ſi perturbationes, & affectiones materiales omnes, immediatè tribuam animæ ſenſitivæ, ſuisque ſatellitibus ſpiritibus: non autem ipſorum organis. Sunt quippe quædam titillantia; quæ pruritu, ac odaxiſmo, riſum, atque ſubſultum concitant in aliquibus, quæ in aliis ne minimum horum commovent. Nam non rarò, intus obtenebratur anima, naturali ſenſatione, contriſtaturque, vix agnito ſubjecto: imò alibi delirat: atque alibi anima ſenſitiva fit inſenſitiva, ut in caducis pro tempore, in paralyſi autem, ſæpe ad vitam, ſaltem in læſis organis, etiam adhuc viventibus. In multis autem abſque ſenſu, judicio, ac ratione, licèt ſpiritus animales emanent, ac, in habitum diffuſi, moveant, & noxia alioquin impreſſiones interim hauriant. Sic ſuus eſt vitæ, atque illius ſenſitivæ animæ torpor, amentia, atque moleſtia intus, etſi nil extra quatiat, aggravetque. Quippe cum & in ſomno ſtulta ſua ſit libido, fames, ſitis, metus, agonia, miraque inſomniorum irrationalium diſſoluta libertas. Quinimò mutantur ſtatim amica, in mixta, neutra, vel hoſtilia: quatenus Archeus, nunquam ferians, aut otioſus, è ſuavibus, amara, vel exedentia facit. Concipit namque (ut dixi) anima, res ſenſibiles, medio ſatellitii, & clientum, quibus ipſamet præſens adſiſtit, ac per applicationem ſibi iram concitat, triſtitiam, amorem, metum, &c. quarum nempe idearum characteres format ſigillariter in Archeo ſuo, per quem ſingula commutat, juxta imaginem ſeminaliter ſibi propoſitam. Qui characteres, animæ ſenſitivæ irroratione, vitæ, atque

atque ſensûs participes, veſtiunt primò corpus ſeminale, ex Archeo, unde tandem promtiſſimæ ad agendum vires ſubnaſcuntur. Fitque in his quandóque adeo promta & pertinax affectionis perſeverantia, quod ſpecimen admirationis ſpeculanti exhibeat, præſertim, ſi vitæ, ac ſpiritualis ſeminis attributa quis examinet. Etenim quàm citiſſimè pueri, mulieres, & inprovidi, iraſcuntur, flent, ridentque? Nam illorum ſenſitivæ animæ recenter, ac velut immediatè, rebus ſenſibilibus quaſi adhærent. Naturale itaque eſt, quod ſpiritus ſenſitivus ſponte, atque facile, in hujusmodi exundationes feratur: quia anima illa, facile à ſenſuali ſuo judicio recepta, labitur in paſſiones ſpontaneas ſpirituum materialium; Ac, ut vel à puero, iſthæc inoleverunt: ita deinde iracunda, furioſa, & tota ſymptomatica, anima iſta adoleſcit, quæ aliàs longè tutius, ſub manſuetudine cuncta perageret, quàm quod præ furiis, in morbos, propriamque ſubinde internecionem, adſpiret. Quod frequens ac manifeſtiſſimum eſt, in uterinis exorbitationibus, aut ſymptomatibus quorundam vulnerum,
39 aliorumque morborum. Ira igitur, furorque hoc loco, non ſunt hominis; ſed animæ illius ſenſitivæ, in vitam delatæ, naturalis ſenſationis thymoſes patrantis, quæque proin non rarò, in tantum culmen adſcendit, ut eſcharam urat, partemque, inſtar ignis, ſphacelo ſideret. Dolor itaque, indubium ſensûs tactus pathema, in quo anima ſenſitiva exprimit objecti diſplicentiam, juxta injuriæ conceptæ differentias partibus illatæ. Porrò an iſtud pathema ſit judi-
40 cialis poteſtatis functio, unde anima proprio etymo, ſenſitiva nuncupatur: non ſecus atque facultas motiva, ſolo animæ nutu, movet, abſque excitatore externo, aut peregrino. An verò dolor ſit pathema, productum immediatè à cauſa dolente ſenſibili, Scholæ indagare potuiſſent, ſi illas, tanta veritatis indagandæ, quàm recipiendi ab ægrotis ſalarii, cura tetigiſſet unquam. Penes me autem res iſta dudum dubio caruit. Siquidem cum doloris ſenſus ſit judicium animæ, per ſenſationem, in facultate ſenſibili expreſſum, quo anima plangit de objecto ſenſibili, nocuo, ac dolente: Idcirco utrobique ferè concurrunt ambo ſimul connexa: & utrumque etiam ſuo ſe habet modo, ad dolorem. Nimirum cauſa ſenſibilis injuria, eſt motiva doloris: ipſa verò anima ſenſitiva, judicium fert de objecto dolorifico, cum quadam pathematis excandeſcentia, ac impatientia. Quod quidem in vulnere, contuſione, tenſione, ambuſtione ac frigore, quatenus cauſis externis eſt prorſus obvium. Dum autem jam, vel ab præfata externorum impreſſione, vel propriâ intus exorbitatione, motrices cauſæ dolorum applicatæ ſunt, fitque inde ſpiritus ſenſitivus, totus acer, rodens, mordax, degener, formatque cruorem ſibi parem: Tum ſcilicet, anima ſenſitiva, nedum judicium ſimplex de dolore fert, dolendo: ſed inſuper, ipſa in ſe tota conturbata, de ſe novum parit productum dolorificum, non ſecus, ac ſi illud è cauſa externa occaſionali prodiret. Et quanquam hæc ambo, in majori pathemate, ac graviori ſenſatione, plerumque concurrant: attamen propriè loquendo, dolor magis intimè reſpicit cenſuram, ab anima ſenſitiva patiente latam: ſive, propinquiùs ſe reflectit dolor ad proprietatem animæ, quàm ad cauſam dolentem. Multi quippe graviter vulnerantur, citra manifeſtum dolorem: prout & furioſus, dolores ſe vix ſentire, ex cauſis noxiis, oſtendit. Quædam etiam ſæpe torturæ dolores eludunt, & inuncta etiam dolores fallunt, licet partes injuriâ vapulent. Quare ſenſus, magis intimè, ac propriè, reſpicit cenſuram poteſtatis animæ ſenſitivæ, quàm injuriam cauſæ dolorificæ. Enimvero præfatæ indolentiæ ergò, in Lepra, & immobilitatis in Apoplexia, &c. divertor aliò. Equidem Scholæ, 41

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 93 sur 328

pro ſenſationis ac doloris primario organo cerebro certantes, notant ideo cerebrum, propriâ idiopathiâ, immediatè, unoque velut ictu tactum, perdere etiam ſenſum ſimul, & motum: imò alterum latus contrahere. Fiendi autem modum ſic exprimunt. Quartus cerebri ſinus (ſinulus perquam exiguus) initio ſpinalis medullæ, à cerebello incipiens, obſtipatur per pituitam; unde inſtantanea apoplexia. Natura enim nolens, aut non valens retrotrahere, aut reducere ejusmodi pituitam eo ſemel delapſam, ſedula ſaltem ſatagit, illam pituitam in alterutrum latus illius canalis deponere. Unde conſequenter illius lateris paralyſis orditur. Hæc quidem lego de Apoplexia, ac Paralyſi: nil tamen de contractura, per ictum capitis oriundâ. Paracelſus quoque non contentus hac ſomnolentâ trium morborum doctrina, inconſtans etiam volvitur. Nunc enim ait Apoplexiam, atque inde ſubſequentem Paralyſin, naſci, eò quod ſenſitivus ſpiritus in nervis, aquæ vitæ inſtar, flammam ab igne Ætnæ contraxerit, fodinarum ſulfurearum more, lege microſmicâ. Quâ dein phlogoſi, nervi atque tendines, velut aduſti, cremati, ac velut ſemimortui, exſiccantur cum muſculis, manentque ideo deinceps ſenſu atque motu privi. Conſtituit nimirum hos duos morbos (de contractura ex ictu nil cogitans interim) non quidem in capſa cerebri: ſed in extremis nervorum ramis, tanquam ſi eſſent affectus, ab externo introrſum properantes. Alibi verò, non ſulfuroſum quippiam, aut phlogiſton, cenſet Apoplexiæ cauſam: ſed accuſat duntaxat Mercurium (unum nempe de tribus, quæ ſua vocat naturæ initia) nimis exquiſitè circulatum, ſuâ exuberanti ſubtilitate, inſtantaneæ cujusque mortis cauſam continentem aſſerit. Alibi, ad cœlorum ſtellas Apoplexiam revocat. Atque alibi rurſus varians, docet omnem Apoplexiam fieri è craſſis vaporibus, arterias gutturis, & irrequietos pulſantes canales, obſtipantibus: eſſe quoque eclipſin lunarum cerebri in nobis, neceſſitate microcoſmicâ. Vertiginis ideo pariter cauſas ad incerta circumrotavit, totus nempe ipſe vertiginoſus. Ego autem aliter proceſſi. Quicquid primariò ſentit, idipſum eſt doloris primum ſuſceptivum, atque efficienter efficiens. Sed gladius, ictus, contuſio, corroſiva, &c. ſunt quidem occaſionalia, vel inſtrumentalia effectiva: non autem efficientia primaria doloris. Dein, cum dolor plerumque in inſtanti naſcatur, etiam is, qui per externa excitatur. Ergo ad dolorem, non eſt opus recurſu ad cerebrum, ut per reflexionem, velut conſulto, opus habeat. Quapropter Scholæ, parùm à cerebro recedentes, maluerunt nervum accipere, pro primario organo, perceptivo objectorum ſenſus, quatenus vel radio luminis, vel materiali ſpirituum irroratione (nondum enim ſe determinârunt in pleriſque) à cerebro, continuò dimiſſâ, adſperguntur. Adeóque cerebrum denegare ſenſum atque motum inferioribus, niſi per mediatores ſpiritus ſuum favorem inceſſanter inſpiret. Aſt & in hoc multas reperio anxietates. Inprimis exploro diverſos tactus in homine. Nimirum ſingulares penè, in membris ſingulis: imò in inteſtinis, aliisque partibus, omni fermè nervorum conſortio deſtitutis. Quales ſunt ipſi dentes, quorum etſi radicem nervulus tangat, non tamen ipſos exteriùs dentes; quos tamen ſentire, inviti multi teſtabuntur. Sic ureteres carent nervo, ipſumque cranium, ſub terebrâ trepani, ſenſum mirificum, in pedum uſque digitos, reſonat. Credidi itaque, non poſſe ab unico & communi fonte cerebro, vel univocæ texturæ nervo, tantam diſtribui unius tactûs latitudinem. Suppoſui itaque, quod antè jam probavi, ſenſum primariò, in animâ ſenſitivâ, ubique præſente, atque eatenus etiam proximè in ſpiritu inſito partium, reſidere. Idque eò audaciùs aſſerui, quòd cerebrum ipſum, influi

42 43 44 45

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 94 sur 328

influi ſpiritûs officina, tam ſurdo atque anomalo tactu polleat, quod ſine ſenſu putatum ſit. Ergo vel ruit axioma: *Propter quod unumquodque eſt tale, illud ipſum eſt magis tale:* vel cerebrum non eſt primaria ſedes & fons tactûs. Denique, dolor omnis fit in loco, & quaſi ex tempore ſentitur. Ergo & tactus fit in loco, & non poſt factam denunciationem ad caput. Quinetiam in naturâ, vel in rotundo ſaltem, non eſt dexterum & ſiniſtrum: atque adeò nec poteſt per lapſum, pituitæ ſervari latus in Paralyſi, niſi in unicâ medullâ ſpinali, maximè in ejus initio, per longum ſint duo canales, lateris neceſſitatem continentes. Quod eſt ridiculum cogitâſſe ſaltem, præſertim in exili illâ quarti ſinûs cavitate. Siquidem motus & ſenſus, ſunt in unico & eodem muſculo, ſimplicem ac exilem nervum ſuſcipiente. In digitis tamen ſtupore affectis, ſuſpenditur ſæpe ſolus ſenſus, motu ſoſpite interim, atque libero. Itaque vel eſt neceſſe, ſenſum & motum non pendere ab eodem nervo, ſpiritu influo, horumque communi principio: vel neceſſe eſt, ab eodem unico nervulo pendere motum duntaxat, & non ſenſum: vel ſolum ſenſum, & non motum: vel eſſe alia peregrina hactenus ignota, quæ tollunt aut lædunt ſolum ſenſum, & non motum: alia verò, quæ ſolum ſiſtunt motum; ac nonnulla, quæ u-
46 trumque afficiant. Quapropter penitiùs attendendo, aſpexi ſtuporem tactûs, inſenſilitatem, carentiam, vel defectum in motu, aliquando eſſe paſſiones, ex medio privativo ortas: easque tum quoque de neceſſitate eſſe privativas. Ut in luxatione vertebræ, ſtrangulatione, &c. Novi enim honeſtum civem, ter à prædonibus ſuſpenſum, emungendæ pecuniæ ergò, mihique dixiſſe, quòd eo ipſo, quo tripes è pedibus ſubtraheretur, amiſiſſet motum, ſenſum, omnemque mentis operationem. Saltem, non illi tum erat repletus quartus ſinulus cerebri, neque medulla ſpinalis compreſſa, quæ intra vertebras degebat poſpes: Laqueóque diſrupto, ut iſtæ functiones animæ, & corporis, redirent in priſtinum ſtatum, non tollebatur iterum è quarto illo ſinu pituita obſtipans. Aſtrologus quidam, volens tentare, an mors ſuſpenſionis doloroſa eſſet: laqueum collo circumduxit, juſſitque adoleſcentulum filium, ut attenderet, dum pollicem moveret poſt ſubtractum ſubter pedes ſcabellum, ut ſtatim funem amputaret. Puer itaque fixis oculis in digitos patris, nec cernens motum in iis, ſurſumque reſpiciens, vidit patrem lividum, exſertáque linguâ. Ergo abſciſſo laqueo, Aſtrologus decidit in terram, & vix poſt menſem convaluit. Eodem ferè modo procedit demerſio. In qua ſimulatque primo tractu, hauſta eſt aqua in pulmonem, per os, amittitur uſus facultatum mentalium, iteratóque aquæ hauſtu priora confirmantur. Nec attamen tam citò moriuntur, quin, ſi proni jaceant, ut aqua effluat, etiam qui dudum mortui apparent, plerumque reviviſcant. Repletis ergo pulmonum cannis, hoſpite peregrino, intercipitur radius vitalis, à præcordiis, in caput perpetuò lucens. Unde conſequenter, velut Apoplexia privativa, confeſtim oboritur. Mirum ſanè, utrobique tam citò labaſcere mentales functiones. Adeóque & hinc neceſſitatis continuata conjicitur importunitas, atque dependentia, ab inferiorum aſpiratione, & favore vitali, nondum in Scholis agnito. Quapropter tractatum *de Duumviratu* adornavi. Conſideravi itaque, ſi cerebrum ſit fons, ac ſedes primaria, animæ immortalis, intellectûs, & memoriæ: ſaltem quamdiu anima inerat cerebro, debebant iſtæ facultates manere illibatæ: cùm ad cogitandum nec crure, nec brachio, nec ipſo anhelitu, ſit opus. Attamen ſuſpenſio, unico velut ictu, facultates mentis tollit totaliter. Etenim dum arte- 47
riæ jugulares communitatem cum inferioribus denegarent, vel pulmo, aquâ repletus

tus esset, statim, nedum facultates collabuntur: verùm etiam ejusmodi interclusio agebat per modum apoplexiæ universalis, & non uno tantùm latere motum suspendebat, prout in Paralysi. Inde enim mihi confirmavi, influxus viscerum inferiorum, ac communionem tolli à cerebro, per vinculi aut obstaculi interceptionem. Unde consequenter quoque suspicatus sum, conceptus primos formari alibi, quàm in capite. Juxta illud veritatis: *Ex corde manant adulteria, homicidia*, &c. Reperi insuper Apoplexiam, stuporem, Paralysin, Vertigines, Caducum, Spasmum, &c. esse passiones, positivâ causa occasionali oriundas, multumque distantes, à privativis, constrictivis nervorum, meatuum, ac spirituum Quæ causæ hactenus à Scholis sunt neglectæ, in præfatis morbis subscribendo scilicet ethnicis deliriis, pituitam in quarto sinulo cerebri stabulantibus. Cum interim similes ac positivæ facultates, ubique in opiatis, itemque in morbis soporosis, ac epilepticis occurrant. Memini quoque, aliquando in meis Tyrociniis, virulenta quædam distillâsse, quæ si quando non ritè obturatis juncturis, odorem de se spirarent, vel postmodùm, separando vasa ab invicem, incautum me ferirent, unico instanti, in lapsum paratus eram, cum vertigine, & dextri lateris stupore. Adeó ut si iterum, semel tantùm, me odor perculsisset, absque dubio, cecidissem Apoplecticus. In tantam scilicet me olim temeritatem compulit ardor sciendi, quòd millies vitæ non pepercerim meæ. In propositis itaque terminis. Non enim odor iste excitabat pituitam, labi minitantem, eamque è sinu cerebri iterum removit aëris novus ac recens afflatus. Ergo si quædam simplicia torporem, vertigines, motûs cessationem, & sensûs obfuscationem adferant, non est absonum, his similia intus, etiam repentè obnasci. Nec decens est, unius pituitæ privanti obstipationi, hæc cuncta perpetuò dedicare. Memini namque, apoplecticum binis horis extinctum, cumque suspicio esset oblati veneni, instituta fuit dissectio. Ablato ergo cranio, tredecim studiosi abstulerunt suaviter Menynges, cerebello dein modestè diducto, ne quicquam pituitæ in quarto sinu repertum, ut neque deorsum decidisse in medullam spinalem, studiosè indagantibus fuit compertum. Igitur nunquam inducar, ut cum Scholis credam, Apoplexiam esse obstipationem pituitosam quarti sinûs cerebri: ut neque credam, Paralysin obstructionem alterius lateris medullæ spinalis. Inprimis in faustæ medelæ horum morborum produnt ignavas causarum disquisitiones. Dein, est Apoplexia tam negligenter, atque ignoranter hactenus tractata: quòd in Scholis adhuc hodie sit proprio destituta vocabulo. Siquidem à plexu, sive arteriarum reticulâ, Galeno somniatâ, vel aliunde ipsi credulo traditâ, nomen retinuit; quam reticulam hactenus Anatome nondum vidit. Sed Galenum, ut temerarium nugarum assertorem, ac ridiculum dissectorem, sua mentita reticula destituit. Ita ut, Andreâ Vesalio authore, jam liquidò constet, Galenum, cadaver humanum dissectum vidisse nunquam: suamque anatomiæ doctrinam aliunde verbotenus descripsisse, non secus atque rem herbariam è Dioscoride. Facilè ergo didici, nedum locum, & fiendi modum, sed & totam Apoplexiæ tragœdiam, atque remedia debita, in Scholis Galenicis, necessariò ignorari penitùs. Confirmavit id mihi namque sanandi methodus. Sæpe namque recentem Apoplexiam, per vomitiva, aliàs verò additis deinceps confortantibus, loquelam, sensum atque motum restitui. Omnes verò, quorum alterutrum latus defecerat, exhibito Diaphoretico Paracelsi, à me alibi descripto, sanatos vidi. Mercurius enim iste sudorifer, ut absque ullâ evacuatione sanat: ita & citra pituitæ revulsionem, è quarto sinu cerebri, desideratam opem

48 49 50 51

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 96 sur 328

opem tulit. Secutus enim Sacrorum doctrinam. (*E fructibus eorum, cognoscetis eos.*) A posteriori scilicet, atque ab effectu didici, originem Apoplexiæ esse positivam: non autem privativam, vel oppilationem sinûs cerebelli, factam per phlegma isthuc repentè decidens. Potissimùm, quòd ex uterinis affectibus non rarò oriantur Apoplexiæ, atque Paralyses. Adhibitis cessantes utero remediis, iisque neglectis, vel præfocantur verè apoplecticæ, vel para-
52 lysi, in vitam quoque languent. Cognovi finaliter Apoplexiæ limen esse in præcordiis; in cerebro autem, non nisi per deuteropathiam, quâ cerebrum vicissim auscultat inferiorum regimini. Neque enim vomitiva, ut nec etiam præfatum sudoriferum, quicquam submovent è postico sinulo cerebri, multóque minùs à medullæ spinalis exili cavitate. Idque nôrunt, quotquot unquam illarum partium dissectioni adfuêre. Itemque odoriferæ & auxiliares essentiæ, potæ, ad caput, si constipatum foret, nunquam deferrentur: attamen mox sensibiliter opitulantur: quia in præcordiis suus est gustus, suusque odoratus proprius. Quinimò & suus tactus hinc corpori communicatur, medio animæ sensitivæ, ubique præsentis. Quod licèt alibi de vitâ longa sat probaverim: hîc unico saltem exemplo con-
53 fortâsse, juverit. Itaque si quis Scammoneatum, saccharo ac aromate larvatum virus, biberit, commendant quidem id lingua atque palatum, pro prima vice: sed iterata, errorem larvati gustus, deteget hypochondrii horror, & bibendi aversio. Quodque alioqui linguæ suave est, horridum fit præcordiis. Non mirum igitur, singularem ibidem gustum atque tactum esse, ac inde in membra diffundi, illosque præcordiorum sensus statim refici, odoris essentiis: tardè verò ac nunquam, si naribus, palato, atque cranii futuris applicen-
54 tur. Etenim notavi quædam, quæ nedum soporem, vel catalepsin: sed etiam amentiam faciunt, sternuntque mentis dignitates potissimas, sensu tamen motuque illibatis. Postmodùm verò intellectus redit, abolentur verò tam sensus, quàm motus. Quædam etiam, foris inuncta, sensum rollunt, sic ut chirurgo libertas sit scindendo, ablatisque pòst unctionibus, redit abactus sensus. Credidi hinc sanè, Apoplexiam, Sopores, Caducum, itemque hystericas strangulationes, ac syncopas quaslibet, esse morbos ex deuteropathia, & actione regiminis: non autem corporali humorum ac vaporum confluentiâ, in utribus cerebri natos. Equidem uterus nunquam supra Diaphragma ascendit, aut apoplecticos patrat. Non est ergo materialis attactus uteri, & capitis. Suffitum enim novi, quo mulier repente corruit Apoplectica, cum lateris paralysi, talisque perseverat, nisi suffitu è ficu equino, per infundibulum transmisso, restituatur. Vidi namque, & colli circulum, in muliere, repentè supra menti altitudinem ascendisse, quod nec humoribus, nec vaporibus est opportunum. Est nimirum uteri aspectus, tanquam basilisci sui, quo partes affluxu laticis (quis autem iste latex, alibi docebitur) tument: prout multis alioqui venenis est vernaculum. Perinde, quasi aquæ ascendunt, ac intumescunt, utraque lunæ statione, ex solius astri illius aspectu. Meipsum hac in parte depingam. Dum 65 annum agerem, essemque circa Apoplexiæ considerationem distentus: discrevi positivam nempe, quæ à veneno glaciali fieret, ab alterâ, quæ per obstipationem nervi affligit, perinde se habere, ac dignosci posse. Perinde ut qui retorto crure sedens sensum in crure amittit, propter nervi compressionem, dumque illi sensus restituitur, sentiri lancinationes à spiritu vitali vel animali (qui falsus est, ut ostendi libro *de vitâ longâ*) Sed à stupore, qui à veneno glaciali progreditur, si sensus redierit, nullus occurrit lancinationis aut puncturæ dolor. Contemplabar enim

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 97 sur 328

in muſeo, ſub frigore kalendarum Januarii, & teſta prunis paucis onuſta, eminus ſtabat, quo ſaltem algidiſſima hyemis tempeſtas mitigaretur tantillum. Unus opportunè ex meis adveniens, demutiavit fuliginis fœtorem, & actutum teſtam abſtulit. Senſi autem ſtatim circa orificium ſtomachi, minitatum deliquium. Surgens ergo, egrediensque uno inſtanti, lapſus ſum recto corpore in fundum lapideum, Itaque tam ratione ſyncopes, quàm occipitis ictus, ablatus ſum pro cadavere. Redii quidem poſt horæ quadrantem ad ſigna vitæ: ſed cum tumore occipitis, ſenſi futuras cranii inſigniter, magis magisque dolere. Guſtum quoque atque odoratum totaliter ablatos, auresque tinnire continuò. Ad ſingulos porrò conceptus, ſtatim caput vertigine rotabat, etiam clauſis oculis. Mox abinde nervi omnes, uſque in ſuras, doluerunt, ſic ut unica ſternutatio totum corpus lancinaret crudeliter, edendi quidem appetitus rediit, ſed rotatio ad menſes aliquot me exercuit. Didici autem primùm, quòd veſpere, ante cœnam vertigo creſceret, nempe circa digeſtionis terminum. 2. quod ſtante judicio, vertigo tamen invaleſceret. 3. quod oleribus quibuslibet, & piſcibus non ſalſis, rotatio crudeliùs inſurgeret. 4. Notavi Turcoidem gemmam manſiſſe integram lapſo mihi, nec præſervâſſe à periculo casûs. Quodque Turcois non juvet, niſi quos ſubitaneus cadendo metus corripit. Quod non evenit, quibus ſyncope caſum præcedit ac fabricat. 5. Quod vertigo eſſet à cibis corruptelæ obnoxiis. 6. Ac ſeriò notavi, quod Apoplexia, vertigo, &c. pendeant ab hypochondrio, quanquam caput mihi ab ictûs concuſſione unicè videretur affectum, ac vertigo ſenſibiliter in capite rotaret. Attamen cum vertigo cibos, ciborumque copiam reſpiceret, notabiliter percepi, mox à prædata ſyncope remanſiſſe circa ſtomachum, hoſpitem præter naturam, præfatæ vertiginis cauſam occaſionalem. Idque validiùs confirmavi, quod quoties olim mare transfretâſſem, nauſeabam quidem initiò ſub procellis, at nunquam vomui, aut manducare deſivi: ſed poſtquam in terris liber oberrarem, percipiebam ſemper oberrantem vertiginem, noctu diéque motum ſurſum ac deorſum navigii referentem. Donec ſemper tandem per vomitum vitrioli albi liberarer. Etenim ſaltem navigando, nulla erat oblata offenſio capiti: attamen, quaſi ebrius eſſem, continuâ vertigine caſum minabar, conſtante tamen atque illæſa judicii operatione. Semper autem illâ vertigine liberabar, unico vomitu. Sed jam in præfato lapſu, ictus quidem tumorem in occipite ac futuris, ſuos prodebat effectus, in organis ſenſuum, & nervis. At hæc cuncta minimè cauſabant rotationem capitis, quam à ciborum delectu potiſſimùm obſervabam proritari, ſive exaſperari. Maximopere quòd unico vomitu, pro more, ejusmodi rotatio compeſceretur. Unde in meipſo experiebar, vertiginem, etiam læſo capite à ſtomacho, adeóque à duûmviratu ſuſcitari atque foveri. Ipſam autem ſyncopen, dediſſe ictûs cauſam, ſimulque reliquiſſe notam ſigillarem in hoſpite peregrino, ibidem detento. Denique iſtam rotationem non à vapore, infernè ſurſum lato: ſed à corporeâ occaſione excrementi ſigillari, quoties aliquid, quod iſtis officinis infernis minùs arrideret, occurreret; vis eorundem impreſſivaque Idea, in cerebrum redundaret. Inde itaque diſtinxi inebriativa, à ſtomacho in arterias traducta, vitalique ſpiritui commiſta, œconomiam ſpiritûs, in cellulis cerebri, confundere, ſimulque imaginativam turbare, quia exotica peregrinaque actualiter per arterias ſurſum pergebant: A vertiginoſis videlicet, quibus nempe ſuperſtite incolumi intellectu, rotationes duntaxat, utcunque atroces obverſarentur. Nam & harum rotationum cauſæ occaſionales perſtant in hypochondriis: unde vi regiminis, ipſum cere-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 98 sur 328

cerebrum : non autem mentis abſtractas facultates in ſpiritibus immediatè ſigillatas, vitiant. Perinde quaſi ungula Alcis digito alligata, eundem duumviratûs rigorem compeſcit in epilepticis. Perpendi etiam quaſi opticâ inſpectione, qualiter in præcordiis primi conceptus formarentur, atque inde ad cerebrum miſſi, polirentur. Ac tandem quo pacto in deliris, atque inſanis hypochondriacis, hæc diverſimodè agitarentur, citra ullam capitis rotationem. Atque in ebriis, rotatio comitaretur illorum amentiam. Alibi verò rotatio nullam induceret mentis ceſpitationem. Prout aliàs memoria ceſpitaret, ſoſpite homine integro. Profectò ut hæc ſeriò, multóque otio mecum ponderabam, reperi, qualitates in ipſis excrementis ſuas ſequi Ideas, ac ſigillatim ſuas ludere ſcenas; quas nimirum qualitatum diverſas proprietates, tanquam dona ſeminalia, verasque formales Ideas, tum prius dilucidè comprehendi : à quibus ſcilicet immediatè robur animæ ſenſitivæ (utpote ejuſdem formalis claſſis conſortes) vitiaretur, variéque ſubigeretur, atque cederet importunitatibus activarum idearum. Proh dolor! tum ſeſe mihi manifeſtavit fundus animæ, apud Taulerum ſic dictus. Qui nil aliud, quàm ipſa mens immortalis erat, quantis videlicet tenebris exterioribus, velut tunicis pelliceis, obvolveretur, quatenus alligata eſt, hoſpitaturque, durante termino vitæ, in ipſius animæ ſenſitivæ diverſorio. Adeóque hinc dilucidè cognovi, quem
55 & ideo, libro *De vita longa*, inaudito ſermone explicui in honorem Dei, Satanæ contemtum, totiusque peregrinationis humanæ magnificentiam. Docui etiam de Vita longâ, caput fontem accretionis, partium ſub ſe ſitarum (quod gibboſi etiam confirmant) adeóque à capite, limitari ſtatum atque durationem accretionis : terminos quoque deſcribi pilis, & capita ideo incuria, vix caneſcere. Profiteor itaque cum Scholis, à cerebro, ut fonte, lumen vitale diffundi quidem, ac per novos diſpergi, eóque abſente, facultates diverſoriis propriis ſilentes, etiam confeſtim ſilere occaſione privativâ. Nam licèt ſenſus ac motus, à ſpiritu inſito partium, tam perceptivè, quàm exſecutivè quodammodo pendeant : quia tamen partes ſingulæ, vitaliter foventur ab irrorato cerebri lumine, hujusque luminis intercepto filo, ſive radio, quamprimùm etiam intercipiuntur ſenſus & motus. Aſt hæc tantùm commonſtrant Apoplexiam privativam, non ita quidem verè morboſam, quantum accidentalem, prout ſuperiùs in luxatione vertebrarum quoque oſtendi. Non autem, quod proin ſenſuum ac motuum cauſa fontalis in ſpiritu commoriatur, licèt ejus functio ſuſpendatur, dum ſupernum iſtud lumen ſuſpenditur. Nam ſublato capite, muſca aliquandiu volitat. Truncato etiam hominis capite, artus dudum ſæpe ſubſiliunt, contrahuntur, innatique motus adhuc ſigna præbent. At Apoplexiæ poſitivæ ac morboſæ, lon- 56
gè alia cauſa atque proprietas eſt. Subinde namque in volam, vel in unicum digitum incidit confeſtim ſensûs orbatio, ſtuporque, ſoſpite tamen motu. An ergo proinde pituita, iſti digito exotica, cadit in nervi meditullium? per canalem ſcilicet, quo nervulus perforatus, & conſpirabilis cerebro cogitatur? Vel forſitan vapor pituitæ inſolitus, eò decurrit? quique ſurſum alioqui ſcandere ſolebat, vel debebat, naturâ vaporum ſic ſtatuente? & vitali vi enormontica obtemperante? At ſaltem unicus 57
nervus, in tendinem volæ, quatuor pariter digitis ſenſum atque motum largitur : cur ergo unico tantum digito, ſolus ſtupet ſenſus? Denique quis unquam vapor, vel è tenaciſſimo muco elatus, craſſior erit, & non æqualis illi, qui ab aqua aſcendit? Reſpondeant, quotquot in univerſo fuerint diſtillatores. Cur ergo ad ſtuporem, requiretur craſſus vapor pituitæ (quæ non ens, demonſtravi ſat alibi) & non aquæ ſimplicis,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 99 sur 328

cis, vel cruoris? Sin verò vapor laticis aut cruoris id effecerit, tum quoque neceſſarius, ordinarius, atque continuus erit omnium ſtupor generalis, abſque intermiſſione. Deinde ſi aliquis humor, vaporve peregrinus, aut excrementoſus, ſit cauſa occaſionalis hujusmodi ſtuporis, privativa ſcilicet ac oppilativa nervi: is certè mittitur, vel propria eò decurrit ſponte. Si mittatur, at ſaltem non à cerebro, vel medullâ ejus vicaria. Nam ſic non confeſtim, ut neque ad unicum ſaltem digitum, digitique extremum, mox anteà ſanum, afficeret. Nec mittitur vapor ille à ſpiritu vitæ œconomo, quippe qui libentiùs, ac promtiùs, per diaphæreſin proſcriptus exiret. Providentiæ itaque, & naturali ſolicitudini, cuncta ſemper in optimum finem diſpenſanti, id manifeſtò contradicit. Quòd nimis ſibi injurioſa natura in nervos impingeret, quæ faciliùs, meliùs, ac propinquiùs, pro ſolito, ad naturale ac ordinarium cutis emunctorium amandâſſet. Adeóque iſta Scholarum 58 vaporalis vapulanda fabula, multiplex adynaton continet. Nam nervorum canalis, recto filo, continuatóque ductu, deſinit in medullam ſpinalem, nec ullos habet transverſos tubos, per quos vaporem illum pituitoſum lateraliter transmitteret (alioqui namque fieret ſpirituum totalis jactura, antequam ad exſecutorem motûs muſculum devenirent) tantum abeſt, quod eundem iſthac vaporem aſſugeret. Non poteſt itaque is humor, aut vapor, ad unicum digitum transmitti, vel deſcendere (multóque minùs, repentè inſilire) niſi per nervorum meatum, cum medul- 59 lâ ſpinali communem. Atqui ſomnio ſimile eſt, quod in corpore ſano, non autem querulo, confeſtim digiti ſenſus deficiat, per pituitam, non antè in nervis alterioribus perceptam: aut alióqui per vaporem, heteroclito modo natum non dimiſſum, aut deſcendentem eò, ut neque in parte ſtatim generatum. Cùm alioqui omnis peregrini hoſpitalitas, vel ab ipſo initio, ſit naturæ manifeſtò moleſta. Sed fortè an lateraliter, in extremum digiti nervum, ea pituita, vel is vapor irrepſit? At tum periret axioma Scholarum, quod Impetum facienti, humorum quorumvis diſpenſationes adſcribit. Etenim non ſunt in nobis, aut in naturâ rerum, iſti humores: ac ſi qui eſſent, non proinde illis competeret vis ambulatoria: multóque minùs, in illis jam excrementitiis: eò quòd vitalium facultatibus, motus naturales omnes, in nobis auſcultent. Etenim, ſi pituita, ejusque vapor craſſus, eſſent in naturâ, ſaltem à Scholis hoc loco (quatenus morboſa) reputantur excrementa, quorum non eſt itio, non ſpontaneus motus, aut progreſſus: ergo neceſſariò ab alio pellerentur. Non quidem ab Archeo, qui cum omnia proinde, atque bene agit, non pelleret ad nervos, quod aliàs ad cutim regulariter aſſuevit deducere. Forſitan ergo à calore, pituita in vaporem extenuata, ſurſum pergit? At tunc, non deorſum, in digitum declivem. Saltem juxta theorema Scholarum de catarrhis, rurſus ſtatim in guttas concreſceret vapor ille: non autem vaporis oberraret ſpecie, ad extrema nervorum, ut neque ad unicum duntaxat digitum per vo- lam properaret. Sed cur rueret repentè, inſtar ponderis, in nervulum filo tenuiorem? Unum inquam, & non alterum? Si verò vapor lateraliter ſubintret; cur unico inſtanti, ſine prævia moleſtia imbibitur? Cur non potiùs in carnem, quàm in nervuli extremum, ſuâ membranâ cincti, impingitur? quare cauſa, quæ unicum atomum pituitæ, vel halitûs craſſi, genuit, continuò non alium, præter unicum illum, producit? Nam ſæpe ſtupor ille repentinus, à parvulo digito incipit, deſinitque tandem in illo, dum tertium, aut quartum pertigerit. Subinde quoque repentè omnes digiti, mortis pallorem, ad medietatem longitudinis, vel ultrà, aſſumunt, cum vel ſine ſtupo-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 100 sur 328

re, torpente motu, &c. Si itaque id ex vaporosâ materiâ, saltem non fiet ista in cerebro, aut Nucha. Siquidem tum necessariò portenderet universalem tunc passionem. Ergo iste vapor nascetur in nervo, vel tendine: atqui tum omnes simul stupescerent, non autem successivè. Nec persuadeor, cur in tranquillo sanitatis, vapor ille, exsistens extra nervum, intrò ad nervum vel tendinem premeretur, ubi in nobis alioqui est indesinens diaphæresis extrorsum. Saltem cur hæc non perseveraret, cùm intra se, eundem opificem, materiam, ac officinam habeat? Quare stupor ille mox cessat, si subesset materia, qualis esset unus de quatuor humoribus, ubique cruori connatans? Si à communi volæ nervo, causa jam defluat, in unum jam victum: quare ergo deinceps ad alium defluit digitum sanum, nec sistit in primo? Cur, si ab unico nervulo in omnes propagetur, non simul etiam omnes infestat; sed subsequenter, atque dudum pòst? Quare læditur sensus, & non motus, si ab unicâ & pari causâ, si per unicum, tam motus, quàm sensus authorem nervulum, delata? Solum manuum frigus causat stuporem ab extra, & dolorem intus, sine ullâ vaporum aut humorum incidentiâ. Tandem, nervi non sunt in digitos, sed in tendines inserti: cur ergo sensus læditur, & non motus? Cur non simul stupor extenditur per totam volam, uno tendine tectam? Si tendines patiuntur hanc comminatam paralysin: jam est recessisse à nervorum communione, ad densos, non perforatos, nec
60 canalitios tubos tendinum. Non pervios inquam, si idcirco non pituitæ incidentiis obnoxios. Quidam à Quartanâ, Splenem affectum retinuerat, itemque manus sinistræ stuporem, cum mortali pallore frequenter recurrentem. Atqui quid viarum commune, Splen cum nervis digitorum servat? Ut scilicet pituitam, & halitus crassos, ad solos transmittat digitos? An enim Lien mittit vapores in cerebrum, quos inde cum juris & actionis substitutione, delegatos vult ad digitos sui lateris, vel ad oppositos? An ergo oppilatus Lien, plus ad cerebrum & Nucham evaporabit, quàm sanus, non impeditus, continuaque bile a- 61
trâ gravatus? Certè particularium insensilitates ac stupores prosecutus sum, ut totalem Apoplexiam rectiùs intelligeremus. Miseror interim Scholas, non accuratiùs examinasse sua figmenta humorum, & vaporum, horumque tam festinatum ac ridiculum decubitum. Nec semel æstimasse, quod sicut ambientis aëris frigus est narcoticum: ita naturam paralysis, nervorumque consimiles passiones positivas, non distinxisse à consimilibus privativis. Ut inde didicissent, positivos affectus nequaquam consistere posse absque narcotica, mortua materia, & qualitate. Quæ si satis sit creando stupori, ubi extrinsecùs attigerit partes sensitivas, quid non sit effectura, si ipsum localiter feriat nervum. Equidem si vapore tenus attingens (juxta Scholas) mox periturum sensûs effectum, dederit: quidni semel saltem cogitarunt, quòd poterit tenaciori materiâ, contumacem atque durabilem paralysin suscitare? Porrò, ubicunque ejusmodi anodynum concludatur, in Duumviratu corporis (stomachum atque lie- 62
nem intelligo) syncopen movebit subitaneam, & apoplexiam positivam. Paralysis verò est plerumque unius duntaxat lateris, unicóque velut sagittæ ictu, defectus irruit. Velocitas autem insperati casûs, terrorem in cerebro ac medullis parit. Id est, in spiritu, horum incola, & sensationis illius authore. Itaque ob suum terrorem, contrahitur medullæ debilius latus. Est nimirum Paralysis, productum illius contracturæ. Estque in omnibus, semper unum latus altero debilius. Idcirco mulieres, quæ ut ti- 63
midi plerumque sunt animi, per terrorem corruunt frequenter in Paralysin, absque Apoplexiâ. Id enim proprietatis terror habet, ut poros confestim claudat, si subi-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 101 sur 328

taneus fuerit. Steteruntque comæ, vox faucibus hæsit. Quia naturale est, ut venienti hosti janua claudatur. Etenim in ictu calvariæ, resolvitur latus suppositum, oppositumque contrahitur. Suppositum nempe, quia magis terrefactum: contrahitur-
64 que oppositum, quia irritatum. Enimverò solet vulgus præaugurari Apoplexiam ex brevitate colli. Nam brevitas colli, non arguit pauciores vertebras: sed singularum minorem profunditatem. At quid istud habet commune cum pituitâ? vel cum quandoque futurâ oppilatione quarti sinûs cerebri? ut scilicet unum ex altero causaliter præsagiri debeat? Nam brevitas colli, non continet nudum signum, aut prædictionem Physiognomiæ: sed insuper, causam aliquam occasionalem. Sæpe namque post hesternam crapulam, vertigo, scotomia, vomitus, digitorum stupor, &c. obveniunt, quæ Apoplexiam minantur, & præcinunt, non quidem occasione organi idonei (ut de colli brevitate) sed quia præludium habent ab Apoplexia, solo gradu, atque intensione distans. Si ergo à præcordiis, vertigo illa, & stupor post crapulam, quatenus materia occasionalis, inferiore adhuc gradu, fovetur ab Archeo. Ergo ubicunque istud venenum anodynum, in gradum evehitur, Apoplexiam facit, ex iisdem sedibus natalem. Qua per sextæ digestionis errorem fit anodynum istud, ex alimento; unde tandem etiam Paralysis occasionaliter. Brevitas ergo colli, brevitatem viæ, ac promtitudinem, à præcordiis in caput, pro Apoplexiâ requisitam, subministrat. Id est,
65 faciliorem organi promtitudinem. Etenim Scholæ, in parvis, aut comminatis Apoplexiis, institutas frictiones extremorum, asserunt proficuas fuisse quandoque, & inde revulsionem pituitæ, atque vaporum è capite, conjicientes, præcipiunt frictiones, usque in pellis atrocem decorticationem, & clysteres acres. Pellem nimirum
66 excoriant, ne sensus ibidem deficiat. Oblitæ interim suæ regulæ, quòd sensus è cerebro totus pendeat: frustraque fit crura decorticari, ut pituitam è quarto sinu cerebri revellant. Nesciunt enim, quorsum eam revellant. An in anum è cerebelli sinu elicere debeant per enemata; an verò eandem è sinu cerebelli, per cutim, fricando exigant. Ridiculum totum, quia & ipsæ ridiculæ! Interim an potiùs cutim, quàm vapores detrahant, testentur mecum adstantes. Scio tamen certò, & si quis totus excorietur, nequaquam tamen Apoplexiam, aut veram Paralysin, sublatum iri ullatenus. Nec video, quomodo tueantur suum 67
theorema. Quòd scilicet pituita in quarto sinu cerebri, sit amborum horum malorum causa continens & adæquata. Etenim concredo, frictiones parum juvisse, ubi venenum istud anodynum ac cadaverosum, in solo est corporis habitu: Sed quid agent crudeles illæ frictiones, si istud anodynum primariò in præcordiis sit situm? & quomodo probant per frictiones, pituitam è cerebelli sinu trahi? Scio itaque frictiones, ut sine discretione & cognitione causarum, atque locorum distinctione institutas: ita quoque irritas fuisse, & futuras semper. Ridiculum nempe, & crudele, cutim ad excoriationem fricuisse, & oppilationem in meditullio medullæ spinalis, causam affectus assignâsse. Quia quantulacunque frictio, si qua foret pituita in mundo, eaque in præfatum cerebelli sinum illapsa, illam unico grano tollet nunquam. Quin potiùs, datis hypothesibus, eandem continuò augeret. Quia materiam (si revulsio 68
alicujus sit veritatis) magis deorsum trahet, & impinget in canalem spinalis medullæ, quâ parte semper se fit angustior, eóque magis, quòd ordinariò majorum vasorum, in inferiores & minores sui ramos, fit dispensatio. Tum etiam, quòd ejusmodi pituita, sequestrata à reliquo cruore, esset merum excrementum, nec ideò difflabile absque capite mortuo, sive residuo longè duriore.

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 102 sur 328

duriore. Ideóque fricțio, ſi trahat, & revellat quoquo modo, ſentiet etiam ordinarium illum naturæ niſum, ut non à ſinu poſteriore, ac inferiore, ſurſum ad cerebrum retrogrado motu: ſed ad ſtricțiores ac inferiores tubos Nuchæ, oppilans iſta pituita traheretur. Præſertim dum in Paralyſi, ſpiritus ſenſitivi parcè, aut planè nihil, defluant, qui pituitam iſtam propellere poſſent alioqui. Fricțio igitur, quatenus exhaurit, ſpirituum ſenſitivorum egeſta-
69 tem potiùs accumulabit. Generatur autem anodynum apoplecticum, per modum cæterorum naturalium. Nimirum, occaſionaliter excrementum aliquod obnaſcitur, ducțu materiæ proprio: Archeus verò, illud excrementum ſentiens, atque horreſcens, fugit, atque ideam cadaveroſam excrementi concipiens, illam ſibi inpertinenter inprimit. Unde confeſtim, tanquam ictu jaculi ſuſcitatur Apoplexia. Hujus autem anodyni nativitatem, plerumque aliquot
70 diſpoſitiones prævias præcedunt. Quæ itaque ſi incerebro contingeret, ceſſarent querimoniæ locus, quòd nempe Apoplexia fiat in inſtanti, quapropter den ſchlag/ ſive ictum vocamus, quòd nimirum, per modum ictûs, improviſa ſuperveniat. Locus ergo nativitatis Apoplexiæ, in præcordiis eſt; Ideóque & ſigna habet prænuncia, vertiginis, ſtuporis, nauſeæ, &c. Locus ergo Apoplexiæ, in Archeo præcordiorum eſt: in partibus verò ſingulis, pro ſtupore particulari. Quia errore digeſtionis, liquor proximè aſſimilandus, ob defectum Archei, degenerat in venenum anodynum, ſitque occaſionalis materia tanti mali, excrementum (inquam) ſigillatum, ab Ideâ Archei horreſcentis, in fæcem ſigillatur, hoſtilitatis ſuæ coævam memoriam referendi. Quod autem inde non recedat, nec obſequatur cognitis à Seplaſiâ remediis, doceat ipſa Quartana, quæ hactenus in Medentum opprobrium, ſuam iterat ſcenam pro lubitu. Si quartana Scholis incurabilis: multo magis Apoplexia. Anodynum etenim Apoplecticum, mitius quidem in ſe eſt, quàm Epilepticum: ſed longè atrocius infeſtat. Etenim præter ſtupores, mentem ferit, ſoporem ac catochum patrat. Quod ſi præterea, & acrimoniam acquirat, ulcera parit maligna juxta anodyni mortificationem. Quia autem virus iſtud ponticum eſt, ideo atrophias minatur. Obſervavi etenim Chymicum, qui du- 71
dum circa aquas regias fuerat commoratus, incidiſſe in palpitationes cordis terribiles, tandem in dolores brachiorum, fuitque illi os, in latus dexterum, convulſum, patiebatur quoque noctes inſomnes, & brachiorum dolores profundos; qui tamen non exaſperabantur ad tactum. Inſigni quoque macie contabuerat propter aquarum conceptas ponticitates, fruſtra interim quælibet tentabantur exteriora remedia, (neque enim ſumtibus, aut famulitio pro illo parcebam) ſolo autem laudano, per dies tredecim exhibito, plenè reſtitutus, habitum dein mox, atque priſtinum robur recuperavit. Quia enim auſtera ponticitas liquorum ſpiritum ſenſitivum contaminaverat, cujus productum, lancinabat Archeum, os convulſum ad latus, ac digiti lateraliter detorti, Apoplecticum quiddam referebant. At quia non aſcendebat è præcordiorum gubernatore: ſed duntaxat odores aquarum ſpiritui ſenſitivo influo, ſeſe immiſcuerant, perfecta non fuit viri illius Apoplexia, licèt alioqui ſat vertiginoſa. Quod autem di- 72
cam anodynum ponticum, quod in Opio eſt amarum, non autem in Hyoſcyamo, aut Mandragorâ: ac prædulce, in vitriolo, & ſulfure. Hoc inprimis detegit errorem Scholarum, dum è ſaporibus vulgatis, vires ariolantur ſimplicium. Enimverò ſcio nondum ſat digeſtas rerum viciſſitudines, aut maturitates; nec item verum pro falſo cuique placiturum: ſubjiciam ergo anxietates aliquot, quas mihi regulæ Scholarum Apoplecticæ peperêre. Dum enim 73
mine-

mineralium examini plus juſto inſiſterem, ſenſi ex quorundam illorum ſuffitu, inſtantaneam Apoplexiam, cum defectu ſiniſtri lateris, adeóque cecidiſſem præceps, ſi unicâ adhuc vice, illius loci aërem inſpiraſſem. Quapropter inprimis didici, Paralyſin non eſſe Apoplexiâ poſteriorem, in duratione. Tum denique, in ſinubus Cerebri nullam eſſe oppilationem. Etenim jam penè corruebam: & niſi caput à vaſe, unde teter ſpirabat flatus, divertiſſem, apoplecticus ruiſſem, & cadere paratus eram. Jamque tum mihi brachium decidebat, & crus ſtupidum, ſenſu motuque deficiebat. At nunquam Scholæ ad hæc reſpondebunt, Si pituitæ nil, in quartum cerebri ſinum ceciderat unquam, quomodo effectus in me erat ſuâ cauſâ prior? Sin verò ejus aliquid deciderat, quod ſaltem ſinûs medietatem opplêſſet, quorſum iſta pituita tam celeriter retroceſſit? Cúrve pariter omnis Apoplexia, eadem operâ, non ſponte ſanatur, evaneſcente ejus effectrice pituitâ? Sin autem malint ſubterfugere à tetro vapore, & non à pituita meam Apoplexiam veniſſe: Saltem cur teter ille fumus citiùs ad quartum ſinum, quàm ad priores, naribusque viciniores ac obedientiores delatus eſt? niſi fortè priores leproſi, & ignavi, ac ſine ſenſu? Imò nervi omnes, ſolis ſenſibus deputati, à prioribus accipiunt ſinubus ſpiritus ſenſitivos. In prioribus verò cerebri ventriculis nullum ſenſi oblæſionis ſignum: non venitur tamen deforis ad quartum, niſi per anteriores omnes. Senſus item, præterquam uno latere obtuſior, & motus conſtabant, ſimulque judicium ſuadens receſſum. Itaque an pituita aliquot jam annos exſpectaverat, ad oram quarti ſinûs: ut ſemel repetito illius fumi odore, velut dato
74 claſſici ſigno, rueret præceps in caveam? Cur ergo ſalienti profugo mihi, pituita non cecidit? etenim in caduco ruunt principes animæ poteſtates, & ſenſus utroque latere, ſuperſtite ſolo moto: cum tamen omnis nervus, etiam motui dicatus, ſentiat. Debet ergo cerebrum, ejusque ſinus omnes, utróque latere affici, ubi ſenſus interiores, cum exterioribus, velut extincti, ſopiuntur. Quomodo igitur ſolus perſeverat? Quomodo in epilepſiâ, Apoplexiâ, & Paralyſi, ſopiuntur ſenſus, cum in Apoplexiâ & Paralyſi ſolum obſideatur pro medietate organũ motûs? Dicent, In epilepſiâ, pati cerebri anteriora, poſteriora ſalva manere. Inprimis cur ergo artus contrahuntur, ſi organa motûs ſint libera? Memoria potiſſimùm lædítur in Caduco: ergo & ipſa erit tantùm in ſincipite? Sed conceſſò quod petitur: cur ergo omnis nervus motui dicatus, per medullam ſpinæ, à tergo cerebri ſaliens, ſenſum amiſit; non autem motum? Ergo cerebrum tam retro, quàm ante, in Caduco percellitur, à cauſis præcordialibus. Sæpe enim moribundus aliquis adhuc ſentit, loquitur, auditq;, ablato dudum anteà motu in inferioribus, per nervos ſpinalis medullæ explicatus. Bene valente cerebro, ſæpe ab inferis, inopina ſyncope irruit, labiturq; tam ſenſus, quàm motus, unico inſtanti. Si id à fumis fiat; deberet primò ſenſus, ac dein ſenſim motus, deficere: eò quòd anteriores ſinus cerebri, viciniores ſint ori ſtomachi, quàm perexilis ille poſtremus. Idque tardiſſimè prorſus contingeret, ſi Apoplexia ex oppilatione eſſet. Denique in acerrimis torminibus, cum integritate functionum mentalium, imò & abſq; capitis dolore, contrahuntur artus, qui mox dein paralyſi plerumq; feriuntur. An ergo ventris dolor, oppilat ſpinalis medullæ initium ſine Apoplexiâ? Sic nimirum, ut ſæpe ambæ manus atque pedes reſolvantur, ac motu priventur. Ergóne jam utroque latere, oppilatus eſt quartus cerebri ſinus? Cur ſoli artus orbantur motu, atque ſenſu, non item organa intermedia, eodem itinere, medio, atque interſtitio, motum ſuum ſenſumque mendicantia? Quæ eſt enim cognatio inteſtini, cum illo poſtremo ſinu cerebelli? quisve

conſenſus

conſenſus hujus ſinûs, cum artubus extremis? ut hi ſcilicet pœnam aliunde promeritam luant? Necdum enim ſat conſtat, cum ſenſus & motus unico fiant nervo, in pleriſque tamen quomodo alterutrum lædatur, ſoſpite altero. Quapropter hanc quæſtionem per theſes primus elucidare debui. 1. Cerebrum non ſentit per ſe, vix in ſe. Duabus autem tegitur membranis, ſensûs acutiſſimi. Adeò quod ſenſus peracutus, magnæque authoritatis ſit majeſtas ubique, in ſtomacho, utero, menyngibus, inteſtinis, nudis ſcilicet membranis, &c. 2. Correlativum illius eſt Spiritus animalis, quamdiu intra ſinus cerebri formatur, aut vagatur, non ſentit, neque ſenſus particeps, inde ſit cerebrum. 3. Spiritus ille non recipit ſenſum à Cerebro, cum ſenſu careat ipſum cerebrum. Ac per conſequens, nec ſuſcipit ſpiritus iſte ultimam ſuæ perfectionis ac ſenſationis manum, in ſinubus cerebri. 4. Medulla ſpinalis, interno ſui nucleo, eſt continuata cerebri ſubſtantia, veſtiturque ideò membrana, menyngibus continua. 5. Omnis nervus, intus ideò eſt medullaris; extra verò, ſuâ tegitur membranulâ. 6. Creditur ſpinalis medulla, per medium ſui, quoad vivitur, pervia, quâ ſpiritus motivus diſpenſatur, æquabiliterque per longum illius medullæ, ac nervorum, extenditur. Etenim ſuum iſtud vitale lumen, diradians, defert imperium voluntatis, ſive nutum, ad muſculos, organum exſecutivum motûs illius, quem anima ſibi arbitraliter propoſuit. 7. Mandatum animæ, inſtantaneum eſt. Non quidem quòd ad ſingula motuum momenta (puta in Cytharœdo) ſpiritus decurrant, mandati characteribus inſigniti. Nam quamvis motus contingant adminiſtris ſpiritibus: tardæ tamen nimis horum eſſent obſequia. Quapropter ſolo luminis radio, in inſtanti, mandatum, ſive nutus animæ, defertur. Perinde ut objecta viſus, in momento, etiam eminùs, percipiuntur. 8. Senſus cum 75 nullus, vel ſaltem ſurdus, ſit cerebro: acutiſſimus verò menyngibus; Ergo lumen ſenſus non defluit per ſubſtantiam medullarem, ac centralem nervi, ejusque tubum: ſed anima ſenſitiva diradiat ſenſum, ac præcipuè à menyngibus, per membranas nervorum tegmina, communicatur partibus nervo contiguis, annexisque clientibus. 9. Ergo ſubſtantia duplici, duplicique nutu ſenſitivè, formatur lumen, diradians ad ſatellites ſenſus, ac motus. Fit hinc, quòd ſenſus lædatur, ſoſpite motu, vel contrà. ob diverſitatem participati luminis, per diverſa organa delati. Quare nunquam ſatis laudabilis Altiſſimus, qui tam nobiles facultates in membranis cerebri, ſtomachi, atque uteri locavit, vitam, animam, totumque in ſe hominis regimen, in ſe continentibus! Etenim ſi Chiromantiæ, aut Phyſiognomiæ eſt fundamentalis veritas, ſunt lineæ, tam in fronte, quàm in manu, quæ futuram quandoque Apoplexiam portendunt. Eſt autem ejusmodi ſignatum, à Signante, naturaliter nos conſtituente. Archeus autem ſeminis, nequit prænoſcere ejusmodi effectus: potiſſimùm à caſu contingente orituros (puta ſi ira, vita inordinata, nimiusque Tabaci uſus, Apoplexiæ initia attulerit) ergo ſaltem neceſſum eſt, quod principia Apoplexiæ, non ſint à cauſâ privativâ, ſi in ipſis initiis ſeminalibus celata, & quandóque ſub ſui maturitate eruptura. Quod eſt dicere: Apoplexiam latere actualiter in Archeo, ſive ſemine, per modum morborum hæreditalium, adeóque & graſſari ſic, per integras familias. 76 Saltem notum eſto, Apoplexiam non eſſe oppilationem ſinuli, à pituitâ factam, ut neque effectum privativum: ſed veris, ac ſeminalibus conſtare principiis. Obſtruens autem pituita, (ſi qua eſſet in homine) ſive inde dependens oppilatio, non præexſiſtit in ſemine, multóque minùs apta eſſet, delineare in fœtu, portentos effectus tam ſerotinos. Adeóque pituitam, labentem 77

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 105 sur 328

in quartum ſinum Cerebri, longiſſimè excludunt. Ac per conſequens etiam Academias, hactenus cauſam morbi ejusque re-
78 medium ignorantes. Denique nec intelligibile eſt, quo medio, aut interſtitio natura poſſet pituitam (inobediens, ac non vitale excrementum) ad alterum duntaxat latus, illius exigui anguſtiſſimique ſinûs, ita detinere, ut nunquam ad oppoſitum latus defluëret, propriâ mole, ac liquiditatis fluiditate. Imò, cum Paralyſis ſit in latere dextero, decubitus ſemper tum eſt in ſiniſtro: Impoſſibile itaque eſſet, quin iſta pituita mox non decideret in ſiniſtrum latus, extinguerétque ipſum ægrum, vel ſaltem ambulatoriam gigneret Paralyſin. Cur demum, ſemper ad dexterum vel ſiniſtrum latus, nunquam autem antrorſum aut retrorſum, pituitam iſtam ſinulus iſte abigeret? Præcipuè quod in naturâ non ſit dexterum aut ſiniſtrum: ſed cuncta, reſpectu integri, ſint rotunda. Unde patet, in ipſis organis, Archeo ſcilicet vitali, non autem in pituitâ fictâ illius ſinûs, occultari rationem effectivam, cur Archeus Apoplecticus ſemper ſuam pediſſequam Paralyſin ad latus flectat: Ludicrum verò, quicquid de quarto ſinulo Cerebri Scholæ ſo-
79 mniârunt. Tota ergo ratio veritatis in hiſce morbis pendet, quatenus Archeus format perficitque ideam ſeminalem, quam plerumque reperit nonnihil cadaveroſam in cibis, horumque transmutationibus. Tunc nempe facit vertigines, magisque tenaces, ſi idem contingat in excrementis, in itinere à cibo in alimentum; longéque promtiſſima eſt Apoplexia, quæ in ipſo Archeo Duumviratus ſuam ſigillarem format ideam. Quippe totus in viſceribus Ar-
80 cheus confeſtim velut cadaveratur. Ex deductis demum concludo, Apoplexiam nullatenus eſſe morbum privativum, longéque ab hac diſtare præcluſiones nervorum, ut in vertebrarum detorſione, ſuſpendio, &c. Neutrum quoque oriri ex obſtructione quarti ſinûs in cerebello, ad initium ſpinalis medullæ. Sed Apoplexia genera- 81
tur occaſionaliter ex præludio virulento anodyno, & cadaveroſo, in præcordiis præconcepto. Quod, dum ſuam ibidem acquiſivit perfectionem, maturitatemque requiſitam, inficit Archeum loci, qui ſtatim eô ipſo vires cerebri ſuperat, & conſternat. Non autem, quod cerebrum primariò laboret, ſubditasque partes in conſpirationem ſuæ necis trahat. Paralyſin verò, eſſe 82
partium ſenſitivarum contracturam, à terrore ſolo cauſatam. In particularibus verò membrorum reſolutionibus id liquet: quibus nimirum fiunt topicæ generationes præfati veneni Apoplectici. Porrò Scholæ 83
unius tantùm anodyni meminêre, quod ſoporiferum, narcoticum, ſolóque gradu, inter opium, Mandragoram, atque Hyoſcyamum, diſtinctum, non quod proinde negent, etſi prætereant, plura alia in ſimplicibus. Sunt namque, quæ pauculo ſpatio durationis, ſenſum tollunt, ac mentis valetudinem, relicto motu, prout in epilepticis. Quædam ſolum obumbrant motum, alia utrumque, ac plurima quoque dementant, relicto ſenſu, atque motu. Nec ideò nominanda: prout nec alia, quæ inebriativa ſunt. Cæterùm humor nobis aſſimilandus, facilè in præcordiis, ab Archei inficitur conceptâ anodyni cadaverantis imagine, cui varia veneni ſors in ſodalitium connaſcitur, frequensque in Peſte aſpicitur. Alibi verò, non ferit caput; ſed in habitu ſigillatur: ubi etiam ſubinde, eodem degenerandi privilegio, glaciale Lepræ virus naſcitur. Sed Anodynum in Duumviratu, præcipitat cerebrum, ac pro ſui differentiâ, vertigines, caducum, palpitationes, ſyncopas, catochos, Apoplexiamque generat, & hanc, ut partium metus, ita & paralyſes comitantur. Extra Duumviratum verò, ſedem ſuam ſtupore, gangrænáque frigida mortificat, &c. Errant igitur inſi- 84
gniter, qui maniam opiatis compeſcere ſatagunt.

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 106 sur 328

agunt. Cum omne opiatum, ſit in ſe amens. Quia amentia, nil præter ſomnium vigilans. Siquidem vix decupla opii doſis, ſomnum amenti conciliat, minori autem doſi efficitur nihil. Sin verò aucta doſi, ſomnus amenti obrepat, jam dementiam & ſomnum vigili augebit, ac diſparatas inſomniorum vanitates. Decepit autem Scholas ſomnus, ſponte propriâ amenti adve-
85 niens. Nam is, ut ex causâ bonâ provenit, ita & ſanitatis præcurſor index, amentiam ſolutam iri, ſpondet. Adde, quòd in opio, præter ſoporiferum, ſit connexum virus a-
86 liud. Unde Lethalia papavera ſomno, decantantur à Poëtis. Sed in ſulfure Vitrioli, eſt ſomniferum ſaccharinum, quod ſuavem adportat ſomnum, cum principalium facultatum reſtauratione. Simile eſt in ſulfure, cujus ergo, pulmoniacis affectibus commendatur, ſi ita præparetur, ut nobiscum colludere queat. Somnus laborem adferens, (qualis ex opiatis) malum. Quod virus conturbationes atque tempeſtates deſignat. Itaque ſuavis obrepens ſomnus, cauſis dicandus propitiis. Ergò (iterùm dicam) Apoplexia, Epilepſia, coma, Vertigo, Tremor cordis, &c. ſua habent ſingularia venena, atque anodyna. Vertigo quidem ſubinde inſtar Apoplexiæ ſternit hominem: ſed citra Paralyſin. Quia non anodynum cadaverale: ſed inebriativum habet, quale in Tabaco. Quod ſi in gradu, numero, aut quanto, nocentius evaſerit; efficitur & Apoplecticum. Cæterùm de allio, & aquâ vitæ, dixi, ejusque inſenſilitate: non eſt tamen apoplecticum, quia virus abeſt, & conſtans radix. Saltem per impertinens hùc
87 adfero. Quod anodyna, licèt ſtupefaciant, inſtar frigoris: erroneè tamen à Scholis, inter ſummè frigida locari. Quinimò nec ſoporiferum, in opio friget ſulfur: ſed valde amaricat, ejusque ſal acre eſt, ac ſudoriferum. Amara autem, in Scholis, notabiliter
88 calent. Somniferum ergo, tam in opio, quàm alibi, poteſtas eſt, donumque Creatoris ſpecificum: non autem effectus frigoris. Prout ex profeſſo, alibi de ſomno manifeſtavi. Anodynum autem in epile- 89
pſiâ, ab Apoplectico variat: quia præcipuâ ſui parte, inebriativum eſt. Parce Lector, quòd vires rerum à ſimplicium ſimilitudine denominem, ſiquidem nomina deſunt propria: ut & proprietatum cognitio à priore, quæ nomina dictare deberet.

Poſt tractatus inſenſilitatis, anodyno- 90
rum, ac quorundam venenorum, dolor reſumendus mihi. Repeto itaque, quod dolor, ac ſenſus, fiant immediatè in loco, ſive centro injuriato, nec petito cerebri conſenſu. Sufficit namque, lumen vitale ipſius animæ ſenſitivæ, in omnes quoquoverſum partes, pro neceſſitatis exigentiâ, diffuſum. Nam quilibet partium rector, etiam objectorum notator, ac diſcretor eſſe debuit. Quia animam ſibi utrobique præſentem atque præſidem habeat. Quo pacto namque manifeſtabit anima, ſe ſentire noxia, niſi dolorem in centro injuriato inde conceptum, ſive averſionem, concitaverit? Debuêre ergo membrorum neceſſitatibus inſervire artubus inſerti ſpiritus, abſque conſultatione, ac recurſu ad cerebrum: cum non cerebrum; ſed ipſa immediatè ſentiat anima ubique præſens. Nimiâ enim celeritate opus fuit, ad avertendum ac præcavendum noxia, ideo nuncium ad cerebrum mittere, importunum fuiſſet. Admitto quidem, quòd inteſtini dolor in conſenſum trahat alias partes, easque vel pertinaci paralyſi reſolvat, vel contrahat partes, motui arbitrali ſervientes, dolente rene, ſtomachus nauſeet, vomituriatque, torqueantur ilia, ſtupeatque ſuppoſitum femur; dolens unguis, glandem ſuſcitet remotam. Siquidem animæ præſentia confirmat, non autem tollit partium conſenſum. Itaque con- 91
ſenſus ille in doloribus, dolori eſt peregrinus, & per accidens: nec ideo doloris eſſentiam vel cauſam attingit, aut alienat. Eò quòd conſenſus iſte ſit poſterus ad dolo-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 107 sur 328

rem, ideóque etiam ab eo ſeparabilis. Sentiunt proin ſpiritus partium ſingulares, abſque ſpiritûs influi commercio. Ut in dentibus, ac novâ carne ulceri cavo reſtituta.

92 Etenim quia partes utrobique propriâ vivunt quadrâ, ſenſus eſt juxta organi diverſitates. Sunt & idcirco dolores multi, tempeſtatibus concentrati. Lunæque inæqualitatibus reſpondent, eò quòd in ſpiritu no-

93 bis aſtrali, centraliter ſuſcipiantur. Denique nec cruor, nec ipſe ſanguis arteriarum, ſenſu tactúque animali pollent, licèt ſympatheticè ſentiant, etiam extravenati. Quia vigent tantùm ſpiritu influo. Quæſitum ergo hactenus à Theòlogis, an cruor ab animâ informetur? Putem ego, ſub correctione melioris judicii, nil informari ab animâ animantis, quod non participet de animâ ſenſitivâ. Id eſt, nil informari ab animâ, quòd non per ſpiritum, inſitum partibus, atque animatum, ſentiat. Eò quòd informatio arguat neceſſariò, vitam in animante, ut & vita, ſenſum, obtuſum ſaltem, qualis eſt in oſſibus, & cerebro. Sin verò edulia in ſtomacho, affluentia in paraſtatis, fames, imò & lotium, ſua pariant in animâ ſomnia, animamque ſubter ſomnum, pro nutu concitent. Non tamen inde, vice versâ ſequitur: quod proinde anima edulium, vel lotium informet. Nam licèt anima ſenſerit lotium abundans, premensque: hoc tamen non ſentit ſua objecta. Nam & anima ſentit pungentem cultrum, quem tamen non informat. Ut ergo aliquid ſit ab animâ informatum, neceſſe eſt, ut vivat, & ſentiat, tanquam vitæ

94 ipſius ſubjectum. Senſus ergo ac dolor, ſunt in continentibus ſubjectivè: in contentis autem, tantùm objectivè. Imò quanquam contenta ſint nobis intima, & proximo modo vitalia: ſunt tamen contentorum reſpectu, & animæ ſenſitivæ, tanquam

95 externa. Veruntamen non ſat eſt, dixiſſe cum vulgo, cauſam noxiam eſſe dolorificam: imò nec ſcire ſufficit, vitam ſenſitivam primariò ſentire, atque inde ſpiritum partibus inſitum, ac tandem organa ſtabilia: ſicque nimirum ſenſum reſtari præſentiam noxii. Cum hæc Scholæ ac vulgus quodammodo nôrint. At liquere debet manifeſtiùs, quid faciat immediatè dolorem, & quo pacto dolor fiat ſentiendo. Quoad prius, pungit acus, & inde dolor. Apicula pungit, & vulnerat inſtar acûs: at longè aliter dolet utrumque. Ergo non ipſa continui ſolutio aut diviſio (in utraque punctură alioqui communis) primariò dolet. Siquidem diviſio continui, nil aliud præ ſe, aut citra ſolutionem, efficit. Quæ in Leproſis, & Paralyſi, eſt ſine ſenſu, ac dolore. Sin verò ſolutio continui doleat, ſive non, id cultro eſt per accidens, nec hoc ſolutionem attingit primariò, niſi in conditione occaſionis ſine quâ non: ergo quòd punctura apis aliter doleat, quàm ſolutio æqualis per acum facta, pendet ſanè ex penitiori ſenſûs judicio. Adeóque vel exinde li- 96
quet ſtatim, ipſam animam ſenſitivam immediatè ſentire, cenſere, ac judicare objectum doloris. Senſus autem in Scholis, dicitur paſſivè fieri, prout motus activè. Ego verò jam oſtendi, ſenſum à poteſtate, ſive primario ente ſenſitivo, fieri per actionem: quanquam membra ſubjectivè patiantur, per objectorum ſenſibilium applicationem. Ergo ſenſus fit activè, quia ſenſa- 97
tio ipſa eſt activa animæ cenſura. Quòd autem interim membra patiantur, id cùm ſit ſenſationi per accidens, non poteſt impedire, quin ſenſus fiat ſenſitivè. Eſt quidem idem agens proprium, in iſtâ actione ſenſitivâ, ſenſûs & doloris: quia ipſum agens, eſt anima. Differtque ſenſus à dolore, per judicium animæ, de objectis ſenſibilibus. Adeóque ſenſus, ipſius animæ eſt judicium; actio nempe, non autem paſſio. Scholæ quidem cum plebe nôrunt, quòd cauſæ violentæ inferant dolorem, prout etiam quòd aqua ſit liquida: ſed oſtendiſſe internam thymoſin facultatis ſenſi-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 108 sur 328

sensitivæ, & dolorem manifestâsse in radice, id nondum hactenus intentârunt. Quor-
99 sum conducit consideratio sequens. Viva caro amburitur facillimè, excoriaturque ab aquâ bulliente. Mortua autem caro tardiùs crematur. Estque alia ambustio, si viva manus, quàm si cadaveris uratur. Prior siquidem adustio vesicas minimo ardore excitat, sic ut idem, etiam sub Sole contingat. Posterior verò combustio carnem torret, non secus ac si assaretur: nempe
100 absque vesiculis, & excoriatione. Scholæ etiam differentiam nondum istam annotârunt, quia neque attenderunt. Dicentque fortassis, quod facilius sit excalefacta calefacere; quodque ideo caro viva promtiùs comburatur. Sed supponamus carnem mortuam, prius tepefactam, eodemque gradu caloris, nec secus, ac si viveret: non tamen proinde facilè amburitur, nec eodem modo, quo viva. Non ergo locum habet præfatum subterfugium. Quapropter, cum ab univoci caloris gradûs agente, diversæ contingant operationes, in eodem carnis subjecto, solâ vitâ distincto: ergo necessum est, vitam duntaxat esse illius diver-
101 sitatis causam. Quod est dicere, vitam esse agens proprium sensationis in sensitivis: & vitam esse ejusmodi causam, quæ insuper vim habeat ambustiones faciendi in vivis, & in materia medica, imò etiam resistendi, vel non. Quamobrem reperio vitam, primarium efficiens, ac immediatum sensûs, ac doloris. Siquidem vis ignis, recepta ac introducta in cadaver, non est sensibilis; imò nec propriè ambustiva, qualis in vivis: sed potiùs assativa, vel tostativa. In vivis namque, liquor carnis, per indignationem animæ sensitivæ, celerrimè in acre liquamen convertitur, ac substantialiter transmutatur: qui in mortuis non est vitali transmutationi obnoxius. Adeóque inter fibras, bulliendo & frixando, carnes torret & assat. Caro enim mortua patitur per gradus, quos alia corpora non sensitiva, univoco modo patiuntur ab igne. Verùm in vivis, etiam aqua bulliens statim vesicas parat: pars solida dein velociter contrahitur, & crematur. Idcirco ista ambustionis actio, in vivis ac sensitivis, fit efficienter ab ipsâ vitâ: ab igne autem effectivè, per modum medii activi, occasionalis, & externi. Vita nimirum ipsa, sentiens ignis rigorem, acuit suum liquorem, transmutatque in vesicans, ac dein in escharoticum liquamen. Et quantum scilicet ab igne corripitur, tantundem postmodùm, per dispositionem relictam, corrumpitur, quia mortuum est. Sed quia de 102
sensibilibus sensu notis, tactus est primarius judex: idcirco vix locum habet demonstratio, mansitque doloris historia ac radix, per causas hactenus neglecta. Repetam ergo quædam, quæ anteà in tanto paradoxo, verbo contractiore scripsi. Quamobrem, ad investigandum agens proprium, in dolore, consideravi, quòd Ranunculus, apium, flammula, &c. non vesicent in cadavere. Vesicant tamen carnem vivam. 103
Censui itaque, quòd in ipsâ animâ sensitiva consisteret differentia hujus actûs, & non primariò in flammulâ. Quippe quæ tantum vesicat, quatenus mordicatione, justo acriore, infestat sic spiritus sensitivos, qui ut sensatam acrimoniam mitigent, retundant, aut exstinguant, furit anima in illis, resolvitque ideo propriam membrorum substantiam vitalem, in labumen corrosivum (prout alibi *de peste*) quapropter ipsamet anima sensitiva, ut immediata substantia sensitiva: ita est causa efficienter effectiva vesicæ; flammula verò, quæ in cadavere operatur nihil, est causa effectiva occasionalis, externa, & excitativa. Cujus ergo stupefactæ Scholæ, do- 104
cuerunt, pharmaca esse penitùs inertia, ac velut demortua, nisi priùs à calore nostro, velut coquo, præparentur, & excitata acuentur. Quod sanè suis haud caret angustiis. Statuerunt namque idipsum, quatenus

tenus assumta vel applicata pharmaca non extemplò suas in nos facultates explode-
rent, instar ignis: sed spatio aliquo opus ha-
berent, quo effectus suos, per prævias dis-
positiones producerent. Veruntamen si
requiratur spatium, ut fiat alteratio, quæ
sit effectus pharmaci; id sanè neutiquam
arguit actionem pharmaci, à nostro calore,
alioqui necessariam, ut pharmacum donum
suæ nativitatis nanciscatur, sive agendi li-
centiam, quam à creatione sibi obtinuit in-
columem, plenam, atque liberam. Verùm
(ut dixi) aliter, imò frequenter longè aliud
operatur in vivis, quàm alioquin in mor-
tuis, aut non sensitivis. Adeóque effectus
pharmacorum non fiunt, nisi priùs debitè
applicentur, atque dein appropriatione ex-
quisitiore, suam in nos imprimant potesta-
tem: ut videlicet inde oriatur dispositio,
quam anima sensitiva suo judicio suscitat,
& postmodùm etiam explicat, atque per-
105 ficit. Errarunt namque Scholæ in re medi-
câ, quòd aspexerint causas externas, & oc-
casionales, pro principalibus ac vitalibus.
Idcirco neglexerunt in vivis, ipsisque sana-
tionibus, res effectas, efficientibus propriis,
per graduum debita itinera connectere. In-
sulsum quapropter esto, quod piper, ace-
tum, &c. deberent mutuare suas activita-
tes, & dona, ad agendum suscepta, à nostro
calore. Quasi unicus calor, tam multifor-
mium effectuum causa foret primaria. Quo-
niam reverâ, ut res in nos agat, ad hoc non
alio extra se extrinseco opus habet: sed ut
primariò: ita absque morâ, suas vires, per
dispositionum momenta, statim exserit, si
debitè sit applicata (prout tam de actione
regiminis, quàm tractatu, quòd calor non
digerat in sensitivis, ad longum demonstra-
vi.) Sed quia anima sensitiva (quam Scho-
læ cum calore turpiter confundunt) sus-
ceptas vires applicat, atque inde novam
sibi quandam actionem propriam, ac pror-
106 sus vitalem fabricat. Ideo vires, quas anima
sensitiva à pharmaco suscipit, sunt causæ
effectivæ occasionales duntaxat, possetque
si vellet, easdem præterire, ac negligere.
Quod patet in robustioribus, qui laxativa,
etiam violenta, absque molestiâ, irritóque
potu digerunt, tanquam cibos. Itemque in
morientibus: quibus est quidem pharma-
corum applicatio, sed non appropriatio;
ob neglectum scilicet atque defectum po-
testatis sensitivæ. In robustioribus enim,
non deficit calor excitans, & tamen effe-
ctus nullus. Etenim suscipiuntur aliàs sta- 107
tim vires pharmaci, sensimque magis ma-
gisque procedunt: dein susceptis illis viri-
bus animam sensitivam; hæc, mox bene,
aut malè, se gerit ad illas. Si bene: tunc suis
utitur objectis in fomentum suarum vi-
rium, vel in expugnationem noxii. Sin au-
tem perperam, jam se habet vita sensitiva
morosè, furiosè, iracundè, anxiè, &c. ho-
rumque pathematum Ideas seminales spar-
git in spiritum enormon, in cruorem, in-
que organa à pharmacis affecta, remanent
effectus ideis præfatis conformes. Quod
tractatu *de morbis*, itemque *de peste*, lucu-
lenter demonstravi. Adeóque si mora in- 108
tercedat inter applicatum pharmacum, e-
jusdemque effectum: id nequaquam pro-
pter defectum, aut exigentiam activitatis
rerum; sed contingit propter necessitatem
activitatis vitalis, emergentis, ac subse-
quentis ex impressione, factâ per pharma-
cum. Non enim vis virulenta deest in ictu
serpentis, licèt quandóque ob impedimen-
tum non operetur. Nam agens, ut in nos
agat, indiget applicatione, impressione ap-
propriatâ, & vi sensitiva, velut receptrice
potestatis agentis alterius. Idque, ut pariat
productum, quod revera ac immediatè est
fructus novus, seu vitalis, tanquam testi-
monium sensationis animæ. Etenim sic
multi ita assuescunt laxativis, quòd nequic-
quam tandem operentur. Non quidem,
quòd calor in homine defecerit, aut quòd
laxativa vires pristinas amiserint: sed anima
contraxerit familiaritatem, ex frequenti il-

lorum

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 110 sur 328

lorum usu, adeò ut mitiùs excandescat tandem istis venenis, quàm primis vicibus.
109 Hactenus siquidem verum atque perpetuum est, omnem sensationem in actione & judicio vitali consistere potiùs, quàm in passione. Sive interim ista sensatio contigerit in sensu exteriore, sive in aliquo animi pathemate: sive demum, in naturali, aut sympathetico rerum inanimatarum sen-
110 su. Saltem liquet, quòd pharmaca non egeant prægresso calore nostro, ut agant simpliciter: sed vis sensitiva, quæ est actrix principalis, opus habet agentibus, & objectis sensibilibus, ut sentiat, sentiendóque agat. Ideóque actio rerum sensibilium, utrobique se habet per modum causæ occasionalis, respectu animæ sensitivæ, nec pharmaca proinde operantur in cadavere. Propter defectum principalis ac immedia-
111 ti agentis, quod est vita, sive anima. Unde quoque sat liquet, quàm præposterè pharmacorum vires sint hactenus tributæ agenti, sive efficienti vitali, atque principali; & quàm neglectum steterit agens principale, tam in medendo, quàm efficiendo morbos. Equidem si pharmacum alioqui deberet actuari à nostro calore, ut tali, pharmacum quodlibet semper, & ubique, in omne objectum humanum, actu calidum, æqualiter ageret: non aliter atque pondus aliquod semper sibi uniformiter æquiponderat. At laxativum, eâdem dosi exhibitum, solvit in uno terribiliter; in alio autem, nequicquam: utrobique tamen à calore sufficienter excitatum. Imò in debiliores plerumque atrocius furit, idem quod in robustioribus est citra effectum. Quod autem de colocinthide, flammulâ, ranunculo, &c. dixi, ad alia agentia quoque promiscuè tra-
112 hendum. Imò ferrum candens cremat cadaver, licèt nec æquo modo atque vivum. In vivis enim, primariò lædit sensitivam animam, quæ ideò mirum in modum inpatiens furit, resolvit, & exasperat, sensim proprios atque vitales liquores, in virus acutum, dein carnis fibras contrahit, ac in escharam vertit, imò in viam carbonis. Cadaver verò crematur à ferro candenti, non secus ac si lignum, vel aliud insensitivum foret. Id est, propriâ urit actione ignis, non autem vitæ. Hanc enim prærogativam 113
Scholæ non attenderunt, quæ tamen unica, in limine medendi considerabilis. Actionem autem ignis propriam suo more, prout & pharmacorum potestates abstractas, duntaxat considerârunt. Calx viva, quamdiu sicca manet, non rodit cadaver: vivam autem carnem mox radit, & escharam movet. Cadaver, à calce, totum resolvitur in liquamen, combibiturque, exceptis osse & cartilagine. Sed carnem vivam non consumit in liquamen: verùm transfert in escharam. In universum itaque, vis sensitiva vitalis primùm afficitur ab objecto sensibili: atque inde demum fabricat effectum, sive ens novum, id est, proprium. Juxta conceptum pathema, pro modo læsionis aut injuriæ sibi figuratæ. Estque hic effectus animæ sensitivæ proprius: mediatus autem, in respectu occasionis excitantis. Con- 114
sequenter quoque, cum dolor consistat subjectivè in parte injuriatâ & lacessitâ; in vitâ verò, velut primùm sentiente, commoto, judicante, & indignato, tanquam agente primario; censui essentialem diversitatem dolorum consistere immediatè in affectu motûs animæ. Scilicet dolores pun- 115
ctiles, lancinantes, & ambulantes, nasci ex affectibus mistis, ab indignatione & metu: sive ex agoniâ, profectis. Animadverti nimirum sedulò, contracturam in unoquoque propemodùm dolore. Adeò ut oblato lædente occasionali, statim pars læsa, velut per crampum contracta, corrugataque, dolorem manifestet suum. Est nimirum natura ubique tam prona in crampum, ut nemo virorum cacaturiat, cui confestim scrotum, utut laxum, statim non crispetur, & corrugetur. Ob insiti enim spiritus naturalem aversionem, ab objecto dolente, do-

lor

lor perpetim, quasi comitem habet, sui membri crispationem. Est & præterea dolor, in parte stabilis, prout in ulcere, vulnere, apostemate, &c. Hic enim, ex solâ meràque indignatione æstuat. Hic enim, non seita propriè contrahit, prout in doloribus convulsivis: sed liquorem sui nutritium liquat, commutatque in acrem, salsum, virulentum, ac tandem in vesicantem, vel escharoticum, inducta transfert nequitia. Sunt insuper dolores aliquot obtusi, profundi, modestè rodentes, ac stupidiores, quique errore digestionum exorbitant, morosam potiùs iracundiam, quàm furorem vitæ, secuti. Itaque dolor omnis, è tristi affectione objectorum, causatur occasionaliter, Ab ipsa autem vitâ immediatè procedit, tanquam testimonium sensûs. Imò pathemata animæ sensitivæ, in propriam organorum perniciem, dolor non rarò denotat. Eò quod ista anima apprehendat illas partes malè affectas, tanquam sui proprio vitio insurgentes, ac quasi murmurantes, has nititur corrigere, castigare, &
117 sæpè etiam perdere. In propositis itaque terminis de Lithiasi, uterus Duelech, solâ sui convulsione, ingentes primitùs movet dolores: qui assuetis tandem mitiores evadunt, ob minorem scilicet animæ indignationem. Hinc enim pueri mejunt procul, senes verò propè. Quia puerorum vesica, doloris impatiens, ex retenta urina concepti, sese contrahit, atque comprimit naturaliter. Senum verò vesica, casu jam assueto minùs perculsa, lotium sua sponte elabi sinit. Alioqui laxato sphinctere vesicæ, non est ratio, cur pueri procul mejant, & senes propè, nisi jam dicta vesicæ puerilis contractura, indolensque, atque spontanea, à tergo compressio, adhuc insueta.

118 Doloris occasione Spasmus non est negligendus. Inprimis (non repetam, quæ de torminibus tractatu *de ventis* docui) non dolet contractum, ob contracturam (ut patet de scroto indolenter contracto) sed ob offensionem spiritui ac vitæ illatam. Est nempe contractura, sensationis sive doloris effectus, quanquam contingat accedente contracturâ, etiam dolorem augeri. Ætas mea, quia perversorum ingeniorum ferax, paradoxum hoc cum aliis multis ridebit. Quod tamen sequens posteritas lubens amplexabitur. Scholæ equidem autumâ- 119
runt spasmum, per organa exsecutiva motûs voluntarii, fieri eatenus, quod dicant, ejusdem esse facultatis, functiones sanas & morbidas, quanquam alienis causis occasionalibus excitatas. Musculus ergo, cum solus sit membrum exsecutivum motûs voluntarii, & nervus, organum delativum imperii voluntatis: sequitur (ut docent) musculum, tametsi in spasmo, invitis nobis actum: attamen nequaquam contrahi, nisi ab ipsamet arbitrali facultate motrice eadem, quæ illum, dum est sanus, movet. In
quo, hallucinanter Scholæ sibi contradi- 120
cunt: dum spasmum definiunt motûs arbitralis quidem symptoma: attamen oriri à plethora, vel inanitione, velut causis proximis, atque continentibus. Attamen sat est cognitum, quod repletio, & inanitio, sint causæ naturales; non autem arbitrales: quæ causæ naturales, si nervum abbrevient, aut contrahant, (ut apertè docent) non fient saltem nervorum attractio, per motum arbitralem. Admiror quoque hâc in parte, Scholarum hactenus celebratas stupiditates. Nam inprimis nervus, non aliàs quàm vena, differt à musculo. Hæc quidem cruorem defert ad musculum; & ille, motum. Dein, præter binas spasmi causas, ad Hippocrate fortè inventas, Galenus tertiam insuper addidit, in Scholis admissam, nempe virulentam qualitatem. Etenim viderat Galenus, ab ictu serpentum, spasmum consequi; nec tamen, ictum etsi intumesceret membrum, adhuc potuit credere, repletionem spasmum effecisse. Defectuosus inprimis quod nesciat, an ner- 121
vus ici debeat ut convellatur, an verò musculus.

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 112 sur 328

sculus. Tum, quòd fiant mortales convulsiones, in torminibus, sumtoque helleboro, absque ullâ nervorum læsione, inanitione, repletione, vel veneno colico. Tertiò, defectuosus etiam, quòd cum in spasmo fiat membri retractio, & musculi accurtatio, non distinxerit (ut Principem Medicinæ alioqui decebat) cur venenum, musculum contrahat aut abbreviet, relinquendo sic obscuritatem priorem. Siquidem Galenus dicit nomen Medici, esse inventorem occasionis. Quod nomen hoc
122 loco amisit. Quartò denique, Si spasmus contingat ab inanito, repletóque nervo: id est, propriâ nervi passione: an ergo venenosa qualitas imprimi debeat in nervum, vel in musculum, ut inde spasmus eveniat? Quintò, defectuosus mansit Galenus, & cum eo sequaces Scholæ, cur ictus serpentis, venenosa pharmaci qualitas, &c. fiant propria passio motûs voluntarii, suorumque organorum. Si venenum enim debeat inprimi in musculum, ergo nervus desinet esse subjectum proprium spasmi, & per consequens, frustra supponitur, atque requiritur ejus inanitio, vel plethora. Sin verò venenum impingat in nervum ipsum, quomodo helleborus, per intestina oberrans, nervum primariò afficiet? quomodo pharmacum, adhuc in stomacho detentum, contracturam efficiet, & à vomitu ejus, libertatem dabit? Ridiculum saltem, quòd affectorum musculorum alteritas, speciem mali efficiet, si ab effectis nervis, essentia mali dependeat. Stultumque est, Emprostotonum, Tetanum, opistotonumque, specificè mutari, propter mutationem musculi. Nam Musculus, semper eodem modo, caudam
123 scilicet versus caput trahit. Profectò ejusmodi puerilitates ex ignorantiâ morbi, & temeritate puerilis judicii, necessariò defluunt. Quocirca natura, species morborum, juxta causarum occasionalium speciem, non autem propter differentiam situum, distinxit. Atque adeò, cum Inani- 124
tio, atque Repletio, sint termini planè oppositi, non possent unicam Spasmi speciem producere. Durumque est credere, quod nervi inanitio, tota privativa, sit æquè Spasmo occasionalis, quantum ejusdem nervi repletio. Prout æquè est stupidum, quòd repleatur nervus, in tantum, donec nervum abbreviet, & quod ex nervulo, in latum distento per repletionem, abbrevietur musculus. Quasi nervi omnes possent subitò inaniri, itemque repleri, & in immensum tendi, in singulo epilepsiæ accessu, fictis nimirum humoribus? Quasi spasmus esset musculi duntaxat accuratio, subsequens ad nervi arefacti, vel humectati abbreviationem? & quidem quatenus insueta nervi repletio nervum accurtaret, prout & altera, quæ suâ nervorum ariditate, nervos non minus in longum, quàm in latum, minueret, esse retractionis convulsivæ, & non potiùs utriusque suppositæ causæ errore, nervi paterentur inexcusabilem paralysin? Scilicet tam per obstipationem nervi, à replente (ut ajunt) pituitâ, quàm per exsiccati nervi compressionem? & quasi esset tanta exsiccatio nervi repentina, credibilis, aut in vivente possibilis? Imò, quomodo jam semel arefactus nervus (puta per nimiam, ut ajunt, laxantis hellebori insolentiam) iterum mox restaurationem, arefacti humidi sui radicalis, admittat? Cur fuit necesse, fingere, & admittere, nervi repletionem, vel inanitionem, si citra utramque, venenosa qualitas donet spasmum?
Ridiculum ergo Scholarum dogma de Spa- 125
smi causis, inanitione, & repletione nervorum conscriptis. Nam etsi cum Galeno, etiam agnoscant tertiam, quæ sit malignæ qualitatis: nihilominus in duabus prioribus convictæ hærent. Hallucinantur namque in materiâ, objecto, efficiente, & modo fiendi. Id est, in toto. Quasi nervulus, ad musculum extentus, sæpè vix triplicis

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 113 sur 328

fili groſſitiem adæquans, juſtò amplius humectatus, debitóque aridior, tanto brevior ſeipſo fieret, quantum muſculus, ſorte ad ſpithamum, membra contrahit! Imò quaſi tam impactio hoſtilis humoris, quàm ner-
126 vi inanitio, dolores ſpaſmi cauſarer! Ridiculum huc luti ſiccati exemplum adferunt: cum in vivis ſint impoſſibiles arditates, atque etiam impoſſibiles ceſſent reſtaurationes; dum tamen Spaſmi ejusmodi, non rarò, etiam ſponte eſſent. Putârunt Scholæ, fictas illas humectationes, & nervuli ariditates (quæ vix ſtraminis latitudinem efficerent) muſculum contrahere, vel in pedalem convulſionem. Nec item valet exemplum, quod fides teſtudinis, pluvio cœlo madida, diſſiliat rupta, quatenus imbibito liquore accurtata ſit. Nam inprimis duplò longius extendi potuiſſet, quàm ejus ficta in latum extenſio eandem accurtâſſet: non advertunt Scholæ, membranam madidam eſſe fragilem, ut & ſiccam: ideóque & fides ſervari, in oleo pingues, ne madefiant, aut areſcant. Apage cum exemplis, quæ in vivo locum non habent!
127 1. Nam in vivo, nervi non ita ſiccari poſſunt, ut eorum ariditas ullam cauſet abbreviationem. 2. Semel exſiccati, nunquam humectationem deinceps recipiunt magis, quàm ipſa ſenectus arida. 3. Spaſmum à laxativo ortum, negant à veneno factum: nam ſi in ſolutivo toxicum agnoſcerent, ſibi marſupium abſcinderent. Ergo Spaſmus à ſolutivo, quatenus inaniente tantum, non autem tanquam à virulento pharmaco; eſſet ab inanitione ſcilicet, & ariditate nervorum. At reſtituitur non rarò ſpaſmus à ſolutivo ortus. Ergo non à ſiccitate nervorum natus. 4. Omnis ſenex macilentus perpetuo ſpaſmo, ac univerſali, retractus eſſet. 5. Cum nervus non ſit membrum exſecutivum motûs, ergo nervi abbreviatio non arguit artuum convulſionem, quaſi ad accurtationem nervuli, brachium, aut crus, ſequi deberet. 6. Humectato nervo, (ita ut tantò eſſet brevior factus, quantum imbibito humore peregrino, in latum eſſet extentus) cum ejusmodi humor eſſet planè contra naturam, paralyſin potius, quàm Spaſmum efficeret. Eſt autem paralyſis è diametro oppoſita, tam in ſenſu, quàm in motu, ipſi ſpaſmo. 7. Quî poſſet ictus calvariæ, uno momento, omnes ſtatim unius lateris nervos arefacere, alios verò ſibi oppoſitos, humectando, in latum confeſtim deducere, ut Spaſmum ſimul & Paralyſin efficiant? Cumque tam inanitio quàm repletio Spaſmi in cauſam fingantur, deberet ictus calvariæ utrimque ſpaſmum producere. 8. Non mirum itaque, Spaſmo tam infauſta applicata remedia, ſi cuncta morborum requiſita ignorent hactenus Academiæ. Noviſſe e- 128
nim debebant, omnem Spaſmum eſſe Blas vitale muſculorum, ex Archeo innato ſuſcitatum: cujus occaſio eſt, malignum aliquod irruens in Archeum, muſculorum vitæ inſidians. Quid ſi Hippocrates cauſam Spaſmi, ad inanitionem & repletionem retulerit, reſpexit ad occaſiones vitæ præcedentis. Nimirum quod pergræcantibus, itemque multâ venarum depletione, convulſio frequens eſſet. Mentemque Senis non capiens Galenus, ad nervorum repletionem & inanitionem humoralem, poſtero, ac ſuo commento tabefecit. Spretis itaque ejusmodi anilibus figmentis, juventuti credulæ per Scholas perſuaſis, dico. Mu- 129
ſculis ineſſe duplicem motum, unum nimirum, quatenus eſt organum motûs arbitralis: atque alterum, ſibi proprium. Per quem, etſi ſeſe retrahat verſus ſuum caput: attamen nil obſtat, quin ſpiritus, partibus illis motivis inſitus, illas retrahat ac moveat: prout jam ante, de ſcroto, dictum eſt. Nec enim naturæ repugnat, partes proprio motu locali ſubſilire, abſente animâ: triſti ſcilicet ſenſatione, partes alio imperatore mobiles, furiosè contrahi. Cùm muſculis ſingulariter deſit alius conſpicuus motus,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 114 sur 328

motus, quo designet sibi illatam noxam, præter eum, quo exsequitur arbitralem animæ motum. Quinimò naturale est penitus omnibus membris, & communi partium nisui proprium, illas contrahi ob tristem illatæ injuriæ sensum. Quem locum
130 Scholæ deseruêre intactum. Quare erroneum censui, cum Scholis, Spasmum credere affectionem capitis. Nam jam in hoc recedunt à thesibus suis, quibus supponunt, Spasmum esse ex repletione, inanitione, vel qualitate venenosâ nervorum: nisi malint jam mutatis vicibus, Spasmum oriri ex repletione vel evacuatione capitis. Spasmus autem est accidens spiritûs sensitivi, quod manifestant inprimis nervorum punctura, vel tendinum, itemque febres, sumta venena laxantia, ictus serpentum,
131 atque alia his paria. Nec interim contra arguit, quòd ictus capitis etiam spasmum inferat: cum non minor capiti, quàm intestino, in torminibus, sit authoritas pro fabricâ Spasmi. Tam scilicet Spasmus à capite orundus, quàm à vitâ sensitivâ, virus perhorrescente natus, est clientum musculorum. In ictu capitis, quid statim veneno, latus contractum contaminavit? quidve confestim omnes illius lateris nervos inanivit, aut replevit? nonne cerebrum sternutando quatit? membrana pulmonem ambiens, in asthmate contrahitur sicco? Corrugatur, contrahiturq; pleura, in pleuritide, atque hactenus sponte à costis se avellit? Contrahiturque non infrequenter Mediastinum? etiam Diaphragma notabili pressuræ anxietate angustiatur? Cui hactenus nomen deest, licèt affectus is palpitationi cordis frequens. Splenis quoque obtusi quandóque dolores, contracti visceris sunt indices. Contrahitur quoque stomachus singultu, vomitu, & doloribus stomachicis. Sunt nimirum in his membranis contracturæ interpolatæ, quoties infestans causa occasionalis movetur, recurritvè. Incipiente quoque Hydrope, vel Ictero, imò vel ante natam aquam, aut ventum, sæpè contrahitur, indurescitque abdomen uno latere. Intestina demum, non solâ ventorum distentione (quæ nullos parit dolores, non constipata alvo) sed potiùs contractura sui, ostentant tormina intermittentia. Quod alibi, trans umbilicum infantis, me contemplatum fuisse, scripsi. Cernebam 132
nempè quoties tormina maximè urgerent, quòd insultus epileptici concitarentur: intestina autem, pro doloris mensurâ, variè velut ambulando convoluta, & contracta: intestinis aliàs sedatis, ac planè quiescentibus. Acidum enim atque ponticum excrementum in colicis, pungit animam sensitivam; hæcque dolorem parit, ac quasi per intervalla, contrahit intestinum, ventusque tum inibi concluſus, fortè fortunâ, intestinum tendit. Non igitur colica ventosa (ad distinctionem descendentis Duelech, sic dicta) à causâ: sed à symptomate posteriore, & accidentali, nomen habet. Sic pariter à laxativis sæpè recurrit dolor torminum cum contracturâ, curaturque contracturam mitigantibus. Vix namque discernuntur ventosa, à calculosâ colica: quia idem doloris symptoma, crispatis contractisque intestinis, in utrâque pariter apparet. Sic enim amygdalinum epotum, dolores lenit, quia contracta intestina obliniendo pacat. Itaque cum dolor contracturam pariat, & hæc vicissim dolorem novum; cernimus, quòd dolor dolorem gignat sæpe, ac sui simile. Dein, quoties cuti, venis, arteriis, vel nervis accidit injuria, in rugas se contrahunt per vim animæ sensitivæ. Quam insigniter namque statim arteria, sub dolore quolibet indurescit? Cujus durities non (ut Scholæ arbitrantur) ariditatem arteriæ: sed ejus tensionem, sive spasmum singularem arguit: quæque ob id, instante rursus sudore, contractionis relaxationem, cum mollitudine, prodit. Alioqui siccatæ induratæque arteriæ æqua est possibilitas rehumectandi,

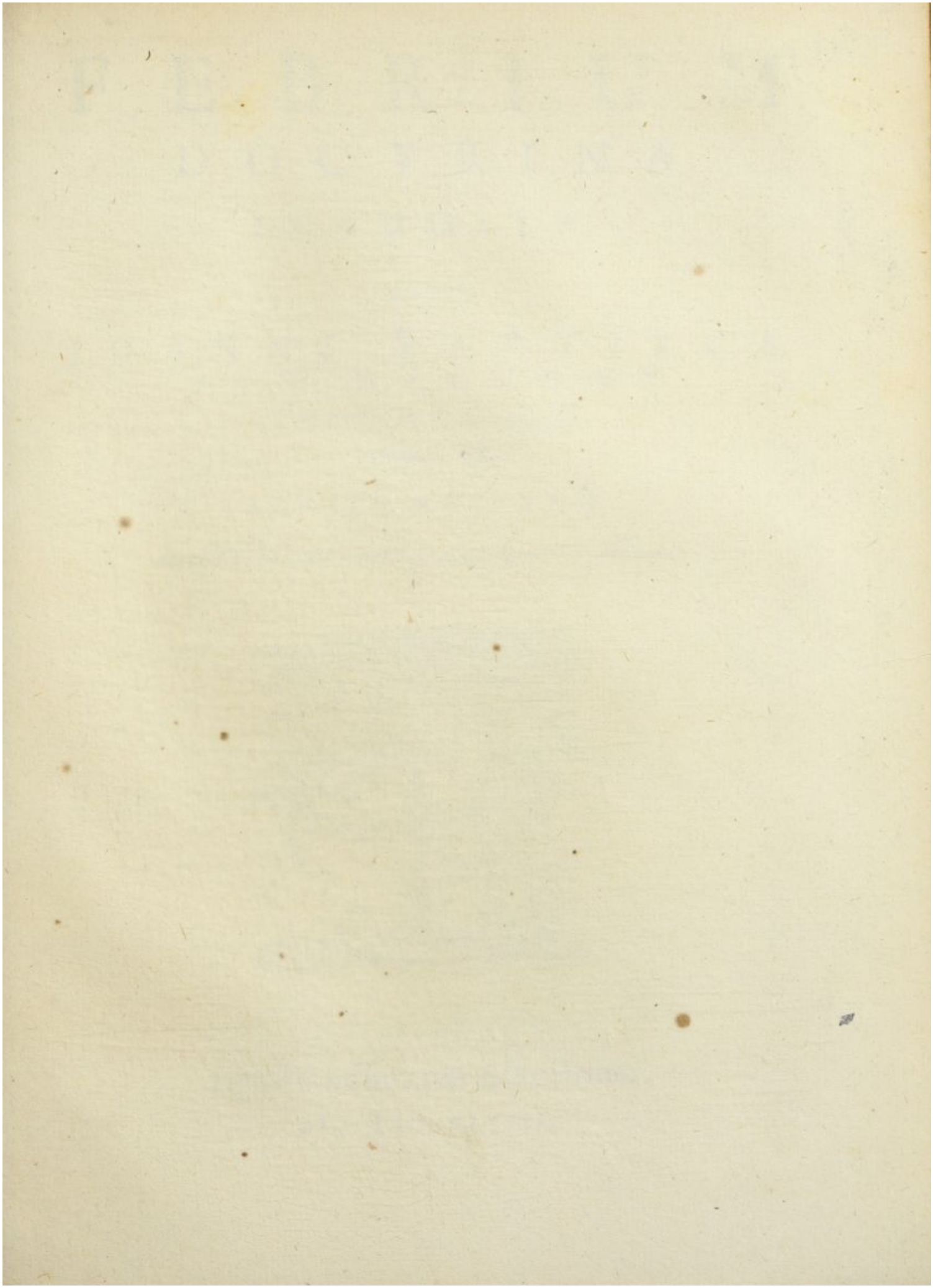
di, quam eſt ſenii, ſpes auferendi. Nonne etiam contracta veſica, expertes ſæpè fefellit Lithotomos? Contrahuntur ſic paraſtata vaſa, in gonorrhœâ, ſpermatis ſti-
134 mulo excitata. Pudendum quoque contractum intrò, ſic ſubinde evaneſcit, ut abſque præputio exſtet nihil. Sic & ſui ſunt muſculorum crampi. Sicque parturiens, per intervalla ſuas ac immanes contracturas patitur, quoties uterus à tergo ſe corrugat, ut latentem expellat ſarcinam. Os pectinis quoque, ad pubem, ſpontaneâ ſui contracturâ, exitum venienti pandit fœtui, atroci dolore. Vidi, & hyſtericis, tendines, loco natali ligamenti, ſponte diſſiliiſſe, contractosque immani dolore, itemque ad priſtinum locum rediiſſe, quæque dum id ſæpiùs eſſent perpeſſæ, mitioris doloris conqueſtas notavi (an fortè in iſto nervorum ſubſultu, & vagâ digreſſione, Scholæ agnoſcent ſubitam inanitionem, repletionem, aut qualitatis virulentæ hoſpitium? horumque ſubitanea exilia?) Nephritidi quoque familiare, & ureteres contrahi ferociſſimo dolore, nil urgente fortaſſis præterquam teneriore ſabulo. Inſo-
135 lentis ſemper ratus ſum ignorantiæ, ventos (juxta Scholas) in nervis, ac tendinibus oriri, vel deforis, in nervis concipi; crampi (ob id enim flatulenti) autores, imò & inde tolli ferè ad arbitrium. Spiritus enim ſenſitivus, doloris horrens, venas, arterias, tendines, atque membranas, furiosè contrahit. Dumque ſubter ejusmodi furores, ſperatum auxilium non reperit, ejus incrementum ſuſcitat. Sic nempe ſpina digito impacta, quatenus dolet, criſpat & indurat arteriam, ejusque pulſum, qui antea ibidem non erat obvius, obdurat, ob ſolam arteriæ contractæ tenſionem. Doloris namque proprium eſt convellere, ac contrahere. Ita quidem, ut os ſupra pubem, & in lumbis, contrahatur ſponte, in parturiente, quanquam nullo ductore aut motore muſculo. Quippe dolor, priâ ſui naturâ, eſt contractivus membrorum, idque motu naturali, & nequaquam arbitrali. quod potiſſimùm in labris vulnerum ſpectatur. quippe quæ indolentia ſunt, quamdiu flaccida labra habent, nec contracta. Scholæ autem in naturâ doloris, 136
contracturas, ut etiam animam ſenſitivam præterîre, transcurrendo ad ventos, decubitum humorum excrementitiorum, acrimoniam, conſonantiam, & deuteropathiam partium, quæ tamen ſcopo doloris ſunt prorſus aliena. quia ſunt tantùm nomina abſtracta, ac plerumque, ne in minimo puncto, cauſam continentia. prout tractatu de cauſis morbificis, tanquam in certaminis palæſtrâ, demonſtravi. Etenim ureteribus (pro exemplo in terminis Lithiaſis) nulla eſt neceſſitudo, dependentia dominii, clientelæ, uſurpationis, poſſeſſionis, conſuetudinis, communitasque canalium, aut excrementorum, cum inteſtinis, aut ſtomacho. Etenim ſi dolente ſiniſtra gutturis parte, ne dextera quidem in tanto angiportu, ſubinde afflicta ſit: quare vicinitatem, ac dependentiam partium, in officiorum deſtinatione, atque ſitu, diſparatarum, & diſcrepantium, meritò non ſuſpicabimur? Sufficit ergo hactenus, quòd omnis dolor, contracturæ autor, præſupponat exoſum hoſpitem. Sunt nempe contracturæ etiam indolentes (ut antè de ſcroto) quæque non tam à dolore, quàm à merâ moleſtiâ, ortum trahunt. Verùm contracturæ dolentes fiunt à cauſis hoſtilibus. Sic nempe dolent, quæ 137
ſpiritum, dictum (propter animam) ſenſitivum, acredine, ponticitate, aut gradibus caloris, vel frigoris iciunt. Eſt autem dolor intenſiſſimus ab igne: ab alcalibus ac corrodentibus, deinde, quia igni proximis. deinceps, ab auſteris, ponticis, & acidis, quia contracturæ finitimis. Mox dein à ſalſis: tum demum ab acribus, atque tandem ab aliquibus amaris. A venenis autem, ut talibus, immanis conſurgit dolor,

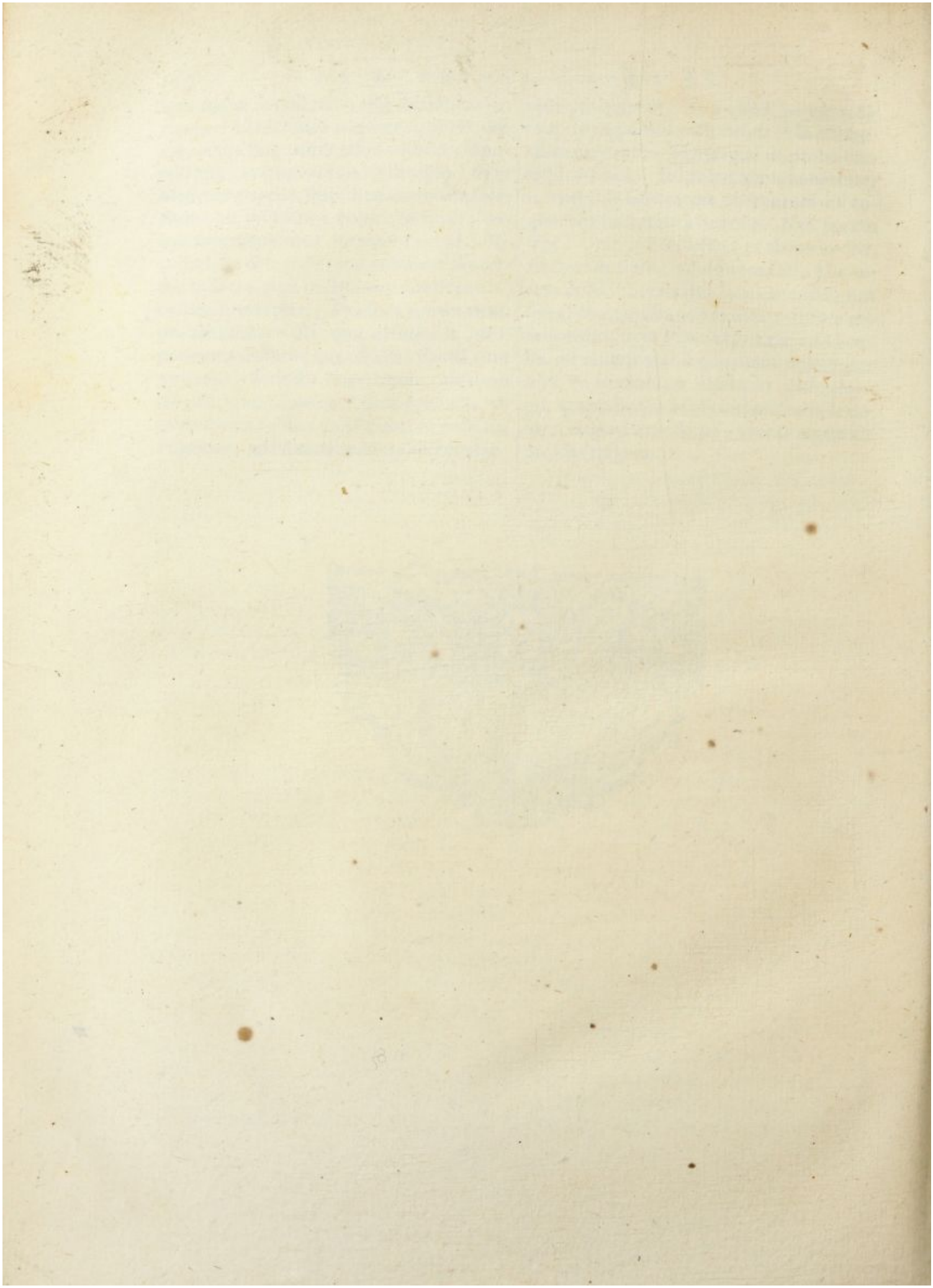
lor, quod in peſte ordinarium,& quia à venenis, ſæpe abſque acrimoniâ,tantus ſurgit dolor; deſignatur veritas. Nimirum quòd à Judicio, animæ ſenſitivæ dolor emanet. Corroſiva enim, cùm ipſam ſenſitivam erodant, ignis inſtar, ipſas partes abſumunt. Alumen autem, vitriolum, aquæ fortes, omphacium denique, atque acuta quælibet etiam, quatenus per ſe fibras organorum criſpant, & convellunt. Proinde excrementa ejusmodi ſunt convulſoria, atque dolorifica. Sunt etiam Alcalia, quæ ſopiunt dolores, in caſibus nimirum, ubi maximas frangunt putredinum aciditates. Etenim ſub caniculâ, dum carnes inſtantem minantur corruptionem, fiunt carnium juſcula ingrato ſapore acida. Unde in podagrâ, colicâ, & ulceribus rodentibus, ac putreſcentibus, primùm concepi dolores prodire ex acido. Dolet item anima ſenſitiva primùm, quæ tandem aſſueta,minùs excandeſcit. perinde ut inſuetus equus, calcaria recuſat. Eſt namque natura in ſe, tota furioſa ac ſymptomatica, ſenſimque doloribus aſſueta, miteſcit. Quare Philautia, & ultio, ſenſu priora, ſive antiquiora ſunt: quòd in naturæ gremio, ante ſenſum, intimè ſeminibus inſint. Iræ enim, agoniæ, ultionis, triſtitiæ, ac metûs characteres, ſive imagines, contracturas, ſuis iſtis Ideis pares, pariunt. Nam cognitione quâ mus non anteà viſam felem horret. ſpiritus laceſſitus concitatur in iram, pavorem,&c. qui ſuâ Ideâ,veluti ſtigmate, in membra, ſuum exſerit furorem. Frigeſcit 1. manus, quia calor ibidem à vita fotus, per frigus exſtinguitur: non autem, quòd ſpiritus vitalis intrò refugiat, relicto ſanguine, cui nupſerat. multóque minus, quòd calor, ut nuda qualitas, intrò migret, abeat, redeatque, tanquam in comœdia. 2. Minuto jam calore, perſiſtente quoque frigore, frigus invaleſcit: ac tum ſtupet ſenſus in manu. Comprimuntur nempe ſpiritus ſenſitivi abſtracti: ſcilicet qui ſunt in nervis, non autem in arteriis. quia ſpiritus nupſit ſanguini arteriali firmius, ac venarum proprium eſt, etiam à morte, cruorem à concretione præſervare. Spiritus namque vitalis, fomento cordis, à retrò ſuſtinetur, quantum poteſt. Ideóque in illo ſtupore, adhuc detinetur vita. 3. In manu languet motus: quia ſpiritus in carne concreti, cùm à tergo per cor non ſat foveantur, ſenſim pereunt, ſenſimque alterantur. 4. Dein perit motus unà, & ſenſus extinguitur, dum videlicet extravenatus cruor grumeſcere minatur: manente adhuc vitâ. 5. Adeóque tandem artus à frigore totaliter privantur vitâ. dum nempe cruor in grumos jam abiit, obiit. In tertiò itaque ac quarto gradu prædicto, calefactâ manu, dolor emergit. Etenim quatenus cor à retrò inſpirat novum ſpiritum ſenſitivum, qui dum mortem in procinctu adfuturam notat, velut ibidem iratus, ſuæ indignationis Ideam ſtatim fabricat, adeóque nativam dulcedinem ſive complacentiam exuit. Prout in tractatu de morboſis ideis, in opere de ortu medicinæ, luculentiùs demonſtrabo. Sic ſpiritus ſenſitivus, qui non à frigore peſſundatus, ſed à compreſſione repulſus eſt: in ſui reditu aliam ſuæ indignationis Ideam, aliumque dolorem velut acicularem concitat. Ignoſcat interim Lector, quòd veneni glacialis nomen mutuare debuerim, abſque frigoris præeuntis neceſſitate: Non enim glaciale venenum iſtud voco: quaſi ſit infrigidatum, uti jam de manuum ſtupore dixi: ſed infrigidans, ſimulque ſtupefaciens, ac ſenſum motumque tollens. Itaque nominis ſimilitudo, non à radice, ſed ab effectu ortum ducit. Ac poſtremò, in hoc parergo, pro operis hujus, & ſenſationis epilogo, ruminemus ſaltem remedia Medentum in Apoplexiâ, ſtupore, vertigine, catalepſi, catocho, comate, contracturis, vellicatione, palpebrarum, oculorum, linguæ,& labrorum. Reperies nam-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 117 sur 328

que ſtatim præſcribi venæ-ſectionem ac enema : Dubitantes nimirum, an ſtercus ani, in ore linguam & labra vellicet, ſopores item, ac ſtupores cudat in ægro, ut in Medente peperit ſtupiditates atque neglectum ; an verò hæc à cruore oriantur : Itaque utrumque mox intentant ſimul. Sequenti die dein purgantia exhibent. Ac tertio, ſudores, poſt frictiones promovent, incertitudine repleti. Præſidia eorum nempe, ſunt univerſalia: quia deſunt alia, & ignorant talia. Ideóque totalia, uſualia, ſunt generalia. Defectu cognitionis cauſarum efficientium, duntaxat circa producta vagantur: non ſoliciti de fabricatore radicali, ac priore, ad ſubmovendum effectum tantùm occupantur. Non quòd ſperent reditum, relinquendo radicem, ut inde ſibi fructum carpant ; (Id namque de probo viro ſuſpicari nolo) ſed lucro nimis anhelanter intenti, de fabricatore morborum nil cogitarunt hactenus à Scholis. Nec mirum ſanè ! Quippe Medicina (ut ab initio dixi, ſic iterùm finio) eſt donum Dei. Hic autem dona ſua ſubtrahit lucro intentis, nec ſemel cogitantibus de mandato: Eſtote miſericordes, ſicut Pater veſter, qui eſt in cœlis, eſt miſericors : à quo omne donum bonum & luminoſum deſcendit. Hæc eſt ergo, quam dixi, luctuoſa inſenſilitatis & doloris tragœdia moderna, eventu ægrorum prorſus tragico.

3

FEBRIUM DOCTRINA INAUDITA.

Authore

JOANNE BAPTISTA VAN HELMONT
Toparcha in Royenborgh,
Pellines, &c.

EDITIO SECUNDA,

Accessit Tractatus contra quatuor humores Scholarum.

AMSTELODAMI,
Apud Ludovicum Elzevirium,
cIↃ IↃC XLVIII.

LECTORI SCIENTIAM,

Sanitatem, gaudium,

JOANNES BAPTISTA VAN HELMONT

TOPARCHA

IN ROYENBORGH,

PELLINES, &c.

P. L. optat.

INDEX CONTENTORUM PRÆFATIONIS.

1 HIc tractatus laceratus è magno volumine, quod inscribitur, Initia Physica nova & inaudita. 2. Elogia Authoris contra Medentes discere recusantes.

VIDI *ducentos fortè Authores de febribus, puduit idcirco tituli: sed cùm penitius rem ipsam consideravi, vidi, quòd alii ad unum omnes, cantum cuculi cecinerint, idemque semper aliis verbis sibi subscripserint. Inde enim deprehendi, quòd à diebus Hippocratis, Medicina steterit, si non retroiverit; saltem non profecerit, quia per novas indies centurias, ivit in circulum. Itum est, non quà eundum, sed quà secuti sunt cæcos ductores, quos Altissimus non creavit, elegitve in Medicos: sed qui per laceras Ethnicismi, & Atheismi fenestras, intrarunt in naturam. Puduit sanè, imò & doluit notissimam morborum febrim, hodie totâ suæ tragœdiæ viâ, adhuc ignorari penitus. Quocirca videor primus esse, qui de febris cognitione, & remedio, aliquid certi statuat. Magnum enim volumen de morborum cognitionibus & sanationibus, ingens certè atque inauditum conscripsi, ab ipsis veræ Philosophiæ incunabilis, insueta nempe principia, vera demonstravi, quolibet demonstrationum genere. Ex hoc opere, laceravi hunc tractatum de febribus, cum indies viderem abusus crescere curando, atque inde non parvam mortalium cladem augurarer. Edidi ergo hunc tractatum, absque cognatis morborum doctrinis, quia scio, plurimos offendent paradoxa principia, qui plus assentiendo, quàm indagando studuere: etsi hoc studii genus quandam*

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 123 sur 328

pigritiam, & penuriam judicii, atteſtetur. Interim ſpero, non defuturos verè amantes, qui in ſanitatem proximi inhiantes, volent etiam à Belgarum jam antiquiſſimo Medico audire, quæ aliàs nunquam. Nemini enim oneroſum eſſe deberet, poſſe diſcere aliorum laboribus; licet tædioſum ſit veteribus, hoc elogium deglutire. Nemo hactenus febres ex eſſentiâ novit, nemo illarum ſanationem ex arte inſtituit, quòd omnes prætereundo veram cognitionem cauſarum, & modi fiendi, remedia quærere neglexerint. In calores, ſuas ſagittas exploſerunt, verumque ſcopum rei prætermerunt. At cum hujus ævi tanta ſit judiciorum protervia, & ſingularis quædam inſolentia, metui ſanè, ne opus meum, ulceroſum hoc ſeculum admiſerit. Indicabit hic tractatulus velut jacta teſſera, quid Dominus de meis laboribus ſtatuerit. Interea qui jam conſenuerunt in ſuis venarum ac virium diminutionibus, durum erit forſitan ab aſſuetis receſſiſſe. Rogo ſaltem, viderint, qualiter animas ſuas, cauſamque viduarum, & pupillorum, omnibus commendatam, cuſtodiverint. Vale.

TRA-

TRACTATUS DE FEBRIBUS.

Definitio febris veterum examinatur.

CAPUT I.

1. Febris hactenus radicaliter incognita. 2. Definitio febris juxta Scholas. 3. Prima Clausula omissa etiam de requisitis Veterum. 4. Alter defectus definitionis. 5. Vanum Scholarum subterfugium. 6. Aliquot anxietates inde consequentes. 7. Alia latibula. 8. Alii contradicunt sensu notis. 9. Luridum argumentum horum. 10. Examinatur sitis febrientium. 11. Argumentum à remedio sitis. 12. Argumentum à pari de sopore sumtum. 13. Aliud à siti in vigore febrium. 14. Febrim malè definire, lethalis est ignorantiæ. 15. Argumentum contra Scholas de calore febrili. 16. Alterum. 17. Tertium. 18. Quartum. 19. Quintum. 20. Calor febrilis non ex materiâ peccante. 21. Alterum argumentum. 22. Tertium. 23. Quartum. 24. Quintum. 25. Calorem febrilem non esse materiæ peccantis. 26. Materia febrilis tantùm occasionaliter calefacit. 27. Opifex caloris febrilis quis. 28. Origo caloris præter naturam. 29. Calefacere & calere ut differant. 30. Calor est accidens posterius, ad essentiam febris. 31. Unde calor febrilis. 32. Febris non est essentialiter calor.

FEBRIS plerosque morbos antecedit, comitatur, vel sequitur. Febri itaque non minùs quàm lithiasi, peculiarem tractatum debui. Quippe quæ licet familiarissima, potissimum tamen nostra saginat cœmiteria, & castra depopulatur. 1 Morbus vel à limine, sive sui initio, notus quidem; at ne quidquam à Medentibus cognitus hactenus, in causis, modo fiendi, sedibus, ut nec in remediis, prout lecto hoc libello, cuivis philosophiæ studiis imbuto, luculenter patebit. 2 Enimverò Scholæ febrim definiunt, quòd sit calor præter naturam, accensus primùm in corde, dein delatus per totum corpus. (addam ex mente illarum, Actiones plerasque lædens.) Apex rei est, quòd genus definiti, sive essentiam febris, vocant calorem non qualemcunque: sed eum, qui præter naturam fuerit, & gradu suo læserit. 3 Adeóque cùm calor ille sit essentialis febri, deberet inprimis ita esse à febri inseparabilis, ut febris mentaliter concipi nequeat, quin individuus sit illi comes calor iste. Inprimis se noviter objecêre Castrenses febres, quæ citra sitim, ac manifestum calorem, accidunt. Id est, ab initio in finem vitæ usque, absque calore suam peragunt tragœdiam. 4 Si dicant has febres Vetcribus ignotas, nec ideò sub definitione comprehensas; concludo saltem inde, has febres nec ideo esse posse febres, vel febrium essentiam non alligari necessariò, sed tantùm per accidens, calori. 5 Dein iterum, quòd definitio febrium ab olim tradita, & hodie etiamnum in Scholis servata, non sit adæquata naturæ febrili. 6 Ac tertiò, quicumque frigus penetrabile medullitus per horas aliquot senserit, febrium principiis, non persuadeat tamen febrim sibi inchoatam vel adesse, sed alium affectum hactenus anonymum. Etenim quanquam concutiatur rigore, dentibus quatiat, labrisque præ frigore liveat, persuadeat tamen sibi per ejusmodi squalores, febrium initia illa, non esse febrium initia: Neque enim, qui talibus initiis moritur (quod plerumque in Intermittentibus fit) verâ febri extinctum, credat qui volet: etenim non soleo de contingentibus sensu notis, alium advocare Judicem præter tactum. Ita enim stupidus sum, quòd de sensibilibus, non nisi sensuum

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 125 sur 328

7 judicio ſto. Medici verò, opinionis Veterum tenaciores, ſubterfugiunt in latibula, ut Galeni ſenſa tueantur: nam quidam volunt, quòd frigus, aut rigor, non ſint febrium initia: ſed principia acceſſionis. Sed hos Galenus ipſe dejicit, dicens: Intelligimus primum nomine paroxiſmi, totius acceſſionis partem peſſimam. Quod ſonat: acceſſionem, & febrim, eſſe ſynonyma. Sed agedum, ſi frigus dicat initium acceſſionis, & non febris, ſaltem acceſſio adventantem febrim dicit; adeóque neceſſariò initium acceſſionis erit initium febris. Alii proin-
8 de, maluêre apertis oculis non videre, non ſentire. Quare dicunt, revera in principio febrili, nullum ſentiri frigus verum, ſed mendax, atque doloſum ſenſuum lenocinium: dumque exteriùs frigent, volunt, quòd internè æſtuent, crementurque vero calore, quamvis aliter ſentiant. Atqui ejusmodi deliria quilibet è medio rure facilè explodet. Nam per aliquot horas, intenſiſſimum frigus penetralia obſidet. Etenim in tam apertâ, & indubiâ frigoris hiſtoriâ, (quæ facti & ſenſus eſt) argumentum ſat
9 luridum proferunt: Intus eſt magnus calor (inquiunt) licet non ſenſibilis: quia ſiti continuâ premuntur, quæ ut eſt ſiccitatis index primariò, hæc tamen in vivis præſupponit æqualem ſibi calorem. Adeóque plus authoritatis meretur ſitis, quàm ſen-
10 ſus. At neſciunt hanc ſitim, non à calore, ut neque à ſiccitate manare, prout aliàs contingit in ſiti naturali. Ideo enim nec exhibito potu ſedari. Quod regulariter fieri deberet, ſi à ſicco vel calido ſitis iſta oriretur. Fallax ergo ſitis, non autem frigus. Oritur namque ſitis ab excremento, quod facultatem iſtam ſenſitivam, ejusque organum, malè affectat, illuditque non ſecus, atque ſi repentè magna ſiccitas adve-
11 niſſet. Nam ſolet acidum ſulfuris (quod in ſe ſicciſſimum & corroſivum) ejusmodi fallacem ſitim delinire, non ſecus atque aqua ignem extinguit. Atqui ſaltem non concedent Adverſarii, ſiccitatem tolli per ſicciſſima remedia: non autem humidorum, & frigidorum potatione potiùs. Sed cur non licet pari ratione ariolari, frigus in febrium initio, ex ſopore invicto? cùm non minùs Scholæ ſtatuant, ſoporem ab invicto frigore provenire, quàm ſitim à ſiccitate. Nec obeſt, quòd ſopor non omnibus 12 adſit febrientibus. Sufficit namque, ac majorem confuſionem adfert, quòd aliquibus ſit frequens ſopor. Sed tandem quò evadent, ſi in vigore febrium (quæ ſtatio eſt 13 febrium æſtuoſiſſima) concedant non tantam ſitim, quantam initio: attamen interiora, tum ad ſenſum, multâ anxietate æſtuant maximè. Quare ſi calorem prodat ſitis, hujusque indicium ſit à calore inſeparabile, ſic ut trementes præ frigore dicantur nihilominus ardere, deberet maxima ſitis premere, ſub calidiſſimâ febrium ætate. Atqui iſtud negant, quid agent ergo propriâ reti capti? Longè itaque errant, quotquot ab accidentibus, per accidens ſubſequentibus, de rerum nativis radicibus ferunt ſua judicia. Eſt ergo lethalis igno- 14 rantiæ, febrim malè definiviſſe, ſi juxta definitionem febrim curaverint. Imò per legem Corneliam de Sicariis, in illos agendum, qui malè curant pertinaciter eos, qui ſuam vitam ipſis concredidêre: Utpote quorum reatu, tot millionum myriades tam infauſtè necantur. Enimverò ſi febris, 15 ſive calor febrilis (ſunt enim hæc duo ſynonyma in Scholis) debeat primùm accendi in corde, neque tamen febrium materia (quam ajunt de uno ex quatuor humoribus putrefactis prodire) conſiſtat in ſinubus cordis: ergo calor, ſive febris, non accenditur primùm in materiâ febrili, fruſtraque inquiritur putredo, ut intimam atque immediatam cauſam caloris præter naturam inveniant. Ac per conſequens, exin ruit definitio febris. Imò inde ſequi- 16 tur, quòd febris primariò, intimè, & immediatè, non exiſtat in ſuâ materiâ unde cauſatur

ſatur (ut volunt) materialiter, & originaliter: ſed alibi, puta in ſolo corde. Iterum ex eadem theſi ſequitur, quòd ut ſit febris, non requiratur accendi materiam peccantem & febrilem: ſed aliud accenſibile, primariò reſidens in corde, & inde labile per totum corpus. Hoc enim accenſibile corpus, unà cum Hippocrate, voco ſpiritum
17 impetum facientem. Sed hoc ultimum, non ex mente Veterum huc attuli: ſed extortum eſt, atque per vim, mihi concedi juſſi; de quo ſuo loco, ubi de causâ efficiente febrium diſſeram. Saltem eo nunc violenter impetrato ſequitur, quòd materia peccans febrium, non propriè accendatur, neque in ſe primariò, vel efficienter caleat, nec quidem calefaciat præter naturam, ſi primum accenſibile accendi debeat in corde. Ergo nec materia peccans in febri, calet ſupra, aut præter gradum naturæ. Sed illud quod in corde accenditur, non erat accenſum, ante acceſſum febris: adeóque omni modo differt à materiâ pec-
18 cante in febribus. Tandem & hinc aptè concluditur, quòd cuicumque intendunt perimere febrim per refrigerantia, ut talia, non intendant ſanare per cauſarum ablationem, per radicum ſucciſionem, evulſionemque fontis, atque fomitis febrilis: ſed dumtaxat intendunt auferre, & corrigere calorem, qui eſt quoddam productum poſterius, hoſpitatum extra materiam febrilem. Applicant nempe ſua remedia ad po-
19 ſterius, non autem ad prius. Siquidem calor febrium, eſt accenſus in impetum faciente Archeo: & radix febrium, eſt ipſa materia peccans. Reſpiciunt ergo tantùm ad ablationem effectus conſequentis, & reſultantis ex poſitione radicis illius, cujus ergo Archeus non quidem à radice accenditur; ſed à calore aliunde hauſto. Dum nimirum ſeipſum accendit propriâ thymoſi, & calore ſuo ad gradum, ſupra exigentiam deducto, in quo totus eſt moleſtus, quatenus ſupra ſuæ exigentiæ amplitudinem eſt delatus. Nec enim putandum, quòd exo- 20
ſæ materiæ febrili, quam peccantem, mecum nominant, ſic inſit aliquis calor, ut deinceps is febriliter calefaciat totum integrale. Siquidem propter quod unumquodque eſt tale, illud ipſum volunt eſſe magis tale. Deinde etiam, quia omne a- 21
gens calefactivum, per ſui ſpecies, fortiùs agat in propinquum, quàm in diſtans. Quapropter ſi materia febrilis ſuo calore reliqua calefaceret, neceſſe eſſet, quòd centrum, ſive nidus quo recipitur iſta materia febrilis peccans, priùs torreretur in cremium, quàm quòd inde aliquod diſtans calefieret. Imò, ſi materia peccans propriâ 22
ſponte caleret, & febris eſſet, is merus calor præter naturam, omnis febris ut talis, deberet eſſe continua, nec intermitteret, donec omnis materia peccans penitus eſſet conſumta in cinerem. Neque ideo ulla 23
eſſet ratio repetitionis, vel recidivæ, cùm materia peccans, ad ſui conſumtionem uſque ex generali proprietate ſemper calefaceret. Quinimo & cadaver tam caleret 24
poſt mortem, & febri torqueretur ardentius quàm dum viveret, eò quòd eadem numero materia, cujus obſequio mors advenit, etiamnum perſtet in cadavere: cumque eam ſupponunt calidam, proprio putredinis calore, magisque ſit putrida poſt mortem, ut & potentius à morte putreſaciens, pluresque afficiat partes ſibi conterminas, quàm dum viveret. Idcirco etiam plus actualiter caleret poſt mortem, quàm in vitâ. At ſanè hic error proditur. Nam febris quæ vivum calefecit, ſtatim à morte ceſſat, omnisque calor cum vitâ exſpirat. Quod nos inſtruere deberet, calo- 25
rem febrilem non eſſe materiæ peccanti proprium, vel inquilinum: quodque calor materiæ peccantis, non efficienter & effectivè calefaciat in febribus. Ergo perpetuò verum eſt, quod materia peccans tantùm occaſionaliter calefaciat: Archeus 26
verò ſit omnis alterationis opifex, adeóque

que hoc titulo impetum faciens, efficienter, primariò, immediatè, ſemper, ubique, & ſolus non calefaciat, juxta axioma.
27 Quidquid in ſanis edit actiones ſanas, idipſum in morbis edit actiones vitiatas. Spiritus enim iſte calefacit hominem naturaliter in ſanitate, idem qui in febribus
28 æſtuat. Per exemplum. Spina querna digito infixa, actu & potentialiter frigida, mox in digito excitat calorem præter naturam. Non quidem, quod calidi humores affluant, quaſi per ſpinam eò convocati, exſpectaſſent ſpinæ vulnus, & qui aliàs ſuis ſedibus temperati reſediſſent. Siquidem cruor vulneri proximus, primus accurrit, aditum venienti cruori præripit. Et ipſe per ſe quoque non calet: ſed ex gratiâ vitalis ſpiritus. Itaque inflammatio, & tumor cum pulſu duro, dolore, & à calore, à ſolo ſpiritu cauſaliter: ab infixâ verò ſpinâ, occaſionaliter dumtaxat, procedunt.
29 Paradigma certè ad febris poſitionem, modum, cognitionem & ſanationem ſufficiens. Nimirum cauſa peccans in febri, non calet ex ſe: calefacit autem tantum occaſionaliter, & ad ſpinæ ſive cauſæ occaſionalis evulſionem ſequitur ſanitas. Solus ubique Archeus effectivè febrim concitat, & quo abeunte per mortem, ceſſat cum eo
30 febris. Ergo calor eſt accidens poſterius,
31 & ſubſequens ad febris eſſentiam. Accendit nimirum ſeipſum Archeus, in niſu, quo cuperet expellere materiam occaſionalem, tanquam ſibi impactam ſpinam. Hanc autem quicunque aufert, ſive id fiat per calida media, ſive per temperata, ſive demum per frigida, is morbum à radice tollit, & eſt naturæ quaſi indifferens. Quia eo ipſo ſedatur, ceſſatque thymoſis Ar-
32 chei. Quamobrem calor, utcumque præter naturam auctus, indicium poſſit eſſe febrium; non eſt tamen ipſe febris, nec illi ideo inter medendum, magnopere eſt inſudandum. Hinc nempe Hippocrates ſeriò monuit, calorem & frigus, non eſſe morbos, ut neque horum cauſas: ſed cauſas (nimirum occaſionales) morborum, eſſe amarum, acre, ſalſum, ponticum, &c. Spiritum verò eſſe eum, qui impetus omnes facit. Galenus dein quingentis facilè annis Hippocrate junior, multum chartæ maculavit, ſuaque dicacitate, ſequaces ad ſe allexit. Poſteritas verò admirata hunc garritum, eundem ſecuta eſt: maximi ſemper fecit, quod fuit minimi. Dein mundus in judiciis frivolis ubique inſenuit, magni æſtimans ſemper ponderis, quod ſuæ eſſet inconſtantiæ ſimillimum.

Nutantes Scholæ introduxêre putredinem.

CAPUT II.

1. *Scholæ coactæ ſunt præter calorem aliud in febribus comminiſci.* 2. *Alter defectus in definitione febris.* 3. *Contradicunt Scholæ poſitis à ſe principiis.* 4. *Quod febrium eſſentia non ſit à calore.* 5. *Senſim obliviſcuntur ſuarum theſium.* 6. *Aroma roſarum calidiſſimum.* 7. *An calor febrilis rectè à Scholis cenſeatur oriri à putredine.* 8. *Febris maligna in quo differat à reliquis.* 9. *Criſis febrium à ſudore ſit ſaluberrima.* 10. *Cur Scholæ refugerint ad putredinem.* 11. *Stolida comparatio caloris in fimo equino.* 12. *Cur fimus equi caleat.* 13. *Gradus caloris putreſcentis rei non ſufficienter totum hominem in febri eſt calefaciendo.* 14. *Putrefactio nuſpiam eſt cauſa caloris.* 15. *Fimus non calefcit à putredine.* 16. *Cur calorem febrilem non à thermis deſumſerint.* 17. *Ignorantia radicum Scholas detorſit ad effectuum conſiderationes & remedia.* 18. *Fimus calorem perdit, dum incipit putrere.* 19. *Cæcitas ingens Scholarum.* 20. *Galenus erroris convictus.* 21. *Cruorem in venis nunquam putrefieri, adeóque erroneum eſt quod de Synocho nugantur.* 22. *Probantur præcedentia.* 23. *Dos venarum.* 24. *Vel ruit natura, vel Scholarum doctrina.* 25. *Paradigma ex varietate cruoris.* 26. *Ridicula tabula cruoris emiſſi.* 27. *Argumentum à Peſte contra uſum Scholarum.* 28. *Iterum à Pleuritide.* 29. *Calores & turbulentiæ cruoris non teſtantur ejus vitia.* 30. *Lurida Scholarum deceptio.* 31. *Humores in febribus ſupponere putridos, ridiculum.* 32. *Contra definitionem febrium præcedentis capitis, aliquot allegantur abſurda.* 33. *Frivola excuſatio per Diariam.* 34. *Impugnatur iterum præcedens febrium definitio.*

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 128 sur 328

nitio. 35. Scholarum inconſtantia. 36. Cruorem non putrere in venis. 37. Corruptio unde. 38. Cruorem hæmorrhoidum non eſſe putridum. 39. Remedium mirabile contra hæmorrhoides, per annulum. Itemque pro aliis morbis.

1 MEditabantur Scholæ, quod non rarò calor per exercitia efflorescèret, febrientium calori non absimilis; qui cùm tamen febrilis non esset, calorem quidem febribus necessarium censuerunt: non indifferenter quemlibet, sed illum qui è putredine suscitaretur. Jam non amplius de calore anxiæ, ut neque de gradu, aut intemperie ejus: sed potius de causâ continente illius. Neque enim sufficere visus est calor graduatus præter naturam pro febri,
2 nisi & is emergat è putredine. Quæ certè particula, torpidè omissa est in præfata febrium definitione. Ergo jam febris essentia, non ampliùs est nudus calor, nec hic distinguet febres ex diversitate caloris (licet
3 species inde resultet, unde essentia) sed humorum putridorum, vel saltem putrescentium varietatibus. Bellè sanè inceptum, sic est à positis terminis vagari, ut cum antea non respicerent nisi calorem, qui superaret consuetam naturæ temperiem, deinde exigant calorem, & subjectum putredinis, quem volunt accensum in materiâ peccante putridâ: non autem ampliùs
4 primum in corde. At cum caloris, non nisi unica sit species in gradu, momenta verò ejusdem plurima: sintque species febrium plurimæ, nec possit multitudo febrium specifica prodire ex unica specie caloris præter naturam. Ergo in esse caloris aliud spectatur præter gradum ejusdem. Non ergo calor constituet essentiam febrilem: sed istud aliud, ratione cujus prorumpit febrium diversitas. Si ergo putredo diversorum, sit causa efficiens diversitatis febrium, tam erit calor causatum putredinis, quàm ipsamet febris: adeóque cum actio causalitatis putridi, aliud quid involvat præter calorem ipsum, non potesit febris esse calor. Jam Scholæ confusè, 5
plurima utrobique adstruunt, ut si ipsas non juvet unum, juvet saltem aliud. Ita ut quamvis præfatam definitionem servent mordicus, eamque adorent: sensim tamen ab intemperie nudâ caloris deflectunt, ad humorum putredinem. Nec sistunt in his nugis, quin insuper ad remedia calida refugiant, oblitæ suarum thesium. Idque sive attentent purgationes, sive demum ad propria febrium specifica sese converterint. Quid namque in medendo est modo so- 6
lennius, quam pro febri dedisse apozemata ex lupulo, asparago, &c. eademque saccharo condidisse? Quid enim aromate rosis incluso est ardentius, sive saporem spectes, sive applicationem; sine quo tamen ipsa rosa merum est cadaver? Quid enim ubique crebrius occurrit, quàm sulfuris aut vitrioli corrosivum (multipliciter suadente lucro adulteratum) julapiis febrilibus immiscuisse? Rhabarbaro denique & scammoneatis, fontes quos fingunt humores elicuisse? Ergo ante omnia 7
ex professo examinandum, an febrilis calor suum debeat ortum putredini. Quamobrem inprimis docui palàm, calorem febrilem nullatenus pendere causaliter ex 8
materiâ peccante. Deinde didici, quod sola febris maligna in hoc à cæteris discrepet, quod sua materia peccans adjunctam habeat putredinem incipientem. Quæ si dein in sui fastigium perreptârit, donec putredo sit in facto esse, intusque manserit, necessariam mox mortem adferat. Sin verò in fieri esse, foras propulsetur (ut in variolis, erysipelate &c.) plerumque sanatur. Eò quòd motum ad extra, plerumque comitetur sanitas. Hinc namque febres cieunt sub finem 9
sudores spontaneos. Estque Crisis, quæ 10
per sudores terminatur, longè saluberrima, & per consequens etiam remedia sudorifera. Confugerunt autem ad putredinem, 11
ut reperirent causam; unde primum frigus, mox dein calorem stabilirent. Assumunt

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 129 sur 328

ideo fimum equinum, actu frigidum, ſponte incaleſcere, propter putredinem, At quàm ſtolidè utrobique, credulo mundo imponunt! Nam vaccinus, ex iiſdem alimentis, meliùs putruit & digeſtus eſt, quàm equinus; tamen non incaleſcit. Fimus etiam equi, qui gramine paſcitur, aut viciis, non incaleſcit, prout dum granis veſcitur; non minus tamen ille, quàm hic, putruit.

12 Neſcivêre ergo, quod calor ſequatur manſa grana, non autem naturam putredinis. Ergò inſulſe traducunt calorem febrilem, ad humores in febri putridos, ab calore fimi nondum putrentis. Neſcivere ergo Scholæ, quòd quo fimus equinus propinquior eſt incipienti putredini, tanto magis orbetur omni calore. Idemque nec unquam proinde putrebit, ſi ſpargatur. At ſolùm dum in cumulum contrahitur madidus, non ſecus ac fœnum & flores, ſi comprimuntur madida, accenduntur ante putredinem. Neſcivêre, inquam, fimum incaleſcere per proprios ſpiritus ſalium compreſſorum. Denique etſi fimus caleſcat in fieri eſſe putredinis, ceſſat tamen omnis calor, ante inceptam putrefactionem in facto eſſe. Adeóque calor fimi, non quadrat materiæ febrili, ſi multò antè latitet putrida (ut ajunt) in receptaculis, & quidem in quartana continuò, & diutiſſimè.

13 Imò nec eſt gradus caloris fimi adæquatus, ut à putrido centro diſpergatur uſque in plantas pedum: quin prius corporis centrum exurat, ubi putridus is humor reſtagnaret. Eſt ergo exemplum fimi planè impertinens febribus, eoque magis, quod non docent frigus, tempore prius, calore. Quinimo in naturâ, nuſpiam putrefactio cauſat calorem, multóque minus in vitali-

14 bus. Nam in putrefiente, eſt neceſſarium frigus, ſi vita ſpoliatur, quæ nobis fons caloris eſt. Etenim diebus intercalaribus Intermittentium, non querimur de æſtu, aut nos moleſtat frigus: quando tamen ſupponunt humores putrefieri. Itaque ſi calor & frigus cauſaliter ſuccedant in putrefacto, ſitque in febrium acceſſu frigus ſemper ante calorem, frigus eſt magis nativum putrido, quàm calor. Idcirco enim à duratione frigoris in febri metimur morbi diuturnitatem, non autem à calore. Tandem oſtendi omnem calorem febrilem eſſe prorſus ab Archeo, ideóque ceſſare ante mortem: quando attamen frigus & putredo invaleſcunt magis. Implicat etiam, quòd calor febrilis eſſet à putrido, & primum ſuccenderetur in ipſo corde, unde putredo exulat. Denique non accenditur calor in 15
fimo à putredine ſui, Nam ſi quotidie novâ equi urinâ irroretur, ne quidem in annum incaleſcet. Certum eſt autem, quod 16
urina non præſervet à putredine, quam verius augeret. Verius enim calores è thermis, vel calce deſumſiſſent: ſed horum calorum cauſas magis ignorabant: quapropter facilius æſtimarunt, unius fimi equini putredinem accuſaſſe. Nec erat cur potius à calore, quàm à frigore, aliisque ſymptomatibus febrilem eſſentiam mutuarent, cum ſint paria ac ſocia febrium accidentia. Itaque ſemper ſtuduerunt debellare accidentia producti: quia radices ignorarunt. Sed cum jam conſtet res materiales eſſe ipſam materiam, quo modo ſanabunt, qui duntaxat ad calores totum ſanandi cardinem vertunt? Saltem cecidit fimi equini ſimilitudo, & caloris febrilis, putredini adſcripta. Nam fimus, dum tantillum putrere incipit, calorem exuit. Ac quamdiu ca- 18
lere poteſt, artifices ſalem petræ exin eliciunt; ſin autem incaluerit, ut ſibi inutilem, ruſticis relinquunt. At Scholæ, hu- 19
morum putredinem accuſant: & quidem unius ac ejuſdem humoris, tam pro frigore, quàm pro calore, & utroque intenſo. Atque per conſequens, unum & idem, duo oppoſita immediatè ex ſe efficeret. Ergo neceſſe eſſet, alterutrum horum, ut ſit per ſe, alterum verò per accidens. Si itaque frigus eſt proles putredinis per ſe, non

poteſt

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 130 sur 328

poteſt ullatenus eſſentialiter includere calorem: ſed tantùm per accidens. Sin autem calor eſt filius putredinis per ſe, nec utique febris tum inciperet à frigore. Sat lucet attamen ex præfatis, quod Scholæ putent, putredinem, febrium eſſentiam: calorem verò atque frigus, accidentia comitantia putredinem. Quare Galenus ait:
20 Cum ſanguis putreſcit, fit bilis. Quem textum ſi admiſerint, iſta bilis erit putrida in ſui ortu, vel non. Si putrida, faceret Tertianam: non autem Synochum vel cauſum
21 putridam. Sciant igitur Scholæ, cruorem in venis putrefieri nunquam, quin ſimul ipſamet vena putreat, ut in Gangrænâ, & mortificationibus. Adeóque petunt principium, qui cruorem emittunt, ne putreat in venis. Item qui Synochum è cruore putrido venarum oriri aſſerunt. Itemque qui cruorem dum putreſcit, in bilem verti a-
22 junt. Quæ ſic probo. Venæ ſuum cruorem, etiam in cadavere, retinent fluidum conſenſu totius Anatomiæ; cruor autem extravenatus, mox in grumum concreſcit. Eſt autem cruoris coagulatio, corruptionis dumtaxat initium, & via ſeparationis integri. Ergo ſi vena cuſtodiat cruorem, à corruptione in cadavere: multò id magis in vivis. Argumento à minori ad majus. Putrent quidem excrementa peregrina in venis: tam propriæ nimirum, quàm alienæ digeſtionis retenta (ut de digeſtionibus alibi) at nunquam ſanguis. Quippe qui juxta Sacra, eſt ſedes, & theſaurus vitæ. Si ipſa ergo vita nequeat à corruptione præſervare ſuam ſedem & theſaurum quantiſper eſt in venis, quando ergo ſervabit eum? & quomodo unquam erit immunis à corruptelâ? Itemque ſi vita, non ſervet à putredine ſanguinem in quo gliſcit, quomo-
23 do præſervabuntur oſſa? Venæ ergo à Creatore ſunt ordinatæ, ut ſanguinem ſervent à corruptione, quia vita confermen-
24 tata eſt ſanguini venarum. Itaque ſub hac quæſtione ruit decus, & deſtinatio naturæ: vel ruit totus ordo medendi hactenus adoratus à medentibus. Sed eſto, quonam ſigno judicant Scholæ ſanguinem putridum? nonne ex colore albiore, nigriore, flavo, ſubviridi, fuſcove? nonne ex materiâ viſcoſâ, craſsâ, aqueâ, tenui? & tandem an non ex conſiſtentiâ, non fibroſâ, vix cohærente, &c. Aſt declaro, ſub pœnâ convicti 25
mendacii, ſi quis velit experiri, quod ducentorum petulantium ruſticorum, & ſanorum cruores, unico die examinaverim: erantque multi illorum, aſpectu valde diſſimilares, colore, materiâ, & conſiſtentiâ, quorum plures diſtillavi, & reperi, medendo æquè utiles. Solent namque noſtrates ruſtici, altera Pentecoſtes mittere ſanguinem, quo largius potirarent. Etenim quanquam plures viderentur putridi, alii æruginoſi, vel atrabiliarii: inprimis tamen ruſtici unde effluxerant, erant admodum ſani. Ergo per cauſam confirmabant, ſe non obſtantibus corruptionis indiciis, cruores à balſami naturâ nequicquam alienos. Quare obriſi tabulam judiciorum ex aſpectu 26
emiſſi cruoris, adeóque confirmavi mecum, à medicis cruorem ſervari juſſum, ut ſaltem hac ratione, unam viſitationem ægrotis adnumerent. Etenim ſi corruptio 27
cruoris uſpiam locum habet, indicétque ſui emiſſionem eo titulo, id ſanè oporteret eſſe in Peſte; Atqui in Peſte eſt venæ ſectio 28
exitialis: ergo nuſquam in cruore eſt putredo, metusque ne putredo cruoris invaleſcat, & per conſequens ſcopus cruoris mittendi hac ex parte erroneus. Suppono quoque viros 30. æqua Pleuritide depreſſos; decem autem illorum, effundere cruorem è venâ apparenter vitiatum (eſt namque cruor pleuriticorum inſtar vini rubri, cui grumi lactis confluunt) reſiduos autem 20. curabo citra cruoris emiſſionem. Certum eſt interim, quod iſti 20. cruorem non aliter affectum habeant, quàm decem quibus ſecta vena fuit. Iterumque, quod ſanatis illis 20. ſi vena pandatur, reperietur

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 131 sur 328

illorum cruor rectificatus, in priſtinum reſtitutus, & longè à pleuritico cruore alienus. Ergo Pleuritici cruor non eſt corruptus, quanquam talis videatur. Quod probo; quia à corrupto, ſive privato, non datur regreſſus ad vitam, ſanitatem ſive habitum. Non igitur cruor ater, lividus, viridis,&c. teſtantur ſui corruptionem: ſed ſolius efferveſcentiæ, aut turbulentiæ fermentalis ſigna præbent. Inprimis namque ſi aquoſior & flavus ſanguis vitium indicaret, arterialis ſanguis, venarum cruore eſſet longè deterior; quod eſt erroneum: etenim non aliter cruor præfatis ſignis diſtinguitur, quàm ſicut vinum turbatur, dum vitis floret, non enim corrumpitur ideo: quippe ſublato turbine, ſponte reclareſcit
29 iterum. Sic pariter febris, cruorem variformiter turbat, alienisque facicbus decolorat. Sed hæ larvæ ceſſant, febre ſublatâ. Equidem inſpectores cruoris, ſoleo æquiparare ferentibus judicium de vino Hiſpa-
30 nico, putantibusque aſpicere lotium. Sed dicent: ſi putredo non inſit cruori, cur ergo tertiâ, & non primâ, vel primâ, & non tertiâ vice ſalit purè rubicundus è venâ? At iſtud argumentum, ſaltem convincit, unam partem cruoris plus, citiúsque turba-
31 ri alterâ, nec totum, aut omnem ſimul. Certum eſt namque, naturam ſenſim lineari viâ, ad ſtatutam ſibi perfectionem tendere. Cruorem ideo prope cor, puriorem eſſe, quàm qui circa primam ejus officinam eſt. Ergo Tertianam, tam Continuam, quàm Interpolatam, ex bile flavâ. Quartanam ex atrâ, ut & quotidianam, ex pituitâ, ſed putridis, conſtare ajunt: errántque. Nam cur neceſſe fuit hos humores (quos alibi fictitios demonſtravi) ſupponere putridos, cùm fateantur Synochum non putridam, continuam, & tribus præfatis atrociorem? Quæ ſanè ſi conferantur, cum propoſitâ febrium definitione, jam neceſſariò, ſanguis in Synocho omni, & ſpiritus vitalis, in
32 Diariâ, conſtante vitâ putrebunt, terminum ſcilicet putredinis aſſecuti erunt. Deinde cùm fateantur Scholæ ejusmodi putridos humores, non conſiſtere in thecâ cordis, & quòd proinde non accendantur primariò in febri, adeóque per conſequens, fruſtra exigatur putredo, ad calorem febrilem accenſum in corde. Si ergo putridi humores, accendant à longè ſpiritum in corde: Id omni lege naturæ, prius fiet cominus, quàm eminus, ſatiúsque omnem cruorem intermedium putredinis calore accendent, dabúntque ſic omnes febres neceſſariam Synochum putridam. Quare nec Quartana ſiſtet curſum, repetétque recurſum, ſi eadem ejus materia putrida, in Splene ſoſpes ad annum exſpectet. Gangrænæ certè me docent, nihil putridi (nam putridum omne eſt mortuum) poſſe dudum perſiſtere abſque ulteriori ſui contagio. Nec ca- 33
pio, quomodo putrebit ipſæ vitæ Archeus, ut Galeno pro Diariâ ſatisfaciat? Quod ſi intelligant Diariam filiam illius putredinis, quæ tandem ſpiritui vitæ inſeritur. At ſic omnes febres, in Scholis, eſſent Diariæ. Denique ſi Diaria, filia putredinis: præſupponitur ergo putredo fermentata ſpiritui vitæ. Unde relapſus ad eaſdem angu- 34
ſtias. Sin autem intelligant incipientem dumtaxat putredinem, ſive diſpoſitionem ad putredinem, ſitque calor effectus putredinis: ergo ſequitur, quod Diaria habebit tantùm diſpoſitionem ad calorem; non autem calorem verum, uti nec proinde vera erit febris. At Scholæ requirunt formalem & abſolutam puttedinem, ut caloris febrilis cauſam inveniant. Oblitæ, 35
quod tunc calor erit effectus putredinis, & non febris: adeóque diſtinguent coactè calorem à febri. Quippe cùm Synochus non putrida, ſit vera febris abſque putredine, & per conſequens, debebit eſſe abſque calore. Interim paulatim deponunt caloris formidinem, nec illi incumbendum in medendo, dum metuenda ſit major noxa à contagio putredinis in habentibus

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 132 sur 328

bus ſymbolum. Præſtarétque ideò putredinem avertere, quàm refrigeriis fruſtra febrim deliniviſſe. At ſanè quæcumque putredini reſiſtunt, ſunt calida. Myrrha enim, jam à bis mille annis, cadavera Memphytica præſervat; quæ aliàs cum Cichoreo, Plantagine, & veſtris refrigerantibus, dudum putruiſſent. Sunt igitur putridorum humorum, ſanguinis item, atque ſpiritus putrefactiones, adeò fabellis ſimiles, quod vix crederem Scholas ſeriò locutas; niſi iſtas theſes, per therapeuticem fataliter etiamnum hodie confirmarent. Pro colophone adhuc unum addam. Quidquid in corpore ſemel corruptum eſt, nunquam iterum redit in gratiam: ſed ſanguis venarum utut videatur corruptus, redit iterum in gratiam. Ergo non fuit ſemel corruptus. Probatur major, quia in nobis corruptio eſt effectus ſequeſtrationis diſpoſitionum vitalium: adeóque præſupponit privationem ac mortem ipſius corrupti. Probatur minor per eos qui curantur à Peſte, Pleuritide, & febri abſque eductione cruoris. Itemque: Si ſanguis unquam cenſendus eſt putridus, vel corruptus, exſiſtens in venis, is maximè erit hæmorrhoidalis: ſed hic non eſt corruptus, quanquam penè velut extravenatus: ergo nunquam cruor cenſendus eſt putridus in venis. Majorem probat tota Chirurgia, de ulceribus, contingentia hæmorrhoidum natis. Probo autem minorem. Quia metallum compono: unde ſi geſtetur annulus, ipſo ſpatio orationis Dominicæ tollitur hæmorrhoidum dolor, & 24. horis evaneſcunt hæmorrhoides tam internæ, quàm externæ, utut maximè protuberent. Ergo ille cruor recipitur in gratiam, & bene ſe habent. Valet etiam iſte annulus in ſuffocatione, & motibus uteri, & morbis plurimis. Cujus deſcriptionem atque componendi modum trado in tractatu ſuper illa verba: In verbis, herbis, & lapidibus eſt magna virtus. Ubi de virtute magnâ rerum loquor.

36

37

38

39

Doctrina Veterum de Circuitibus examinatur.

CAPUT III.

1. Cauſa circuituum febrilium in Scholis. 2. Primus error. 3. Galenus inſimulatur erroris. 4. Quaternarius humorum cur ſuſpectus. 5. Ingens Scholarum & pertinax cæcitas. 6. Exploditur Galenus de loco Intermittentium, multis anxietatibus inde proflui. 7. Computus bilis neceſſariæ pro acceſſu Tertianæ juxta Scholas. 8. Per arithmeticon refellitur. 9. Ex ſuppoſito concluditur, non poſſe in febri eſſe plethoram altero die. 10. Petitio principii in Galenicis. 11. Galenus Anatomiæ ignarus, multos libros de Anatomia exſcripſit. 12. Infauſta medendi theoremata in cladem mortalium à diabolo inventa. 13. Argumentum contra, à capſis deſumtum. 14. Flavam & atram bilem non hoſpitari in Splene, & folliculo fellis. 15. Contra Aſtrologos circulum febrilem in aſtra deferentes. 16. Similitudines in Scholis prælectæ, non quadrant. 17. Aliquot argumenta contra doctrinam Scholarum. 18. Meritum Fernelii. 19. Paracelſi temeritas & inconſtantia. 20. Hominem non eſſe Microcoſmum, ſi Sacris obtemperandum. 21. Paracelſus deceptus.

SAtorum circuituum cauſas Scholæ ajunt; quòd ſcilicet tantundem pituitæ generetur indies, quantum bilis alterna die, & quantum atræ, triduo. Gratulor linguæ noſtrati, quæ hiſce nominibus ab helleniſmo deſumtis, lubens carere voluit. At non ſic cauſam effectricem docent Scholæ, ſed tantùm cauſam remotam, quam ſine qua non, vocant. Itaque indignor meritò, quòd Scholæ quintum humorem pro quintana non finxerint, nec dimidiatum, & ſeſquialterum pro Hepiala, & Hemitriteis. Duplatam item bilem neglexiſſe, pro Tertiana duplici, nec meminiſſe duplatæ bilis atræ, pro duplici Quartana: Non inveniſſe humorem erraticum, ac incertum, pro febri erraticâ: vel humores continuos, & inceſſanter ſurrogatos, pro continuis, ſingulo, alterno, vel terno die exaſperantibus. Ac tandem humorem pigrum, pro febri lentâ. Saltem debebant expoſuiſſe, ſi putreſcens ſanguis mutetur in bilem, quare convertatur totus in pus. Cur cruor purulentus in tabe non efficiat cauſum,

1

2

3

ſum, & expectorationes flavæ non pariant Tertianam: ſed febrim hecticam, idque mox à cibo. Quapropter humorum quaternarius, pro tanto febrium, aliorúmque morborum catalogo, adhuc indies aucto, nemini non ſu pectus eſſe debet. Quantum verò ad ſedem humorum putridorum febrilium attinet, tam ſtupidus æquè in hoc Galenus eſt, quòd ſuum errorem patefacere me puduiſſet, niſi Scholæ in mortalium perniciem eundem mordicus tuerentur adhuc hodie, reſpectum ab antiquitate potiorem venerantes, quàm à veritate; quaſi fontes Sapientiæ in Galeno exhauſti eſſent. Qui ut ſtati tremoris in febribus cauſas reperiret, non niſi fabulas aniles ſcripſit: quarum quoties recordor, admiror ingenuè, quod tot ingenia, jam inde à diebus Galeni, illis potuerint ſubſcribere. In quo ſanè magnam ſtupeo ingeniorum ignaviam indagandi: aſſentientium falſis principiis, ne jus diſputandi erga negantes præripiatur illis. Non itaque amplius Galenum, ſed Scholas alloquar. Utinam ergo mihi exponant, quo ductore, modo, viáque, humor putridus, ſingulis acceſſibus, veniat ab officinis humorum, ad venarum extrema, quæ terminantur in habitum corporis, ſive in carnem & pellem? Nam ſi erat putridus, antequam ad venarum exiles & ultimas extremitates veniret, cur unicus (nimirum bilis vel pituita) à tribus ſeparatur ſociis, ut putreſcat exul, longè à ſuis laribus? Quisve ille tam ineptus Separator, qui innocuum humorem à ſuo compoſito avellit, ad tam abſurdos fines? Cur ergo perſtite eodem ſeparatore in vitam, febris eadem non perſeverat in vitam? Quis pædagogus hunc Separatorem admonet ſui erroris, ut reſipiſcat tempeſtivè? Saltem ſi venarum extrema, non putridum illum humorem corrumpunt; ipſæ venæ erunt magis putridæ, adeóque Gangrænâ laborabunt inexcuſabili. Sin autem in ipſis venarum extremis, ſubſit cauſa ad ſe vocans humorem inſontem, ut eundem penes ſe putrefaciat. At majori compendio, iſtud exſequeretur in cruore ſibi propinquo, in quem jus potiùs habet, & unde, ipſi tam eſt liberum ſeparare bilem aut pituitam, quam idem alias eſt vernaculum pharmaco ſolutivo. Denique ſi lubet è propinquo cruore, paraſſe humorem putridum, fruſtra quantitatem congruam bilis exſpectabit toto biduo. At ſi humor iſte putruerit, priusquam ad venarum extrema attingeret: tum contradicunt ſibi Scholæ, eritque ſedes Intermittentium, non in habitu corporis: ſed in primis humorum officinis. Denique ſi è venis, totus unica acceſſionis vice putridus humor diſpergatur in habitum corporis, uſque in ſui conſumtionem: ſaltem cur ille Separator, aut propulſor (cùm nil moveatur à ſeipſo, quod non ſit vitale) minus erit generoſus in viſceribus, quàm qui in venarum extremis locatur? Tandem, quo delirii fine, hæc humoris putridi erit transmigratio à Meſenterio per Hepar, & Cor, uſque ad extrema venarum? Res periculi plena; metuendúmque quin mox totum ſanguinem frequenti tranſitu inquinet ſuâ putredine, ac tabo lethali. Etenim vel decumanum eſto Galeni mendacium: vel natura humana ſponte propriam meditatur ruinam. Caditque hoc modo revulſionis neceſſitas, per venæ ſectionem oſtentata. Siquidem ſpontanea Intermittentium vi, ſtatis horis, à nido generationis, humor putridus revellitur, imò ſponte profluit, uſque ad extrema venarum: niſi fortè periculoſa cenſeatur iſta revulſio, quæ tota per Cor, trans venam cavam fieri debet, tam in Intermittentibus, quàm per venæ ſectiones. Deinde vel tota materia febrilis per ſingulos acceſſus, trahitur è nido nativitatis, vel non tota. Si tota, non erit cauſa reditus: ſi non tota, exhauritur. Quare novus humor, qui ad ſingulos futuros acceſſus putreſcit, non magis febrilem acceſſum movebit ſui putrefactione, quàm ſui expul-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 134 sur 328

expulsione? Siquidem major labor & dolor dum pus fit, quàm facto pure. Cur isto casu, sedes febrium non erit potiùs in loco putrefactionis, quàm in locis per quæ transit dum expellitur? Cur, inquam, redeunte apperitu, absenti siti, ac vigiliis (puta diebus quietis Intermittentium) putrescet bilis, vel pituita in visceribus? Ejúsque putrefactio, non turbat œconomiam officinarum humoralium? Quare atra bilis, quæ fieret die Lunæ, biduo putrescet in maturam putredinem; & quæ sequenti die fieret, unico tantùm die putret, quantum prior binis putruit diebus? si junctum utraque die Mercurii accessum Quartanæ faciat? Quare quæ fit die Lunæ, suum non movet paroxysmum die Mercurii; & quæ fit die Martis, similiter suum tumultum non excitat die Jovis? ac consequenter si qua facta est die Mercurii, accessum formet die Veneris? Attolluntur Medentum humeri, inarcantur supercilia, & incusantur proprietates occultæ, dum per creditas ac suppositas insanias respondere coguntur ad sensu nota. Cur tandem in rigoribus Tertianæ, volunt esse fel, id quod sub initiis evomitur, & naturam isthac vergere ajunt, si ductus naturæ, eodem intervallo, ex opposito, à centro procedat ad extrema venarum? quoniam natura non movet unico instanti duos motus oppositos, intro & extra, præcipuè causa unius excrementi, quod fel putatur. Cur ista vomitio non tantundem demit de atrocitate accessus, quantum est copiosa illius excrementi expulsio, quod putant ipsam Tertianæ materiam? Si autem in Tertiana superfit bilis residua ab accessu, in suis officinis, cur potiùs putrefacit bilem novam, quàm sibi radicaliter annexos humores? quomodo vomitus amarus, sitis, & tam grandia læsionum indicia, infestant stomachum, dum pleraque mali saburra, ad extrema venarum transmigraverit, ut rigores concutiat. At qui Cauterii notas gerunt, cernunt biduo à febribus, parca, aut nulla emungi excrementa: quæ certè multa essent, si ad venarum extrema, & corporis habitum, tot febriles sordes per accessus singulos laberentur. Scholæ gestiunt rigoris causas tam lepidè fictas, & stolidè creditas. Sed cur Galenus magis attendit humoris quantitatem, quàm promtam ejusdem obedientiam? Nónne bilis ob calorem, & fluxum, licet paucior, sequacior esset ad putrefactivi clientelam, quàm erat alioqui pituita? Sed cur bilis non movet accessum quotidie, si minor medietas ejus sufficiat pro Tertiana? dum scilicet major medietas ejus per vomitum rejicitur? Denique dixisse debuisset, quot unciæ requirerentur putridi humoris, pro singulo accessu. An sex? vel 7
septem? Equidem sæpe, duplum ejus rejicitur per vomitum, sub initium Tertianæ, & paroxysmus est nihilo minor. Ergo si septem adhuc unciæ, ad ora venarum profectæ sint, & duodecim per vomitum excretæ, sint unciæ 19. requisitæ ergo, pro
Tertiana. Cujus si dimidium acceperis 8
nempe 8. bilis flavæ quotidie, & per consequens, duplum pituitæ, erunt ejus unciæ 17. & ad minimum 4. unciæ bilis atræ quotidie: & ad minimum tantumdem sanguinis quotidie, quantum pituitæ: id est unciæ 17. quæ simul juncta, conficientur quotidie unciæ 46. in febriente etiam abstemio, his fabellis qui volet, fidem det, & ex his fistulis Musicus concentum faciat, qui potest. Concludo saltem ex suppositis 9
Scholarum somniis, Nullatenus deberi venæ sectionem, ut neque laxativum febrientibus, si humorum in ipso nascatur tantundem, cùm tantundem consumatur in febrienti abstemio, quia deficiente appetitu, digestione, & cibo, attamen necesse est, hoc pondus compensari ex massa cruoris. Ergo non est instituenda inanitio in febrienti abstemio per biduum. At quæso, unde scivit Galenus, tantundem bilis flavæ, alterno die fieri, quantum pituitæ in dies, & atræ triduo,

triduo. Præſertim qui nunquam cadaver humanum inſpexiſſe probatur 106. locis, ab Andrea Veſalio Bruxellenſe, & Anatomicorum principe? Nam ſi Galenus hoc ſcribat abſque probatione, ſaltem Scholæ ſuo delirio ſubſcribere non tenebantur. Sin autem hoc didicit ab ipſis edoctus febribus, Non poterat utique hoc idem in effectum, ſimul & in cauſam unius rei referre. Abſurdam namque atque ſtolidam principii petitionem continere neceſſe eſt, Idem pro ſeipſo in cauſam, & effectum producere. Puta, Quod Tertiana contingat à bile flavâ putridâ, alterno die, & Quartana die tertio, à bile nigrâ, eò quòd alternis diebus tantundem bilis flavæ conficiatur, quantum atræ toto triduo. Iterúmque hujus rei veritatem probet, quod Tertiana adoriatur alternis diebus, & Quartana tridui intervallo, eò quòd tantumdem bilis flavæ fiat alterno die, quantum atræ triduo. Miſeranda certè medendi theoremata in vere Adoleſcentum propinata, ægris obedire juſſa, & à Scholis hactenus adorata. Unde videlicet ſuccedunt indies morborum infauſtæ curationes in perniciem Chriſtiani orbis, & ſalutis animarum. At ſaltem ſi bilis, ſeſquialtera proportione excederet melancholiam, Splen ad minimum ſuperat ſexies folliculum fellis. Si ergo ratum ſit, quod Scholæ cum Galeno docent, quòd alternâ die tantundem fellis, aut bilis flavæ fiat, quantum atræ bilis triduo; ſitque Splen capſa atræ bilis, & folliculus fellis ſit theca bilis, aut Creator erravit in ſuis finibus, aliter fabricando ipſa illorum receptacula, quàm Galenus ſtatuit: aut fel & Splen non erant condi fabularum Scholæ Medicæ. Proinde alii, quibus non ſatisfaciebant commenta Galeni de febrium circuitu, Aſtrologiam orarunt in ſuppetias, eò quòd febris ſtatutis horis ſubinde repetat. Sed & hi alliduntur ad alias anguſtias, dum omnibus horis incipiant febres; itemque aliquot horis retardent, aut anticipent, imò per aliquot vices ſileant, & obdormiant. Unde non ſat ratum fecere, humanam naturam ad lubitum Aſtrorum cogi, ut neque materiæ febrili ſyngamiam cum Aſtris eſſe. Quisquiliæ, & vani tinnitus ſunt, auribus credulis effuſa. Alii quoque tandem per ſimilitudines quæſtioni ſe ſatisfeciſſe rentur, ſi dixerint, febres ſe habere per modum aliorum ſeminum: quorum quædam nempe citò germinant, ut Naſturtium; Petroſelinum verò longè ſegnius. Sed non valet exemplum, quod litem lite reſolvit. Nam ſemina, quæ tardius reſolvuntur in humido, propter gummoſam oleitatem, etiam pigriùs germinant, ut & alia promtiùs, quæ mucilaginem, ſucco terræ viciniorem obtinent. Quocirca ejusmodi ſimilitudo nullatenus ſpectat febres, quibus nolunt fieri paroxyſmos, ob reſolutionem facilem, aut difficilem: ſed ob humorum putridorum affluxum parcum, aut copioſum. Alioqui ſanè pituita à putredine alieniſſima, vix ſeptimo die affligeret, ubi interim atra bilis (quæ cadaveri cenſetur, vel carni ſimillima) longè citiùs putreret. At ſaltem ſtante doctrina Scholarum, de rigore & circuitu febrium, neceſſum eſt Tertianam ſanari, per exhauſtionem materiæ in acceſſu, & defectum novæ bilis, pro futuro paroxyſmo requiſitæ, ſi patiens toto biduo, à cibo & potu abſtinuerit. Sed conſequens eſt falſum, ergo & theſis Galenica. Sin verò Scholæ doceant, dicantque, tum novam liquari bilem è cruore. At hoc eſt naturam plus ſolicitam fingere, ut febrim conſervet, quàm aliàs vitam, vitæque theſaurum ſanguinem. Denique iſta bilis è cruore ſeparata, vel patrata, ſi putrida eſt: cur non unà cum bile præcedentis acceſſus, eſt ablegata per venas, quæ jam antea in venis cum cruore detinebatur? vel an fortè iſta reſidua atque putrida bilis, prænovit contingentem fore bidui abſtinentiam, ut ſcilicet in hunc defectum ſe reſervaret, ad continuandam febrim, alioqui

12 13 14 15 16 17

qui præbilis penuriâ perituram? Vel an natura ſibi complacuit in cuſtodia bilis putridæ? Quòd ſi verò iſta bilis è venis affluens, non ſit putrida; profectò jam inſanit, atque furit natura, quòd cruorem diſſolvat potiùs, ut habeat quod putrefaciat, in continuationem futuræ febris. Sed Scholæ Galenicæ fatentur illam putridam, ſingulisque acceſſibus effundi per venas humorem putridum, ac deferri in exiles venarum extremitates: illúdque eſſe cauſam tremoris, acceſſus, & frigoris immenſi. Cujus videlicet humoris putredo, dum ibidem magis intenditur, mox dein cauſet tantum æſtum. Has ego cenſui aridas ſtipulas, indignas fabulas, miſeranda figmenta anilia, & generi humano pernicioſiſſimas ignorantias. Ac ſanè Fernelius hanc Scholarum 18
inſcitiam detexit primus. Quare Rondeletius, & aſſeclæ Galeni, in Fernelium, tanquam Scholæ deſertorem, atque Apoſtatam invehuntur. Fernelius itaque nidum Intermittentium, circa Stomachum, Duodenum, & Pancreas, primùm ſubodoratus eſt, & Continuarum ſedem, circa Cor fixit quidem: ſed à veteri curandarum febrium normâ non auſus fuit deflectere. Cæperat enim apertè contra præcedentes Scholas diſputare, pro febrium nido: ſed poſtmodum inter abdita ſe occultavit; ſtramineis nempe vinculis humorum putridorum ſe extricare nonvalens, paſſus eſt ſibi eripi febrium eſſentiam, & cognitionem. Paracelſus verò febrium rigore terrefactus, 19
febrilem cognitionem auribus tenere ſibi perſuadens, ſuo ſibi Microcoſmi invento allegorico titillans, febrim definit morbum ſulfuris ac nitri: atque alibi iterum, terræ motum Microcoſmi. Quaſi ſulfur & nitrum, ſeipſis fierent longè frigidiora, dum è limo (vel limbo, ut ait) Microcoſmi ſeparantur, & ultro poſt horas aliquot, ſponte accenderentur igne Ætnæ. Etenim ut Galenus inveſtigandis cauſis ubique ceſpitavit, adeóque in eo ſe prodidit non eſſe medicum, (cujus nomen ait, Inventor occaſionis:) Ita Paracelſus, mirâ licentiâ lapſus eſt in Microcoſmi paræmias Medico indignas. Dura quippe lex eſſet, quæ ho- 20
minem, nuditer ut Macrocoſmum referret, præcipitaſſet in omnium morborum ærumnoſas neceſſitates. Ego certè gratu- 21
lor animæ meæ, quod figuram Dei vivi referam; non autem mundi. Deceptus fuit bonus hic vir, quod neſciret ignem nuſquam accendere, niſi ſuccendatur priùs, nec utut finxerit, eſſe in nobis ſilicem & chalybem, ſimúlque concuſſorem in puncto attritionis ſilicis. Non ſanè opus fuit his, ut neque pulvere pyrio, pro calore febrili, niſi primo appulſu crememur, & dehiſcamus medii. Deeſt ergo in nobis materia actualis ſulfuris, & ſalis petræ: deeſt connexio amborum, deeſt ignis actualis. Ac tandem deeſt corpus, quod iſtam accenſionem unico toleret momento. Næniæ ergo, & fabulæ ſunto, febrium cauſæ & origines in Scholis.

Phlebotomia in febribus examinatur.

CAPUT IV.

1. *Ratio unica contra humores; cætera alibi.* 2. *Propoſitio univerſalis pro Phlebotomia Galeno authore.* 3. *Syllogiſmus contra eundem.* 4. *Probatio logiſtica.* 5. *Quod Plethora boni cruoris ſit impoſſibilis.* 6. *In venis non ſubſiſtere unquam cruorem corruptum.* 7. *Non poſſe dici plethoram in ſtatu neutro cruoris.* 8. *Ex theſibus Scholarum, nunquam indicari venæſectionem.* 9. *Quid ſit propriè cacochymia in venis.* 10. *Coindicationes loco Indicationis propriæ, & oppoſitas contraindicationi, perperam quadrare.* 11. *Propoſitio Authoris contra venæſectionem in febri.* 12. *Scholæ infamant ſua laxativa per probationes venæ ſectionis.* 13. *Fines coindicationum.* 14. *Præmonitio Authoris.* 15. *Quomodo refrigerat ſanguinis miſſio.* 16. *Miſeranda hiſtoria Infantis Cardinalis.* 17. *Summè notandum contra Medicos cruoris avidos.* 18. *Conſcia mens mille teſtes.* 19. *Argumentum inde ſumtum.* 20. *Eſſentialis ſtatus febrium.* 21. *Explanatio præcedentis Argumenti de refrigerio, & ſubterfugia Scholarum.* 22. *Non iri ab uno extremorum ad aliud, malè à Matheſi duci in Medicinam.* 23. *Elenchus eſt in medendo.*

24. Argumentum ex theſi Scholarum opponitur. 25. Fucus Scholarum ex pertinaci inſcitia. 26. Vires obtinent primatum indicandi. 27. Opponitur Hippocrates de Athletis: ſed malè intellectus. 28. Depletionum differentiæ. 29. Minus nocet febris, quàm venæſectio. 30. Obligatio Medentum. 31. Intentio generalis in febribus, & huic oppoſita venæſectio. 32. Semper venæſectionem obeſſe probat Matheſis. 33. Incertitudo medentum, principiorum defectum arguit. 34. Venæſectio nequit minuere cauſam febrium. 35. Argumentum à ſufficienti enumeratione. 36. Aliud à cruoris qualitate. 37. Quorſum cogantur Scholæ. 38. Spes vana in emiſſi cruoris mutationibus. 39. Vanam coindicationem Phlebotomiæ pro revulſione, tam in febri, quàm menſtruo. 40. Derivatio in morbis topicis quandoque utilis: ſed in febribus impertinens. 41. Venæſectio nocua in Pleuritide. 42. Diſcant ſcholæ à ruſticis ſua axiomata eſſe falſa. 43. Revulſio in febribus norma. 44. Quid Medici ex hoc capite diſcere debeant.

ANtequam ad ulteriores ſcopos pergam, debebam repetere, quæ alibi longo tractatu demonſtravi. In natura videlicet non eſſe duas biles, & pituitam, tanquam partes conſtitutivas cruoris, niſi tractatus febrium ſuccinctiorem me poſtularet, præcipuè quòd iſthæc per ſe hoc loco ruant: ubi non humorum, niſi putridorum fit mentio, cùm animal putridum non ſit
1 ampliùs animal. Duo igitur præſidia univerſalia medendi tantùm examinabo, Phlebotomiam nimirum & Purgationem, tanquam binas Medicinæ columnas, quibúsque colliſis, totum ædificium, ſponte velut in rudera concidit, ablatísque his præſidiis, Medentes deſerant infirmos, non habentes remedia, præter corporis atque virium diminutiva, quæ ſigillatim attingam
2 univerſa. Enimverò ex conſenſu Galeni, in omni febre (hecticâ exceptâ) requiritur Venæ ſectio. Scholis itaque, & exitioſæ hujus ſeculi conſuetudini hunc ego Syllogiſmum ſtatuo.

3 Phlebotomia eſt inutilis, ubicumque non indicatur neceſſaria: ſive, ubi Indicatio illi propria deeſt: Sed in febribus non indicatur neceſſaria. Ergo Phlebotomia in febribus eſt inutilis. Probatur major. Quia finis eſt cauſarum directrix prima, & diſpoſitrix mediorum ad ſe. Ubicumque ergo finis non indicat neceſſitatem mediorum, fruſtra comparantur ad finem non requiſita. Præſertim ubi ex contraindicatione conſtat, cruorem non emitti abſque virium jactura. Perperam ergo inſtituuntur ejusmodi media, quæ finis indicat fruſtra, inutilia, & cum virium diminutione fieri. Minorem autem probat Horatius Augenius de Monte ſancto, tribus libris ex profeſſo. Docens Academiarum conſenſu, quod ſola plethora, ſive venarum nimia plenitudo, id eſt, nimia cruoris abundantia, ſit indicatrix phlebotomiæ. Neque id quidem directè ad ſanationem febrium: ſed ob plethoræ evacuationem. Atqui in febribus nunquam ſubſiſtit plethora: ergo nunquam in febribus indicatur phlebotomia, & per conſequens, eſt hæc omnino inutilis. Concluſio eſt quidem nova & paradoxa, attamen vera. Quod igitur pluribus erit probandum. Ipſe Galenus probat ſubſumtum. Docens ſingulo febrium acceſſu plus bilis difflari, quàm biduo generetur. Interim cætera membra non ceſſant nutriri conſueto ſanguine. Id eſt, adhuc præter conſumtionem à febri cauſatam, ſuam taxam cruoris ſoliti conſumunt. Quæ præ- 4
cedenti capite, ex humore per vomitum rejecto, in computum redegi. Jam verò illud ipſum majori conniventiâ inculcandum eſt. Quocirca ſi bene valenti, quotidie fiant unciæ octo cruoris, neceſſùm eſt, totidem quoque indies in alimentum abſumi, aut aliàs, mox in immenſam molem homo protuberaret. Quid ſi ergo benevalenti quotidie decedant unciæ octo cruoris: certè non minùs conſumet febris. Ergo cùm nulla, aut pauca ſit ciborum appetentia, digeſtio, & ſanguificatio, neceſſariò quoque mox binis diebus, plethora, ſi qua ſit initio, deficiet, ceſſábitque ejus indicatio, pro cruoris miſſione in febriente. Quod

autem

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 138 sur 328

autem mox in febribus non ſit ampliùs plethora; hoc vident, quotquot ulcera è cauterio patiuntur. Quæ ſcilicet mox à febribus ſiccantur, nec ſolitum pus dant. Inprimis autem notandum, ut nunquam vires peccare poſſunt abundantiâ, nequidem in Mathuſalem: ita nec bonus ſanguis, peccat nimietate, eò quòd vires vitales, & ſanguis, ſint correlativa. Quia juxta Scripturam, anima, ſive robur vitale, eſt in ſanguine. Ex conſequenti ergo, nunquam poteſt eſſe plethora in bono ſanguine. Ab altera autem extremitate, præcedenti capite demonſtravi, non contineri unquam in venis, ſanguinem corruptum: ergo, ſi qua ſit unquam poſſibilis plethora venarum, illa deberet conſiſtere in medio ſtatu cruoris, inter corruptum & optimè ſanum: ſive conſideremus eundem ſtatum decidentiæ & neutralitatis, vel demum, quatenus ex utroque miſtum, ſaltem meminerint Galeniſtæ, bonum provenire ex integrâ causâ, malum verò è ſingulis defectibus: adeóque hunc ſtatum non dici plethoricum: ſed cacochymicum. Nec optare venæſectionem: ſed potiùs purgationem, quæ ſelectivè malum educat, bonum autem relinquat. Adeóque ex ſuis theſibus, nondum probari venæſectionem ullatenus indicari. Nam juxta rei veritatem, jam ante oſtendi, non conſiſtere cacochymiam in venis, quæ ſcilicet eſt dumtaxat cruoris turbatio: ad quam ſublevandam, non indicari turbati cruoris exhauſtionem, quantum turbatoris affectus ablationem. Potiſſimùm quòd ſit purior ſanguis, qui per cordis centrum tranſiens, ſuam depurationem eſt ſortitus: ideóque qui è cubito trahitur, primúsque educitur, purior erit, relinquetur autem intus impurior. Porrò cùm jam conſtet deeſſe plethoram in febribus, quæ ſanguinis emiſſionem requirat, idque quadamtenus Scholæ olfecerint; ſubſtituerunt loco Indicationis aliquot coindicationes, quaſi æquiponderantes Indicationi adæquatæ in natura, & præponderantes contraindicationi, quæ alioqui ſanè, cùm à virium conſervatione deſumitur, tota primatum obtinere debet, eo prorſus nomine, quòd omnis febris citò, tutè, & perfectè ſit curabilis abſque venæſectione. Enimverò pro omnibus tam diverſis clientum humorum putrefactionibus, & febribus inde manantibus, unico venæſectionis præſidio ſtatim utuntur: quia affatim (ut ajunt) ſuccurrit, & ad lubitum ſiſtitur. qua ſaltem diſtinctione, ſua laxativa quodammodo infamant. Ajunt namque licet venæſectio naturali, atque unica ſui indicatione, propter plethoram requiri videatur; imò nec illa humores putrefactos propriè auferat: attamen refrigerat, venarum ſarcinam exonerat, vires recreat, partem mali humoris unà cum bono demit; fluxúmque humorum ad nidum putredinis, per derivationem ac revulſionem ſiſtit, pacat, avocátque. Quapropter natura ſolamen ſentiens, cætera felicius, faciliúsque ſatagit. Bona ſunt verba, ait ſus, comedens pſalmos pœnitentiales: at non proſunt famelicæ. Hæ ſunt videlicet coindicationes, quibus continuandam mortalium perniciem perſuadent, quibúsque ſigillatim ſatisfaciam. Atqui ante omnia prænotum volo, Quod quamquam in robuſtiori & pleniori corpore, notabilis læſio per cruoris emiſſionem non ſit, imò non rarò mox ſublevari, etiam ægri ſanari videantur: non poteſt tamen non improbari venæſectio, cum citra eandem felicius ſanentur febrientes. nam utut ad primam vel iteratas venæſectiones, ſæpe febrium atrocitas remiſerit: id ſanè non aliàs contingit, quàm quod Archeus ſubitam virium depletionem, ac indebitam refrigerationem perhorreſcat, adeóque expellere materiam febrilem, & fungi officio, negligat. Qui verò per phlebotomum curari videntur: certè recidivant, ſaltem tardiorem, minúsque firmam conſequuntur valetudinem. Quam aſſer-

assertionem Turcæ probant, magnáque orbis pars mecum venæ apertionem ignorans, quippe quàm Deus in natura nusquam instituisse legitur, aut approbasse, imò ne quidem ejus mentionem fecisse. Quod autem ad primum coindicationis scopum, qui refrigeratio dicitur, attinet. Profe-
15 ctò, sanguinis missio non alio titulo refrigerat, quàm quatenus de calido vitali furatur. Non autem, quòd vim frigefactivam & positivam obtineat. Quo saltem nomine, debet ejusmodi refrigeratio esse nocua. Cur quæso, in hectica non aperiunt venam? an non indiget febris refrigeratione? vel desinit esse febris? At de-
16 ficit cruor hecticis, quare defectu cruoris, & virium, facilis est noxæ animadversio per phlebotomiam allatæ, quam alioqui vires robustiores tegunt. Anno 1641. 8. Novembris dissectum fuit corpus Principis Ferdinandi, Hispaniarum Regis Fratris, Cardin. Toletani, qui 89. diebus Tertianâ febri agitatus obiit ætatis 32. annorum. Etenim sublatis corde, hepate, & pulmone, adeóque dissectis venis & arteriis, vix cochlear cruoris in cavum thoracis confluxit: planè nimirum hepar ostendit exsangue, cor verò instar crumenæ flaccidum. Biduo enim ante mortem, plus edisset, si ipsi concessum fuisset. Fuit nempe per venæsectiones, purgationes hirudinésque ita exhaustus, ut dixi, non desinebat tamen Tertiana
17 suum typum servare. Quid ergo tanta sanguinis evacuatio profuit? Quidve refrigeratio ista palàm fecit, nisi quod vana essent ejusmodi evacuantia, quæ ne punctum
18 quidem febrium tollerent. Estne ista medendi methodus quæ facit Medicum, quem creavit & honorandum præcepit, ob sui necessitatem, Altissimus? Si nesciat in viro juvene curare Tertianam; quorsum conferet ista methodus? Estne illa ars, cujus eget infirmus, & non sanus? Utinam atque utinam Princeps bonus ille, non fuisset usus? Qui cum Cortraco redux à Senatu Bruxellensi salutaretur, convalescens ab agone mortis præ cruoris & virium minutionibus, tum firmus obambulabat in cubiculo. Horrent itaque medentes, suos febriculosos exponere ad occursum frigidorum, quibus scilicet statim, atque affatim, experirentur refrigerantium virtutem indicio manifesto, quod non multum fidant suis calorum, & refrigerantium regulis. Nam cùm jam constet, totum calorem in febri esse ipsiusmet spiritus vitalis: sequitur etiam, quòd refrigeratio per venæsectionem, sit mera spiritus vitalis, unà & sanguinis exhaustio, & depauperatio. Nam si febris sit curanda ut intemperies, per venæsectionem, tanquam remedium refrigerans (contrarium heu constat! per exhaustionem omnis sanguinis è Principe Infante Hispaniarum. In quo adhuc 19
pridie ante mortem febris Tertiana, non obstante tanto refrigerio, suos accessus servabat,) solóque frigore, sanationem intendant alii etiam in quotidiana (quam è pituita putrida accendi scribunt) saltem refrigerium istud longè facilius obtinerent, exponendo ægrum semi-nudum, ad boreæ, vel zephyri flatum, vel suspendendo in aqua, aut profundo puteo, donec se sat refrigeratum testaretur. Statim enim sic & affatim sanationem absolverent, si intus conscia insciti, suam caloris essentiam febrilem non damnaret. Itaque fe- 20
bris non est nuda caloris tempestas: sed adest occasionalis vitiata materia, ad cujus expulsionem Archeus per accidens se accendit, velut indignatus. Quod quamdiu in Scholis fuerit neglectum, præposteræ, pernicioſæ, & conjecturales erunt febrium sanationes, eóque omnes nequicquam gratiarum actione dignum, debebunt medenti, cum spontanea naturæ bonitate curentur, atque utinam per medicos non postergarentur. Ad argumentum verò sana- 21
tionis per frigus subitum respondebunt

Scholæ

Scholæ periculosam esse itionem, ab uno extremo ad aliud. Qua suæ ignorantiæ excusatione, os populi obturant, velut aliquid fide dignum dicerent. Non advertentes, quòd in eo sibi contradicant, dum venæsectionem, eo potissimùm scopo laudant, & præferunt laxativis, quod statim, atque affatim, per refrigerium succurrat, ideóque velocis, & præsidii universalis nomenclaturam dedêre. Suam enim impotentiam, in insciția fundatam, cogunt ad arbitrium axiomatis malè intellecti, & pe-
22 jus applicati: Siquidem indubium est, quod liceat confestim abscindere laqueum suspensi, ut privatus aëre, illo quantocius potiatur. Item quod liceat submersum, statim prono situ deponere, ut aquam è pulmone rejiciat. Liceat, inquam, aliquem statim ad ripam extrahere: liceátque statim vulnus ab indispositione liberare, & cicatrice claudere. Plurima enim sic vulnera unico die sigillantur: quod solutio continui, nil indiget præter sui reunitionem, liceat statim os fractum vel dislocatum reponere. Liceat similiter in Caduco, Syncope, lipothymiâ, crampo, quanto citius infirmos revocare, excrementorum detentiones solvere statim, statímque profluvium muliebre sistere. Neque enim autumandum, quòd natura in propria destructione gaudeat, quodque è statu sano, repentinam quidem mortem intromittat, remedium autem recuset, quod repente morbum repellat. Alioqui non faceret, quod in possibilibus est longè optimum, uti nec unumquodque desideraret esse, & conservari. In Matheśi quidem statuitur impossibile, ab extremo ad extremum pergere absque medio, negátque istud medium omnem penitus interjacentiam: quam si in naturalibus, cum quadam latitudine dederimus, adhuc confestim, atque optimè egisse censebimur. Adeóque nec licet illud Matheseos ad sanationes torquere. Fateor equidem, non licere hydropem, per paracentheśin, unica affatim vice educere: ut neque pus, è grandi apostemate totum elicere; nec conglaciatum præ frigore, immediatè ad hypocaustum deferre, neque fame pænè extinctum affatim alere. At sanè, istud non cogit mediocritatis tardus, & necessarius incessus, ut talis, aut ab uno extremorum ad aliud progressio, quasi natura celerem opitulationem averśaretur. Cùm hæc ipsi sit indicatio ver- 23
nacula, cognata, medullaris, & intimè propria. Sed vetantur ista, quia virium inde dependens exsolutio non ferret celeres istos motus. Per elenchum ergo causæ non ut causæ, Scholæ ægros arcent, à subitaneo auxilio, quod non habent: ut ignorantiam aliquo apud vulgus velent axiomate, malè directo. Nam quoties sine virium amissione (vires namque semper primatum obtinent in Indicationibus) sanatio haberi potest, quo citiùs id fit, majori quoque jubilo naturæ arripitur. Prout & in febribus, multa jucunditate, utili admiratione observavi. Ergo (in terminis) si febris sit merus 24
calor præter naturam, debeátque per contraria debellativa omnis sanatio perfici: ergo requirit frigefactionem præter naturam, ut scilicet contraria stent sub eodem genere. Id est, Necessario febris omnis sanaretur ab ambientis multo frigore; ac potissimum, quia ambientis frigus vires colligit, non autem dissipat. Sed consequens est falsum: ergo & antecedens. Ergo Scholæ non intendunt per venæsectionem, caloris refrigerium: sed primariò ablationem ipsius cruoris, & mitigationem accidentium, quæ vires debilitatas consequitur. Sive primariò intendunt virium & sanguinis diminutionem. Id quod pleno fuco appellant liberiorem arteriarum respirationem. Ego verò Indicationem, quæ 25
virium conservationem concernit, estque oppośita venarum depletioni cuicumque, semper maximi pendo, quia diminutis, stratisque viribus, nec morbus

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 141 sur 328

profligari poteſt, nec aliquid ſupereſt me-
26 denti agendum. Idcirco Hippocrates de-
cernit naturas ipſas eſſe morborum medi-
catrices, quod Indicatio, quæ à viribus
conſervandis ſumitur, totum ſanationis
ſcopum moderetur. Ut ergo ratio vires
cuſtodiendas ſuadet: ita & cruorem, quòd
27 hic illas contineat. Hippocrates quidem
in plethora Athletarum, ſtatim, & cumu-
latim, cruorem juſſit mittendum. Idque
Scholæ pro venæſectione ubique intonant.
Sed ridiculè iſtud pro morborum, febri-
úmque ſanatione allegatur. Non enim id
juſſit propter metum plethoræ, utcunque
venæ illorum ſanguine ſat abundent: ſed
ſolùm, ne vaſa repleta, in roboris exerci-
tiis diſſiliant, ac dehiſcant. Alioqui quid
Athletis ſanis, cum ſanatione febrium in-
tercedit commune? non enim febrienti me-
tus eſt plethoræ, nec ut vena exercitiis
rumpatur, notandum porrò, depletiones
28 cruoris ſic ſe habere. Quod quæ à Venere
facta eſt, ſit irreparabilis virium exhauſtio,
quia demit de innato cordis ſpiritu. Huic
autem propinqua eſt exhauſtio per venæ-
ſectiones facta, eò quòd promtè ſuffuretur
Archeum influum, & affatim. Morbus verò,
etſi vires directè quoque oppugnet: quia
tamen id non efficit affatim, ſed ſenſim,
ideo vires potiùs concutit & atterit, quàm
29 quod verè exhauriat. Facilior itaque eſt vi-
rium reſtitutio, à morbo attritarum, quàm
exhauſtarum à venæſectione. Nam qui à
venæſectione debilitantur in morbis, ple-
rumque deſtituuntur criſi, & ſi à morbo re-
ſurgant, paulatim, multisque anxietatibus
valetudinarii convaleſcunt, longâ dierum
ſerie, & non ſine metu recidivarum. Qui
verò morbo decumbunt abſque venæſe-
ctione, reſtituuntur de facili, & convale-
ſcentes, mox priſtinum attingunt ſtatum.
Sin verò remediis deſtituti, etiam nonnun-
quam ad extremum devenerint; criſin ta-
men natura molitur, eósque reficit, eò quòd
illorum vires, etſi à morbo conquaſſatæ
quidem ſint, non tamen perierint, exhau-
ſtæ affatim per cruoris emiſſiones. Qua- 30
propter medicus ex conſcientia, & in cha-
ritate tenetur mederi, non per diſpendium
ſubitaneum virium, ut neque per pericula
inde conſequentia, nec etiam per vitæ ab-
breviationem neceſſariam, juxta pſalmum.
Spiritus meus attenuabitur (ergo) dies mei
abbreviabuntur. Cúmque juxta Sacra, vita
gliſcat in ſanguine, utut hunc affatim dimi-
ſeris, non niſi cum vitæ præjudicio emiſe-
ris. Intentio enim perpetua naturæ, ſanan-
dis febribus, eſt per ſudores. Ideóque ac- 31
ceſſus plerumque terminantur per ſudores.
Sed huic intentioni diametraliter opponi-
tur venæſectio. Siquidem hæc vellit cruo-
rem introrſum, ad replendum vaſa cruore
depleta: motus verò naturæ, ad ſanatio-
nem febrium requiſitus, procedit à centro
foras, à nobilibus, & viſceribus, ad pellem.
Quod autem venæſectio debilitet neceſſa-
riò, licet fortiores, & plethorici, id ſecus
experiri & teſtari videantur: ſi textus ſa-
cer, qui vitam in ſanguine habitare admo-
net, non ſatis ponderis habeat; ſaltem id
manifeſtum fiet, ſi liberaliori ſanguinis miſ-
ſione peccaveris: ſtatim enim vires, & æ-
ger concidunt. Ergo in matheſi ſi ſex nota-
biliter lædant: tria non poſſunt non læde-
re, quanquam non ita ſenſibiliter. Lædere 32
autem non naturam, qui eandem ſanare &
reſtituere debet, non eſt permiſſum, ſi ipſa
ſibi natura debeat eſſe medicatrix, tantó-
que felicior, quò fortior. Satis enim ſit me-
dico, quod æger alioquin inexcuſabili debi-
litate labaſcat per morbum, inedias, inap-
petentias, inquietudines, dolores, anxieta-
tes, vigilias, ſudores &c. neque idcirco fi-
dus Auxiliator debet debilitatem addere
debilitatibus. Fraudulentum eſt ſublieva-
men, quod venæſectio adfert, ejúsque tam
incertum eſt remedium, quod nemo me-
dentum hactenus auſit polliceri ſanatio-
nem inde futuram. Quisque artificum fa-
cit, quod promittit. Statuarius nempe ſta- 33
tuam,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 142 sur 328

tuam, calcearius calceos indubiè parat. Solus autem Medicus nil audet ex arte spondere suâ: quia nititur fundamentis incertis, per accidens dumtaxat, subinde, atque dolosè proficuus. Quia utcunque rem verteris, ignorantiæ plenum est, procuratâ debilitate, sanare velle. Per repentinam nempe cruoris depletionem, cumulatè factam, plerumque natura negligit expulsionem sui hostis. Quam attamen expulsionem demonstravi continere totam febrium, & naturæ scenam. In confesso est præterea, quòd materia febrilis non consistat in vena supra Cor: & per consequens, neque ve-
34 næsectio materiam occasionalem ullatenus exhauriat, aut directa medendi intentione, effectivè sanet. Denique, si mittendus cruor, ob perspirationem facilem arteria-
35 rum. Id saltem frustraneum in initiis & incrementis febrium, cùm calor nondum viget. Cumque in statu, ut neque in declinatione sit mittendus cruor. Ergo nunquam. Quod autem non in statu, probatur: quia præceditur crisis, cùm natura (ut scribunt) maximè impedita luctatur, & plerumque victrix, minimè tum toleret virium jacturam, & avocationem à duello. Sin verò in statu natura victa sit, quid erit venæsectio tum aliud, quàm merum homicidium? Si ergo in statu non convenit venam pandere, dum maximus calor, anxietas, & potissima arteriarum exigitur respiratio: multò certè minus conveniet in initiis, & augmentis. Præsertim quod primis statim diebus, metus plethoræ abeat, adeóque sat facilis sit arteriarum perspiratio. Quod autem morbi, in sua declinatione, venæsectionem nec petant, nec tolerent, tam est clarum, & omnium voce testatum: quod nemo venæsectionem unquam, per decli-
36 nationem morbi, intentet. Consideremus præterea, quod in febribus, cruor in venis, vel bonus sit, vel malus, vel neuter. Si bonus: bonum erit, bonum detinuisse, eò quòd viribus addat. Nam (ut alibi ostendi) plethoræ metus, vel mox ab initio, si quis esset, cessavit. Quod autem volunt bonum cruorem dimitti, ob refrigerium, & putredinis diffiationem. Jam enim utrumque sat sublatum est, & imaginarium bonum, quod supponunt, realem, & necessariam virium jacturam adfert. Cæterùm docent Scholæ venæsectionem in febri non mandari, propter bonitatem cruoris, quæ nempe supponunt malum & putredinem. Ego autem sat docui, non dari corruptum in venis quamdiu vivitur; & per consequens, ruere hunc Scholarum scopum in vena secanda. Oportet ergo mihi demonstrent malitiam 37
cruoris, quæ sit citra ejusdem corruptionem. Deinde, malum istum cruorem detineri in venâ, à corde usque ad manum, si ratam velint venæsectionem, in quantum talem, vel quatenus revulsionem. Doceant, inquam, quòd malus cruor non sit in primis officinis, eductóque per cubiti venam cruore non trahatur deterior ad cor, qua vena cava dexterum cordis sinum facit. Instruant pariter, quòd depletis superioribus venis, non sit major libertas, & impunitas, quâ noxia & febrilia ad cor pertingant, quàm antè. Adeò quòd loco difflandi putredinem (quam in rei veritate probavi nullam) non occasionetur potiùs liber aditus auræ putridæ ad cor. Quorsum nempe depletarum venarum vacuitas attrahit cruorem infernè. Ostendant, inquam, quâ ratione effluvium cruoris, & diminutio virium per cubitum, impediat putredinem, sive importet correctionem, & redintegrationem putridi. Item explicent se, quid velint dici, quod venæsectio fieret, quo arteriæ liberiùs respirent, cùm putredo (si qua esset in venis possibilis) non affectet sanguinem arterialem totius naturæ condum. Probéntque insuper, quòd imminuto bono sanguine, & viribus, proportionaliter, sit major potestas residuo impuro, inquinatóque per putredinem (ut supponunt) seipsum præservandi à putrefactione immi-

imminente. Doceant item contra Textum ſacrum, quod vita atque anima ſint potius & libentiùs in contaminato ſanguine reſiduo, quàm in puriore per venæſectionem ablato. Alioqui regulariter boni eductio includit reſidui mali auctam proportionem, effrenémque licentiam. Quid ſi demum in febri, ac venis, cruor ſit malus, bonúmque ajunt (tanquam ſignum & effectum) quod in miſſione cruoris, malus effluat: puténtque, tantumdem ſaltem mali cruoris abreptum. Primò probent cruorem, quem cenſent noxium, verè noxium, prout antè jam probavi inſontem: Ac dein doceant, per ejusmodi mali cruoris feſtinam & plenam emiſſionem, nil præjudicii viribus eſſe ablatum: quódque ſuperſtite cruore inquinato, minutis jam viribus, ſanguinis facta depletio, erit in cauſa, cur putredo reſidui cruoris, pergere minus valeat? & an ſperent quandoque in venis ſemel putrefacto cruore quomodolibet, ab ejusmodi videlicet privatione, dari in natura regreſſum? Etenim oſtendant, non contradicere, quod febri proprium ſit, cruorem
38 ipſum inquinare, & hanc proprietatem tolli à poſteriori, à putrefacti ſcilicet remotione? etenim ſi primum impurior ſanguis è vena depromatur, iteratò venam pandunt, interim vires conſternunt, turbantque, hinc & criſis ſpem tollunt, quid ſi tum rubicundior effluxerit. Certè exclamant. Quaſi totum mali agmen ablatum primâ vice, fuiſſétque febrium ſedes, à corde ad cubitum dumtaxat extenſa: bonus autem, circa hepar reſideret. Aſt deprehendi ſemper in Hydrope ultimorum excrementorum formidoloſas evacuationes, multóque ideo magis, in nuda ſanguinis abreptione, quæ recta via à corde per vulnus, vitales ſpiritus abducit, ſive is malus, ſive bonus, vel neuter cenſeatur. Inprimis probavi, quòd peccent petitione principii, tam quæ de Synocho, cauſoque putridis, quàm quæ de ſanguinis putridi emiſſionibus ſuponuntur. Quapropter loquendo ad numeros, ſublevamina facta propter virium ereptionem, ſemper inveni fraude plena, ut pro tantillo ſublevaminis, vires morborum bajulæ, enerventur. Perinde enim atque potus febrium initio, ſitim pro tantillo ſolari videtur: ſed quis tam demens, quod tum potaret, ſi ſciret potum ſibi vires neceſſarias ſuffurari? Infidum eſt itaque, doloſum, & momentaneum refrigerationis auxilium per venæſectionem. De neutro tandem cruore, qui nec bonus nec malus ſit reſpectu venæſectionis, nil dici eſt operæpretium: cum negatum ſub disjunctione, negari etiam poſſit copulativè. Nam ſive neuter ſit is, qui commiſtione boni cum depravato conſtat (ſupponendo depravatum, qui non eſt) vel is, cui eſt introducta alteratio neutra, in utrumque eventum prædicta ſatisfaciunt. Tandem ut ſpem, quæ in revulſione eſt, abſcindam, & ſic omnes ex æquo tollam coindicationes, tanquam miſera pertinaciæ ſubterfugia. Inſanum eſt ſubſidium, venæſectionem 39
(copioſam enim plerumque hoc fine exigunt) feciſſe, ſive in febribus, ſive demum in menſtruis, propter revulſionem: eò quòd materia febrilis non natet in cruore, aut fluctuet in venis, tanquam piſcis in aqua: ſed vaſi intus adhæret, prout ſuo loco de materia occaſionali ediſſeram. Pro menſtruo autem ſimiliter: eò quòd ejus ſeparatio fiat è toto, & non niſi ſeparatrice manu Archei. Phlebotomia verò nil ſeparat ſeparabilium; quia ſine præcognitione finis, adeóque absque electione agit. Sed perpetuò effluit vicinior, mox vaſe aperto, & inſons cruor: quem, quia dein continuo filo alius ſubſequitur metu vacui: idcirco menſtrua circa uterum, ſtudio naturæ alioqui collecta, per venæſectionem inde diſtrahuntur, ac in totum retrogradiuntur. Si autem Phlebotomia quandoque in plethora & euchyma muliere bene ſucceſſerit, at certè in aliis multis, miſeran-

ſerandam cataſtrophen dedit. Etenim ſi menſtruum, ſola ſui quantitate (dum jam collectum, & in venis circa uterum ſegregatum eſt) peccaret, Indicationem Phlebotomi individuam, & in ſolo caſu ſuppoſito lubens admiſero. At menſtruum, bene conſtituto utero ſi fluxerit, abundè ſuis ſatisfacit finibus, & hactenus revulſio fruſtranea, quanquam etiam impoſſibile hypotheſis ſupponat. Phlebotomia namque, non niſi mera eſt cruoris, & indiſtincta depletio. Depletæ autem venæ ex tempore, undecunque, qualemcumq; cruorem ad ſe revocant Quia ut cruoris ſunt avidæ thecæ; ita & vacuitatis impatientes. Atque proinde menſtruum, in exitum dicatum, id eſt, hactenus catalogo excrementorum ſemel inſcriptum à natura, venæ depletæ al-
40 liciunt. Derivatio autem, quia parca eſt cruoris effuſio, modò congruis è venis fiat, ſæpe profuit multis morbis topicis, adeóque in febribus eſt impertinens. Sed
41 inſtant venæſectionem in Pleuritide eſſe ita neceſſariam, ut ſub pœna capitali ſit injuncta. Siquidem ajunt, niſi ad coſtas affluens cruor, multi cruoris effuſione revellatur, periculum eſt, ne mox Pleuritis hominem interimat ſuffocando. Ego ſanè, nemini Pleuritico ſanguinem mitto, eſtque curatio ejusmodi tuta, certa, commoda & ſolida. Nemo illorum perit: ubi interim ſub phlebotomo, plures longa tandem tabe pereunt, & quorannis recidivam experiuntur. Juxta Galenum enim, Quicumque die quadrageſimo non ſunt perfectè ſanati, tabidi fiunt. Ego verò, intra paucos dies, perfectè ſano; nec recidivam
42 ſentiunt. Nec quidem ſolus mea ad hoc arcana habeo. Quinimo vidi ruſticum omnes pleuriticos tertio potu ſanantem. Utebatur enim ſtercore jumenti pro viro, & caballi pro muliere, quod diluebat in cereviſia, ac colaturam expreſſam propinabat. Tanta ſcilicet eſt medentum ignorantia, tantáque Scholarum pertinacia, quod Deus ruſticis & parvulis det ſcientiam, quam Ethnica littera inflatis denegat.
Jam ſpectandum, ſi aliquis revulſionis uſus 43
in febribus. Enimverò cùm opus revulſionis non ſit primariò aliud quàm venæſectio, ad quam per accidens, ſperatur ſuccedens cruor venturus, ejúsque rei beneficio, non fluxurum fore ad locum affectum. Ad quam theſim ſequitur, quòd per ejusmodi evacuationem, trahetur cruor peccans febrilis, (ſic loquor connivens) in venas diſperſus, qui alias ſuo nido, procul à corde latitans, ſuæ noxæ fermentum, non tam ferociter cordi communicaret. Quod eſt dicere: Per ejusmodi revulſionem fore, quod humor peccans, à parte ignobili, ad nobiliorem traheretur. Crudior namque, ac feculentior ſanguis, eſt in Meſaraicis venis: defecatior autem, qui propiùs ad cordis aulam acceſſerit. Aliàs namque indiſcreta natura, juxta vitæ fontem prima parricidii tela ſtatuiſſet. Cum igitur non fluctuet in venis materia febrilis, nec ſedeat prope cor: Abſit credere, illam per venæſectiones exigi, aut loco moveri, ut-ut alioqui ſubinde diverſicolor ſanguis, per iteratas ſanguinis emiſſiones, emungatur. Atrox itaque remedium, ſi ad locum emiſſi cruoris, alter à remotis acceſſerit. Nam ſic in totum, & ad nobiliora, unius loci labes diſpergeretur, eſtque alioqui facilis coinquinatio in habentibus ſymbolum.
Tandem, ſi ſemel abdicatis Ethnicorum 44
erroribus, Moderni in vitam proximi reſpicerent, ſcirent utique, vana eſſe revulſionum commenta; pernicioſam theſauri ſanguinis & virium deperditionem: Nullam noxam à ſanguine intra venas: ſed tantùm ab hoſtilibus, & peregrinis excrementis inſultare: Deum quoque ſufficientia feciſſe ſordium quarumcunque emunctoria, nec laceratione venarum opus, pro febrium victoria.

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 145 sur 328

Purgatio examinatur.

CAPUT V.

1. Prima confessio Scholarum de suis purgantibus. 2. Fraudes correctionum. 3. Altera confessio. 4. Tertia. 5. Excusationes turpes. 6. Quarta confessio. 7. Historia frequens. 8. Dolus in nomine. 9. Explicatur, quid sit dari laxativum dum turgent humores, & quàm fraude plenum. 10. Historia pœnitentiæ Authoris. 11. Conclusio inde tracta. 12. Novem notabilia in Scholarum perniciem. 13. Historia cujusdam Principis viri. 14. Quinta confessio. 15. Examen prædictorum. 16. Sexta confessio. 17. Subterfugia vana, & fœda. 18. Retorta tela ex confessione septima. 19. Argumentum veneni à fœtore. 20. Probatio mechanica. 21. Idem ex Galeno. 22. Probatio ab effectu. 23. Scholæ impugnant sua theoremata. 24. Positis hypothesibus Scholarum, nemo mori posset à febri, & falsum esset, quod non danda purgantia initio febrium. 25. Quod hic Aphorismus dolum includat, & Hippocratis inadvertentiam. 26. Coctio in morbis nominis abusus.

1 AGnoscunt Scholæ sua purgantia, ad Agaricum usque correctione opus habere, eò quòd vim inferant naturæ. Atque utinam correctiones illæ, non ignavæ, non stolidæ essent, potiúsque inservirent ad comparandam innocentiam medelæ, quàm
2 ad ejus castrationem. Siquidem castratio virium in pharmaco, dolum concludit, ne videlicet æger venenum subesse intelligat. Cicutata etiam officinarum remedia, sunt instar lupi domestici, qui datâ occasione, dum sibi confiditur, ad solitam naturæ suæ ferociam redit. Hinc enim nec correcta pharmaca, proprio etymo appellare audent. Puta, Diagridii nomine Scammonæam velant, ut & Alahandal, Colocynthidem larvat. Composita demum laxativa, in Dispensatoriis militant sub mentito
3 ducis titulo. Interim nequeunt negare, quin in singulis solutivis Scammonæa & Colocynthis, non sint binæ columnæ, quibus totum purgandi ædificium innititur, quibúsque collisis, totum quidquid superstructum est ruit. Mitiora demum solutiva, ut manna, cassia, sena, rhabarbarum, &c. duobus illis ducibus antesignanis, sua dedêre nomina. Fatentur, inquam, Scholæ, 4
exhibito laxante, non esse ampliùs in potestate Medentis; adeóque per hoc infamant laxativa, eáque phlebotomiæ proinde postponunt. Etenim si quid crudelius patra- 5
verit laxativum, vel dosim, vel correctionem, vel ægri naturam fluidam, vel Seplastam, vel ejus uxorem accusant, ne solutivo alioqui pharmaco nomen pereat. Interea tamen fatentur, velint nolint, solutiva 6
universa, tabidum virus in se claudere: solamque Aloëm in proverbio innocuam vocant. Cætera verò cum additamento, correctione, & circumspectione exhibenda, ut neque præposterè, aut præmaturè. Nuper 7
enim vir judiciosus, à Secretis Senatus Brabantici, ut sanitatem custodiret, pillulam usualem ex aloë lotâ (castrata scilicet) sumserat, cujus dum non reperiret effectum, transeunti id Medico denunciat. Qui culpat ignaviam aloës, adeóque picron, sive amarum, in pigrum vertit. Præscribam (inquit) majales pillulas. Quibus assumtis miserè periit, quia totâ hebdomadâ frustra laboratum, ut laxantis remedii effrenem effectum compesceret. Is enim ut se à morbo futuro liberaret, dolo medentis periit, & reliquit proles undecim. Unde primariò liquet, tam esse laxanti liberum ferocire in bene valentem, quàm aliàs in ægrum. Impunè nempe, etiam in vitam principum, grassari licet, sub nomine Medentis, dolóque pharmaci. Quia terra tegit crudelem 8
Medentum inscitiam. Speciosus sanè titulus purgatio, sive depuratio: sed doli plenus. Atque utinam medentis purgatorium queat piare morbos! utinam quoad hoc non fit, ægri non exspectarent purgatorium à manu Medentum! Luctu sanè est di- 9
gnissimum, quod ajunt, exhibito laxante, ante morbi coctionem, educi quidem eosdem humores (nam laxantia volunt per selectionem educere unum humorum, & non alium) quos alioqui post præfatam morbi

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 146 sur 328

morbi concoctionem : esse tamen inutilem, imò & nocuam. Nec tamen inde hactenus discant, humores, per laxantia eductos, non esse humores, nec peccantes; (alias namque utraque statione morbi, & unico laxante suppositis, necessariò deberent juvare æqualiter, si materiæ eidem peccanti detrahant) sed meram putrilaginem, & merum liquamen tabefactum, per virus laxativorum. Tantóque infelicius bibitur hostis, ut hanc ferinam exerceat in-
10 tus lanienam, in carne & sanguine. Etenim per facti historiam, narrabo pœnitentiæ & scientiæ meæ in medendo exordia. Enimvero vix ex ephebis eram, quod chirothecam domicellæ, aridâ scabie infectæ, indueram : Unde primum illâ, ac dein alterâ manu scabiem contraxi, cum pure & pustulis infamem. Medici nostræ Urbis Seniores advocati. Venæsectionem primum ad hepatis refrigerium mandârunt. Dein triduano Apozemate, bilem flavam torridam, & pituitam salsam, ad eductionem præparârunt. Ac tandem per pillulas de fumaria, purgationem præfatorum humorum instituerunt, multósque affatim secessus provocârunt. Gavisus ego, quod acervum fœtidi liquoris excrevissem. Monuerunt ergo, idem pharmacum perendie assumendum, itémque iterum post triduum, pari successu: ac meo judicio, si totum junctum fuisset, facile duas situlas implevisset putridum, putidúmque, quod humores putabam. Qui enim antea sanus, alacer, integris viribus, levis in saltu & cursu : jam redactus eram in maciem, tremebant genua, genæ collapsæ, & vox mihi rauca. Dixi itaque, & serò, ubinam hospitati fuêre isti humores in me? Nec enim in capite, thorace, vel in ventre locum tantæ farraginireperiebam. Nam etsi privus omnibus visceribus, dimidium ejus tamen vix tota cavitas continere potuisset. Concluси ergo mecum,
11 Quod isti humores non præexstiterant in me : sed in me facti erant. Ac cognovi liquido istud putridum liquamen factum fuisse ab assumto laxativo : quod idem esset facturum, quoties assumerem : Interim eadem me tentabat scabies, quæ antè. Unde 1. cognovi, quod scabies sit contagium pellis, non autem hepatis intemperies. 2. Quod mentitum esset vitium istorum humorum in scabie. Quæ solo contactu chirothecæ, parata erat. 3. Quod pharmaca purgantia non purgarent, aut mundarent : sed putrefacerent. Quod vividam corporis mei substantiam liquassent, & in putrilaginem resolvissent. 5. Quod indifferenter contaminarent, quidquid quoquo modo attingerent, sive cruor esset, sive demum ipsamet caro vivens : non autem selectivè unum pro alio elicerent, & separarent. 6. Quod contaminatum denotaret suum contaminans esse merum venenum, corporis liquefactivum, & putrefactivum. 7. Quod contaminatum, propulsante naturâ effluueret, donec vis pharmaci exantlata esset. 8. Quod hoc fieret non secus in sano, atque in ægro. 9. Quodque ideo periculosum esset pharmacum solutivum, antequam natura victrix esset in morbis, postmodum verò noxa ejus non ita manifesta appareret. Quibus dudum, atque seriò mecum pensitaris, descivi à Galeno, qui totus circa humores istos ita implicitus, ut omnes morbos inde constare asserat. At cùm mihi adhuc deessent meliora, quæ in vicem humorum, & laxativorum substituerem, cum admiratione, & commiseratione generis humani, tandem studium Medendi suspendere volui, donec Altissimus, ex sui beneplacito, quærenti mihi, post multa nummorum & annorum dispendia, dignatus est donare Intellectum, quem utinam ex meis operibus mundus sibi in commodum applicaret. Crevit in me usus eundo, ac indies magis confirmatus sum, quotidianis errorum Medentum observationibus. Inter cætera memini, quod Archia- 13
tri Principi exhibuerant scammoneatum

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 147 sur 328

pharmacum, unde unico die, quadraginta & unum feceſſus ſucceſſerant. Qui unà cum lotio illius diei, me jubente, ponderati, pendebant libras octodecim & uncias ſeptem liquaminis flavi, & putridi. Dixi ergo illi, & ſuis Medicis. Enimvero ſi iſtud liquamen ſit bilis, unúsque de quatuor. Jam phlegma in corpore inde reſiduum (una tertiâ bilem ſuperans, juxta Galenum) pendebit libras viginti ſeptem & uncias decem, & eodem computo, ſupererunt meracæ atræ bilis libræ novem & unciæ tres. Id eſt, pituitæ & melancholiæ non permiſtarum bili flavæ, libræ triginta ſex
14 & unciæ tredecim. Purgationem itaque debebant fateri, non eſſe corporis purificationem: quin potiùs relictorum humorum (ſi qui ejusmodi eſſent) diſtemperationem. Dein quod præfata ſolutio non eſſet bilis electiva mundatio, aut corporis à ſuperfluâ bile liberatio: ſed mera cruoris liquatio putrefactiva. Siquidem dum cruor eſſet in venis, non fœtebat ante, mox putet in inteſtino, eodem inſtanti, quo extra ve-
15 nas excidit. Sed ſodes, quo vaſe jam continebuntur triginta ſeptem libræ pituitæ & atræ bilis reſiduarum? præſertim dum à purgatione venæ, quæ antea tumebant, nunc conciderunt, nec apparent ampliùs? Sequenti manè namque miſer ille, qui ſe veſtris arbitriis concredidit, ac ſe purificatum rebatur, caſsâ, acutâ, & raucâ voce loquitur, tremit manibus, vacillat genubus, oculis concavis, exhauſtis venis, conſternato vultu, ſitíque preſſus importuna, & dejecta appetentia, ſe pridie multa paſſum affirmat, per tam doloſam & anxiam depurationis experientiam, dubitátque iterum
16 redire eandem viam. Certus tamen credit, ſi doſis laxativi auctior fuiſſet, malè ſibi ceſſiſſet negotium. Ex iſta enim forti purgatione in Principe, ſtatim deberet elucescere ſolutivorum virulenta proprietas.
17 Reſponderunt Medentes, Principis naturam facilem, nimium auſcultaſſe pharmaco, & ad evitandam relictorum humorum colluviem præfatam, ſimúlque diſproportionem eorundem. Quam Scammonæa, ex proprietate nedum eliciat bilem: ſed ex ipſo cruore, ſive compoſito ex quatuor confecerit unicum liquamen per ſedem rejectum: Unde rurſus conclu- 18
ſi, impoſturam atque dolum, quæ choleram vel pituitam educi ſupponit, quæque ſelectivè unum præ alio excerni perhibet, dum jam fatentur, eſſe omnes ſimul liquatos. Et juxta Galenum, dum ſanguis putreſcit, fit bilis: & falſum eſſe, quod Cholagogon (verbi gratia) curet morbos bilioſos; quódque deceptio ſit, qui bilem educi ajunt, ſi & cæteri tres priùs corrupti, ſimul ejiciantur. Nemo certè eſt veritatis ſtudioſus, qui non hinc ſtatim intelligat, corruere Veterum Medendi baſim; tam reſpectu humorum quàm ſelectionis ſolutivorum Medicaminum. Profectò admiror in ſtuporem uſque, quòd Mundus perniciem laxativorum nondum animadverterit, qui alioqui tam repente perſentit quaslibet technas marſupio ſuo prætextas. Indubium eſt ſiquidem, quin laxativa occultum gerant toxicum, quod tot viduarum ac pupillorum millena fecit. Neque enim educunt ſingularem poſt ſe humorem, quem ſingulari tractatu demonſtravi, nunquam in natura fuiſſe, niſi in libris Medentum. Etenim doſim laxativi auge, atque illico ſe prodet lethale venenum. Agedum, 19
cur iſta veſtra bilis, tam celeri effluxu ſubſequens, fœtet tam horrendè, quæ uno quadrante priùs non fœtebat? Celeritas enim effluxus, putrefactioni anſam adimit, ut & fœtoris. Olet namque cadaver, & non ſtercus. Neque etiam ab inteſtinis, tam repente, tam olidi ſtercoris odorem mutuaret. Itaque fœtor indicat toxicum efficiens, & materiam cadaveroſam, è vivo deſumtam. Quod probo Mechanicè. Si 20
quis hauſerit drachmam vitrioli albi in vino ſoluti, mox vomitum cit. At ſi ſtatim à

poru

potu ſuperbibat hauſtum cereviſiæ, aquæ, &c. is quidem plurimos patietur ſeceſſus: attamen prorſus abſque fœtore. Scammonæa igitur & vitriolum, pariter liquant cruorem meſaraicum. Hoc quidem, violenta ponticitate ſui. Illud verò putrefactivo, olidóque laxativorum veneno. Cujus ſolius conſideratione, purgatio, ut crudele & ſtupidum inventum, nemini non
21 ſuſpecta eſſe debet. Etenim ſi juxta Galenum, ſanguis dum putreſcit, fit bilis: ergo liquamen fœtidum, atque flavum, per laxativa dejectum, mentiénsque bilem, ex putrefacto cruore eſt generatum. Atque per conſequens, ipſa laxativa ſunt putrefactiva cruoris. Quod ex Galeno, Scholis invitis, facilè colligitur. Etenim potiſſimùm commendat Theriacam, eò quòd potiſſimè venenis reſiſtat. Signum quoque optimæ Theriaces diagnoſticum aſſerit, quòd ſi una cum laxativis ſumatur Theriaca, indubiè non ſubſequentur ſeceſſus. An non hæc Galeni verba convincunt, laxativa eſſe mera venena? quorum ſcilicet univerſa operatio eluditur, per Theriacam venenorum domitricem? cui ſuſpicioni conſonant ef-
22 fectus. Quippe ſumto purgante, æqualiter dejiciunt æger & ſanus, liquamina ejuſdem coloris, odoris, & conditionis: quapropter non exigit humorem peccantem, præ non peccante: ſed indifferenter con-
23 taminat quidquid attingit. Porrò & Scholæ impugnant libertatem ſelectivam, quam ſolutivis tribuunt. Nam ſi humor aliquis è quatuor, ſit putridus in febribus, indicétque naturaliter ſui ablationem: laxativa verò educant ſelectivè humorem è cruore, in ſanis (uti volunt) imò carnem ſanam liquefaciant, ut inde ſcopum ſuum nanciſcantur, qui eſt, liquamen putridum fundere, quod alvus dejicit. Saltem laxativa non habebunt parem licentiam in febribus, ad eliciendum excrementum peccans, & putridum. Nam putridum non habet ampliùs priſtinam eſſentiam & proprietates, quas habebat ante ſui putrefactionem. Etenim ſi magnes attrahat ferrum: non trahet etiam proinde ferruginem. Ideóque ſi purgans reſolvat carnes & cruorem, ut inde bilem educat, quam proprietate ſpecificâ vinctam ad ſe trahit: non proinde trahit pariter putrida & putrefacta, venis inclu-
ſa, quæ cauſa eſſent febrium. Nemo ſanè 24
per febres oppeteret unquam, ſi duo Scholarum axiomata veritate niterentur. Nempe ſi humores putridi ſint cauſa febrium, Itémque ſi cedant ſelectivè, per purgantia. Inſuper veſana cautio eſſet, ne purgantia dentur in principiis febrium antequam materia turgeat; nimirum non ante maturitatem, ac coctionem materiæ peccantis. Unde ſat liquet, laxantia fore ſecus nocua. Sin autem dentur, poſtquam morbi materia jam ritè eſt ſubacta: impoſturam præfata cautio continet. Quippe effectum ſpon- 25
te ac beneficio naturæ procuratum, attribuit pharmaco ſolventi. A quo ſanè etiam tum, juſtius probus Medicus abſtinet. Quoniam tum perturbat criſim, periculum confuſionis inducit, & recidivæ. Pharmacum enim ſolvens, ſemper atque per ſe, non ſecus educit non cocta, ac ea quæ poſtmodum cocta vocantur: quia utrobique æquè atrox ac virulentum. Sed poſtquam natura morbum ſuperavit, minùs noxæ infert, neque tam apertè laxativi dolus tum manifeſtatur. Adeóque ſi tum laxans detur, videbitur Medicus, ſuâ arte morbum viciſſe. Cæterùm ſi laxativa educerent ſingula, humores ſuos per electionem: neceſſariò etiam qualibet ſtatione morbi conducerent, quippe quæ ſemper eundem liquorem & æquè fœtentem educunt: turbant autem quam maximè, quoad natura
non evaſerit ſuperior. Quam illius victo- 26
riam morbi concoctionem dixere Scholæ. Non ſanè quòd natura digerere, aut coquere aggrediatur quidquam, quod vitioſum eſt, aut ſibi in uſum non cadit: quippe quæ intelligentia non errante gubernatur.

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 149 sur 328

Hæc de utroque universali præsidio in febribus admonita sufficiant. Concludens cum Hippocrate ad Democritum, omne solutivum deprædari de viribus, & substantia nostri corporis.

Considerato Quartanæ.

CAPUT VI.

1. Quartana illusit Scholarum regulas. 2. Quare nesciant curare quartanam. 3. Deficere solitas in aliis morborum eventibus excusationes. 4. Omen ex quartana in cæteris febribus. 5. Quartanæ examen ad Scholarum calculum. 6. Debilitates ipsius Galeni. 7. Deliquia in medentibus notata. 8. Coacta verba in confessione Medentum. 9. Argumenta contra atram bilem in Splene, & subterfugia Medentum. 10. Vera ratio, unde Splen indurescit sub finem quartanæ, errorque Scholarum detegitur. 11. Notabilia aliquot in quartana. 12. Modus inebriandi, organaque. 13. Notabile de spiritu vini vetagabili, è baccis Iuniperi. 14. Cur vina ordinariò grata mortalibus. 15. Quomodo arteriæ trahant remedia sua. 16. Impedimentum in oleis essatis, quod in eorundem salibus non est. 17. Modus fiendi cardiacæ passionis, quam etiam vocant regiam. 18. A stomacho varii morbi chronici. 19. Ruditas seculi Hippocratici, & sinceritas. 20. Quartanæ nulla sedes relinquitur in Scholis. 21. Paucula dicuntur notabilia de Insaniis. 22. Sedes amentiarum.

INtegro sanè tractatu demonstravi, nunquam in rerum natura fuisse humores, quos Scholæ Medicæ in artis suæ basim præsupponunt, spectarétque ex professo huc ille tractatus, nisi propediem in opere aliorum morborum repetendus esset. Eò quòd omnes morbos passim istis humori-
1 bus nuncupârint. Hoc loco autem sufficiet obiter demonstrasse, febres ortum suum nullatenus debere ejusmodi humoribus, sive integris, sive putrefactis. Nunc de Quartana quædam dicam: non enim quod materia aut efficiente differat à cognatis febribus, aut aliàs curetur, quam unico eodémque modo, & medio, quo superantur cæteræ: sed quia Quartana collisis Scholarum viribus nunquam devicta fuerit: atque adeò ludibria fecerit Medentum commentaria, vanosque sermones de bile atra, de Splene, nigræ, atque retorridæ bilis cloaca, déque solutivis, atram bilem per electionem educentibus. Quartana itaque doctrinam Academiarum, harúmque promissa, risui jamdudum exposuit tanquam vanas sine viribus nugas, atque luridas fabellas. Desperata nimirum per artes sanatio, enervem medicaminum opem, dispensatoriorum vana pollicita, atque indubiam causarum febrilium ignorantiam patefecit. Bone Deus! Jam patet, quòd Medici non solùm nequeant sanare Lepram, Podagram, Paralysin, Asthma, calculum, caducum, reliquósque contentos sub ingenti incurabilium catalogo, nunquam sua sponte sanatorum: sed nec quidem Quartanam, quæ patienter omnem exspectat, illuditque Medentum operam; quam tamen natura, suapte vi, in Scholarum ignominiam sanat, demere norunt! Etenim qui per venæsectiones, scarificationes, hirudines, vesicatoria, & alvi purgationes, adeóque per diminutiones corporis, & virium, dumtaxat suas sanationes moliuntur, Ethnicisque doctrinis toti inhærent, etiam per naturam, à vera causarum, & remediorum cognitione excluduntur. Quia inprimis nullum illorum 2
medicamen, ad sedem Quartanæ pertingit, quin priùs per singularium digestionum telonia, tributum persolvens, omni non sit exutum facultate, ad tantum malum requisita. Nec enim id aliunde deducere, aut multis probare debeo, sat esto, quod hactenus infausta fuerint Medentum subsidia. Purgant nimirum atque venam incidunt, reliquum deinde desinunt naturæ bajulandum: sciúntque interim certò, se, nil istiusmodi remediis profuturos, aut unquam profuisse: Utinam saltem non nocuissent: Fateri itaque debent remedia, simúlque artis hypotheses omnes, in hoc morbo sibi deficere, imò nec solitum in aliis morbis sibi valere incurabilitatis subterfugium. Nam omnes Academiarum po- 3
testates

teſtates connexæ, tantundem non poſſunt, quantum natura absque illis, ſua ſponte po-
4 teſt, & facit. Cæterùm eundem inſcitiæ pudorem, atque omnimodam impotentiam, quam Quartana in Scholis detexit, in cæteris quoque febrium curationibus, fateri cogerentur: niſi illæ ultro ad terminum properarent. Quapropter jamdudum ominor, quod exlex Quartana, ventura mox ætate, diſtinguet pſeudomedicos à veris, quos elegit, creavit, & honorandos
5 præcepit Altiſſimus. Scholæ ergo Quartanam, ad calculum aliarum febrium definiunt, per calorem præter naturam accenſum primum in corde ab humore atrabiliario putrido, è ramulis extremis venarum, diffuſo in habitum corporis: cujus atræ bilis putridæ ſedem, nihilominus in Liene agnoſcunt. Efflagito? ſodes, dicat mihi profeſſio Medica, quem concentum ex tanta aphonia edant unquam? & an non ſit, garrulitate, tam ægrorum, quàm Tyronum mentes offudiſſe? exponant, inquam, cur ille calor non primò accendatur in Liene, qua ſedet cauſa, ſive humor, qui ſua putredine (ut ajunt) eſt caloris innaturalis cauſa? prout dum ſpina, digito infixa hærens, ipſe digitus primariò æſtuat longéque ante phlegmonis putredinem? Cur Quartana adeò pertinax, ſi ſingulo acceſſu, natura ſibi viam reperit, quâ putridam bilem atram, per venas, in habitum (etiam ipſo frigoris rigore, & venarum anguſtiâ) diſpergat? Quomodo poſt ſeſquiannum, ſæpe eadem numero atra bilis adhuc putrida erit, durúmque Splenem dabit, ſi ſingulo acceſſu, diſpergatur in corporis habitum? Quomodo ſi ab initio in Splene fuit, cum tam diuturno putridi concubinatu, Splenem jamdudum non putrefecit? qui præſertim nil niſi cloaca peſſimi excrementi à Scholis cenſetur? Quomodo poſt tot menſes, Quartana melius ſponte recedit, in Medentum opprobrium, dum tamen neceſſariò aridior, craſſior, magisque putruerit, quàm primis acceſſibus? Denique, quî poteſt humor ab ortu malus, atque putridus, tandem digeri? Stulteſcitne natura, ut humorem, quem in principio digerere recuſaſſet, poſt repudium, & ſeſquiannum tandem digerere incipiat, jam ante neceſſariò planè putrefactum? Quæ ratio mutati arbitrii? An naturam tum priùs facti pœnituit? Quomodo non tædebit ipſam, quæ tot menſes luctando cum putrido peſſimóque humore, ſe pænè exantlavit: ut tandem excludat, quod penes eam jam induruit, totque nominibus offenſum fuit? Si enim triduo, tantum atræ bilis aſſervetur, quantum acceſſui ſatis, quid hoc ad lienem? quidve ad digeſtionem primitivæ, & putridæ atræ bilis faciet? Si quotidie atra bilis de novo neceſſariò fiat, deponatur in Splenem, atque inde deferatur in ſtomachum ſui emunctorium? quomodo per tot menſes, natura erit oblita illius emunctorii, viarum, expulſionum, & ritus? horúmque non recordabitur; niſi prope finem, tam tædioſum? Quid ſi Sena, Epithymus, quodque in Armeno, & laſuli lapidibus, hoſpitatur arſenicum atram bilem undecunque (præſertim è naturali ſuo diverſorio) exigant, hæcque ſit Quartanæ cauſa totalis, indubia, tórque regulis, Authoribus, & ſeculorum conſenſu accuſata: cur ergo Quartanam non tollunt, imminuunt, aut ullatenus abbreviant? Sed Medentes, poſt tot carnificinas, ſuos ægros deſerunt debilitatos ſub deſperationis cuſtodiâ, culinæque regimine commendatos. Quid tandem ſibi vult multa iſta, putidáque liquaminis ſaburra, quàm his epotis, æger credulus, ſine profectu ejicit, virésque ſibi inde imminui percipit? nonne verum eſt iſtud Hippocratis, Si educantur quæ convenit, melius ſe habent ægri, & facilè ejusmodi ſubductiones ferunt? Cur enim tametſi immediocriter ſumta ejusmodi ſolutiva, in ultimum uſque vitæ ſtatum, Quartana attamen, de

jura-

Jure ſuo remittit nihil? Diſcite ergo juniores Medici à me Sene, quod veſtri humores, remediáque laxantia, non ſunt niſi mera deliria, quibus invicem ſubſcribendo deluſum eſt vobis per Ethnicos, quibus do-
6 num medendi non fuit datum. Utpote ne Galenus quidem unquam Anatomiam vidit, utcunque de ea, & uſu partium magnificè triumphet; nunquam argentum vivum vidit, cunctáque ſimplicia verbotenus è Dioſcoride eſt mutuatus, ſuppreſſo hujus viri nomine. Nunquam, inquam, vel
7 aquam roſaceam novit. Nonne pudendum, ut aliquid nummorum emungatis, venæſectiones, & leviora ſubinde cathartica, propinatis, ſine ſpe ullâ emendationis? Multáque ad nauſeam uſque de digeſtione putridæ melancholiæ, de nubecula, ſive eneoremate lotii, muſſitatis inter vos, cùm tamen diffidentiæ pleni, fatendum eſt vobis, hæc verba, ab initio in pectore latuiſſe.
8 Contra Quartanam habemus nihil, ſanguinem mittimus, & purgamus, atque deinceps nil ſcimus. Oportet exſpectare terminum cum patientiâ. Quia contra Quartanam, non eſt remedium in noſtris thecis.
9 Natura ſeipſam juvare debet. Interim intumeſcit durior lien, & non rarò unà quoque malleoli. Si itaque atra bilis eſſet continens Quartanæ cauſa, darétque durum Splenem: quomodo tandem ceſſat febris, permanente ejus cauſa totali in Splene? Quomodo jam in Splene indurata, meliùs evacuabitur, quàm dum natura, per febrim, illius proſcriptionem moliebatur. Quo pacto tandem, melius recedet indurata, quàm fluxilis in initio? An ceſſante febre, putredinem amiſit? dum ſcilicet hydropem minatur, tumétque durus lien? quæ tamen ſunt indicia priſtinæ ſuæ pravitatis. Sed an ſola atra bilis inter naturalia, à ſui putredine redibit in priſtinum ſtatum? Si verò ceſſet febris, quod atra bilis ſit abſumta per tot circuitus: Cur jam plus Medenti obtemperat, quàm dum nulla eſſet viſceris tenſio? Quare nunc demum ſperatis auxilia à Capparibus, Tamariſco, & Ammoniaco, quæ durante febri, erant ignava? Si eadem atra bilis ſupereſt, cur ceſſat illa, ſoſpite febri? Sin autem atra bilis cum febri abiit, cur præſcribitis remedia ad fluidiorem atram bilem? Quid ſi per abſceſſum, fingatis atram bilem ad Splenem delatam: quodnam eſt iſtud viſcus Splene nobilius, quod abſque ſenſu, querimoniâ, & labe, atram bilem, præter naturam tantisper toleravit? febriúmque tot inſultus paſſum eſt? Cur abſceſſus iſte non fiebat viribus adhuc integris, ad propulſandum hoſtem, magis idoneis? Cur non, dum fluidior eſſet materia? Quomodo ſalvabitis, quod Splen ſit emunctorium atræ bilis, ſi hanc tandem, aliunde ad Splenem deferri oportuit, poſt tot labores & anguſtias? Quare ergo durities & tumor Lienis, tandem cum laboribus crevêre ad proportionem? Mirum ſanè hactenus ignotum eſſe, quòd Splen ſub Quartanæ torturis toleravit plurima, cujus digeſtionum ſingularium, ſine topicalium errore, ſaburra iſta ſit reſidua, pro tumore Lienis. Quódque idcirco du- 10
rities Splenis ſit ex iſtiusmodi transmutatis erroneis, majorque ideo, quò Splenis præcedens afflictio, gravior. Quòd nimirum Lien tumeſcit, ex producto per Quartanam: non autem ſit ipſa Quartanæ materia occaſionalis, multóque minùs aliqua atra bilis. Utpote quæ in natura fuit nunquam. Quapropter etiam contingit, quod ejusmodi durities, è Splene evaneſcat ſponte, poſtquam reſumtis viribus, ſuas natura digeſtiones perficit. Propterea cura duri Splenis, non ſita eſt in humectando, emolliendo, & purgando atram bilem: quantum in recreandis viribus digeſtionis. Pro cu- 11
jus confirmatione ſciendum: Splenem, quadringentis forte arteriis conſperſum eſſe, nec ullum omnino viſcus, tam frequenti arteriarum propagine ditari, atque Lienem. Dein ſciendum, ſedem Quartanæ,

nedum

nedum esse in ipso Lienis corpore, verùm in ipsismet ejus arteriis, si non omnibus, saltem in aliquibus. Quod punctum unicum, fecit sanationem Quartanæ difficilem. Tertiò demum sciendum, quòd arteria nullum è stomacho, intestinis, vel aliunde, succum trahat sibi; nam quorsum sibi istum traheret, cum exin nil sibi unquam boni paret? Ille enim chylus attractus, adhuc caret mediis prævis, quibus unquam queat ad perfectionem sanguinis arterialis deduci. Alioquin arteriæ sibi plus anxietatis ex tantillo peregrini liquoris suctu attraxissent, quàm longis post labori-
12 bus exantlare valeant. Concedo quidem, arterias ordinariò, & immediatè, attrahere spiritum inebriantem è stomacho, qui omni propemodum vegetabili innascitur, per artem, sola fermenti vi, à concreto disligatur, ac tandem per ignem educitur. Per
13 exemplum. Si baccæ Juniperi, in aqua bulliantur, subter alembicum, mox inde assurgunt, & colliguntur, aqua & oleum essentiale. Tandem, si baccæ tum demum per fermentum macerentur, iteratâ dein distillatione, elicitur aqua ardens lenissima, sive aqua vitæ. Minus tamen, quàm si ab iisdem baccis, oleum non foret priùs ablatum. Tertio demum, si residuæ baccæ, per setaceum transcolatæ, coquantur in Electuarium, jam nactus es solutivum, omnibus officinarum compositis prælucens. Spiritum ergo vitæ ardentem, vegetabilis naturæ contubernalem, (quem Helleniſmus Scholarum vidit, aut scivit nunquam) arteria, ad se lubens è stomacho rapit, quem aliàs primaria sui instructione natura parat, è digesto chylo: Gaudet sanè, se multo compendio reperisse liquorem, unde spiritum vitalem
14 sibi efficiat. Hactenus nempe vina mortalibus regulariter placent, Cor exhilarant, & inebriant, si plus justo potentur. Nam spiritus vini nondum est vitalis noster: quia adhuc determinationis individualis indigus, ut inde Archeus vitalis influens, functionum nostrarum exsecutor, construatur. Quapropter cùm nec Mesenterium, nec hepar, sint destinata in fabricam spiritus vitalis, gaudet Cor, illum immediatè, atque promtè, per arterias jam ante paratum, è stomacho assugere. Unde sequitur, si arteriæ attrahant sibi spiritum 15
vini, vaporum instar, etiam trahent odores essentiarum. Hinc namque deliquia, imò & restaurationes, vice versa. Arteriæ verò non trahunt olea, licet essentialia, & grata; eò quòd non fugant substantiam liquoris, multo minùs olea. Ut ergo medicamen acceptum sit cordi, & ab hoc attrahatur intro, debet esse odorum, & inseparabiliter nuptum spiritui vini. Quare vina odora cæteris faciliùs inebriant, quia maritati odores spiritui vini, facillimè admittuntur ad Cor, Caput, Uterum, &c. Odo-
res autem oleosi, abstracti à suis concretis, 16
inquinando potiùs afficiunt, quàm materialiter in arterias subeant. Ideo nempe per vini immodicitates, vitæque errores, sæpe non merus allicitur in arterias vini spiritus: sed & aliquid succorum simul. Unde demum vini heluonibus, difficiles 17
Cordis palpitationes succrescunt, merúsque vini spiritus, importunâ assiduitate, arteriæ arundinem intus ferit, ejus topicas ac proprias digestiones turbat, quapropter etiam pars alimenti arterialis degenerans, varias suscitat clades, etiam in vitam durabiles. Contingit enim in arteria stomachi, 18
quòd vini spiritus, suâ se socians importunitate, alimento arteriæ spermatico, dierum cursu, suscitet indelebiles vertigines, cephalalgias perennes, caducum inquam, syncopes, sopores, Apoplexias, &c. In hujus nempe membri, tanquam Cordis œconomiâ, suas nanciscitur thymoses, in vitam durabiles, non nisi majoribus arcanis delebiles. Eadem quoque via, mors inopina sibi non rarò fecit introitum. Quia inde sua sponte nunquam educitur ejus-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 153 sur 328

modi vitiata materia. Nam etsi Archeus sit aptus sua tandem alimenta consumere: non tamen hoc juris obtinet, in excrementa peregrino coagulo degenerata, adeóque ob id virtuti vitali non auscultantia. Ideo nempe, pars ista cordis titulum assumsit, syncopes de facili suscitat: Comitiales etiam post 24. annum, itemque affectus ejusmodi Cordi tributi habentur illis incurabiles, qui potioribus, medendi eruendis facultatibus, non multum insudarunt. Se-
19 dem hanc caduci Hippocrates (pace tanti viri, & talis seculi dico) ignoravit. Quippe qui in limine medendi constitutus, suas saltem observationes, hisque natas medicationes, fideliter posteritati tradidit. Dixit namque, si Melancholia transit in corpus, generat caducum: amentiam ve-
20 rò, si in animam penetret. Si ergo in corpus, & animam, atra bilis transcendens, faciat caducum & amentiam: quorsum ergo perget, ut generet quartanam? Scholæ inprimis gaudent tanto Authore pro humore atrabiliario: sed obliviscuntur Quartanæ, longè recedentis à caduco & amentia. Nam quocunque respexerint, quartana vel non fiet ab atra bile: vel hæc non erit in corpore nec in anima, dum quarta-
21 nam condit. Quantum autem ad maniam & caducum attinet, quasi viarum sola diversitate separentur. Sive, quod idem humor nunc evaporaret, aut materialiter hospitaretur in diversoriis facultatum principum. Ridiculum sanè, licet pigrum ac plausibile commentum in tam angusto humorum quaternario, omnibus morbis causam invenisse. Nam inprimis caducus, multo strictius consopit, & alienat animæ potestates, licet insaniæ longè pertinaciùs. Quocirca longè aliter (parcant mihi manes Hippocratis) præfati morbi, quàm viarum, ac terminorum, metathesi distinguuntur. Quinimò genus amentiæ, per species, propria materia, proprióque efficiente, differet: ut videre est in rabie ex morsu canis, & ictu Tarantulæ. Nondum enim Hippocratis sæculo, causæ rerum enotuerant, quarum notitiam garrula Græcia hactenus suppressit. Nec etiam deliria iracunda, à bile flava, ferina ab atra, & jocosa à sanguine fiunt. Certè aliàs quotidie jocosè deliri essemus omnes, aut sanguine privi: febrilia enim deliria, inprimis ex materia febrili, in officinas somniorum irreptante, petuntur, nec aliunde. Non autem, quod corpus deferat, ut in mentem subintret. Itémque nunquam in Causo, Synocho, aut febribus continuis, delirium obveniret: sed semper in quartanis, atrabiliariisque morbis. Profectò, jam delirium est ab ipso febrium initio, ubi scilicet febris, & delirii causa, sunt in radice junctim. Paulatim nempe aucta nequitia, debilitatisque organis, ascendit delirium in suæ perfectionis maturitatem. Sic in vino, itemque in quibusdam simplicibus, imò & pariter in febrilibus excrementis, tegitur occultum delirium, nec prodit, nisi vis ejus in crasim ascenderit. Saltem singula per eandem viam regiam, pro nequitiæ suæ genio, furiunt in organa phantasiæ, prout alibi de Amentiis. Semen ergo delirii ab initio, in materia febrili latuit, quod tandem ad justam sui malignitatem promovetur. Si ergo Amentiæ differant materiâ & efficiente, id est, tota specie, & ente: multò sanè longiùs distant invicem, atque peregrino magis semine distant caducus, & Amentia, quàm quòd unica atra bilis, sedibus exorbitans, utrúmque pareret. Prout alibi de duumviratu. Amentiæ (uno verbo dicam) omnes arteriis foventur, hospitióque Hypochondrii. Juxta illud, Quibus vena fortiter in præcor- 22
diis pulsitat, ii mox mente alienantur. Proinde etiam non rari, perturbatione excitatrice egent, antequam in maniam recidivent. Quippe persimili perturbatione partam.

Auxilia

Auxilia Medentum æstimantur.

CAPUT VII.

1. Qualia sint auxilia Medentum. 2. Vanitas eorumdem. 3. Topicorum noxa, & derivatio fictilis. 4. Aqua in vesicatoriis, fuit merus cruor. 5. Objectio soluta. 6. Vesicatorium crudelius quàm cruoris emissio. 7. Quorsum excogitata vesicatoria. 8. Clyster quare hostilis intestino. 9. Clyster nunquam ad Ileon Intestinum attingit. 10. Laxativa in Clystere, acriora sunt, nocua ut purgantia: sed minus. 11. Quocumque titulo & introitu nocet venenum intro sumsisse. 12. Nunquam febres extrahi Clysteribus. 13. Obsunt ideo vitæ longæ. 14. Clyster ut Medentes nominat. 15. Prognosis è clysterum usu. 16. Per clysteres nutrire, stupidum. 17. Omen. 18. Vulgus medentum notatur.

1 AUxilia vulgaria examinare statui, antequam febrium naturam determinem. Sunt autem illa scarificationes, hæmorrhoidum apertiones, vesicatoria, & id genus alia; cunctáque concurrunt in cruoris, virium, & corporis diminutiones. Quæque ideò jam fat condemnata sunt, sub
2 præsidiis universalibus. Stulta nimirum subsidia, circo corporis superficiem, ubi centralia laborant, & obsessa sunt, quibusque non expeditis ab hoste, frustra est, & nocuum, quidquid per ejusmodi simiarum gesticulationes est intentatum. Vanum certè spei rudimentum est, velle per consequens, radicem loco dimovere, auferendo insontem cruorem è pelle. Quod satis miser Princeps Infans Cardinalis exhaustis venis, nihilominus perstite typo Tertianæ Anatomicis confirmavit luctuoso spectaculo. Itemque paracenthesis, sive apertio
3 prope umbilicum in hydrope, hujusmodi spem extinguere dudum debuisset. Nam ibi obvium est, è propinquo centro, aquas depromere quotidie, de fructu parte aquæ pro lubitu in dies haurire. At frustra, quia nequidquam de radice decedit. Adeóque Paracenthesis, vitam ad paucos tantum dies dilatat. Vesicatoria autem summè semper nocua sunto, & à spiritu nequam Moloch excogitata. Nam aqua inde continuò stillans, nil nisi cruor transmutatus est. Dum enim quis manum vel crus amburit, 4
ignis non vocat serum sanguinis ad locum combustum. Nec aqua ejusmodi, altbi delitescit, laxóque freno exspectans accursura, dum pellis quandóque amburetur. Surda esset aqua ad ignis vocationem, nec parêret natura extrinseco imperanti. Quid 5
si cruori innatet aqua, quam bilem vocant. Sanè non fluctuat illa, separata à cruore, nisi post ejus coagulationem, sive corruptionem. Hanc itaque intendunt vesicatores, non autem conservationem, & sanationem. Non est ergo: sed fit, aqua ista falsa; non separatur, inquam, à cruore, sed ipsius cruor transmutatur in aquam, persimilem Hydropi, diarrhœæ, similibúsque defectibus. Tantò ergo vesicatoria sunt periculi 6
pleniora, quàm venæsectio. Quòd hæc sistatur ad arbitrium: illa verò non, quæ post venæsectiones, vanásque corporis lanienas, tandem propter impedimenta comatis febrilis, adeóque ad effectus posterioris adulterationem, sit somniata. Sopo- 7
rosos enim præ dolore tot ulcerum excitatare gaudent: atque utut rem volvas, crudelis est lanionum carnificina. Nec enim soporosus, quia dormit, malè se habet: sed dormit, quia malè se habet. Adeóque impedire somnum, non est utile: sed dumtaxat valet, tollere radicem soporis. Qui ergo per dolores, somnum suspendunt tantum, crudeliter ægrum in mortem præcipitant. Blandiuntur nempe populo, sæviendo in ægrum: interim perseverant in officio crudelis, & infidi auxiliatoris stipendiarii. Etenim si febriens soporosus dormiat, sive vellicatus excitetur assiduè, ejusmodi stupida lenocinia, ne minimum præstant febribus. Quapropter soleo dare oretenus mea remedia, & cibos statis horis, nec respicere, utrum dormiverit necne. Dico cum Apostolis illud Antiquum. Si Lazarus dormiat, ergo sanabitur. Tortunæ

enim febrienti illatæ, nemini profuere unquam. 8 Quod autem ad Clysteres attinet, frequens ac pudendum medentum subsidium. Ego saltem olim, enemata nunquam, nisi cum pudore suasi, & descripsi. Postquam autem fida remedia nactus sum, clysteres prorsus abhorrui, velut belluinum remedium ab ave (ut ajunt) edoctum. Etenim quod clyster quilibet, naturaliter sit intestino hostilis, exin facilè liquet, Quod singula recipiantur per modum, & respectum recipientis. Quod sic latiùs explico. Oculi lacryma, etsi salsa, tamen indolens est, quia oculo familiaris, & cognata. Aqua verò simplex, in oculo dolet; & aliud quidlibet. Urina quoque, etsi salsa, non mordicat vesicam. Decoctum autem qualecumque per Cathætera intromissum, etiam suavissimum, dolet intus. Si verò lotium, vel tantillum aciditatis hauserit, è novellis cerevisiis, aut aliunde, ingens mox stranguria, & lotii est stillicidium. Stercus ergo, cùm cognatum sit intestinorum contentum, & domesticum, non mordicat, nec sentitur, donec ad carnosas recti intestini partes devenerit, tanquam janitoris munere fungentes, sentiúntque & urgent ideo. Unde concludo, quòd Clyster quilibet, cùm sit peregrinus Intestino, non possit non illi esse molestus atque ingratus. Deni- 9 que Clyster nunquam adscendit ad Ileon Intestinum. Etenim si uncias 18. injicias, jam magna ejus pars in tubo supereſt, vel foras elabitur injiciendo, adeóque tantum ad principia Coli Intestini pertingit. Deni- 10 que si Clysteri insint laxantia (plerumque namque decipitur sic æger, laxativa perhorrescens) ut purgativorum virus jam explosi; ita & laxantis Clysteris usum, pari jure. Fateor, minoris est noxæ Clyster, quatenus os stomachi semper nobilissimo munere vitæ fungitur, vitaque oblæditur veneno 11 laxante. At saltem nemo inficiari potest, quin sit odiosum, intro venena admisisse, quocumque titulo, & introitu. Quippe resolvunt enemata purgativa, cruorem in Mesenterio. Saltémque in terminis febrium loquendo. Nemo unquam per Clysteres 12 febres eduxit: quia loca, materia febrili obsessa, non adiverunt, neque illa solantur unquam. Nec interim desinunt contaminare, & emungere cruorem è venis, conterminis intestino. Illud enim à senibus didici, 13 quod quicumque amat vitam longam & sanam, abstineat à purgantibus quacunque impostura assumtis. Clyster hodie lascivioribus populis tam familiaris est, quòd elotio & adjumentum vocetur. Quasi excrementum naturale velint eluere. Certè 14 utut istas Medentum insidias spectes, non nisi à malo sunt, à dolo, & mendacio: ac piis auribus pudorem suscitant. Adeóque jam sunt stercorum correctores, abluores, id est, malarum artium inventores. At sunt, qui ignaviam Intestino, per Clysterem introduxêre, vel alio vitio contraxere, ideóque deinceps sibi Clysteribus assuescendum persuadent. Sanè vitium stipticitatis, ut alia radice scaturit ac pendet, facile proprio sanationis termino succurritur. Etenim ut qui minùs laxam alvum habet, ægrotat: ita & qui pigram patitur, laborat. Sanandum est malum, non autem pal- 15 liando, per Clysterem quotidie alvus proritanda & laxanda est. Facilis nempe est prognosis, quod sic pergendo, novissima semper erunt deteriora, vitáque concredita ejusmodi auxiliatoribus, necessariò accurtetur. Subscribent his nationes, quotquot laxantia in horrore habent. Ut Campinienses, Arduennenses, itémque Ascuriani, &c. quibus ut Clyster est insolitus, inauditúsque: ita senium robustum & frequentissimum. Est cæterùm Clysteri ulti- 16 mus scopus, quod juscula carnium liquatarum, spe alendi injiciant, Quod profectò intolerandæ stupiditatis est argumentum. Nam injecti liquores primùm se miscent stercori ibidem reperto, deinde infunduntur partibus, quibus proprium est cuncta

in

in ſtercus mutare; ac tertiò, conſtat per experientiam, quòd ejusmodi juſcula, ſi binis horis abinde rejiciantur, oleant non ſolùm ſtercus: ſed quodammodo cadaver. Et enim cùm non eatur ad ſecundum aut tertium, niſi per primum: non poſſit autem, è cibis in ſtomacho indigeſtis, & in verum ac laudabilem chylum non commutatis, fieri cruor ullatenus: ſequitur etiam, quod injecta juſcula cadaverentur, nunquam autem poſſint in alimentum tranſire. Nec arguit quidquam, quod ejusmodi juſcula carnem liquatam gerant, per modum Chyli; Nam actum eſt nihil, niſi priùs ſuſceperint fermentales proprietates primæ digeſtionis, præparatorias ad vitam, alibi extra ſtomachum non reperibiles. Quidquid enim indigeſtum è ſtomacho labitur, moleſtum eſt, diarrhœas, tormina, itémque ructus nidoroſos movet, & Aſcarides gignit. Quæ autem infernè injiciuntur, quia nequidquam beneficii primæ digeſtionis habent, neceſſariò cadaverantur.
17 Quia calorem loci quidem experiuntur: ſed orbantur vero fermento vitalis digeſtionis. Miſeror ſanè Medicaſtros, enemata in ejusmodi abuſus detorſiſſe, nec ſemel ad præfatas rationes reſpexiſſe: & metuo, ne qui magnatibus tantopere aſſentantur, poſthac aliquem epulari jubeant, eúmque ad vomitum, poſt tres horas cogant, ut quod evomuit, per anum injiciant iis, qui multâ macie & atrophiâ con-
18 fecti ſunt. Sanè ſervum pecus adulator ignarus, medicum agens, nec quidquam habens, præter corporis & virium diminutiones, diſcere recuſans, quia malè agendo conſenuit, nec unquam aliquid laude dignum indagavit totus lucro intentus, ſimulátque è Scholis dimiſſus, ſuis ſemper veſtigiis inſiſtens, neces hominum excuſans, quia ſecundùm artem curavit, antecedentium gregem inſecutus. His inquit Seneca, Multi ad ſapientiam non pervenerunt: quia putabant ſe perveniſſe. Opprobrio æſtimant plenum, ipſum ſemel Doctorem ab aliis adhuc diſcere debere, Anile ergo inventum, enema nutriens. Vidi namque in fortioribus, juſcula cadaveris fœtore horrentia rejecta: in tenerioribus verò, ſyncopes moviſſe. Ubi interim Clyſteres ex malva, & furfuribus, minus incommodi fovebant. Caſſa ergo juvamina vulgaria, à Medentibus ad febrium intentiones, ſive indicationes inſtructa. Quia nequicquam de radice febrium demunt, ſubigunt, aut attingunt.

Remedia uſualia ponderantur.

CAPUT VIII.

1. Cenſura aquarum ſtillatarum. 2. Quales ſint aquæ eſſentiales. 3. Cenſura decoctionum. 4. Confortantia ex auro & gemmis examinantur. 5. Demonſtratio abuſuum mechanica. 6. Gemmæ nil quidquam diſſolvuntur in nobis, utut pulveratæ. 7. Perlæ tritæ, & acido ſpiritu diſſolutæ examinantur obiter. 8. Tropriam verecundiam teſtatur Author. 9. Perlæ quæ in officinis diſſolvuntur, non ſunt perlæ. 10. Diſſolutæ perlæ aut corallæ in acido aliquo, manent quod pridem erant. 11. Quinque notabilia inde ſumta. 12. Auxilium galli veteris, anile inventum. 13. Examinatur Alkermes. 14. Fruſtra confortantia, ubi hoſtis intus, vel fortiſſimos calcat.

REmedia interna à Medicis uſurpata in febribus ſi ſpectentur, reperientur ejuſdem farinæ, cum reliquis illorum auxiliis. Nam præterquam quod in unum calorem, tanquam ſcopum & rei cardinem ferantur, in ſe adhuc nauci ſunt, neque ullatenus reſpondent materiæ putrídæ. Inprimis enim aquæ diſtillatæ tam quæ refri- 1
gerantes dicuntur, ut de Cichorio, lactuca, portulaca, & plantagine, quàm quæ de claſſe alterantium majorum, quales de gramine, cuſcuta, capillis Veneris, Carduo benedicto, ſcorcionera, &c. vel etiam de cordialibus ſunt petitæ, non ſunt revera niſi herbarum ſudores, non autem ſanguis illarum: atque utinam non ad lucri ſualum adulteratæ. Sunt nempe aquæ pluviæ viridium & recentium: non autem liquores

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 157 sur 328

herbarum eſſentiales, quæ totam rei craſim
2 referant & ſaporem. Ergo impoſturam te-
gunt ſuo nomine, atque interim bene a-
3 gendi occaſio elabitur. Porrò decocta ſtir-
pium, cum contineant gummata, & muci-
lagines ſimplicium, negotium febrili ſto-
macho, nauſeas, everſiones, aliasque mole-
ſtias parant: idcirco etiam cum excremen-
tis ſe jungunt, & ſequeſtrantur, poſtquam
exhibuerint omnes anxietates. Nec ſaltem
quidquam eorum ad loca affecta, vitalesque
4 agros, intro defertur. Solent quoque Me-
dici oſtentare ſua exhilarantia, cordialia &
reſtaurantia ex auro & gemmis parata, pari
ſanè cum cæteris ſtupiditate. Nam etſi ſint
in tenuem pollinem comminuta, nequid-
quam ab igne tolerant, multóque minus, à
virtute digeſtivâ. Levigantur enim pri-
mum in mortario æneo, partémque æris
ſecum gemmæ abradunt, quia lima quavis
5 duriores. Idque officinis quandoque de-
monſtravi, dum pulverem iſtum gemma-
rum in aqua forti macerarem. Etenim ſe
ſtatim color viridis prodidit, faſſusque eſt
Pharmacopola, quod ſua fortificantia potiſ-
ſimum agerent, communicando ægris vi-
ride æris, ſive æruginem. Deinde ſi gemmæ,
poſtmodum curioſius triturentur in cote,
ſive marmore, ſe longè teneriore, accre-
ſcunt in pondere, & evadunt confortantia
marmora & ſaxa, præter originales gem-
6 mas. Nam tandem non plus proficiunt le-
vigatæ gemmæ, quàm ſi ſilices aut vitrum
pulverata aſſumantur. Idque mecum ſub-
ſcribent, quotquot unquam examinandæ
corporum, analyſi vacaverint, mecumque
miſerabuntur inanes Medentum ſtolidita-
7 tes, & infauſtas ægrorum clientelas. Imò
perlas vel coralla exhibent triturata, vel
aceto ſtillatitio, ſuccove limonum ſoluta,
iterúmque exſiccata, & ſolubilia in quovis
potabili. Atqui perlæ non ſunt ejuſdem
duritiei cum gemmis cryſtallinis, ſed de re-
gno animali, continéntque dotes pretioſiſ-
ſimas, non poterunt non egregiam largiri
opem. Etenim Margaritæ ſponte in colum-
bino ſtomacho reſolvuntur quidem, at in
noſtro nequidquam tolerant, ſive com-
minutæ pulvere tenus, ſive ſolutæ ut ante
bibantur. Inprimis namque notandum, me 8
ante reſipiſcentiam didiciſſe, per aliquot
perlarum ſic præparatarum libras, vanam
tantùm eſſe jactantiam, quidquid ſpon-
deant de illis Medentes. Deinde veram
Margaritam, non habere intus farinaceum
atque diſſimilarem à ſuo cortice pulverem:
ſed totum perlæ corpus, ad centrum uſ-
que, eſſe meras pelliculas invicem incum-
bentes, tanquam ſubſtratos cæparum cor-
tices. Quod mecum ſciunt, quotquot per-
las ovalis figuræ, norunt ad orbicularem
perlam redigere. Atqui præfati perlarum
cortices nullatenus reſolvuntur per acida
antedicta: ergo tantùm falſarum perlarum 9
farinam diſſolvent. Imò etſi præfati corti-
ces diſſolverentur, (quod non) adhuc
eſſent idem perlæ pulvis qui ante. Cui ſci-
licet jam acidi diſſolventis ſal combinatus
ſit, adeóque contingat, illo ſale diſſolven-
tis ſoluto, unà quoque cum eo, ſolvi per-
larum, aut corallorum pulverem, quem
ſal iſte combibit. Qui pulvis utut oculo- 10
rum judicio cenſeatur ſolutus, mutatáque
Margaritæ ſubſtantia: attamen non niſi
mera fraus eſt, & oculorum faſcinum. Nam
perlæ aut coralla non ſecus in priſtinâ ſui
naturâ adhuc perſtant, quàm alioquin ar-
gentum in Chryſulca diſſolutum ſoſpes
perſtat, cunctis ſuis priſtinis qualitatibus
planè immutatum. Nam aliàs idem argen-
tum, inde iterum non poſſet reperi, cùm
à privatione ad habitum non detur regreſ-
ſus. Qui ergo perlas ſic ſolutas bibunt, tan-
tum abeſt quod perlarum ſubſtantia lactea
fruantur, non bibunt ſibi niſi ſalem aceti
ſolutum. Quod Mechanicè ſic probo. Si
diſſolutis perlis, aut corallis, aliquot guttas
ſalis tartari infuderis, ſtatim occultus per-
larum pulvis ad fundum decidit. Quod fa-
cti eſt. Primò ergo, perlæ officinarum, non
ſunt

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 158 sur 328

ſunt veræ : ſed earum abortus quidam, per mediam conchæ ſubſtantiam intus ſeminatus. Secundò, pulvis perlarum aut corallorum diſſolutus quanquam illudat oculos: non tamen verè eſt ſolutus, manens pulvis qui ante. Tertiò, pro confortativis non ſubſtituunt niſi acidum ſalem diſſolventium. Quartò, pulvis ille ſic ſolutus, non poteſt fieri cruor, ideóque neque ſubire in venas. Quintò, quid ſi introiſſet ad hepar, venam cavam, adeóque digeſtionis vi, ſal acetoſus illi adhærens, tandem in transmutationem abſumtus eſſet. Quid aliud præſtarent hujusmodi confortativa, quàm quòd venas intus exotico pulvere oblinirent? & peregrino tandem hoſpite indelebile malum ſarcinarent? Hæc meſſis
12 de gemmis exſpectanda. Æquè anile oſtentum eſt, quod de galli vereris jure herbis ſociato pollicentur. Nam inprimis plus vitæ, viriumque eſt in junioribus avibus, quàm in decrepitis. Judicium deferatur ad Gallinas. Suntque juſcula medicata, ſtomacho ingrata, ac moleſta, adeóque facilè dimittuntur ad excrementa. Itaq; hoc modo, ſub mutata larva, iterum ſua apozemata mentiuntur, ſub jure galli veteris. Po-
13 ſtremò eſt antidotus Alkermes, quæ licet, quatenus conſtat ſyrupo è cocco baphico (utinam non per roſas adulterato) ſit laudabilis: nihilominus in quantum toſta, aſſatáque, crudiore byſſo, donec pulverari queat, imprægnatur, tota grani tinctorii poteſtas vitiatur. Quod ſericum ſic toſtum nil aliud ſit, quàm lana bombycina vermium, caumate depravata. Tulit enim id avari cujuſdam ſenis Inventum, putantis, naturam exhilarari rebus, ſuos oculos oblectantibus. Abſit, nam intus, naturam nec aurum, gemmæ, nec pretioſa, ut talia, ſpiritus vitales reficient multóque minùs, aſſata crude byſſus, & ſi eſſet purpureo colore tincta: niſi vitales ſpiritus ſibi per additamenta virium, reſtaurationes perſenſerint. Cæterùm, fruſtranea ſunt confortantia, & cordialia, quæ perſtite febrium fomite, diminutóque cruore & viribus, exſpectantur. Nam ſi febris, robuſtum, ac be- 14
ne valentem conſternat, quomodo fortificari permittet jam conſternatum? præcipuè per res toto genere exoticas, nec unione ſymboli cum ſpiritibus convenientes? Quomodo civis ſe fortificabit, qui hoſtem domeſticum, ſe potiorem, penes recepit? Lurida ergo, atque vana, Medentum de fortificantibus ac roborantibus promiſſa, fraude plena. Etenim qui vires cum ſanguine exhaurit, ſubtrahítque per evacuantia, vinum verò atque immediata virium reſtaurantia vetat: refrigerantia quoque, ut calori vitali inimica, continuò proſequitur, quomodo robur per electuaria ejusmodi conciliabit.

Vera cauſa rigoris.

CAPUT IX.

1. *Rigor & tremor ab impetum faciente ſpiritu, non autem efficienter à cauſa morbifica.* 2. *Quare intendat rigores.* 3. *Cur frigus & calorem excitet.* 4. *Cur incipiat cum frigore.* 5. *Author non recurrit ad leges Microcoſmi.* 6. *Intermittentiæ ſunt in omnibus agentibus fere.* 7. *Modus fiendi frigoris.* 8. *Modus & cauſa rigoris.* 9. *Nota ignorantiæ in Galeno, de membri jectigatione.* 10. *Cauſa ardens febrilis.* 11. *Omnem motum tam ſanum quàm ægrum efficienter fieri ab Archeo.* 12. *Quomodo Author id didicerit.* 13. *Turbulentia Archei turbat urinam.* 14. *Ordinarium fellis officium turbatur, & facit amarum chylum.* 15. *Quare etiam vomitus amari illius, nihil de febri minuit.* 16. *Unde æſtus & ſudor in febri.* 17. *Quid ſudor indicet.* 18. *Acor auget frigus, quod probat eryſipelas.* 19. *Gangræna ut ſiſtatur indubiè.* 20. *Cur initium continuæ febris ab horrore.* 21. *Paracelſus notatur.* 22. *Galeni errores, præſertim de putredine cruoris, & ſpiritus.* 23. *Vera ſedes Diariæ, & hecticæ.* 24. *Fabuloſa Galeni ſimilitudo, pro æſtu hecticæ febris.* 25. *Quare calx per aquam accendatur.* 26. *Probatio mechanica.* 27. *Stolida cauſa oſcitationis.* 28. *Vera cauſa, & organum ejuſdem.* 29. *Somnus, ſopor, vertigo, apoplexia, &c. ab ore ſtomachi.* 30. *Oſcitatio non eſt in muſculis genarum, aut mandibulæ.*

Hippo-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 159 sur 328

1 Hippocrates ſpiritui vitæ primus nomen indidit, ut ſcilicet ſit impetum faciens, ductórque omnium quæ in nobis contingunt. Quam certè prærogativam demum nemo vocavit in controverſiam. Interim poſteræ Scholæ, velut rotationis vitio vertiginoſæ, cauſas tremoris in anilia figmenta detorſerunt. Spiritus ergo coſmocrator in nobis, initium motivum in nobis ſolus obtinuit, tam locale, quàm alterativum: Rigoris videlicet cauſam, tam quoad motum localem quàm frigoris, atque ſubſequentis caloris alterationes con-
2 tinens. Intendit namque Archeus, per tremulos rigores excutere adhærens parti ſimilari excrementum. Perinde quaſi atque aranea ſuos quatit caſſes, atque rigore ſuccutit, ut excutiat peregrinum, quod in il-
3 los incidit. Sed Archeus advertens ſe per rigores parùm proficere, Blas alterativum excitat. Quod totum alibi docui naturaliter conſiſtere in hyeme & æſtate, frigore, inquam, & calore: Quorum nempe alternâ viciſſitudine, tandem cuncta ſublunaria, dierum currente numero fatiſcunt. Ab
4 hyeme ideo, in ipſomet Univerſo, anni initium procedit, per ver & æſtatem, in autumnum, in quo fructus tandem maturantur. Quæcumque enim ex natura fiunt, hoc principium, incrementum, ſtatum, & declinationem ſubeunt. Sic ipſe Archeus, (quatenus ſemina atque vitalia univerſa, generalium naturam imitantur) cit rigores febriles, frigora & calores. Non autem materia febrilis peccans: prout jam ſat ſupérque probatum eſt initio. Sic namque & in oſſium exarthroſi, ſtatim dentes quatiunt, & rigores ſubnaſcuntur, itémque dum prægnans abortum non vitalem præcociter
5 expellit. Neque enim hæc dico, quaſi confugiens ad commentum Microcoſmi Paracelſi, etſi naturam Univerſi, modum in ſingulis univocum obſervare animadvertam. Natura ſiquidem ſibi utrobique compar ac ſimilaris eſt, quod ſenſus febrientium conqueritur, in hyeme ſibi, atque æſtate obvenientibus. Etenim qui in lucta ſuſpi- 6
rioſus ſuccubuit, aliquantisper quieſcit, & anhelitum recuperat, pérque moram vires reſarcit, quibus incumbentem victorem excutiat. Sic naturali ductu univoco, Archeus in febribus ſibi quietes per intervalla imperat, ac dein reſumtis viribus & vicibus, hoſtem febrim nititur excutere. In 7
quo ſanè pars, cui inſidet materia febrilis, primum ſe contrahit in rugas. Quod ſentitur facilè in præcordiis. Parti verò obſeſſæ, totum genus venoſum quodam conſenſu collaborat, ſtrictímque ſe arctat contractis fibris obliquis. Inde namque rarus, durus, atque minutus pulſus, frigoris index ac opifex. Hanc enim corrugantem ſtricturam venarum, quisque febriens, ſi in ſe animadvertat, facile dignoſcet, ac penitùs naturalem etiam benevalenti. Nam etſi ſcrotum laxum propendeat, ſtatim tamen atque ſcoria humana ad ſphinctera delabitur, corrugatur ſcrotum ſuapte ſponte. Naturale eſt itaque venis, & partibus primariò affectis, ſeſe in rugas contraxiſſe. Cùm igitur venis paſſim aſſocientur plerumque arteriæ, neceſſe eſt has pariter obliqua cum venis convulſione contrahi. Quod ſanè facilè percipient febricitantes, ſi horum memores, ſeriò attendant ad ea, quæ ſentiunt. Hæc igitur eſt frigoris cauſa in febri-
bus. Tremor is autem cùm ſit in ipſis mu- 8
ſculis, notandum eſt, muſculos habere duos motus. Unum quidem, quatenus ſunt clientes voluntatis, ut edant voluntarium motum: Alterum verò, in quantum invitâ voluntate, proprio feruntur motu: eſtque hic iterum duplex, prior ſcilicet, qui unico tractu violento contrahitur, prout in Spaſmo, Crampo, &c. Alter verò, qui intervalla patitur, qualis eſt tremor febrilis, jectigatio, & tremor membri alicujus (puta capitis, aut manuum, &c.) ſenio, ac potatoribus familiaris. Profectò 9
non ſine nota Galenus tranſeat, quin riſu exci-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 160 sur 328

excìpiatur. Docet enim ejusmodi ſenilem tremorem fieri ex lucta ponderis cum facultate motiva arbitrali. Quodque hæc nimirum conetur membrum attollere, ſed ob debilitatem, inchoatum motum ſiſtat præ pondere membri impeditum. Quaſi verò facultas motrix voluntaria, niteretur invitâ voluntate attollere jacens atque quietum membrum, ut continuò ſubſiliret? Redeo ad terminos de febribus. Cùm itaque nedum pellis (ut in ſcroto) verùm etiam membranæ ſingulæ motu proprio ſibique naturali criſpentur, rugentur, contrahantúrque, non eſt abſonum, & muſculo ſuum dare motum. Etenim ſic & à morte in Tetano utrimque tenduntur muſculi, dudum ab interitu omnis voluntatis. Sic nempe purgantium venenoſa qualitas, non rarò partes muſculoſas convellit, & in febribus lethalibus, invitæ ſunt convulſiones, cum intercalari remiſſione. De quibus cùm tractatu de Spaſmo diffusè egerim, hoc loco monuiſſe ſat fuerit, quòd duæ iſtæ facultates motrices naturaliter competant muſculo. Quarum una feriatur, quieſcítque quamdiu muſculi bene ſe habent: ſed movetur velut auxiliaris in occurſu rerum ſibi moleſtarum. Tandem igitur cùm Archeus per venarum & arteriarum obliquam contracturam, pérque muſculorum trepidationes, ſe nil proficere adverterit; indignatus, quidlibet motitat, ut peregrinum hoſtem à ſe excutiat. Quocirca repeto, quod jam aliquoties dixi; Nimirum omnem motum, tam in ſanis, quàm in ægris, immediatè proficiſci conſtitutivè, & efficienter, ab Impetum faciente Archeo: occaſionaliter verò à cauſis occaſionalibus. Quod mechanicè primum deprehendi per quædam febrium remedia. Quippe ſi ipſo die acceſſus, & horâ opportunâ propinentur, ſæpe unicâ vice multas febres tollant. Eſt iſta nempe opportunitas, in ſpatio horulæ, ante paroxyſmum, quantum ſcilicet exigit actuatio medicaminis, & ſtomacho vacuo. Nam ſi detur diebus quietis Intermittentium, vel dudum ab incepto paroxyſmo, dum medicamen non præſentit naturam ſibi auxiliatricem, tam ad actuandum ſive animandum, quàm ad expellendum materiam occaſionalem febris, incaſſum propinatur. Imò tum angit medicamen magis quàm juvat, quatenus naturam, dum quieſcere mallet, ad proſcriptionem ſtimulat. In Peſte verò, malignis, aliisque continuis, ſi porrigatur jejuno ſtomacho, nec per potum ejus actio interturbetur, plerúmque unicâ vice totum ſanationis adimplet officium. Alioqui ſanè dum ſtringuntur & anxiantur venæ vel aliàs, natura ab incepto avocatur opere; vel intermediâ quiete expergefit: Indignationes Archei irritantur magis. Nec ſat fuit hic nuditer dixiſſe, quòd Archeus in febribus primo Blas frigoris, atque dein caloris ſuſcitet, quatenus ſemina, mundi typum in ſe æmulentur & deferant. Siquidem nihil à ſeipſo movetur naturaliter, excepto Archeo, qui primus motor animantis eſt. Unicuique enim ſemini datum vigorem ſcio, ut ſemel hic excitatus, deinceps propriâ virtute ſeipſum ſit movendo, omniáque alia deinceps præter ſe, quæ ſub ſphærâ ſuæ activitatis continentur. Turbidæ ideo atque confuſæ excernuntur urinæ, vapores acidi & indigeſti, etiam & nidoroſi ſuſcitantur, euntes in loca impropria, frigoris cauſam augentes. Fel autem, quod regulariter chylum ſtomachi acidum commutat in ſalſum, (ut videre eſt in urinâ) præpoſtero negotio, infertum in duodeno inteſtino, ſuccum jam convertit in amarum. Archeus interim totus tum expulſioni intentus, hoc amarum recrementum, aliàs doloſæ ſiticuloſum, ſub frigore febrili: non rarò excutit, nec tamen inde quidquam febriens proficit, quod noviter contaminatum, præſtò dejiciat. Quia eſt productum in febribus excrementum: non autem mali radix occaſio-

16 casionalis. Tandem itaque velut iratus Archeus, seipsum accendit propriâ thymosi (non autem à putredine depromto calore) hostémque adoritur, æstuat, olidúm-
17 que tandem sudorem profundit. Non alio fine, quàm ut expellat hostem, sub qua excretione patefacit, quod isthac materia febrilis naturaliter pellenda sit, & Medico indicet naturam ducendam, quà sponte
18 vergit. Id est, Diaphoretica sola, esse febrium appropriata atque specifica remedia. Etenim erysipelatis initio, frigus insolitum, modicum, non tamen rigor, quia acor halituosus adhuc modicus: qui dum ad corporis superficiem pertigerit, extra proprium sui diversorium ibidem acescere, atque putrere pergit. Ideóque saponaria & lixivialis medela, extinguit erysipelas.
19 Ut & lixivium forte, gangrænas profundè scarificatas potenter sistit: eò quòd in lixi-
20 vialibus omne acidum commoritur. Febres continuæ ab intus detentâ aciditate, similiter primum rigent, & in finem sive consumtionem usque postmodum æstuant. Palpitatio cordis quoque otiosos, atque vini heluones exercet, prout & Arristas diu multúmque circa aquas fortes oc-
21 cupatos. Utpote ubique aciditas vaporalis pervadit nostri penitissima, attamen sine febri: nam deest materia occasionalis. Paracelsus enim, ex unico Æthnæ igne sulfuris & nitri, supra sexaginta febrium species hariolatur. Nec ullam febribus sedem detegit, utrobique methodi expers. Galenus verò ut intermittentium sedem in oculis sive extremis venarum disponit: ita Continuarum nidum, citra vel ultra
22 hepar statuit. Synochum autem tam putridam, quàm non, per venam cavam circa cor collocat. Diariam quoque in ipso spiritu vitali, adeóque in ipso etiam corde constituit. Quo nil hebetius cogitari potuit unquam, quàm decernere, spiritum vitalem putrere constante vitâ. Nam cùm ille sit balsamus solus, qui nos à putredine vindicat, quid tandem erit residuum, quod balsamet ipsum balsamum, si putruerit hic? quidve saliet salem si corrumpatur? etenim si levicula sui portione putrefieret, totum mox necessariò contaminabitur: cùm spirituum in spiritus sit crasis potentissima, & vernaculum symbolum. Vita namque vix horæ quadrante protrahitur in Peste, dum contagium invadit spiritum. Pariter si putredo cruorem apprehendat, mox velut continuata in cruore Gangræna, necessitata mors oboritur. Dicam igitur & sedem & materiam febrilem, qualiter experientia, longáque rerum indago mihi patefecere. Sermo mihi est de febribus per se atque solitariis: non autem alienâ passione genitis. Inprimis itaque Diaria, 23
quæque ephemera dicitur, ab unius diei duratione, sedet in stomachi cavo, & plerumque ex vitiato cibo. Quare & à vomitu, vel peracta digestione, sponte cessat. Similiter febris tabida, sive hectica, quædam est quotidiana Diaria, à corruptâ cibi parte, mox sumtis cibis repetens. Nam etsi appetitus perstet sospes, edántque ut lubet, saltem Corruptor in pulmone non cessat aut feriatur, quin continuò transmutet cruorem in flava, dura, spissa, & quandoque cinerea phlegmata. Sub quo corruptionis labore avocat spiritum à muniis digestionis, fitque aliqualis corruptio semidigesti. Pudendáque est hujus loci 24
Scholarum fabula, quam pro lenta hac febri sibi comminiscuntur: ubi enim potissimum putredinem pro calore accusare posset, non fuit ausus eam impendere. Quod scilicet calx accendatur adspersione aquæ, eodem pariter modo contingat in febri tabida. Quòd nempe post unam aut sesquialteram horam, ista febris invalescat, & adoriri videatur post cibum, quatenus tum adspergantur partes solidæ, alimento è cibis assumtis parato. Inprimis his obstat, quod infra binas horas, in stomacho sano, nondum sit peracta concoctio Chyli, multò

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 162 sur 328

multò minùs completa ſanguificatio : miniméque cruoris in ſecundarium, & ſpermaticum alimentum transmutatio, utpote quod roris modo ajunt diſpergi in penitiſſima ſolidorum : longiſſiméque ac tardiſſimè, pulmo hoc novum alimentum ab hepate mutuat. Ergo nequeunt ſolida inſtar calcis aſpergi & inde accendi, quantisper in ſtomacho negotium eſt cum chylo. Deinde iſta calcis ſimilitudo, eſt meræ
25 inſcitiæ. Utpote quæ non accenditur propter aſperſionem per ſe : ſed per accidens. Quatenus nulla ſalia ſaliunt, vel agunt, quamdiu ſicca, id eſt, niſi reſolvantur. In calce vivâ autem eſt duplex ſal alcalizatum. Unum quidem lixiviale, & alterum acidum, & utrumque per ſenſum guſtus diſtinguibile. Quæ duo ſalia, reſoluta per aquam, dum in ſe invicem agunt, accenduntur, quod idem accidit in Thermis, ſale acido fontium, in marcaſitarum lixivialem materiam primam agente. Idipſum per mechanicam, & à poſteriori, non quidem propter quid; ſed quia eſt, ſic probo. Et-
26 enim ſi ſali tartari, ſpiritum vitrioli acidum ſuperfuderis, confeſtim ambo, actu frigida, æſtuant. Ideóque ex calcinato plumbo in ſpiritu aceti, ſi hunc totum abstraxeris, quamprimum atque alcali ejus, combiberit humidum ex aere, realiter ignem concipit, etiam in perâ. Quamobrem neſciverunt Scholæ, ſi calx non accenderetur mutua ſpirituum ſalium agitatione, quod nunquam lapideſceret. Denique quid eſt in vivis, quod calcis ſiccitatem referat? Quid, inquam, quod actu ſiccum? calcineum? & non quotidiano rore, continuóque permadeat? An non digeſtio ſolidorum eſt continua ac interrupta? Sanè utut conſiderem, propinant nænias pro elementis naturæ, ſtolidæque ignorantiæ plena eſt ſimilitudo calcis, cum febri hectica. Atque ut oſcitatio febres multas comitatur : ita ſanè oſcitanter atque febriliter cuncta tra-
27 didêre. Cujus ergo etiam notandum, inſulſam cauſam oſcitationi dari à Galeno. Scilicet quod fuligines congeſtæ muſculos mandibulæ ſuſcitant ut explodantur. Inprimis plurimæ fuligines inflarent illos muſculos, quibus multa eſt oſcitandi neceſſitas & frequentia. Deinde cùm ejusmodi fuligines eſſent ultimæ digeſtionis inſenſilia recrementa; cur illa potiùs, quàm aliarum partium ſui expulſionem moverent? cur non quotidie id ſollicitarent? & ſubinde per quadragenariam non oſcitatur? Cur in febribus illæ fuligines magis obviæ, 28
quàm in Podagrâ, & Apoplexiâ? Certè nulla eſt functionum noſtri corporis, quæ magis ad exemplum movetur, ut oſcitatio. Oſcitantem namque facilè ſequimur, etiam nolentes ac inviti. Non igitur oſcitatio à fuligine, ſed ab illa facultate & parte, quæ imaginationi paret. Etenim Scholæ mecum admittunt os ſtomachi à conſpectu facillimè moveri. Quoniam plurimi nauſeant, & vomunt proniſſimè, conſpectis aut imaginatis ſordibus : viſóque acerbi pomi eſu, os multis ſaliva liqueſcit. Os ſtomachi ergo potiſſimùm ad imaginationem move- 29
tur. Somnus verò, item ſopor, Coma, Catochus, Catalepſis, Vertigo ejúsque generis accidentia ab ore ſtomachi promanant (prout alibi de duumviratu:) Oſcitatio verò eſt ſomni prænuncia, vel pediſſequa, idcirco eidem parti oſcitationem tribuo. Nam incola phantaſia primorum impetuum ibidem habitat, cordisq; nomenclaturam ideo ſuſcepit. Sic & à mœſto frequentia ducuntur ſuſpiria, ut os ſtomachi ſenſibiliter aggravatum allevient. Itaergo à ſegni ſtomacho dormitionem poſtulante, libido oſcitandi muſculos ſubter dormiendum irrequietos excutit, tendítque, in quo muſculos buccarum, & Tracheæ in clientelam vocat : non ſecus atque os ethmoides circa organum olfactus, pro ſternutatione in ſubſidium vocat muſculos thoracis. Prout enim cauſa ſternutationis non eſt quærenda in muſculis, quibus fit : multo certè minus oſcitatio

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 163 sur 328

30 eſt muſculorum mandibulæ. Cum alioqui compreſſis dentibus, id eſt, motu contrario mandibulæ, etiam oſcitari poſſit. Rectiùs enim Scholæ ad aſperam arteriam oſcitando reſpexiſſent, quæ trahitur binis digitis deorſum motu heteroclito. Interim de fuligine illius arteriæ, nequidquam ſonuerunt unquam: quippe quæ ſat ſemper patet, & aëri pervia, alioquin oſcitare non deberet. Iſta nempe eſt corporis compago, quod etiam in non neceſſariis mutuas membra manus tradant, ac quaſi pro jure proprio certent aliena organa.

Sedes Febrium.

CAPUT X.

1. Unica ſedes continuarum & intermittentium. 2. Variant febres, ex ſolâ materiâ occaſionali. 3. Nidus febrium quibus claudatur terminis. 4. Cauſus & Synochi prope os ventriculi. 5. Probatur à læsâ actione. 6. Quartana, exlex in ſede ſua. 7. Materia & ſedes malignarum. 8. Peſtis qui à cæteris febribus ſeparetur.

1 SEdes continuarum febrium non differt ab intermittentium. Hactenus proinde occurrunt continuæ, quæ in Intermittentes deſinunt, & contrà. Variant itaque febres illæ, non commigratione locorum, aut ex natura diverſorii: ſed ſolius materiæ
2 occaſionalis ergo. Hactenus quoque repugno nedum Galeno, ſed & Fernelio de locorum febrilium eſſentiali differentia.
3 Nidus ergo febrium, in primis eſt officinis: extenditur ſcilicet à Pyloro, per duodenum, & vaſa ibidem multiplicia, Inteſtina item, venas Meſenterii, Lienem, uſque ad
4 hepar. Proximiores autem ori ventriculi, ſunt eò moleſtiores, ſuísque anxietatibus
5 magis formidandæ. Meam de ſede febrium doctrinam confirmant nauſea, præcipuè carnium, piſcium, & quæ facilè cadaveris inſtar olent, perhorreſcentia, mox à febrium introitu; ſitis item, inappetentia, cephalalgia ſyncipitis, hemicrania ſiniſtri lateris, deliria, ſopor, vigilia, anxietates topicæ circa os ſtomachi, ructus nidoroſi, conſternata digeſtio, vomitus, linguæ quoque amaror, ſiccitas, fiſſuræ, nigredo, &c. Quæ ſanè ſunt indicia oblæſi duumviratus in actione regiminis: huc accedunt ſuperveniens ructus acidus, nubecula urinæ, quæque coctionem ſtomachi rediiſſe arguunt, prout in tractatu de Uronomantia 6
alibi. Sola autem quartana in Splene ipſo, venísque ſibi contiguis, hoſpitium delegit. Maligna verò ſola, aliquid putridi peculiariter ſibi vendicat circa orificium ventriculi. Sunt autem tantò pejores, quæ non 7
in ejus concavo, ſed in convexo ſederint: eò quòd non niſi extraordinarium arcanum ad iſta attingat loca. Ideo námque Caſtrenſes, & Endemicæ omnes, cæteris ſunt pervicaciores, ac plerúmque citra ſitim. Quibus vix perceptibilis calor eſt, ſoláque ægros continua anxietas ad feretrum ducit. Hujusmodi námque febres, deforis tantùm contaminant, ultimum ſtomachi nutrimentum afficiunt. Quia revera quamdiu vivitur, perſpirabile atque exſpirabile eſt totum corpus, juxta Hippocratem. Etenim alibi demonſtravi, pulmonem, & diaphragma undequaque poris pervia in vivis, qua dum endemica tranſeunt, ac ſtomachi convexum percutiunt, non rarò ſtomachi ultimum alimentum inficiunt. Diariam dixi cum hectica in ſtomacho ſedere. Peſtis 8
autem in hoc à cæteris malignis diſtat, quòd cùm non ſedeat in ſordibus febrilibus, ut neque in cruore; afficiat tantùm ipſum ſpiritum vitalem ſui odore, ob id quoque intret & exeat neceſſariò cum aëre per poros diaphragmatis, adeóque tendit ſic primariò ad ſtomachum, nec potens pergere ulteriùs motu locali, ſuam ibidem ſiſtit impreſſionem in nutrimento ſtomachi. Unde mox vomitus, cephalalgia, ſopores, deliria, ſyncopes, & quæ vitiati oris ſtomachi conſequuntur dominium.

Cauſa

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 164 sur 328

Causa occasionalis febrium.

CAPUT XI.

1. Causa occasionalis febrium, non est vera continens. 2. Cur causa occasionalis sit diversa in se. 3. Duplex causa occasionalis. 4. Cruor est compositum naturale & simplex: ideòque non appositum ex dissimilaribus. 5. Prior causa occasionalis & materialis febrium. 6. Altera materia. 7. Scholarum ignorantia de tinctura urinæ. 8. Cur urina tingatur tardiùs. 9. Falsa judicia Scholarum de urinis. 10. Fabula Scholarum de tinctura felleâ urinæ. 11. Argumentum Scholarum ex inscitiâ Galeni. 12. Quid rectius exinde colligendum esset. 13. Sagittator delirii ubi habitet. 14. Cur in delirio non sit adhibendum remedium capiti. 15. Unde nascantur apostemata universa. 16. Injuria scholarum. 17. Unde encorema. 18. Bonus medicus cur crisim negligat. 19. Quid sit coctio in febribus.

FOEdum, ac miserandum, imò & luctuosum, Scholæ exhibent spectaculum, passim obvium. Ut cùm febris nos palàm alloquatur, nihilo magis à tot sæculis cognoverint eam ut neque pellere sciant, radicitus. Quod jam nequidquam feliciùs sanentur febres, post bis mille annorum experimenta, & dissectiones, quàm olim ab
1 initio. Enimverò quidquid est causa causæ, idipsum est etiam causa causati: Quapropter causa occasionalis indesinenter præsens, & intus hospitata (quam continentem vocant alii) est causa causæ internæ febrium (quam mox declarabo) ipsius febris, & accidentium inde natorum. Si enim causa occasionalis esset vera causa continens, ipsiusque febris materia; profectò nulla esset unquam Intermittens. Nam positis causis essentialibus, ad febrim requisitis: necessariò quoque febris adest: sed causa occasionalis adest ab initio usque ad finem, quæ si continens esset, & essentiam febris in sui gremio effectivè contineret, etiam febris adesset, quamdiu ista continens sui causa. Sed consequens est falsum; ergo & Antecedens. Id est: causa ista non est continens, & intima de febrium essentia: sed externa illi, & ideo occasionalis. Cúm- 2
que in varietate causæ occasionalis consistat ratio, qua vel est continua, vel intermittens: cur etiam plus minúsve molesta sit, citatior, aut tardior pro sui expulsione. Necesse est, nec unicam unius putredinis dari occasionem seminalem. Cùm igitur rerum definitio aptissimè à causis constituentibus & essentialibus petatur (prout alibi de logicis) duplicem ideo statui causæ occasionalis materiam: novam quidem, atque hactenus inauditam utramque. In- 3
auditam, inquam, quippe qui utramque bilem, pituitam, & cruorem velut sanguinis constitutiva, non agnoscam, nec admittam in natura (prout pluribus, peculiari de humoribus tractatu, demonstravi) nec inprimis cruorem, appositum è pluribus dissimilaribus, concedo. Ut neque si 4
inde constitutus esset, unquam immediatè in sui constitutiva retrocedere posset, neque illos in extravenato cruore ostendere, errorisque ansam Scholis dare posset. Cùm à privatione non detur immediatus regressus ad pristinum habitum. Quare frivolum est, arguere quatuor esse in sanguine humores, quod quandoque tria, & quandoque quatuor exin, per sui corruptionem secernantur. Quam quæstionem, ut alibi sat ventilatam descripsi, hîc obiter attigisse sat est. Siquidem hoc loco nullam ex istis humo- 5
ribus opem petendam duxerim. Sed in ultima alimenti digestione, dum partes solidæ sibi è sanguine student assimilare nutrimentum, contingit persæpe degeneres fieri alterationes, & velut abortus præposteros. Hoc ergo degener alimentum, varias subiens suæ mutationis abusivas tesseras, diversas quoque febres gignit. Longéque distant primi illi, suppositíque humores ex chylo & chymo parati, à vero solidorum alimento, per sanguinis transmutationem degenerante. Itaque febres non ex utraque bile, pituitâ, cruore & spiritu putridis, sed ex secundariis, non quidem

putrentibus: at inter aſſimilandum degeneratis, oriuntur. Degenerant verò admiſtione rei extraneæ, vel impreſſione peregrinâ, vel demum errore indignati, vel
6 avocati Archei. Alteram porrò cauſam occaſionalem febrium deduco aliunde. Quod ſcilicet, quia indubiè per Anatomen credimus, venas Meſaraicas, per totum inteſtinorum ductum conſperſas, ſugere quidquid liquidi, & Archeus ſibi familiare fore noverit. Trahunt itaque præfatæ venæ ex Ilei inteſtini extremis, hisque cognatis groſſioribus inteſtinis, ſuccum quendam: Sed cùm ibidem non ſit ampliùs aliquod alimentum, at potiùs ſtercus aliquod, aſſugunt ens hactenus anonymum, quapropter illi novum nomen dare debui. Scoriam ergo voco, ſive ſtercus liquidum, ad ſuos fines in natura utile. Quippe urinæ incommodis reſiſtens, adeóque urinæ tinctæ, non tam citò lapideſcunt, atque aquo-
7 ſiores. Quidquid ergo urinam tinxit hactenus, eſt Scoria, non autem fel: prout alioqui Galeniſtæ deluſi, tyrones ſeduxerunt, (quod alibi latiùs in uronoſcopia) adeóque ſua, de urinarum tinctura, judicia, ad felleos & bilioſos humores delata, non niſi ſcoriam, ſive ſtercus ljquidum ſpectant. Nam quantumque vel minima fellis guttula in lotio eſſet, (quanto minùs tanta, atque exigitur pro totius ſaturata tinctura) tota amaricaret: ſed non amaricat: ergo, non ineſt ei fel. Major conſtat ex ruptura fellis in piſce, utcunque piſcem exquiſitè abluas à felle, tamen guſtu amarus eſt. Minor obvia eſt guſtu. Quod autem lotii tinctura ſit Scoria, patet per diſtillationem. Hujúsque demonſtrationes in tractatu de Duelech, cuique experiri volenti obtuli
8 obvias. Ultimò ergo, tinctura ad lotium tranſit: quod chyli in Scoriam mutati adventus, ad Colon Inteſtinum ſit tardior,
9 quia hoc colon, eſt ſitu poſterius. Falſa ergo hactenus fuerunt judicia Scholarum, de coloribus, & contento urinarum, & inde deſumtæ hariolationes. Lepida ergo ignorantiæ fabella eſt Galeni, dicentis: Manè 10
videō urinam meam aqueam, quare me repono ad quietem, & poſt aliquod ſpatium tinctam video, quia bilis ultimò advenit, & ſic urina ultimam ſui digeſtionis maturitatem recipit. Quaſi urina in veſica, ſi non emittatur, coqueretur maturitate ſui, vel additamento tingentis fellis? Bilis ſanè, ſi qua eſſet, cognatim oriretur cum aliis humoribus, & ſanguinis ſero urina, eodem ſcilicet jecoris ſanguificantis labore, quo lotium tranſit per jecur, bilis affuſa illud tingeret, & non aliquot horas poſt, niſi oſtendant, utile fore iſtam bilem excrementalem aliquantisper, & ſeparatam, aſſervari extra lotium. In oppoſitum autem ſic argumentantur ab eventuali conjecturâ, & cauſis malè intellectis. Ajunt enim ex- 11
perientiæ eſſe, quòd in febribus continuis, ſi poſt flavas urinas, repente aqueæ appareant ſignificari futura deliria, ob obreptam in caput bilem, juxta Galenum. Sed hic vir oſtendere debuiſſet. Quis miſſor illius bilis eſſet, quis ductor per venas, & quodnam receptaculum iſtius bilis. An ſinus cerebri (nulla eſt enim alia in capite cavitas) ſine morte præſentaneâ, bilem iſtam ferret? & quo fine hæc faceret natura, ut à cloacis humorum, emunctorio vicinis, directè in oppoſitum, bilem febrilem, & totaliter excrementitiam, ad nobiliſſimum viſcus deferret? Ego verò, in mea uronomantia, ex iiſdem lotii ſignis collegi, ſcoriam non ferri per venas more debito ad lotium: ergo præter naturam detineri alibi, certum eſt: non ferri autem ad caput: ſed ad præcordiales venas, id eſt, ad ſedem febrilem, ipſum alterum excrementum febrile, unde auguror, febrim auctum iri; & inde delirium. Quod autem ſagittator de- 13
lirii, & amentiarum, habitet in præcordiis, patet tam ex Hippocr. Cui vena in hypochondrio fortiter pulſat, is mox mente alienatur: quam ex proprietate nominis, in

Scholis

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 166 sur 328

Scholis recepti, quo paſſionem hypochondriacam à ſede denominant. Quod autem ſagittatoris ſcopus ſit cerebrum, ut deliria & ſopores excitet, non debet movere Medicum, ut proinde capiti remedium adhibeat. Siquidem id ſemper eſt ad poſterius ad tela vibrata: non autem ad ſagittatorem,
14 medelam applicuiſſe. Quare quamdiu Scoria rectà fertur ad lotium, velut naturale ſibi emunctorium, bene eſt: at ſi obliquè aliò feratur, fit febris continua. Tam quia natura ſui eſt excrementum, quàm quia hoſpitio indebito recedit. Alioquin alimentum, in viâ digeſtionis ultimæ degener, plerumque mitius eſt atque inſipidum, ideóque Intermittentes dat, & longiores, quatenus glutinoſior eſt illarum materia. Atrocior verò eſt Scoria: atque ideo crudeliores febres continuas ſuſcitat, citiúsque ad periodum aſpirantes. Duo autem hæc excrementa, ſive ambæ cauſæ occaſionales, ubi conſpiraverint, ſpurias, hepialas, hemitritæas, ſeſquialteras, & erraticas febres proferunt. Potentioribus ergo inciſivis egent intermittentes, quàm continuæ, quia pertinaciorem, magísque glutinoſam materiam occaſionalem habent, vaſis quæ in-
15 tus adnaſcitur. Sin autem alimentum iſtud ſupra hepar degenerat, apoſtemata varia ſuſcitat, non autem febres primarias. Etenim quia & in Phlegmone cruor, vel alimentum ſolidorum, in pus degenerat, febrim quoque neceſſariam advehit. Cúmque ad ultimum devenerit, minor labor & dolor. Prout & per continuas, tum criſis
16 vel abſceſſus inſtat. Erenim cur Scholæ non concludunt, potiùs ex nubecula urinæ pituitam, quàm perfectæ concoctionis ſignum, ſi unica bilis lotium tingat? Sanè nubecula iſta denotat primariò, quòd ſtomachus acidi ſui fermentum recupera-
17 rit. Unde Senex, ructus acidos nidoroſis ſupervenientes bonum ait, adeóque declinationem febrium adeſſe deſignat, aut Criſim. Bonus autem Medicus, negligere criſes debet, quia anticipare. Nam natura cri- 18
ſim non facit, niſi dum ſola totum onus bajulat, ſtatis diebus. Verus ergo Medicus, ante criſim, morbum ſuperare debet; ideóque nec criſim exſpectat, nec optat: Infidus autem, poſttergata naturæ intentione, Criſim vel impedit, vel dilatat. Coctio verò, quæ in febribus exſpectatur, eſt tenacis materiæ inciſio, & abſterſio: Non 19
autem, quod alioqui natura moliatur digeſtionem rei præter naturam, nec coquat quicquam, niſi ſimilari ſemper, & univocâ digeſtione, ſibi prætendat aſſimilare. Sæpè namque ideo in quarrana nubecula apparens evaneſcit, eò quòd coctio, quam nubecula deſignat, non ſit vera materiæ ſubactio primaria intentione; ſed ſtomachi ſaltem fermentum digeſtivum. Alioqui materia febrili ſemel facta fluidiore, non ſupervenit illi nova cruditas.

Diæta Febrium.

CAPUT XII.

1. Quis victus tenuiſſimus acutorum. 2. Cibis non ſunt miſcenda medicamina herbacea. 3. Potent febrientes. 4. A carnoſis abſtinendum. 5. Medentum veſania. 6. Qualis cibus & potus febrientibus aptus. 7. De vini uſu in febribus diſceptatio. 8. Febrim & calorem radicaliter diſtingui. 9. An remedium ſit calidum vel temperatum pro febri, parum refert. 10. Objectio refutatur. 11. Archei accenſio quanta.

UNico Hippocratis præcepto iſto, 1
Quod in morbis acutis ſtatim tenuiſſimo victu utendum præcepit. Victum autem tenuiſſimum non interpretor arctum jejunium, ſive abſtinentiam ſeveram; nec item juſcula carnium, quocumque herbarum favore alterata. Profectò non ſunt 2
medicamina iſta cibis miſcenda: ſed ſingula, per ſuas ſcenas ſunt introducenda. Inprimis deteſtor in febribus, abſtinentiam à potu. Nam ſi febris ſit calida & ſiticulo- 3
ſa, privetur autem potu humectante, depopulatur cruorem, & ſolidarum partium alimenta, cum viribus. Etenim, uti licet

licet veſicam exonerare, quoties urget etiam importuna neceſſitas, ad hoc non petit à Medico venia: pariter quoque eſt bibendum, quoties monet neceſſitas: cùm unum non ſit magis naturæ conſonum quàm aliud: Sitis alioqui ſtricta lex, & rupta mandati obedientia, jam millies Me-
4 denti opprobrium atrulit. Abhorreo etiam in febri jura carnium: nam extemplo natura deteſtatur eadem; & quò meraciora, eò quoque damnoſiora, ex mente Hippocratis. Corpora impura (ſic vocat febrientium, quibus ſtomachi nidoroſi) quò plus nutris, eò magis lædis. Lædunt namque febrientes: quia caro, ova, piſces, & juſcula, facilè tum cadaverantur, ac minimè nutriunt. Veſaniæ enim ſimile eſt, ſæpe deplere venas, iterumque velle nutrire eos, quibus vis digeſtiva peſſumdata eſt.
5 Confortare, inquam, velle, ubi hoſtis in-
6 tus eſt. Satisfaciunt enim tum potiſſimùm cereviſiæ tenues, vino nuptæ, quibus panis admiſcetur, priùs in aqua ſeparatim coctus, uſque in collam, ſive mucilaginem. Et frigidè hæc ſumta, cruda, & non cocta. Siquidem coquendo deperit potibus, non autem accreſcit illorum virtus. Sic namque ea vis inſenſibiliter miſta potui, utrique indicationi ſatisfacit: nec timendum, ne æger ſub hac Diæta, per inediam pereat. Maximè, cum Medici nomine ſit indignus, qui febrientem non reſtituit ante
7 quatriduum. Cæterùm contra vini uſum increpant Galeniſtæ omnes (quanquam ſecreto hauſta vina toti arti Galenicæ contumeliam millies attulerint) eò quòd febris non ſit niſi merus calor, ab Hippocrate Ignis vocata, erítque vinum febrienti, quale eſt oleum ad extinguendum ignem. Sed hoc argumentum, ut anilis fabula, jam antè ſub febris definitione periit. Eóque magis, quòd ſit quotidianæ experientiæ adverſarium. Nam quotquot modicè vino utuntur in febribus, faciliùs convaleſcunt, vires conſervant, & in priſtinum ocius reſtituuntur. Qui verò poſt corporis diminutiones, & vini abſtinentiam, fortaſſis evadunt, naturæ ſolius beneficio: Illi per longam hebdomadum ſeriem, perſtant valetudinarii. Siquidem nemo dubitat, quin Peſtis ſit febris atrociſſima, acutiſſima, & celerrima: quin abſque venæſectione, & purgatione, ſolisque ſudoribus, & vini meracioris potu, ſolvatur. Nemo quoque ambigit, quin Theriaca, aliáque ſudorifera, ſint calida, propinentur in vino, imò & in aqua vitæ. Cúmque hæc, ut talia non obſint; ſed proſint in febrium acutiſſima: multò minùs erit vinum auferendum in mitioribus. Præſertim quòd conſtet, calorem non eſſe conſtitutivum febrium: ſed per accidens conſequens. Nec eſt quod arguant diſcrimen Peſtis ab aliis febribus. Nam revera Peſtis fluctuat in Archeo, ut venenum. Febres verò pertinacem, & adhærentem venis materiam occaſionalem habent. Utrobique ideo exigi diaphoretica: In Peſte quidem ſudorifera cum alexipharmaco contra labem veneni. In cæteris verò febribus, diaphoretica quæ incîdunt, diſſolvunt & abſtergunt. Et utrobíque quidem hoc negotium per calida completur. Vinum autem peculiarem habet indicationem: non ſolùm quia vires addit, quibus natura exoſam materiam domat: verùm inſuper, quòd ſit plauſtrum medicaminum conveniens. Eſt nimirum nuncius, qui vias novit, itineri accinctus, charus intimis, & admiſſus in penetralia. Etenim in Juvene, ac viro forti, cum febri minuta, eſt calor ingens: ubi interim ſenibus eſt febris lethalis, ac ardua, vix tamen calorem habet moleſtum. Si ergo calor, exhibito vino augeatur: non proinde augetur febrilis malignitas. Quippe febris & calor, ſunt radica- 8
liter diſtincta (quod jam oſtendi per febres juvenum & ſenum.) Nil refert; etſi caloris moleſtia parùm increverit potu vini: nam cum fœnore id compenſatur. Eò quòd vires (morborum unicæ medicatrices) moderato

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 168 sur 328

derato vino augeantur. Hoc ipsum si penitiùs ac radicaliter trutinetur, reperies, quòd calor non propriè comitetur febrim: sed virium valorem. Itaque quod Scholæ in vino tantopere perhorrescunt, boni est indicii nota. Lethales namque ac pessimæ febres vix calent: omnisque febris circa mortem absque calore est. Si ergo motus caloris sit ipsius Archei, ad expulsionem hostis, & vinum calorem addat: ergo qui per vinum procedit, juxta conformitatem naturæ medetur. Verumtamen demus, calorem exhibito vino majorem, imò etiam febrim acriorem. Quid enim inde aliud sequitur, nisi quod vinum constitutionem vitalem adauxerit? Quódque Juvenum constitutioni sit status iste propinquior, quam qui per refrigerantia incedit, vel non dato vino? Sunt namque media refrigerantia, morti similiora, cessationi à motu, & defectui: calor vero à moderato vino, est medium simile vitæ, & medio, quo ipse Archeus utitur. Etenim vigori, statui, & crisi, propinquior est constitutio caloris aucti à vino, quam si flaccescentibus viribus, languidior calor abstemio fuerit. Hæc de vini potu. De aquæ potu autem decisio esto calidam febrientes non appetunt, nec sitiunt tepidam: frigida autem in gradu remisso admittenda, in status summo calore nec metuendum ut dixi de commixtione extremorum. Quippe experientia jam dudum feliciter hunc timorem excussit. Aliis autem febrium stationibus nec frigida, ut nec affatim potanda, nunquam tamen sitis toleranda, nec quidem subter sudorem; sed tum potus calidus esto. Si sitis urgeat, nec pabulum potus febris habeat, depopulatur humidum innatum. Cæterùm quod de aquæ cruditate incusant, sic sumito. Aqua scaturiens è sabulo simplex & optima est, & sumenda de fonte ipso. Quæ autem per canales decurrit, vel è lutoso fonte scaturit, jam mixtæ malignitatis est particeps. Hanc autem non tam crudam voco, quàm infectam. Aqua enim per se nec cruda nec cocta dici meretur ut neque per calorem maturatur, nec aliquid acquirit: sufficit enim modò illi summum frigus retundatur, infectis autem aquis utatur nemo, ut neque ullo potu frigido in peste & malignis. At spatio- 9
sior est ratio, pro remedio calido. Neque enim suadeo unquam remedium, quod solo calore moderetur febribus: sed sicut vinum juvat confortando, & penitiùs introducendo copulata sibi juvamina: ita remedia incidendo, resolvendo, abstergendóque, eóque nomine felicius, quod Archeum, operando, sibi consonum habeant. Hactenus enim vires suas commiscet remediorum potestatibus, ut causa occasionalis profligatur, utque non consternatas vires mox excipiat firmior valetudo. His 10
tandem fortè objicient: Quod cùm calor in febri, sit effectus indignati Impetum facientis: sequatur etiam ex mensurâ caloris, indignationem Archei esse metiendam, & per consequens, quidquid calorem febrilem auget, augere etiam febrim. Respondi ante unius radicis esse plures surculos, effectus, sive symptomata varia. Sæpéque sub mitiori calore, advenire deliria, comata, pulsuum intermittentias, designantia nimirum auctam febrim. Prout è tenero germine glandis, major frons quàm è quercu veteri. Elenchus itaque in argumento est, in homine (febris major) ego enim febrim adauctam horreo, quam symptomata lethalia adaucta sequuntur. Increvisse autem febrim, eò quòd Archeus fortiùs insurgat, ad expulsionem radicis febrilis, nequaquam formido. Atque id si febrim auctam vocent in conclusione, parum moror. Nam & sic Scholæ suadent, non ma- 11
gnopere timendum ab accidentibus præter rationem supervenientibus. Notandum est ergo, Archeum nunquam accendi in toto sui: Alioquin enim sub finem accessus, totus Archeus exsolutus, causa esset

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 169 sur 328

deliquii: Accenditur ergo Archeus in multa vel pauca portione ſui. Ideóque aucto per vinum Archeo, ſi plus ejus accendatur, non plus ei deperit (& tamen fortiùs ſtrinxit cauſam occaſionalem) quam non roborato auctóque Archeo, & minor ejus pars accendatur.

Febris eſſentia.

CAPUT XIII.

1. Qualis definitio eſſentialis & phyſica. 2. Morbi ſunt entia per ſe ſubſiſtentia, & non accidentia. 3. Quare morbi habitent in alieno hoſpitio. 4. Morbus non eſt ſolus niſus, nec motus, nec intemperies, nec diatheſis. 5. Eſſentia febris, quam ſchola ignorant hactenus. 6. Alius ergo ſcopus medendi, quàm qui hactenus. 7. Cauſa occaſionalis ſola, ut febres diſtinguat. 8. Facilitatur cura Medici.

1 DEfinitio rei, non ex genere definiti, & differentia conſtitutiva ſpecierum, fabricanda eſt, prout in logicis alibi demonſtravi. Eò quòd præter rationale, & irrationale (ſi modò adhuc ſint differentiæ conſtitutivæ animalium) ejusmodi differentiæ nullæ in Scholis appareant. Sed definitio phyſica conſtare debet cauſis, materiali, & efficiente internâ, ſive ſeminali. Utpote quæ duæ rem ipſam totámque conſtituunt, & in ea manent inſeparabiliter eſſentiales, quamdiu ipſa eſt. Adeóque rem per cauſas, harúmque proprieta-
2 tes explicant. Febres profectò materiam habent, & efficientem internam, per modum aliorum entium in ſe ſubſiſtentium, licet morbi omnes habitent in corpore vi-
3 vente. Eò quòd non ſint entia primæ creationis: ſed à prævaricationis maledicto inchoati. Ideóque nec habent propriè ſuum ens ſeminale, quod ipſos conſtituit, & fovet: ſed loco ſeminis, ipſis eſt ens occaſionale, unde excitantur. Quo ceſſante, ceſſat quoque morbus. Quoties ergo non vitale, in agrum vitalem eſt inſertum, indignatur Archeus, & excandeſcit, ut iſtud peregrinum è ſui anatomiâ excludat. Quod 4
in limine hujus tractatus, per Spinam digito infixam edocui. Itaque febris non eſt ſolus niſus expulſivus, ſive motus alterativus (multóque minus ipſa alteratio, & diatheſis, ut alioqui putarunt Scholæ) ſed febris eſt ipſa pars materialis, indignatione deturpati Archei. Defœdatur nempe pars 5
Archei per iram, ſuſcipítque iconem, ſive ideam indignationis (quod in prægnante metuente, aut appetente quippiam, clarè exprimitur, dum deſideratæ rei ſigillum, in fœtum deportat) & quidquid de Archeo defœdatum eſt, peregrina iſta Idea, hoc debet per acceſſum exterminari: uſque adeo iſta eſt laſſitudinis cauſa in febribus, quod ſpiritus, peregrinâ Icone, ſive imagine odioſa inſignitus, tanquam ineptus, ad obeunda ſolita munia ſui regiminis, totus evaneſcat. Sic nempe profundè ſpeculantes, multâ laſſitudine fatigantur. Nam Archeus ſi imaginem in ſe inductam habet, inutilis fit regendo corpori. Ideo namque incurii, ſaniores, fortiores atque longioris vitæ, tardè caneſcunt. Studium itaque Medentis, non eſt dirigendum ad poſterius, ſive ad alterationes in Archeo naturaliter ſuſceptas. Nam (ut dixi) in morbis cuncta pendent à cauſa occaſionali, in agrum vitalem inſerta. Quia morbi non habent in ſe radicem eſſentialem permanentiæ & ſtabilitatis, ſicut habent cætera entia, quæ ſeminibus ſuis conſtant atque ſubſiſtunt. Quia revera omnes immediatè conſiſtunt in vita. (In cadavere ideo non eſt morbus) horumque ideo interitus omnis, & ceſſatio pendet in ablatione cauſæ occaſionalis. Scopus ergo medendi non ſe vertat ad ca- 6
loris refrigerium, aut ad motus alterativos conſopiendos, ut neque ad accidentium comitantium, & effectuum productorum exſpectationem: Incaſſum nempe laboraverit medicus, operam, dies, & occaſiones perdet, quamdiu ad cauſæ occaſionalis ſublationem non intenderit. Imò quantocius

id

id fecerit, eò jucundius & gratius auxilium
7 erit. In febribus universis, est unica Archei accensio, sive indignatio, unde & in essentia & nomine febrili conveniunt: solùm autem per causam occasionalem distinctæ.
8 Materia nimirum & hospitium febres distinguunt. Imò, probo Medico, magni non est momenti, diversitates febrium, juxta materiæ proprietates, & loca, curiosè indagasse, cùm nec præcavisse sit datum: neque dici possit remedio: vade tu ad talem venam, vel ad istum locum. Sufficit enim novisse, quæ jam ante generaliter determinavi. Totúmque medentis studium sit, invenisse remedia, apud quæ omnes febres ejusdem sunt pretii & ponderis, ut mox declarabo.

Perfecta febrium omnium sanatio.

CAPUT XIV.

1. Proprietas causæ occasionalis. 2. Quare non sit putrida. 3. Vomitiva & laxativa tantùm sanant per accidens. 4. Scholæ cur condigna non habuerint remedia. 5. Nemo curatus à febribus per Medentes. 6. Excusatio Authoris. 7. Remedium febrile quale. 8. Notantur Paracelsi felicitas, & inadvertentia. 9. Descriptio remedii universalis. 10. Remedium purgans febres & ægros: non autem sanos, describitur. 11. Rarissima proprietas liquoris Alkahest. 12. Particularia remedia febrium.

1 ERgo jam manifestum, & sat esto, febrilem materiam occasionalem expugnandam, eámque si non edulium corruptum (ut in Diaria) saltem esse excrementum, non quidem putridum (nisi in malignis, quibus adhuc putredo est in fieri esse) sed peregrinum exoticum non vitale, detentum contra naturam, adeóque in alienam messem delatum. Hocque titulo peni-
2 tùs hostile Archeo. Etenim si putridum non esset tenax, nec adhæreret contumax (per putredinem namque fibræ tenaces fatiscunt) adeóque nec diuturnas febres daret, quin confestim vas continens secum putrefaceret, & mortificaret. Unde mors necessitata. Detinetur ergo febrium materia occasionalis, præter vota naturæ, locis indebitis, quibus non est ulla sentina corporis. Vomitiva ergo & laxativa, si quid 3
proficui unquam præstiterint, id totum per accidens est; quatenus scilicet, ad stimulationem unius, alterum, pronum, ac vicinum, unà exturbatur. Nam alioqui febrium occasionalis materia, ordinariò non in stomachi aut Intestinorum cavo residet, quia sunt sentinæ, & loca expulsioni appropriata. Nisi fortassis in Diariâ, cholerâ, diarrhœâ, dysenteriâ, aliísque horum canalium febribus, ab adhærente materiâ proritatis. Ego enim de febribus primariis lo- 4
quor præcipuè. Inprimis non potuerunt Scholæ condignâ febribus quærere remedia, malis ac falsis imbutæ principiis. Non quærentes autem remedia, nec ea etiam potuerunt invenisse. Ergo Medentes, hactenus destituti vero remedio, febres conati sunt curare, euntes in circulum. Siqui autem sub illis sunt curati, per accidens id fuit. Agant Deo gratias, qui vires ægris 5
largitus est, quibus febri & auxiliis illorum restiterunt. Medici igitur febres postergarunt, loco sanationis, per virium & cruoris exhaustiones. Absit invidia dictis, 6
non enim jactantia, aut vana gloriolæ cupido (Deum judicem testor) sed hæc, me dicere, & palàm scribere coëgit humana necessitas, & mortalium commiseratio. Meum ergo expendi talentum. Credat, & sequatur qui volet. Per me non stat ampliùs, si mortales creduli febribus pereant. Unica nimirum falce amputatur omnium febrium causa occasionalis. Id remedium 7
est sudoriferum, quod incidit, extenuat, resolvit, liquat, abradit, & simul abstergit causam occasionalem, ubicumque locorum ea demum exstiterit. Estque universalis febrium medicina, diaphoretica quidem, insensibiliter, & citra sudorem, præfatos effectus patrans. Enim verò Paracelsus quan- 8
quam arcana haberet, quibus unico hausto

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 171 sur 328

quartanam omnésque ex æquo febres feliciter ſanaret: non fuit tamen illi data cauſarum cognitio. Contentus Macrocoſmi ſingulas creaturas, in nos introduxiſſe, ſicque ſimplicium omnium, & ſtellarum ſpecies, numeros, atque proprietates, arti medicæ applicuiſſe ſub credulitate: idque non quidem per ſimilitudines, ſed per univocam identitatem tam præcisè ſcienda voluit, ſub pœna Idiotiſmi convicti. Itaque febrim non diſtinguo, ſi remedii ſit ſumma bonitas. Etenim iſtud remedium eſt Præ-
9 cipitatus diaphoreticus Paracelſi. Qui omnem ſanat febrim unicâ potione. Hecticam autem, intra lunæ curſum. Oretenus enim aſſumtus, curat carcinoma, lupum, & quodlibet æſthiomenum cacoethes ulcus, ſive externum, ſive internum, itémque hydropem, Aſthma, & morbum quemcumque chronicum. Complet enim ſolus deſideria Medentum, tam in Phyſicis, quàm Chirurgicis defectibus. Ejus deſcriptio, eſt tam in libro de morte rerum, quàm Chirurgiâ Magnâ, illamque nonnihil manifeſtiùs declarabo, Accipe pulverem Joannis de Vigo propriâ manu paratum: Nam alioquin admiſto minio, eſt adulteratus, prout & qualecumque Medicamen Chymicum, quod venale exſtat, fraude plenum eſt. Hic pulvis, affuſo elemento ignis, de Vitriolo Veneris extracti, cum aqua Regis cohobandus eſt quinies, ſub finem augendo ignem: nam fixatur planè. Et eſt pulvis valde corroſivus. Quidein cohobetur decies cum aqua vitæ optimè deflegmata, & vicibus ſingulis renovata, donec omnem corroſionem ſecum abſtulerit. Et tum iſte pulvis, inſtar ſacchari, dulcis eſt. Ideóque ſpiritus vini ibidem appellatur Saltaberi, ſive Tabarzet, quod ſaccharum ſonat. Non quòd in ſe dulcis ſit, ſed auferat corroſivos ſecum ſpiritus. Adeo ut reſiduus pulvis, propriâ nec aliunde mutuatâ dulcedine, fulgeat. Nam præterquam quòd ignis Vitrioli ſit dulcis, ipſum ſulfur mercurii, tunc extra inverſum, eſt ſummæ dulcedinis. Fixus eſt pulvis iſte, & dicitur aurum horizontale. Etenim paucis abſolvi ſecretum, quod Medicum nobilitat. At iſtud paraſſe, pro prima vice, eſt ingentis operæ, pendétque ejus directio à manu ejus, cui debetur omnis honos: quia parvulis revelat ejusmodi arcana, quæ mundus neſcit, & idcirco vilipendit. Eſt & purgatio 10
Diuceltateſſon quæ Podagram non minùs, quàm febres radicitus curat. Ejúsque arcanum corallinum vocatur, quod paratur ex eſſentia auri horizontalis, hoc modo. A Mercurio vulgo venali, abſtrahe liquorem Alkaheſt, cujus meminit 2. de viribus membrorum c. de hepate. Quod fit unius horæ quadrante. Nam, inquit Raymundus, aſtantibus amicis & præſente Rege, coagulavi argentum vivum, & nemo præter Regem, ſcivit modum. In quo coagulatione iſtud eſt ſingulare. Quod liquor Alkaheſt, idem in numero, pondere & activitate tantum valet milleſimâ actione, quantum primâ. Quia agit ſine reactione patientis. Mer- 11
curio igitur ſic coagulato, abſque ullâ coagulantis remanentiâ, fac inde pulverem minutum. Et diſtilla ab illo quinies, aquam ab albuminibus ovorum diſtillatam, atque ſulfur Mercurii, quod per ſui præfatam coagulationem foras deductum eſt, fiet rubicundum inſtar coralli: & quanquam fœteat aqua albuminum, tamen iſte pulvis dulcis eſt, fixus, ferens omnem follium ignem, nec perit in plumbi examine. Spoliatur tamen virtute Medicâ, dum in album metallum reducitur. Datur autem granis octo plerumque. Quia purgat corpus humanum, quamdiu ſordidum eſt, & non perfectè ſanum. Sanat quoque ulcera veſicæ, laryngis, & œſophagi. At cum non cuique Medico contingat adire Corinthum, nec liceat profanare Arcana Dei, qui horum diſpenſator manere voluit: ſat fuit Theoriam medicam manifeſtâſſe. Ut orando, quærendo, & pulſando, ſcientiam

acqui-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 172 sur 328

acquirant, unde omne donum bonum de-
12 ſcendit. Attamen ſunt quædam febrium particularia remedia, quæ licet ad Generum amplitudinem univerſalem non adſcendant: febribus tamen plerumque ſatisfaciunt. Cujusmodi ſunt ſalia à Cephalicis, itémque à majorana, roremarino, ſalvia, ruta, atque ſimilibus. Non exiſtimans hæc ſalia eſſe alcalia cinerum, ſed volatilia, & quæ ſimplicium totam craſim continent. Etenim ſunt diaphoretica inſignia, atque nonnihil temperata. Quæ ſi debitâ ſtatione, nimirum jejuno ſtomacho, & ante paroxyſmum Intermittentium vel quovis tempore continuatum, potentur in vino, vel aceto, ſudórque proliciatur, nunquam Medentem fidelem ludibrio exponent. Ceſſà quoque mirari, quod abſque omni evacuatione febres curandas proponam, ſi diaphæreſim atq; ſudores ſuadeam. Nam & alligatis ſimplicibus, magno Medentum dedecore, frequenter febres curatas vidi. Denique & iſtud dicam, quòd per emplaſtrum centenas quartanas tutò ſanaverim, abſque recidivâ, licet autumnales. In ſpecierum febrilium igitur familiâ, non rarò particularia ejusmodi, univerſalis remedii apicem attingunt. Quærite, & invenietis; modò Medicina non in quæſtum ſolum ſit. Nam ſi vobis intentio eſt, Miſericordia ex charitate, obviabit vobis in itinere, Veritas, & lux à Patre luminum deſcendens, cui ſit honoris retributio in æternum.

Reſponſio ad contumelias.

CAPUT XV.

1. Argumentum in contemtores ſcientiarum. 2. Reſponſiones ad convicia Galenicorum. 3. Adulterata ſunt Chymica officinarum. 4. Per ignem miſcent corroſiva. 5. Objectio de parvitate doſis. 6. Dignitas Mercurii & ſtibii. 7. Riariſſimum arcanum ſalis volatilis. 8. Res omnes clamant pro vindictâ in Galeniſtam ſpretorem Chymiæ. 9. Origo Tharmacæ. 10. Objectio de ſolutione perlarum & corallorum. 11. Quomodo ſeparantur in ſtomacho diſſolventia à diſſolutis. 12. Quid ſignificet præcipitare in chymicis. 13. Cenſura de quibuſdam ſcriptoribus chymicis. 14. Iterata objectio, ſubterfugia ad molliores animantum tophos, ſive lapides. 15. Qualis ſit actio gemmarum in nos. 16. Quid ſit in teneriori lapide, quod operatur pulvere ſuo ſoſpite permanente. 17. Probæ mechanicæ. 18. Probæ ex armis propriis. 19. Patientis mira quædam ac propemodum infinita reactio, ſine paſſione tranſmutativâ eſſentiæ ſuæ. 20. Explicatio per mechanicam. 21. Quid corpora apparenter diſſoluta, in nobis patiantur. 22. Periculum ignotum ſcholis. 23. Arcanum involutum, primo per ingrata diſſoluta: atque deinde ſuperlativum per diſſolventia grata. 24. Medicamen genericum. 25. Peroratio ad Medentes. 26. Laus ſalis volatilis è tartaro.

ULceroſum hoc ſeculum perverſiſſimorum ingeniorum, non patietur admonitos reſipiſcere. Tantum enim adhuc abeſt, quod plerique practicantium detrectentur hujusmodi arcana majora inquirere, quod paſſim in ſcientias quas ignorant invehantur. Quod autem eaſdem ignorent penitùs, & pænè geſtiant, ſibíque invicem gratulentur de illarum inſcitiâ, nec tempus in illis inutiliter abſumſiſſe, patet, quia non pudet illos ſcientiam Chymicam velut fumi vendulam atque illuſoriam ſive falſam, ſcriptis, & ſarcaſmis vilipendere. At neſciunt, quod cum non entis non ſit ſcientia, nullúsque conceptus in mente illi reſpondens. Adeóque in eo, quo negant veritatem ſcientiæ, manifeſtant ſe eandem ignorare. Id eſt vilipendere id, quòd penitùs ignorant. Súntque alii, qui mitius, ſed æquè ſtolidè, dicunt. 1. Iſta non ſunt noſtri fori, rem medicam nequaquam attingunt: ſequimur namque ab antiquo approbata. 2. Medicamina Chymica, empyreuma redolent, calida, violenta, & minimè trita. 3. Servos habemus, qui nobis, quæ uſui ſunt, fideliter præparant. Eſtque indecorum viro docto, Pharmaceuticen exercere. 4. Fumivenduli experimentatores, omnes evacuationes horridas inſtituunt, terrore plenas, quia Mercurio & Antimonio, venenis apertis, tantum in-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 173 sur 328

nituntur. Adeóque circumforaneos inter
2 ſunt reputandi. Hæc ſunt, quæ pro ſua in-
ſcitia incauto obtrudunt vulgo. Quibus ex ordine ſic ſatisdo. Agitur de medicamentis, non autem de rebus, quæ coriarium aut figulum concernunt. Pudendum ergo ſupponunt ſubterfugium, quod ignorent, quæ diſcere debuiſſent. Nec etiam fidum eſt fundamentum ab antiquitate ſemper ruinoſum, euntes quà itum, non quà eundum erat, ſemper antecedentium gregem ſequentes, cæcísque mentis judiciis ſibi mutuo ſubſcribentes. Reſpondent etiam me ſilente ſervi noſtri fugitivi, à quibus corroſivum pulverem præcipitati, & dulcioris alterius, ſive minùs virulenti, itémque vitrum antimonii, ac flores, cinabrium, & in ſumma, non niſi venena mutuant, ad ma-
3 gnorum morborum transplantationes & palliationes. Cæterùm inſigniter adulterata omnia, pro libidine lucri. Nam facile eſt ignaros decipere, in rebus, quas profitentur ſe ignorare. Sunt nempe olea eſſentialia venalia, quæque magno ære penduntur, adulterata omnia atque ſingula: ſi novem partes olei Amygdalini, ad unam eſſentialis commiſtas eſſe, facilis ſit experimenti. Injice nempe in cochlear aquæ vitæ quidquid ſupernataverit, eſto de oleo eſſentiali; reliquum verò, Amygdalinum. Idque tutiùs ſciveris, ſi in balneo experimentum feceris. Oleum ſulfuris, ex dimidio aqua eſt pluvia, Vitrioli autem ſtagma, totum in impoſturam delatum eſt: & quotidie magis futile. Quod ſimplici examine per balneum mox conſtabit. Vix ſextam partem ejus eſſe merum, eámque adhuc tinctura ex cortice querno gravatam. Ad ſecundum denique reſpondebo mox. Nunc ſat eſt dixiſſe, ſelectiores hodie Medicos, non ſpernere chymica remedia, quod eorum libri noviter teſtantur. Adeóque vulpes vituperat uvas, & gallinas, in arbore ſequeſtratas. Quantum autem præſtent, ſilentibus nobis, loquuntur ægri experti. Ad tertium. Non eſt indecorum, manu propriâ præparaſſe quædam ſelectiora, & illa ſuis poſteris legaſſe, ac tradidiſſe per manus. Nec enim indecorum erat Pontifici Ebræo, ſtraviſſe armenta, & lanionem egiſſe, pro ſalute populi. An fortè ſtercus olidum inſpexiſſe, & baculo agitaſſe, glorioſius eſt Galenicæ turbæ, quàm nobis furnos, vaſa & carbones tractaſſe? Sanè ſi momentum veritatis haberent, cognoſcerent, quod opera charitatis non infament quemquam. At qui charitatem non habent, cuncta præter quæſtum ac lucrum cenſent indecora. Abſcedite ab hoc faſtu, & eſtote miſericordes, ſicut Pater veſter, qui in cœlis eſt, eſt miſericors. Aliàs namque dicet: Neſcio vos in lucrum, & impoſturam viventes. At ſanè hos ambitioſulos non moratur dedecus: ſed ignorantia, & cupido lucri. Pluris enim faciunt viſitationum numerum, quàm ſanationis gloriam, quæ in bene feciſſe tota ſe ſepelit. Etenim tam citò, atque à Scholis, Doctoris titulo dimiſſi ſunt, lampetrinis oculis per plateas, & diverſoria inquirunt, an non ſint ægri, qui ſibi vitam ſuam credant. Sed ſiſte gradum, non eſt medicina, per modum mechanicarum exercenda. Et quia in hoc puncto Medentes errant, Pater luminum ſua dona ſubtrahit, poſtquam Medicina ut aratrum eſt exculta. Habetote charitatem; & lucrum vos ſponte ſequetur, cum honore & gloriâ, quæ fugientem arripiunt medicum, quem Altiſſimus honorandum præcepit. Ad quartum. Concedo, in Chymiam non minùs, quàm 4
in rem medicam, licentioſiſſimè ſe intruſiſſe omne nebulonum genus, variámque inde cladem generi humano emergere quotidie, in quos ſanè Magiſtratus jure ſævire deberet. Sed hæc non infamant viros probos. Certum eſt, quod ſemper lucro annexa fuerint fraus, & adulteratio medicaminum. Quantum autem ad opprobrium remediorum & Chymicorum ſpectat, id largiori periodo trutinandum. Inprimis hic quadrat,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 174 sur 328

quadrat, quòd ſcientia non habeat hoſtem, niſi ignorantem; non quemlibet, ſed ſuperbum, & diſcere recuſantem. Quod patet per jam dicta corroſiva nempe atque manifeſta venena, evadere ſaccharo dulciora. Facilius, & ad manum idem patet ſiquidem flammula, Ranunculus, apium riſus, &c. vim veſicatoriam, mox diſtillando deponant, prout ſuccus citri ſuam aciditatem, hydropiper acrimoniam, &c. Nec refert, quòd Pharmaca Chymica ſint parva doſi exhibenda. Id enim non accuſat virulentiam: ſed ſummam agendi entelechiam. Sic nempe alia doſis eſt ciborum, & alia Scammoneæ, eſulæ, & colocynthidis. Ideò medicus indiſcretus, tortoris inſtar eſt. Vires remedii Chymici arctantur in parva quantitate, ſub qua placent, dum quæque ſuis proportionibus reſpiciant vim, & neceſſitates ægrorum. Huc fortè non ineptè quadrat illud Hieremiæ 15. Si ſeparaveris pretioſum è vili, tanquam os meum eris. Quod autem de argento vivo & Antimonio improperant, meram continet rerum inſcitiam, & ſtupidam contumeliam. Nam Antimonium, quamdiu vomitum aut ſedes movet, & Mercurius revivificari poteſt, venena ſunt, nec boni viri remedia. Sed dum ad apicem venerunt, in quem à Deo deſtinantur, nemo mortalium, illorum virtutes indagare, vel encomiis condignis illuſtrare poteſt, utut crepant ilia momo: neque enim gloriamur, Mercurii & Stibii vim purgativam noviſſe, ægrísque propinaſſe, qui purgantia deteſtamur, præſertim quæ ſanum æquè atque infirmum diſſolvunt putrefaciendo. Bilem deponite, & mementote, quòd in thecis veſtris nil reſonent diſpenſatoria, præter Scammoneam, colocynthidem, elaterium, eſulam, id eſt, mera toxica. Deinde, etſi vegetabilium & aromatum eſſentiæ ſint calidæ: illorum tamen ſalia volatilia (quæ nunquam vidiſtis) ſunt temperata. Adeò, ut ſi oleum cinnamomi, caryophyllorum, lavendulæ, &c, noveris transmutare in ſalem volatilem, nactus es medicamen temperatum, efficiens quantum de iſtis ſimplicibus ſperari poteſt, in veteri vertigine, palpitatione, Apoplexiâ, ſimilibúsque. Ergo qui claves Medicinæ tenent hodie, cum nec adyta intrent, mortales arcent ab uſufructu donorum, quæ Altiſſimus in naturâ diſpoſuit. Clamant ergo in cœlum præſtantiſſimarum rerum poteſtates, ſe velut fruſtra veniſſe, vix quemquam eſſe, qui vincula earum ſolvat, ut benevolentiam, quam mortalibus debent, perſolvant: ſed potiùs evaſiſſe ſtuprorum, & adulteriorum præmia. Illa ergo ſcientia, quæ docet inſpicere corpora occluſa, per ſui analyſin, ac virtutes illorum abſconditas eruere, famula Pharmaceutices non eſt (ut ſonant ignorantium convicia) ſed potiſſima hiſtoriæ naturalis tecmarſis eſt. Incepit namque Pharmacia, primum à mercatoribus ſimplicium & herbarum collectoribus; dein verò, cùm cernerent Medici, non unicuique opportunum eſſe, ſimplicia elixare, condire & præparare, negotium iſtud ſimul fuit ſimplicium venditoribus commiſſum. Interim Medici ſelectiora, & ſecreta ſibi ſervabant, quibus honorem poſteris ſuis compararent. Sed tandem, creſcente Medentum ignaviâ, contenti fuerunt, diſcurrere per plateas, de domo in domum, ex frequentiâ viſitationum quæſtum feciſſe: ſucceſſerunt demum inde diſpenſatoria, ſelectas formulas hinc inde, pro nutu ignorantiæ compilaſſe, ut in officinis ſervarentur, & oſtentarentur venalia, magis ad expeditionem, quàm ad proprietatem. Unde tandem Medici, compoſita compoſitis nectentes, mille quandóque ſimplicium farraginem ægris propinant, ut ſi unum non juvet, juvet ſaltem aliud. Vel ad minimum, ſe excuſent, quòd juxta tritam normam, curam ægrorum geſſerint. Hæc eſt Pharmacia hodierna, à qua quantum diſtet Philoſophia Chymica, nôrunt quidem

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 175 sur 328

dem qui eandem vel à limine ſalutarunt, ignorant verò, ſoli ignari oſores. Ægrè ſanè ferent Galeniſtæ, quod ſuis ignominiis & contumeliis, per meram lucem reſponderim, quódque ſuam potiſſimorum remediorum ſupellectilem vellicaverim, quare
10 inſtabunt (ſat ſcio) hoc modo. Urges, perlas, coralla, &c. in liquoribus acidulis non diſſolvi: ſed tantum à ſalibus diſſolventium velut calcinari, ac pulverari, abſcondi quoque, ac fieri inviſibilia oculis. Idque probas per argentum in Chryſulca diſſolutum: quod inde ſoſpes reducitur: ergo non amiſerit priſtinam eſſentiam: & iſtud detorques ad præfatos lapides, & probas; quia per ſalem alcali de tartaro, præcipitatur rurſus idem lapis ad fundum, qui antea erat inviſibilis pulvis, quatenus ſal alcali combibit ſalem acetoſum, qui continebat in ſe lapidum pulverem. Sed non cernis, quod inprimis veſtra tyrocinia, hujusmodi diſſolutiones doceant, & magni faciant. Tum etiam, quod ſtomachus careat ſale tartari, ut diſſolutos pulveres præcipitet, ſeparétque à diſſolvente ſuo, ideóque proponas ludibrium. Ac per conſequens materia Perlarum, Corallorum, &c. ſemel hoc modo diſſoluta, ſoluta maneat, & intro ad venas admittatur, cum liquoribus chymi, adeóque in urinam vel cruorem transmutetur, præſtétque quantum pollicemur: Reſpon-
11 deo. Naturam non opus habere ſale tartari, ad ſeparandum iſtum pulverem, à diſſolvente ſuo. Quoniam edocta eſt tam à parte ciborum, quàm digeſtionis propriæ, hunc pulverem ſequeſtrare. Sunt namque quamplurima inter cibos, quæ hunc effectum proferunt. Qualia ſunt olera, itémque herbæ vulnerariæ, &c. quibus plerúmque ſal volatile lixiviale ineſt. Itémque vina cum albumine ovorum, nedum ſeparant ejusmodi diſſolventia coagulata à pulveribus diſſolutis: ſed & Mercurium præcipitatum revivificant. Denique ipſamet ſtomachi digeſtio, ordinario ſpiritus vegetabiles acidos, ſubſtantialiter transmutat in ſalem urinæ ſalſum, atque volatilem: qui cùm ampliùs non habeat priſtinas vires diſſolvendi, quas in aciditate priùs habebat: illico derelinquit (id eſt, præcipitat) 12
pulverem, quem ante occultabat diſſolutum in ſua aciditate: Ideóque ante fores mezaraicarum venarum, præfatum pulverem præcipitat, & exuit. Adeóque ſciant 13
Galeniſtæ, quòd ſcriptores tyrocinii Chymici adhuc Tyrones ſint, geſtiant aliis proponere, quæ ſummis labris deguſtarunt: adeóque nondum Philoſophiæ penetralia adiverint. Sed iterum inſtabunt Galeniſtæ. 14
Dicentes, quòd notabiliter lapides Bezoar, cancrorum, limacum, &c. tam pulvere tenus ſumti, quàm ſoluti in diſſolvente acido proſint, in Peſte, febribus, lithiaſi, vulneratis, devolutis ab alto. Quapropter per me ſtolidè idem negari perlis, corallo, &c. Quibus reſpondeo. Gemmas, lapides, & ſaxa, multam habere latitudinem, & differre plurimum inter ſe. Inprimis namque 15
gemmæ, ſilices, marmora, & quæcumque cryſtallinam habent duritiem, nequidquam agunt, aut patiuntur in nos aut à nobis, niſi per modum appenſi & periapti, idque tantisper dum ab ore, per recrementa transeunt. Vis horum ideo languida, quia corpore nimis denſo, clauſa latet. Perlæ verò & coralla, quæcumque conchiliorum ſaxatilem duritiem habent, gemmis quidem in duritie cedunt, attamen proinde nondum conficiuntur in humano ſtomacho, ut bene in quibuſdam avibus. Lapides autem Bezoar, cancrorum, &c. adhuc perlis minùs duri, non ſunt de natura ſaxatili: ſed potiùs fiunt ex ſucco lacteo ſemicaſeato, & ſemipetrificato, habéntque tophi naturam, inter cartilaginem & lapidem neutram. Prout putamina lapidum, in meſpilis, perſicis, &c. Neutrum genus, atque medium ſervant, inter ligna, & lapidem tophicum. His ita pro veritate rei, & melio- 16
ri intellectu ſuppoſitis, dico, quod quanquam

quam lapis Bezoar, cancrorum, &c. quoad solidam pulveris sui materiam, nullatenus digerantur à stomacho humano; attamen illis inest succus quidam lacteus, & mucilagineus, magnæ virtutis, exiguæ tamen quantitatis. Qualem contingit etiam è li-
17 matura cornu cervini elixando extrahi. Si itaque præfatorum lapidum pulverem in aqua pluvia, vel distillata dudum bullias, per filtrum colando decoctum à pulvere separes, hoc verò per balneum distillando elicias, reperies tandem aliquantulum prædictæ mucilaginis. Cæterùm pulvis reliquus, ut elixando invictus, ita & stomacho nostro indigestus permanet. Adeóque ex præfati liquoris quantitate pusillâ, pendet ratio, cur dragma unica illius lapidis pulverati, sumta in aliquo liquore, plus efficiat, quàm alioqui unus scrupulus ejusdem. Cùm interim vinum, vel acetum, eodem haustu combibita, cum præfatis pulveribus, ne sextantem pulveris dissolvant: reliquum verò, integrum, non mutatum deferant. Quod patet, si lapidem cancrorum, non in pulverem, sed frustatim comminutum biberis, & post excretionem abluëris, reperies idem pondus ejus, quod ante, adeóque nihil ejus à stomacho subactum. Nec quidquam illorum lapidum per digestionem
18 participari. Agedum, premámque Galenistas proprio telo. Etenim si lapides præfati, vel perlæ, pulveretenus assumta, in nobis liquescerent, frustra tentatis dissolvere illa. Jam ergo constat per demonstrationem mechanicam, teneriores animalium lapides, continere mucilaginem, quâ perlæ, coralla, & saxatilia carent: Attamen corpora quarumdam rerum, permanentium in sui pulvere, & soliditate homogeneâ, & inseparabili, ut patiuntur in sui dissolutione actionem à dissolvente: ita quoque vicissim, dissolvens patiatur à dissoluto, sine ulla interim corporis immutabilis participatione. Nam ex axiomate Chymico, dissolvens eadem opera coagulatur, per quam dissolutum dissolvitur. Ideóque si auferatur dissolvens à dissoluto, ordinario nil præter insipidam aquam inde recuperatur, sine acrimonia & aciditate: quæ sanè ut sunt salium clientes, coagulantur in dissoluto, eíque comites astant. Clariùs idem 20
cognosces: Si oleum vitrioli distilles à Mercurio currente, oleum coagulatur cum Mercurio, manéntque ambo in fundo, forma nivis. Et quidquid inde stillatur, est mera aqua. Nix ista autem, si lavetur, fit citrinus pulvis, qui facilè in pristinum mercurium currentem reducitur, eodem prorsus pondere, quo ante. Si verò aquam ablutionis distillaveris, habes in fundo merum alumen, ex acido sale vitrioli. Sic nempe dissolventia mutantur, tametsi dissoluta, nequidquam de sui materia, aut substantia perdiderint. Agúntque ejusmodi dissolventia in nos, per modum alterationis acquisitæ, in sui passibilitate: non autem ex proprietate participata, à dissolutis immutatis.
Ad propositum ergo Argumentum. Salia 21
aceti, vini, succi limonum, vel è quercu, itémq; chyli stomachici acidi, quatenus sunt vegetabilia, & à nostrâ digestione alterabilia, digerendo quidem mutantur in nobis, in salem urinarium: attamen pro diversitate rei dissolutæ, illa dissolutiva patiuntur aliquid ex aptitudine suæ convertibilitatis: attamen nequidquam in nos transferunt de dissoluto non digestibili, nisi partem sui digestibilem contineat; prout dixi de mucilagine lacteâ lapidum animantatorum. Quod si verò alioquin, intrò in ve- 22
nas, ejusmodi dissolutum pergeret (quod nunquam) ut suas nobis dotes communicet (puta perlas, aut lapides præfatos) plurimæ inde consequerentur anxietates, loco subsidiorum. Nam primo, cùm non sint digesta in stomacho (prout jam antè probavi) neque in secundâ demum digestione coqui poterunt. Quia non itur ad secundum, nisi per primum. 2. Ergo nunquam convertentur in cruorem, sed in

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 177 sur 328

aliud venarum recrementum. Tertiò, Naſcentur pulveres in venis & renibus, conſtipabuntúrque exotico hoſpite pulvere, per nullum deinceps remedium eductibili. Hæc dicta ſunt de diſſolutis, à diſſolvente vegetabili, ac proinde in nobis digeſtibili.

23 Verumtamen ſi diſſolvantur res per diſſolventia non digeſtibilia: ea vel erunt ingrata naturæ ſtomachi. Ideóque vomitum & ſedes movent. Adeo ut ſola incongruitas, malignitas & ingratitudo ſumtorum, ſint cauſa cur vomitum & ſedem moveant, expellantúrque confeſtim, cum iis, quæ in ſui factionem deturbarunt. Idcirco anxietates & moleſtias exhibent. Si verò diſſolventia ſint naturæ grata, intrò lubenter admittuntur. Nequidquam tamen patitur compoſitum inde, tam ex parte diſſolventis, quàm diſſoluti. Siquidem utrumque eſt indigeſtibile. Ergo iſtud compoſitum manet ſoſpes ut pridem, tranſit omnes venarum officinas: ac tandem (ſiquidem non poteſt mutari, nec per conſequens tranſire in familiam vitalem) expellitur ſudore, per

24 diaphæreſim. In quo itinere, quidquid præclara ejusmodi arcana attingunt ſordium, diſſolvunt, ſecúmque rapiunt, ſicque medentur febribus, & morbis chronicis ple-

25 riſque. Quicumque ergo medendo charitatem proximi cordi habetis, diſcite diſſolvens aliquod, quod ſit homogeneum, immutabile, diſſolvens ſua objecta in materiam primam liquidam: & nactus eris intimas rerum eſſentias, harúmque dotes poſſe

26 inſpicere. Quod ſi autem ad iſtud ignis arcanum non pertingatis, diſcite ſaltem, ſalem tartari reddere volatilem, ut hujus medio veſtras diſſolutiones perficiatis. Qui etſi ſua ſoluta, anaticè homogenea deſerat, digeſtus in nobis: illorum tamen aliquot vires mutuatus eſt, quas intrò defert, plurimorum morborum domitrices. Ad hæc autem non ſufficit libros terere: ſed inſuper oportet carbones atque vaſa emere, & vigilatas ex ordine noctes impendere. Sic feci, ſic dixi, Laus Deo.

Quod Academiæ Theſi 8. venæſectionem nempe inhibeant niſi in cruoris plenitudine, in hac autem ſolùm admittant, eò quòd tum phlebotomiæ vitium non ſatis apertum eſſe poſſit; quodque theſi decimâ jam implicitè concedant febrim non eſſe merum calorem, ſed per calefacientia & corroborantia (calida omnia) curandam. Eſt nimirum alterutrum neceſſarium: vel ſcilicet febrim non eſſe calorem in ſui radice, vel non medicandum per contraria amplius.

Ex theſibus Lovanienſibus ſub Conſultiſſimo Domino D. Vopiſco Fortunato Plempio diſputatis Lovanii 26. Novembris Anno 1641.

Detegitur eſſentia Febrium.

Caput XVI.

1. *Vita mortalium, eſt morborum cauſa efficiens.* 2. *In hoc eſt vita error furialis.* 3. *Probatio præcedentium.* 4. *Author, in quo diſſentiat à Veteribus.* 5. *Efficiens internum, ejusque materia, probantur.* 6. *Qualiter formetur quidditas febrium.* 7. *Propoſitio.* 8. *Quod ex cauſa naturali, olim conſiſtebat immortalitas.* 9. *Idearum morboſarum origo.* 10. *Quid Veteres deceperit.* 11. *Archeum ſuis perturbationum Ideis, imitari imaginationem.* 12. *Probatur præfata propoſitio.* 13. *Originis Idearum fons duplex.* 14. *Probatur neceſſitas Idearum in febri.* 15. *Idem per enumerationem partium.* 16. *Cauſa occaſionalis examen.*

Hactenus quaſi contra Scholas diſputavi, non auſus docere febrium eſſentiam. Itaque dum arborem prodat ſuus fructus, compulſus ſum pro Philiatris, ſupplementum addere, quò febrium incognita hactenus eſſentia, mage illuſtretur, deturque Tyroni modus interſtinguendi judicii à judicio, & remedii à remedio. Oſtendi inprimis ſat potenter, definitionem febrium hactenus neſcitam; ideo eſſentiam, eſſentialésque cauſas illarum, adhuc ignorari: Cumque nobis non ſit licita cognitio rerum, à priori: ſaltem mirandum fortiter,

titer, quòd præter calorem, pro essentiâ febrili, excogitatum sit nihil: dum tamen historia ipsa febrium sat potuisset pandisse causarum necessitates, consonantiam, & constantiam: saltémque à caloris ridiculo errore, mortales reduxisse: nisi ipsa Mortalium ignavia, per indagandi tædium, & subscribendi facilitates, fuisset allecta. Loquor inprimis de natura hominis corruptâ, qualis à transgressione deinceps perseverat. Etenim morbus adhuc exul erat, quamdiu mors aberat: sic quidem, ut morbo nondum ulla sui esset spes in potentiâ. Sed postquam mors intravit in vitam, stetit morbus omnis, in potentiali exercitu in vitam ipsam directo. Sic ut morbus nidum suum stabulare intenderit in vitali initio: non quidem ut externum aliquod, in, & adversus vitam, pugnando: sed in ipsamet vita, sospes externus ensem suum stringeret, quo vitam, (hospitium suum, suæque quidditatis patronum) detruncaret. Ista nempe fuit humanæ immortalitatis corruptela, quòd ex ipsamet vita mortem sibi deinceps desumserit. Nec enim joco loquor. Absit, ubi de conservanda mortalium vitâ scribo. Enimverò statim simul cum vita, perit omnis morbus. Nec enim materiæ, utcunque fingantur hostiles, ampliùs à morte dimicant, aut fervent. Quapropter omnis directio efficientis interni, debet ab ipsa vitâ dependere. Etenim quod Veteres hucusque ante me, naturæ duellum vocârunt, complexionis item elementalis, cum solitariis qualitatibus, aut cum ipsa invicem putatitiorum humorum peccante adrastiam: Id totum, assevero à principio vitali effectivè, efficienter, & immediatè procedere. Id est, ab inordinatione, indignatione, tumultu, terrore, abhorrescentiáque spirituum vitalium: Materiam autem excrementosam, quámque peccantem, sive morbidam putârunt, & vocârunt: Voco præter naturam, à causa occasionali errante, vel alienâ, productam, detentam, vel introductam. Adeóque ejusmodi materiam omnem, duntaxat occasionalem voco: Incitatricem quidem; at planè externam morbo: utpote cujus adhuc materiæ perstite præsentia, non rarò tota febris cessat, & perit funditus. Ergo febrile efficiens internum, atque immediatum ens formale, est ipsamet vita; ejusque immediata materia ab aura vitali (in quâ hospitatur, & sedet ipsa vita) pro parte desumitur, & abscedit. Sicque est ipsi immediata, ac plenipotentiaria potestas in vitam, sibi symbolo uniformitatis connexam. Etenim alioquin importunum esset, furenti vitæ, extra se, morborum parere: sive, formale atque essentiale initium, fundamentum, atque semen concipere, efficere, & fovere. Non enim valet vita, morbum, seminale, in alieno excrementorum externóque subjecto, stabilire. Nam si vita à morbo tolerari debebat, angustiari, atque necari: debebat certè à semet ipsâ jam deturpatâ, omnem pati injuriam. Juxta Adagium, *Nemo nisi à seipso læditur*. Ruditer id olim quoque Hippocrates sensit, qui spiritum illum vitalem, impetum faciens (tam ad vitam, quàm ad internecionem) primus vocavit. Deus enim mortem non fecit pro homine: quæ à peccato incepit. Non enim nego, vitam stimulari in propriam injuriam, à causis occasionalibus: At saltem optarem, Veteres diremsissent causam essentialiter internam, ab externis occasionalibus, uti decet. Internum autem, & externum, non sumo pro corporis respectu: sed quod radicaliter essentialiterque est morbo proprium, id voco internum, atque inseparabile: secus verò, si tantùm accidentaliter adjaceat. Itaque ante omnia, seriò & unicè notandum, qualiter ipsa febrium quidditas formetur, à quidditate efficientis vitæ. Ut non solùm per hoc concipiatur ipsa principiandi morbi hæccitas: verùm ut insuper cognoscatur determinatio essentialis emanans quidditativè

tivè à vita ipsâ. Quæ ideo sunt altiùs inculcanda. Quare sit loco propositionis, Quòd mortalitas, mors, & morbus, cum peccato intraverint, vitam corruperint, totamque humanitatem, impuritate contaminaverint. Non quidem, quòd introitus singularum febrium, sit proin ex novo peccato, ut neque immediatè ex peccato originis, licèt originaliter inde defluxerint. Sed in statu puritatis erat immor-
8 talitas, non mors, non morbus. Quia tum, Mens immortalis immediatè regebat corpus, ideóque à caducis, se prorsus inferioribus, nequicquam patiebatur, suum idcirco domicilium, sibi unitum, ab interitu, & corruptelâ meritò liberabat. At post prævaricationem, Mens suum regimen, animæ sensitivæ tradidit, unde vita mille mortis importunis necessitatibus evasit obnoxia. Sensitiva itaque, deinceps auram vitalem concitavit, quæ exin τὸ ἐνορμῶν, ac primarius morborum faber, ab Hippocrate appellari cœpit. At malè à suis sequacibus potestas ejusdem fuit intellecta: neglectumque illud mansit apud posteros, Impetum faciens, nescitum etiam, quòd morborum discrimina à vita immediatè manarent. Ideóque falsò, occasionalibus, nunquamque exsistentibus humoribus, totum concreditum fuit morborum negotium. Etenim, de origine, & principiis medendi, tradidi modum, quo illud impetum faciens, producit ens Ideale; unde febres, morbique universi, ortum suum mutuant. Quam idearum generationem, ibidem ex professo tractatam, nunc tan-
9 tùm obiter attingam. Primò itaque, In confesso est, rabiem canis excitari, à, vel in conceptu ejus, per Ideam effectricem illius rabidi veneni. Quod in sano cane non est, prout in amente. Patetque inde, istud virus (quod nostram à morsu ferit imaginationem) fabricari ab Idea, per conceptum rabidi, patratâ. Idem etiam occurrit in Tarantula, serpentibus, & furore percitis. Sic in Tumulo Pestis, hanc Ideam, nedum ex pavore hominis; sed & auræ vitalis, construi, demonstravi. Quare etiam peræquè necessarium, quod pro febri (quæ ab Impetum faciente, vitalique initio suscitatur, nec sponte, aut ex nihilo oritur, movetur, aut increscit) succrescat in eodem vitali initio, Idea motrix, sive causa effectrix, virulenta quidem in se, ac varians, juxta signaturas, quas hæc arbor Ideæ febrilis, pro fructibus exhibet. Etenim ut ex nihilo, ni- 10
hil fit: ex aliquo autem semper aliquid: putârunt tam Veteres quàm moderni, febres quascunque, necessariò oriri ex lucta elementorum, vel saltem fictitiorum humorum. Nec liquidò etiamnum definivêre, cujus de ambobus hisce, febrium esset textura. Ac cum non sint nisi elementa numero tria, nec hæc confluant ad corporum constitutionem (quia alibi ostendam impossibilem horum connexionem) non possunt aliquod ens à se alienum producere. Humores verò cum nunquam uspiam adhuc fuerint: sintque febres ex aëreo, ac magis abstracto corpore, quàm quod liquidum excrementum putatur: deprehendi, à nihilo nil quidem fieri materialiter: sed efficienter effectivè, atque formaliter pleraque ab Ideâ concepta fieri, quæ demum mox se corporibus vestiunt. Per conceptum scilicet, fiunt Ideæ activæ, seminumque formalia initia, quæ se statim vestiunt tunicâ spiritûs vitalis, cum qua tum denique in scenam prodeunt, fiuntque illud Impetum faciens, solo duntaxat nomine, à Scholis cognitum, ac proin à Practicis neglectum. Etenim, quòd febres subinde à perturbationibus animi oriantur, id lippis ac tonsoribus peræquè notum. Sed Ar- 11
cheum, sive impetum facientem spiritum, suas pari perturbationes, harumque soboles, suscitatas Ideas in se concipere, inopinum, atque hucusque inauditum est quidem Scholis. Attamen certius nil, quàm quòd saliva rabidi, dudum post mortem

canis,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 180 sur 328

canis, in eo quem momordit, producat ſuam rabiem, planè ſuo cani perſimilem,
12 unde manavit. Quare in ſalivâ fuit Idea formatrix ſeminalis, illius rabiei productæ par illi, unde prima fluxit infectio. Nam ejusmodi infectio poteſtatem præſupponit actricem, vitalem, potentemque propagatricem ſui ſeminis, licèt nobis mortem & amentiam cauſet. Potentia autem iſta nequaquam agit, ut nudum accidens: ſed quatenus formali ſubjecto inhæſionis inhabitat. Nec etiam quòd materia viſibilis, ſive diverſorium inhæſionis, ſit ipſamet potentia, nec excitatrix, vel ſtimulus ſuiipſius, aut quòd iſta potentia ſubſiſtat ſolitaria extra radicem, quæ illam ſuſcitavit: Sed omnis potentia habet ens fovens, patrans, ac dirigens ſui, longè ſpiritualius, & abſtractius, quàm ſit ſua capſa inhæſionis. Abſtractius inquam quàm ſit ipſum medium, in quod potentia motrix eſt recepta: imò formalius, quàm ſit ipſamet qualitas potentiæ. Eſt nimirum architectonica imago mali, aut boni, effectrix effectuum, tam in morbis, quàm in cæteris entibus ſeminalibus. Sumit autem iſta imago, primordiale ſui initium, ex cogitatione hominis, vel ſuccenturiato concepto ſpiritûs Archealis (de morbis nunc loquor.) Sic nempe anima ſenſitiva, eſt per modum recipientis, in ſpiritu, ſive aurâ Archeali. Et quanquam Archeus non anxietur per modum animæ uſualem, atque humanum: attamen diverſorium animæ ſenſitivæ (quod eſt ipſe Archeus) fruitur per modum ſuæ receptioni proprium, Ideis oriundis, tam à ſuis conceptibus, quàm à conceptuum exorbitationibus.
13 Nec enim Archeus iſtas paſſiones ſemper è proprio conceptu piſcatur; ſed & ab ingeſtis, malè digeſtis, & tranſmutatis. Uſque adeò & ab excrementis non rite ſubactis, aut ſegregatis. Adeóque & nedum à facultatibus noſtris alienatis, aut errantibus: verùm inſuper, ex dote rerum innatâ. Pro-ut in ſalivâ rabidi dentis, eſt proprietas Idealis virulenta, quæ animæ ſenſitivæ imaginationes in nobis alienat, ad ſui lubitum. Ergo in rebus eſt quædam po- 14
tentia accidentalis, quæ ſi contagium aut ſui propagationem perficiat, indiget vi formali, & ſeminali, quæ rectrix ſit actionis. Semina namque, ut figuram, vel ſui ſimilitudinem, edant in productis, neceſſariò hanc imaginem ſibi inſculptam habent, ſi debeant extra ſe agere, aliudve ſibi ſimile erigere in producto: cùm ejusmodi ſimilitudo Ideam præſupponat formatricem. Denique materia febrium occaſionalis, ſi eſſet de febrium eſſentiâ, vel non præcederet, ſaltem ſemper comitaretur effectum ſibi proprium. Quare dum quaternarius 15
humorum, horumque exiſtentia, ſint ficta: neceſſum eſt, quòd ficta cauſa humoralis nec præexiſtat, nec ſubſequatur eſſentiam febris, nec ſit reſpectus humorum ad febrim; nec viciſſim febris, ad fictos humores. Denique nec cruor (theſaurus vitæ) poteſt ullo modo, eſſe febrium cauſa conſtitutiva: imò nec quidem cauſa occaſionalis; niſi ſit extravenatus, priusque corruptus: id eſt, niſi prius deſinat eſſe cruor. Siquidem extravenati cruoris non eſt alia reflexio, quàm quòd in vivente thecâ ſit cadaver, variasque interim ſubeat transmutationes, pro varietate Ideæ Archei, in proximis culinis, clavo œconomiæ præfecti. Eſt nempe vitiatus hic cruor, cadaveroſum jam excrementum, & cauſa occaſionalis, quâ excitus Archeus Ideam fu-
roris fabricat. Denique aliud quodcun- 16
que excrementum, à ſubſequente digeſtione defœdatum, cauſæ occaſionalis jus in ſe transfert, febrimque occaſionaliter parit, non ſecus ac jam de cruore dixi. Eſtque ejusmodi excrementum, à vitio digeſtivè, ac diſtributivè, vel ſenſim accumulatum, vel demum à febri, aut inſpiratis peregrinis, productum. Utut fuerit, ſaltem reſpectu febrium, ſemper remanet exter-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 181 sur 328

num, nec harum essentiam subintrat unquam. Sunt quidem duntaxat accidentales considerationes, quæ gradum febrium proximè respiciunt. Etenim si actio morborum procedat immediatè in vitam, & à vita exordium sumat: utique est necessarium, quòd essentia morborum quoque penetret penitùs, ipsam medullam essentialem vitæ. Cætera verò externa, qualia, ac quantacunque, tantum respiciunt, an materia occasionalis sit in quanto, major, minorve; An efficiens in Juvene sit potentius, quàm in sene; in initio morbi, quàm in fine; in malignâ, quàm in mitiore, &c. Sed ejusmodi potestatum gradus, sunt correlativa efficientis, ad vires collati. Docéntque quidem, quantum sit verendum, ab accidente occasionaliter irruente. Ego autem hîc specto formalem febris essentiam. Itaque semper adest, ac permanet essentialis potestas interni efficientis, sive ipsius vitæ: & denominatio, desumta ex termino relationis, etsi spem Medentis mutet, superioritatem vitæ, ac proportionem Agentis variet: Attamen ipsa vita semper est intimum principale, formale, atque essentiale febrium efficiens; manétque ubivis materia occasionalis, extra veram & internam causam materialem. Nam sæpe aufertur, cessátve febris, restante residuâ adhuc ejus materiâ, & efficiente occasionalibus. Etenim sæpe quartana cessat suâ sponte, postque mensem fortè repetit iterum: adeóque materiam occasionalem servabat sibi interim intactam, ac citra actionem, velut dormientem. Idemque ens occasionale alibi, pacatâ priùs procellâ Archei, totum sponte consumitur. Sæpe quoque febres, post se, relinquunt debilitates, viriumque topicas diminutiones, in vitam durabiles: quatenus vita insiti Archei extruncata, suasque passa est tribulationes nimias.

Quidditatis febrilis indago.

CAPUT XVII.

1. Erronea Scholarum speculatio. 2. Differt Author à Scholis. 3. Modus fiendi febrium, ad Indicationes propagatur. 4. Centrum febrile. 5. Situs, & frigoris examen. 6. Confirmatur Centri doctrina. 7. Cur febris quandoque terminetur per appetitum insolitorum. 8. Œconomia febrilis in pyloro. 9. Exlex quartana, & exoticarum febrium sedes inaudita. 10. Cur vomitus non solvat has febres peregrinas. 11. Definitio febris lacera. 12. Remediorum examen. 13. Spei vanitas unde sit introducta.

ANtehac tam Moderni, quàm Priores, 1
considerârunt febrium naturam, ac quidditatem, ex speculatione caloris, tam interni, quàm æstivi ambientis. Itémque essentiam illam dimensi sunt, ex acrimonia, atrocitate, multiplicitate materiæ occasionalis, vel ex malignitate unius, vel plurium, de quatuor fictitiis humoribus. Sic enim, quâ ingredi debuissent, januam sibi ante nares occluserunt. Siquidem modus fiendi in febribus, itémque ejus internum efficiens, atque materia seminalis, mansere neglecta. contemplati sunt febrim duntaxat in facto esse: adeoque sic sibi cognitionem essentiæ abstulerunt: ubi aliàs, modus fiendi, suprà distinctus, enucleat internam febris quidditatem, quam facta febris claudit: non potens Intellectus humanus suâ vi, penetrare res, quas sibi ex instituto occlusit. Docui itaque superiùs, quo initio activo & vitali, febris in nobis oriatur seminaliter, & materialiter, id est, integraliter. Etenim quidditas febrium, per modum fiendi, edocta, patefacit quidditatem efficientis, à quo formatur. Siquidem omnem sui determinationem mendicat à 2
vita. Ideo enim vera quidditas entalis, atque essentialis differt toto cœlo, à Veterum putatitiâ quidditate (accidentali nempe) febrium. Ipsum namque ens accidentale (quod est ipsa Veterum putata febris) differt toto prædicamento, ab ente substantiali,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 182 sur 328

tiali, vitalique febrium, atque à seminali initio, progressu, coaptatione, actione, sequestratione, deturpatione, & proprietate immediatâ, haustâ scilicet, tam ex parte maternâ materiæ internæ, atque vitalis; quàm paternâ: nimirum, vitalis efficientis principii quidditate. Siquidem Medentes hactenus omnem morbum, inter nudas qualitates collocant. Cæterùm demonstravi, quòd calor non sit essentia, aut de essentia febrium: sed merum accidens, separabile à febri, febríque accidentaliter, & per
3 intervalla, adjacens. Restat modò ad cognitionem febris, ac remediorum, contemplari modum fiendi, in fieri esse, ut arbor à fructibus prodatur. Itaque omnis propemodùm febris statim ab sui initio, horret, aspernatúrque, carnes, pisces, jusculà, ova, & quæcunque intra stomachum mox corrumpi queunt. Nam carnes & pisces solo tepore, sponte vadunt in corruptiones sibi proprias, atque fœtores, tanquam ad terminum cadaveris festinarent. Hæcque, ubi in stomachum delabuntur, fermento solito, debito, ac digerente orbatum, solo illius loci tepore, festinant in sui corruptionem. Ructus enim febriles, hinc fiunt olidi, ideóque nidorosis ructus acidos supervenire, bonum omen portendere vult Hippocrates: eò quòd fermentum digestivum stomachi (quod cuncta acescere cogit) se rediisse, ructu acido, testetur. Quo aliàs absente, dormiente, impedito, vel suppresso, carnes, & quæ facilè putrere parata sunt, mox corrumpuntur. Unde dein vomitus flavus, porraceus, & amarus, à corrupto œconomi jure, suscitatur. Hæc est causa, cur statim, quæcunque facilè putrent, fiant exosa in febribus. At saltem hinc
4 patet, stomachum esse palæstram certaminis febrilis. Tum, huic conceptui statim suffragatur sitis, plerasque febres comi-
5 tans. Imò & immani intermittentium, diuturnoque frigore, atrocior sitis, vomitúsque affluentior flavæ illius amurcæ, quàm alioqui in acutissimis continuarum caloribus. Nec etenim proinde ad solita latibula subterfugiendum: quasi frigerent duntaxat externa: at interna ferverent viscera, æstuarentque potentissimè. Unde nimirum sub frigore, tanta infestaret sitis importunitas. Absit, tam apertis nugis, veritati velle imponere! Siquidem intermittentium initiis, horrores, atque frigora, sentiuntur non minora intus, quàm in artubus. Propterea scilicet quatiuntur præ frigore interna latibula, usque adeo, quòd dentes & artus, non nisi internum prodant frigus. Sedantur autem rigores febriles, simulatque interni frigoris furor evasit mitior. Est autem ista sitis fraudulenta. Utpote quam non solùm potus non restinguit, potantemque miserè deludit: sed etiam docet, se non à defectu humidi causari. At si supponatur (risu dignus alioqui) fervens intus calor, tantisper ac dirum frigus, è penetrali, rigores suscitat. An saltem dum fervor ille, do- 6
mesticus febrium hospes (licèt nondum querulus, aut sensatus hactenus) foràs spargitur, frigusque abactum est; An inquam non acquirat sibi vires eundo? seseque explicet? non quidem per modum substantiæ, extenuatæ dilatando, sed per modum caloris excrescentis agendo. Perinde ut manus, per nivem frigefacta, si calorem repetat, magis magisque incalescit, ac longè potentiùs, quàm quæ juxta ignem calefacta est. Cur itaque, si sitis à calore fiat interno, saltem non restinguitur potu: Cur etiam calore jam aucto, & per febrile argumentum, ad statum ampliato, non increscit pariter sitis; sed potiùs plerumque mitigatur. An non hinc constat, sitim, non à calore: sed alienâ longè radice, scaturire? præsertim ubi non rarò, stagma acidum sulfuris, sitim vel restinguit, vel saltem potenter sedat? Appetitus ergo subitanea aversio, horrorque ciborum, potuumque fastidiosus delectus in febribus, sitis penè insatiabilis, vomitus, nausea, anxietas cum suspiriis,

ſpiriis, vigilia ſubinde continua, non rarus denique ſopor, vel deliria, locum, ſive ſentinam febrilem, detegunt, accuſantque ſtomachum, ejusve vicina. Ideò enim lenta, pertinaciorque febris, ſolvitur frequenter per appetitum rerum inſolitarum (puta halecis, rerumque fumatarum) ſperans, per rem ejusmodi inauſpicatam, ſubigere hoſpitem hoſtem. Arrident nempe ejusmodi inſolita, non quidem quòd digeſtioni (quippe quæ tum nulla ibidem eſt) ſint, aut alimento apta; ſed quia impreſſionalem Ideam Archei, atque ſigillum febrile, obliterant, non ſecus, atque aliàs cibi inordinati exoticas, ſilentesvè in Archeo Ideas paroxyſmales, occaſionaliter excitant. Etenim ſi procul inde ſuum nidum febris delegiſſet, debeatque omnis cibus priùs in ſtomacho transmutari. Ideóque quoquò inde longiùs deviat, eò ciborum vigor, ac prioris vitæ qualitas mage ſternitur. Quare ſi appetitu, & fruitione inſoliti illius cibi, ſuperetur diuturna alioqui febris: deſignat, quòd febris non procul à membro appetente, ſit remota. Redit nimirum quoque cum appetitu aliàs, ructus acidus. At ſaltem ex diductis patet, quòd venæ ſtomachales non trahant ad jecur, ſicut meſaraicæ, ſed potiùs nutriendo ſtomacho ſint dicatæ. Quòd alibi de digeſtionibus ſtudio explanavi. Siquidem ſæpè à biduo aſſumta, non obſtante ſiti, per vomitum rejiciuntur. Ergo Pylorus (inferus ſtomachi janitor) quamdiu febris imperat, non rite ſuo fungitur munere; ſitisque, quæ ſub iſto biduo ſuboritur, aliquoties repetit, torquet, iterumque miteſcit. Neſcitque Pylorus, quo fine, ſe tam pertinaciter claudat, ac tantopere potum illum detineat, intra febrium ſentinam ſtomachum. In qua præcipuè tum non ſperatur digeſtionis bonitas: ſed potiùs ingeſti longa mora, & conſequens corruptio. Neſcit inquam, quorſum tam amentes effectus edat, dum ex ejusmodi detentis, procreat flava & amata excrementa, quæ hactenus fellis imagine incautos deluſere, illaque elidat abundè, fruſtra, ac citra ſublevamen. Exin namque conjicio, facultatem appetitricem ciborum ac potuum, orificio ſtomachi inſertam, declinâſſe in Pylorum, ſuſque deque confuſa omnia: ſitimque ideo amentem æquè infeſtare: quia totum febrilis confuſionis chaos, agitatur immediatè ſtabulo exotico Pylori. Nec enim iſta ſitis potu ſedatur, quæ non eſt ſuo loco, in ſtomachi nempe orificio. Cujus ſolius munus eſt, denunciare alimoniæ defectus. Febris itaque habet virus, eſtque ſerpens multiceps, quod circa Pylorum, & paullò infrà, hoſpitatur, vel inſidet convexo ſtomachi. Etenim non rara ſunt deliria ridicula, aliàs quoque ferocia, juxta veneni illius ſortem. Sitim autem ſuſcitat ſerpens ille, ſæpe quoque anguſtias, lipothymias, & ſyncopes, vel vomitus frequentes, amaros, vel etiam ſolius alimoniæ inpatientes & intolerantes. Vigiliasvè continuas, harumque vicem, ſopores compenſant alibi. Primo ſaltem introitu, fermentum ſtomachi, cum edendi deſiderio, intercidunt ſtatim. Neque ideò fruſtra conqueritur Anatome, diſſectionum difficultates mox ſub Pyloro, ſuperare quasvis alias totius corporis, propter vaſorum multitudinem, glandulis intortam. Hinc namque exorbitationes alimenti, malè digeſti, maléque diſtributi, itemque ſcoriæ, ſive ſtercoris liquidi, extra orbitam alienati, vel humoris alimentarii, ac ſpermatici degeneratio, ſimul concurrunt. unde ſtomachi œconomia evertitur. Cuncta ſiquidem concurrunt in vaſorum multiplicata texturâ, excrementorumque adhuc commiſtione. Quibus de cauſis, virus ſurgit, alienanturque alimenta à ſcopo, variasque per moram ſubeuntia alterationes. Quas dum topicus ibidem Archeus, ſuâ perſentit ditione, anguſtiatus, turbatus, ac veluti demens, diverſimodè illa adhuc alterat magis, ac

pro

pro venenorum illorum ſuaſu, varias confingit ſuarum perturbationum Ideas, ut Protheum Poetarum exprimat, variamque febrium ſcenam effingat. Non proin tamen virulenti hujus contagii metamorphoſes, finesque, ſunt Medentum objecta. Nec enim tam venenorum, ſymptomatumve eſt ſpectanda varietas, quantum loci dignitas, & perturbatio Archei, & dein quo medio compeſcatur virus, reducaturque averſio, concitataque confuſio Archei. Nam his ſedatis, ceſſat mox ipſa febris, quæque materialiter ibidem peccant, facilè à natura domantur, atque recedunt directè ſubacta. Hac ſcilicet viâ, ſtatim febres cedunt, ad appulſum alicujus Arcani: reſiduum autem expulſionis, committitur humeris naturæ. ut ſua ſervetur Hippocrati dignitas. Quod *ipſæ naturæ, ſint morborum medicatrices*. Hæc de Continuis, juxta atque interpolatis febribus, & loco natalitio illarum. Sola autem quartana exlex, penitiùs ſubiiſſe viſa, ſive extra contubernia ſtomachi, ad Splenem ſe porrexiſſe. Parem attamen ſervat ſibi progreſſum, & explicationem, ſuper Archeum loci: dum intra proprios lares, errorem digeſtionis committens, ſtatis periodis ſuos excitat furores. Eſt denique malignarum, caſtrenſium, purpurearum, &c. aliena prorſus, atque inſolita admodùm ſedes, propagatio, ac inſueta medendi anxietas. Dum ſcilicet, per inſpirata endemata locorum, paludum, mineralium, fumorum, hoſpitalium, infirmorum, putidorumque odorum, hauriuntur fœtores, &c: Qui, dum per pulmonem, in thoracem penetrant, trans diaphragma, connexam ſtomachi ſuperficiem feriunt, ac ſuæ virulentiæ Ideam depingunt, in alimento proximè aſſimilando. Quod proinde degener ibidem ſe ſiſtit, & Archeum loci invitat in ſuos furores: unde inſolitæ ſubſiliunt febrium tragœdiæ atroces nempe, pertinaces, ac fallaces admodùm. Quia ſopores, vigilias, amentiasque & anxietates periculoſiores excitant; Juxta cujusque veneni, obnati ibidem ſtimulum, diverſimodè Archei vitalis perturbationes ſuſcitantem. Sic modo ſurrexêre febres, abſque ſiti, calore, & turbine, in Medentum confuſiones: quia nimirum nihilo ſecuriores febres concitant. Quædam enim cum tantillo frigoris primordio, citóque finiente, necant citò, vel languidè; non minùs tamen truculenter, quàm quæ magnâ ſymptomatum feritate infeſtant. Patet ſaltem nunc, cur vomitiva febrim iſtam ſtomachi, ibidemque ſuæ manſionis ſigna edentem, nequicquam ſublevent. Nam etſi productum febrile, vomitiva domare videantur: non tollunt tamen occaſionale producens, in convexo, externoque ſtomachi plantatum. Manuducamur itaque ab ipſa febri, & ſtatim indicationes inde petitæ, docebunt, omnes anxietates iſtas incipere, & agitari circa ſtomachum. Mirum ſanè, quòd Scholæ nihilominus Hepar, & bilem, vel pituitam, putrida nimirum, adhuc ineuſent, poſtquam dejectiones, arte vel naturæ impetu promotas, nil juviſſe attenderint! Somnus etenim laborem adfert in febri; non autem in ſanis: eò quòd à ſtomacho, non autem à jecinore, ſomnus ſurgat (quod alibi latiùs.) Vitium autem originale febris, & occaſionale, eſt permutati: Ideóque etiam permutantis, horumque permutativa actio, manifeſta ſentitur circa ſtomachum. Eſtque ideo ſolemnis definitio Scholarum ruinoſa: Quæ decernit febrim, à corde primùm accendi, & inchoari. Quòd autem febrium occaſionalis materia, ſit permutatum alimentum, proximè aſſimilandum, fortè id pro ſtomacho admittetur: At non æquè obvium erit concipere ſcoriam, ſive ſtercus liquidum, à meſenterio retrogradum. At certè quanquam id in ſanis regulariter occurrat: non tamen in febribus, quibus ſingularis ideò, & propria eſt quæ-

vis exorbitatio. Etenim ſic ſcoria ab utero lotii, & calculi ſedibus migrat per abſceſſum indirectum, ad pleuram, ad venas ſtomachi, & vaſa Duodeni inteſtini. Cujus deviationis nulla eſt ratio, niſi ipſa confuſionis Archei licentia. Denique (repetam) nec ſemper à cauſa occaſionali priore, ipſa febris profluit, dirigitúrque. Siquidem ipſe Archeus, etſi ab externo non ſolicitetur errore; tamen incontinentiæ ſuæ peccato, ſubinde ſua ſponte, furores aſſumit, propriâque luxuriat libertatis inſolentiâ. Tumultuatur enim, ac leviculo errore, ſuæ indignationis ideas fabricat, non ſecus, atque ridiculâ ſæpe de cauſa ſuſcitatur. Quodque minus mirum in Archeo univerſali, ſi titubet, cum unicus, tam diverſis facultatum functionibus regendis, præſit.

12 Etenim quia centrum mali, circa ſtomachum, palæſtram locavit, vanæ ſunt venarum depletiones, viriumque furta. Siquidem cruor culpâ caret. Quod ſuprà ſat demonſtravi. Eſtque æquè ridiculum, velle corroborare, per Alchermes, gemmas, & perlas contritas. corroborare inquam velle, ubi hoſtis intus dominatur, ipſamque vitam in omnem diſſolutionis ataxian atque confuſionem præcipitat. Hoſtis namque, qui potuit integram ſanitatem, roburque validum ſternere, ſpernet quicquid ſe præſente ad confortandum objicietur. Fruſtra ideò ſymptomatum ſublevamen intenditur, ſi non adſit victrix medela, quæque compeſcat vitalis Archei confuſionem. Quæ nimirum eſſentialis, & principalis ſanationum eſt effectrix. Ac dolendum eſt, corroborationem virium, unâ manu intendere, quam altera manus per ſolutiva & phlebotomum dejicit. Remedium itaque plauſibile menſuratur ab effectu, ſi tumultum Archei ſedet, & Ideam febrilem extinguat. Pacato namque loco febrili, ſive aperto carcere, Archeus, qui antea diruebat cuncta, quia confuſus: jam tranquillus expellit hoſtem, & materiæ occaſionales, aperto carcere repentè effluunt. Idque in difficillimo inſperatóque caſu contemplamur. Siquidem ablato luis venereæ contagio, tubercula oſſea, atque dura, evaneſcunt ſponte. Alibi quoque abſceſſus deſperati contingunt, ſolius ſæpe naturæ ductu. Sic inſolitæ declinationes, diſſolutiones, reſolutiones, atque receſſus, etiam ab Humoriſtis agnoſcuntur. Ideóque proniores ſpero fore, circa occaſionalis febrilis materiæ ſpontaneam expulſionem: Saltem, non eſſe petendam à ſolutivis pharmacis opem, nec ut à virium vitalium furtivis remediis. Sedato nimirum priùs Archei furore, formante Ideas febriles: ſequeſtrantur facilè deinceps, quæ, & qualia oportet. Idque facilè ferunt infirmi, ac meliùs ſe inde habent, quatenus à gravante pondere, & obnatâ perturbationum confuſione, ſublevantur. Itaque cognitio quidditatis febrilis, exterminat ſpem, quam à venæ-ſectione, ſolutivis, ſcarificatione, & cantharidibus, movent Medentes, unam ſcilicet ob culpam. Ne ſuas fruſtra viſitationes feciſſe, præmiumque de impoſtura petere, videantur. Cum autem ſuperatâ 13
propemodùm febri, Archeus ſe ad tranquillitatem componit, ut per criſes, ſudores, vel hæmorrhagiam, vel etiam per hæmorrhoides, tanquam furiarum reſiduam luctam, quietem & ſanitatem ſæpe adduxerit. Id ſanè Medentes fefellit, omnemque ſpem in hirudine, & phleborotomo collocârunt, nec conſiderârunt, quòd adhibito remedio juſto, ſtatim, etiam turgentiſſimæ hæmorrhoides, citra cruoris effuſionem diſpareant, nec ſanitatis acquiſitionem, aut conſervationem impediant. Quod aliàs foret impoſſibile, ſi cruor hæmorrhoidalis, tam fœdo charactere, quali depingitur, infamis eſſet. Delectus itaque remediorum, in febribus, deſumendus eſt ab Arcanis, quorum ut inſignis eſt varietas: ita & occulta præparatio. Primaria enim ſunt, quæ placant tumultum in vitâ excitatum.

Sequun-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 186 sur 328

Sequuntur, quæ ſuperant virus febrile. Auguſtiora autem ſunt, quæ utrumque ſimul continent. Sunt denique, quæ famulantur expulſivè, plauſibili nempe abſterſione, & reſolutione. In quo mira eſt Omnipotentis prodigalitas, quæ ſimplicia cruda pro febribus direxit, ac modicè præparata, inſtar falcis, febrim demetunt. Gauderem ſanè hæc propalare: ſed me abſterruerunt eventus, malo meo experti: etenim circa finem elapſi ſeculi, inceperam per ſtagma ſulfuris, & vitrioli mederi: dicebam etiam, quænam eſſent inſueta illa, ignotaque remedia. Primum enim, Medentes chirothecam ſuam præfatis remediis oſtendebant corroſam, ac reſolutam, ut ægros terrerent, ne ſuus ſtomachus idem toleraret. at cùm poſtmodùm, non obſtante medentum detrectationis fuco, cernerent, à me ſanatos, bene valere, à ſervis fugitivis meis, juſſerunt diſtillari quædam, quæ viderant, & didicerant. Hinc in mercatores, & Seplaſias migrârunt chymica. Nec ſanè inviderem: niſi adulterata venundarentur univerſa, quamdiu lucrum & avaritia prævalebunt. Dolendum ſanè, nil horum mortalibus propinari: quod non miſerrimè ſit adulteratum. Dicam ſaltem pro ingenuis, quòd ſpiritus ſalis tartari, ſi unicornu, argentum, hydrargyrum, lapides cancrorum, vel aliquod è ſimplicibus diſſolverit, nedum febrim: ſed & plures affatim morbos ſanet. Non enim, quòd ſperem, argentum, hydrargyrum, vel alia hujusmodi, in venas tranſitura. Sufficit mihi, quòd ille ſpiritus alcali, ab hiſce corporibus, in ſalem redactus volatilem, & coagulabilem, in officinâ ſtomachi ad normam ciborum redactus, tranſeat in Meſaraicas, ſaltem per lotium iſthac deportatus; & tranſeundo lambat, reſolvátque ſordes ibidem ſubnatas, vi exoticâ ſibi aſſumtâ. Certè hujusmodi plura, magisque obvia, lubens communicarem, niſi abſterruiſſet calamum torpor, ignaviaque medentum, ſoli lucro inhiantium, vitamque mortalium exponentium ſub Seplaſiæ, ſuæque uxoris bonâ fide, & appetitu lucri. Quantum autem ad Quartanam, ſolitus ſum illam depellere emplaſtro, ex paucis reſolventibus & abſtergentibus compoſito. Nec unquam me fefellit, niſi quòd in obeſis tardiora ſint ejus obſequia.

IMPERTINENS.

Autor optat videre Humoriſtam, qui aërem aquæ adæquâſſet librando, ut Galeniſtarum temperiem æqualem ad pondus connectat. Quantum aëris videlicet, pro libra aquæ, ſumendum, ut in pondere adæquentur?

ALIUD.

Aër nec levis eſt, nec gravis. quia eſt ſine pondere. Ideóque nec ponderari, nec adæquari poteſt. Ergo ſummâ ac optima complexionum ſpe deſtituta eſt doctrina Galeni: quia mentita ſtentoria ipſi eſt libertas.

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 187 sur 328

SCHOLARUM HUMORISTARUM PASSIVA DECEPTIO atque IGNORANTIA.

Quam si deinceps defenderint, pertinaci malitia tegent, atque eandem Deus indignatus deteget, jam imminente ætate, in orbis Christiani utilitatem, & pertinacium confusionem.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

SCripseram insolito calamo de febribus, dumque libellus ad me rediret, vix eundem intellexi, propter crassa atque innumera menda. Mox abinde, utut vitiosus planè idcirco: attamen infra paucas hebdomadas desiderari cepit. Vnde censui, si mendosus, prelo dignus, & expetitus fuisset, quod alteram editionem potiori jure expeteret. Nedum, ut emendatus prodiret, qui aliorum nævos, & ignorantias ante me commissas, proderet, adeóque vitam mortalium quam proximè atque intimè ponderaret, doctrina singulari, ad quam respondere tentasset adhuc nemo hactenus: verum peculiarius, ut inaudita illius doctrina primariò vera, quamvis inexspectata, stabiliretur fortius. Itaque coactus fui, mei numismatis diploma superaddere: quò ab Humoristis, Galenicæ Schola asseclis, meisque osoribus, firmiter circumquaq; tutaretur, traditamque veritatem conculcari non sineret. Quapropter rationes addidi, quibus ostendi vanitatem, & falsitatem commenti humorum, quibus Medentes, pernicioso fundamento, mundum universum circumvenêre, cœmeteria saginârunt, familias destruxerunt, viduas atque orphanos multis myriadibus fecerunt: adeóque se, inculinarum & comediarum facetias introduxerunt. Paracelsus quidem exorsus est humorum fallacias explodere, habetque hodie ubivis ferè suos sequaces, inter doctissimos viros: attamen hunc nodum nunquam quis ante me (quod sciam) ex professo explicare attentavit. Itaque si quis antehac minatus fuerit, in librum meum de febribus calamum stringere, eò quod iniquè ferret, me duo præsidia medendi universalia, nedum evertisse: sed potissimum demonstrasse, nullum laxativorum, electivè hunc præ illo, humorem subduxisse unquam hactenus, imò quod essent singula & cuncta purgativa, merum virus hostile vitæ: fortassis jam suum deponet calamum, dum potentius, confirmatum idem dogma cernet. Quod scilicet impossibilis sit in natura utriusque bilis, & pituitæ exsistentia, nugaces inde complexiones, & morbos oriri edoctos, creditosque, falsis inniti principiis. Et per consequens, medendi methodum, juxta humorum ametrias institutam, esse fallacem, mera somnia, aniles fabulas, & nugaces nanias. Debui namque rotundè, sincerè, ac candidè agere, quoties de Deo, veritate, vita, bonoque publico mortalium, scribendum decrevi. Testem in hoc, ut & judicem, imploro, qui Via, Veritas, ac ipsissima est Vita mortalium. Hanc itaque veri indaginem, & assecutum bravium, sua sub tutela, & irroratione, lubens exposui. Valete mortales consocii. Fausta vobis imprecor omnia. Quia vera edoceo.

SCHO-

SCHOLARUM HUMORISTARUM PASSIVA DECEPTIO atque IGNORANTIA.

Quatuor humores Galeniſtarum, eſſe fictitios.

CAPUT I.

1. *Reſpondetur obviando iis, qui contra librum de febribus ſcripturire volent.* 2. *Supponitur dogma Scholarum.* 3. *Falſum eſſe, quicquid de elementis, gradibus, miſtionibus, diſſidiis, & morbis edoctum hactenus.* 4. *Nuſpiam eſſe calorem, niſi ex lumine, motu, vita, & Blas alterante.* 5. *Humiditatum atque ſiccitatum determinationes.* 6. *Relatio morbi ad ſanitatem, qualis.* 7. *Remedia morborum, unde.* 8. *Paracelſi inconſtantia, prout & Galeni.* 9. *A privatione non dari regreſſum, juxta Scholas: quæ tamen ubique in hanc regulam impingunt.* 10. *Deficiunt in probando quaternionem humorum.* 11. *Franguntur duæ columnæ humorum.* 12. *Multa in ſimplicibus, duas tantum habent alteritates.* 13. *Miſer logiſmus à ſimilitudine pro humorum numero.* 14. *In lumine ceſpitant Scholæ.* 15. *Larva detegitur argumenti ſophiſtici.* 16. *Similitudini ex lacte, opponitur ſimilitudo ab herbu.* 17. *Pariter lotium pro quinto humore poni deberet.* 18. *Scholarum anxietas.* 19. *Dilemma contra humores.* 20. *A theſi ſuppoſita, argumentum.* 21. *A ſufficienti enumeratione officinarum.* 22. *Ab impoſſibili.* 23. *Ab abſurdo.* 24. *Rationes 16 numero.* 25. *Contra theſin de pituita.* 26. *Ab implicita blaſphemia.* 27. *Ab officina.* 28. *Ab impertinentia ſuppoſitæ theſis.* 29. *A convenienti.* 30. *A podagra & torminibus.* 31. *Ab eryſipelate.* 32. *A cauſtico.* 33. *A verbo Euangelico.* 34. *A defectu Separatoris.* 35. *A nutritione ſimilarium.* 36. *Ab impertinenti.* 37. *Deformitas argumenti Scholarum formati.* 38. *A Simili.* 39. *A natura elementali.* 40. *A ſimplicitate ſui ſinus.* 41. *Negatio theſis.* 42. *Ab axiomate Philoſophico.* 43. *A guſtu, & proprietatibus.* 44. *Quis inventor humorum.* 45. *Quid ſundorum diverſitas arguat.* 46. *A cruore Æthiopu.* 47. *Unde cruor rubeat magu in ſuperficie.* 48. *A ſimili.* 49 *Unde colorum mutatio in rebus.* 50. *A ſpecie facti, in pluribus.* 51. *Ludicra hæmorrhoſcopia Scholarum.* 52. *Impoſtura miſera.* 53. *Omiſſio Scholarum ridicula.* 54. *Iudicium Medentum contra ſe pugnat.* 55. *Subterfugia invitis buccis elabentia.* 56. *Immanis libellus de natura humana.* 57. *Ab effectibus, & timore.* 58. *A confeſſione Medentum.* 59. *Stercorarii non diſtinguunt homines, niſi per ſtercora.* 60. *Argumentum Scholarum ridiculum.* 61. *Contra. Ab Axiomate Phyſices.* 62. *Dilemma.* 63. *Galenus ridiculus, circa cauſam varietatis humorum.* 64. *Anxietates Galeni.* 65. *Refutationes per initia Phyſica.* 66. *Paracelſi error.* 67. *Scholæ cruorem neſciunt.* 68. *Argumentum contra Theſin.* 69. *Falſum ac ridiculum Scholarum ſuppoſitum de Splenis ſuccenturiatu.* 70. *Abſurda.* 71. *Mechanica demonſtratio.* 72. *Contra Theſin de atra bile.* 73. *Multa abſurda ſequuntur.* 74. *Miſerrimè probant Scholæ Theſin ſuam pro atra bile.* 75. *Defectus aliquot conſequentes.* 76. *Dilemma.* 77. *Paracelſi Idiotiſmus.* 78. *Acidum non fermentat terram.* 79. *Ab impertinenti.* 80. *Dilemma.* 81. *Ab impoſſibili.* 82. *Suppoſitum ridiculum Scholarum, ejuſque quatuor abſurda.* 83. *Aliquot abſurda, comitantia opinionem de melle Galeni.* 84. *Ab implicantibus.* 85. *Ex ſuppoſitione falſi de elementis per Dilemma.* 86. *A numero elementorum vero.* 87. *Objectio brutalis.* 88. *Si non eundum per humores; quomodo ergo ſanandum?* 89. *Laus ſalis tartari volatilis.*

INAUDITAM de febribus doctrinam emiſi, ut audirem, quid me docerent feliciora ingenia. Erant namque, qui ſe promiſerant arbitros, quos tamen ſilere tantisper conjicio, donec tractatum de humoribus, quem promiſeram, me ex magno opere meo excerpturum edidiſſem. Siquidem non poterant ignorare: Si humores (præter cruorem) ſolitos in Scholis, in natura nunquam fuiſſe, aut futuros, ſat ſuperque demonſtrarem: quod nullam quoque mecum litem de febribus ſint habituri. Idque jam me ingenuè factu-

rum

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 189 sur 328

rum ſpondeo : non quidem quatenus Paradoxi nomine glorioſus ſim: ſed omnino, ex commiſeratione erga Tyrones male inſtructos, & ægros, malè ſub humorum com-
2 mento tractatos. Itaque rei ſpeciem primo conſtituam. Enimvero abſorpto in Meſenterii venas chylo, aſſerunt eundem deportari ad portam hepatis, venam nimirum caudicem, ex ramulis, per meſenterium in Inteſtina diſtributis, ſurgentem : Atque ſub tranſitum, per exiles venarum tumulos, in hepar extentos, chylum illum vi hepatis, converti in cruorem, ſimulque in pituitam, ac duplicem bilem. Hancque deinceps ſeparari partim in Lienem, partimque in fellis folliculum. Ut ſcilicet utriusque bilis ſupervacaneæ, ſint ſui cuſtodes : Naturales verò biles duas, tanquam ſanguinis partes integrales, ac conſtitutivas, commiſceri ſimul ſanguini, ad nutriendarum partium neceſſitates. In quorum humorum quaternarii ſymmetria, uti ſanitatem conſiſtere : Ita viceverſa, in ametria morbos omnes hoſpitari. Ametriam autem, tam ex repugnantium elementorum quatuor, perpetua lucta, atque hoſtili indefeſſaque contrarietate, quàm ex aſſumtorum intemperie ſpontanea, & con-
3 cita pugna innata, provenire. Equidem jam cauſam antecedentem tanti figmenti, ſat ſubmovi in Phyſicis initiis, & ortu Medendi. Ubi nimirum demonſtravi ſufficienter, non eſſe quatuor elementa in natura, & per conſequens. Si tantum ſint tria, non poſſe congredi quatuor. Diſruptum itaque quaternionem, non poſſe quatuor elementales impares cauſare congreſſus, temperies, miſtiones, contrarietates, odia, lites, &c. Docui nempe ſat clarè, fructus, quos Vetuſtas credidit corpora miſta, conflataque ex congreſſu quatuor elementorum : materialiter ex unico elemento eſſe. Deni-
4 que etiam illa tria elementa naturaliter frigere, nec uſquam in rebus eſſe calorem nativum, niſi ex lumine, vita, motu, & Blas alterante. Adeóque calorem in elementis eſſe merum Relolleum. Item a- 5
ctualem quoque humiditatem omnem eſſe Aquæ: virtualem verò, ex ſeminum proprietate. Siccitatem ſimiliter, eſſe per ſe in aere, & terra : In fructibus verò, ratione ſeminum, & coagulationum. Falſam ergo hactenus doctrinam, celebratam de elementis, miſtionibus, qualitatibus, temperamentis, diſſidiis, gradibus in ordine ad morbos, horumque ſanationes. Demon- 6
ſtravi quoque ex profeſſo, in natura non eſſe contraria. Sanitatem opponi morbo, 7
relatione integri ad defectuoſum. Remedia ſcilicet morbum tollere, non vi contrarietatis, ut neque propter nudam ſimilitudinem : ſed propter merum Bonitatis donum reſtaurans naturam adjuvando, quæ alioqui ſuiipſius eſt medicatrix. Hæc ſanè ſat erant, poterantq; humores è medio tollere, niſi conſuetudo oppoſita mentem velut ligaſſet, ne ad Veritatis cognitionem properaret. Eſt namque perdifficile diſſuescere, qui jamdudum iſtis humoribus, compendioſe omnem morbi catalogum inſpexiſſe, ſibi confidunt. Quapropter diſcendi 8
cupidis, lubens manum porrigam. Paracelſus enim, primus, humores ita riſit, Helvetico more, ut Galenicos ſimul & Arabes Medicos, Humoriſtarum cognomine deluſerit: Attamen ipſe ſæpè inconſtans, ad humores labitur, & complexiones, nondum ſat in ſuis theſibus fundatus. Interim Scholæ Galenicæ ſubinde quatuor elementorum datas qualitates, ut ſolitarias intemperies, voluerunt oppugnandas : & plerumque iterum, cum parium humorum abundantia, finxerunt proſcribendas intemperies. Cumque leporem ſe auribus tenuiſſe gloriatæ, facilitate commenti deluſæ, primò in ludibrium venere : quod medendi facultatem deturparint abſurditatibus. Immemores ſuæ inprimis diſciplinæ, 9
quod à formæ privatione non detur immediatus regreſſus ad habitum. Attamen

ex

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 190 sur 328

ex quatuor humoribus carnem conſtitui, hancque rurſus in eoſdem quatuor reſolvi, præcipiti ſuaſu aſſeruerunt. Decernunt nempe, è cibis fabricari chylum, homogeneum quidem in ſtomacho: qui tamen ſeparatis alvi excrementis, ſemper quatuor humores, præter urinam, unica ſanguificationis actione: nunquam verò unicus, duo, tres, quinque, aut plures fierent. Idque ſic ſtatuerunt, per elementorum quaternarium creduliter abductæ. Unde conſequens ſaltem, hanc quadrifariam repartitionem unius chyli, non quidem è diverſis ciborum varietatibus derivare: ſed prorſus eſſentialiter dependere, ex ipſa ſanguificationis entelechia propria. Quod non caret ſua abſurditate. Quod ſcilicet unius actus naturalis eſſet quadruplex ſcopus, eſſen-
10 tialiter differens. Sed exploſo jam alibi elementorum quaternione, ejuſdem congreſſu, iſta humorum quadruplicitas ſuppoſita ac ſubſcripta quidem fuit, at nondum hactenus probata. Etenim pro tantarum, tamque pernicioſarum fabularum apparatu, duobus turgidis argumentis abreptæ ſunt Scholæ: quæ ſi paululum preſſeris, fœtidum halitum: non autem veritatis ſuc-
11 cum effundent. Quorum prius, ex quatuor eſt elementis petitum: ut invitum ſanguinem ſub numerum quaternarium cogant, ad obedientiam trium elementorum, tantum exſiſtentium: licet ex unico duntaxat
12 illorum, ipſe ſanguis materialiter fiat. Quaſi ſingula, quæ ex elementorum connubio oriri credunt, quatuor heterogeneas partes, neceſſariò proinde habere deberent, elementis ſuis totidem conformes. (Certè alibi omnifariam oſtendi, quædam corpora nil habere alteritatis, ne quidem in ſale, ſulfure, & mercurio: alia autem tantum duas tandem proferre heterogeneitates) nec enim potior ratio, cur ſilex in unicum, & ſimilarem ſaltem ſalem reducatur: quam cruor neceſſariò ſeparetur in quatuor humores. Hinc namque manifeſtum fit, quòd ratio ficti quaternarii elementorum ſit à priori, reſpectu quaternarii humorum in cruore, & nuſquam alibi. Alterum autem, 13
& potiſſimum Scholarum argumentum, pro humorum quaternario, non eſt aliquis formalis logiſmus: ſed nuda ac miſera inductio, à ſimili ſtabilita. Ajunt nempe. In lacte reperitur ſerum, caſeus, & butyrum. Id eſt, tria diſtincta. Ergo in cruore neceſſariò ſemper & conſtitutivè erunt quatuor, eò quod in aliquorum cruore notent quatuor diverſa: quæ ſcilicet anima, appetituum pediſſequa, multo labore, & figmenti adjumentis, diremſit in quatuor diverſitates. Sæpe namque aquam ſupernatantem notant, quia flava & ſubpallida eſt, eam ideò bilem flavam, ſive fel, nominant (licet non amaricet, careatque eſſentiali fellis proprietate.) Sedimen verò circa fundum, ponderoſius, ac nigrius quandoque, vocant bilem atram: medio autem interſtitio, rubrum notant ſanguinem, in quo, dum fibras albidas animadvertunt, coagulationis gelatinæ matres, eas pituitam dixere. Inciſa enim vena poplitis puellarum, in tepida, telis araneæ ſimiles apparent ejusmodi fibræ, quas pituitam dixere. At primum 14
annotare debuiſſent, inappoſitam lactis & cruoris ſimilitudinem, nil docere, aut urgere. Eò quod aqua ſupernatans cruori, non ſit pinguedo coloſtri, ſupernatans lacti: quare vel diſpar eſt agens, vel materia, vel utrumque. Ac proinde in tanta amborum difformitate, non rite fundari humorum neceſſitatem, in cruore. Incuriæ enim 15
Scholæ non advertunt, in cruore naſci partium heterogeneitatem, poſtquam ſe diſpoſuerit, ad mox adfuturam corruptionem. Idcirco heterogeneitas iſta accuſat quidem contentorum factam in morte diſparitatem: at nullatenus proinde vividorum humorum neceſſariam connexionem. Quid namque dicent de illo cruore, qui omni caret prorſus ſero? vel qui per totum uniformiter coagulatus rubet? Quod frequens

eſt,

est, à multis sudoribus, & potus abstinentia. Ergone serum supernatans, urina, & sudor, relicta in cruore, erunt synonyma cum bile & felle? & unum quid cum ipsa sanguinis
16 essentia? Ego quidem in herbis unicum saltem succum clarificatum vidi hactenus: ut pariter unicum cruorem nostri constitutivum agnosco. Sanguificationem videlicet simplicem, & unicam unius hepatis actionem, univocumque, ex indistincto cremore, unicoque stomachi fermento, factum chymum profiteor. Quam sanguificationem scio meram transmutationem alimentorum formalem, nequaquam autem solam duntaxat heterogeneorum appositionem.
17 Neque enim etsi pars chyli vertatur in lotium, proinde culpanda est difformitas agentis hepatis: sed recipientis sola incapacitas. Neque enim ideo lotium, pro quinto humore, amplecti sunt ausæ. Nam etsi pars lotii materialiter remaneat in cruore; non est tamen de natura cruoris, prout serum in lacte: alioquin est essentialis pars lactis.
18 Aquam ergo supranatantem (quam sudorem, serum, & urinæ residuum fatentur, adeò totam credunt excrementosam) turpiter æquiparant nunc butyrosæ parti, lactique supernatanti, elemento ignis adæquatæ: atque aliàs, fero lactis. Et longè turpius, utrúmque harum, indistinctè assimi-
19 lant felli. Fient ergo sub uno sanguificationis actu, eádemque officina, quatuor pariter humores, è quolibet cibo, quia ab hepatis destinatione immediatè principaliter, simpliciter, atque semper intenti: vel fiunt locis & momentis imparibus. Non equidem imparibus: quia sic non essent unius, & ejusdem cruoris partes constitutivæ. Sin autem paribus: cur, dum lotium & bilis fiunt simul, unum non miscetur individuè alteri: cum alioqui in natura, aqua misceatur aquæ inseparabiliter; prout & fel urinæ. Cur denique lotium nunquam amaricat, si semper ipsi fel sit commistum, à quo tingitur, ut ajunt? Cum disruptio fellis in pisce, nulla, utcumque exquisitior elotio, amaritudinem istam tollat? Unicaque fellis guttula, totam urinæ situlam, amarore 20
alioqui pollueret? Quis denique ille tam exquisitus Separator, qui potuit aquosam bilem à lotio separare; non potuit autem lotium omne à cruore materialiter segregare? Quare demum bilis ista, sive fel cruoris, non ad renes, unà cùm lotio rapitur (quod probat amaroris totalis absentia) si supra hepar credatur bilis cruori permista? Consideremus ergo, quomodo à Jecore bi- 21
lis facta in hepate, deveniet ad folliculum fellis. Ubinam fit sanguificatio? An circa portam, & cavum hepatis? An verò in ipsomet corpore Jecinoris? An demum in ipsa vena cava supra hepar? Atqui quocumque horum locorum fiat ista bilis: saltem non est inde vena regressus, pro bile, ad fellis vesiculam. Deberet enim à Jecore, motu 22
retrogrado, incertisq; ductibus, pergere ad fel. Cur saltem bilis ista utraque, permanens in cruoris massa, sua habet excrementa, & separata diversoria? Pituita verò, & cruor, excrementis carent? Si enim infra hepar, 23
utraque fit; quis ergo Separator, illam separat? & quorsum? cum ibidem simul generata, perfectè misceantur lotio. Sin autem in celerrimo transitu, per exiguos venarum, exilesque ramulos, in hepar distentos, fel simul cum sanguificationis actu fiat, simulque bilis atra; meminerint quæso Tyrones, exilitatis ramulorum, sive venularum, quæ vix urinæ transmittendæ satis sit, adeóque requirerent momentaneam urinæ, cruoris, triumque reliquorum humorum, transmutationem, à cremore factam. Hoc alibi ex 24
professo, de sextuplici digestione, toto tractatu explanavi. Et paragrapho 16. singulariter. Quòd è cibis non fiat bilis, ac 17. quòd fel sit viscus in forma liquoris, atque necessarius balsamus vitæ: nullatenus autem excrementum. 25. Explicatur curiosa opinio Scholarum, de usu fellis. 26. Quòd natura plus pro felle, quàm pro phle-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 192 sur 328

phlegmate fuiſſet ſolicita. 27. Quod ſeparatio urinæ, & ſeroſitatis cruoris, tota eſſentia differat à ſeroſitatis ſeparatione è lacte. 30. Quantum fel importet, ſupra omnem excrementi indolem. 31. Quare aves lotio & rene carere potuerint, non autem felle. 35. Quod excrementa renum, & alvi, colorem fellis quidem habeant; non autem felle proinde tingantur, multóque minus bile. 36. Quomodo ſtercus excludat fellis commiſtionem. 37. Fellea videantur, quæ neutiquam fellea ſint, ideóque perperam à Scholis hæc fuiſſe præterita. Item liquorem porraceum non eſſe fellis, probat galli hiſtoria, & aliquot experimenta ſubſequentia cap. de Pyloro. §. 24. Quæ ne cum tædio hic repetam, inquiret curioſus lector, citatisque locis reperiet. Etenim ſi Jecur utramq; bilem, & pituitam, unà cum cruore generet, cur magnam illarum partem pro excremento deſpicit & deponit? reliquam verò in cruore reſervet? cum alioqui ſimplicis & homogenei cruoris, vel nulla deberet eſſe partium ſingularum dualitas, vel non minus pituitæ & cruoris, quam utriusque bilis, eadem eſſet neceſſaria dualitas. Nec ratio alioqui patitur, quod idem ſingularis ciborum cremor, quotidie, atque ſemper æqualiterq; in ſex partes ſecetur: cruorem nempe, utramque bilem in ſanguine retentam, & utramque iterum excrementitiam & ſua in hoſpitia recluſam, ac tandem pituitam. Præſertim ubi fel, tota proprietate, differt à liquore, ſanguini extravenato ſupernatante. Quibus ſex humoribus, ſi lotium addideris: jam ordinario conſtituentur ex unico cremore ſeptem humores, peritque ſuppoſitum, quaternarii elementalis commentum, figmentique neceſſi-
25 tas. Itaque ſi unico actu unius hepatis, hæc ſimul directo ordinarioque deſtinationis curſu fiant, cur ex homogeneo cremoris liquore generat illa tanquam neceſſaria, quibus ad eſſe, ut neque ad bene eſſe, nullatenus opus eſt? Sin autem ſint alendo, cur potiùs bilem utramque ſequeſtrat in ſuas thecas, & primaria conſtitutionis domicilia, quam pituitam? quam videlicet non erubeſcunt fateri liquorem defectuoſum, frigidum, adeóque mortis, erroris, & indigentiæ vitalis participem? Atqui volunt pituitam in venis recondi, ac recoqui in cruorem. Ergo nondum eſt hoc aliquid, crudum, indigeſtum, & incoctum adhuc, nondum humor verus, ſingularis, nondumque conſtitutivus cruoris: cum ſit adhuc deficiens, non ſecus atque omphacium, vinum dici nequit. Etenim ſi aquæ pituita reſpondeat, prout & cruorem aëri aſſimilant: tam perfectus in ſe unus eſſe deberet, quam alter, tamque neceſſarius æqualiter, ſi ſint elementales humores quatuor, ad compoſitionem & viciſſitudinem noſtri, æquè neceſſarii. Ludicrum ſanè id continet, quod humor, à ſui deſtinatione deficiens, in alium ordinariò mutaretur. Quaſi aquæ non eſſet ſua perfectio, deſtinatio, ordo, & conſtitutio: ſed in aërem naturaliter à ſcopo Creatori propoſito ferretur. Atqui alibi, in noſtris Phyſicis oſtendi, arte aut naturâ, nunquam aquam in aërem, nec viciſſim hunc in aquam, mutari poſſe. Si ergo pituita aquam referat, quia continet & cruor aërem. Nunquam poterit ſubſiſtere pituitæ ullius in cruorem adoptio. Ac per conſequens, fictum eſt quidquid de humorum atque elementorum unione, ſimilitudine, commiſtione, complexione, atque neceſſitate eſt edoctum hactenus. Imò ſi nondum pituita ſit matura, temporisque celeritate præcoci, ſit tantum in viâ ad cruorem: ideóque in venis relicta, miſtáque cruori, ut perficiatur, ac tandem alat: Jam non ſolum hepar erit cruoris officina; ſed canalis quilibet venarum, viſceris naturam: quia proprietates, atque officio continet, hepati præferetur in ſanguificando, & cruoris perfectione. Imò nec pituita eſſentialiter eſſet ſeparatus humor à cruore: non aliàs, quam

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 193 sur 328

uva acerba non differt eſſentialiter à matu-
26 ra. Eodem ergo titulo totus Chylus ſtomachi, erit pituita. Denique, cum pituita ſit ſenio, defectui, & imperfectioni tributa, morti quoque idcirco propinquior quàm bilis, hinc etiam naturæ magis inimica: viſus eſſet rerum Opifex ſeverior, qui ejusmodi hoſtem, per omnes venas, cruori adæquatè permiſtum reliquiſſet, nec illi receptaculum dicaſſet. Is inquam qui mortem non fecit, defectus neceſſitates ab
27 origine copulaſſet naturæ humanæ. Denique cum eo dato, proprium jecoris munus non eſſet ſanguificatio; perfectius & plus poterit jecur operari eminus, in venæ cavæ anfractibus, quàm cominus in propria domo: niſi malint Scholæ, ſanguificationem independenter venis tribuere. Finaliter, ſi pituita non niſi ſola differat maturitate, à cruore non eſt eſſentialiter diſtinctus humor: ac per conſequens, quaternarius humorum in ternarium mi-
28 grat. Deinde, teſte Galeno, fit in dies duplo plus pituitæ (quod probat per tertianam febrim) quàm bilis. Quantum ergo pituitæ, non fiet in ſanis, ac perfectè digerentibus? Quantumque pituitæ quotidie non generabitur in frigidioribus, ſi humomores fiant juxta complexionum diſpoſitiones? Imò exin ſequitur: ſemper neceſſariò, ac naturaliter, omnem digeſtionem eſſe defectuoſam, & vitioſam. Quia nunquam finem, atque naturæ propoſitum aſſequetur natura: ſi naturaliter pituita, ut quartus humor cruoris, generetur. In temperatis alioqui deficere deberent pitui-
29 ta, cum utraque bile. Cur quæſo, cruor abundans vertitur in axungiam, cum longè facilius (ut ajunt de cholagogis) in bilem mutetur, & minori pondere naturam aggravet, quàm bilis, quæ tam obedienter paret vocanti ſolutivo? Cur enim ſobriè vivens, in temperata (quam vocant) complexione, quotidie utramque bilem, in ſua reponet receptacula? An non inde potius liquet, fel & lienem nutriri alio, vitalíque liquore, quam qui è ſanguine proſcriptus, excrementi conditiones acquiſivit? Sed a- 30
gedum, quis ille humor in Podagra, tam immani dolore moleſtus? Ego quidem alibi ex inſtituto, probavi eſſe acidum, quare & juxta Scholarum inſtituta frigere, ideóque longè à bile, & igne diverſum: attamen in Podagra, quam vocant calidam (quò nempe eſt acidior, eò quoque atrocior) conqueruntur acutiſſimi doloris, & caloris. Ergo vel bilis erit acida, nec amplius amara: vel quinti humoris oblitæ ſunt Scholæ. Idem eſto, ac par judicium, in Colica, & tor- 31
minibus. In Eryſipelate quoque acidus eſt humor: quippe qui ſaponariis miteſcit remediis. Itaque non eſt bilis, amarumve fel. Dein, in cauſticis, eſcharoticísque (puta in 32
pruno, Igne perſico, &c.) eſt ſal cauſticus, de ſorte alcalium: non autem amarus. Prout nec in Cancro, Lupo, Phagedænicis cunctis, ac ſummè dolentibus. Sal enim qui rodit, nullatenus amarus eſt. Quapropter effectus, maximè ignei in nobis, rident fruſtraneum bilis commentum. Cùm præſertim, qui ignis naturam imitantur, minimè ſint humoris bilioſi clientes. Itaque ſi è fru- 33
ctibus arbor, ex operibus autem, atque proprietatibus, res quæque æſtimanda ſit, monente Verbo Veritatis; non video, quo uſu, fine, neceſſitate, aut temeritate finxerint bilem flavam, igneam. Non enim neceſſe fuit fabulæ inſtar, tres fingere humores quotidianos, ac domeſticos noſtri conſtitutivos, id eſt, ſine quibus non vivatur. Qui nunquam in rei natura fuerunt, aut ullam ſui neceſſitatem ſuggerunt. At quod- 34
nam aut quale viſcus ſeparabit utramque bilem ſuperfluam, ab electo venarum cruore? Renes quidem ſeparant lotium pro veſica. An ergo deerit utrique bili ſuus ſeparator? Vel ſponte, excrementoſa bilis, vadet ad cloacas ſuas? Etenim non eſt lotii tanta neceſſitas tam in eſſe, quàm in ſeparatore, quanta utriusque bilis: ſi bilis utraque,

que ſit neceſſaria ad eſſe ſimpliciter. Siquidem aves commodè carere potuerunt lotio. Cur ergo natura fuit minus ſolicita, ut viſcus faceret expurgandæ bili, quàm fuit ejiciendo lotio? Ergone cyſtis fellis, & Lien attrahent fortè utramque bilem ad ſe, abſque ſeparatoris ſubſidio? Imo cum ſanguificatio ſit actio ſimplex, univoca, & ſcopi naturalis, non potuit ſane unicum hepar, producere ſimul, ex homogeneo liquore, quatuor humores, toto elemento invicem diverſos, ac ſeparare procul à ſe invicem, duos tantùm, velut nocuos. Alioqui, ſi hepar ſat foret, ſeparandis ſuis liquoribus, potiori jure ſegregaſſet lotium, feciſſetque neceſſitatem rerum prorſus fruſtraneam. Denique, ſi non omnem è cruore bilem ſequeſtret, ne quidem in temperatiſſimo robore, peccabit neceſſariò ſemper natura, vel in abundantia utriuſque bilis, in exceſſu caloris pro formanda bile, & frigoris ſimul pro pituita: itemque peccabit continuò, in ſeparando. Adeóque cum exceſſum neceſſarium, in juſto (ut vocant) temperamento, accuſet utraque bilis: non potuit hæc unquam fieri apta nu-
35 tritioni. Cum adhuc quotidie nutriamur
36 iiſdem, quibus conſtamus. Semine videlicet temperato, vividóque, bilem utramque reſpuente. Eritque par ratio bili utrique, quæ eſt pituitæ. Ut ſi hæc perficiatur in cruorem intra venas: bilis non minus fiet cruor in arteriis. Nam ſi extra officinam naturalem, propriam, & requiſitam, pituita in cruorem mutetur: multo magis bilis flava apta erit, ut in corde degeneret in ſanguinem flaviorem arteriæ, atque in ſpiritum vitæ, eritque cor offici-
37 na reſtaurativa excrementi fellei. Sed vah quam miſerum eſt argumentum! dum ſanguis extravenatus ſe diſponit ad corruptionem, cernuntur quandoque duo, tres, vel plures liquores: ergo totidem ſunt noſtri
38 conſtitutivi. Sanguinis enim totus mutatur in lac, & tum poſt ſui corruptionem ſubordinatas tantùm habet tres partes, ſerum videlicet, caſeum, & butyrum: nec unquam plures. Quandoque enim totus in ubere coagulatur in durum tumorem, caſei forma: ſubinde totus in pus album, flavum, ſubviride, &c. quandoque in liquorem pungentem, rodentem, aquoſum migrat: ut in Cholera, ulceribus, &c. aliàs quoque in ſeroſum liquorem ſalſum, totus recedit, ut in Hydrope, multisque Hydragogis. Non rarò quoque picis inſtar, totus nigreſcit, ut in cruore extravenato, gangræna, &c. frequenter autem in cinereum atque putidum lutum, ut in Diarrhœis. Alibi quoque totus in flavum virus, Icterum præfert, qualiter & demorſis à ſerpente oſtentatur. Alibi quoque totus cruor, citra ſeparationem heterogenei, mutatur in Melicerides, atheromata, &c. Atque in Diabete, totus cruor mutatur in lotium lacteum. Prout ſub tabe, totus migrat in ſputum ſubflavum. Fortene ergo, in cruore totidem conſtituendi ſunt humores, quot cernuntur ejus degenerationes? Totque erunt liquores in aqua pluvia, quot ſunt creſcentia è terra? Eſt namque cruor, 39
nobis aquæ inſtar: nec opus habuit diverſis ſeminibus in hepate, ut ſit unicus æqualis humor nutrititius. Sed in culinis ultimis, ſuas aſſequitur requiſitas diverſitates, quibus fungitur nutritionis officio. Adeó- 40
que fruſtra in ſui initio, variis polleret ſeminibus, ac heterogeneitatibus, qui totus homogenealiter tandem debet in unicum glutinoſum, album, ac transparens ſperma nutritivum, pro partium ſimilarium ſuſtentaculo, reduci, vel manere ruber pro carne muſculorum, ac viſcerum parenchymate. Quocirca conſtanter nego, cruo- 41
rem, quamdiu vivit, aut in venis (etiam à morte hominis) detinetur, coagulari: ac per conſequens, habere partes integrales diſparatas, ulla ſui heterogeneitate; ſed diverſitatem omnem in cruore, fieri per ejuſdem duntaxat interitum. Ergo, humorum

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 195 sur 328

diverſitas, eſt filia tantum mortis, non au-
42 tem vitæ. Nec refert, quod ſubinde in corpore occurrant excrementa, vultum cruoris mentientia, unde ſcilicet per degenerationem facta ſunt. Non enim urina, vinum eſt amplius; prout nec pus, aut muccus, aut ſputa, ſunt adhuc partes cruoris. Quia excrementa non ſunt ampliùs, quod erant ante ſui corruptionem. Eo quod res quæque eſſentiam, & nomen aſſumat à termino transmutationis. Quid enim arguit, ſi cruor per phlebotomum, aquam, vel alios fundos, ſub ſui corruptione ſegreget, ſi ejusmodi aqua proinde nec fel ſit, nec bilis, nec amara, careatque proprietatibus fellis? Quæve eſt iſta credulitas? Supernatat aqua cruori mortuo: ergo eſt bilis fellea, quæ ſub falſo guſtu, amarorem fel-
43 lis mentitur? Non eſt enim iſta ſupernatans aqua, pars integralis cruoris, nec de ejus eſſentia, aut contentis, magisve cognata cruori, quam currus reſpectu hominis inſidentis. Dolendum eſt itaque, tot ſeculis, neminem unquam deguſtaſſe iſtam aquam: ſed avorum nugis ſua inſcripſiſſe nomina omnes: ſpecie inquam medendi, deſtructiones ægrorum, ſub falſis princi-
44 piis tradidiſſe Scholas. Siquidem humores ſunt exitiales ignorantiæ, ignaviæ, turpitudinesque, à mendaciorum patre introductæ, & à ſequentium laxa credulitate celebratæ. Non enim etſi fundus cruoris ſubinde minùs rubeat, erit proinde atra bilis: prout nec ſedimentum lotii, eſt pituita. Sed dum vita cruoris receſſit, non mirum ſingula, quæ in vitæ unitate cuſtodiebantur, repetant conditiones materia-
45 les, quibus obligantur. Fundorum enim varietas, à ponderum præeminentia in liquidis pendet. Latitudinem quippe in pondere habent, quæ poſt mortem heterogenea evadunt, & ſenſim in ataxiam confuſionis properant. An enim ſani judicii vir, credat vinum, cereviſiam, herbarumque ſuccos, ſuam melancholiam ad fundum cum ſedimine deponere? Quid enim commune habet melancholia, cum heterogenea ſediminis ſubſtantia? Quoad colorem verò, Omnis Æthiops cruorem habet fere 46
atrum, plerumque autem abſque ſero. Nullus tamen illorum melancholicus. Omnes verò iracundi. Cruor enim, qui ab am- 47
biente refrigeratur in pelvi ſtatim, rubeſcit magis illo, qui ad fundum demerſus diutius tepuit. Nam & hoc ordinarium, Quod extravenatus cruor quilibet, ſtatim in corpore nigreſcat. Quæcunque enim facile putrent, facile etiam admittunt putredinis comites, citiúsq; putreſcit pars cruoris, quæ diutius poſt ſui mortem tepuit. Nec mirum itaque, quod pars fundi inferioris intenſius nigreſcat. Quod autem ater cruor non ſit ſeparatio ponderis in cruore, multóque minùs atra bilis: novem circiter uncias cruoris recentis, & adhuc liquidi, in duas ſeparavi ſcutellas: quarum unam in aqua frigida natandum expoſui: alteram verò, priori æqualem tepore lento diutius detinui. Hæcque plurimum atri cruoris oſtendebat: illa verò nequicquam. Heterogeneitas ergo, in liquore mortuo, putreſcente, ac putreſcibili ſtatim, eſt corruptionis adæquatum indicium. Quodque ideo nec habet vitale, aut ſeminale initium, ſignum, ut nec ſuæ primitivæ compoſitionis argumentum. Etenim originaliter componimur ex vitali ſemine: & reſolvimur in putridum, atque cadaveroſum liquamen aqueum: quod & ſæpè in viventibus, pro parte accidit. Quid ſi cruor ex palli- 48
do rubeat, An id proin pituitæ erit aſcribendum? An poma rubea erunt pallidioribus magis ſanguinea? pruna ſubnigra, albicantibus magis melancholica? Etenim 49
colores non deſignant fictos humores, aut elementa: ſed imitantur proprietates vitæ mediæ, atque ſeminum deſtinationes. Ita eſt: Colores atque ſpiſſitudines, in materia, ſunt opera Archei ſeminalis: non autem appoſitorum humorum confuſa teſti-

monia.

50 monia. Recurre ad librum de inaudita febrium doctrina. Quod ducentorum ruſticorum, ſanorum ſanguines, unico mane inſpexerim, adſpectu colorum ac fundorum diverſitatibus inſignes. Quidam enim gelatinam ſubnigram & coactam referebant: ſæpè etiam ſubviridi liquore permiſtam, ſubinde tantum conſperſam leviter. Cruor item alius per totum aquoſus, alius muccoſus erat, alius in fundo rubebat, alius in ſummitate magis. Alteri aqua ſupernatabat, clara, pallida, ſubflava, quæ alibi in medio cruoris intercluſa latebat. Alius cruor punctatim maculoſus, alterquè per totum ex rubente pallidus, alter in puniceum, atrumve colorem alius propendulus: pro ut demum alius per ſtrata
51 ſubviridis erat. Quapropter commiſeratus ſum deceptoriam hæmorrhoſcopiam, judiciaque emiſſo cruore ſolita, humorum commenta, ac faciles ægrorum credulitates. Ariolator namque cruoris inſpector, mox peccantis atque ſuperabundantis nomen, proprietates, itemque hominis illius mores, complexionem, inclinationem, morbi latentis ſpeciem, magnitudinem, exitum, atque inſuper mortis genus, imò & fortunarum dependentiam prædi-
52 cere ex humoris conjectura ſatagit. Quisquis autem humorum peccaverit in tabula hæmorrhoſcopiæ, capitis diminutione proſcriptus ſit illico, & niſi mox illico paruerit, per infamem ſeceſſum profligandus eſt. Quia Medicus ad manum habet ſuorum humorum peculiares ſatellites, qui vinctos ſingulos & putrefactos educant. Sic enim ludificant ignaros, & interim ſic quoque viſitationum crebritas ſtabilitur. Quippe ex præjudicato norunt, quale erit albumen, quod aſſumto ſuo ſolutivo, putrefactum recedet. Etenim etiam maximè phlegmaticus apud illos, ſi rhabarbaro uſus ſit, flavum excernet, minusque tinctum, ſi ſcammoneata ſumſerit, non autem mucidum liquamen, quale ab aſſumtis colocynthidis magiſtralibus (ſunt namque cuncta compoſita officinarum, ſcammonea, vel colocynthide, vel utraque tanquam binis ſuffulta columnis.) Sæpè etiam, quem hic judicat bilioſum, alter vocat ſanguineum, ſin autem pituitoſum quem putant, viderint ſemel iratum, mox etiam bile æſtuare contendent alii: Potataque ſcammonea, unus alterum deridet, ſi ſeparatim vocentur, quòd bilem à ſanguineo adeo copioſam eduxerit, ſibique ut artis gnaro, mercedem intenſiorem deberi, occultè eo ipſo inſinuat. Nam in rei veritate, fraus, & fructus dolo connexus, vigent, quoties neglectis vanis complexionibus, humoribus, poſthabitoque ſpecioſo cruoris emiſſi indicio, & adſpectu, præſcitur ex aſſumti ſolutivi proprietate venefica, qualem amurcam quisque ſit dejecturus. Solutivum ſcilicet, obit functionem hepatis apud eos. Quia humores quos volunt, fabricat, eductosque oſtentat ad lubitum, & juxta prognoſin impoſturæ: glorianturque velut è tripode, ægris prædixiſſe, peccantium humorum educendorum colores, ac proprietates, illosque cacatos, reſpondiſſe in haruſpicio, ad præſcita auguria. Miſera ſanè doctrina, inſcitiaque pianda: quia miſerrimus ille, qui aſſumto tabefactivo, ſuum cruorem permiſit putrilaginis larva exhauriri. At mirum ſaltem, quod Scho- 53
læ ſordes aurium præterierint. Nam quæ flavæ, & amaræ, bilis recentiorem darent memoriam, fidemque firmiorem, quàm quæ cruori aqua ſupernatat. Jam ergo in cerebro, alter eſt bilis cuſtos, ac folliculus. At hæ ſordes, non niſi ſanguine abſumto, in alimoniam cerebri, apparent: fel autem in eſſe priſtino, permanere nequit, abſumto cruore, cujus fuiſſet pars integralis: eſſet ergo auxilium pro bile, ab excremento formaliter transmutato petitum. Præſertim, quod ſolum fuliginis ſpecie, per aures exhalat. Nam quo profundiùs ſcalprum in aurem mittitur, minus iſtarum ſordium deraditur.

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 197 sur 328

Sunt ergo ridicula & languida argumenta, quotquot pro humoribus ſpem faciunt. Colores etiam dejecti excrementi, effectus ſunt potati pharmaci: non autem teſtimonia abundantiæ, aut humoris electi, rejectique conformitas. Hæc de doctrina febrium, cap. de ſolutivis ad longum ſunt
54 deſcripta. Sufficit mihi teſtimonium ex ore Scholarum, quod inter cuncta ſolutiva, ſola aloes innocua. Non ergo innocui, qui hoc profitentur, interim aliis noxiis quotidie uti non deſinunt: non quia ſana ægris, quæ noxia docent, ſed ſibi reperiunt
55 proficua. Quid agimus, agemusque, inquient aliqui, niſi enim venam ſubinde pandamus, & alvum ſubducamus, domi manemus, vulgi riſus, & ſcenarum fabula
56 facti? In Scholis enim prælegitur libellus de natura humana, Hippocrati calumniosè adſcriptus. Docens, quod unum & pari quantitate ſolutivum exhibitum, diverſis anni ſtationibus, diverſos humores emunxerit, ac ſemper poſt ſpaſmos, unà cum ſic larvato cruore, vitam abſtulerit. Quod ſonat, ſub ſpecioſo purgationis titulo, jus factum, putrefaciendi cruorem, colliquandi carnem, ſub impoſtura, & ad lubitum medentis, alicujus coloris humorum, tandemque niſi doſis dolum venenumque tegat, quod profluxurus ſanguis ſic mutatus, ægro necem ſit allaturus, ut quanquam præfato libello dicatur, unum idemque laxativum, aliis atque aliis anni ſtationibus, alios atque alios primò educturum humores: eſt tamen conſtanter verum, omne ſolutivum, ſupra debitam doſim, ſuum enecare ſumentem. Adeò ut frequenter tabida illius vis tam pertinaciter venis intincta maneat, quòd reſtringi nequeat, & mors colliquando ſubſequatur. Quanquam ipſe potus ſolutivus, necisque patronus, ferè primus exciderit. Fruſtraque hoc caſu adhibentur reſtringentia: ubi non eſt læſa retentrix: ſed venenum impreſſum continuò tabefacit. Quare requiritur potius antidotus, quàm aſtringens pharmacum. Quod nempe peccando facit lethalis diarrhœa: idipſum laxativa, ſub Medentum artificio, involuto falſa humorum theſi. Tandem educto humore reo, & accuſato inſonte, nequicquam tamen inde plerumque mitior morbus. An ergo inde non ſunt conjicienda ludibria? & quicquid de humoribus, illorum exceſſu, delectu, & ſegregatione, eſt garritum? etenim quotidianum eſt, quòd eventus fruſtrent ægrorum ſpem, ac Medentum pollicita. Ideó- 57
que nec audent certò ſpondere ſanationem, per abductionem humorum, ſuis laxativis, quos ſolos, in cauſam continentem morborum, attamen accuſant ſeriò. Quia nimirum male edocti, & nimis ad falſorum axiomatum perſuaſiones. Attamen ait Hippocrates, ſi illa educantur, quæ educi oportet, meliùs ſe habent, atque facile tolerant. Quinimò nec audent, corpora ſeriò ſolicitare purgantibus, antequam morbus ſuæ digeſtionis: natura autem victoriæ ſuæ ſpem, fecerit, (idque abſque Medentum opera) futuræ criſeos. Hoc autem, ne ſolutiva, ſimulque ſua Scholarum axiomata, apud vulgus infamentur, ſi præcociter, antequam corpora turgeant, id eſt, ante morbi peſſumdationem, epotis laxativis, ſanatio non ſubſequatur. Itaque cum præter venæſectionem, & purgationes, parum ſuperſit apud Medentes, remedii; ne tamen Medentes nauci fiant, minora laxativa ſubinde propinant, ut aliquid feciſſe videantur. Fatentur quidem proteſtanturque, illa minorativa, morbum â radice non detruncatura (quaſi aliàs majora laxativa, morbos, falcis inſtar demeterent) ſed humoris peccantis diminutiva, atque hactenus auxiliatura: Puta, ſi non ad ſanitatem; ſaltem ad mortem ægri, vel Medentis culinam. Clam enim Medici fatentur, parum 58
auxilii è pulſu, urinæ inſpectione, & cruore hauſtum: Inſpexiſſe verò, lotium, & cruorem ſub Gordonii regulis, ſive impoſturis,

ſturis, ne ſcilicet prædeceſſoribus ſapere viderentur minus. Quæ ſanè dolum, atque ſuperbiam fraude velatam, continent. Impuri ſaltem Medici inventum tulit, hominem, ſtercorum nomine vocari, & diſtin-
59 gui. Bilioſum nempe, Melancholicum, Phlegmaticum, quæ mera credunt excrementa. Certum eſt enim, per laxativa pharmaca, cruorem, & carnem, ſine ſeparatione heterogeneitatis, in putrilaginem iſtam flavam, ac putidam, reſolvi. Eſtque argu-
60 mentum hebes, inde intuliſſe. Si ſanguis & caro, liquata per anum recedant, fiantque flavus liquor, aut mucidum excrementum: ergo caro & ſanguis conſtant, & componuntur iiſdem materiis: quæ ſunt
61 vera bilis & pituita. Siquidem, præterquam quod cruor non eſſet verum compoſitum naturale: ſed appoſitum è pluribus difformibus eſſentialiter: etiam non poſſet retrogradi iterum in bilem, unde compoſitum ajunt cruorem. Vel alioquin eſſet immediatus receſſus, à privatione ad habitum. Ergo vel ex bile, nunquam factus fuit cruor, multóque minus caro, quæ ſpecie
62 differrent à bile. Et per conſequens, ſi tota caro & ſanguis, quandoque in iſtam putredinem (quam bilem nominant) tranſmutentur, & ejiciantur, adeóque tam arte, quàm morbo, tota caro liqueſcat: neceſſe eſt alterutrum: vel iſtam bilem putridam, formaliter, & actu adhuc cruorem & carnem eſſe: vel bilem, ſemel in cruoris ortu, mortuam & tranſmutatam, iterum immediato regreſſu, revixiſſe, tam à liquatione carnis, quàm cruoris. Neceſſe eſt inquam, vel quatuor iſtos humores perſiſtere ſemper in propriis ſuis formis, ſub ſpecie tamen ac velamine, tam carnis, quàm cruoris: vel demum quatuor iſtos humores, ſuum eſſe, ac formas, exuiſſe, ſub introitum formæ cruoris, & carnis. Si priùs dixeris: Jam cruor non eſt compoſitum naturale: ſed appoſitum ex pluribus. Sin verò poſterius velis; eſt impoſſibilis immediatus regreſſus cruoris & carnis, in bilem, aut alios humores conſtitutivos ſui. Unde rurſus ſequitur: Quæ per poculum laxativum ejiciuntur, non eſſe bilem; ſed cadaveroſum liquamen putidum, vi pharmaci ſic deturpatum. Galenus enim vide- 63
tur bilem utramque aut pituitam, rejicere in complexiones naturales hominis, uſque adeò & in meram intemperiem referre. Siquidem ait unicum mel, in ſanguineis, totum verti in ſanguinem, quod in cholericis totum mutatur in bilem. Quapropter non tam in propenſionem materiæ, quàm in vitioſam hepatis intemperiem, hujusmodi humorum nativitates, tanquam indifferentes relegat. Unde conſequens: tres ad mi- 64
nimum Intemperies ſemper ac ſimul confluere, quæ ſingulæ ſingulos pariant humores. Imò verendum, ne Galenus allidatur ad ſcopulos, & ſubmerſus pereat, dum docet, totum ſanguinem putridum verti in bilem. Nam inde cogetur concedere, quotidie partem cruoris, in ſui conſtitutione putridam: imò & mel, in bilioſis, totum, intra paucas horas, putrere: non autem in ſanguineis. Adeóque tam complexionem bilioſam, quàm ejus bilem, eſſe meras corruptiones. Saltem quantum bilis quotidie in ſangvificatione fit: tantundem, ex placito iſto Galeni, putreſcit. Ac per conſequens, non eſt bilis, humor conſtitutivus cruoris ſani, ac benevalentis: ſed adjacens vitioſum. Etenim dum cruor putridus, teſte Galeno, vertitur in bilem: intelligitur iſta bilis, vera bilis; non autem ens putridum, cum putrida bilis alioqui non magis cenſenda ſit bilis, quàm homo putridus, homo. At poſtquam opticè ſcivi, quòd 65
nullum ens, exiſtens in ſui perfectione, atteſtetur partes diſſimilares ſuæ radicis ſeminalis, ſi quæ ſupereſſent: Sed quod ſemen diſponat ſuam materiam, ut ex ea hoc unum quid fiat, & non per appoſitionem; ſed per veram formalem tranſmutationem: ſcivi perfectè deinceps, etiam quod

diverſi-

diversitas, in cruoris corruptione subinde eluescens, nunquam possit attestari, multóque minus ostentare, partes constitutivas materiæ ex qua. Non magis quàm vitulus strangulatus, etsi in apes mutetur, proinde est compositus ex apibus. Vel mel, si cum rore majali, una in gramine nocte, plenilunium tulerit; mutetur in anguillas: cum pane autem fecalitio, in formicas transeat. Indusium verò muliebre, occlusum cum frumento, abeat in mures, infra paucos dies. Non tamen mel proinde ex anguillis aut formicis, vitulus ex apibus, vel mures è lino & menstruo, suam desumunt materiam. Eritque composita anguilla, formica, &c. è melle, sic ut iterum anguilla mortua iterum ex sui corpore, mel exclu-
66 dat. Errat proinde Paracelsus, qui ciconiam assam in serpentem, & anates in ranas, spatio quindenæ, ait recedere: quod aves ejusmodi cibis vesci solitæ essent, illasque bestias ideò in se seminaliter continere debeant. Id enim experientiæ facti, & Philosophiæ repugnat penitùs. Non equidem origo rerum est ex iis, in quæ resoluta mutantur. Eo quod in generatione naturali, oporteat partes constitutivas sic fieri unum quid, ut ab unica generati forma actuentur plenariè. Ideóque quicquid sub generationis relatione, non est immutatum ab esse pristino, id planè manet excluſum, atque deses. Cuncta enim naturalia, univoco fere modo ac semine, constituuntur. Adeò etsi conflentur partes integrales, quales sunt ossa & nervi: illa tamen, non solum connexionis methodo; sed specificæ unionis vitali vinculo colligata, transeunt in alienam familiam: fiuntque ens ipsum, unde partes seminis prioris repeti, est naturæ prorsus impossibile. Non est itaque cruor, pars contexta ex quatuor humoribus, specie elementali differentibus: multóque minus est cruor resolubilis in humores illos, unde creditur ortus. Sed per consequens, quicquid è cruore, aut per alvum corrumpendo, producitur, ut non est humor unus de quatuor illis fictis: sed putridum cruoris excrementum. Multò minus est basis fundandi argumenti, pro humorum possibili exsistentia. Liquidò proinde constat, Scho- 67
las cruorem non intellexisse, ut ens naturale, unum, & compositum naturæ: sed pro ente artificiali, ex pluribus consarcinato, atque connexo. Sub qua ignorantia, certum est, proprietates, requisita, sanitatem, morbos, remedia quoque, unà hactenus mansisse incognita, falsisque medendi principiis per conjecturam tantùm fuisse medicatum. Sed agedum unica vis Jecoris, in sanguificatione regulariter, directè, atque ordinariò producet quatuor simul humores, horumque varietas (exemplo Mellis per Galenum memorato) pendet ex quadruplici varietate unius efficientis. Itaque 68
necesse est, regulariter, ac quotidie præpollere in unico hepate, quadripartitam, expressam intemperiem complexionalem: quarum scilicet quælibet, invita socia, suum apta sit fabricare humorem. Cumque plus ordinario pituitæ generari scribat, ideóque & quotidianæ febris causam abundantiorem statuat. Sequitur, quod intemperatissimi etiam cholerici complexio pituitosa erit adhuc præpotentior. At cum jamdudum cessent, conculcataque sint elementorum figmenta, unde qualitatum & humorum speranda esset reflexio quaternarii: Nulla jam porrò ratio supererit, cur magis ad quatuor humores, quàm ad tres, vel ad decem vergeret, cujuscumque demum dispositionis, heres illa materia exstiterit. Quia sublato trunco fundamentali, quod scilicet non sint, nec fuerint unquam quatuor elementa in Universo, neque ex iisdem corpus nostrum ullatenus constituatur materialiter, aut efficienter. Simul ruit etiam tota humorum generatio quadruplex, in Jecore. Quippe, quæ ad elementa, horumque suppositas fictasque qualitates, connexasque luctas, semper respexit. Quam est denique

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 200 sur 328

denique inconsideratum hoc Scholarum commentum, quod velint Splenem, cloacam esse atræ ac pessimæ bilis ; attamen Splenem in Jecoris adjutorium cedere : ut nempe Splen sanguificando, Jecoris succenturiatum administret, dum scilicet malè se habet Jecur. Quasi in nobis jure substitutionis, vis Jecoris vitalis alio gliscceret, & præcipuè in sordidam, quam ajunt pessimarum calamitatum thecam. Bone ac piissime Jesu, tanti confusiones in medendo admittes, adhuc dudum ? Respice populum tuum, sub tam densis falsitatibus ingemiscentem, & recordare genuinæ beni-
70 gnitatis tuæ. Cernunt namque Scholæ in artificialibus, arcam variis frustis compactam, dissolvi iterum in suas partes : putaruntque ludicra stupiditate, idem in natura, per tuam humanitatem contigisse, bilem nempe repeti è cruore, imò & è carne quoque ; semperque ideò perstitisse bilem, sub transmutatis formalibus initiis : & ex bile ideò cruorem iterum materialiter surgere, ac resurgere. Alius verò vidit, salem in aquam resolvi, nec videri tum amplius, moxque per aquæ ebullitionem, rursus salem apparere. Idem idcirco in suis humoribus fictis, contingere autumarunt. Quasi bilis immutata essentialiter, nunc in cruorem, ac tandem in carnem, mutaretur, & ad
71 lubitum Medentis, per solutiva sua, inde sospes rediret. Sed eamus ad manum. Sumatur purata flava bilis, cruori extravenato supernatans, coquatur quocumque gradu teporis, aut caloris : nunquam tamen inde retorrida fiet, æruginosa, vel porracea, multóque minus atra illa acida, quam a-
72 junt, terram fermentare. Quæ si fiat in Liene : ergo non est sanguificationis pars aut cruoris. Sin verò fiat in Jecore, cum aliis tribus, ex eadem similari chyli materia : sed à diversis agentibus : etenim cum in hepate sint exiles ac tenuissimi venarum ramuli, continuo lotio transmittendo occupati, nec venæ hepatis directè in Splenem respiciant : non video, quomodo atra bilis, ab hepate separata, ad Splenem deferatur. Potissimum ubi magna lotii affluentia, & 73 cruoris abundantia sursum deferatur. Utraque autem bilis deorsum, ad sua separatim collegia, opposita confusione, in tam exilibus venis, officinæ sanguificationis, ferri deberent. Non ergo à Jecore deferri potest atra bilis, quam dicunt excrementitiam : quin potius Lien alitur ex venis, & arteriis lienaribus, juxta consuetum aliorum membrorum. Nec Lien vivit ex proscripto excremento, neque est cloaca corporis, pessimique humoris. Si namque Lien à Jecore, atram bilem desumere debebat : quare non est vicinus hepati? Quare solus Splen, inter viscera, nutrietur excremento horrido ? Et quà tandem depellet supervacaneum hoc pernicioſum recrementum ? An per stomachum, ejusque orificium, tam nobile ac sensile, jam latrina ultimi erit excrementi ? Adeóne malignum hoc labumen, appetentiam suggeret stomacho ? Quorsum enim recoquetur scoria, jam toto genere, proscriptione, & proprietatibus rejecta ? Stomachus vicem cordis æmulari conceditur : ergone conveniens fuit, quod stomachus, conceptusque ejus cibus, totaque totius inde œconomia, contagio maligni excrementi quotidie contaminarentur ? An enim id non fuit naturam, ejusque creatorem, à creationis initio inexcusabilis incogitantiæ insimulasse ? Nonne folliculus aliquis separandis fæcibus fuisset aptior, si ulla esset atra bilis, quàm quod nobile viscus Splenis, tot arteriis prægnans, & nobile viscus stomachi, pessimi excrementi fierent refugia ? Sed quo telo, tanta defen- 74 dunt Scholæ deliria? Ajunt enim Aliquando visum, atrum succum, acidum, vomitu rejectum, qui in terram decidens, eandem fermenti modo attolleret. Unde multa consequenter collegerunt absurda. 1. Quod istud acidum excrementum, à colore vocari deberet melancholia, sive atra bilis.

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 201 sur 328

2. Quod fiat quandoque à propria ſua materia: ſæpè tamen à flava bile recocta. 3. At non ſcitur adhuc ex utra materia, ut neque
75 coquina illius ferculi. Cum flava bilis alioqui, citra confuſionem, non poſſet deferri ad alienum Lienis hoſpitium. 4. Bilem, humorum quam volunt calidiſſimam, & igneam, ajunt, per coctura redigi in terreum humorem frigidum, & ſiccum. 5. In atrum, ab aqueo, & flavo. 6. In acidum, & fermentantem, ab amariſſimo felle. 7. Cur igitur bilis flava (fel inquam) proprio folliculo, nunquam recoquitur in atram? Cur ad hanc coctiõnem, alienum limen mendicat? Quotidie opus fuit recoctione bilis flavæ, ſi recoquendo in pejus feſtinet? Quare natura, quæ ſemper facit è poſſibilibus, quod eſt optimum, non expellit cum ſordibus alvi bilem, quam commutat in deterius per recoctionem? Sin Lien ſit atræ bilis officina: non eſt illi tantus quotidie calor, qui ſit retorrendæ bili ſatis. Aut ſi caleat, quomodo è bile flava, calida, fiet humor frigidus? Cùm potiſſimum Galenus velit mel, diverſis auſcultans intemperiebus, mutari in diverſos humores, intemperiebus illis conformes? Quaſi decoctum liquidum, vires ſacchari amitteret, oppoſitasque indueret, eo quòd in ſyrupum vel illinctum inſpiſſetur. Quare fel hactenus, quocumque artificio recoctum, nunquam aciditatem aſſumſit? Qua enim via, quove ductore, vel impulſore, flava bilis in Jecoris officina, cruori exquiſitè permiſta, & homogenealiter coorta, ducetur ad Lienis vas peregrinum, ut ibidem, torrendo, fiat atra bilis, ſi Lieni ſit proprium condere atrum ſpiſſumque liquorem frigidum terreſtrem? An enim hoc fine, Lien tot arteriis dives, quòd ſibi non habeat viſcus par, in tanta pulſuum vitalitate, ut videlicet bilem flavam, in atram deturpando coquat? Quomodo atra differet à flava, ſi uno caloris puncto fiat hoc aliquid? Nonne id eſt calori coquenti, totum naturæ negotium concredere, abſterritis proprietatibus formalibus? An locus erit in Liene, allabenti peregrinæ bili, ſi aliunde, è venis & arteriis, ſuis neceſſitatibus ſit ſatisfactum? Ubi ergo in limine, ac foribus lienis præſtolabitur adventans bilis, ſi gratus hoſpes jam domum obſederit? An Lien, innato venarum & arteriarum ſanguini valedicet, ut adventantem bilem in ſe recipiat, ad excoquendum, in atram ſordem? Quid ſi bilis torreri dicatur, in ipſis venis: cum omnium venarum calor ſit dumtaxat moderatus tepor, non fiet ex igneo liquore bilis, frigidus alter? Nec eſt ratio, cur venæ à Jecore furentur miniſteria ſanguificandi. Neque etiam, cur in venis, prius decoctâ atrâ, dein ferretur ad Lienem, quærens ſibi novum hoſpitium. Nec demum hactenus comprehendi poſſunt venæ, coctrices flavæ bilis, in atram. Quis demum fomes ille, qui bilem flavam abſque neceſſitate torreat, in aliud, & pejus excrementum? Etenim dum de officinis naturæ loquor, ſcio nil moveri à ſeipſo, nec ſtultos eſſe calores, nulli fini intentos bono: ut nec digeſtiones, ab ipſa natura propoſitas in objecta ridicula. Etenim ſi venula ſit, qua Lien, in ſtomachum, inſpiret digeſtivum fermentum, ac vigorem vitalem, non video, cur idcirco tot atræ bilis figmenta conveniant: unde catenatim tot calamitatum turmæ ſunt ſecutæ. Quam ineptum enim, 76
finxiſſe teterrimam naturæ ſcoriam (ut fatentur) repudiatumque, ac horridum excrementum, ſtomacho in deliciis eſſe? appetitum ejus curare? Adeò nobilem partem, inquinandis tam ciborum, quàm functionum vitalium poteſtatibus, ſubjectam reddere? Etenim bilis atra, quæ primordialiter pararetur è chylo, eſt ejuſdem ſpeciei cum illa, quæ gignitur è bile retorrida (niſi malint jam & quintum admittere humorem) vel eſt diverſa. Si ejusdem ſpeciei. Jam idem hoc aliquid, erit acidum frigidum & terreum, eritque igneum amarum, fietque proximè

xtmè è diverſis materiis, diſpoſitis ad ſuos fines diverſos, Idque per unicum agens elementarium, ſimplex, & non ſeminale. Eritque Galenus cum ſuo melle, in bivio. Itemque bilis flava erit ſubordinata, ex ſui indole, ad bilem atram, tanquam ens perfectius, per elaborationem: adeóque flava bilis non erit unus de quatuor: ſed ſemihumor. At ſaltem non percipio, cur ſcoria ſupervacanea fiat quotidie, debeatque eſſe, de noſtri conſtitutivis. Quæve ſit hebetudo, quæ coëgerit fingere tot fabulas? Profectò, utut iſta Medendi pagina volvatur, tota, abſque neceſſitate, volutatur inter ſtercora. Eſt quidem fermentum acidum, vitale, ac ſpiritale, in Splene, quo ſtomachus coquit: quo ſcilicet deficiente, etiam corruit appetitus. Ideóque Senex ait. In febribus ructus acidos, nidoroſis ſupervenientes, bonum. Eſt nempe fermentum, à Liene inſpiratum, magni tituli & uſus totalis ſubjectum: nequaquam atræ ſaburræ, melancholicoque
77 excremento dicandum. Paracelſus ſcribit, hominem commodius carere potuiſſe renibus & Splene. Quod præter ſuum idiotiſmum, implicitam continet blaſphemiam. Nam quicquid fecit Deus, fuit, erit-
78 que longè ſemper optimum. Si enim Scholæ effudiſſent unquam Chryſulcam, facile comperiſſent, quod acor terram diſſolvat: non autem fermentet. 2. Quod fermentorum ſit actio, in habentia ſymbolum. 3. Terram non eſſe fermentabilem, quia à fermentis fructuum, elementum non eſt fermentabile ob conſtantiam, ſimplicitatemque ſui. Etenim ſi fermentum panificii non fermentet ligna, aut lapides, quodnam ergo reperietur terræ fermentum? Siquidem iſta eſt fermentorum conditio (non conſiderata à Scholis) quod fermentum, ex quo ſemel eſt ſuſceptum, ulterius continuo fermentet, nec ceſſet, quamdiu conſimile ſibi objectum reperit. Quare elementa concipiunt quidem aliena fructuum fermenta: ſed nullatenus iiſdem proinde fermentantur. Quia omnia fermenta ſunt elementis inadæquata. Quia carent transmutatione, ſeminibusque ſibi adæquatis. Alioqui ſi terra eſſet fermentabilis, cadavera inhumari non poſſent, quin totus mox terræ globus, lethifero tabo, nobis fieret deleterius. 4. Ergo Galenus hæc nunquam ſcivit, nunquam chryſulcam, imò nequidem roſaceam cognovit, nunquam fermenta formalia olfecit. 5. Nec atra bilis terram ullatenus fermentat, ſi nuſquam, ac nunquam fuit. Licet fimi, per diſſolutionem ab acidis ebulliant. Porrò, ex unico pane & aqua, fit chylus. Si ergo 79
in pane & aqua, quadruplex lateret humor in natura, eodem jure, omnis herbarum ſuccus ſemper quadruplex eſſe deberet. Quod ſomnium eſto. Donemus itaque, quòd ex ſolo pane, & aqua ſimplici, fiant quatuor ficti humores. Hi inprimis non fiunt ſeminaliter, atque diſpoſitivè, ex aqua ſimplici elementali: ergo ex pane reſoluto, & ſolo, fiet chylus; & hic deinceps mutabitur in quatuor humores, ex titulo agentis hepatis. Ideóque jam exorbitans, ac 80
anomalum jecur. Siquidem cujuslibet agentis naturalis, univoca tantum, atque ſimplex eſt actio. Neceſſe eſt ergo, vel in hepate eſſe quatuor ſimul agentia ſanguificationis, vel ruere quaternarium humorum, in ficta rudera. Nam ſi è ſimplicitate præfati chyli non fiant quatuor humores, ſponte naturæ, neque ex vi quadruplicis agentis, in Jecore collaborantis. Sive, ſi non fiat ſuppoſita fictorum humorum quadruplicitas, ex vi agentis, aut patientis. Rectè, quicquid negatur ſub disjunctione, negari poteſt copulativè, ob negativi amplitudinem. Igitur concludo: Si ex 81
connexione agentis ſimplicis, & materiæ univocæ, procedat actio ſanguificationis vitalis: ea certè, ut erit ſimplex; ita & non niſi unici humoris mater eſſe poterit. Sin verò propter eduliorum diverſitatem, varietates humorum in cruore fingamus:

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 203 sur 328

Jam ex tot eduliis ſimul ſumtis centum humores ad minimum, concedendi erunt in
82 cruore. Sed volunt Scholæ, ſub unici caloris digerentis gradu, plures cibos mutari in chylum, ejusdemque caloris moderamine produci in hepate ſemper quatuor humores. Idque tam in Sueco, quàm Æthiope. Fatentur demum ſanguificationem, proprium Jecoris opificium. Lienis verò, tantum per inordinationem, atque ſuppetias, licet interim, circa coctionem bilis flavæ, in atram, ſit impeditus, & ſtercoribus Lien involutus. 1. Inprimis ruit Galenus, cum ſuo melle, quod totum vel in cruorem, vel in bilem verti ſcribit. 2. Non procedit generatio humorum, ex vi elementali. 3. Non ad caſſum quaternarium elementorum, eſt recurrendum. 4. Alioqui tam hepati eſſet naturalis ſua bilificatio, &c. quàm eſt ſanguificatio. 5. Cruor erit, non niſi confuſa humorum connexio, generatum anomalum; non autem compoſitum naturale, ſed neceſſitatibus agentium, atque finium, orbatum. Profectò utrobique magnæ nugæ magnas involvunt curas, & magna abſurda. Quæ ſi pertinaciam induant: jam amentiam, ſi non & malitiam fovent. Nugæ igitur humorum, à cacodæmone inventæ, in paganos diremtæ ſunt, & à Scholis hactenes ſubſcriptæ. Etenim diabolo aptæ, quia confuſiones Medendo, fallacias & mendacia continent; ideóque neces quotidianas pariunt, lumen naturæ obſcurant, figmenta plauſibilia præſupponunt, omnibusque exemplis à pari deſtituuntur: tantóque illæ fabulæ aridiores, ſtupidiores, pernicioſiores, ac temerariæ magis, quò in cladem mortalium creduntur tenacius.
83 Vertiginoſus itaque totus Galenus, qui totum mel, nunc in ſanguinem, nunc in bilem, verti aſſerit. 1. Primo defuit huic temerario aſſertori nuncius, qui certiorem redderet, quid, quantumque de mellis totalitate eſſet factum. Adeóque temeritatis & figmenti totus eſt ſuſpectus. 2. Deeſt affirmanti veritas. Siquidem in natura deficit bilis, ideóque & complexio cholerica. 3. Ille enim, qui membrorum proprietates per ingentia volumina ſolis attribuit elementariis qualitatibus: ex ſolo actuali calore hepatis unius, quaternarium humorum, in unica ſanguificationis actione, conſtitui ſcribit conſtanter. Cum tamen actualis calor, in unico membro, nequeat non eſſe ſimplex, uno eodemque tempore. Diſcat ergo Galenus, verius ſomniare de melle, & ſanguificatione. Nec abſcedat ad 84
puerilia, credendo quatuor victrices & contrarias complexiones elementales ſimul in hepate ſtare, quarum ſingulæ, ex univoco chylo, ſuum ſibi effingant humorem, in unicum cruoris ſubjectum connectibilem, indeque deciduum, ad pharmaci ſolutivi placitum. Deſiſtat inquam credere, quod ob ſolum ſimplicemque calorem diverſificentur humores, unico ex melle, vel chylo. Cum non attendat miſer ille Medicinæ Princeps, per hoc requiri in temperato Jecoris calore, ſimul totidem calores, ſuppoſito entis diverſos in tepefaciendo, pro totidem humoribus. Advertite ſodales, quod nullatenus cogamur, ad commentum quatuor humorum. Etenim quæ diarrhœa, cholera, & vomituum fæculentiis excernuntur, non ſunt humores Scholis jactati, ſed ſunt excrementa, quæ morbus vindex fabricat, & expellit: prout & quos laxativa ejiciunt, ſunt integri cruoris corruptelæ. Quodque illic morbus vindex agit, Id heic, laxativum, multo ſcilicet compendio, exſequitur. Neque enim morborum janua, fictis humorum perſuaſionibus clauditur. Cum juxta Philoſophiam, Nunquam ex ente transmutato eliciantur illa, unde in fieri eſſe, naturaliter conſtituitur. Porrò quamtumvis ſat alibi probaverim, non eſſe elementa quatuor, nec eorundem congreſſum, ad fabricam corporum, quæ miſta creduntur. Indeque conſequens, non eſſe diſparem Jecoris actionem, in procreatione

tione ſemper quatuor humorum. Attamen quò ſcholæ cernant, quali fulcro nitatur tota illarum in Medendo baſis, agam ex mera illarum conceſſa & tradita doctri-
85 na. Enimvero, ſi non permaneant elementa cum ſuis formis in miſto: nec etiam poterunt permanere illorum proprietates: cum ipſæ formæ ſint immediata ſubjecta inhæſionis ſuarum proprietatum. Sin vero malint, elementa permanere cum ſuis formis in miſto: jam vel formæ iſtorum non erunt actus ſubſtantiales, at ſolum vincula elementorum. Redibunt namque ſemper integra, è ſingula ſuppoſiti conquaſſatione. Obdormient ſcilicet tantisper formæ elementorum, dum præſidebunt formæ miſti: ergo cum forma miſti ſit neceſſariò purus & ſimplex actus ultimatus: non poteſt eſſe quadruplex (imò quantumvis materialia, ac remota materiæ illius principia, eſſent ipſa actualia elementa) & per conſequens, non eſt ratio fingendi quaternarii humorum, ex parte agentis. Eo quod actio ſanguificationis, neutiquam ſit elementalis: ſed vitalis & fermenti jecorarii: cujus omnimoda ſimplicitas non potuit reſpicere finaliter humorum quaternionem, ex uniformi optiméque unito chylo oriundum. Adeo, etſi in miſto eſſent 20 elementa, non proin totidem humorum neceſſariæ
86 eſſent productiones. Stupida ergo, & diabolicæ perſuaſionis, eſt ſpeculatio, quæ ex tribus elementis, nequaquam ad miſturam corporum concurrentibus, quatuor numero humores ſemper, ac ordinario prodire debere, atque inde unicum tantummodo cruorem regulariter conſtitui.
87 Inde nimirum ſanationis atque morborum neceſſitates dictari. Objicient forte. Admittis cauſam ſonticam depellendam, vetas laxativa, quia venenoſa, cruorem autem, atque vires vitales, ſubtrahunt. Sed ab equo Hungariæ didicere venæſectiones; ab ave, clyſteres, &c. Ergo. Verum dicam cum Propheta. Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt Intellectus. Nolite diſcere à magiſtris talibus. Subſcribet enim meo voto pars dimidia Continentis. Quippe ſub Imperiis Ottomannico, Abyſſino, Indiarum parte potiſſima, eſt venæſectio inuſitata. Harum tamen nationum robora, agilitates, promtitudinem, vigilantiam, & laborum conſtantiam, tam ad agendum, quàm tolerandum, diſcite ex Hiſtoriis. Meritóque mecum lugebitis nationes, olim bello formidabiles, hodie, ſenſim, ſub Medentibus, evaſiſſe ad quemvis ventorum axem moribundas. Etenim Septemtrio, & Occidens, quæ in totum mundum ſolent ſpargere ſuos bellatores, deinceps, propter has Scholarum ineptias occidunt, ſimulatque phalanx peregre proficiſcitur. Objicient demum. Si præ- 88
ſidia univerſalia demas, nec ad humorum ablationem te dirigas; quo ergo medio, ſuperabis morbos? Reſpondeo cum præfatis nationibus, Naturam eſſe morborum Medicatricem, eam confortandam ideo, non conſternandam. Finium promotione opus eſſe. Si enim ſordes primis adhæſerint latebris: inſiſtendum reſolutivis, & abſterſivis, natura tuto ſatagente reliquum. Sin verò penitiori receſſu aliquid pertinacius occultiusque reſtiterit: aſſumenda ſunt alcalia volatilia, quæ inſtar ſaponis, cuncta abſtergunt. Mirum 89
ſanè, quantum ſal tartari, vel unici, volatile factum, non præſtiterit. Nam omnem è venis amurcam detergit, & obſtruentium contumaciam, diſpergitque apoſtematum ſuſcepta conciliabula. De hoc ſalis (& non olei) ſpiritu, verum eſt illud Paracelſi, quod quocumque non attigerit, vix alius potentior perveniet. Externa autem, tam topicis, quam internis vitalium poteſtatum ſuppetiis curantur: modo per diaphæreſim, cruoris clarificationem, balſamique novi tincturas, ac redintegrationes intendatis. Majora autem arcana, ad

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 205 sur 328

remedii universalis fastigium quodammodo ascendunt. Discite. Nam vendit Deus sudoribus artes.

Superfetatio supplementaria, ad humorum fallaciam.

CAPUT II.

1. Medentum incuria plangenda. 2. Mistio elementorum obiter rejicitur. 3. Non, Christianis connivendæ ignorantiæ paganicæ. 4. Catarrhi delira ex humoribus prognata. 5. Ignoratis custodibus errantibus, fuere Catarrhi tandem stabiliti. 6. Infringitur quaternarius humorum per contusionem membri. 7. Ariete concutitur bilis flava. 8. Probatur usus fellis incognitus. 9. Bilem, non esse fel. 10. Absurditas Scholarum. 11. Error Galenicus. 12. Consequentia argumenti Scholarum ludicra. 13. Scholas præ ignavia indagandi, ignorasse contenta urinæ; & neglexisse uronomantiam. 14. Errores multiplices Veterum. 15. Argumentum ex regula falsi. 16. Defectus Scholarum. 17. Bilis, à Scholis ostensa, est cruori per accidens, non autem de essentia. 18. Iterum per suppositionem falsi. 19. Scholæ debebunt, velint nolint, deglutire duo Authoris axiomata. 20. Iterum conniventer supponitur error Scholarum. 21. Iterum supponitur. 22. Absurda aliquot, atque pudenda, proponuntur. 23. Scholarum tecta blasphemia. 24. Fel, viscus vitale. 25. Paganos non fuisse illuminatos dono Medendi. 26. Muccum, nec pituitam, ut neque cerebri esse excrementum.

ENIMVERO tantopere radicatus est humorum numerus, quod semel eosdem refutasse non sit satis. Adeóque cum non satis doceatur, quod non satis discitur, cogor repetere per superfetationem, quæ jam superiùs ad longum demonstrare attentavi. Siquidem in hoc cardine, totus
1 medendi versatur rhombus. Etenim miratus sum sæpissime, quod pugna elementorum, mistionum, & complexionum figmenta, per tot sæcula, orbem christianum dementârint hactenus. quõdque horum falsitatem adverterit nemo. Ubi tamen res tua tunc agitur, paries dum intimus ardet, cuique suus. Tantóque perniciosius perpetuarit hæc cæcitas, postquam Medici sua omnia in rem Medendi introduxerunt. Etenim per hæc commenta, universam morborum familiam, horúmque sanationes, in suas nugas, astipulante mortalium credulitate, transtulere. In se quidem planè erant ridicula, ac scenica, nisi lacrymis, luctu, planctu, ac Miserorum commiseratione, totum, per vices vicósque, populum Christi replerent quotidie, familias destruerent, viduas, & orphanos proferrent impunè. Denique ad præfatas, cæcasque Medentum temeritates has, ficti sunt humores totidem, ad numerum scilicet quaternarium elementorum. Horum nempe ametria, morbos forte universos constare, ut & consequenter sanitatem, ex sequestratorum putaticiorum abundantia: Sanitatis tandem redintegrationem, ac conservationem (utut vitæ brevitatem causaret præfata humorum cruorisque sequestratio) recuperari. Vah crudele Medentum Scholarum dogma, atque facinus scelestum! Itaq; non sat semper, credulorum fallacias passivas, pernicioſasque Scholarum inventiones, & continuatas demum subscribendo ignavias, in stuporem usque, & gemitus frequentes, sum seriò detestatus, & apud Dominum Jesum meum conquestus, quòd genus humanum, sub dæmonii fraudulentis technis, tanta credulitate, sese substraverit tam pertinaci & atroci crudelitati, substernatque æquè constanter etiamnum hodie. Præsertim ubi in exterioribus, nullum hujusmodi nugæ reperirent fomentum. Rogavi itaque clementem Naturæ parentem, dignaretur aliquem suscitare, cui dos esset, refellendæ tantæ mortalium atque Scholarum hebetudini. Certè enim inprimis constitit mihi ex tanta, tamque constanti cæcitate, nos mortales planè nihili, nec quicquam sapere, ne quidem in naturalibus, nisi supernè manus Omnipotentis, per columnam ignis, in tanta nocte illuminet. Siquidem
2 inprimis exsistentia ignis elementalis, pro-

pe

pe globum Lunæ, ſuperantis ſua ſphæra, regionem aëris multoties, prorſus in ſe ludicrum commentum continet, tantóque magis adynaton, quod inde per tot centena milliaria, & trans aëris frigidiſſimum clima, penetraret inceſſanter, vocatus ſcilicet accerſitusve, vel ſponte deſcendens ignis, contra propriam ſuppoſitæ ſuæ levitatis regulam, adeóque violenter aëri commiſcetur, ſimulque inita pace, pactisque fœderibus, unà violenter deſcenderent eminus deorſum, Ignis & aër, ad ſingulorum ſeminum imperia, miſtionumque conſtitutiones, ſingulis momentis novas, etiam
3 inſolitas. Dolendum ſanè, atque ſummè miſerandum, quòd diabolica hujusmodi mendacia, quæ in Ariſtotele ridenda & connivenda erant, etiamnum hodie, à tot ſeculis, perſeverent, nondum deſtiterint, nondumque ſurrexerit aliquis, qui tantæ cæcitati non ſit patronus. Quæ tamen nullo conceptu, nulla fide, nec ulla veritatis chlamyde, obvolvi poteſt. Potiſſimum, quod ab hiſce ſcholaſticis fabellis ductoribus, humores quatuor excogitati, imò etiam obedire coacti, ſui natura viderentur, & conſentirentur officiis, itemque proprietatibus miſtionum, ac velitationum, inteſtinam mortis, morborum, ut quoque ſanitatis ſpem, atque regulas continere. Quæ tamen non niſi innato Cacodæmonis odio, ac ſuggeſtione, perque continuatam Scholarum ſubſcribendi ignaviam ſtetere credita, velut naturæ principia, Deo Conditore ſic permittente, ordinata. Adverſus quæ cuncta, unicum ſufficere deberet, Quod nimirum Ignem, extra numerum elementorum, imò & ſubſtantiarum cenſum, ſubmoverim, impoſſibilemque elementorum commiſtionem, pro corporum (quæ mixta creduntur) conſtitutione requiſitam, demonſtraverim. Sic ut nemo ſanæ mentis deinceps, neceſſitatam paritatem humorum, cum elementis poſſit, aut debeat admittere. Etenim fuit humorum, quam elementorum fallacia, abtruſior in populo, minúsque pervia: ſed quod à Doctis, ac judicioſis, conſenſa fuerit, habendum pro commiſeratione, proximo debita: quæ ut populi credulitates deflet; ita hebetudinem Scholarum, atque conſtantem indagandi ignaviam, ſive incuriam, incuſat. Quod autem Catarrhi demens deli- 4
ramentum, pariter mundum mirè afflixerit, ac mecum ſæpius occaſiones rimatus, quo nimirum fonte, tanta ſcholarum hæreditaria cæcitas, & in aſſerendo, tam inveterata pertinacia prodirent: Tandem 5
cognovi, utriusque Cuſtodis errantis ignorantiam, feciſſe occaſionem labendi, in miſeram, ſubſcriptamque decidentium humorum confeſſionem. Nimirum ſæpè quis per auram frigidiorem, mox gutture, cervice, dentibus, vel humeris perculſus, credulusque, putat, juxta Medentum aſſertiones, defluere creditos humores ad loca, frigore percuſſa. Cum alioqui frigus, ut eſt natura ſui repercuſſivum, potiùs procul à ſe averteret decubitum humorum, Catarrho ſubſervire putatorum. At multa hodie phlebotomia, frequensque ſolutivum, ſicut robur partium minuunt, minutumque in poſteros dimittunt: ita non mirum ſanè, ab iniqui aëris endemate, vel alioqui frigoris excellenti injuria, partes percuſſas, atque ante debilitatas, facile pati in propriis officiorum ac digeſtionum functionibus. Ut nimirum producta degenera, cauſam mali ibidem nati, non autem aliunde iſthuc deflui, patefaciant. Licet interim iſta producta aliena nil commune habeant cum quatuor ſuppoſitis humoribus: multóque minus horum convincant defluentiam poſteram. Quorum tamen falſitas, tanti eſt momenti: quod aſſertorum humorum theſis nequeat non hebetudinem, & incogitantiam Scholarum, in ſuis medendi principiis, neceſſario abuſu pernicioſiſſimo, mortalibus involvere. Quippe, quod inde ars medendi, morbus, ſanitas,

ſanitas, vitæ, atque tandem mortis neceſſitas conſequantur. Quod proin hoc loco lucidius, in beneficium proximorum deceptorum, iterum explicabo. Atqui principio reſumam Scholarum theſin, qua fingunt cruorem è quatuor diverſis & con-
6 nexis humoribus componi. Videmus nempe, quod poſt contuſionem membri, primo ſequatur tumor, qui ſtatim plerumque rubet, ac dein lazureo colore mutatur, mox ab inde livet, poſtea nigricat, ac poſtremo flaveſcit, longéque in circulos diſpergitur. Itaque juxta humoriſtas, cruor iſte primò in atram bilem migrat, & hæc tandem in bilem flavam. Sicque humor liquidior pertinaciſſime reſiſteret, eſſétque atra longè facilioris diſſipationis, quàm flava. Sicque non atra ex flava: ſed retrogrado planè modo, hæc in flavam mutaretur. Quod eſt invito Galeno, qui nunquam atram novit reverti in bilem flavam. Quin potius cruorem omnem immediate, ac naturaliter in bilem flavam, per ſui alienationes, contendere ſcribit. Huc ſpectat doctrina inaudita de febribus. cap. de ſolutivis. Ubi nempe oſtendi, quod juxta virus ſolutivorum, diverſimodè cruor transmutetur per ſui corruptionem. Id nimirum in contuſionibus contingit, cruorque extravenatus, ac vitæ ſodalitio ſenſim deſtitutus, paulatim quoque tam partium affectibus, quàm cruoris corruptelis variis, auſcultat. Non autem quod excrementorum demortuorum varietas, aut corruptelæ diſformitas, compoſitionem cruoris teſtari poſſit,
7 aut debeat. Enimvero Scholæ ſupponunt pro Medicinæ inſtitutionibus: Quod flava bilis ſit unus de quatuor conſtitutivis cruoris, felleus nempe, & amarus: ideóque, quod qui quandoque per vomitum rejicitur flavus, & amaricans, ſit ipſamet bilis, imò fel ipſum, eſſentialiterque coindicens in identitate, cum præfata bile, & felle originali, quæ ambo è cibis quotidie, ad cruoris conſtitutionem, fabricari contendunt. Bilem nempe ad cruoris compoſitionem: fel verò, tanquam excrementum, in thecam ſuam ſubter jecur relegari, ut inde per alvi ſordes foras vadat. Quod autem per vomitum rejicitur flavum, amarum, ſubinde porraceum, & æruginoſum colore: hinc nempe probant ipſam originalem, quæ cruori extravenato ſupernatat, debere, velit nolit, naturaliter eſſe amaram, ac felleam: ac iterum vice verſa, veritatis penuria, bilem, cruoris conſtitutivam, debere eſſe neceſſariò amaram, eò quòd hoc recrementum eſt ordinario amarum. Quinetiam quamvis amarum rejectumque vomitu excrementum, à bile, in cruore relicta, prorſus diſcrepet, poſt ſui inde ſeparationem: propter (ut ajunt) abundantiam ſui, nimietatem, ac meracitatem, ſeparando acquiſitam: attamen volunt eſſe eſſentiali, reique actuali veritate, eadem: tam ſcilicet, quod rejicitur per vomitum, quodque adhuc relinquitur pro compoſitione, & requiſita cruoris integritate, quam iſtud tertium, quod ad folliculum fellis, quotidiano è paſtu reſultans, defertur, indéque efferri ajunt, ad tingenda excrementa tam alvi, quàm veſicæ. Quæ ſcilicet unam, eandemque, ac univocam meram bilem flavam, choleram, unicumque in ſui radice humorem, de quatuor noſtri conſtitutivis, ſeriò aſſerunt. In quo Scholarum dogmate, contineri pernicioſam mortalium deceptionem, ſic probo. Nam primò, patet: 8
quod contentum in cyſtide fellis, non ſit excrementum humanum, ab errore jecinoris partum, & loco calcaris, ad ſtimulum inteſtinorum deſtinatum: ſed viſcus nobile, balſami conditionem referens, ac ſummè tam neceſſarium, ut ne quidem piſcibus abſque felle vivere ſit licitum, ex mera aqua etiam parcè viventibus: ubi attamen potantes aves, citra renes, veſicam, & lotii emunctoria, felices vivunt. Quod in tractatu de digeſtionibus, itemque de Splenis, & fellis imperiis, alibi ſufficienter, &

ad

ad repugnantium ſaturitatem, ex profeſſo
9 demonſtravi. Quorſum Lector recurret. Denique quod ſtomachus per vomitum regurgitat, non eſſe fel, alibi ex profeſſo demonſtrabitur. Sat eſto, hic quod ſtomachus ſit hoſpitium, fellis ſequeſtrationi inſolens, & impoſſibile. Cum fel, non à jecore, multóque minus à cyſtide ſua, non revocetur ad ſtomachum. Quod nempe pugnat cum Scholis, volentibus, quod fel, directo deſtinatóque motu, ac canali, per inteſtina, ſui exorbitantiam dimittat, atque
10 inde ſcoria eorundem tingatur. Dein non eſt via, per quam fel in ſtomachum trahatur retrogrado motu, ab hepate. Si ab hepate factum, naturaliter deferatur ad cyſtida fellis, jam ſeparatum, ac tanquam inutile rejiciatur: & inde tandem, per inteſtina, ſtercoribus miſtum propellatur. Nam ſtomachus ad ſe non trahit excrementa ab inteſtinis. Itaque, ſi quod per ſtomachum vomitus rejicit amarum atque flavum, fel eſſet; poſtquam in hepate (juxta Scholarum traditiones ſuppono) generatum eſſet, dimiſſumque ad folliculum fellis, atque inde in Inteſtinum exul factum, rurſus attraheretur ſurſum ad ſtomachum. Errarétque ſtomachus fine naturali, debito atque ſolito. Quæ alibi ex profeſſo latius. Nunc
11 aliud æquè impertinens trutinabo. Volunt Scholæ, fel ordinario velut excrementum inutile, quodque cruori, ut pars integralis, non commiſcetur, ab hepate non ſtatim quidem: ſed per aliquot horas, poſtquam fel ſuo folliculo immiſtum ſit, in Inteſtinis, quoque ſtercori admiſtum, trahi rurſus per venas Meſenterii, ut urinæ miſceatur. Inquit ſiquidem Galenus, corpus lotii mei reſpicio multo manè, planè aquoſum nec tinctum: quapropter ſuper dormio, & video urinam tum tinctam. Ergo vel ſolo tepore continuato, tingitur ſponte ſua lotium: vel (prout Scholæ docent) commiſcetur tandem poſt aliquot horas fel tingens. Ergo hinc patet: quod velint fel, à ſuo folliculo, per inteſtina deponi, mox iterum ſub finem digeſtionum, & circa ultimum Ilei deveniens, attrahi in venas Meſenterii, per portam Jecoris aſſugi, intromitti in hepar, venam cavam, & per emulgentes, labi in renes cum lotio. Qui circulus fellis, à Jecore in Jecur, tam eſt infamis ignorantiæ plenus, quod nihil æquè. Siquidem 1. conſtat. Quod flavedo urinæ 12
non ſit ex felle, nec amara. 2. Quod promtius, ſi fel fieret in hepate, & non ipſo viſcere folliculi ſui, à Jecore in renes ſecederet, quam quod contra omne naturæ decus, à ſtercoribus repeteretur, quod prius ſemel eſſet rejectum atque proſcriptum. Nam in rerum natura, aut in renum diverſorio, nunquam fuit fel, aut bilis. Quodque ſtomacho aberrante fit, & rejicitur amarum, nunquam fuit fel, aut bilis: ſed merum ejus recrementum. Ideóque bilis 13
amaror, nullatenus rectè infertur, ex amaritudine peregrinarum ſordium. 3. Non ſat probatus eſt bilis amaror in lotio, cujus ne minimum unquam fuit verum. Nemo hactenus ex tot ſæculorum Medicis, urinam amaram guſtu invenit: vel aſſerere auſus fuit, niſi figmentis paganicis ſubſcribendo: nec guttam liquoris, cruori extravenato ſupernatantis, ullam ullus unquam deguſtare auſus fuit: ſed omnes univerſum maluere paganicis fabellis ſubſcribere. Nec minimum dubitarunt, quin ille ſupernatans liquor eſſet mera bilis fellea, flava, & amara. Nec tentarunt cognoſcere, ullum fellis, aut fictæ bilis amarorem urinæ ineſſe, ne quidem urinis Ictericis. Quod tamen ſummè eſſet verum, & inexcuſabile, ſi vel unica fellis gutta, tribus libris urinæ permiſceretur. Sin autem aliquis unquam urinam, vel præfatum, ſupernatantem liquorem cruori, caſu, aut volenter deguſtarit, nec reſipuerit à bilis permiſtione, neceſſitatéq; fellis: Jam dedit teſtimonium ſuæ pertinaciæ, & ignorantiæ. Nam omnis humor felleus, naturaliter ſemper amaricat: ſed

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 209 sur 328

nec ſupernatans liquor iſte, ut neque urina amaricant. Ergo non ſunt humores fellei. Itaque ex tentandi incuria, maluerunt fabulis ſubſcribere, falſaque pro veris credere, atque tutari pertinaciter, quam indutam opinionem iſtam deſerant. Aſt effectus inde prodeuntes, luxit omnis poſteritas, totusque adhuc hodie orbis Chriſtianus mecum plangit. Itaque unus ſaltem experiatur quæ dixi, quæque ſine incommodo, aut periculo ſtatim experiri poterit, & dolebit vir probus omnis, tantam tot ſæculorum ignorantiam, ignaviam, & atrocem populi Chriſti deceptionem paſſivam.

14 Ergo quam Scholæ dicunt bilem flavam, tam in lotio, quàm in cruoris compoſito, nec bilis eſt, nec amara, nec fel, nec unus de fictis idcirco quatuor humoribus elementalibus, nec elemento ignis reſpondens, cum ignis nullatenus ſit elementum. Neſcitumque hactenus, quem guſtum haberet unus ex iſtis quatuor ſuppoſitis humoribus. Imò quoties morbos accuſant bilioſos, dyſenteriam, Eryſipelas, &c. etſi os amaricaret ſubinde. Liquor tamen ex eryſipelate emanans, non eſt amarus: ſed planè ex acido ſalſus. Is inquam humor, de cujus ardore conqueruntur Scholæ in eryſipelate, vocatur acerrimus: cum interim nec acrimoniam, neque amaritudinem ullam præ ſe ferat. Suntque inconſtantes in hoc; cum acrimonia tamen humorum tantundem ab amarore diſtare deberet, quantum piper à colocynthide, vel cucumere aſinino. Adeóque tam oſcitanter, & inconſtanter, de proprietatibus ſuæ bilis Scholæ egerunt. Quod in Jure, teſtis varians, ſit omni fide indignus, habeatur pro inſipido, vel falſario, ſitque ad reſtitutionem cogendus, quantum alteri, ſuo teſti-

15 monio, læſionis attulerit. Sed agedum, ſupponamus (non autem credamus) ſupernatantem cruori liquorem eſſe bilem felleam, & de naturali compoſitione ejus. Saltem iſte cruor, cui jam bilis iſta ſupernatat, non eſſet amplius cruor, ſi unum de quatuor ſui conſtitutivis defecerit, factáque ſit ſegregatio thori, componentium ſcilicet ſeparatio realis: Non enim caſeus, à quo ſeroſitas ablata eſt, lac eſt amplius. Neque enim inficior totum integrale ſubſiſtere ex partium heterogenearum unione: ſed ceſſat priſtini concreti integritas, ſimulatque partium conſtitutivarum una receſſit. Supponunt nimirum Scholæ, qua- 16
tuor humorum permanentiam, & connexionem, pro cruoris conſtitutione. Imò præter hanc ſimplicem & vanam ſuppoſitionem, nil à Scholis probatum hactenus, quod non magis commiſeratione, quàm fide ſit dignum. Nego itaque ſtolidum ſuppoſitum, nec licet proin, à non probata theſi, ad falſas deductiones bilioſas, harumque legationes in diverſas corporis partes, atque paſſiones, procedere: ſi priùs non fecerint conſtare de quæſtione, an ſit bilis ulla, pro compoſitione cruoris requiſita. Ergo bilis locum non habet in cruoris 17
compoſitione, licet extravenato cruori ſupernatet ſeroſitas urinacea. Nam iſta ſeroſitas eſt cruori per accidens. Quod ſat probat illorum cruor, qui parum biberunt, multumque laborarunt, & ſudarunt. Sæpe namque talium cruor, per phlebotomiam ablatus, caret omni prorſus ſeroſitate. Ac per conſequens, eſſet orbatus bile. Itemque nec deſinit iſte cruor eſſe cruor: Qui non niſi per accidens ſeroſitatem admittit. Quod alibi capite de Latice (hactenus Scholis incognito) de Ortu Medicinæ, demonſtravi. Latex enim, ad ſuos fines, cruori relinquitur, cujus ideo ignorantia, Medentes hactenus, ab Uronomantia, pluriumque morborum cognitione, ſecluſit. Reſumam iterum ſupponendo, Quod bilis 18
flava naturaliter ſit liquor aquoſus, cruori ſupernatans. Saltem ergo doceant Scholæ, ſi bilis ſit humor maximè igneus, ignem repræſentans, & continens, in ſubſtantia, & proprietatibus, quomodo ignis

gliſcat

gliſcat in mera aqua ſalſa? Quomodo non ſuffocetur in aqua? Quomodo ſub unitatis identitate, ignis & aqua ſe invicem compatiantur ut & aër immediatè, ſub phlegmate? Quid uſpiam reperierint in natura, quod cogat ignem connectere in aqua ſalſa? Reperient tandem, ſe adactas ad credendum has nugas, propter quaternarium elementorum & corporum miſtorum neceſſitatem. Quam poſtquam demonſtrationibus propter quid, utramque conculcatam, mundus meis ſcriptis aſſecutus fuerit. Ridebunt ipſæmet Scholæ, omnisque poſteritas, avorum ſtoliditates hactenus tam pertinaciter tutatas, in Medendo tam pernicioſas, & inſtruendo falſas. Quod velint nolint, deglutire debebunt, duo mea axiomata alibi demonſtrata. Quorum u-
19 num eſt. Nullum eſſe ignis elementum, ignemque culinarium, ſive artificialem, non eſſe ſubſtantiam. Ac conſequenter, ſi concurrerent plura ad cruoris compoſitionem: ſaltem non poſſe confluere quatuor elementa. Ac malè quadrare ideo fictionem quatuor humorum, pro cruore noſtro, pro miſtione, temperie, lucta, itemque pro morborum ac ſanationum veritate, exſiſtentia, actualitate, alteritate, & ſanatione. Alterum autem meorum axiomatum, alibi ſat probatum eſt, Quòd omne ſublunare viſibile, materialiter non componatur ex quatuor, ut neque ex tribus elementis commixtis. Pœnitendum ergo ſeriò. Quoniam ignis nec elementum eſt, ut neque ſubſtantia, nec in noſtri compoſitionem advocandus, pro ficta Microcoſmi æquiparatione, aquoſus liquor ſalſus ut formam
20 ignis referat. Iterum conniventer ſuppono. Naturam quotidie ex omni cibo, vix conficere cruoris ſatis (prout libro de febrium inaudita doctrina.) Saltem id comprobat natura, cum pro cruore ſuperabundanti, nullum hactenus ſtatuerit diverſorium: attamen ſemper abundanter, ac ſuperfluè, ex omni cibo, utramque bilem parat (quod probant Scholæ per tincturam urinæ, & ſordium alvi) ergo ſaltem quotidie natura jecoris errat, fundataque eſt in errore, peccatque etiam in abſtemiis, piſcibus, & nationibus, ſolius aquæ potatione ſaturatis. Quod ſcilicet minimum ſuperabundantis humoris ignei, & terrei generet, plusque quàm pro ſuis alimentis, ſibi ſit opus. Cur ergo non peccat natura potiùs in qualitate, prout indies in diſtinctim peccat in quantitate? Cur etiam loco cruoris (quarti ſcilicet humoris ordinarii) non pariter peccando parit cruorem quendam abortivum, excrementitium, proſcribendum in exilium, ſicut duas biles quotidie nimias exſulat de facto, è compoſitione cruoris, vitæque ſodalitio? Cur etiam è bonis, & euchymis cibis, temperatè ſumtis, quotidie plus malignorum, & expellendorum, quàm optimi cruoris parit? Cùm Galeno teſte, in calidis naturis, totum mel, quod alias in temperatis, atque ideo ſanguineis, vertitur totaliter in ſanguinem, vertatur in bilem flavam? excluſis videlicet aliis tribus conſociis humoribus? Unde ſequitur. Quod fabrica humorum, non ex complexione cibi; ſed prorſus ex hepatis adraſtia proveniat. Unde conſequenter, ſi quotidie bilis utriusque plus juſto conficiatur, id totum peccato, ac vitio naturæ, tantum eſſe tribuendum Omnisq; ideo hepatis naturalis complexio, vitioſa eſt, ac erronea, in omnibus atque ſingulis. In abſtemiis, itemque in torridis, ut & in exſanguibus, & febrienti ous quotidie peccatur in utriusq; bilis nimietate, ut etiam in ſanguinis penuria. Unde ſequitur, primarium ac principalem naturæ ſcopum verſari circa fabricam præfatæ utriuſq; bilis excrementoſæ. Quis ergo ex tot abſurditatibus, non cernet, & diſcernet, ſuppoſitæ theſis falſitatem? Suppono itaque ulterius, Quod 21
Scholæ doceant, bilem atram eſſe acidam. Id autem probant, quia cadens in terram, per vomitum rejecta, fermentat eam, ſi

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 211 sur 328

terra cooperiatur. Fundamentum hujus ſtolidi argumenti, jam ſupra conculcavi. Secundo docent, atram bilem fieri ſubinde ex flava recocta, ſive abundanter cocta, quaſi ſua ſponte tandem flava defluere-ret in atram, tanquam finem ſui ultimatum. Quas Scholarum theſes comitantur
22 multa abſurda. Nam inprimis ſibi contradicunt Scholæ in hoc, quod ſtatuant quatuor humores, ſimulque eodem digeſtionis motu naſci, ſive fieri, ſi nempe cruoris compoſitio ex quatuor conjunctis contingat. Secundo ſecum luctantur, dum bilem flavam, coquendo, in porraceam & æruginoſam terminari docent. Id eſt, induere viridem colorem, & interim increſcere in amarore. Ergo atra bilis non eſt acida, ex ſupercoctione flavæ, nec illa ex hac oritur: vel alioqui naturæ coctio non eſt univoca, in eodem corpore, eodemque digeſtionis rectore promota. Vel ſanè id quod rejicitur quandoque acidum atque nigrum, non eſt bilis atra. Niſi forte utrumque æquè merito negetur. Dein ubi, & quomodo ſupercoquetur flava bilis? non enim in Jecore, ubi exiles venulæ moram coquendi non tolerant, continuo nempe cruore, & lotio tranſeunte, repletæ. Nec demum atra fiet, ex recocta flava in venis Meſenterii: cum hæ continuo diſtendantur ciborum ſuctu, & potuum tranſitu: eſſetq; flavæ bilis recoctio, ne dum impedimento: Verum inſuper contagioni, novello chylo, tendenti ad officinam ſanguificationis. Quod ſi vero flava bilis, nec infra nec ſupra hepar, nec demum in ipſis ramulis jecoris recoquatur, ut inde fiat atra: Sed flava deferatur ad Lienem, ut in illo viſcere transmutatio flavæ in atram, & amaræ in acidam, contingat: Tum ſaltem meminiſſe deberent, quod eo conceſſo, jam atra bilis, ſive quartus humor, deficeret pro compoſitione ſanguinis, & cruor ex aliis tribus tantum eſſet compoſitus. Quod theſim ſanguificationis Scholarum funditus evertit. Tandem quorſum inſerviet recoctio bilis flavæ in atram, ſi inde hoſtile & terreum elementum, in cruore deficiens, poſtero ſpatio conſurgeret? eſtne tantopere ſolicita natura, ut paret mox exulandos humores? quosque paulo infra, non entia oſtendam? mera figmenta nulli fini dicata? Demum undenam flava bilis, iſtam ſibi aciditatem, ex amarore hauriet, cunctis viſceribus extra ſtomachum hoſtilibus? ſi in humorem ordinarium, ac naturalem, directè tranſeat? Quomodo igneus humor, per coctionis moram, æruginis colorem aſſumet, præſertim ſub eodem lento vitalique tepore? fietque ater, acidus, & fex terreſtris? An ergo, forte terra naſcitur materialiter, ex recocta aqua ignea? Ubinam quoque terrarum provenit acidum, ex inſpiſſato amaro? Ac unde Scholæ fictam hanc didicere Metamorphoſin? Eſtne forte humor iſte acidus, ater, atque terreſtris, humor quidam ſingularis, unus de quatuor elementalibus trium elementorum? at eſt ergo falſum, quod ex recocta, retorridáque flava, eundem fieri aſſeruere. Imò timendum inſuper, ne quintus dicendus ſit, qui ſibi parem alterum nondum habuit, eritque non minus neceſſarius hic, quàm alii quatuor, ſi adhuc auſint quatuor alios comminiſci. Eſt nimirum hic acidus, bilis familia indignus. Qui hujus omni proprietate penitus eſt ſpoliatus, nempe qui acidus eſt, craſſus, niger, inſpiſſatus, recoctus, frigidus, terreus, & ſaturnius. Aſt ubinam didicere Scholæ, terram vocare ignem atrum acidum, frigidum ſiccum, ut atram bilem fingant, quartum elementalemque humorem, pro integritate & conſiſtentia ſanguinis requiſitum? Reſpice Lector, quorſum figmenti complicata abſurditas, Scholas adegerit, quod rominum atque veritatis penuria, duo elementa, fictosque inde fecerint humores, terram frigidam, ſimulque liquorem amarum, acrem, acidum & igneum? Bilemque flavam,

flavam, ſimulque mox eandem atram acrem, amaram, & acidam vocaverint? Vah! timeant ſibi funeſtum caſum, poſtquam à tot ſæculis jam ceſpitando itum, & profugiendo tam miſerè mentitum eſt. At ſaltem conjicio, novum hoc atræ bilis germen, in conſtanti Scholarum hebetudine, non habere certam aſſertionem (quod demonſtravi primum fuiſſe cruorem alimentarium Splenis, quandoque ſiniſtro eventu degenerem) nec ab initio, & pro cruoris conſtitutione requiſitum: Dici autem à degenere bile, recoctione productum, ſubterfugii loco, ut nempe à tot abſurditatum anxietatibus quodammodo ſe liberent. Coguntur ſaltem potius concedere, quod ater ille liquor acidus, ſubinde, vitio lienis rejectus, ſit amurca excrementoſa, inutilis, nec intendente natura factus humor. Utut ſit alioqui, ſi proſilire dicant, ex naturæ intento (etſi rarius conſpiciatur) nec item ex priùs recocta bile flava: ſaltem immeritum nomen, & proprietatem acquiſivit (nec enim ſe ſat explicant Scholæ, vagantes in ſui dogmatis inconſtantia) bilis, igneæ & felleæ proprietatis. Jam terra quandoque nil erit, præter ignem inſpiſſatum, ſi appoſitè quadrent ficti humores, attributis elementis. Flava item & atra, fient ſimul, eodemque teporis agente, ut uni ambæ biles reſpondeant terræ. Præſertim cum jam conſtet, Ignem non magis poſſe, quàm eſſe, de numero elementali. Sin vero tribus tantum elementis tres ſufficiant humores, cur quatuor excogitarunt? Id namque juxta putatos ſomniorum errores, eſt naturam cogere voluiſſe: perque temeritates jam aſſuetas, gentiles futilitates confirmaſſe abſque dono luminis Medendi. Sed quomodo quatuor quadrabunt tribus? Quæ ſi non quadrent, non pergant ſaltem Scholæ deinceps, pertinaciter Veterum paganiſmum tutari. Siquidem per ejusmodi paganorum mendacia ſanare velle, eſt introduxiſſe pernicioſam & erroneam praxim, in propriam damnationem, & proximi calamitates. Si ergo atra bilis non in Jecore appareat, ſuis inſignita proprietatibus, nec in Liene ex recocta flava, aut felle toſto: imò neque ex propria naturæ intentione, nec item humor ſecundarius alimentalis: nulla certè eſt flava bilis, ut nec ulla atra. Imò ſi utraque bilis ſit humor quotidianus, partesque conſtitutivæ cruoris: ſitque item bilis utraque quotidianum recrementum, delegatum ad ſuas cloacas. Ergo & ſtercus pari jure erit excrementum, non quidem ciborum; ſed cruoris: quia tinctum à bile flava. At profecto ſtupida nimis ſunt utriusque bilis officia, à Scholis deſtinata. Quod nimirum oportuerit naturam continuò ſolicitam fore, pro generatione bilis flavæ, pro tinctura, & amarore ſtercoris, & lotii (licet utrique hic guſtus deſit) ut etiam pro excretricis calcare. Denique quorſum oportuit ſtomachum ſtimulari ab atra bile heſterna, prius acore contaminata? Siquidem ſtomachus non minus geniali excretrice dotatus eſt, quàm attractrice, vel retentrice? Cur item atra (quæ ex condo ſui, nedum amara & acris: ſed & pernicioſè acida fingitur) degenerat in acidam, ut ſtomacho calcar injiciat? cum acidum, juxta Scholas, potius reſtringat. Pudeat ergo viros judicioſos, bilem flavam atque felleam dicere, eamque ad urinæ tinctu-
ram requiri amaram: Cum in lotio nullus ſit unquam repertus amaror. Pudeatque in re tanti momenti, qualis eſt templum Spiritus ſancti, has biles pro cruoris partibus componentibus aſſerere. Adeóque non entium regimen, & doctrinam, in fines impoſſibiliter veros direxiſſe. Nam ſi tam fel, quàm Splen, ſint receptacula, ſolis dicata ſordibus: erubeſcant, dum cernunt ſolum Splenem plures habere arterias, quàm omnia ſimul viſcera. Conſiderentque, cur tot arteriis opus fuerit, pro cloaca vituperoſiſſimi recrementi. Et an id non ſit vitæ Au- 23
thorem glorioſiſſimum, erroris inſimulaſſe,

qui plus vitæ internæ dediſſet uni ſordium latrinæ, quàm omnibus ſimul vitæ aulis. Quique cor continenter, & abſque feria laborare juſſit, ut ſufficientes vitæ ſpiritus ad Splenem transmittat quadringentis forte arteriis. Nonne alioqui ſatius naturæ Arbiter, vitam in digniores uſus locaſſet? Parumque ideo atræ bilis naſci, ac fieri juſſiſſet (dum non ex ciborum complexione & bonitate: ſed ſolo hepatis niſu, humores hi, vel iſti, multi, aut pauci fiant, juxta Galenum de melle) pernicioſisque ſordibus, ampliorem longè exitum donaſſet, & procul à nobili viſcere remotum. (Videtur namque Creator, velut finium obliviosus, à Scholis accuſari.) Ut ſicut inteſtina, totam heſternam ſarcinam, ſimul, ac ſemel: ita & Lien, ſuam unica vice depleat, corpusque noſtrum à tanto hoſte ſervet immune. Nam ſi atra bilis ſit excrementum: etenim quo citius ac limpidius evacuatur, eo quoque melius. Proinde ut Veſica retento lotio, non voluptuatur, ut nec longanon retentis ſibi ſordibus in theſaurum, delectatur. Sed gaudent deſtitui ſarcina vice unica, ac feſtinanter. Ergo Scholæ, ex conſequenti, impiè accuſant reum Creatorem, quod fines præfatos vel neſciverit, aut præteriens, illorum non meminiſſet. Quippe qui nocuum quoridie excrementum abundanter ſuccreſcere voluiſſet, per venas exiles, motu retrogrado, eminus ad Lienem oppoſitum, copioſe deferri, ſtrictoque canali, in ſtomachum exonerari, & ne cloaca forſitan ab hoſpite lædatur, præfeciſſet illi tot arterias, ut totus Lien, nil præter arte-
24 riarum complexum referat. Vah! apage tanta hominum temeritas. Enimvero par de felle delirant. Dum neſciunt, ipſum liquorem fellis non minùs eſſe viſcus vitale, quàm ſit membrana ſtomachi, ipſum cordis parenchyma, aut cerebri medullaris ſubſtantia. Idque ſaltem ex Tobia didiciſſe debuiſſent, jam ob olim edoctæ. Nam Raphael (quod Spiritus nomen ſonat Medicinam Dei) juſſit aſportari fel; non piſcem, qui aliàs facile putruiſſet. Non autem balſamicum fel. Ergo fel, ſupra ſortem cruoris, carnis, cadaveris, oſſium, viſceris ordinarii, vices balſami explebat. Quia in nobis vitæ clavum detinet. Prout alibi de digeſtionibus, & uſu fellis. Puerile denique aſſerunt. Quod cum quotidie ſat, imò nimium, ad ſuos uſus generetur fellis, nihilominus jubeant, ipſum fellis folliculum manere condum theſauralem excrementi, ac jugiter repletum proſcripta fæce. Ubi alioqui ſi iſtud veri apparentiam haberet, debuiſſet fel quotidie, ac feſtinanter exonerari, per modum veſicæ, quia excernendo gauderer, non autem detinendo ſemper turgere: niſi viſcus eſſet. Quæ alioqui debita 25
excretionis & exonerationis feſtinantia, cum nec in felle, ut nec in Splene, viſatur: indubitato eſt ſigno, Gentiles ſua commenta venum expoſuiſſe credulis: nec à Datore Luminum illuminatos. Itemque Scholas Gentilium, nocuas fabellas, etiamnum hodie, per ſuos, pro Inſtitutis Medendi, docere, credere, ac proinde in praxi, juxta fallaces ſæculorum conſenſus, atrociter labi, eodem atque olim tenore. Quatuor videlicet humores, meraque non entia, nunquam futura, vera eſſe, neceſſaria & exſiſtentia. Avorum nempe ſomnia, atque figmenta edocta, ex indagandi incuria ſubſcripta ſtetiſſe. Eo quod in doctrina de humoribus Scholæ deficiant cauſis, ortu, guſtu, effectu, fine, ſequeſtratione, appropriatione ad elementa, temperamento, commiſtione, qualitatibus elementalibus, proprietatibus genuinis, totisque neceſſitatibus naturæ, & Philoſophiæ. Falſam nimirum docendo artem Medendi, damnoſiſſima hebetudine ambularunt, & hodie æquè turpiter cæci ambulant. Parum de 26
pituita dixi, nam ſi de illa dicam, quam ſcribunt, copioſiſſimè fieri quotidie, cruori permiſtam, ac tandem mutari in cruorem. Sufficit primò, quod eandem demonſtraverim,

verim, esse fibras cruoris, sive cruorem ipsum, festinanter ad terminum digestionis solidorum properantem, adeóque Limen secundarii alimenti jam subintrasse. Tum demum, quod ostenderim, sua mole nugas sponte ruere. Dum jam eo ipso, quaternarium suum humorum tollunt, si pituita sit cruor incipiens, aut nondum sat digestus. Sed quia Scholæ plerumque pituitam per muccum probant: hic aliquid de hoc excremento dicam. Ostendam nimirum, Scholas penitùs nescire, quid sit muccus, dum definiunt eundem esse cerebri pituitosum, ac naturæ excrementum superfluum: ac quasi recrementum residuum, tot forte unciarum unico die, ab assumto cruore in digestionem cerebri necessarium. Quæ, ut alibi, tractatu de Latice, itemque de custode errante, ex professo attigi: Hic saltem obiter demonstrabo. Enimvero astiti, ubi Helleborus, turbith, necotiana, &c. tunderentur, & statim, aliquoties sternutavi, stillabantque nares copiosum muccum, nedum aquosum: sed etiam mucaginosum. Statim quælibet anus cenferet, quod ille muccus non prodiisset, si rerum istarum pollinem evolantem non hausissem. Ergo non erat in capite antea: sed fiebat. Si nimirum apertus erat canalis, & tamen non efflueret. Si ergo iste falsus muccus sit cerebri proprium excrementum, est residuum alimenti sui secundarii, ibidem relictum, à finita ejus partis digestione. At neé istud: nam profluxisset sponte sua, & absque odore rerum. Quod non. Igitur factum fuit, non ex superfluitate alimenti: sed ab alimento degenerante, sive degenerato. Cerebrum alioquin excrementum habet, per modum aliarum partium solidarum, quod scilicet insensili diapnœa dispergitur in ambientem. Est autem muccus, per Tabacum aut alia sternutatoria prolectus, planè similis ordinario: sed muccus ille violenter excitatus, non est excrementum digestionis cerebri: ergo neque muccus ordinarius. Fit autem celeriter, & plurimus; imò & absque manifesta statim cerebri læsione. Alioqui, si defectu digestivæ degeneraret, necessario caput quoque malè valeret. Sed consequens est falsum: ergo & suppositum antecedens. Ergo est alia quædam facultas, præter ordinariam & principalem nutritivam cerebri, quæ ejusmodi muccum parit, ad occursum peregrini, infestique odoris, pulveris, aëris, vel obstructionis sibi internæ. Qui sanè differt plurimum, juxta peregrini illius occurrentis varietates. In signum, quod ejusmodi facultas (quam custodem nomino, tam Laryngi, quam naribus præfixam) diversimodè ab occursantibus affecta, diversos statim pariat suis capsulis muccos, ex massa Laticis. Admiror autem, quod hactenus nemo has facultates tam in Larynge, quàm in via, usque ad organum odoratus extentas, adverterit: sed ruditer totum, transeundo, in cerebri pituitam sit relatum. Excrementum itaque nocuum ostentant Scholæ, insciis sibi parentibus genitum quidem: at nondum constare fecerunt, essentiam, exsistentiam, aut quidditatem apparentem pituitæ, quartique humoris, quem pro columna rei Medicæ una erexerunt. Utinam sit alter Samson, qui duas bilis, unamque pituitæ, collidat columnas, evertaturque palatium apparens, quod Cacodæmon in fraudem mortalium hucusque detinuit.

Bilis mentitus vomitus.

CAPUT III.

1. *Inventio quatuor humorum, lauta.* 2. *Falsam ostendunt pituitam.* 3. *Bilis mansit indistincta.* 4. *Absurdum in atra bile.* 5. *Quomodo probent bilem flavam.* 6. *Quid sit amarum ac flavum, quod per vomitum ejicitur.* 7. *A Mechanica vituli.* 8. *Non esse fel, quod ejicitur.* 9. *Quadruplici errore nascitur hoc amarum recrementum.* 10. *Elenchus Scholarum.* 11. *Objectio, cum petitione principii.* 12. *Probatur non esse fel, quod Tertiana rejicit sub initio, argumento multiplici.* 13. *Stomachum famelicum, non trahere bilem è felle.*

felle. 14. *Cystis fellis, caret superno introitu.* 15. *Fel non sufficeret cunctu Scholarum commentis.* 16. *Rationem bilis non petendam ab Igne.* 17. *Figmentum absurdum, ad quod compellun tur.* 18. *Non posse ignem subsistere absque actuali conflagratione.* 19. *Pro aëre fingitur humor privilegiatus.* 20. *Absurda aliquot, utramque bilem sequentia.* 21. *Absurda aliquot comitantia pituitam.* 22. *Quid sit, quod putant pituitam in cruore.* 23. *Qualiter Author in hoc a Scholis recedat.*

A Vita, & nimis radicata doctrina humorum, quam quæ arietibus leviter admotis concidat. Quoniam ab assuetis difficile receditur. Semel avulsa mali radix verruca est, timendum ne repullulet : quæ præcipuè jam ubique germen obtinuit. Erunt quippe qui meliora nescientes, se velut à Medendo excluſos cernent, & præ indignatione, veritati pulsanti, occludent fores. Alii, qui in ignavia consenuerunt, meliora discere torpentes, cæteros præ se
1 spernent. Ibo illis obviam. Enimvero cum Medentes cruorem in grumos densari vidissent, considerarunt liquorem aliquem rubrum, & currentem, simulque alium, qui initio quidem cum rubro flueret, sed mox sponte staret, & grumesceret in gelatinum. Fuit enim ista cruoris primitiva inspectio & anatome. Creditum quoque est hactenus, cruorem esse saltem illum rubicundum, fluxilemque liquorem. Nescitumque, quod in Mesaraicis, nondum nactis fibris, spermatisque initiis, ac rudimentis, etiam ibidem esset verus cruor nondum fibrosus : eo quòd non viderent colore tenus, cruorem in venis, sub hepate, differre
2 à cruore venæ cavæ supra hepar. Ut itaque in aquam dimisso poplite, à virgine cruorem emitterent : observârunt cum gaudio, cruorem tinxisse immediatè aquam, & insuper fibras quasdam, telarum araneæ velut iconem referentes. Unde incunctanter Scholæ pronunciarunt pituitam, jam visu manifestam. Et nostra quoque doctrina, rixa de nomine censeri posset, nisi fibra post mortem cruoris appareret tantum. Nam & in cadavere, dudum à mortis frigoribus, inconcretus tamen cruor manet in venis, vivitque ideò tantisper. Non enim lac hanc pituitam habet : quia in separatione heterogeneorum, caseum & grumos habet, quibus constringitur. De lacte namque & cruore loquor, prout sunt entia, actu existentia integra, nondum separata per corruptionem. Scholæ verò cruorem aspiciunt, dum jam cadaver est, concretum, nec propriè illud amplius, cujus etymon habet, quoad fluit. Non magis quàm homo mortuus, homo est cum particula alienante. Addiderunt mox etiam, tertium humorem 3
cruori, qui fel esset, necdum à serosis, lotio, sudore, & aqua cruori accidentaliter innatantibus discretus ; nec attenderunt an amarus esset, meritoque titulo proprietates fellis possideret, nec ne. Sat illis ac volupe, quod esset liquor aqueus, vel tenuiter lutei coloris. Nam lex fundandi fel, erat in placito principis Medicorum : non autem amplius naturæ. Incidit in quatuor elementorum meditationem, deerat tamen quartus humor. Quocirca, ut numerus responderet elementis, quæ putabantur quatuor, atque ad singulas corporis propemodum constitutiones confluere, excogitatus opportunè fuit humor quartus, terræ similis ideo & ater, quem dum dudum frustra inquirerent, tandem proprio ac temerario ausu, à recocto igneo, & felleo, prodire est jussus, sic ut bilis retento nomine, à flava, in atram degenerare sit jussa, & ab igneo liquore excogitato, prodiit terreus. Torridusque amaror (In vivis quip- 4
pe, mox ad lubitum, torreri, assari, frixari, æquâ importunitate fuit mandatum) in fel adustum, sub tepore vitæ, aciditatem assumere volitum est. Adeóque ex materia ignea, per actum ignis, & teporis, fieri frigidum, atque terreum productum, immediatè. Invitæ recalcitrant Scholæ modernæ interim, dum distillata quævis accusant mutua-

mutuatæ caliditatis ab empyreumate. Etenim ut atram bilem finxere priores, quæ numerum elementorum impleret, eam omnibus conjecturis, licet ridiculis, tandem
5 sunt assecuti. Ita nempe flavam, per Icterum, & vomitus amaros, pro fundamento naturæ & artis, introduxere. Quippe innatans cruori extravenato liquor, cum nullum prorsus amarorem referret, potuissent tyrones, vel ex tunc, de fellis natura dubitasse, si saltem digitum semel intinctum leviter degustassent. Quare dum Scholæ animadverterent, per vomitum, flava simul & amara frequenter dejici, imò subinde porri succum, dissolutæ æruginis, vel lazurii infusum, mentirentur: bilem certo certius statuerunt. Nec de ea amplius disputandum, ut neque contra negantem ejusmodi principia (de lotii autem bile, mox sub uronoscopia dicam) eamque deinde quoque lotio, ac stercoribus quibuslibet, etiam sordibus aurium, & oculorum, inesse, audacter affirmarunt. Sed plenius hanc doctrinam confirmavit Icterus, quippe qui os & salivam amarore suffundit, cutis pruritum excitat citrinæ. Creditum est facile itaque, ex felle isthæc universa mutari. Imò ex felle adusto, & peccante, tam quantitate, quàm qualitate, omnes ejusmodi morbos cutaneos, vitioque hepatis, plus justo fellis pariendo, affirmarunt. Quibus nempe circumstantiis, sat superque bilis exsistentiam, ac necessariam associationem, se probasse sunt ratæ. Hinc deinceps ortum est somnium, quod illos quatuor simul humores, in essentia permanentes connexuit, atque inde unicum sanguinem ex illorum conglomeratione prodire, rursusque singulos humores à connexo, concretoque cruoris resilire, quoties luctæ elementali, intemperiei videlicet, vel laxativorum votis placeret.
6 Ego jam meas & quotidianas observationes vulgo lubens narrabo. Inprimis namque si copiosior, durior, vixque sat masticatus cibus in cœna sit sumtus: manè proin frequenter vomitus flavus, amarus, specie vitelli ovorum, vel alias instar olei, è semine raporum expressi, succedit: Inde itaque primus conjeci, istud fieri digestionis stomachalis errore: non autem vitio hepatis, defectu sanguificationis, aut bilificationis abundantia. Siquidem non rarò, eodem vomitu, malè digesti & masticati cibi, partim in flavam saburram conversi, simul ejici conspiciuntur. Dein conjeci, stantibus regulis sanguificationis, ejusmodi flava & amara recrementa, nec bilem, nec fel, multóque minus partem cruoris constitutivam esse, Quod necdum è stomacho essent elapsa, neque ideo Jecoris sanguificationem experta. Cum scirem, nil à stomacho ad Jecur, nisi per longam moram, & venarum Mezaraicarum venulas. Quapropter pariter, neque à Jecore, iter esse ad stomachum, nisi per easdem vias admodum remotas, & credendo impossibiles. Præsertim dum integri, malè subducti cibi, unà cum flavo atque amaro vomitu prodire cernantur. Didici præterea vituli exemplo, & oculari inspectione, hanc flavam saburram 7
generari in stomacho malè dispositio: atque in duodeno magis regulariter temperatis brutis. Cùm etiam naturaliter, in Ileo, flavescant assumta lacticinia. Vitulus namque, dumtaxat lac maternum bibens, ostendit mox à nece, quod lac statim grumescat in coagulum acescens, & liquorem aqueum acidum: utrumque caseis parandis expetitum. Hoc inquam coagulum, statim dein in stomacho, lactis albedinem deponit, fit fuscum, ac in duodeno, & ilei initio, flavescit; dein in progressu, magis saturate flavet: ulterius vero, plane citrinatur; circa monoculum intestinum autem, virideſcit. Postremo stercoreſcit. Dicant ergo Scholæ, an colores isti à flava & porracea bile fiant? dum interim ita mutentur, ante adventum in hepar? An verò hi colores fiant à proprietate intestinorum? Infan- 8
tes pariter, sucto lacte, statim citrinum ca-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 217 sur 328

cant merumque diceres fel, & infantulos omnes, primo ſui initio bilioſiores, viris ſeipſis, fateri coguntur Scholæ; quos tamen ætas, cibus lactis, puſillus calor, continua dormitio, & exercitii carentia, à bilis ſuſpicione excuſant. Sin autem tormina patitur infans, ſive acidorum ſymptomata, præſto idem ſtercus citrinum mox virideſcit, tantoque magis, quantum longius à ſanitate receſſerit. Unde manifeſtum fit, tam in nobis, quàm in brutis, lac, propria digeſtione, citrinum fieri, omnem videlicet cremorem ſpontaneo naturæ, & corruptionis filo, labendo ad excrementum, ac ſuopte motu flaveſcere propria ſtomachi & inteſtinorum opera. Ac ſub errante vi digeſtiva, facillime alienari, flavere, virere, & diverſos ſortiri ſapores. Non autem quod propterea fel ſit, aut fiat. Fiunt namque hæc in inteſtinis, extra officinam hepatis, & à facultatibus alienis, nec in ſtabulo, ſanguificationi demandato. Siquidem ſi fel ſit pars conſtitutiva cruoris, eo ipſo fit etiam in loco, & materia, qua cruor generatur: non autem in inteſtino. Eſſet namque prima lactis mutatio, in fel flavum, vel viride, idque naturaliter: atque inde in cruorem. Flavus ergo cremor iſte, mox in duodeno, ſponte proficit, iſtosque colores, non humorum fictorum: ſed naturalis excrementi, induit. Quocirca nec mirum, idem ſtomacho evenire, ſub quocumque culpæ reatu, diſtricto. Nimirum totum cremorem contentum, ſtatim in vitioſum, amarum atque flavum chylum traduci, quod in Ictero ſtatim occurrit. Interim in decurſu chyli, per Ileon inteſtinum, ſugitur in venas, quicquid nedum naturæ finitimum, parandoque cruori conveniens, Archeus cenſuerit: verumetiam, totum ſi-
9 mul ſerum, una verſus hepar adſcendit. Sin itaque chylus, circum ſtomachi ſepta, excrementi vultum præmaturè aſſumat, errore digeſtivæ præventus: ſignificatur vel Pylori offenſio, vel digeſtivæ error, cibi aut cremoris vitium, vel mora nimia. Ideóque ſenſiſſe fermentum vitale fellis, præpoſterum, ac malè applicatum. Sæpe ſic namque contingit benevalenti, quod oblatus cremor probus, riteque in ſtomacho ſubactus, à ſcopo naturæ alienetur, oblato poculo laxante, totusque per iſtam tyrannidem, in Inteſtinis, fiat amara & flava putrilago. Quæque licet cadaveroſa ſit, recens è cruore parta, propter tamen ſui amarorem, ac virus ſolutivi, haud deguſtatur à canibus, ut neque à ſue, aliàs à ſtercoribus minus abhorrente. Sentiunt nempe, amarum ſubeſſe virus pharmaci, longè à ciborum, cruoris, atque carnis bonitate alienum. Elenchus ergo ſit. Venenatum phar- 10
macum de cibis, potu, & cruore, patravit amarum laticem: ergo fel eſt, & bilis. Itemque ſtomacho malè ſe habente, patravit excrementum amarum: ergo eſt fel, & bilis in hepate procreata, & in ſtomachum indirectis tubis, transfuſa. Indiſcretum planè figmentum, quod bilis ſit pars intenta per naturam, & à Jecore fabricaretur, quæ paſſim à corruptione ſolutivi pharmaci, vitioque digeſtivæ, in cholera, dyſenteria, &c. naſcitur cauſis propriis. Quaſi proles, effectus, fructus, & producta errorum, ſint pars conſtitutiva cruoris noſtri. Igitur quod Scholæ nominant partem cruoris nativam, comparem cum putrente chylo, ac bilem ſive fel. Id totum eſt merum excrementum, ab agente naturali, malè diſpoſito, alienatum, & degener. Sic etiam aurium ſordes, fel erunt, ſi flavedo & amaror ſufficiant, ut fel dicatur. Quo dato, jam flavum, quod per vomitum, ut ſtercus, rejicitur, conſanguineum & de familia cruoris erit. At ſaltem 11
volunt Scholæ flavum, & amarum, ſubter tertianæ initia rejectum, fel denunciare infallibiliter. Probant nempe fel, ex Tertiana: & hanc iterum probant à felle rejecto, eſſe felleam. Inprimis non conſiderant. Sive ejusmodi vomitus ſucceſſerit à paroxyſmo febrili, ſive demum benevalenti,

ab

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 218 sur 328

ab inordinata cœna, &c. Quod tamen proinde non mutetur proprietas, aut natura illius excrementi. Alioqui tanta meracæ bilis ejectio, importaret Tertianæ peſſundationem, ſi hæc à bile cauſaretur. Quare nec bilis eſt, neque fel: ſed merum ſtomachi, & jejuni, excrementum. Quia quod
t 2 initio Tertianæ ejicitur flavum, non venit de Jecore aut felle, adeóque de officina bilis: ſed venit non eminus ab orificio ſtomachi, ubi ſcilicet ejus eſt nativitas. Non autem de hepate: cum febrim nec tollat, nec diminuat ſaltem. Itemque deberet per ignota compita, deduci ab hepate ad ſtomachum. Quare nec facile, nec præſto (prout alioqui præſto adeſt in ſimili vomitu, & cholera) nec tuto, nec impermiſtum poſſet eò pervenire, longéque tutius à felle, in Inteſtina: & ab hepate, retrorſum per venas Mezenterii, quam ad ſenſibile ſtomachi orificium transfretaret. Procul nimirum, tam bilis officina mentita, quam ipſamet Tertianæ ſedes collocantur à ſtomacho, ut hic ſit ordinarium, in hiſce malis emunctorium. Cur ergo fel ad ſtomachum potius, quàm ad inteſtina, longè proniora, & aptiora defertur. Nam ſi alibi quàm in ſtomacho, ſit generatum illud amarum excrementum, impertinenter prorſus, reoque ductu defertur ad ſtomachum. Itemque ſextuplo plus, ſæpè unico vomitu rejicitur hujus flavæ & amaræ ſaburræ, quam ferat capacitas folliculi fellis. Qui proinde hoſpitium illius fellis eſſe non potuit, ut nec capacitatem in hepate, pro ſui generatione obtinere, nec hoſpitari inter hepar & ſtomachum, abſque lethali noxa, confuſione plena. Sin verò ſit fel & productum ipſius ſtomachi: jam ſtomachus fellificationem ab hepate furatus eſt. Jamque alio hoſpitio, ductore, & æquivalente fabro, fiet bilis, ac fel extra hepar, quam quo univocus ſecum cruor paratur. Aut certè nulla bilis eſt de eſſentiali compoſito cruoris. Fortaſſis ergo hæc bilis, hocque fel, quod rejicitur per vomitum, anomalo loco, & errante fabro fit? Atque ideo neceſſario, nec bilis erit, nec fel. Atqui nondum de alia bile cruoris conſtat. Injurium eſt ergo cruori, hujusque innatæ bili, ſi qua eſſet, fundari, ac probari, per excrementum, quod nunquam principiis, aut officinis bilioſis, eſt paratum. Imò exin par Jus, & licentia eſt, quicquid bilioſum ſuſpicatur, comparari in eſſentia, colore, ſapore, & efficiente, huic excremento virulento, per vomitum excreto, in Tertiana, aliisque nauſeis, itemque illi, quod in cholera tam ſurſum, quam deorſum, atque in ſolutivis, continua fabrica expellitur. Adeóque jam exhinc liquet, anteſignanos bilis Inventores, temerario & inconſulto auſu, introduxiſſe bilem, pro cruoris elementali appoſitione (quam compoſitionem vocant) falſóque aſſeruere illum flavum & amarum evomitum, eſſe fel, & bilem, de efficientia Jecoris, & conſtitutione cruoris. Etenim quam incertus & ſtupidus eſt finis, genitor, ſeparator, miſſor, ductor, via, & canalis, quibus iſta bilis ab hepate ad ſtomachum, retrogrado motu delegaretur? Niſi malint ſtulta horum eſſe obſequia, & neceſſitates. At nunquam hæc examinarunt Scholæ: verum celeri trans pontem lutumque pede præterierunt, unde anxietates ab abſurdis formidabant, quaſi ſoli lucro inhiantes: quæ tamen majori emolumento indagaſſent, quàm quod quotidie ad ſcripta Galeni ſuas centurias ſuperaddidiſſent. Neque enim minus differt excrementum à cruore, quàm cadaver ſuis, ab homine. Nam cadaver vixit quandoque: excrementum autem iſtud, nunquam. In Jecore autem nullam formari bilem, jam probatum. Sin bilis quoque alibi, quàm in Jecore fiat, ex ſuppoſito Scholarum quoque, non erat vera bilis: multóque minus, ab illius (excrementi ſcilicet) eſſentia, probabilis erit bilis eſſentia. Quod ſi verò bilis, aliquo pede, in familiam excrementi originaliter intraverit, jam eo

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 219 sur 328

ipso, erit humor alienus à bile; quam nihilominus seriâ intentione, per naturam nostram intendi, patrari, & optari Scholæ jubent, tanquam per elementalem necessitatem commonitæ. Saltem intelligere nemo sanæ mentis potest, cur venæ stomachi (quas nullum prorsus unquam chylum sorbere posse, demonstravi alibi) allicient ad se, velut amicum, quod hepar, quodque venæ, ac tota corporis œconomia, exilio dignum, serio semel aversata sunt. Cur videlicet tam flagitiosa sarcina, aliunde genita, notha, atque peregrina, duceretur ad stomachum; qui cordis sensum, nobilitates, passiones, atque teneritudinem possidet. Inverso sanè, confusoque rerum ordine, sordes, ad cordis rhythmos exprimens viscus, detruderentur, si aliunde, ut exotici adoptarentur. Quis ille amens ac devius ductor, qui talia ad stomachum detrudat? Cessat enim jam terminus bilis, dum reliquiæ hesternæ cœnæ supponuntur malè digestæ, & non masticante dente rejectæ adhuc integræ, flavæ tamen, & amaræ. Neque enim correlativa sunt, quod multa bilis effluëret in stomachum, quoties hujus aliquod notabile adest vitium. Post liberalem enim turgidamque cœnam, pro-ut & febrilem accessum, adsunt paria inappetentia, famis tolerantia, ructus amarus, nidorosus, nausea, pondus, vertigo, &c. Quapropter ista, & à simili orta matre, facile credendum. Adeò (quod in titulo promisi) non sit nisi mentitus bilis vomitus, quo bilem creduliter persuaserunt primi humorum inventores. A-
13 iunt quoque, & bilem ideo, è folliculo fellis, ad stomachum trahi famelicum. At quam ignavo judicio id stabilitum, quodque sordes retrogrado pulsu repetantur ad stomachum, dicant Philosophi. Non enim fames appetit ferrum, aut glaciem: sed tantum fertur ad objecta comestibilia, unde alimentum sibi sperat natura. Non autem fertur promiscuè in quælibet. Sic nec appetit natura, quod semel ut reprobum excrevisset. Sciens, non quidlibet è quolibet fieri posse. Nec ideo sperat, vel spectat ab excremento alimentum. Quod nec ideo appetit, nec allicit ad se. Atque utinam id Scholæ considerassent, ante bilis temerariam doctrinam. Concedo quidem, per inordinationes subinde sequi inordinata, confusaque obsequia. At non proin admittam, è parvo fellis folliculo, sextuplum depromi pro vomitu, ut neque temere quicquam ad stomachum trahi: cum ipsummet fel sit viscus nobile, & vitale; prout alibi. Quapro- 14
pter subinde curiosius tentando, inspexi cystidem fellis: nullumque tamen meatum supernè patere, è Jecore ad fel, comperi: Idque pro facto, suppono in Jure. Quare etiam censui, fel non fieri ab hepate: sed in propria capsa, de puro sanguine Jecoris, parari materialiter, & efficienter, à proprio fellis Archeo. Saltem si insensilis aliquis porus sit, qui ab hepate bilem inspiraret (quod non) in capsam fellis. Quare ergo os, ad exitum fellis, quinquagies ad minimum, plus patet ejiciendo, quàm intrando felli? Siquidem nullus à tot seculis introitus adhuc, per oculum, lustrari potuit. Nonne & hinc pervia est confirmatio, quod fellis orificium, in intestinum jejunum, tendat duntaxat ad inspirationem sui fermenti, vitalis, & necessarii? Fel namque in Tertia- 15
na, nunquam sufficeret tingendæ urinæ, alvi scoriis, alimoniæ quoque quotidianæ quamque pro cruoris subsistentia requirunt. Insuper ut nec pro abundantia, quam alternis diebus, subter initia accessuum evomunt, etiam sobrii. Nonne enim ex hinc didicisse debuissent, quod quicquid bilem vocant, sit merum excrementum, ex constitutione morbosa procreatum? & quod sic est procreatum, non posse stabilire quidditatem cruoris, bilis, aut fellis? Quippe cui jus nullum judicandi quaternarii necessitates, pro cruoris integritate, & appositione, loco compositionis? Simulatque enim ructus acidi redduntur stomacho,

cessat

ceſſat infauſti illius, & amari recrementi præſentia in ſtomacho, ex chylo deturpato. Abeuntque ex tum idcirco ructus nidoroſi. Bilis ergo ficta eſt in ſtomacho, per quam, bilem hepatis, æquè fictam, ſtabilire originaliter contendunt Scholæ, oritur ab inordinatione ſtomachi: non autem ab intentione naturæ, pro cruoris conſtitutione. Tota ergo eſt excrementum, maléque quadrat alteri bili, fictæ in cruoris compoſitione. Quippe quæ nunquam probabitur intra naturæ limites, cum ejus nulla præſentiæ premat neceſſitudo. Fel enim, viſcus eſt vitale, ac ſummè neceſſarium. Quapropter nec temere ſynonymum humori, aut excremento eſt annumerandum,
16 ut neque pro parte cruoris cenſendum. Etenim elementa ſe invicem deſtruere & vorare repetitim, ajunt. In probatione autem defecere hactenus. Solum autem allegant ignem artificialem, quem putant aquam & aërem in ſe convertere, quoties non cernuntur ea ampliùs. Sed deficiunt in theſi propria. Nam docent ignem, aquam in ſe, & non in aërem convertere. Stultaque eſſet ignis actio, quæ non pro ſe, ſed pro aëre laboraret. Imò licet aqua ignem extinguat: nunquam viſum tamen, quod è converſo ignis fieret aqua. Sat enim putarunt, ſtatuiſſe, nec probaſſe ſuas theſes. Inter humores autem, quem igni aſſimilatum volunt, aquam oſtendunt, non acrem, mordacem, ut neque ſalem amaram ſed modeſtè ſalſam: Quamque alibi vocant cruoris ſerum: deſumto ab aquea parte, lactis etymo. Vocant inquam bilem, Igni reſpondentem. Jubent nempe, elementa ſuis parere debere ſomniis. Etenim Scholæ, interrogatæ ſeriò, ajunt bilem eſſe humorem merè igneum, ac felleum; eo quod componatur actualiter à prædominante igne. Ego verò ſilens ad has nugas, ſtupeo, dum innatans cruori aqueum ſe-
17 rum aſpicio. Addunt quoque, Ignem verum in bile ſupprimi, tanquam à forma mixti larvatum, ac frenatum. At credat qui volet, quod forma bilis, ex mero ignis dominio ſuſcepta, ut igneos elementi effectus in nobis proferret, coërceret ita ſui productum, in quo actualiter lateret, ut actu prorſus frigeret, & ſeroſum ſit ens, ac merè aqueum. Reor ideo, atque ſcio, ſi tantil- 18
lus ignis actualis eſſet in miſto, quod ſtatim ab adjunctis ſuppreſſus periret. Imò ſi nihilominus vi heteroclita, perſiſteret ſoſpes ignis: ſaltem nequicquam veneraret formam, aut corpus illius miſti, quin abſque reflexione, aut conniventia, totum cremaret & abſumeret pro ſui indole. Itaque vel ignis ceſſaret, vel miſtum neceſſariò periret, nec poſſet forma bilis alterutrum impedire. Etenim hactenus viſum non fuit, quod artifex, qui vitrum, teſtas, lateres, aurichalcum, &c. per ignem parat, queat uſquam aut unquam ignem, terræ, aquæ, & aëri copulare, ut inde ens aliquod miſtum conſtituat, multóque minùs, quod ignem cœlo defluum alliciat, aëri connexerit, aquæ & terræ. Mirum itaque, quod in adynato, tota vis Medica baſin ſtabiliat hactenus. Tantóque mirabilius, quod ad ſurda hujusmodi ſomnia, totus mundus velut ſopore ſtertuerit, cunctosq; credulitate dementarit. Tantóque mirabilius; quod crediderint ignem ſub aliis elementis in miſtionibus ſuppreſſum, adhuc nihilominus perſiſtere incolumem. Ubi tamen ſat norunt, & animadverterunt, omnem mox ignem, quoties à comburendo ceſſat, vel aquæ jungitur, ſtatim perire, & in nihilum redigi. Etenim ſi ſpiritum vitalem, ſive auram ætheream, loco ignis attuliſſent, veniâ dignæ videri poſſent Scholæ: Sed maluerunt in Epimenidis ſomnio dementare, quàm humorem, igni parem, non reperiſſe. Ut juxta concepta mendacia, humorum exſurgeret quaternarius.
Pro aëre enim, privilegiatum finxere hu- 19
morem, qui non eſſet excrementitius, more duorum ſociorum. Ideóque hos

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 221 sur 328

ſubinde nutrientes, plerumque tamen ſuperfluos, ſi non etiam ſcorias appellant.
20 Utiles verò, potiſſimum eo nomine: non quidem quaſi alant partes ſpermaticas, præter thecas cyſtidis fellis, & Splenis. (at miſerrima ſaltem membra, quæ ſolis paſci excrementis cogantur, & cedere renum privilegio) Utilitatem autem bilis notant ridiculam, quod anum ſtimulet, atque urinam. Cùm interim pallidæ urinæ, ſint incontinentiores tinctis. Imò alvus Ictericorum (quam bile privari ajunt propter cinereas ſordes) ſat eſt laxa ordinario. Atqui cum tres humores, qui cruori ineſſe finguntur, non differant à ſeipſis rejectis, niſi ſola ſuperfluitatis infamia: non poſſet non ipſum humidum radicale nutriri per excrementa: ſi utraque bilis, & pituita, eſſent alendo. Ut autem copia bilis (quam ajunt quotidianam) ſupputetur quodammodo. Alterno ſaltem die in Tertiana, per vomitum rejicitur larga quantitas, præter adhuc ejus quotidianam conſumtionem, quam dicunt alendo neceſſariam. Imò clarius elucet copia hujus bilis fictæ, in Ictero, quem definiunt ſola cyſtidis fellis obſtructione. Adeo ut tum lotium ſit nil, niſi merum fel, totúsque habitus, & internæ partes, intimæ, & extimæ, fellea. Quæ cum nil putentur, præter bilem non ampliùs per alvum ejectam. Cernitur hinc, plus triplo ſaltem bilis generari quotidie, quam cruoris ex tribus ſimul aliis connexi. Malè memores, quod ſextuplo plus tincturæ, per urinam ſolam Icteritiam recedat, quam alioqui in ſano, alvus & urina edunt ſimul. Unde ſaltem ſequitur, Icterum non ſolam eſſe fellis obſtructionem, quam putant. Clauſo enim fellis orificio, ſtatim fel totum cruorem (ajunt) quantitate ſuperat. Nec enim porracea aut æruginoſa (qualis è ſtomacho frequens prodit) in Ictero, valde crebra
21 eſt. Pituitam porrò, cum cruore, per venas ferri ajunt, & tandem in cruorem mutari. Adeo, ut tam in venis, quàm in hepate, conſtituant propriam cruoris officinam, atque efficiens promiſcuum. At ſaltem humorum deficit quaternarius, ſi flava bilis non differat ab atra, niſi ſola inſpiſſatione recoctionis, & pituita non differat à cruore, niſi tepore ac fotu. Non enim caro toſta, à cruda ſolet diſtinguí ſpecie: Quare nec pituita à cruore diſſentiret, niſi ſola maturitate, ut poma immatura à maturis. At nunquam potuere pituitam in venis oſtendere, niſi fibras, quæ ſe à venæſectione, in aqua tepida, ſecernunt: Adeóque nec ante mortem cruoris eſſe, aut videri incipiunt. Quamdiu enim ſanguis eſt alendis partibus utilis, ejus pars ſolidior à reliquo corpore ſui erat indiſtincta. Quia erat compoſitum verum & integrale. Id enim in natu- 22
ræ ſyſtemate utrobique obvium. Nam cum natura agat ob fines, Authori ſuo notos: ſemper una pars ſuſcipit promtius Archei impreſſiones, quàm altera. Finis enim cruori fuit, ſolidorum nutritio. Ideóque ſoliditatis gradus paulatim anhelat, & acquirit. Itaque cruor, mox atque in Jecore perficitur, parte ſui maturiore, magisque ſpermatica, albas fibras, atque deſiderati coaguli homogenei initia aſſumit, quas prius in Meſenterii venis non habebat, ut patet in dyſentericis. Eſt nimirum cruoris pars optima, & per- 23
fectiſſima ideo, quam Scholæ pituitam vocant, quamque ſolidiori ac ſpermaticæ conſtitutioni affinem, ſcio. Scholæ inquam, pituitam, cruditatis, ſenii, atque defectuum filiam nominant, etiam in puero, juvene, ac viro. Diſſentio nempe & in hoc, à Scholis: utpote pro pituitæ probatione nil niſi mucum, meras ſordes, & ſcorias, ſpectanda offerunt: qualis ſæpè per vomitum & ſedem ejicitur, deficiente ventris culina. Etenim ſæpè abraſum à poculo truculento, ut & narium mucum, quique pulmonum quocunque vitio exſcreatur,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 222 sur 328

ſcreatur, pituita ſunt mera Scholarum. Quæ ſcilicet, per ultimæ digeſtionis errores, parantur ſordes, à cauſis morbificis. Eſtque tanta Scholarum hebetudo, ut cum ſuo Galeno damnent cibum nervorum, membranarum, tendinum, &c. eo quòd putent pituitæ eſſe matres. Nec attendant, quòd partes ſimilares, ac primæ conſtitutionis, ſint ſpermaticæ naturæ: easque indiſtincta prorſus confuſione, vocant pituitoſas. Neſciæ, aut ſaltem immemores, quod proximè nutriamur iiſdem, quibus conſtamus. Adeóque ſi partes homogeneæ, ſimilares, ac primæ conſtitutionis, damnentur ab humoriſtis, tanquam pituitoſæ. Alterutrum ſanè neceſſe eſt. Vel Scholas neſcire, pituitam ab humore ſecundario atque ſpermatico diſtinguere: vel planè, nullam eſſe in cruore penitùs pituitam. Idque quod in cruore pituitam ratæ ſunt, eſſe initium, ac fundamentum ſecundarii, & proximi alimenti ſolidorum. Nunc de bile flava, quæ in urinis ſupponitur, dicendum cum præteritorum ſæculorum admiratione, & craſſa ignorantia.

Vronomantia Veterum.

CAPUT IV.

1. Urinarum diviſio. 2. Paracelſi non inepta obſervatio. 3. Authoris ſcopus. 4. Etratum hactenus in judicio, de lotii circulo. 5. Unde circulus in urina. 6. Sententia Galeni ludicra. 7. Probatur non ineſſe fel lotio. 8. Scholarum incogitantia. 9. Quid urinæ flavedo indicet. 10. Nil bilis, aut fellu ineſſe lotio. 11. Triplex in hoc error. 12. Petitio principii. 13. Non rapi bilem è lotio, ad cerebrum. 14. Aliquot abſurda comitantia. 15. Ab Anatome. 16. Ab Ictero. 17. Quid fundamentaliter deſignent urinæ aquea, repente poſt tinctas, in febribus. 18. Urinæ prognoſes hactenus fuiſſe mera ſomnia. 19. Deficit canalis. 20. Sub motuum diviſione. 21. Nubecula urinæ, an deſignet pituitam. 22. Cuncta in nobis coquuntur unico fine, nempe ut alant. 23. Cur Spleni duplex fermentum. 24. Quid ſit illud, quod Splen quandoque in ſtomachum eructat. 25. Sublata cauſa, non tolli quemlibet effectum. 26. Quid dicat urina confuſa. 27. Unde cruditas in lotio. 28. Cur ſtranguria vix ſanetur in ſenibus. 29. Unde ſedimen bolare. 30. Errores circa contenta, tam propria, quàm aliena, alibi de Duelech. 31. Nova adhuc methodus judicandi lotium ex pondere.

ENIMVERO Scholæ, pro lotii ariolatione præſupponunt materiam dilutam, ſive aqueam: Ex hujus oppoſito, craſſam, ac dein mediocrem. Itemque confuſas, turbulentas, opacas, prout etiam claras, atque perſpicuas. Confuſarum autem quædam, per calefactionem redeunt in priſtinam diaphaneitatem: aliæ, permanent turbidæ. Quædam denique ſemel clarificatæ, turbantur mox iterum: aliæ verò difficulter. Secundo, conſiderant colores fere omnes, ab aqueo, albo, lacteo, & craſſo: itemque ab aqueo pellucido, in ſubnigrum uſque. Tertio, ſpeculantur contenta propria, & aliena. Aliena nimirum voco, ramenta viſcida, cruenta, arenas, calculos. Eaque vel matulis mox affixa, vel ſidentia libera. Propria verò ſunt, quæ fere ordinariò, ex confuſis præcipitantur, vel perſpicuis innatant, in ſuperficie, paulo ſubter eam, in medio, circa fundum, vel ipſi fundo incumbentia: illaque vel cohærentia, vel divulſa. Quarto, conſiderant ſpumam, & bullas. Quinto tandem, attendunt circulum. At Paracelſus, urinæ corpus inſuper diſtinguit in urinam cruoris, potus, & miſtam. Cruoris, dicit, ſi pridie veſperi, & noctu, micturiens mane, nondum biberit. Urina autem potus ſit, quæ à multo & holigophoro potu eſt collecta. Miſtam quoque vocat, ſobriorum, ſive temperatorum. Porrò quod de urina Alcolita, & tartarea, fingit, tractatu de tartaris manifeſtabitur. Inprimis proteſtor, me non contendere uſpiam, quæ bene ab avis ſcripta ſunt, recenſere, multóque minùs caſtigare, nec præcepta de urinæ judiciis tractare, nec aliorum inventa explicare, nec Apologum agere. Sed tantum detegere cupio Scholarum antiquatos errores, ex fictis humoribus 1 2

moribus oriundos, ne juniores posthac abducantur, juxta somniorum credulitates.
3 Primò ergo, recensebo errores de circulo urinæ; dein, commissos in coloribus; tertio, qui in encoremate contingunt. Ac quarto, tandem illos propalabo, qui in coagulationum, sive contentorum judiciis obvenere. Unde quilibet facile intelliget, judicia, & prognoses urinæ, hactenus stetisse absque judicio, & fundamento. Miras scilicet Gordonii impostura, ignaro popello, sub fal-
4 so haruspicis titulo, venundaras. Inprimis ergo, in circulo urinæ cespitatum est, cum hactenus nescitum sit, quare sæpius circulus sit alterius coloris, quàm corpus lotii residuum. Putatum nimirum, circulum à reliquo urinæ corpore separari, velut pinguius ab aquoso, vel tanquam colostrum à lacte, cui innatat. Interim quanquam agitata urina, extemplo tamen idem circulus, qui erat ante, apparet, nequicquam de circulo ulterius, extra suppositos terminos, indagatum est. Vident quidem, sæpè rubicundiorem circulum, magisque saturatum, quàm color sit in residuo urinæ corpore: imò rubicundiorem, magisque intensam flavedinem, plerumque carere circulo, distincto ab urinæ colore: Ne-
5 quicquam tamen indagârunt, unde circuli & urinæ ista esset varietas. Attamen nec proinde circulus est color, falso quidam apparens, falsáque sui specie oculos illudens. Neque enim alioqui posset subflava urina rubicundiorem, magisque intensum colorem edere, per nudam sui reflexionem: sed potiùs subflavo pallidiorem pingeret, si circuli colos tantum esset apparens à reflexione. Itaque ratio alterati coloris, in circulo lotii, pendet revera ex ipsomet corpore lotii. Adeóque circulus solus totam consistentiam, colorem, & lotii transparentiam indicat, quia continet. Quod lignum nephriticum docet insigni exemplo. Hoc lignum enim, aqua pluvia maceratum, si dein ejus infusionem lateraliter inspexeris, rubeum totum in sui corpore est: sed habet circulum lazureum, utcumque decoctum, vel infusum istud maceratum, pro lubitu commoveris turbidè. Apparet nempe sic rubeus color cruoris, lazureus trans venam inspectus. Ita quoque cœruleus color, in circulo decocti Nephritici, lazureus est quidem: sed multiplicatus nigricat magis, & ex obscuro rubescit, quia tam cœruleus, quàm flavus, magis ad album tendunt, quàm rubeus, trans vitrum vel venam, è diametro visus. Eodem modo, in corpore lotii, rubeus color, simpliciter talis, qualis in circulo apparet: qui refractus, ex transverso urinæ, non ita in circulo citrinus est. Circulus itaque est coloris verus index, in transparentibus: In opacis autem, vel turbidis, circulus non apparet. Quantum verò ad lotii colorem attinet, Scholæ ajunt urinam aqueam, tenuem, pallidam, esse signum deficientis digestionis, prout flavedine manifesta tinctam, bonæ digestionis indicem. Galeni est. A media nocte reddo lotium, 6
quod dum cerno nondum debita flavedine tinctum, ad somnum redeo. Ac post duas tresve horas abinde experrectus, iterum mejo, & urinam debito saturatam colore reperio. Unde conjicio, absolutam digestionem, & flavam bilem felleam, lotio jam affusam. Hæc, Scholarum moderna etiam doctrina est. Ego tamen adhuc dubito, an lotii flavedo uni semper tribuatur causæ: cum inconstanter, nunc digestioni peractæ, nunc verò mistæ tribuant flavæ bili. At ne 7
errent, utrumque junxere. Ego itaque cum neminem reperirem, qui se in hoc distinxerit, utrumque explicare cogor. Etenim urina febricitantis flavior, quàm bene valentis: hujus tamen digestio, longè est vegetior. Quod extra controversiam est. Ergo sola urinæ flavedo, absque encoremate laudabili, fallax digestionis bonæ signum esto. Deinde, si unica saltem fellis gutta in duabus libris lotii fuerit, tota amaricat:

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 224 sur 328

cat : atqui urina etiam citrinans , & crocea , nunquam eſt amara : ergo non recipit fel ſibi admiſtum , nec ejus tinctura eſt ex felle. Equidem ſi Scholæ, per ſapores , de rebus judicant ; cur tam parùm ſolicitæ, quod nunquam id de urinis tentarint ? An enim ſola ſufficit flavedo,ut fel in urina judicetur ? Vel an Medico decentius eſt,falſa docere,& aſſerere mendacia , in perniciem ægri , quàm propriam urinam ſemel deguſtaſſe ? cum nec quidem ſaturatiſſima urina Icteri , quicquam amaroris præferat. Faſtus ergo deregit juſtum Scholarum errorem. Saltem ex verbis harum indubium eſt , quin lotio tinctura ſub finem digeſtionis addatur. Quod ſi ita ſit , cur exin ſaltem non agnoverunt ; flavedinem lotii non à bile,aut felle : ſed aliunde,advenire ? Quia ſi bilis in ſanguificando fieret , unà cum cruore,& urina, & ab initio ſimul urinæ connata, & inſperſa , urinam tingeret : nec bilis eſſet ultimum conſtitutum in Jecore, ſi eſſet pars cruoris conſtitutiva,ejusque ſuperfluum confeſtim emungeretur cum urina , nec ſeparatum ſibi ad tempus faceret hoſpitium. Aut, ſi id ratum ſit,deberet ſaltem iſtud hoſpitium nominari , & per anatomen occurrere , ac inveniri. Sed cum flavedo, in lotio Galeni , ſit poſterior lotii corpore , denotatur locus ultimi Ilei, ubi cum jam cremor incipit ſtercoreſcere, aliquid ſtercoris liquidi inde trahitur , per venas Meſenterii , in fine Ilei , quod lotio inſpergitur ad ſuos fines (prout ante de febribus,& alibi de Lithiaſi) urile. Quod autem flavedo lotii ſit ſtercoris illius liquidi, & nullatenus fellis ; nedum guſtus lotii:ſed & diſtillatio , manifeſtè comprobant. Siquidem fœtor illius emergit diſtillando. Quorſum autem ſtercus liquidum conveniat lotio , locis citatis docetur. Sufficit modo,quod vel tenuiter diſrupto felle,avis, aut piſcis , utcunque optimè eluatur : attamen amaror remaneat. Itaque ſi tantillum fellis ineſſet urinæ , vel latici,qui cruori innatat extravenato , inexcuſabilis eſſent amaroris. Sed conſequens eſt falſum : ergo 11
& Antecedens. Itaque tripliciter in hoc errarunt Scholæ. Primo , dum flavum & liquidum ſtercus , lotio miſtum ignorantes,bilem putant. 2. Quia ex flavedine ſola, & ſubſcribendi aſſuetudine , bilem conjecere. Quaſi nil croceum, quod non etiam in nobis eſſe debeat felleum. Probant ni- 12
mirum idem per ſeipſum. Bilem nempe in natura , eo quod ſit manifeſta in lotio. Et iterum , Quod flavet in lotio , id debere eſſe bilem. Eo quod nil ſecus , quam flava bilis , flavi eſſet coloris penes nos. Tertio tandem. Nam errante judicio , de colore ordinario , adeóque de ipſo urinæ contento , neceſſe eſt , ruant prognoſes de urina, quotquot coloribus & contentis inniſæ ſunt hactenus. At ſaltem,cum jam conſtet, urinæ flavedinem non eſſe bilem , ſed excrementum ſtercoreum : non mirum , & in ſtomacho aliud flavum , quod etiam ſit amarum excrementum , alio longè , & proprio ſibi errore fermenti gigni , quod proinde non debeat eſſe de familia fellis. Por- 13
rò , cum in febribus flavæ urinæ repente palleſcant , deſigneturque delirium futurum : idque à Scholis ſit interpretatum fieri , quatenus bilis rapitur in cerebrum. Elenchus eſt non cauſæ in cauſam. Sufficit namque demonſtratum jam , iſtud delirium non naſci ex bile, rapta in cerebrum : ſed quia ſtercus liquidum , quod cum urina ire erat ſolitum , jam detinetur in Hypochondrio ; nec lotio,pro ſolito,admiſcetur. Ideo delirium ex illa ſede , unde amentiæ omnes originem deſumunt : ut ſuo tractatu doceo. Etenim & hoc ſolo titulo, quædam dementiæ nuncupantur ideo Hypochondriacæ. Alioquin enim, quis eſſet ille 14
raptor bilis , qui hanc in cerebrum meram, & à cruore venarum , per quas deferretur, vel à lotio ſeparatam duceret ? Quorſum enim raperet illam , cum nil abſque objecto, ſaltem apparenter bono, fiat ? quomo-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 225 sur 328

do per cruorem, citra contagium, ad cerebrum deferret? Quomodo rite à cruore separaretur: siquidem cruori extravenato, non supernatat putata bilis, nisi mortuo, & coagulato prius cruore? qui tamen nunquam in venis, (ne quidem cadaveris) coagulationem cogitat? In quem denique cerebri sinum tandem, ista bilis urinacea effunderetur, in quo festinam mortem non efficeret? Quis denique ille Separator fuerit, qui bilem, ad urinam tendere solitam, è folliculo fellis nunc ad caput detorqueret? Et qua via id fieret? An ipsamet materia morbosa sponte adscendet ad cerebrum, eritque motrix suiipsius? Tunc saltem præter immensas absurditates, necesse foret, febrim ejusmodi omnem consistere non extra fellis folliculum, quod nemo adhuc hactenus est suspicatus. At cujus finis ergo, febris (quam putant merum accidens) bilem ad caput citaret? An optimum fuerit in natura judicatum, materiam morbi, dudum in præcordiis latitantem, nunc tandem in caput relegasse? Quidve, si vaga in venis fluctitet, à cruore separata, sursumque sponte scanderit, cur potiùs non proscribitur foras, via solita? An jam natura humana, contra universalem nisum rerum, sui internecionem procurabit? An ejusmodi demum furor aptus erit sequestrandæ bili, quæ non nisi sedato vigore esset separabilis? An forte fel, peregrinationis avidum, ultrò ac sponte sese separet, & ad caput conscendet? Quo tandem utre, latitat fel in capite, ut amentiam febrilem concitet? An in sinubus cerebri? an in arteriali mentito plexu Galeni? At utrobique statim esset lethalis; felque deliris naribus stillaret. Denique si post flavas urinæ aquosæ, in febribus, deliria ruta, cum risu edant. At certè juxta Hippocratem, tum hujusmodi deliria non ex felle erunt. Adeóque nec urina, colore flavo jam spoliata, habebit, cur bile privetur, nec quo raptam bilem deponat. Siquidem deliria cum risu, bilem omnem excludunt. In Ictero, ipsum tandem cerebrum flavet. Quid si ex bile est Icterus, cur est sine delirio? sine viscerum cunctorum erysipelate? Sin verò non fel ipsum: sed ejus (inconsideratum subterfugium) vapor in cerebrum, deliria hæc febrium concitet: cur igitur Scholæ volunt fel, in urina materialiter, & juxta tincturam, deficere? Ergo aquosa urina post flavas, in febribus denotat tincturam urinæ, sive stercus liquidum, (liquor est ciborum in Intestinis, immediatè, antequam stercorescant) detineri in præcordiis meracum. Vena namque, fortiter in hypochondrio pulsans, denotat amentiam futuram juxta Hippocratem. Quatenus stercus liquidum, non rite purgatum, tumultuatur in hypochondriis. Mera ergo sunt somnia, quæ de urinæ colore hactenus, tanquam è tripode prophetantur Scholæ. Effectu quidem, & observantia didicere, quæ se solent mutuo consequi. Delirium nempe in febri, à lotio claro, post flavum. Rectè quidem, si in nuda hæsissent observantia: sed cum ad causas deventum, illasque juxta ritum theorematum, fictorumque principiorum jussum, disposuerunt, temere sibi invicem hactenus subscripserunt omnes. Nulla est namque in natura bilis, nullum unquam fel in urina: multoque minus, quod inde separetur, atque feratur ad caput. Nulla bilis in toto corpore, quia nulla fuit unquam in natura. Nec fel bilis est: sed ipse liquor fellis, viscus est vitale, magni momenti, cui cum rene & cerebro nil commune intercedit. Nec est via ulla, nec apta societas fellis cum lotio. Nec ad fel attinet, sive urina sit aquosa, sive flava & spissa. Cystis fellis venam non habet ad caput. Sin velint per cavam venam fel ferri, quomodo fel non permisceret se cruori? cruor febrientium totus non esset amarus? quo canali ergo, ad caput festinabit? Quis ductor, fel ad caput ducet? quis separabit à cruore, ut in itinere non detineatur? Quorsum

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 226 sur 328

ſum natura moliretur ejusmodi impertinentias? quomodo cruor manebit ab exo-
20 tico felle citra contagium? Aſcenſus iſte, aut erit motus ſpontaneus, aut miſſio, aut tractus. Somnians ſic olim anus, dixit ante, & Scholæ eam ſunt ſecutæ. Nam ſi bilis fellea ſcandat proprio motu, Jam erit cuivis homini delirium continuum. Sed quorſum vena cava, fel ad cerebrum miſerit? An ſic febrim curaverit? An ardorem minuet? At certè, concluſa manet materia febrilis, ſive ex lotio bilis, ſive è folliculo fel rapiatur in cerebrum, ſive non. Quorſum etiam cerebrum bilem ad ſe alliceret, ſucco vivido, & longè meliori, ac propinquiore madens? Idque etiam cum deſtinatione hepatis pugnat. Nihil namque mittitur, trahiturve, ſaltem citra electionem, finem atque deſtinationem Archei. An ergo bilis, à reliquorum trium conjugio, fertur in cerebrum, vel ab hoc trahitur? Sanè, cerebrum ſic jam ante, & non poſt bilis adventum dementabat, nec opus habebat bile, ad delirandum. Demum cur urina aquoſa potiùs delirium arguit, in febri continua, quam in interpolata? quam in potatore? quam in lithiaſi? quam in vitiata ſtomachi coctione? niſi quia mors eſt in hypochon-
21 drio, ubi febris etiam tum? Vanum eſt ergo, Scholarum de flava bile in urina, & ad cerebrum, itineris commentum. Cæterum, cum jam nubecula in urinis apparet, confeſtim Medicus conclamat, & quaſi ipſe viciſſet, inquit, Scholarum ſuffragio, & obſervantia, quod humor morbificus ſit concoctus; quodque tum tuto ſit purgandum deinceps. Dicam primùm, quid iſta ſit nubecula. Exin demum judicabit quilibet, in præfatis, nil præter mera ludibria contineri. Eſt nimirum iſta nubecula, ſignum digeſtionis ſtomachi: non autem materiæ mor-
22 bificæ. Digeſtionis autem ſignum eſto; quod fermenta ſtomachi, fellis, & hepatis redierint, quæ antea erant præpedita, concluſa, &c. Unde vires recuperatum iri, eſt in ſpe. Alioqui materia, quam dicunt morbificam, non intentatur coqui unquam. Quia natura non intendit coquere, nec coquit quicquam, niſi univoco fine & modo, ut ſcilicet in ſuum alimentum redigat, & non alio fine: ſed fermenta (quorum intereſt, res transmutare duntaxat) jam reſtituta, digeſtionis hoſpitiis, ſubigent materiam morbi, ſubter ferulam, illamque ad placitum exterminabunt. Etenim docui de digeſtionibus, aciditatem in ſtomacho non eſſe ex ponticitate aſſumtorum: ſed ex ipſo, ſpecifico ſtomachi fermento acido. Atqui, prout acido eſt proprium, coagulare lactea: idcirco de cremore ſtomachi, non poteſt tam exactè, quidquid in ſe eſt lacteum, ſeparari in Jecore, quin ejus tantillum non rapiatur cum lotio, ibique nubeculam faciat. Ergo nubecula, ſignum eſt fermenti reducis in ſtomachum. Nec enim iſtud eneorema eſt de natura, aut materia febrili; neque eandem accuſat, vel excuſat. Nec demum iſta nubecula ſignum eſt fermenti proprii fellis (hoc nempe non eſt acidum: ſed falſum, ac de guſtu ſpiritus vitalis, prout alibi de vita longa) ſed lienaris fermenti: quod nimirum Lien ſpirat in ſtomachum, cujus tutelam ſuſcepit. Ideo namque in quartana ſæpè iſta nubecula apparet, iterumque ſæpè diſparet. Dum appetitus, ac digeſtio, reſtituuntur, iterumque ſecedunt, perſtite interim ſemper eadem quartana. Alioqui ſi iſta nubecula ſignificaret materiam morbi, velut objectum, aut efficientem: certè, conſtans perſeveraret ſemel nata; cum materia ſemel cocta, regulariter iterum non reincrudetur. Ergo pro ſuo œ- 23
conomia, propriaque viſceris digeſtione, Splen, vitale fermentum, ex inſito ſibi, genialique ſpiritu, obtinuit. Ideò namque de proprietate, odore, guſtuque ſpiritus vitalis eſt. Qui cum ſit ſalinus & balſamicus (prout de vita longa) debent etiam quartanæ materiam ſubigere & vincere. Sed viſceri huic data eſt cura ſtomachi, digeſtio-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 227 sur 328

nique ejus hactenus præsidet : ideóque ad hoc, jure obtinuit aliud fermentum acidum, quod nisi in stomachum debita inspiretur dosi, oriuntur inappetentiæ, cruditates, imò
24 & ipse boulimus. Itaque si hoc tutelæ stomachicæ decus fermentum, in Splene exorbitet : fiunt cruentæ, & atræ exscreationes in stomachum, quas Scholæ censuerunt atram bilem. Cum alioqui non sit nisi expurgatio, ac renovatio cruoris alimentarii, ab ipso Splene. Ergo acidum stomachi, etsi sit causa nubeculæ, totusque cremor acidus : in salsum ordinario, subter fellis dominium convertatur (ut de digestionibus alibi) perstat tamen nubecula, ab aci-
25 do genita. Cujus ergo notandum, Quod ablata causa, tollatur effectus de futuro ; non autem de præterito. Quia effectus de præterito, est productum, jam per se substans : sæpè quoque, non ampliùs comitantia priorum causarum opus habens. Id quod nunquam hactenus in Scholis fuit
26 consideratum, ut neque distinctum. Sæpè ergo urina confusa mejitur à calculosis, itemque in cordis palpitatione, & alibi. Alia verò, etsi clara, mox sponte tamen, turbatur in aëre. Ac quidem omnis turbida urina, latens acidum continet, ejusque minus, si semel ad ignem claruerit, nec turbetur deinceps. Saltem fermenti fellei defectum indicat. Quippe designatur, quod tantillus tepor acidum relictum coxerit, & vicerit. Sic nempe poma, nondum matura,
27 sole dulcescunt. Quoties etiam fermentum folliculi, sive visceris fellis, pessundat stomachi fermentum, atque pylorum vitiat, toties digestionis cruditas, adeóque & lotium, absque nubecula est. In stomacho etiam est subinde amaror, ab errante digestione, ejusmodi recrementum partu-
28 riente. Sin autem illius visceris fermentum subplantatur, est urinæ sedimen crassum, & album, nec unquam absque stranguria : quæ ideo in senibus difficilis curatu. Aciditas autem ista lotii, in stranguriis, quanquam non sit gustui manifesta ; quantulacumque tamen, sufficit ad præfatos effectus doloris. Quod patet in urina novellæ cerevisiæ, ponticitatem suæ cerevisiæ imperceptibiliter adhuc perticipante. Dum autem hepatis fermentum nimium superat stomachi, & fellis activitates : sedimen bolare, in urina turbida, & fulva. Quasi o- 29
ptaret sanguificari, quod isti destinationi est ineptum. Rubeum autem sedimen in urina flava, quodque per ignis calorem facile liquescit, denotat fermentum hepatis peregrino impedimento exasperari. Quæ 30
fermentorum historia, tractatu de digestionibus conscribitur. Sunt & postremo errores, & pigritiæ multiplices, circa ortum contentorum ; quos tractatu de Lithiasi ex professo expendi. Tuta est interim methodus, examinandi urinas per pondus. Uncia nimirum, pendeat 600 grana. Vas au- 31
tem vitreum habui, anguSti colli, pendens grana 1354. Repletum autem aqua pluvia, pendente insuper grana 4670. Inventa est urina senis, pendere eodem vase, 4720 grana. Sive superare pondus aquæ pluviæ, 50 granis. Urina autem mulieris sanæ, ætatis annorum 55, pependit 4745 grana. Urina juvenis sani, annorum 19, pependit grana 4766. Alterius autem juvenis paris, abstemii à potu, pependit 4800 grana. Juvenis 36 annorum, tertianam tolerantis cum tussi, pependit 4763 grana. Præfatus autem juvenis 19 annorum, cum tertiana duplici, nocte præcedente, parum biberat : pependit autem urina ejus, 4848 grana. Quod fuit 82 granis amplius, quàm dum sanus esset. Virgo, cordis palpitationem passa, minxit instar aquæ pluviæ, quæque ideo æquiponderabat aquæ pluviæ. Urina tepens, semper seipsa frigida, paucis granis levior, ut & extensior. Sitque idcirco vas colli brevis, & acuminati, ut fere in puncto urinam dimetiatur. Plura alius addet, & meditabitur. Estque longè facilior methodus, quàm quæ ponde-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 228 sur 328

ponderando integrum hominem, in Aphorismos est redacta. Ego semper circa morbi essentias, remedia, & applicationes, sive in sanationem, anhelavi: quique auram vulgarem odi; odi etiam prognosin, quæ prædictionem & præscientiam divinationibus esset familiaris. Mage gavisus ægrum sanare, quàm multa amphibologicè prædixisse.

Icterum, non à bile flava.

CAPUT V.

1. Suppositio Scholarum hoc casu. 2. Responsio apposita. 3. Subterfugium ordinarium atque ridiculum. 4. Aliud subterfugium. 5. Per Anatomen docetur Icteri causa. 6. Implicant sibi Schola. 7. Ab impertinenti. 8. Duplex in Ictero vitium. 9. Oblivio Scholarum. 10. Absurda, ad causas Icteri humoristarum. 11. Quatuor Absurda. 12. Quod oris amaror non arguat bilem. 13. Icterum, non ab obstructo felle. 14. In Ictero semper aliquod virus. 15. Colores, si inordinati, in excremento, non fieri à causis ordinatis in natura. 16. Probatur, à remediis propriis. 17. A Iuvantibus & nocentibus, non desumi indicationes curativas. 18. Causa adæquata Icteri. 19. Icterum non nasci, nisi à causis univocis. 20. Non sanari Icterum per flava remedia, ut talia. 21. Historia in stranguria senili. 22. Bos illudit causas Icteri, traditas ab Humoristis, & usum radicum graminis. 23. Bilem non mitti ad tingenda alvi recrementa. 24. Pallens scoria intestini non tam accusat fellis absentiam: quàm tranimutandi errorem. 25. Contra possibilitatem obstructi fellis, in Ictero: Propter ignoratam morbi quidditatem. 26. Aliud argumentum. 27. Tertium. 28. Ab impertinenti. 29. Ab impossibilitate tinctura. 30. Ab amarore. 31. A disproportione tingentis, & tincti. 32. Generatio anonymi veneni in Ictero. 33. Absurda aliquot proponuntur, Humoristis consideranda serio. 34. Conclusio è præmissis. 35. Nidus Icteri. 36. Error Medentium, circa bilis transitum in pisces.

1 ANTESIGNANUM argumentum, quo Humoristæ credunt, se ex plena necessitate confirmasse bilis flavæ exsistentiam & generationem, quodque anchoræ vicem suppler; est Icterus. Cujus favore, contendunt cystim fellis, in sui exitu versus jejunum Intestinum, obstipatam. Bilem ideo quotidie generatam, moxque à sui nativitate regurgitari, atque dispergi in totum corpus. Quapropter uti ordinariam: sic & necessariam bilis, sive fellis generationem, quotidianam proscriptionem, & separationem supponunt. Meatum autem fellis inferum, constipatum probant. Quia alvi excrementa sunt felle destituta, ideo & cinerei coloris, nec flava. Quapropter lotium vicesies plus justo tinctum occurrit: atque indies meracius. Ergo tam vesicæ, quàm alvi excrementa, suam desumunt tincturam à felle. Primo. Nondum probarunt superum aliquem introitum fellis, ad folliculum: ut neque is hactenus per exquisitam anatomen est repertus. Ergo, vel per inferiorem, fel excrementosum quotidie intraret, vel insensibiliter. Non hoc modo, ubi tanta esset quotidiani fellis abundantia. Nec etiam priore modo, Cum isthac frustra intraret, qua statim egredi deberet. Itemque si isthac ingrederetur, deberet per intestinum sursum intrare, nec sic unquam deficeret tinctura stercorum, fellea, etsi aditus inferior esset occlusus. In limine itaque hærent Humoristæ, in probanda quæstione, an sit. Ac deinde deficiunt in ductu, & separatione fellis è Jecore. Tertio. Saltem ex disproportione, facile colligere possent, se deceptos. Nam si Ictericus biberit libras octo uno die, tantundem flavissimi lotii propemodum est redditurus, cujus saltem libræ quatuor essent meri fellis, & quò infirmiores ægri fuerint, mortique viciniores: eò urinæ, in flavedine, erunt quoque intensiores; nequicquam tamen amaræ. Dimetiendum ergo erat, quantum flavi quotidie per lotium, & per cutim expellatur Ictericis: an videlicet tantundem fellis quotidie per alvum pellatur sanis, præcipuè quibus rarus est secessus. Quod si non: ergo non est fel, non bilis, aut de naturalibus humoribus, qui fit in Ictero: sed planè virus excrementosum. Et per consequens, Icterus non 2

probat se è felle oriri. Tandem, Humoristarum argumento, per suppositionem concesso, Saltem eo ipso fatentur, nullam in natura bilem, ne quidem quæ unà cum cruore in virus fluctuare creditur, ex naturæ scopo, sive ob nutritionem, fieri: sed semper utcumque sumatur, esse excrementitiam, & productum aliquod, quod tam sui quantitate, quàm qualitate, sit præter naturam, & sanguificandi scopum. Per consequens quoque, bilem nec esse de cruoris compositione, ut neque de naturæ intentione, quam habet in generando cruorem. Id est, Bilem non esse humorem nostri constitutivum, vel partem cruoris integra-
3 lem. Quod si autem responderint: Bilem in Ictero quidem esse humorem morbosum, ideóque & excrementosum: non autem proinde & ordinariam bilem. Atqui, ut illis fiderem, priùs probare debuissent utriusq; bilis radicalem differentiam. Cum alioqui sola fellis obstructio sit causa icteri in Scholis. Quæ speciem bilis mutare nequit: cum ipsa obstructio meatum; non autem bilem, aut fel respiciat. Denique, si Icteri causa sit excrementum morbosum, atque aliud longè à bile, cruoris constitutiva. Nec ordinaria, ac naturalis alioqui bilis: ergo ad minimum, est impertinens argumentum Scholarum: per fictum atque excrementosum, velle naturalis humoris necessitatem intrudere, atque necessariam confirmare. Quemadmodum glarealis aqua etiam non probat nutritionem ossis, aut ossificationem in poro, fracturis increscente. Uti nec pus probat carnis gene-
4 rationem. Quid si dicant, fel non qualitate: at sola quantitate molestum, in Ictero, quæso respiciant: Quoniam vel prima die, imò & ante manifestum Icterum, malè se habent Icterici. Denique non sola molestat tum quantitas, ac impedit: sed & longè arctiùs nocet ipsa qualitas. Sunt nempe Icterici angustiosi, & suspiriosi; à prima die, in stomachi orificio queruntur anxietatis, dejectæ quam primum appetentiæ, anxii, velut perpetua febricula conquassati, & verè morbidi, cum pulsu duro, inæquali. Quibus qualitas potius nocua, quàm quantitas designatur. Equidem duo cadavera icterica dissecta, memini me præsente. Neutrius tamen orificium felleum erat obstipatum (curiosè namque totum perlustrabam) Sed venæ Mesenterii (infra Jecur nempe, ac procul remotæ à felle) cruore flavo, ac stercoreo, scatebant. Fel nem- 5
pe adesse putabatur, antequam à Jecore fieri potuerat. Atque excrementa alvi, inde abundanter tingi potuissent, nisi ordine inverso, stercus liquidum atque flavum, quod infernè descendere debuisset, in Mesenterio detentum esset: atque aliud virus, à causis peregrinis, supernè natum fuisset. Est namque istud stercus liquidum, secundæ digestionis proles, rapiturque frequenter sursum: & quanquam Ictericis subinde sit oris amaror; non tamen illorum urina amaricat. Sed jam, de bilis mentito vomitu, sat explicatum, esse peregrinum efficiens, quod virus peregrinum, cum multa anxietate in stomacho primordialiter, & non è Jecore, repetitum fel generat. Nec est inquam stercori flavo, & liquido, amaror ullus. Cum nec lotium, inde flavum, amarorem agnoscat. Tristitia non raro ortum dedit Ictero. Tristitiam ve- 6
rò, Spleni nuncupant Humoristæ non ergo tristitia, erit causa antecedens, immediata, atque continens oppilationis fellis. Stercus quoque liquidum nedum digestivæ errore multiplicat Icterum: sed & vitio dispensativæ, ordine retrogrado, rapitur in venas: quodque infernè purgari debebat, sursum vocatur mittiturve. Ex altera insuper parte, ipsum Icteri efficiens, virus parit, domestico vitio, non secus atque obsoleta stomachi digestione, demonstravi virus nasci, quod per vomitum expellitur. Etenim frequenter in Ictero, ani 7
fordes pallent, ac penè albicant, cras deinde

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 230 sur 328

de rursus flavent, iterumque mox inde pallent cinereè, ut pridem. Quod fellis obstructionibus sic alternatim minimè contingit: nam semel solutis, & apertis, non est recluſio, aut clausura tam facilis,
8 vel imminens atque interpolata. Duo itaque in Ictero simul concurrunt. Unum est, alienatio secundæ digestionis, quo chylus pervertitur, tam qui regulariter bonus esset, & in cruorem mutandus, quàm qui aliàs naturaliter, in stercus liquidum, intra Intestina facessit. Alterum autem est alienatio distributivæ ac digestivæ stomachi. Sæpè nempe à crapula est copiosus vomitus flavus, prout & dejectio talis à poculo solutivo. Jam namq; superiori capite ostensum est, in stomacho, errante digestione, tale amarum gigni, itémq; & in Intestino puerorum, vitulorum, &c. Nam stomachi & intestini propria est flavedo, quæ subinde etiam à digestiva errante, amaricat. Ubi autem cum errore digestivæ adest vitium distributivæ, Icterus jam confluit: eo quod præter naturam, quod nascitur præter naturam, in venas & corpus dispergitur: quod alias nec nasci, nec isthac deferri debebat, sed
9 per sua emunctoria urgeri. Quæ distributiva à Scholis hactenus est neglecta. Cujus tamen errore, varii fiunt morbi: nimirum fluxus symptomatici, apostemata, aduræ partium, œdemata, &c. Præsertim in terminis Icterus. Stercus enim liquidum, quod naturaliter post separationem purioris chyli, alioqui circa finem Ilei generatur, postremo, & ante merum stercus in Colo intestino. Jam præcociter, à Jejuno Intestino incipit, ac præter naturam vertitur in flavum istud excrementum (non tamen amarum, quale in stomacho nascitur) unde illi fas, scandendi in venas Mesenterii, nascitur. Sunt ideo excrementa Alvi, coloris cinerei, orbata stercore liquido sibi naturali, & tingente flavedine. 1. Scholæ etenim intelligunt fel, & bilem, esse syno-
10 nyma. 2. Cystidem fellis, in Ictero clausam, qua ad duodenum Intestinum tendit. 3. Idcirco alvi sordes, debita fellis portione privatas, pallescere. 4. Fel ergo, quod per anum secedere debebat, urinæ supraproportionaliter & immoderatè commisceri, solius itineris errore. Quæ credulitatis stupiditates, Medendi fundamenta transverti fecere, magnamque mortalibus cladem attulere, non minus quàm inconsideratas manifestarunt temeritates. Nam in- 11
primis constat (quod alibi probavi de digestionibus) quod stercus humanum, etsi flaveat parum, aut multum, non sit amarum tamen proinde, ut neque urina ictericia. Canes enim edunt flavum stercus infantium, quasi adhuc lactis saporem illis referat. Sin tamen guttulas alicujus fellis huic flavo stercori commiscеatur, à cane nequicquam lambitur. Ergo Scholæ fatentur bilem, ordinarium, atque necessarium, cruoris excrementum naturale. Cujus attramen generatio, non intenditur à natura, sed præter vitalis naturæ instinctus, ac per accidens, morbosa est. Quid si os Icteri- 12
co amaricet, an proinde bilem arguit? In Ictero urina flavissima, non amaricat: ergo felle & bile orbata est. Os in timore mox amaricat, cum salsedine. Timor autem nil quicquam imperii super fel obtinuit, ut concepto pavore, effundatur in os. Etenim si in Ictero, cystis fellis sit infernè sic clausa, ut nil bilis in duodenum fluat: ergo nec os in Ictero amarum est à felle, ab duodeno sive jejuno intestino, sursum tracto: cum non sit alia alioqui via, qua fel in os ascendere posset. Sæpe etiam in Ictero, post ci- 13
neritia alvi excrementa, redeunt flava: cur ergo Icterus non desinit, si ejus causa jam desistat? Quid si in Ictero, assumto rhabarbaro, vel cholagogo alio, quicquid dejicitur, flavæ bilis testimonia dederit: cur ergo sumto cholagogo, non terminatur Icterus; si bilis per intestina, ad Medentis nutum, delabatur? Quid si exoticum fermentum, aut virus, non rarò totum cruorem,

rem, & carnes ipſas, per diarrhœam, in fœtidum atque flavum liquamen transmutet, & dejiciat, quodque Scholæ bilem
14 abſque controverſia dicunt; Si inquam etiam à ſerpentis cujusdam morſu repente quis Ictero ſuccumbat, an proin confeſtim fellis folliculus claudetur? Quis potiùs exin non cenſuerit, In omni Ictero aliquod conſimile virus patrans latere: quod digeſtivam & diſtributivam alienet? Adeóque bilem naturaliter non ab igne, ut neque à recta digeſtione, multóque minus à nativi caloris fœcunditate: ſed vituperoſo
15 planè titulo, in natura fieri. Ideóque excrementa palleſcere, flavere, rubere, & nigricare, non aliunde, quàm ex vitio, tam digeſtivæ, quàm diſtributivæ? Infantum nempe ſtercus, flavius eſt adultorum; non tamen cenſentur in Scholis propterea bilioſiores. Eſt itaque flavedo excrementi, ex propriæ putrefactionis vitio oboriens.
16 Quid ſi ergo Icterus non ſit ex oppilatione fellis: nonne conſequenter, fellis deoppilativa erunt fruſtranea? Sic nempe, ut ſerpentes aliquot ex proprietate faciunt Icterum: ita & inſecta aliquot Icterum ſanant viciſſim, ut & quædam ſimplicia, foris alligata dumtaxat. Quatenus nempe virus tollunt, quod præfatas facultates alienat: non autem, quod ejusmodi vermes, aut ſimplicia, ſtatim cyſtim fellis ob-
17 ſtruant, aut deoppilent. Meminerint ergo, à juvantibus ac nocentibus, non aptè ſumi indicationes curativas: ſed aptiùs, diagno-
18 ſticas. Quodque alibi ex profeſſo plenius patefeci. Itaque efficiens Icteri, eſt fermentum præter naturam virulentum: quod pyiorum ſic malè affectat, ut digeſtiva, ſimulque diſtributiva, alienentur. Sedetque virus iſtud vel in duodeno, vel longiùs ab Ileo communicatur. Sic ſubinde à ſerpente demorſus, confeſtim Ictero affligitur. Non autem quod ictus ille in pelle, ſtatim occluſerit meatum fellis in Jejunum inte-
19 ſtinum. Proinde Icterus, per appoſitos flores chryſanthemi, dentis leonis, aliorumque multorum ſimilium, non rarò quoque per antidota quædam, pyloro congrua, ſanatur. Quales ſunt millepedæ, lumbrici terræ, flavi vermes inter aſſeres, & quæ valenter abſtergunt primam corporis regionem. Nec etenim rhabarbarum, crocus, curcu- 20
ma, lapathum acutum, &c. curant icterum quatenus flava: ſed illorum flavedo potius indicat deſtinationem ſibi eſſe, ad deterſionem veneni. Signaturæ enim produnt craſim internam rei: non autem ipſa craſis rem detegit. Octogenarius quidam, & ſo- 21
cer Medici Bruxellenſis, per biennium continua ſtillabat ſtranguriâ. Cenſus ideo, habere calculum in veſica. Diſſecto tandem ejus cadavere, fuit repertum à calculo immune. Mox Medicus iſte, ſe calculum ſoceri confregiſſe, oblatis ſaxifragis, jactitabat. At non à ſtranguria ſtillante. Fuit autem ejus fel, grumis aliquot refertum, abſque ictero: defectus autem Splènis ſtranguriam ſenum cauſat. Ut alibi probavi de 22
digeſtionibus. Judæi enim conqueruntur plurimum de atra bile, atque mœrore. Utuntur autem lapide, qui quandóque in fele bovis reperitur: ſubflavus eſt, & natat in aqua ſubinde, quanquam ſubinde durior & ater. At bos, non Ictero; ſed malleo perit, nec malè valet à flava bile, licet cyſtis fellis, calculo ſatis amplo ſit occluſa. Denique bos continuo paſtus gramine, felle oppilatur. Ergo tantus radicum graminis uſus, in apozematibus ſingulis, totus eſt ridiculus. 1. Antequam ergo concedam, 23
fel ad tingenda alvi excrementa quotidie demitti, prius conſtare debet, quod eſſet bilis in rerum natura. 2. Dein, quod humanæ ſordes inſigni amaritudine ſint præditæ. Quod tamen alibi de digeſtionibus falſum probatur. 3. Conſtare deberet, quod idem pigmentum, tingens urinam, & alvi ſordes, non generetur naturaliter in ipſo membranarum ductu, qui Inteſtinum dicitur: prout ſupra de vitulo conſtare feci.

4. Si

4. Si ergo lotium, & ſtercora, ordinariò atque naturaliter flaveant, non tamen ſint amara: ergo non à felle, aut bile. Ergo nec mirum, ſi errante ejusmodi efficiente naturæ, copioſior fiat ejusmodi tinctura, adeóque intenſiore Ictero, intenſius quoque flaveſcere quotidie lotium, in Icteritio. Nec mirum quoque, ſi ab errante cauſa efficiente, & diſtribuente, per totum corpus, ejusmodi excrementa flava deferantur, Icterum, atque tandem & mortem ſubnaſci. Etenim ſi in crapuloſo ſtomacho flavedo amara fiat, ab errante digeſtione: idque tam extra, quam intra Icterum, tam in ſano, quam febriente; tamque in obſtructo, quam patulo felle. Denique ſi in obſtructo felle appareant lapides grumi, &c. abſque Ictero. Si in Ictero, urina ſit intenſiſſime flava, & tingens, abſque amarore, & felle: Hæcque cuncta ſub ſolius digeſtivæ errore, & diſtributiva peccante. Non eſt mirum excrementa alvi, utriuſque facultatis vitio pallere. Siquidem ejuſdem facultatis, eſt bene valentis, patrare hoc aliquid: & male valen-
24 tis, hoc aliquid facere vitiatum. Tandem, pallens alvi excrementum, & urina rufo rubea, in Ictero, non quidem fellis, ut neque bilis commiſtionem accuſant: ſed errores transmutando, & diſtribuendo commiſſos. Nam remedia ſpecifica Icteri, exigua præſertim quantitate (ut aſſolent) data, non juvarent, ſi ſit (quod ſupponitur) infernum (id eſt unicum) fellis orificium adæquatè, atque totaliter clauſum (nam quicquid non eſt totaliter clauſum, ſat patet
25 transfluenti felli) nam emunctorium ſic clauſum, ut nullatenus ſit expulſivum ſuarum ſuperfluitatum: multo certe minus erit remedii peregrini, priusque in ſtomacho transmutati, attractivum, vel admiſſivum. Ideóque ergo planè fruſtraneum. De-
26 nique ſi aliquod cyſtidi ſit os ſuperum (quod nullum: nam non reperitur tranſitus niſi inferne) illud ſane aptum minimè eſſet, ad trahendum bilem: multóque minus in tanta copia bilis, quanta ſupponitur in Ictero. Deberet ergo bilis trahi per Jecur, nec tantæ dimitterentur ſordes, trans ipſum fellis folliculum, qui poris expers cenſetur ſuperne, Adeóque non eſſet, unde inferus canalis obſtrui poſſet. Tum denuo 27
hinc ſequitur: Si bilis ulla eſſet, eaque non transmitteretur ſupernè, trans cyſtim fellis: remedium quoque contra Icterum, ſupernè in cyſtim labi nequeat: neque infernè pariter admitti (quippe exactè ſupponitur occluſum) neceſſariò quilibet Icterus ſemper erit, abſque ſpe ſanandi, quia citra
remedium. Tum demum aliunde patet, 28
quod liquor fellis ſit merum viſcus vitale: non autem bilis, aut quotidianæ hepatis ſordes. Itaque ſi nondum conſpicuus, nec-dumque probatus meatus à Jecore trans cyſtim ſit inventus: quare ergo occluſo inferno meatu, folliculi, mox totum corpus, felle regurgitaret? Siquidem hoc præſupponat tantundem fellis, prius ab hepate
parati. Porrò ſi bilis flava, quam cruori ex- 29
travenato putant ſupernatare, tam tingat excrementa alvi, quam veſicæ, eaque, bilis vix ſubpallide flaveſcat: certe illa nunquam poterit urinam Ictericiam tingere, in tam ſpiſſam atque ſaturatam coloris flavedinem. Cum id, propter quod unum quodque eſt tale, debeat eſſe magis adhuc tale. Longéque abeſt, quod mera bilis, quam ſimul cum cruore ſibi cognato ordinatim generari dicitis, eſſet coloratior quam lotium Icterici, quod nedum non eſt bilis: ſed vix quinquaginta ſeri partibus, una bilis cenſetur adjecta. Nec interim vix lotium Icterici, in quinquageſima parte ideo aſcendit ad meræ bilis tincturam. Itaque ſi urina (quæ materialiter potum, ſui corpore ubique, & ſemper repræſentat) adhuc ſuum colorem à felle & bile mutuet. Ipſa urinæ Icteritiæ tinctura, debet ad minimum trigecuplo, ſuo corpore tincturam fellis, imò & croci, ſuperare, eſſétque fel ſpiſſum, inſtar vitelli ovorum. Quod cum non ſit de

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 233 sur 328

natura bilis, aut fellis, ergo nec poterit urinæ Ictericiæ tinctura unquam esse à felle. Estque hæc argumentatio à numero, extensione, mensura, & spissitudine. Itaque deberent Scholæ retrospicere ad suas theses, de obstructione fellis: ac facile reperirent, non esse sub centesimam fellis aut bilis proportionem (etsi ponatur folliculus fellis obstructus, & fel non ad ani excrementa detrudi) quotidie ortæ, ad eam quæ sola urina excernitur. Deinde, non esse cur ingravescente Ictero, quotidie lotium & habitus colos ingravescant, & augeantur, cum minor alioqui sanguificatio, fellisque contingat indies instante morte ge-
30 neratio. Quodque magis est. Urina Icteri non est amara (quod unica saltem guttula, in apice linguæ sat lucide notari potest) esset autem felle longè amarior, si ab hoc suam desumeret tincturam: aut deberet fel in omni lotio naturalem suum perdere amarorem. Quorum utrumque æquè est absurdum. Cumque aliàs omnis amaror, à cæteris omnibus urinis exulet (Absurdissimum autem omnem totius urinæ flavedinem, à solo felle, sive bile, mendicare, nec lotium tamen interim ullum sit amarum) esset saltem amaror in urina Ictericia, peregrina admodum qualitas, nec à bile oriunda. Quod est dicere. Ab exotico excremento, in se amaro (quale est subinde per vomitum, quod rejicitur tam sanis, quàm ægris) non autem à bile naturali.
31 At mensuram cogendo Scholas. Cor flavus, quo unica saltem die lotium in Ictero tingitur, posset tantundem stercoris saturato colore inficere, quantum quadraginta diebus per alvum ejicitur. Sufficeret autem tantundem coloris exuberare in lotio indies, quantum singulo die, bilis, stercoris inficiat. Ergo obstructio fellis nequit in causa esse, cur quadragecuplo plus tincturæ & fellis generetur, si urinæ tinctura, totiusque flavities corporis, spectentur
32 simul. Imò, quando cætera absurditatum caterva excusari posset, per Icterum, quotidie plus rufæ bilis (sic fæcem istam nunc per licentiam voco) trans habitum corporis dispergitur, & simul per urinam, & decuplo plus fellis quotidie sic expellitur, quam gignatur cruoris. Ergo saltem Scholæ docere debuissent, cur fellis detentio & obstructio multiplicet fellis generationem, si nolint unà concedere, istam ejusmodi fellis, & omnis fictæ bilis alioqui generationem esse excrementosam. Adeóque fictam esse bilem humorumque quaternarium. Sed quicquid horum generatur, esse 33
partim anonymi veneni, quod bilem falso credidere, delusæ per Icterum, ac præcedentium capitum casus. Indaginem itaque Icterici veneni frustraneam censuere, cum bilem istam putarent sola quantitate abundantem, & naturalem alioqui cruoris compartem. Ah utinam examinassent prius, quod bilis flava (qualem cruori extravenato supernatare ostendunt) nequeat altius tingere urinam (aqueam alioqui ex sui seri natura) quam ipsamet bilis est ac longe adhuc minus. Quodque urina ordinaria, mediocris flavedinis, atque temperata, sit tamen altius tincta, quam sit ipsa supernatans præfata bilis. Quod in Ictero sit color quadragies plus saturatus, & tinctus, quam qui à præfata bile tingi speretur. Quodq; quò morbosior, mortique vicinior Icterus, eò urina est quoque rufa flavedine saturatior. Nec tamen sit ratio, cur plus bilis generaretur quotidie, dum ejus est minor necessitas, minorque calor naturalis in hepate. Plus esset inquam ignis elementalis, quo mors est propinquior, & ignis, si quis foret, suæ præfocationi vicinior. Quodque dum dicant temere, totum mel in bilem ac fel verti, in constitutione bilosa, forti, ignea, virili, ac forti, quod alias in sanguineo, totum fit sanguis. Adeóque & propria, invitáque confessione coactæ, non cernant, quod suæ fictæ bilis generatio procedat utrobique ab

aliqua

aliqua corporis virulenta indiſpoſitione, quæque tandem aucta, multo fœcundius ejusmodi ſordes profert, quàm cruoris, imò
34 quam ſolet paulo ante. Cum interim nulla ſit ejusmodi bilis neceſſitas: plurima autem cruoris, in Ictero. Non videant inde concludi. 1. Quod natura in ſumma ſui ſanitate ſemper erraret in ſuis finibus. 2. Adeóque & creator ejus erraſſet. 3. Quodque non ceſſaret, ſel copioſiſſimum facere, dum illud maximè horret, eoque minimè opus haberet. Quod bilificatio in Scholis ſit ex cauſa morbifica: non autem ex integritate naturæ. Quod quicquid vocant bilem, nec bilis ſit, nec fel, nec unus de quatuor fictis humoribus, noſtri conſtitutivis: ſed excepto felle, bilem eſſe merum ſemper excrementum, ſtercoreum: ſi non ſimul etiam defectuoſum, atque virulentum. Non ergo unquam bilis exſtitit in natura. Fel verò eſt viſcus præpotens, in natura liquoris primigenii, apprime vitale, & ſummè neceſſarium. Deeſt itaque bilis in natura univerſa, ergo & pro Ictero. Cholera autem quicquid ſuo attingit fermento virulento, inquinat, & in virus transmutat, abſque ceſſatione. Eſt tota itaque bilis inventio futilis, mendoſa, & perniciо-
35 ſa. Nidus autem ſive officina Icteri, eſt à pyloro, uſque ad finem duodeni. Memini enim Lucium piſcem, quandoque vivum, in dorſo, à capite in caudam apertum, ſuperligatum tranſverſim in regione ſtomachi, infra paucas horas, fœtuiſſe putidum cadaver, totamque ejus carnem, quæ ante erat albiſſima, flavam evaſiſſe. Vulgus Medentum rebatur, ſe traxiſſe bilem ab Icterico. Ego verò ratus ſum, vivum piſcem calore Icterici putruiſſe, ſuamque flavedinem à corruptione mutuaſſe. Excrementum pelli intinctum in Icterico, non ſecus, atque carnem piſcis, cadaveroſum virus eſſe. Erat namque tam putidus piſcis, quod à fele ſperneretur. Ego itaque virum ſanavi per quædam calcinata alcalia. Hæc de falſitate humorum, & humoriſtarum miſera decipula, dixiſſe ſat eſto. Reliqua autem, quæ de humorum decubitu huc ſpectantia occurrere poſſent, alibi particulari tractatu de catarrhi deliramentis ad unguem explanabo. Poſtremò autem quod pro Atra bile, hæmorrhoides, menſtrua denique, atque carcinoma uberum incuſare ſolent. Id ſanè ſub ſilentio, velut reſponſione indignum, & tanquam inutiles nænias ſperno, in magna credulitatis proximorum commiſeratione, nec non cæcitatis Scholarum. Siquidem recedunt in hoc à terminis ſibi propoſitis, tam in ſanguificando, & ad Lienem delabendo, quàm in commigrando à bile flava in atram. Quoniam hæmorrhoides, & venæ uteri, non ſemper, quotidie aut ubivis: ſed duntaxat circa venarum exitum, cruor bonus alioqui malignatur, deturpaturque iis locis, & non antea: non autem quod in Splene jam antea degener eſſet, ac in ultimum ani mittatur. Perinde etiam quicquid de Coryza, Tuſſi, Aſthmate, Apnœa, Pleuritide, Odontalgia, &c. commentantur Scholæ pro Pituitæ ſtabilimento; Id totum pro ridiculo ſomno paganiſmi demonſtrabo, tractatu de Catarrhi deliramentis, ſuo loco. Mihi autem nunc ſat viſum oſtendiſſe, pituitam nullam in conſortio quatuor humorum contineri: idque, quod à cauſis morboſis eliditur, quod muccoſum, atque hactenus pituitæ inſtar perſuaſerunt, ejici: ſufficit oſtendiſſe nunc, titulum excrementi illud ipſum ſubiiſſe, nec ullatenus familiæ humoris vitalis adſcribendum. Sit Dominus Jeſus inter me, & horum Interpretes.

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 235 sur 328

IN ARGUMENTUM

Libri sic lusit Poëta contra humoristas Christiani sanguinis sitibundos.

QVid multis fidis Medicis, Dux optime? multum est
Si fidas uni: cætera turba nocet.
Nonne vides toto vacuari corpore venas?
Hic secat, hic urit; crescit ab arte malum:
Quisque aliquid gipsi Galleni consulit: omnes
Oppugnant unum corpus, & arte necant.
Induperatorem medicorum turba peremit;
An medicos medicam credis habere manum?
Sanguine Belga fuit Princeps, medicatur Ibero
Turba modo: Belgas non juvat iste modus.
Pauca dabo tumulo: Iacet hic dux optimus; in quem
Nil potuit Mars, dum corpore sanguis erat.
Quod Mars non potuit, Medici potuêre secando:
Sic Mavors ipso fit minor Hippocrate.

4

11695

TUMULUS PESTIS.

AVTHORE

JOANNE BAPTISTA

VAN HELMONT,

Toparcha in Royenborch,

Pellines, &c.

Editio altera, priori multò emendatior.

ECOLE SUPERIEURE DE PHARMACIE DE PARIS
BIBLIOTHEQUE

AMSTELODAMI,

Apud Ludovicum Elzevirium,

cIↃ IↃC XLVIII.

PESTIS.

Lector, titulus quem legis, terror lugubris, foribus affixus,
intus mortem, mortis genus, & hominum nunciat
flagrum. Sta: & inquire, quid hoc?
Mirare. Quid ſibi vult

TUMULI EPIGRAPHE PESTIS.

Sub anatome abii, non obii: quamdiu maleſuada invidia
Momi, & hominum ignara cupido, me fovebunt.

ERGO HEIC

Non funus, non cadaver, non mors, non ſceleton,
non luctus, non contagium.

ÆTERNO DA GLORIAM,

Quòd Peſtis jam deſiit, ſub Anatomes proprio ſupplicio.

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 239 sur 328

JOAN. BAPTISTA VAN HELMONT BRUXELLENSIS.

PHILOSOPHUS PER IGNEM, TOPARCHA IN ROYENBORGH, PELLINES, &c.

Salutem & gaudium Christianis.

CHARE LECTOR.

SEMPER, *vel à puero, inquisivi veritatem, super omne delectabile; quia passim inveniebam omnem hominem mendacem: adeóque ex seculi impietate, cuncta mendosa, ignara, commenta, fallacia, & impostoris plena, inventa. Cumque omnes status, religiones, & conditiones, opportunè investigarem per individua: vidi quidem in numeris, atque mensuris, veritatem certam, ac immutabilem. In rebus creatis denique, essentiam quidem, & proprietates rerum veras, atque bonas: sed ipsam veritatem, utut apud homines inquirerem, nusquam inveni. Dolui magnopere, quòd veritas se abscondisset à captu meo; nesciens, vitium istud meum esse, non autem rerum. Tandem, cum considerassem, quòd Deus ipse esset nuda veritas, Evangelium sumsi ad manus. In quo etsi singularem veritatem ubique notarem; attamen interpretationes offendi, ad carnis lubitum. Imò hodie, studiosos sedulos aliquot notavi, ad excusandas excusationes in peccatis, præcipuè Magnatum. Adeóque Evangelii veritas censetur esse professa: at non acconsentita, ut decebat. Nam nemo est, habens duas tunicas, qui unam exuit; ut pauperem, tanquam Christum præsentem, illâ induat, ex mero amore. Nemo genam alteram, verberanti offert. Adeóque Evangelica veritas, studio quorundam, hodie obsoleta est inter Christianos. In qua consideratione, dum semel ferè pernoctassem, post annorum aliquot studia & anxietates plurimas, resolvebam mecum, quòd Pestem, quæ tum nostrates invaserat, quamque omnes fugiebant, gratis ubique adorirer. Et quanquam ex libris undecunque remedia selectissima in compendium contraxissem, simulque remedia, ab aliis descripta, ad manum haberem: irrita tamen cuncta, languida, atque vana expertus sum. Derelicti namque, atque pauperes, sæpe suos vomitus ac ructus super me offerebant, animamque inter brachia efflabant, me anxio: sed Deus ignarum atque inutilem hunc servum præservavit. Atque tandem, comprehendi Pestis naturam, progressum, & proprietates, longè alias, quàm hactenus Scholæ intellexerant. Quoniam ipsimet Doctores, & scribentes primi aufugiunt; & quæ hinc inde è variis authoribus compilârunt, æquè ignaris extollunt, atque commendant, tanquam longè optima, quæque ex sua inscitia sic æstimant. Adeoque omnis illorum doctrina fundamento putationis innititur. Interim tamen cognitio veneni pestilentis desideratur, hactenus jejuna: ac remedia exposcuntur, quæ immutato in prioribus officinis sui dono, superare queant veneni labem. De quibus nil per Scholas somniatum hactenus.*

Cujus

Cujus generis ſit Peſtis.

OBVENIT mihi ſomnium, poſt anxiam pernoctationem atque dum nox nocti indicat ſcientiam, exiſtimavi ſomnium continere ſcientiam. Itaque ſomnia mea, Lectoris judicio lubens ſubſtituo. Conſiderabam enim me in Cryptis extra Urbem (Grottas vocant): vidi labyrinthos Dædalicos, fornices alicubi rimam ruinamque minantes. Porticus Plutonis dixiſſem, quibus tenebræ inveteratæ, aër ſpiſſus, longâ quiete feſſus, lumen candelæ eminus lucere, non permittit. Etenim aëris denſitudo, Gas terræ, obviabat ſic, quod paucis abinde paſſibus, vix flamma cerei micaret. Vox namque, offuſcato ſonitu obmuteſcit ſic, quòd non procul inde clamor non audiatur: videaturque obtuſior tonus, non vocem, ſed vocis umbram referre. Nil enim ibi virale, excepta veſpertilionum turba, attextis nidis in fornice conglomeratorum. Heu triſte ſpectaculum, æternæ mortis imago, ubi tenebrionum ſedes. In qua ſi incolarum unum fortè læſeris importunum: candelis privaris, & mox vitâ, niſi extincto lumine, te ſternas humilem, ac velut mortuum finxeris. Tenebriones enim, obſcuritatum indigenæ, à nemine peti, aut corrigi ſuſtinent; multóque minus à ſede abigi. Injuriam vocant, allatum contra ipſos lumen: quia penes ſe, lumen nec habent, nec amant. Sub doctrina & correctione, non ex ipſorum nidis emanante, clamant vindictam: in eamque conjunctis votis inhiant. Quam fortes enim, quia, & quando plurimi? Quam audaces, in tenebrarum ſeculo, & regno? quamque immites, ubi voris & volatibus ſuorum favent omnia? Anhelitus enim noſter tantam ibidem olet facedinem, ut mox nos pallore, mora tingat. Enimverò metallicis cuniculis eſt familiare, ut niſi frequenter ſolium pertundatur, novusque de æthere aër adſpiret, certè Montani, cæco Gas pereunt: ſin autem non pernoctaverint, ſaltem morbum contrahunt, in vitam uſque deplorabilem. Solent enim proindè, ut vitæ montanorum conſulant, per machinas, novum aëra inflare, noxiumque exſufflare. At in cryptis Romanis non quæruntur mineralia, Ideo & Arſenici Gas carent. Inveniuntur nempe ibidem frequentia ſepulcra, quæ Chriſtianorum martyrum glorioſe mortuorum putantur. Dubitare itaque ſomnians cœpi, an profuga, nec reperibilis hodie veritas, ibidem ſibi tumulum feciſſet cum martyribus? arriſit dormienti quæſtio. Etenim de terra Medicum, ut Medicinam, creavit Altiſſimus. Exiſtimavi itaque Medicinæ veritatem, ac Medici ſcientiam, in naturæ fundamento ſtabili, abditioreque ſepulcro, ſe occultaſſe, ab indigno contaminatoque mortalium contuitu, noſtrumque refugiſſe commercia, multis ſe labyrinthis & anxietatibus obruiſſe. Ita ut pro luminis exiguitate, quod nobis ex natura ſociale eſt, maneat veritas tenebris obtecta, & obſepta difficultatibus. Ac peſſimum hic tandem occurrit: quod hoc veritatis ſepulcrum, non à bono genio; at infauſtis nocturnis avibus, cuſtodiatur. Ideo ſpiritibus tenebrarum ſit ſupplantatum. quiſquis autem ille eſt, qui molitur, quod iſtis cuſtodibus minùs applaudit, violentum mox experitur imperium illorum, qui ſpecie pietatis ac quietis, hæc regna Plutonis cuſtodiunt, quaſi ſua. Ac cum ipſi in lumen Veritatis non veniant, etiam alios intrare non ſinunt, niſi ſe ſibi ſternant humiles. Circumcingitur enim mox alius quilibet, à poteſtatibus tenebrarum, hoſtibus primæ Veritatis, qui ſpecie pietatis, legata ſuorum ſepulcrorum ſibi vendicant: quia penes ſe regnum Veritatis jactitant. Ideóque ſibi delegatum imperium literarum, ſcientiarum, & Magnatum poteſtates. Hi enim nec aves, nec mures, ſortiti medium ac hermaphroditicum genus, inceduntque ut eſt Lucæ 20. Penetrant domos, atque poſſeſſiones viduarum,

duarum, abducunt poſt ſe mulierculas oneratas peccatis, &c. Certè ejusmodi omne negotium perambulat in tenebris, & cum dæmonio Meridiano, omnis eorum conatus. Equidem non cernebam medium aperiendi ſepulcri Veritatis, niſi longo cum otio: hoc autem oſores ſpiritus, vel à diebus Ariæ Montani, non permiſerunt probis. Quapropter ut opportunè, & cum utilitate proximi, id factitarem, decrevi me vulgo ſubducere, & fornices naturæ, frequenti foramine, ſubter lucem pertundere. Ac ne fruſtra laborarem, ſub luce pelves vitreas diſpoſui, ut muto ſonitu, naturæ cameram ſubtus deprehenderem. Securi, unco, igni, & liquore acri, ſaxa diffringere, quadraginta annorum indefeſſis laboribus, & impenſis, ſtudui, ut lumen cœlitus influat, utque nocturnæ volucres, quæ ſe claves ſcientiarum & Veritatis angiportum cuſtodire præſumunt, evaneſcant, vel ad angulum ſe recipiant, extra auliciſmum, & urbanitatum venationes: Vel ſaltem mortales, Veritatis indagatores, poſthac non impediant ampliùs. Hoc enim mixtum monſtri genus obſtrepit, ſe omnibus avibus præſtantius: quia non ex ovo, aliarum avium ritu, incipiunt: ſed fœtus, longiori ad mammas ſuctu enutriunt, ejiciuntque è nido, quos ſibi non ſat proficuos putant. Se inquam avium proinde perſpicaciſſimas gloriantur: hoc quia etiam ſub tenebris clariſſimè cernunt. Eheu ſic ſeculo imponitur per tenebras! Veritatem autem in umbra, intra ſuas cryptas mentiuntur, & perſuadent vulgo. Qui interim ſemper diſcentes, nunquam ad charitatis ſcientiam perveniunt. Quia lumen à ſola ac nuda charitate edoctum, non tolerant. Ideóque technas tenebrarum, telasque ſibi ſemper texunt.

Profectò fuit mihi neceſſarium, terræ viſcera lacerare, ejusque cranium pertundere. Siquidem viſus eſt mihi Galenus intraſſe in cryptas, tenui lampade; qui mox in veſtibulo terrefactus ceſpitavit, ad primum ferè limen cecidit. Itaque effuſo oleo, rediit ad ſuos, multaque confusè de ſepulcris narravit, quæ non viderat, nec noverat; nec credidiſſet, etſi vidiſſet. Omnes exin, multa temere apud ſuos ſtentantur ſe ſcire, qui nec quidem limen naturæ, niſi Galeni relatu, eminus ſalutârunt. Avicenna denique cum ſua cohorte, luſtratu Galeni, etſi cautior factus; non tamen multò profundiùs intravit: quin retro, circum, ac ſurſum aſpiciens, vertigine captus, offenſo ad ſilicem pede, præceps ruerit: rediens autem, ſe prædeceſſoribus longè ampliora vidiſſe, jactitat idiomate peregrino. Quod cum ſequaces intelligerent, hærerentque, quemnam pro Anteſignano eligerent, pugnare pro Principis jurati gloria ſinguli maluêre, quàm ipſimet adyta intrarent. Quaſi humana mens libera, clientum inſtar prona, libertatem abjurâſſet. Itaque nulli deinceps intrare conati, primisque ſtentoribus contenti, ſeſe in pugnam, pro gloria, & tropæo, nondum cognitæ rei, ſuis centuriis præfixere. Quotquot autem ad limen venere, velut primario patrono factioſe addicti, veſtigiis priorum inſiſtentes, illicò corruerunt. Somniârunt ſe ingreſſos. Saltem lumine & ope privati, ad tantæ molis removendas tenebras. Alii quoque dein verſus cryptas properârunt; ſed lumen ſecum non attulerant, extinctum atque abreptum ſenſere oleum, per hoſtes primæ Veritatis & humanæ ſanitatis, ac tenebrarum incolas. Tandem Paracelſus, magna face ingreſſus, funiculum circa primos paſſus parieti affixit, quem ſequeretur comitem, ac viarum reducem, adſpirans penetrare, quo nondum veſtigia mortalium iter fecerant. Ad tantam mox lucem ſtupet volucrum turba, Prometheum intraſſe autumat: extinguere faculam non audet, non valet: tentat tamen clanculum. Plurima monumenta hic homo videt, diutius & liberè exſpatiatur, porticus fumo replet, & dum Veritatis ſarcophago intentus, vires deficiunt,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 242 sur 328

deficiunt, fax cadit, lumen medio curſu extinguitur, & fumis velut ſuffocatus eſt. Ego miſellus, tandem intravi minimo laternæ lumine, & nequid obeſſet, quodque manum ab opere detineret, funem quidem recuſavi, & laternam ad zonam ſuſpendi: ſed à tergo uncus ſequebatur, orbitam faciens, reditus normam. Itaque meis tantum inſiſtens veſtigiis, vidi ibidem longè alia, quàm præcedens avorum cœtus deſcripſerat. At quia ſolus eram, ad tam ardua pondera vires deerant, multaque conatus, adverſante veſpertilionum turba, tandem priorum more, abſque fructu exivi. Imò longè deterius. Quia diutina mora lumen mihi offuſcatum erat, & oculi deinceps aliam porrò lucem omnem ferre recuſabant, utpote quia jam tenebris nimis aſſueverant. Uſque adeò niſi à pertinaci intento penitùs abſtinuiſſem, cœleſte mihi diei lumen nil omnino proficuiſſet. Hoc ſaltem unicum atque veriſſimum didiceram: quod omnes, humanis duntaxat freti auxiliis, ambularemus in denſis tenebris, per vias ignotas, difficillimas ambages, & ſemitas noctis, paucorum maléque fidorum induſtriam imitantes: nec quicquam tandem inde fructuum ferremus, præterquam malè conſumtum lumen, offuſcatos oculos, pallentes canitie genas, confuſiones mentis, præſumtiones vanitatis, noctisque inſtantis imaginem terrore, ac deſperatione plenam. Deprehendi inſuper omne nebulonum & meretricum genus, deceptores, Judæos, & carnifices, ubi ſemel propriâ temeritate ſe intruſiſſent, mox audendo graduatos. In nullo enim majorem licentiam, temeritates ampliores, credulitates crudeliores, tenebras denſiores, ac confuſiones frequentiores offendi, quàm in munerum nobiliſſimo: In quo cuique eſt liberum occidere, ſi homicidium ſubſidii pallio ſit involutum, & occiſus terra tegatur. Rogavi itaque Deum, limitem in nequitiis tam ſceleratis, quæ contra divinum majeſtatis ſuæ ſimulacrum faciebant, dignaretur ſtatuere. Verùm mox inde vanitatem deſiderii mei deprehendi. Siquidem quamdiu proprium commodum ſuperioritatem tenet, & Medicina ut aratrum exercetur, fruſtra contendunt, qui Chriſtum meum, patrem pauperum, cum Mammona componere ſtudent. Laudabam olim civitates, quibus non erat licitum, inconſulto Medentûm collegio, in ſanitatem proximi debacchari. At dein meam riſi ſtoliditatem, quia excipiebantur, qui gratis curarent. Unde didici, quod lucrum Medentûm iſtam ſibi caverat legem, & proprium lucrum ubique leges charitatis vitiaret, ſpe certâ, neminem inventum iri, cui iſta exceptio quadret. Vidi itaque in legum conſuetudine, ſupercreviſſe defectus, legesque reddidiſſe ſucco effœtas. Ac fuit certè mea ſtupiditas tantò major in hoc, quod nuſquam admittantur in curando errores craſſiores, quàm quos Medentes, etiam Cathedralici, piabili ignorantiâ committunt: prout toto opere anniſus ac paratus ſum oſtendere, Mechanicè per ignem, practicè, omnique genere demonſtrationum. Enimvero ante pauca ſecula, Chirurgum à Medico ſequeſtrarunt arrogantia, ignavia, & charitatis extinctio. Quare dein miniſtri tractarunt manualia: quaſi Chriſtianum dedeceret, proximum manibus juvare. Interim nobiles matronæ aliquot, propriis manibus plures defectus ſanabant, à Medentibus deſperatos. Profectò, poſtquam ambitionis & lucri ſtudia exculta ſunt, refrixit charitas, miſericordia extincta, ars periit, datorque luminum ſubtraxit dona, calamitatum noſtrarum numerus crevit, & Medentes fabula vulgi facti ſunt. Veritas in ſepulcro ſcientiæ ſepulta manſit, & ejus vice ſurrexit confuſum rixarum genus, ſermocinale, pro doctrina reputatum. Etenim Medici deſcripſerunt, & ad ſe traxerunt totum morborum exercitum, dolentes propemodum, exiguum adhuc illorum eſſe

esse catalogum. Artis namq; Galenicæ facilitate allecti, promiserunt geometricis demonstrationibus graduum, caloris & frigoris, metiri omnes, ac mederi omnibus. Chirurgi quoque horum imitatione, ac æmulatione, tam moderni, quàm veteres, largè latéque tractarunt promiscuè de omnibus, sub se rapientes omnium sanationes, in aspectu, ac despectum suorum pridem herorum. Quoniam initio, ac radice destinationis Medicæ, omnia solis duntaxat physicis curanda competebant: Chirurgis verò dein, solo permissu, & ex gratia. Ambo sub lite mansere confusa, quam nec terminare possum, nec intendo, certior factus. * *Quod electum divinitus Medicum sua sequentur signa, & prodigia pro Scholis. Is enim ad honorem Domini præparabit dona ejus, ad solamen proximi: ideoque commiseratio erit dux ejus. In corde enim possidebit veritatem, & scientiam in Intellectu. Charitas erit soror ejus, & misericordia Domini illuminabit vias suas. Ille enim erogabit gratiam Domini, & non erit spes lucri in cogitationibus suis. Dominus enim est dives, & liberalis, dabitque centuplum in mensura cumulata. Sua opera fecundabit, manus suas unget benedictione. Replebit os suum consolationibus, & tuba verbum ejus, à qua fugient morbi. Longitudine dierum implebit vitam, domum suam divitiis, & filios suos timore Domini. Vestigia sua adferent felicitatem, & morbi in conspectu ejus, tanquam nix in meridie æstatis, valle apertâ. Maledictio & punitio fugient, & sanitas sequetur eum à tergo. Hæc sunt promissa Domini, Medentibus quos elegit: hæ sunt benedictiones eorum, qui ambulant in semita misericordiæ. Quia Dominus amat misericordiam facientes; & propterea illuminabit illos, per consolatorem spiritum. Quis enim est liberalis ut Dominus, qui gratis dat multa, & pro aliquanto dat omnia. Benedictus est Dominus, qui solum misericordem salvat, & salvandum salvat gratis. Consolatio autem in via spei, obviabit misericordi: quia fidelem elegit Dominum.* Enimverò Græci, mox dein Arabes, instituerunt sanationes infirmitatum, sine distinctione personæ Chirurgi à Physico. Ac Gentiles isti, à morte resurgentes, Christianos Medicos quandoque socordiæ, avaritiæ, & arrogantiæ confundent. Etenim Deus electionem Medici sibi reservat. Scholæ verò hac operâ, Deum sublevare volentes, discipulos assumsere instruendos, quoslibet ac sine discrimine, proposueruntque illis artem, in librorum lectione assidua & disputationibus sitam. Quapropter legerunt libros Galeni, Avicennæ, & Interpretum: deinde Herbarios evolverunt, depictis ad vivum iconibus Herbarum. Quasque inde si nondum proin noverint, dimittuntur Studiosi ad officinas, & simplicium collectores. Cum mandato, quod dum probè effigies simplicium cognoverint, redeant ad suas lectiones, quas ex variis Authoribus multo longoque studio collegerunt, ut simplicium & compositorum potestates, simul & applicationes discant. Videbitis interim forte cadaverum dissectiones, audietisque (ut ajunt) methodum medendi Galenicam, usum partium, differentias pulsuum. Item nostra commentaria ad nonum Almansoris, juxta tritam practicantium normam. Interim discite, argutè super qualibet propositione, problematicè disputare. Sicque intra triennium, in viros doctos transmutabimini. Scholæ interim velut pudibundæ, nomen Medici deponentes, altius aliud, exacto triennio, suis spondent tyronibus. Quod est Doctoris. Itaque postquam Ars est erecta in facultatem, religionem, ac professionem, fastus irrepsit, avaritia intrusit lucrum, unde & mutuum Medentûm odium: quæ omnem in ægros inclementiam secum adduxêre. Litera porrò, & lucro inflantibus, tandem fastus supereminuit plerumque avaritiæ. Quapropter

* *Signa veri Medici.*

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 244 sur 328

pter Medicus famulum, qui barbam pectere ac tondere noviſſet, in Chirurgum promovit; ſibi turpe cenſens, qui tot libros evolviſſet, ulcus deligare, aut fractum os reponere. Id namque habent vitia cuncta, ut pudore ac metu ſe aſſocient, & crimen decentiæ umbrâ tegant. Ideóque & faſtus ſenſim ignaviam comitem ſibi delegit, quorum copula inſcitiam mox generavit. Ita nimirum Doctor, ad externos Eryſipelatis ſquallores vocatus, genus & nomen affectus ignoravit: Quæ dum cautè à Chirurgo reſciviſſet, ſerò aliquot libros evolvit, ut ſequenti manè multa de affectu declamet. Itaque venam aperiri jubet, ſerum cum aceto roſaceo, vel ſaponem, ad deliniendos ardores adponi jubet, ac in ſequentem diem poculum cholagogum deſcribit. Obridet Chirurgus, quoties eventus non reſpondet pollicitis: & Doctor, externos morbos ſenſim exuens (quia neſciens contentus præeminente titulo, quod plurima in ſcriptis Chirurgicis legiſſet, & longè ampliſſima apud plebem declamare poſſet, connivente Chirurgo. Qui interim, inconſulto Medico, ſuos aſſumit diſcipulos, qui modò dentem evellant, venam pandere nôrint, baſilicum ac diapalma extendere, ac vulnus deligare triennio didicerint, cenſentur liberi Chirurgiæ Magiſtri, invitis Scholis. Doctores autem ſerò didicerunt fabulam ejus, qui ſerpentem frigore congelatum ſinu ſuo donaverat, & ab eodem perforatus, miſerè periit. Idque hodie eò eſt protractum, ut Chirurgi deinceps, inter ſe, ſuos habeant Doctores, Profeſſores, & ſcriptores vernacula lingua. Tunc inquam, ac ſerò reſpexerunt Scholæ, adeò ut qui prius os fractum aut dislocatum reponere erubeſcerent, ac poſtmodùm neſcirent, jam gaudeant urinam refundere, atque olidum ſtercus baculo agitare, ut ſuos ariolentur ibidem fugatos humores. Idque ni fecerint, ſciant utique, ſe domi deſides, juxta libros fraceſcere debere. Interea namque aucta eſt penes Medentes, Chirurgiæ inſcitia. Faſtum equidem ubique punivit Deus, per ignorantiam, aut dementiam. Galenus quidem libros Therapeutices ſcripſit, quod Methodum Medendi interpretantur. Sed quis eſt, qui neſcit, quòd Therapeuta famulum ſonet? Adeóque humili famulitii titulo, naturæ & ægris ſerviendum fore? Ac gloriabimur in Domino, qui ſervi naturam aſſumens, voluit, quod ſui Medici, in hac humili vocatione, nobiliſſimæ totius Univerſi ſcientiæ participes eſſent. Enimverò quandoque interrogavi Canonicum, cur horas non concineret, qui ab inſtituto erant laudum divinarum cantores, angelorum æmuli; non autem capituli, aut Hierarchiæ eccleſiaſticæ directores? Reſpondit, Cantare magnis Canonicis indecens fore, ſe habere minores beneficiatos, ac ſacellanos. Unus enim poſſeſſione largioris eleemoſynæ, denegat Deo ſuas laudes, tanquam rem ſibi vituperoſam: Alter verò ſibi reputat fore indecorum, membra Chriſti lacerata contrectare, mundare, deligare. Ego autem certus ſum, Dominum infra paucos dies ambulos dicturum, Niſi fiatis tanquam unus ex hiſce parvulis, vos lampigeros ſine oleo neſcio. Quapropter vos fratres adhortor, Tollite lucrum, ejusque loco, imbibite charitatem: & ſentietis omne opus bonum, quod vobis nunc videtur vile, eſſe nedum laudabile, honeſtum ac nobile; ſed etiam ſanctificare, & nobilitare ſuum operatorem. Nonne magnus Judæorum Pontifex, princeps erat? lanio armentorum? gregisque occiſor? manus cruentas habens? At longè decentius eſt, ulcera pauperum deligare, quàm fuit olim victimas cedere. Nullum enim opus bonum, in charitate, poterit unquam reputationi quicquam detrahere. Lucrum ergo & faſtus, per Satanam introducta ſunt, At dices, Operarius eſt dignus mercede.

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 245 sur 328

cede. Si operarius es; te ergo tuæ non pudeat operæ. Sapiens ait, Medicus à Rege (non à paupere) donum accipiet (non ſtipendium, aut mercedem) Itaque ſi pura operantis ſit intentio, providebit Deus juxta promiſſum, qui neminem decipit, promittens centuplum hoc ſeculo, & vitam alterius. Quare hiſtoriam vitæ meæ, & Domini magnificentias, obiter deſcribam: imitemini, ſi quid fortè boni in ea occurrerit. Equidem heluo librorum eram: notabilia cuncta in locos communes collegeram, ſic ut pauci me ſuperarent diligentiâ; plerique autem judicio. Anno 17. meæ adoleſcentiæ prælegebam lectiones Chirurgicas in collegio Medicorum Lovanii, à Profeſſoribus Thoma Fyeno, Gerardo de Villeers, & Stornio conſtitutus. Eheu præſumſi docere, quæ ipſe neſciebam. Holerium, Tagautium, Guidonem, Vigonem, Æginetam, totamque Arabum turmam adaptabam. Qui ſanè omnes ſimul, apicem Chirurgiæ non intellexerunt. Poſtea deſtiti, demiratus temeritates & incogitantias meas, quòd ſola librorum lectione docere præſumerem, quæ non niſi viſu, atque manuum contrectatione, longo uſu & acri judicio addiſcuntur. Inflabat enim me inconſiderata præſumtio, quod ad hoc ſponte delectus eſſem, meosque profeſſores, etiam auditores, lectionumque mearum cenſores, haberem. Fidebam enim ſcriptis, ut pueris contingit, de Bajardo, & Malegigio legentibus. Tandem ſtupefactus mecum comperi, quòd eventus non reſponderet doctrinæ, quódque Profeſſores mihi non plus lucis darent practicando, quàm antiquorum ſcripta. Sæpe interim in mentem veniebat, quod Scholæ ex Avicenna intonant. Nimirum ægris confidentiam in Medicum majoris eſſe ponderis, quàm ſit Medicus cum cunctis ſuis inſtrumentis. Suſpicabar itaque, debile eſſe Medentis ſubſidium, cui imaginarium confidentiæ auxilium anteferretur. Nam ſi quis lætus per riſum ſanetur. Ridicula ſaltem eſto medela, ubi Medicus ridendo, vel confidendo, ſanaverit ægrum. Non eſt enim iſta medela, quam Omnipotens de terra creavit. Ridiculum quoque tum axioma Scholarum apparuit, perhibens; A juvantibus, atque nocentibus, ſumi capitalem curandi indicationem. Eò quod iſtud axioma præſupponat ordinariò, pharmaca incerta & nocua plerumque præmitti ſolere. Juvantia quoque, ſi qua data fuerint, caſu, abſque cognitione data eſſe: quæ ſanè, invitis Scholis, Medicinam definiunt, artem conjecturalem, morborumque cognitiones atque ſanationes, incipi à poſteriori, ab erroribus, ab incerti tentamine, & conjectura. Imò id quod deinceps exploraretur, æquè fore incertum. Axioma iſtud Medicum meritò Poëta maledixit.

——— *Careat ſucceſſibus opto,*
quiſquis ab eventu facta notanda putat.

Dolui ergo me iſtam artem didiciſſe. Indignatusque mecum dolui, qui nobilis eſſem, quòd invitâ matre, & inſciis agnatis, primus in noſtra familia, Medicinæ me nuncupaſſem. Deflevi dudum peccatum inobædientiæ, tæduitque annorum atque laborum in electa profeſſione impenſorum. Ac mœſto corde ſæpe ſupplex oravi Dominum, dignaretur me ducere ad vocationem, non qua meâ ſponte ferebar; ſed in qua illi complacerem potiſſimùm. Votumque feci, me ſecuturum, & obſecuturum pro poſſibili, quócumque me vocaret. Tum priùs, ut pomo vetito paſtus, meam agnovi nuditatem. Quia nec veritatem, nec ſcientiam, in putaticia doctrina mea reperi. Ratus inprimis crudele, ex alienis miſeriis nummos accumulare. Indecens quoque, artem in charitate fundatam, & ſub conditione miſericordiæ exercendæ elargitam, tranſſumere in lucrum. Cùm nobilitas charitatis, ſtipendio alienetur, quæ precio extra ſe caret, quia omni precio eſt major. Quapropter ſtatim hæreditatem meam

meam viduæ ſorori inſcripſi, & dono inter vivos tranſtuli: eò quòd opportunè illa carere vix poterat. Juvenis ego, rebus cunctis prorſus inutilis, homo non frugi, & qui ſe perperam ſtudiis applicuerat, Deo me commendavi, cum intentione proficiſcendi peregrè, Medicinam deferendi, atque in patriam redeundi nunquam. Quia clarè inſpexi tum penitiſſima mei; vanitates prioris præſumtionis, & literalis Doctrinæ detexi, atque repudiavi. Ad exteros itaque incertus pergo, ſub ſpe, quòd Dominus curſum meum clementer dirigeret ad finem ſui beneplaciti. Sed quò magis Medicinam deteſtarer, ac velut impoſturam procul à me abjicerem, eò nempe major me invaſit medendi occaſio. Idiota namque ſe mihi aſſociabat, qui pyrotechniæ, manualia ſaltem, noverat. Mox ego, ut penetrale quorundam corporum per ignem inſpexi; comprehendi multorum ſeparationes, tum libris nondum traditas, ac hodie aliquot incognitas. Dein indies crevit ſciendi ac operandi aviditas. Non enim multò poſt biennium, ejusmodi mihi ſupellectilem comparaveram, qua apud infirmos, etiam juxta Electorem Colonienſem Erneſtum Bavarum, abſens magni fierem, & me ad ſe evocaret. Tunc enim adhuc magis me puduit nuperæ, & doctæ meæ ignorantiæ. Quapropter ſtatim abdicavi omnes libros, & ſenſi me per ignem plus proficere in conceptibus orando acquiſitis, quàm libris quibuslibet, cantum ſemper eundem cuculi canentibus. Tuncque dilucidè cognovi, me veræ Philoſophiæ aditum vitiâſſe. Undique obſtacula, difficultatumque obſcuritates apparuerunt; quæ non labor, non ætas, non vigilia, non denique nummorum diſpendia, diſpergere potuerunt ex condigno: Sed duntaxat unica & mera Dei bonitas. Etenim nec Venus, nec ſympoſia, vel unicam mihi horam ſubtrahebant: ſed labor continuus, & vigilia, fures mei temporis. Sanabam namque lubens pauperes, & mediocris fortunæ, concitus plus humanâ commiſeratione, & affectu morali erogationis: quàm ex pura reflexaque univerſali charitate, in fontem vitæ. Contigit enim, quòd Conſul, aut vir patritius, meâ quandoque operâ libenter uſurus, eam denegaverim præſentialiter exhibere, nolens deſerere plures pauperiores; ne cenſerer plures, propter unum, neglexiſſe. Attamen Deus hanc ſuperbiam, ex ſui beneplaciti chariſmate, in bonum vertit. Pudebat enim me nummos, niſi à ditioribus, recipere. Adeò ut me Confeſſarius coëgerit cujuſvis offerentis pecuniam admittere, ne ſecus faciendo fores præcluderem, qui pudore præpediti, non auderent ſubſidia ulteriora petere. Dicebat enim, Quæ recuſas munera, da indigo: quæque ſi non receperis, per ſuperbiam detrahis pauperi, quod ſuum erat futurum. Dabam quoque libenter medicamina à me præparata. At quia majus gaudium ſentiebam, dum à primate aut divite advocarer: indignatus mecum, ac confuſus, reſtiti dudum, & laboris inſumſi plurimum, ut ſuccreſcentem natæ in me avaritiæ ſurculum evellerem. Itaque in me plus ubique arrogantiæ, & elationis, quàm pii affectûs, exploravi. Finaliter. Deus præſcidit mihi media, tam in Eccleſia, quàm apud Magnates; adeóque & apud Rodolphum Imperatorem amplæ fortunæ mihi videbantur promitti, animæ verò periculum incurriſſem. In quorum commutationem, uxorem piam atque nobilem mihi dedit, cum qua Vilvordiam me ſubduxi, per ſeptennium Pyrotechniæ me immolavi, ac pauperum calamitatibus ſubveni. Reperi, ac ſanè comperi, neminem à Deo deſertum iri, qui pio affectu, firmâque fide, Medentis munere fungitur. Etenim omnium quanquam ineptiſſimus, ocularitèr deprehendi, Deum, ipſam eſſe in miſeros charitatem, ideóque ex ſuamet charitatis effluenti bonitate, ſemper mei curam geſſiſſe. Auctæ

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 247 sur 328

sunt namque uxoris hæreditates, & ampla meæ familiæ devenere patrimonia: nam etsi litibus succumberem ex hominum livore; attamen victor evasi per aliquot revisiones: sic ut misericordiæ Dei palàm circa indignum apparuerint. Quinimò depressit præpotentes, qui me ad infamiam, & occultam necem, sub pietatis involucro, persequebantur. Et sagittæ in suos percussores sunt reflexæ, adeò ut modò ipsos plus pudeat, quàm pœniteat, manifestatorum criminum. Interim quotannis aliquot myriades infirmorum sanare meis remediis non desisto, nec proinde minuuntur mea pharmaca. Didici ergo, inexhaustum esse Sapientiæ thesaurum; ac quotidie experior hesternam ignorantiam hodie illustrari. Redeundo autem, unde digressus sum, Reperio Scholas nondum discernere potuisse, qui defectus medicum, & quinam Chirurgum respiciunt. Quæ si licet mihi determinare, declaro sola Suscepta tangere Chirurgiam. Quæ tomo de novo ortu Medendi sat explicui. Sunt autem Suscepta, vulnus fodicatum, cæsum casu, morsu, contusione, ambustione, aut congelatione factum. Item omnis tumor, à casu, ictu, &c. proveniens. Item laceratio, divulsio, hernia, ossifragium, & dislocatio. Ut etiam externè hausta contagia scabiei, herpetis, &c. & nil ampliùs. Medicos verò, præter internos Retentorum defectus, curare artinet ulcera quævis, apostemata, & quæcumque externa, ab interno procedunt initio. Qualia sunt Cancer, Lupus, Lepra, Podagra, Paneritium, Ischiatica. At hodie rixa mitior inter utramque professionem, quia Medicorum plerique methodum, medelam, & auxilia ignorant, non secus atque Chirurgi. Ideóque etsi manus conserant, & ægri sic loculos exhauriant; tamen tandem ad metam desperationis festinant. Suntque in proposita quæstione de Peste satis unanimes. Medicus nimirum recusat pestem, esse de sibi suppositis; quia Anthracem, glandes, bubones, escharam, ampullas, & stigmata præ se fert. Saltemque cum Chirurgo condescendit, quòd promittat undecumque ex classicis & antesignanis authoribus, se corrasurum optima quæque Alexiteria, si non curativa externorum; saltem præservativa contra atrox venenum. Imò si Theriaca Galeni non sufficiat, quæ duntaxat juxta Andromachum 66. simplicia (id est, finalem partem nominis Antichristi) continet, spondet herbariis, se superadditurum plurima, quæ Pesti profligandæ sunt satis: utque si non vi sufficiente pollent, saltem in multitudine, per numerum, cum Peste certare queant. Si autem Doctor à civitate conductus stipendio fuerit, ne aliis infirmis suis metum (sic metum suum alieno pavore cooperit) causando obsit, aut desit, spondet ingenuè, se calamo ostensurum, rem ægrotantium sibi esse cordi. Adeò ut & librum concinnet ex præclarissimis undique authoribsu, quem Communitati nuncupare promittit, sub spe scilicet insumti laboris vani, præmium rependendi scriptori. Etenim in illo tractatu, victum, exercitia, facienda, cavenda, everrendaque media, præter remedia, ac præservativa, ita se pollicetur distincturum, ex omnibus authoribus, quòd ipsamet Pestis eo viso, de necessitate, morbida fiet. Chirurgus denique ait, Quòd Pestis, quatenus febri sociatur, suis non stet regenda arbitriis. Atqui, utut res quandoque feliciter cesserit sibi: sex saltem septimanis abinde, se forcipe, scalpro, novaculâ, vel phlebotomo, nemini fore utilem. Quid aget ergo Peste correptus, utroque desertore destitutus? quidve aget Magistratus, per suos stipendiatos delusus? utpote qui nil præter lucrum, unicum totius vitæ scopum, respiciunt? Medicus ergo remittet ægrum ad impavidas moniales, quibus ut Medico, & tortori, & militi, occidere lubido est. Chirurgus verò spondet sibi notum imperterritum socium, post-

poſtquam inſigniter potaverit : qui quamvis nec venam pandere nôrit (hoc enim apex exiſtimatur inter eos) nec dignus ſit ipſius famulitio : attamen ſæpe è ſilva, vel montibus, ſimplicia attulit, atque ideò gnarus eſt cujuſdam ſimplicis, quod an herba, frutex, vel arbor ſit, vel animal, hactenus dicere detrectavit. Indubiè tamen aſſerit, valere contra Peſtem ; ſuadetque lubens, illi committendum contaminatorum negotium. Geſtiens conſentit Dominus Doctor, laudatque tonſoris ſubtile inventum, & curam pro republ. Adeóque convocato ſocio iſto, datur illi eſcharoticum lixiviale, baſilicon, & diachylon gummatum, ſimulque magiſtralis confectio præſervativa, à Medente deſcripta. Quibus jam inſtructus, evadit Civitatis ſtipendiarius, ipſique committitur calamitoſæ plebis vita, ac reipubl. antenna: hac tamen ſub conditione, ut ſi ſinat ſe ab Alexianis & ſororculis gubernari, tanquam ſuperintendentibus, longâ poſſeſſione in ægros debacchantibus, annuam mercedem ſit recepturus. Miſeri ſanè ægri, miſerior Magiſtratus, longéque miſerrimus Doctor, quibus oves ſuas commiſit Magiſtratus, quas lupis tradunt. Quia hac in parte, homo homini pauperi, & conragioſo, verè lupus eſt. Quandoque autem ſtrictus Judex ab illis vitas, animas, pupillosque deſertos exiget. Quid enim Rex facturus, ſi timoratus Dux multum æris à ſe & populo emunxerit, magnamque ruſticorum cohortem ſuo albo inſcripſerit, ſe verò cum ſignifero in arcem munitiſſimam recepe-rit, ſcripſerit autem ad Tympaniſtam, & aliquot annonæ venditrices, ut alacriter cum tyronibus hoſtem adoriantur ? Rex enim nonne à Ducibus ſuis exiget perperam cæſum militem ? deſtructumque ab hoſte opidum ? Reſpicite ergo Patricii, & Medentes, quid non immane vobis imminet. Quia morte, & Judicio, nihil eſt certius, Ex commiſeratione enim veſtri, & ægrorum, hæc ſcripſi : à vobis auſpicor. ſit mihi Deus propitius ! Saltem hactenus Magiſtratus neſcivit, cujus generis eſſet Peſtis.

Infans Peſtis.

ARTAXERXES per epiſtolam mandabat Peto, ad ſe veniret, ad curandum morbum (adhuc anonymum) qui ſuos cives & milites interimebat, eò quòd acceptis muneribus in hoc devinctus eſſet. Reſpondit illi Petus, more hodierno Medentum. Naturalia auxilia popularem graſſationem non ſolvunt. Qui enim ex natura fiunt morbi, eos natura judicans ſanat. Sed Hippocrates curat malum, ex populari graſſatione. Quia divinâ naturâ hic præditus eſt, & ex parvis ad magna Medicinam evexit. Eſt igitur divinus Hippocrates, nonus quidem à Chryſamide Rege; decimus autem & octavus ab Æſculapio : vigeſimus verò à Jove. Ex matre verò Praxithea, ex familia Heraclidarum. Quare ex utroque ſemine, à Diis ortum habet. In re Medica initiatus eſt à proavis, quantum credibile eſt hos noviſſe. Univerſam verò Artem, ipſe ſeipſum docuit, divinâ naturâ uſus. Et in tantum animi induſtriâ progenitores tranſgreſſus, quantum etiam artis præſtantiâ ipſos ſuperavit. Tollit autem nedum beſtiarum genus; ſed ferorum atque agreſtium morborum per magnam terræ ac Maris partem, Æſculapii auxilia (quemadmodum Triptolemus, Cereris ſemina) diſpergens. Proinde juſtiſſimè in multis terræ locis divinos honores conſecutus, & iiſdem donariis cum Hercule & Æſculapio, ab Athenienſibus factus dignus. Hunc accerſe, & quantum auri voluerit, dari jube. Hic enim non unum modum curationis hujus morbi novit. Hic eſt ſanitatis Pater, ſervator, & dolorum curator. In ſumma. Hic divinæ ſcientiæ Princeps eſt. Artaxeres itaque ſcribit Hyſtanidi, Helleſponti præfecto. Hippocratis Coi, ab Æſculapio originem ducentis gloria,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 249 sur 328

ad me pervenit: Ipſique da quantum auri voluerit, & reliqua abunde: nihil divitiis parcens. Nam optimatibus Perſarum fiet æqualis. Viros enim, qui conſilio præſtent, invenire, non eſt facile. Hyſtanes porrò ad Hippocratem ſic ſcribit. Magnus Rex Artaxerxes te opus habet. Jubens aurum, argentum, & quæcunque voles, dari. fore te optimatibus Perſarum æqualem. Tu itaque citò adſis.

Hippocrates Medicus, Hyſtani Helleſponti præfecto, gaudium.

REMITTE Regi, quæ dico. Quod victu, veſtitu, domo, & omni ad vitam ſufficienti opulentiâ, fruimur. Perſarum autem divitiis uti, fas mihi non eſſe: neque Barbaros à morbis liberare, Græcorum hoſtes. Vale.

Hippocrates Demetrio, ſanitatem.

PERSARUM Rex me accerſivit. Ignarus, quòd apud me major eſt ſapientiæ ratio, quàm auri. Vale.

Regi Regum, meo magno Domino Artaxerxi. Hyſtanis præfectus, gaudium. Quam miſiſti epiſtolam, ad Coum Hippocratem, ab Æſculapio oriundum, demiſi: ſed ab ipſo reſponſum tuli, quod ad te tranſmitto, cum ejus latore Gymnasbe. Dieutyche. Vale. Rex Regum Magnus Artaxerxes, Cois hæc dicit. Date meis nunciis Hippocratem, malis moribus præditum, in Me & Perſas petulantem. Sin minùs; cognoſcetis vos peccati pœnam daturos. Urbem enim veſtram devaſtatam, & in Inſulam diſtractam, in pelagus convertam: ut in poſterum nemo ſciat, an in hoc loco inſula fuerit, aut urbs Cos.

Coorum reſponſum.

VISUM eſt populo, reſpondere nunciis Artaxerxis. Coï, nil Merope, neque Hercule, neque Æſculapio indignum facient. Omnes cives, non dabunt Hippocratem: etiamſi peſſimâ morte ſint interituri. Quam Darius & Xerxes, terram & aquam à patribus petiverint, populus non dedit, cùm eos ipſos ſe impotentes, velut alios homines, mortales eſſe videret. Nunc idem reſpondet. A Cois diſcedite, & renunciate, quòd Dii ipſi, noſtri negligentes non erunt. Quoniam Hippocratem in manus veſtras non dant.

Hæc ſic ad longum deſcripſi, quo conſtet veritas famæ Hippocratis, quódque popularem Peſtem, per Græciam, curaſſet. Enimverò morbus iſte, adhuc embryo, vix cognitus, vix nominatus, jam perfectè curabatur: Nunc verò ſat ſuperque cognitus, relinquitur infimæ ſortis impoſtoribus. Refrixit charitas: itaque ereptum nobis eſt lumen ſcientiæ, ac Intellectus, & cum Hippocrate certitudo curandi ſepulta eſt. Quanquam ingens volumen ſuo nomine circumferatur: hanc tamen curandi ſecuritatem ſuppreſſit (permittente Deo) metu Barbarorum, vel zelo ſervandæ vanitatis, quod ſtemmate deaſtrorum oriundus: vel quod dierum viciſſitudine, ſua perierint monumenta, relictis ſuppoſititiis. Utut eſt, Dei permiſſu, hactenus præfata ſcientiæ amplitudo, & ſecuritas curandi Peſtem, evanuit. Legi centum fortaſſis Authores de Peſte, tranſſcriptores ſanè omnes, eminus ſcribentes, metuque mortis inexpertos ac conjecturales. Id ſaltem ſcitum: Diebus Hippocratis, nondum remedia optima morborum enotuiſſe. Tum enim ſolis ſimplicibus, & crudis, ſanationes inſtituebantur, præparationibus illorum nondum excogitatis. Galenus verò, plus quinque ſeculis junior, commentaria ad Hippocratem ſcribere anniſus, & ad lubitum abduxit. Nunquam quippe argentum vivum, nunquam roſaceam, vel aquam vitæ viderat. Et quanquam rude eſſet Hippocratis ſeculum; tamen ſanationes ipſi parebant,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 250 sur 328

rebant, quæ nec Galeno hodie, nec ſuis ullatenus obediunt. Hippocrates minus garrulitatis, plus candoris autem, ſcientiæ, ac cœleſtis luminis habebat: ita ut cum ruditate, viſa ſint ſecula exuiſſe puritatem, ac donum Dei. Quare noſtra perverſiſſimorum morum & ingeniorum fuit feraciſſima. Placuit igitur Deo, veram & exquiſitam Peſtis ſanationem, & præcautionem, unà cum Hippocrate, obdormiviſſe. Saltem ab ætate Noæ, ad piaculum Davidis, nil de populari Peſte inter Judæos legitur. David tamen Peſtem fami, ac bello, non prætulit, niſi præcognitam. Inter Perſas verò & Græcos, præter commemoratam tabem, ætate Hippocratis, hoſtis humani generis, ac princeps mundi, Peſtes aliquot ferocire fecit, permiſſu divino, quas humanis victimis piari ſibi Satan juſſit. Forte, quod iſtud non eſſet conceſſum, ut principi tenebrarum: quantum quod futuræ Peſtis præcognitionem haberet, ſimulque & termini ſedationis ſuæ: unde ortum, occaſum, & poteſtatem ſedandi, ſibi violenter, fabuloſe, & deceptoriè, vendicaret. Apud Romanos rara Peſtis legitur. Et ante pauca ſecula, Peſtis obſoleta ferè memoria. Demum per ſecula rediit, ſæviitque per ſeptuageſimum, mox dein per annum quinquageſimum graſſavit. Ita ut annus Jubili, nubilus fieret, & atrox. Jam Peſtis, trima eſt Bizantii. Turcæ, à peſtifera contagione, ſibi non ſolent præcavere. Ideoque Chriſtianos irrident, tanquam divinæ ordinationi reſiſtentes, luemque declinantes, irrito plerumque conatu. Vindictæ divinæ gerendum morem, quæ cuicunque deſtinato, ex neceſſitate eveniat. Septenis quibuſque annis, Peſtis in Ægypto variat. In tertium plerumque annum durat hoc modo, ut teſtatur Polonus Princeps Radzivilius. Primo anno leviter inchoatur, cùm Sol libram ingreditur, ſævitque maximè in Decembri uſque in Martium. Quo tempore calores ſunt mitiores: ubi verò invaluerint, cùm Sol, anno ſequenti, Leonem ingreditur, ſtatim ceſſat Peſtis; & quidem ita: ut ſi quis apoſtema peſtiferum intus habuerit, & ad horam prædictam præfati ſigni cœleſtis ſupervixerit: omne periculum evadat. Quemadmodum apud nos frigora: ita hic, calores Peſtem profligant; & duobus menſibus ſecurè vivitur. Poſtquam verò Sol libram fuerit ingreſſus, rurſus ſenſim Peſtis inchoatur, & durat ad Solis ingreſſum in Leonem. Tertio anno, eandem ſervat rationem, niſi quòd de acerbitate magis remittit. Poſtea, ſi contagio aliunde non fuerit illata, quatuor anni ſequentes à Peſte ſunt immunes. Quandoque longiores etiam fiunt induciæ. Sed plerumque malum ſeptennio recurrit. Meſſis ſub finem Martii inchoatur. Ante extremos Aprilis dies perficitur. Nam per Majum venti meridionales ſpirant, qui cremando redigerent fruges ad nihilum. Hæc Princeps ille, ibidem ſic edoctus, omniaque credens, ſcripſit. Quibus ſuo ſatisfaciam loco. Saltem hæc non commemorat ſacra Scriptura, olim accidiſſe Ægypto, etſi Sol ac cœlum volvantur nunc eadem orbitâ, quâ olim. Parentum enim meorum memoria, de Peſte, velut de rariſſimo monſtro, ſermo. Apud nos nuper per quindecim annos viguit. Ceſſat modò. Bruxellæ tum exſtructæ ædes, pro contaminatis pauperibus, ipſaque mœnia fuere pertuſa ad foſſam Aquilonis. Quibus ædibus dudum patria carere potuit. Culpam autem in nos refero. Præceptum charitatis erat: Bovem aut aſinum proximi, luto extrahe, ad herum deducito; nec ſecus tranſibis per viam. Nunc autem pecus proximi non ſolùm non liberatur: ſed ipſi deprimimus, Imò fratrem (Templum Dei) in maximis neceſſitatibus, & letalibus morbis, ipſi deſerimus, aufugimus, auresque ad ejus ejulatus obturamus. Quiſque, inſtar Sacerdotis & Levitæ tranſeuntium, ſe excuſat ab opere charitatis: tanquam ſi bene operari, ſuæ non eſſet

eſſet profeſſionis ; mendaxque textus, Quodcunque minimo ex hiſce feceris, Mihi factum reputabo. Non mirum igitur, ulceroſis hiſce dierum quiſquiliis, Deum minitari perverſiſſimi populi internecionem : & urbes, tanquam ager, arabuntur. Sæpe enim mecum horrui, illud anteſignanum futuri excidii Univerſi ſignum. Erunt Peſtes. Deſperabam enim exinde, neminem ab Hippocrate venturum, qui ampliùs popularem Peſtem ſanaret. Sed aliunde ſperavi, quod ſicut quæ optamus, ſperemus facile ; & ſperando, etiam credamus : ita quoque fore deſperamus, quæ plurimùm formidamus. Credidi itaque, & ſperavi, hanc ſecuritatem ſanandæ Peſtis detectam iri, iterumque ante extremam mundi ſcenam occultatum iri omne auxilium. Saltem autumo, alias fore Peſtes longè horribiliores, quàm antehac unquam, quibusque cuncta alexiteria erunt vana. Siquidem Peſtis noſtra hodie bruta non affectat. In extrema verò dierum amurcâ Peſtes, nedum homines; ſed & feras, imò piſces & arbores, delebunt. Eruntque Peſtes; non autem Peſtis ordinaria. Alioque hoc ſignum futuri interitus eſſet incertum. Erunt nempe Peſtes à manu Dei, ab inverſione ampullarum, ut habet Apocalypſis; contra illas autem, non eſt clypeus in natura futurus. Pollicebar ergo mihi, priusquam hæc ſcribere attentarem, Peſtem ſanabilem uſque ad illam temporum faciem, verumque remedium illius, ex Hippocratis ſepulcro, ſeu potiùs à Patre luminum, deſurſum petendum eſſe. Dicam, quæ didici in poſterorum utilitatem.

A labe noſtra immune, ut & innocuum cœlum.

AB Antiquorum ſcriptis, ne minima animæ, ſciendi avidæ, conſolatio, aut ærumnoſis, deſertisque apparuit ægris, Inprimis fidei eſt, Stellas eſſe in ſigna, tempora, dies & annos; nec hominem poſſe ullatenus officia ſtellarum alienare, aut ad alios ſcopos declinare. Quòd opera manuum Domini, ſint cœli; Quòd Deus non creavit mortem. Ideóque nec cœlum contineat mortem, morbum, venenum, diſcordias, corruptiones, aut cauſam effectivam horum. Siquidem non ad cauſam ; ſed ad ſigna futurorum : ac duntaxat in temporum, ſive meteororum mutationem, dierum & annorum ſucceſſionem deſtinantur. Officium ergo cœlorum, non eſt malum generare, cauſare venena, ſpargere, aut influere, bella ferere, ac mortes ſuſcitare. Quia cœlum nequit excedere limites ſuæ deſtinationis, cœli enarrant gloriam Dei, In cujus honorem, & humanitatis ingratæ uſus, creatum eſt. Ideóque in ſe potiùs continet vitam, lumen, gaudium, pacem, ſanitatemque, cum ordinato continuatoque motu, Cœlo nulla, à tranſgreſſu Adami, legitur communicata maledictio, nec infuſa exſecratio, ut nec labes inſperſa. Terra quidem profert tribulos, & ſpinas. Quia ſubter Lunam, eſt cacodæmonis, mortisque (quia peccatorum) feudum, imperium diſcordiarum, atque viciſſitudinum. Terra nobis evaſit noverca; vallis ideò miſeriarum, peccatorum labe & ſarcinâ prægnans. Quia Deo placuit, non aliam fore ad quietem viam, niſi per tribulationes. Imò oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam, non quidem alienam, ſed propriam ; eo quòd formam ſervi aſſumere voluerit. Credo verbo Dei, nequaquam autem vanitatibus Augurum cœli : reorque, qui Peſtem à cœlo oriundam ſcribunt, adhuc deceptos, gentilium erroribus ceſpitare. Cœli enarrant gloriam Dei ; & opera manuum Domini, annunciat firmamentum. Cœli ergo annunciant dulce, ac amarum venturum; non autem cauſant illud. Imò nec amara nobis licet vocare mala: nam Deus omnia ad bonum finem direxit. Ergo cœlum futura annunciat; non autem cauſat: & ſtellæ ſunt nobis

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 252 sur 328

nobis ad ſigna futurorum duntaxat, eruntque ideo ſigna in Sole, Luna, ac ſtellis. Cauſant etiam duntaxat ſtellæ, per nativum Blas, viciſſitudines temporum, in aëre, aquis, terrâ. Unde conſequenter pendent mutationes, ac maturationes, tam in fructibus, quàm in corpore humano, potiſſimùm ægrotante. Intelligo quoque aſtra hactenus nobis eſſe in tempora, per Blas motivum, & alterativum illorum. Neque enim cœli proin ſunt venefici, aut venenorum coctores, bellorum incenſores, &c. Recognoſco omnino illos, tanquam viciſſitudinum alteratores, in qualitatibus elementalibus, quo ad ſtationum alteritates. Quocirca ægros variè alterari contingit, in promotione & maturitate conceptorum in ſe ſeminum: eo quòd noſtræ vires vitales ſuum omne Blas concitent ad normam generaliſſimi motus aſtrorum: non quidem velut ductorum violentium; ſed præcedentium, aut comitantium. Etenim liber Apocal. non tribuit cœlis, vel minimam ullam vim punitivam; ſed eandem in Angelos divinitus diſtributam. Quique proin percutientes, & miniſtri ſpiritus, dicuntur, Judicis imperia facientes. Peſtem itaque, non credam facilè, temporum importunis mutationibus ſuum debere ortum. Quod & Eudoxus apud Fernelium ſenſit. Nullâque ratione inducar, ut credam, cœlos dare accretionem, formam, figuram, vires, aut quidvis aliud, quod ex ente ſeminum proficiſcitur. Nam & ante ſtellas natas, herba pollebat ſemine virenti. Adeò, tametſi aſtra nulla eſſent; attamen vi Verbi, naturaliter omne ſemen, ex ſe, eſt producendo ſuum conſtitutum: Invitisque ſtellis, ac anni ſtationibus, imò & climatibus, per artem producuntur multa ſemina atque fructus peregrini. Quapropter Hippocratis epidemica, commentario Galeni illuſtrata, nomineque Authoris indigna, continent plurima. Non tantùm quia anni ſtationibus morbos, & non ſuis quoſque ſeminibus variasque infirmitates uni radici (id eſt, qualitatibus primis aëris) attribuit, adeóque effectus diverſos injuſtis cauſis copulet: quàm, quòd contineant plurimas nugarum abſurditates. Soleo enim in hoc judiciarios Aſtrologos Empiricis comparare, qui nacto unguento, pulvere, aut alio quopiam, eadem extollunt ad omnes propemodum morbos, pluresque adhuc alios, valere. Sic multi ex illis, non contenti aſtrorum annunciatione, cogunt, illa eſſe fabros, deaſtros, ac patronos abſolutos omnis fortunæ, & infortunii, vitæ ac mortis futuræ conſcios, fabricatores, conſiliarios denique, & Judices cogitationum, quæſtionumque interrogatarum. Si itaque non contineant mortem, bella, venena, Peſtem: utique nec ejusmodi flagra ſuper nos poterunt depluere. cùm dare nequeant, quæ non habent, non continent, non cauſant, neque generant. Non enim nuncius, bellorum præco, horum imperator eſt, vel cauſa. Si enim Jeſuita Trigantius vera narrat, Sinarum latiſſimo totoque imperio Peſtis eſt inſolita, & viſa nunquam: cui tamen idem Saturnus, idemque Mars, & æquè potenter qui nobis, præeſt. Denique ſi quibuſdam terris certo Peſtis ſæviat termino, recurratque præcognitis ſtationibus, quibus tamen olim Peſtis admodum erat peregrina: Conſequens eſſet ſanè, vel illas provincias non ſubjacere ſtellarum influentiis, vel non iiſdem quibus olim; vel illas Peſtes eſſe adulteras, vel ſaltem (ut opinor ego) non provenire cœlitus. Cùm nimirum ibidem non ſint conciliabula ſtellarum, quæ annuatim dies ſervent ſtatutos comitiorum. Quid ſi enim Peſtis, in una civitate, maximam mortalium partem deleat; fruſtra profectò erit omnis Magiſtratûs providentia, ſi vicina loca ſubter eundem Meridianum vel angulum cœli ſita, nequeant præſervari intacta. Cùmque ſtellarum influxus, vel irradiatio, ſit univerſaliſſima, utcunque inſa-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 253 sur 328

niant alii ; non eſt tamen credendum, poſſe cœlitus Peſtes ab aſtris influere ad deputata loca, urbes, & pagos. Nam ſi ſtellarum influxus eſſet peſtiferus, aut erit aër, vel Gas ſupernè ad nos dimiſſum ipſa Peſtis, aut mera nuda qualitas per aërem deſcendens, quæ ad nos pervenit abſque illo corpore ; eritque vel concepta in ſtellis, vel generata in aëre nobis vicino. Si primum horum ; neceſſe foret ſimul omnes mundi angulos infici, Niſi in aëre, & per aëra, canalem vel tubum, à cœlo ad nos uſque directum, & immotum ſupponamus : per quem etiam, nec ſecus, aër peſtiferus ad nos deferatur, ſtellarum fuligines ac inquinamenta deducens. Etenim cum diſtantia ſtellarum à terra ſit multarum millenarum diametrorum terræ : non eſt cogitabile, quòd aliqua ſtellæ fuligo ad hoc centrum pertingat ſoſpes (minusque ad aliquam provinciam ejus) quin univerſali ſimul tabo inficiat totum terræ marisque ambitum, unius centri minimi ſpatium vicemque ſubientem. Itaque ſi terra ſit minimi puncti inſtar, huc ſpectant quæ alibi dixi, de aëris regione, qua nec venti, nec ros unquam, aut pluvia decurrunt, nec meteora ſuas ludunt tragœdias. Multóque minus è profundo cœli quicquam perpendiculariter defluit, aut ſi deplueret, non ſufficerent decades aliquot ætatis Neſtoreæ, priusquam nobis advenæ eſſent. Sin autem aſtra ſaltem dimittant meram nudamque qualitatem, Illa, vel tanto loci & diætarum intervallo, aliquoties, & aliquot annorum itinerario degenerabit, atque deficiet, adeóque antequam ad nos perveniat, nil priſtini habebit ſibi ſimile : nec poſſet ejusmodi peregre adveniens qualitas locum certum inficere, niſi velut in pyxide, per Angelum deferatur. Si autem per Angelum ; jam ceſſat quæſtio naturalis, fruſtraque cœlos facimus peſtiferos, venefi-cos, ſi Angelus ſit ipſe peſtifer. Qui alioqui longè promtiùs, venenum peſtilens, prope terram, aut in nobis, quàm quod à puris atque inſontibus cœlis id ſecum ferat. Qualitas denique peſtifera, cœlitus delabens, ſi non in aëre incluſa ſimul deſcenderit, aut migrabit de ſubjecto in ſubjectum (quod Peripathetici recuſant, & Scholæ modernæ) vel per millenas ſpecies ſui, totiesque degeneratas, velut peregrina tota, ab ortu ſuo ad nos deveniet, adeóque fruſtraneum erit cœlorum venenum. Sin autem putetur in nubibus prope terram generari: ergo cœlum immune, atque inſons, falsò accuſatur. Oſtendi ſiquidem alibi, cœlos duntaxat operari per Blas motivum locale, & alterativum caloris atque frigoris, Nequaquam autem per venena. Utpote quæ ſunt ſublunarium duntaxat proprietates formales, ac fermentales ſeminis alicujus. Admitto quidem lubens, telum igneum ſubinde viſum, telum igneum ex aëre, ad locum aliquem vibratum, cecidiſſe: quodque Peſtis ſubinde ſit inſecuta. Atqui iſtud prodigium inprimis, non ex profundo cœli ſinu delabitur : ſed è propinquiori nube. Forte Satan, tonitrui comes, telum ejusmodi dimittit, quo Peſtem ſcit minitatam : (unde antiquitus Dei honores ad ſe rapuit) at non proinde telum iſtud, eſt cauſa Peſtis. Alioqui ſanè ad unamquamlibet Peſtem, telum æquè neceſſarium vibraretur. Præſertim quod Ignis proprium ſit, conſumere Peſtem, atque venena: non autem generare. Itaque Ignis naturaliter nunquam ſignificat Peſtem, cujus deſtructionem continet. Eſtque ideò ejusmodi igneum telum, portentum rariſſimum, à ſpiritibus ad terrorem dimiſſum: illi, qui ad vitæ ſuæ emendationem illud retorſerit, eſtque profectò ſcopo noſtro impertinens, ac longè magis frivolum, ſi exinde cœlum notemus peſtiferum. Sunt nempe portenta quævis incerta, ac fundamento Medico inepta. Sed ſeculum ſi hanc peſtilentem mercem protruderet (creditum enim ſic eſt hactenus, maléque gentiles

les noſtras Scholas deceperunt nomine epidemico) quorſum ergo tot Scriptores? quæve hactenus fuere excogitata media contra ſtellarum importunos iſtos influxus? Quis enim impedivit hactenus, ne medulla menſtruatim creſcat in oſſibus? Itaque falsò accuſarunt cœlum. Sat Scholis viſum eſto, cœlum, authorem Peſtis feciſſe, & remedia, ſuamque ſcientiam, ſub deſperationis ſilentio ſepeliiſſe, ſolius ſuaſu ignorantiæ, metûsque terrore. Ergo cœli accuſatio, ubique manifeſtam ac neceſſariam involvit inſcitiam. At tandem poſtquam ſtudiorum omnem contraxêre nervum, ſuadent vitanda loca, quibus plagæ vigent, utendum cibis euchymis, bonum ignem ſtruendum, cavendum à ſordibus quibuslibet. Urendumque frequenter Theriaca, cui, cùm nondum ſat ſimplicium ſit ingeſtum, quiſque pro lubitu novas cumulatim centurias addat, adeóque præſtantiſſima cenſetur antidotus, quæ mille ſimplicium congeſtum continent acervum; utque unum de mille forte juvet, ſaltem non nociturum ſperant. Iſta nempe ſunt Alexipharmaca magiſtralia, ut ſi interim pro voto, res minùs fauſtè ſucceſſerit: culpâ ſaltem careat, qui tot ſimul ſelectiſſima, multisque claſſicis Authoribus commendata, compilavit. Præſcribunt quoque grata ſuffumigia aceti, aromatumque odores, malè mendaciorum ſuorum memores: quaſi languida ejusmodi remedia contra ſua illorum principia facerent: id eſt, contra cœlitus per totum aërem, diffuſa venena. Etenim ſi propter ejusmodi odores, vel barba, vel unguis, vel denique medulla, ceſſat accreſcere, aliquam poſſet ſpei fiduciam ingerere, quod ſemen peſtilens lurido remedio ſuperari poſſet. Itaque ſi ulla eſſet ratio cauſativa Peſtis, in cœlis, ea potiori jure homini competeret in cœlos, Si ſapiens dominabitur aſtris; non autem aſtra, ſapienti. Nam poteſt Sapiens ſignificationes aſtrorum aliqua in parte mutare, quanquam non ſtellarum motum. Sed iſtud hoc loco, eſt impertinens tantopere, quantum eſt falſa cœlorum accuſatio. Siquidem ſi ſtellæ cauſativè in nos agerent effectum ſuum, utique ſapiens mitigare poſſet, falſóque per cœli accuſationem ſe Medentes excuſare nituntur, propter adynaton. Non eſt inquam ulla in nos ſtellarum actio præter meteoricam. Aſtrologi enim multa fingunt, quæ nôrunt eſſe falſa, imò & impoſſibilia. Quæ in theoricis planetarum utrobique ſunt obvia. Verumtamen nec natura, nec proinde Medicina, regulam falſi admittit, ut neque ſuppoſitiones Algebræ. Itaque finaliter, ſi popularis Peſtis è cœlo laberetur, foret neceſſe cœlum impugnare, & impedire, ſi ad radicem eundem, & non ad productum poſterius: adeóque tota Medendi ars, non niſi fruſtranea prorſus, præſcriberet pro præcautione Peſtis. Atqui, tantum facinus non ſibi Scholæ fidunt, ruuntque libentiùs ad adynata, ut ſuæ clypeum faciant inſcitiæ, queantque in Peſtem mittere quoslibet ignaros, potatores, temulentosque mortalium tortores. Patet ſaltem hinc, quod cauſas Peſtis hactenus non à fronte adoriantur: ſed à tergo, & ad effectus tantùm reſpexerint. Adeóque quicquid de præcautione dictum eſt, meras habere proximorum impoſturas. Imitantur enim ruſticum, conantem exhaurire rivum, qua prope litus in mare feſtinat, non autem fontem obturando. Itaque vel non credunt Peſtem, cœlo oriundam: vel eorum remedia ſunt deſperatione ac deceptione plena. Porrò ſi cœlum, tanquam parens iratus (ut Paracelſo ſomniare placuit) noſtra notet crimina, contamineturque noſtris impietatibus, nosque ſuis ideò jaculis vulneret vindex, tamque calamitoſe nos interimat: certè, vel deaſter aliquis erit, vel animal ſenſitivum, ſibi Dei officium arrogans, & Angelorum percutientium muneri invidens, docet nos, invidiam rem cœleſtem eſſe, ut & vindictam

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 255 sur 328

creaturæ, in hominem. Sed cur notet noſtra crimina, ſi notando polluatur? & quomodo polluetur, ſi peccatum ſit merum non ens? Quomodo iſte ſagittarius perſentiet merum non ens? quomodo abſceſſum voluntatis humanæ, à Deo judicaverit? etenim ſi nobis iraſcatur, & in ultionem accendatur, propter illud nihil: quomodo non magis nobis indignabitur, ubi ſenſerit nos ſuas imitari actiones, & præpedire? dum ſcilicet placato cœlo Peſtem nobis formamus noſtris terroribus? longéque acerbiùs ferret, quod homo, invito cœlo, mederetur Peſti, ſuperet ſua vulnera, ſuaque munia in cœli deſpectum antevertat, aut impediat. Peſtis denique, ſi ordinato Aſtrorum motu, annunciativè, ac velut annuatim prædici poſſet (prout de Ægypto aliorum informationes jam antè natravi) piacula autem noſtra, ordinato die, numemero, & menſurâ, careant. Peccata namque pendent ex corde hominis, liberoque arbitrio: ergo iſta cauſa non eſt ſuo effectui condigna, ejusque ſigno. Negant autem Theologi effectus futuros liberi arbitrii præſciri à ſtellis, adeóque nec ſcientiam, nec intellectum, habitare in cœlis, corporibusque inanimatis. Ergo nec quidem denunciant Peſtem, bella, &c. ventura, à peccatis ſibi prægnitis. Sat eſto, Peſtem denunciari, non tanquam ob cauſam incitatricem: ſed quia Æterno placuit. Conſcius ut quiſque ſeipſum examinet, ac emendet. Nec opus eſt mentitas pravitates, & malevolentias, fingere in Saturno, vel Marte: ſi peccata noſtra ſint cauſa effectualis contagii. Adeóque ſibi contradicunt Aſtrologi, atque ariolatores Medici. Nec enim alioquin eſſet neceſſe tortorem reo iratum fingere, etſi eundem interimat. Sodes, cur noſtræ iniquitates potiùs Saturnum ac Martem quàm Lunam millenis aliquot milliaribus viciniorem inſtigaverint? Cur remotiſſimus Saturnus, criminum noſtrorum potior vindex eſſet, quàm Luna? Nam ſi aliquod aſtrum eſſet peſtilens, certè eſſet potiſſimùm illud, quod præeſt nocti, quieti, & reductioni in primam materiam. Denique ſi Peſtis, tanquam punitio, nos invadat, aut per Angelos nuncios, orbium motores, mittatur: Sanè nulla erit naturalis, ſidentque ſponte Scholarum præſcriptiones ac regulæ, tam ad præcautionem, quàm curationem. Cœlum prænunciandi ergò futuri præſagum eſt, datque ſigna Peſtis, quæ ſuis revelat Deus. Non autem cœlum præſentis Peſtis effectivum, ut neque præſciens. Errarent ſiquidem alioqui tam cœlum, quàm directrix Intelligentia Angelica, quoties puerum inſontem Peſte piaret, pro peccatore, nec piorum habitacula Peſti unquam ſubeſſent. Ac Deus prætorem injuſtum conſtitueret, qui bonos Peſte necaret crudeliter, quæ nefarios non apprehenderet. Bonos inquam, pro delictis non cogitatis, necaret. Vel hinc ſaltem liquet, Peſtem ſuam habere cauſam in natura. Demum, ſi Peſtis, cœleſtis lucis proles, ea certè in inſtanti ſemper exſurgeret: cum aſtrorum aſpectus ſint per minuta momentanei. Quare Peſtis, antequam veneno aliunde nato ad nos deveniret, primo vento diſpergeretur, primâ pluviæ irroratione ablueretur, noctisque ac nubium frigoribus pacaretur, priusquam ad nos deveniret: & punirentur urbes, quæ minimè peccâſſent. Tum eſt & in Paracelſo ridiculum, quòd ſagittarius Peſtis, ac notator noſtrorum criminum, habitaret in Sole (in quo Deus poſuit ſuum tabernaculum) tanquam iratus ac vindex parens, propter impuritatis contagium ſuſceptum. Saturnus tamen ac Mars (alibi ſic inconſtans ait) eſſent criminum ultores. Itaque quocunque modo ſumatur, providentia punientis cœli patitur injuriam; & Deus, blaſphemiam. Adeóque dolus Paganiſmi includitur, ſive dixerint peſtilens venenum à ſtellis cudi, vel in vindictam criminum mitti: ſive etiam naturali aſtrorum

rum cursu fabricari, per qualitates elementales annuas, vel extraordinarias, aut indirectas, ac portentosas, à Satana directas: Utrobique in Atheismum paganorum impingunt. Nam nec cacodæmon illam, quam gentiles putant, potestatem in nos habet; nec legitur in Peste Deali alius satelles, præter Angelos Lucis; adeóque à Sacrorum veritate est abscessisse, stellis, aut diabolo, vim Pestis generandæ tribuisse. Præcipuè ubi de Peste naturali, & non Deali disputatio occurrit, deque remediis, causis, & obstaculis est inquirendum. Nam in primis, non rarò, Pestis unico ab individuo incipit, puero nempe insonte, adeóque cœli, piaculo hujus pueri, integram familiam, opidum, & provinciam tandem, innocuum nempe pro facinoroso, feriisset, per modum Seplasiæ, quid pro quo substituentis. Denique dum Pestis serpit suo contagio ab uno in alium, saltem in secundo, tertio, ac decimo, non erit ampliùs venenum à cœlo propinatum, aut vulnus à cœlo inflictum: quasi tota ira, aut vindicta cœli, concitaretur culpâ primi insontis. denique Pestis, solo terrore pavidi concepta, cum in specie specialissima (etenim nulla alia exsistit actu in individuis) non differat à qualibet alia, quæ è cœlo mitteretur veneno astrorum. Ergo neque ulla prorsus erit naturalis è cœlo, si aliunde nuda terroris imagine concipiatur, nec cœli sit indiga sui origo. Nam alioquin unum individuum non constituitur à parentibus, toto prædicamento diversis. Etenim si Medicum, & Medicinam de terra creaverit Altissimus; & Pestis ab astris formetur: vereor saltem, ne tanto veneno impar omnis sit futura Medicina. At saltem Dominus non potuit errasse, quod Medicinam de terra, & non de cœlo miserit. Enimverò libri Regum, & Apocalypseos, sanctis Angelis Pestem attribuunt, quæ divinæ sit ultionis pentaculum. Nec licet à Sacris recedere ad cacodæmones, & astra, venenorum pestilentium exordia. Denique Paracelsus Pestem cœlitus, velut à sagittario, duntaxat in tria loca, nimirum ponè aures, subter axillas, & in Inguina diradiari scribit. Quapropter aliis membris oborta Pestis, vel Pestis non erit, vel alterius generis, & causarum disparatarum, quàm quæ Vulnus cœleste esset. Vel denique cœlum sagittando erravit, vel saltem Paracelsus audendo temere erravit. Itaque si alienæ causæ Pestem fabricent, absque cœlorum ope; necesse est, hos suâ possessione & putatione privandos, cœlumque posthac petitoriè, litem aggredi debere. Si denique Pestis vulnus est, ergo est de susceptis externis: non febris, aut morbus, constans statuto semine. & per consequens, quicquid diaphoreticorum in Pestis subsidium hactenus decrevere, falsum atque deceptorium esto. Magisque opportuna erunt incarnativa, & vulneraria. Et longè est vanissimum diaphoreticum pro præcautione, ne quis à sagittario cœlesti vulneretur. Esset enim sudoriferi ignavus clypeus, contra sagittam tam virulentam, tam potenter, procul, rectâ, tantoque otio vibratam, securissiméque ductam per tot millena millia stadiorum pergente telo. Decebat enim Paracelsum, sciviſſe carbunculum, glandulas, bubones, atque parotides: non quidem ipsam esse Pestem, imò nec ullatenus esse vulnera: sed signa, productum, & effectus pestilentes. Quippe nam & Pestis aliquot signata, frequenter non non nisi à morte, visuntur. Quapropter cœlestis ille fundarius, non Pestem; sed Pestis effectum, quoties vulneraret, immitteret. Seróque nimis veniſſet, ut Pestem, sive vulnus, illis partibus infligat ei, qui jam antea per Pestem obiisset. Quidam nempe continuò vomituriens, cum cephalalgia, moritur sub continuis deliquiis, infra horas septem, ab invasione ægritudinis. Mox autem circa obitum tingitur supra umbilicum, usque ad claviculas, frequenti stigmate, seu vibice nigro. Curiositatis ergò, cùm

Anatomicus deficeret, diſſecui eum, ac inveni os ſtomachi, eſchara nigra jam cauterizatum. Denique vibices non ſunt vulnera, prout nec glandulæ, veſiculæ, bubones, &c. ergo ſaltem cœlum non vulnerat in Peſte. Quæ ſi aperiantur, ulcera vocas Paracelſe, & diſtinguis contra vulnera, ac temetipſum. Fabuloſe ergo nimis cœlum noſtrâ labe inquinatur, harumque eſt injuriarum vindex, prout & criminum noſtrorum Graphiarius & vulnerator. Paganiſmi id fuit olim inventum, ut cœlos, atque deaſtros, in cultum blaſphemè attolleret. Blaſphemè quoque atque ſtultè, à Paracelſo quatuor elementa ingeruntur, qui eorum Relolleum ridere aſſolet. Potiſſimum quod in ortu Medicinæ noſtræ, quaternarius elementorum ſit ſublatus, tam in natura Univerſi, quàm miſtorum conſtitutione. Etenim quam inſcienter adæquatur quaternarius elementorum, ternario emunctoriorum præfato? Paracelſus enim, arcanis potitus, planè heroicis, pro morborum ſupplantatione, deſtitutusque ſcientiâ Medicâ, à Patre luminum deſcendente, titulumque Monarchæ arcanorum, ſibi ultro aſſumens, hocque auſu principatum Medendi invadens, de Peſte, tanquam ſibi ignoto hoſte, tractavit. Proinde Peſtem quandoque cœlo, aliàs Soli, Solisque quandoque elementis, ac non rarò ſolis Pythoniſſis, Sagis, ac ſpiritibus tam infernalibus, quàm elementalibus Deaſtris adſcribit, plerumque oblitus doctrinæ ſui Paramiri: ubi Peſtes entis naturæ, entis veneni (quaſi aliqua exſtaret veneni expers, aut venenum aliquod non eſſet naturale) entis aſtrorum, (quaſi Aſtra ſupra naturam, aut extra eam eſſent) entis ſagarum (has Incubis, Lemuribus, ſylphis, &c. tribuit; contra ens etiam aſtrorum diſtinguit, ne Sagæ ſint fortaſſis ſapientes, qui dominari dicuntur aſtris) & entis Dealis proponit, ſuique ibidem oblitus, & entis imaginativi, cujus tamen præ cæteris memoriam habuiſſe debuiſſet. Niſi fortaſſis malit, ens imaginativum non poſſe cauſare morbos, aut nuſquam vigere, niſi penes ſagas. Enimverò, ut Peſtem divinam arbitror ſpernere remedia naturæ: ita quoque, ſi qua dæmonibus aut Sagis propria (quod non eſt credibile) at ſaltem ſuam cœlo originem neutiquam deberet. Etenim alias ſi Peſtis ſagaria eſſet, ſolitis eſſet longè immanior, propter adjunctum virus externum, & agendi promtitudinem, ira cacodæmonis acceleratam & ampliatam. Frater P. Boucher, Minorita, in ſuis orientalibus peregrinationibus, ut teſtis ocularis, narrat. Quod quantumvis Ægyptus, ſit alioqui Peſti valde obnoxia: pridie tamen inundationis Nili, quotannis decidere rorem ſingularem, quem Elthalim vocant, cujus adventu promtè & univerſaliter ſanantur, quotquot Peſte decumbunt, ac ſani præſervantur ab ea, eodem rore. Etenim ſi hoc verum, nec ſat à principe Radzivilio inveſtigatum: nil quicquam tamen exin deduci poteſt, quo Peſtem cœlitus cauſari naturaliter ſciamus. Cum exin ſaltem ſequatur, meteororum quædam eſſe ſana, alia verò quibuſdam noxia. Quod hactenus nemo negavit. Etenim quamvis Sol, pridie inundationis Nili, ferè ad locum eundem quotannis redeat: non tamen ſimul eædem ſtellæ comites recurrunt. Dein, Ros ille non eſt cœlorum aut ſtellarum proles, neque ex Blas cœleſti meteorico: ſed pridie inundationis, jamdudum inundata eſt terra altior Abyſſina, calida, & auſtralis magis, quæ magnum de ſe vaporem nitro refertum emittit (eſt namque tota Nili aqua nitroſa) qui vapor in rorem nedum reſolvitur (Ros, alibi mella, tereniabin, manna, entali, ac laudanum velut gummata, plorat: atque apud nos, quotidie ros majalis ſale ſaccharino ſcatet) currentemque comitatur Nilum: ſed totum aërem Ægypti, etiam humectando abluit, ægrorumque corpora reficit, non multò ſecus, ac imber terram,

poſt

poſt longas ariditates. Saltem ego, Sacris admonitus, ſperno Augures cœli. Itaque ſi cœlum ſit Peſtis graſſantis cauſa: deberet eſſe pariter cauſa alterius cujuſque Peſtis. Quia idem ſpecie ens, eaſdem ſortitur cauſas conſtitutivas, à quibus ipſa ſpecies ſuam recipit identitatem. Itaque conſtanter nego; virus peſtilens cœlo naſci, aut à ſtellis dimitti: Peſtes verò omnes, quæ non ſingulariter pro flagro divinitus mittuntur, ſunt vel endemicæ, vel terrore quodam fabricatæ. Quæ autem contagio hauſtæ mutuantur, ſequuntur ſemen atque fermentum ſuum. Peſtis autem endemica, licet hauriatur forinſecus occaſionaliter, non eſt tamen Peſti adſcribenda, niſi Archei noſtri terror, Ideam virulentam pavoris, ab ente endemico concepti, prius fabricet; uti mox conſtabit. Nego inſuper, ullam Peſtem eſſe epidemicam. Nam tametſi aër, multorum corpora ad varias putredinis confuſiones invitet: nullatenus tamen eſt Peſtilentis veneni cauſa primordialis. Nam ſicut omnis putredo à Peſte differt: ita viciſſim quoque venenum Peſtis, à quavis corruptione, filiâ meteori. Quod niſi rite atque perfectè ſit cognitum; nullatenus quoque poterit intelligi natura Peſtis: multóque minùs ejuſdem radicalis ſanatio promoveri.

Ad hujus capitis calcem addam argumentum, quod à ripa fluminum deſumitur. Vidi nempe, qui ut Peſte infectas vitarent ædes, Antverpiâ diſceſſerunt; alios, qui fugerent ab variolis, quibus ante biennium, adhuc vultum cicatricibus maculatum circumferebant, in Scaldi ipſo percuſſi ſunt morbis, quos vitâſſet præſumebant, ſeque ut ſanos ſubduxerant. Memini quoque me quondam puellam leproſam curâſſe Vilvordiæ, quæ dum jam per 7. hebdomadas ſanata putaretur, & Antverpiam rediret, confeſtim per totum corpus in ipſo fluvio, ſibi lepram repullulare ſenſit. Quæ demum ad me rediens, ſanataque, per ſemeſtre, Vilvordiæ eſt morata, Attamen eodem die, quo domum rediret, in Scaldi rurſus repullulavit occultata Lepra. Mulieres quoque in abortum proclives, etſi rhedâ rus pergerent, feliciterque ceſſiſſet iter; attamen in fluvio, ſeditionem in utero ſenſere, domumque à ripa per rhedam vectæ, illas in cruentum profluvium lapſas, ſcivi. Adeóque fluvius, cœli æmulus, planetis creditum honorem ſuffuratur. De æſtate loquor; adeóque nec frigus in fluvio, tum aliquod ſuſpectum, incuſandum. Frigus etiam autumni, rus pergendo, non obſtitit, quantum menſe Auguſto; fluvius, nec concuſſio rhedæ, quantum quieta navigatio, noxæ attulit. Non demum vapor aqueus, in fluvio oberrans. Siquidem diebus pluviis, rus itinerando, calamitates narratæ non obvenere. Ut neque degendo circa paluſtria loca: ſed in fluviis, fluxui ac refluxui opportunis, pauculæ horæ, has moleſtias Peſtis, ectymatum, lepræ, & exanthematum, invexere, quæ in terris non oboriebantur. Argines enim, ac ripas, bis quotidie aqua deſerit, fœtetque olidus fracedine fundus. Quapropter fluvius tacendo loquitur, probatque fracidi odoris nocumenta, quæ mox dicam. Idque enim proin non tam litori maris, quàm ripis eſt vernaculum. Nam ad ſalſum mare, arenamque fundi, nulla eſt fracedo, qualis in ſemidulcibus fluviis; quare aquæ vix unquam prorſus nitidæ ſunt, carentque odore ſibi proprio. Cœlum ergo à labe noſtra eſt immune, ut ab accuſationibus ignorantum inſons, culpâ caret vindictæ. Reliquiæ ſunt paganiſmi, quas niſi Schola Medica devitârit, ſciat Datorem luminum, beneficia ſua non illis porrecturum.

Peregrina Lues nova.

NON omnes morbi venêre ſimul in palæſtram. Felicia ſanè Atavorum ſecula, quibus paucæ infirmitates ſtrinxerant gladium in humanam imbecillitatem. Productum-

ductumque deinceps transgressionis Adamicæ, sensim nobiscum naturæ primordia associavit. Astrologi enim adhuc hodie confugiunt ad determinatas siderum positiones, iras, incompatibilitates oppositionum ac luminum malignorum congressus. Quibus prima febris, prima Apoplexia, primave Pestis, nata sit. Etenim quanquam non soleam indagare præterita, quæ non proficere, sed obesse possunt: multóque minùs assueverim inquirere, quorum adipisci, dare, facere, aut sperare non possem demonstrationes: attamen non potui non irridere paganismi futilitatem in Astra relatam. Assentirer namque faciliùs Astrologis, si nata semel febris, obortaque apoplexia, cessassent, cessante illâ constellatione. Demonstrare quoque si possent, quonam interim hospitio febris habitaret, distracta semel stellarum febrilium dislocatione. Quapropter libro de vita longa, morborum omnium, mortisque introitum in naturam humanam, primus, ex sua origine describere, coactus fui. Adeóque dilucidè intelligo, ac opticè cerno, reliquias esse ex paganismo, quicunque ausus est, stellarum officia & destinationes extendere supra textum Sacrorum, qui dicit, quòd Astra sint nobis in signa duntaxat, tempora, dies, & annos. Etenim si Astrologis assentirer judiciariis, arbitrarer febrile, aut Pestilens semen, semel natum, deinceps intrâsse in naturam: nec quidem, ut maledictionis cujuspiam, sed creationis deinceps prolem, continuare suam generationem. Sed cum morborum plerique tandem in sanitatem desinant, si saltem non cum ægris ipsis oppetant, ac plerumque citra novæ prolis suscitationem: necessum esset, si propter infausta (ridiculum, aut blasphemum Christiano verbum) quandoque lumina incepissent: nec hodie sine illis incipere posse, si lumina illa, sic congressa, æstimanda sint causæ morborum efficientes. Credidi itaque, postquam penitiùs abditorum corporum analyses per Ignem explicuissem, quod eadem morborum ab initio fuerint, quæ & hodie principia, atque radices. Quod satis clarè demonstravi in tomo de origine Medicinæ, tractatu De morbis in genere. Crediderim quoque, aliquot morbos initio fuisse, velut in sui infantia, leniores, celeriosque habuisse progressus, & faciliores quoque extinctiones, ob pristinum naturæ humanæ robur. Aliquot tamen morbos, sui initio ferociores fuisse, qui nempe non ita adhærent radici humanæ fragilitatis; sed lui ut peregrinæ consocii acquiruntur. Etenim ut olim naturæ erant robustiores, quæ ut susceptrices, ita & medicatrices sunt morborum: sic modò, experior semina morborum indies proficere, robustius incidere, ac incalescere, nostramque naturam, quò it longius, proceditque intempestiviùs, eò quoque negligentiùs remediis auscultare. Enimverò patrum nostrorum diebus, surrexit eatenus incognita lues Veneris, cum pedissequis & assæclis. Notatur autem annus 1424. & Parthenoplica obsidio, ætas luis, ejusque prima nativitas. Quicquid demum semel penes nos adolevit, quanquam in illis individuis pereat: speciem tamen deinceps servat, & vix interire scit, quamdiu perennat mandatum ejus, qui labem in carnem mittit. Ut Scorbutum, Pestis Hungariæ, &c. nostris abavis ignota. Nostræ autem plagæ crescunt indies, quia & impietates multiplicantur. Mutantur quidem morbi, larvantur, augentur, degenerantque per sui copulam. Itaque animo majore, deinceps de remediis altioribus pensitandum. Ex morborum deterioratione autem, conjeci securiorem Medendi artem, quam quæ hactenus per frequentem phlebotomiam, & venenosam resolutionem laxantium, consertis vinculis, mortales in cœmiterium præcociter trahit, surgere debere. Ominor enim, quia cerno luem Veneris, cæteras ægritudines, mutaturam in sui obsequium: & Pestem quoque

hactenus

hactenus fore degenerem. Enimverò legi quandoque in revelationibus S. Brigittæ, item in vitis S. Dominici, Vincentii Farrerii, Colettæ, &c. unanimi apparitione illos vidisse, succensum velut Mundi Salvatorem super mortalium impietatibus, minatumque exitium generis humani, tribus jaculis. Cujus apparitionis ergo, B. Vincentius, ordinis S. Claræ reformatricem Colettam, ut Valentiis Hispaniarum, superintellectuali raptu, viderat genubus prostratam, ante sacrosanctam Trinitatem, quod exoraret auxilium Deiparæ virginis. Ut Christus Dominus averteret piaculum, comminatum pro commerito supplicio. Desertaque patria Valentia, Gandavum venit Colettam invisurus: quam statim agnovit eandem, quam in raptu præfato viderat, & quærebat. Pro Avaritia enim, erat sagitta bellorum, quibus malè parta maléque reservata auferuntur. Pro Superbia, erat in manu omnipotentis jaculum inediæ, famis. Ecclesiasticos autem, quos hujusmodi peccata ut plurimum tangunt, minatur fugare utraque lancea, à possessionibus, contra vota accumulatis, maléque usurpatis. Ac tandem contra luxuriam, sagittam contagii in manu gerebat. Non equidem David casu; sed altiori ductu, Pestem pro bello & fame elegit. Quia totus populus, Regis ad exemplum, fornicator erat. Singulare id saltem in præfata visione, quòd diversis sanctis, & annis apparuerit, & quidem ante luis adventum. Quoniam non est verbum, quod Dominus non revelaverit suis Prophetis. Postremo, sub dierum plenitudine, sub maturitate, & completo peccatorum numero, immisit longanimis Deus unam trium sagittarum in medium carnis, ac confestim apparuit Lues Veneris, planè atrox, virulenta ac festinanti putredine necans. Deinceps autem aliæ ægritudines, imò & ipsa Pestis, labem ejus contrahit. Nec veteres morbi respondent amplius descriptionibus avorum, nec consuetam feudi obædientiam remediis exhibent. Nam olim ingentes exercitus, citra ultraque Europam in Asiam, & Africam ducebantur, absque notabili contagio, idemque utrobique ferè militum census inveniebatur. Ast jam, mox ab incepta obsidione, moriuntur intus præsidia; & simul obsidentia castra, acceleratamque expugnationem, confestim popularis Pestis subsequitur. Vix enim unica præsidii cohors foras proficiscitur, quam non sequantur currus, ægrotis onusti, etsi post se nosocomia oneraverit. Præcipui Chirurgorum cum admiratione plangunt, quod non ita pridem, minora quævis vulnera vix solitis obædiant amplius medelis. Porrò lues ista primum visa legitur in obsidione Neapolis, anno 1494. Medentes quoque ortum ejus per conjecturas attentant. Aliis enim placuit luis nativitatem, Indiis occiduis tribuere, quodque ibidem esset vernacula atque solita. Aliis verò placuit orientalem plagam accusare. Veruntamen occasus Indias immunes fuisse, testatur ipse Ferdinandus Cortesius, earundem expugnator, quodque post adventum suum nondum ibidem enotuisset; sed eò advectam luem, cum Æthiope, mancipio Pamphili de Narvaez, Fortè enim ille recens ab obsessu Neapolis eò appulerat, secumque attulerat. Etenim cum ibidem primum lues videri cæperit, disputatum inter nationes, an Gallo, an Hispano, an verò Neapolitano, cedere debeat in triumphum. Interim nemo unquam Lusitanum accusavit, ac per consequens, Indiæ Orientales immunes erant. Nam Lusitanus in obsidione Neapolitana non erat, qui veteri odio bella Castellanica lubens promovebat. Solus tamen Lusitanus cum exclusione Hispanorum, eoum lustraverat, sibique subegerat. Nec his obstat, quod ab olim Lues Sinensibus sit assueta. Nam inde nemo ad bellum Neapolim advenit. Ergo si verum sit, quod Lues in Sina, antiquitate vincat: potuit

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 261 sur 328

ibidem iisdem initiis incepisse: prout catapultas & typographiam ante nos habuerunt. Saltem Lues nusquam ab Endemicis, nec ab aëris infectione. Hinc etiam non passim popularis. Quod autem non à Sinensibus ad nos sit delata Lues, patet ex guajaco, cujus usus apud Europæos 80. annis senior, quàm radicis Chinæ. Dein, quia introitus in Chinam sub pœna capitis omnibus externis vetitus. Nunquam Lues tum visa in oris extra Chinam, quorsum tamen Sinenses propter commercia quotannis excurrebant. At guajacum ab occiduis terris venit. Alii forte proinde contendunt, hanc Luxuriæ luem incepisse, eo quod annonæ caritas, mactatorum carnes cadaverum suffurari, & clanculum coctas divendi, suasisset. Sed cum anthropophagis Indis hæc lues, ante adventum Pamphili, fuisset ignota, non recipitur horum allegatum. Astrologi quoque, quibus omnium contingentium causæ referuntur in siderum aspectus, & rotationes: ne quid citra cooperationem astrorum fieri concederent: peregrinum tum stellarum situm, duntaxat super Neapolim influxisse ajunt, quem multâ anxietate quærentes, nondum invenerunt. Quasi idem astrorum situs nunquam fuisset antea. Refragantur enim Sacra Astrologorum huic opinioni; ut suprà jam probavi. Paracelsus tandem Luem, multis libris & additamentis inconstanter indagans, copulam leprosæ meretricis cum scabioso milite Gallo incusat, ac detestatur. Quasi vero antea nulla leprosa, Gallo sordido commista fuisset? Ad refellendum autem sufficit: quod Paracelsus etiam in hoc sibi sit inconstans. Negans pluribus libris luem veneris, per se, esse morbum, sed aliis morbis permittit duntaxat asseclam. Attamen omnis contagio, sive ex Lepra, sive ex Peste, vel aliunde contracta, verè & actualiter in se est morbus. Nec mirum quoque, causam Luis hactenus nesciri ab iis, qui ad naturæ solius contingentias respexerunt. Credo potiùs, tot apparitiones Sanctis non fuisse frustra, ac sine scopo ostensas. Credo itaque, initia luis, ex vibrato jaculo Iræ divinæ, hausta fuisse, & in naturam insita, non secus, atque lagenarum inversione, tertia quandoque peribit mortalium persona. Non quidem, quod velim luem libidinis reputari, sui principio miraculosam penitùs, quia à piaculo incepisset. Scio namque, ut in natura habet modo: ita & sui initio fermentum, atque radicem reperisse. Enimverò Laicus quidam, & vir sanctus, ad quæstiones arduas aliquot, solitus visiones somniales, ac non rarò quoque per Mentis abstractionem, notiones intellectuales suscipere: nimiâ forte curiositate has indagavit quæstiones. 1. Cur ista Lues præterito seculo, & non antea erupisset: cum anteactis paganorum diebus, scelerata quælibet scurrilitas nunquam defuerit? 2. Unde, si non ab Indis, in Europam venerit? 3 Quæ causa sit continuitatis, & mitigationis, ac mutationis, si divinitus immissa? Nam miracula rarò per contagium transeunt, ac nisi tradito mandato, suam in natura causam nanciscuntur. Sed neque Deus insontes punire solet, prout innocentes sæpe Lues Veneris inficit. Dixit itaque laicus, sibi in visione intellectuali visum jumentum, quod penè diffluëret ulcere fœtido. Qui morbus equinæ speciei proprius, nostrates Den Mozzel: Galli vero *le Farcin*, vocant. Unde sensim equi purulentâ carie pereunt. Hoc autem jumentum vidit, velut canibus in escam deputatum, totum tergus vitiatum habens, etiam circa vas naturæ. Nec præter istam visionem, aliud responsum habuit. Quapropter se suspicari dixit; Quod in obsidione Neapolitana, (qua primùm dira hæc lues emersit) nefando aliquis peccato, congressum cum ejusmodi jumento habuisset. Saltem inde conjicio, non antea visam rariratem morbi, quippe non credam facilè unquam ejusmodi peccatum in talibus

bus terminis ab origine mundi commiſſum; eſtque morbus, lui venereæ ſimilis, & equinæ naturæ affinis ac familiaris. Potuitque ideo ſuum fermentum (permittente Deo vindice) in humanam familiam naturaliter transplantaſſe, divinitus quanquam antea comminatum. Miſcuiſſe inquam contagium equinum, infandæ libidinis actutum (perinde atque hodie à meretrice ſordida uſque in teſtes maris, attrahitur ipſa Lues) gonorrhœam, carcinoma, atque bubones venereos, &c. propagans. At curioſus eſſe deſino, quoties res ſcita nulli eſt uſui. Niſi forte mavis hinc meditari, equos ſic ulceros curari remedio Luis; & vice verſa, per Hydrargyrum optimè præparatum. Servit ſaltem conſideratio Luis degeneri ac multiplicatæ Peſti hodiernæ, & quæ plures ſub adventum Antichriſti, minatæ ſunt in Sacris. Addo. Quod ſit infamis, infeceritque omnem mundi angulum: effectu quoque palàm oſtenderit: quod ſit commune carnis piaculum, ſerpensque ad ulteriorem, & vulgo adhuc incognitum ſcopum. Enimvero primo exordio nedum dudum ignota ſtetit: ſed & ſui medela infeliciter tentata, & adhuc hodie vulgo ignorata. Unde conſequens, quod incertis & ferocibus pharmacis, mortalium vita indignata, humiliata modo ſit, vel ante cujusque juventutem. Quæ debilitas, perpetuitatis quandam ſpondet perennitatem, ac in abſtemiis, ad quartam ſaltem generationis periodum. Imò licet ampla hominum caterva nunquam luem contraxerit: nihilominus, cum vix unquam Lues ſit bene curata, manſerintque reliquiæ: ſuperſunt ſanè, qui Medentum temeritates experti, ſeipſis ſunt longè facti infirmiores. Pars namque veneni, quæ permanſit penes illos radicalis, præter horridas unctionum, ſuffituum, & ſalivationum torturas: neceſſe eſt eo titulo, illorum ſucceſſores, notabili debilitate diminutos. Eſt nimirum Lues, non quidem morbus, conſtans materia ex qua: ſed fermentum duntaxat venenoſum, ſolidis, vel liquidis noſtri partibus, odoris inſtar, affixum. Adeóque (quod Lui eſt ſingulare) nedum partibus conſtitutivis; ſed & excrementis, ſive aliorum morborum materiis, quas attingit, ſe incorporat; quia afficit, & commiſcetur. Cumque faciliùs ſit veneno contaminare materiam, jam recenter deſtinatam in excrementum, quam partem adhuc vivam, adeóque & hactenus reſiſtentem. Hinc fit, quod quicumque manifeſta, vel occulta habent quorumcumque morborum initia, Luem facilè contrahant; proinde ſe etiam in varias morborum larvas aſſociatione tranſmigrat. In multis namque ulcera, puſtulasque; in aliis, oſſium caries erodit, dura excitat tubera, Bubones item, phlegmones, & purulenta apoſtemata facit, ut & vulnera curando pertinacia. Alibi quoque peperit paralyſes, podagricos inſultus, Icterum, Hydropemve, &c. Id enim Paracelſum decepit, putantem, quòd Lues non ſit in ſe morbus, quia aliis morbis adhæreret. Nam maledictio jam naturæ, ab origine ſua impuræ, ſuperveniens, non procedit generatione conſuetâ: ſed ſuum corpus in corpore aliorum morborum reperit prædiſpoſitum. Ita ut paritas conceptus, nativitatis, ſubſiſtentiæ, & effectuum in alieno corpore (humano nimirum) prodant paritatem ortus Luis, & aliorum morborum, eo quòd pariter à prævaricatione emanent. Morbi itaque, à Luis ortu deinceps degeneres facti, veneni alicujus ritum imitantur plerumque: nec ullus ſat horum cauſas inveſtigavit, quare nimirum plerique morborum, evaſerint contagioſi, atrociores, frequentiores, tardius difficiliusque fugaces, quam olim. Indubie namque, Peſtis eſt ſolito frequentior, minimâ nos occaſione arripit, crudeliter infectatur, faciliusque diſpergitur, quia aſſociata novo toxico. Etenim plures, velut deſperantes, putârunt naturæ noſtræ vires,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 263 sur 328

ſic ad ſui finem brevi decurrere. Sed Verbo Dei eſt ſtabile imperium. Non eſt ullus horum defectus, ſpeciei humanæ incorporatus: ſed per accidens, individuis tantùm adhærens; cumque omne peregrinum adhærens ſeparationi ſit obnoxium, nullumque alienum ſit idoneum, ut ſimulacro Dei medullitus conjungatur in conſtitutivis principis; Idcirco omne peregrinum, ſui ortum, augmentum, aſcenſum, ſtatum, declinationem, ac interitum neceſſariò ſuſcipit, ac tandem etiam ſponte, per ulteriores propagationes, reſtaurationem exſpectat. Sunt namque Verbi, ſemina ac ſpecies, in ævum durabilia. Hinc conſequens, hoſpitem exoticum tandem cedere deberet è ſtabulo, in quod clanculario errore furtivè irrepſit. Eo quòd Verbi poteſtas, nullis tempeſtatibus, longitudine motuum, aut dierum, ut nec hoſtis technis, præſcriptionem patitur. Diluvium quidem, terram cooperuit, quia homo viam ſuam corruperat: Ideóque & hodie ob peccata, penes nos infirmitas locum ſibi fecit, accreſcit indies nova, & comminatura lia inſuper. Anno 1540. ſub Paulo III. circa autumnum in Apulia prope Tarentum, prima apparuit Tarantula, monſtrum ab urbe ſic dictum Araneæ ſimile: ſed duplo majus. Quod deinceps manſit in ſpecie, & à Tarentino, in Agrum jam Romanum quoque transplantatum eſt. Etenim apud Danielem omne monſtrum, in rempubl. excreſcens, à mari venit. Confirmantur hoc monſtro novi adulatores, qui homines à ſe demorſos dementant, & exſultando tripudiant, tanquam bene egiſſent, credendo adulatoribus. Anno 1550. in Auguſto, Galli primum viderunt Triticum, quod vocant roratum, ſive mellitum: in ariſta adhuc viridi, halecem fumatam odore referens: in matura verò, nil niſi fœtidum pulverem atrum: popularium utinam, non morborum plurium cauſam. Plaga eſt, quæ nobis magnam furatur annonæ partem: ſata nempe eſt zizania contra potentiores Prælatos. Quam utinam noſcerent ac præviderent! Anno 1556. noſtris oris maritimis primum apparuit Scorbutum, Veteribus ignotum. Quod gingivas & anhelitum inficit, ac crura: quia & interiora obſidet. Deſignantur homines eodem anno in Belgio admiſſi, dulci contagio, intus & extra ſubvertentes, ſibi credulos. Non ita pridem febris caſtrenſis adorſa eſt noſtrates, contagio profundo; abſque ſiti, & calore enecans; denotanturque, qui, ſpecie pietatis, nova ſpargunt & ſuſpecta dogmata inter domeſticos. At ſaltem nil, quod hoſtile eſt ſemel, deinceps in ſua ſpecie intercidit, quia ad flagrum immittitur, ac cæci non indagamus cauſam occaſionalem, medium letiferum, finem, atque remedium. Hodie enim Caſtrorum impuritates, paludum, domorum, cum pauperie militum, velut inſolitarum ægritudinum cauſas incuſant, ac inter Medentes ſuper hanc aleam, tota vertitur præſervativa. Quaſi verò olim caſtra puriora, dum Peſtes, atque inſolitæ febres, nondum erant. Scio etenim, quoties febris de ſtemmate antiquarum cadit in corpus, quod actu Luem veneris patitur, aut quandoque habuit, maléque ſublatam, confeſtim iſta febris ſe aſſociet, venenoſis Luis quisquiliis, unde venena mutuat, quæ maligna & caſtrenſis dici cœpit; ſeſeque propaget contagio, etiam in inſontes à Lue. Eſtque videlicet ex febri mare, & Lue matre, tertium, ab utroque genitorum diverſum monſtrum, ex morbis ſpecie diſtinctis. Hinc nimirum tam febris, quàm Peſtis, larvata evaſerint, atque incognita. Sic namque Lues in chao febrili pergit diſpergi, fitque juris communis. Infelix nempe Luis monſtrum, utrique parentum diſſimile, proditorium venenum, Peſtis æmulum evadit, Peſtemque ipſam, novo putredinis fermento, truculentiorem parit ſolito. Non abſonum ergo hodierna caſtra, plures ægros, frequentiores mortes, & contagio

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 264 sur 328

tagio maligniores ſuſcitare. Nec immeritò, caſtra faciliores ſequuntur infectiones, quàm alioqui populoſiores urbes: quippe miles civibus, Luis eſt objectum propinquius. Peſtis itaque, fomitem pro favilla reperiens, facilè recurrit.

Opiniones Veterum.

PESTIS, omni ſeculo, in ſupplicium, ab iratis Diis miſſum reputatur. Ideo Hippocrates omnem penitùs contagii labem, divinum in morbis nominat. Gentiles adhuc hodie ad ſua transfugiunt Idola. Gentium Dii, dæmonia. Chriſtiani verò, ad unicum æternum Numen recurrimus, ſubſidiaque Sanctorum imploramus, Quia glorioſus ac mirabilis Deus in ſanctis ſuis, qui impetrant, quæ nobis noſtra denegant demerita. Urbes enim ſunt in Belgio, quibus ſodalitas Sanctorum, in Peſte patronorum, hactenus immunes ſervavit cives ab olim, quotquot miſſi in auxilium & ſervitium Peſte contaminatorum. Nemo enim, miſſus à decano concive, ac ſodali, etſi infectiſſimo à Peſte inſerviret, unquam à Peſte apprehenſus fuit. Sic eſt. Capilli capitis cujusque ſunt numerati. Non cadit frons de arbore, abſque permiſſu Dei. Multo minùs nobis aliquid accidit, præter permiſſum & præſcientiam Domini. Sic verum eſt. Peſtis quædam à manibus Domini venit, quam evitare eſt impoſſibile: quia venit ab eo, qui ſagittando errare nequit. Idcirco de hac Peſte nequicquam ſcribere decrevi: ut neque de ſanatione miraculoſæ. Nam ſi naturalis Peſtis per miraculum ſanetur, ea ad Medicum non ſpectat. Plurimi quoque noſtrum opinantur, Peſtem non niſi divinitus mitti, abſque concurſu cauſæ ſecundæ. Mahumetani quoque, cum Calviniſtis, credunt Peſtem inevitabilis prædeſtinationis ſortem. Nec ideò loca vitant aut infecta corpora, ut neque nocua quælibet. Malè ſibi conſtantes. Siquidem ſera nocere nequit, non conſentiente Domino, adeóque hac ex parte non ſit Peſte nocentior: à feris tamen cavent, ac ſe tutantur. Anglia quoque hactenus proprio Peſtis nomine caruit, quamque ab olim Plagam nominat. Quantum ad cauſas ejus attinet, Græci primum, ac dein Arabes, ac quicumque alterutris horum ſeſe dicarunt, Peſtem in duas cauſas convocant. Quarum priores catharticas, ſive præcedentes; poſteriores verò, connexas, conjunctas, continentes, comitantesque proximè, appellant. Enimvero cum cernerent, humanum corpus, ſua per individua, & habitationum loca, magna differre varietate; excogitârunt univerſalem cauſam pro Peſte. Cœlum nempe, per Aſtrologos ſeducti, culpârunt: quod noxio lumine, motuque ſuo, aëra diro tabo conſpergat, cujus proinde virus, epidemicum nominârunt. Ac tametſi viderent morbos, contagio infames, oriri occaſione ſtagnorum, antrorum, fundorum venenoſorum, mineralium, ſordium, montium, uliginum, vallis, aut ſentinæ, unde variæ putrilagines ſcaturirent: non tamen unquam horum morborum indolem, Peſtem æſtimarunt: ſed ſeparato nomine, endemicos vocârunt. Quæ diſtinctio mox dubium omne ſopivit, ac ipſimet in hoc ſopore ſtertuerunt. gaviſi, in univerſalem culpam, ad cœlos relegaſſe ſuam inſcitiam: ſeque ſecuros autumârunt, nequicquam diffidentes, quod ſe culpa, illos verò ignorantia, cœlum vindicaret. Separabant item mortuos, atque moribundos, ſuas obedientias deteſtando, non exauditum iri, neque accuſaturos Medentum incuriam, ac ignorantiam. Præſertim ubi primus ſemper Medicus aufugit, ſuum deſerens ægrotum in vitæ deſperatione. Quocirca Aſtrorum ariolatores in ſubſidium convocant, ut ſi horum errores mundus tueatur, conjunctâ criminatione cœlum infament, quòd abſtracti luminis tabido veneno, aërem & aquas inquinet. Aſt prædeceſſoribus

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 265 sur 328

multò audacior Paracelſus voluit, labe noſtrâ cœlum infici realiter, peccata noſtra ſtilo notare, & invito ſe recipere, ideò ultorem eſſe, ac neces proritarum. Peſtem autem eſſe merum vulnus, ſagittari cœlitus; vulnerando aſtra, currendoque lædere. Quodque hæc vulnera, tribus duntaxat, neque pluribus locis, (neſciens hæc eſſe emunctoria noſtra) ponè aures ſcilicet, ſubter axillas, & in inguine. Alibi quoque non tres: ſed 4. Peſtes ſtatuit, juxta elementorum numerum; Quadruplici, multumque diverſo remedio, ſuperandas ſingulas. Alibi verò & quintam Peſtem excogitat, à Gnomis, Sylphis, Nymphis, Satyris, lemuribus, Gigantibus, Faunisve immiſſam, quod hos forte quintum autumaret elementum. Porrò à civitate Stertzinga rogatus, pro ſelecto alexiterio: ſtellata atque elementata remedia priora deferens, finaliter potui ex Theriaca, Myrrha petaſitide, terra ſigillata, ſpermate ceti, Aſclepiade pimpinella, Valeriana, & Caphura, cum optima aqua vitæ totus fiſus eſt. Per inadvertentiam ſcilicet, immemor abreptus in centum ſimplicium confuſiones, à ſe multoties, ac ſerio, mox ante deteſtatas. Denique nec ſimul conveniunt, quod alias elementum Ignis, nequicquam à cœlo diſtinxerit ſæpius, & nihilominus quatuor Peſtes, ortu, cauſa, ac remediis diſtinctas tradiderit: quas uni dicaverat cœlo, quod alibi ſolum Peſtis authorem voluit. Vult etiam quod cryſtallus, Arles, itemque gemmæ, in aëre gignantur, ac cœlitus decidant, quæ alibi ſui immemor fructus aquæ nominat, volens cryſtallum niſi meram eſſe glaciem, frigore conſtrictam. Tandem peſtis cum ſit malum cœli, & ex quarto gradu; tincturam autem gemmarum dicat optima iſtius vulneris ſolidativa: adeóque & remedium 2. gradus curare Peſtem quarti gradus. Inanem quoque defatigationem miſeror, circa remedia, quæ inter millenos Spagyros vix unus præparet. Frivolum eſt enim tot condere libros, ac tandem recurriſſe ad vix parabilia, in morbo populari, ubique obvio. Frivolum eſt enim, vagante Peſte, totam regionem alere carnibus ciconiæ aufugæ ſub autumnum, aut lingua leonina appenſa. Cuncta enim ejusmodi ignaram detegunt jactantiam; non autem communem charitatem, in tam ærumnoſa ægritudine. Nec enim Hippocrates ejusmodi remediis, Peſtem è Græcia fugavit. Alioquin enim pauper (ſi remediis, ac obſoniis pretioſis, Peſtis profligaretur) vitæ deſperatione, fortunæ inæqualitate, multo planctu, juſtóque dolore, Deum, perſonarum exceptorem, ſibique denegata remedia, penſitaret. Nunquam itaque credidero, Deum in natura, minùs ſolicitum, ſanando pauperem, quàm divitem. Hiſtoria Lazari enim, & epulonis divitis, mirificè pauperes confortat. Tandem Paracelſus libros Peſtis edidit à Pythoniſſis ac lemuribus generatæ: Lemures inquam, ſatyras, &c. quos cacodæmones negat, in generanda Peſte, Sagis coæquat: remedia tamen, tantæ Peſti addere, neglexit. Quaſi titulo Monarchæ arcanorum ſibi præſumto, ſat eſſet, non calcâſſe priorum veſtigia, ac plurimum fumi: ac parum ignis ſuſcitaſſe, ſuique memoriam riſui expoſuiſſe. Nam libri de Peſte, de Tartaris, de mineralibus, &c. multum garritum, parùm fidi auxilii continent.

Diviſa Peſtis.

PARAMIRUM Paracelſi, totum incumbit, ut perſuadeat omnem, abſque exceptione, morbum, ac nominatim quoque peſtem, totâ ſpecie, eſſe quintuplicem. Cauſis nimirum, ortu, proprietatibus, atque remediis diſtinctam. Primam autem ſpeciem vocat ens naturale, originaliter ex fructibus elementatis procedens, hancque Peſtem, libris de Peſte ac peſtilitate deſcripſit, quibus ſit ibi ſibi interpres. Aſt cum conſtet, fructus, quos Scholæ hactenus credi-

credidere miſtorum elementorum, eſſe ſolius aquæ: (prout de ortu Medicinæ alibi clarè demonſtravi) neceſſariò quoque ruit jam doctrina elementorum, pro Peſte ſaltem. Aliud dein morborum prædicamentum vocat ens aſtrale, tanquam è cœlo ſtellato depluens. Proſequiturque multis libris de Peſte, hoc duntaxat entis genus, omiſſis aliis. Adeóque cum alibi cœlum, cœlorumque fructus, cum elemento ignis confundat; etiam rurſus coincidet Peſtis aſtralis, cum naturali, & elementali ignea. Tertium dein morborum genus generaliſſimum, vocat ens Veneni. Quaſi Peſtis alicubi eſſet quæpiam veneni expers: & quaſi ſuum venenum, extra, ſupra, aut præter ens naturale, Peſtis haberet: Sic itaque Aſtra, contra ens naturæ diſtinguit Idiotiſmo præpeditus. At ſaltem, quaſi naturalis, & Aſtralis Peſtis, non eſſent venenoſæ? Quartum tandem morborum genus, vocat Ens ſpiritale, cooperante ſcilicet cacodæmone, cum ſuis mancipiis. Revocat huc quoque exſecrationes, & deſperationes hominum; omittit verò inprimis ſuos faunos, lemures, nymphas, ſatyras, &c. niſi hos forte velit cacodæmonum ſocios. Saltem præcipuum negligit cardinem, propriam nimirum phantaſiam: cum non raram Peſtem ſolus terror generet. Putatque quinimò ens ſpiritale externum, eſſentialem Peſtis cauſam, per quam ſpecies duntaxat dirimendæ ſunt. Adeóque effectus duos, diverſos ſpecie, ſolis cauſis diſtinguit, externis occaſionalibus, & accidentalibus. Etenim certum eſt, ſive Saga, tanquam venefica, peſtiferam labem alicui connecteret, ſive alio medio id fiat, ac proprio naturæ vitio, ſaltem Peſtis inde ſcaturiens, utrobique una & eadem eſt. Quintum poſtremò genus Morborum vocat, Ens deale, ſive fidelium, ſatis ſtupidè, Deum à morbis ipſis non diſtinguendo, prout alioqui liberum eſt, naturam ab effectu ſuo nequaquam ſeparaſſe. Peſtis autem Dealis nuſquam, vel ampliſſimis ſuis ſcriptis mentionem fecit. Ad me autem quantum attinet, ens aſtrale non admitto. Licet id Paracelſus non uni tantum ex quinque; ſed ſibi inconſtans, omnibus univerſim peſtilentiis commune fecit. Similiter denique confundo Ens Veneni, cum Ente naturæ. Nam ſi non venenum: nec etiam ob id Peſtem continet. At cum Peſtis ſeparatum habeat ortum atque progreſſum, à reliquis morbis diſtinctum: Imaginationibus atque terroribus non parùm alligatum. Hactenus omnem Peſtem facio ſpiritualem. Non quidem ſagariam ob id; verùm perturbationibus Archealibus tributariam, ac merè naturalem. Quod ſi verò cacodæmon collaboret pro excidio humano: tranſplantabitur quidem & incrudeſcet ferociùs: non tamen ad hoc ſuperſtitione (licet aliter Paramirum ſentiat) opus, aut à naturæ devia eſt Peſtis; quippe ſubter naturam, ens ſpiritale evidenter, velit nolit, ſemper militat. Duas igitur ſpecie diverſas Peſtes agnoſco ſolum. Unam nempe quæ immediatè ex manu Omnipotentis, per Angelum percutientem mittitur, ad exſecutionem occulti Judicij ſuæ Deitatis. Hanc etenim quanquam Peſtem etſi agnoſcam: eandem tamen Domino meo integraliter committo, dicoque reſignatâ mente: Fiat voluntas tua, Domine. Siquidem nec remedium opto, niſi pro tuo beneplacito. Finaliter itaque Peſtem naturæ tantum ubique attingam, ut Philoſophus. Eamque voco alteram.

Conjuncta cauſa Veterum.

IN morbis univerſim, citraque exceptionem, cauſam efficientem & externam, nullam, præter occaſionalem, quandoque de morbo in genere, differendo, duntaxat agnovi. Nunc porrò cœlum, aditum dare ad Peſtem, juſtè me negare oſtendi: licet interim Blas meteori, occaſionaliter queat diſponere ſubjectum patiens, ad faciliorem impre-

impreſſionem ſuſceptionis. Itaque ad connexas Peſtis cauſas attendam primum: quas à Veteribus, relatas in humorum corruptionem, & caloris accenſionem legimus, ideóque conſcripta præſervamina, per ſola humorum putredini reſiſtendæ deputata putata. At nondum Scholæ explicuere, quiſnam, quove nomine donandus ſit ille humor vitiatus, calore accenſus, qui in venis, viſceribus, vel habitu, ſit titio Peſtis. Nondumque noverunt, in Ægypto graſſantem Peſtem caloribus magnis, potiùs extingui, quàm excitari. Prout apud nôs, Peſtem plerumque magis autumnalem, quàm æſtivalem eſſe. Quandoque enim Scholæ ad endemica recurrunt, tam domeſtica, quàm forinſeca, quæ quoquomodo putredinum incitare vel accumulare creduntur. Denique pro præſervativis, quævis corradunt ſimplicia, etiam calida, modò fide Herbariorum commendentur. Hæſitatio verò Scholarum, ut & remediorum infauſta incertitudo, tegitur ubique diverſarum ridiculo complexionum eventu. Quæ ſanè fuit hactenus communis ac trita aptitudo, ad excuſandas excuſationes in nece. Tandemque Doctorum, ingenti Peſtis formidine, detegitur diffidentia Scholarum, ſuper legibus, & librorum pollicitationibus. Saltem infauſtas ægrorum obedientias demulcent, per unicum: *Sic ſtabat in fatis.* Ergo patienter ferendum, quod miſer ille, vel iſte, eſſet relatus in oppeiturorum catalogum. Interim opus Peſtis truculentum, truculentior verò, qui opem jactitat, nec adfert: Celer progreſſus Peſtis pro ignavia tanta Medentum. Toxicum in Peſte, unico ſaltem non feriatur momento, nec pacem admittit, quod inducias ſpernit. Siqui ergo eſſent humores, in facto eſſe, putredine in Peſte corrupti, cum nequeant retrocedere, ac reduci in priſtinum integritatis nitorem: ſitque naturalis morborum in Scholis indicatio prima, atque potiſſima, nocuum citiſſimè evellere, vanaque eſſe cuncta auxilia, niſi quæ promtè penitusque peccantem colluviem ſequeſtrent. Sequeretur, quod univerſalia præſidia (purgationes ſcilicet, ac venæſectiones) ſint potiſſima Peſtis auxilia. Quæ tamen multoties jam ſunt reperta mortem accelerare. Neceſſariò quoque corruit hypotheſis, quæ humores corruptos, in Peſtis cauſam proximam introducit. Nam revera Peſtis potiùs humores alimentaris inficit, quàm quod hi Peſtis cauſa ſint. Alioquin alibi ſat conſtare feci, naturam, humores in cruoris conſtitutione, non agnoſcere, nec habuiſſe unquam. Quocirca nec hi quicquam cauſare valent; quia ſunt non entia. Denique ſi humores, in fieri eſſe putredinis, eſſent Peſtis connexa cauſa, Saltem debuiſſent Scholæ nomen illius humoris edidiſſe, itemque modum ac proceſſum expoſuiſſe, quo iſti humores corrumpuntur, jamque corrupti ſint cauſa conjuncta Peſtis. Itemque, quo pacto celeriter ſequeſtrentur, cum impedimento ſuæ impreſſionis, in partes vitales. Debuiſſent denique locum deſignare, in quo, tanquam nido, prægreſſæ corruptionis peſtilentis conciliabulum eſſet. Nam ſi hoc centrum, ſint venæ vel viſcera (ubi prima excrementorum nempe contingit ſequeſtratio) prorſus damnoſus eſſet omnis ſudor: quippe qui à ſtomacho vel hepate, trans vitalia viſcera virus duceret, & non per conſuetas ſentinas propiùs effunderet. Sic namque Lues veneris, ſola gonorrhœa, in teſtibus domicilium eligens, ſi per ſolutiva, à lotii officinis retrotrahatur, ut per venas in Alvum recidat: neceſſariam Luem in totum ſpargit ſole iſto tranſitu. Multo itaque magis Peſtis, ſi humores in propriis officinis inquinâſſet, tranſeundo per ſudores efferretur, infallibiliter totum quicquid vitale intus eſt, contaminaret. Sin verò habitus corporis, locus ſit putrefactionis humorum peſtilentium: Jam ridicula erit Medentum diæta, quæ humorum putrefactibilium

genera-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 268 sur 328

generationem creditur præpedire. Denique à quo, & unde putredo in cruore euchymo ante Peſtem in corporis habitu, vel etiam centro, oriretur: nequicquam de his omnibus eſt determinatum per Scholas. Satis putantes, obiter dixiſſe, humorum corruptionem, Peſtis eſſe cauſam conjunctam, eò quod Doctores profugi, hanc non niſi ex obliquo ſemper adſpexerint. Cum enim adverterent, epoto laxativo, carnes & cruorem, illo toxico tabefactas, & humorem flavum, vel pallidum mucum, obſcurioremve cruorem, nondum plenè transmutatum effluere: aſſeruerunt, nedum cruorem, ſed univerſum corpus, conſtare quatuor ſpecie diverſis humoribus, in eosque iterum reſolvi. Uſque adeò Peſtem in bile flava, igni comparata, vel in atra, ideóque melancholia dicta, terræ, Saturno, atque malignitati propinquiore, hanc putredinem pro Peſte inchoari autumârunt. Equidem licet alibi quatuor humores, ceu futile atque nocuum commentum, abunde demonſtraverim: donemus tamen jam per ſuppoſitionem falſi, quod cruor conſtaret ex illorum quatuor commixtione: attamen dum cruor jam eſſe deſiit, mutatusque eſt formali transmutatione in alimentarium ac vitalem liquorem, qui ſingula membra immediatè nutrit, auget, & fovet; Saltem cum veritate Philoſophiæ pugnat, quod liquor is alimentarius, per formalem transmutationem, degener à ſanguine, nondum oblivioſus eſſet prioris ſortis ſuæ, ac compaginis. Puta ſi vinum, cereviſia, liquamen carnis, cum ſucco olerum, uno paſtu ſint bibita, mutataque in cruorem. Certè iſtud cruoris conſtitutum, non eſt unum, quandiu ex quatuor illis diverſis, adhuc commiſtis, conſtat; verùm quatuor duntaxat unum fiunt, dum per formalem transmutationem facta ſunt productum novum, qui eſt cruor. Pariter itaque, etſi cruor ex quatuor humorum connexione conſtaret: attamen cum jam ſint unum, & non amplius quatuor, non erit iſtud unum, amplius iſtud connexum, ex quatuor primævis liquoribus datis. Nec morbi inde reſultantes, queunt aut ineſſe, aut in ſanando reputari humoroſi, non magis potentes retrogradi, in quatuor illos fictitios humores (etſi dentur fuiſſe reales) quam ſemel factus ſanguis poteſt retrocedere in priſtinum vinum, cereviſiam, jus carnium, & ſuccum olerum. Patet ergo, quod Scholæ contra omnem Philoſophiam ignorent, formalem eſſe transmutationem, dum ex cibis cruor; & ex cruore fit liquor alimentarius. Patetque ex præfatis cæcitatibus, maximam morborum partem, inſcitiæ principiorum concreditam in Scholis. Ego autem ingenuè proteſtor, me in nullis avorum libris vel minimum unquam ſubſidii auxiliaris punctum reperiſſe. Nam quamvis plures, velut opitulati, convaleſcerent: vidi nihilominus decuplo plures, qui ab initio invaſæ Peſtis, iiſdem remediis uſi fuerant, infeliciter periiſſe. Theriaca enim ab olim, ſemper juvamen pollicita, ejusque aqua modo excellentior paſſim habetur, vanam quanquam opem continere ſciant, qui Peſtis nôrunt proprietates. Nam Alexiteria, quæ venena cohibent, nil certi habent contra Peſtem. Ideoque Medentes Academici, ſub infida Theriaces tutela, non audent ſe contagio Peſtis exponere. Eſt quippe venenum Peſtis, longè ſecretum à quovis alio. Religioſi autem quidam in Urbe, nil intentatum relinquentes, quo nummos vel æſtimationem comparent, ſelectiſſimam Theriacam magno profitentur vendere. Sed cum nemo militans Chriſto, implicet ſe negotiis ſecularibus, à pompoſis ejusmodi ſtentoribus cuique apprimè cavendum hortor: quippe non per oſtium, ſed ſupernè per tectum intrant, non vocati, in Medicinam ſeſe intrudunt. Hi enim cum Tullio penè dicent; Populo impoſuimus, & famoſiſſimi pharmacopolæ viſi ſu-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 269 sur 328

mus. Etenim Theriaca Hippocrati, Peſtis domitori, adhuc ignota, triplum mellis, ad pulverum cunctorum copiam, recipit. Simplicia quoque ſexaginta, diſcordia, arida, dura, concluſa, cruda, excrementoſa, & plerumque à bimatu inveterata. Hæc inquam ſub cocti miſtione mellis, multum effœta redduntur. Mixtionem quoque, & digeſtionem, à debili febriente exigunt, præcipuè veneno vitiato ſtomacho, & ab Archeo intus conſternato, ac confusè tumultuante. Quapropter parùm auxilii, & conſolationis minimum præſtant. Nam Trochiſci de Vipera cocti, monitu Galeni, cùm ſint capitale ſimplex Theriaces, facilè docent, aquam theriacalem eſſe plane ridiculam. Nam ſi vipera, diſtillando, aquam theriacalem virtute ſtatueret: quid ni Trochiſci de vipera, prima ſui, ac Galenica coctura, omnem iſtam exuerunt medendi prærogativam? Quid igitur agam cum ſemper diſcentibus, & nunquam ad ſcientiam, quam docere profitentur, pervenientibus? Plurimi enim (teſte Seneca) ad ſcientiam iſtam non pervenerunt: quia putabant ſe perveniſſe. Tandem nec ſat fuit, tacuiſſe nomina humorum, quos putarunt putrere ante Peſtem, eſſeque hujus comitem cauſam: quinetiam transſiliendo tranſeunt ipſam corruptionis quidditatem, quæ paucis ſubinde horis ſuam abſolvit tragœdiam. Videntur enim Medentes ſuavi pulvinari cubuiſſe, paries dum proximus ardet, & elevato ſemel ſuper cubitum capite, dixiſſe arreſtum. Peſtis eſt morbus contagioſus, ex putrefactis humoribus, febri connexus, acutiſſimus, & valde periculoſus: quo dicto, caput rurſus reclinâſſe in ſomnum pomeridianum, opimè paſtos, qui ſomnus, ſub tantâ luce, oculos illorum iterum clauſit. Mundus interim ejulat, videns effectus, hoc judicio notatos, non cauſas, ut nec denique remedia. Quare ruſtici comam in temporibus, utraque manu ſcabentes aliud arreſtum pronunciant. Non (ajunt) opus eſt multo ſtudio, nec tot libris, ut quis dicat Peſtem lethalem, & contagioſum, quod quiſque ſuo didicit malo. Præſtabit itaque fidos auxiliatores conſulere, non ampliùs ſomnolentos, à Peſte fugitivos, atque remediorum ignaros.

Præparata ſedes.

NON ſufficit, Peſtis cauſas Scholis incognitas demonſtrâſſe, niſi meas dicam experientias, Peſtis cauſam, diverſos ejus proceſſus, in fieri, peregrinas proprietates in facto eſſe, præſervationes, & ſanationem. Initio itaque repetam, quæ alibi demonſtravi. Scilicet, in natura, duas ſaltem eſſe, nec plures cauſas. Materiam nimirum, & efficientem, quàm in Peſte Archeum, Vulcanum, ſive ſemen appello. Pro materia ſaltem, non ſit aliqua indiſcreta Hyle, quæ nunquam exſtitit, nec erit in natura; ſervitque Matheſi, & non ſpeculatori naturæ. Materiam itaque peſtilentem ſpecto, in relatione ad efficiens ſibi internum. Materia ergo Peſtis, eſt ſilveſter ſpiritus, veneno tinctus. Materia autem iſta, tripliciter ad finem ſibi propoſitum tendit. Quoniam vel forinſecus adventat, totaliterque ac perfectè peſtifera, à peſtilenti ægroto, vel cadavere, locoque, vel utenſili, inquinata, exhalans: Vel cruda adhuc à fracido Gas terræ intrò trahitur, quæ dein intus recipit fermentum appropriativum, ac gradatim tandem venenum peſtilens in nobis acquirit. Vel etiam totum intus noſtri exitium, materialiter & formaliter, abſque externo adjutorio ſubinde conficitur. Quod autem non ſint plures modi, quibus Peſtis fiat, patet ex diviſione. Nam vel tota intus generatur, ſine exotico auxilio: vel ab extra, incidit. Eaque eſt perfecta, in materia & forma veneni, ſolius appropriationis, & applicationis indiga: vel eſt adhuc cruda, imperfecta, ac velut embryo. Unde ſaltem in-

primis

primis obvium evadit, quod Peſtis non primariò ſemper cor invadat. Nam vidi, qui tangendo peſtiferas chartas, eo ipſo ſenſerit dolorem velut pungentis acus, moxque peſtilentem Anthracem in Indice digito oſtendit, & poſt biduum occubuit. Porrò triplex præfata materia, utut prima ſit planè venenoſa: utrobique tamen ſe tenet intra numerum cauſæ antecedentis. Non ſecus enim atque toxicum, oretenus aſſumtum, non eſt ipſe morbus, aut mors: ſed tantùm cauſa occaſionalis ejus. Non enim quicquam corporeum, agit immediatè in vitam aut poteſtates vitales (utpote quæ ſunt de natura luminum cœleſtium) quin prius ſit receptum, redditumque velut domeſticum. Cumque venenum aliquod jam ſit factum civis noſtri diverſorii, deglutitum nempe, vel attractum: nondum tamen adhuc poteſt ad occulta vitalium ſeminaria ingredi, vel admitti (quia eſt toto ſui eſſe, externum) quin priùs venenoſa qualitas, agendo in vitam, ſuſcitet Archeum (omnium alioquin agendorum ſub ſuo imperio, author atque opifex) in ſui defenſionem. Etenim alioqui non agit Peſtilens venenum, inſtar enſis, qui omnes in eodem attactus, ſui momento, vulnerat æqualiter: Peſtilens autem virus quosdam ferire non valet. Archeus itaque, cum ex ſui indole habeat animales perturbationes, paſſiones, confuſiones, atque alteritates, ſubitò de ſe profert imaginem ſuæ alterationis conceptæ: illamque Ideam, in particula propriæ ſuæ ſubſtantiæ, in qua concipitur, depingit. Quæ ſic inſtructa mortis imago, eſt ipſamet Peſtis. Siquidem Peſtem non aliquam nudam qualitatem exiſtimo, tametſi non alibi, quàm in corpore, tanquam accidentia in ſubjecto inhærentiæ, exſiſtat: ſed Peſtis eſt ens, naturæ virus per ſe ſubſiſtens in nobis, conſtansque materia, forma ac proprietatibus ſuis. Quod alibi tractatu de morbis penitiſſimè demonſtravi. Hic monuiſſe autem ſat eſt. Quod vita nil operetur vincendo, aut perdendo, niſi per motus vitales animæ ſenſitivæ. quæ non eſt ſolita, niſi per Ideas operari in Archeum, motuum quorumcunque exſecutorem: prout nec Archeus aliter operatur in corpus. Quocirca hoc loco obiter notandum eſt, quod materialis atque immediata cauſa morbi interna, ſit ipſe morbus, non aliter quàm cauſa materialis, in homine, eſt ipſum ejus corpus, à ſemine in ſenectutem uſque perſeverans: non autem quod aliqua ſit hominis cauſa materialis conjuncta præter ipſum ipſius corpus. Quod eſt ipſum generationis productum, ex cauſa materiali nempe, & ſeminali efficiente interno. Quæ hactenus Scholis fuerunt obtecta, adeóque cauſas morborum occaſionales reputárunt internas, immediatas atque conjunctas, planè adhuc diſtinctas à producto. Quapropter hoc loco denique repetendum eſt etiam, quod in Phyſiologicis docui. Nimirum ſex in nobis eſſe digeſtiones. Etenim in tribus prioribus, ſua Retenta, ſuaque eſſe excrementa. Quæ cum ſingula in ſe, ſuisque regionibus ſint moleſta, imò per complicationem atque extravagationem odioſa evaſerint, in Tranſmiſſa ac Tranſmutata degenerant, variosque inde inducunt morbos occaſionaliter. In quarta verò, ac quintâ digeſtione, oſtendi, non admitti ullum perceptibile excrementum. At in Sexta, quæ eſt Transmutatorum, plurima occurrere ſtercora ſpontanea, errore vegetativæ: aliqua inſuper aliunde tranſmitti, ut etiam non pauca violento Suſceptorum imperio, degenerare. Quæ hactenus à Scholis neſcita, ideóque & neglecta fuere. Quæque ideò nomine proprio caruere, horumque effectus morboſi, ridiculè in quatuor fictos humores hepatis fuêre tranſlati, & adjudicati. Quocirca primus ego, quanquam Tartari cauſas morbificas expulerim, ne

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 271 sur 328

tamen videar cuncta, ex animo ſitate, velle innovare, has ſordes, Tartarum cruoris hic vocabo: licet etymo improprio, quia veri nominis defectu. Excrementa ergo ejusmodi, ſive aliunde, in habitum corporis ſint delata: ſeu demum proprio facultatum errore, ſub transmutando facta, ſeu denique externorum violento imperio, ibidem degenerata: tartarum cruoris nuncupo. Non quod revera ſint tartari, in materia, ac modo, tartari, vini: ſed quia ex bono alimento, jam deturpato, quod antea fecundum erat, atque vitale, poſtea hoſtile evaſerit. Hæcque ideò præmonui, ut ſciatis Tartarum cruoris eſſe productum Peſtis, illumque facilè fieri à cauſis efficientibus peſtiferis. Quinimò nondum ſat eſt, dixiſſe tartarum cruoris, productum Peſtis eſſe; ſed inſuper oportet locum præfigere. Docebo enim mox, Peſtem eſſe venenum terroris: ideóque notavi, ſedem ejus, ſive nidum primitivum, eſſe in Hypochondrio; ubi videlicet prima terroris humani eſt conceptio, ſive perturbationibus externis, ſeu demum ſponte conceptorum motibus, contingat. Quamobrem adſunt in Peſte, vomitus, delirium, dolor capitis, &c. quæ ſuo loco in Republ. Splenis depinxi. Itaque ſi Scholæ, tartarum hunc cruoris, pro cauſa conjuncta poſuiſſent, adhuc tamen ab invicem diverſi eſſemus. Quatenus quod penes illas cauſa connexa eſſet, Peſtis productum apud me eſt. Nam Peſtis, heteroclito modo, nos invadit. Nec ejus materia conjuncta, eſt aliquod ſolidum corpus, vel liquor viſibilis, ut neque idcirco conſpicua aliqua putredo: ſed ſolum Gas, ſeparatum, ac degeneratum ab Archei ſubſtantia. Quicquid autem viſibile, vitiatum in Peſte occurrit, non eſt de ipſa materia Peſtis, ſive non materia ex qua. ſed eſt, vel materia occaſionalis, de qua ante, vel eſt productum, ſive fœtus, in quo Peſtis ſedet tanquam in nido. Quapropter Anthrax, bubo, aut eſchara, non ſunt materia primitiva Peſtis; ſed effectus ac productum, quod Peſtis ſibi paravit. Nam plerumque eſt Peſtis tam atrox, ac velox: ut ſimulatque in Archeum eſt introducta, nequeat obmittere, quin de humore alimentario partem aliquam non ſubjiciat ſuæ tyrannidi, habitetque in ea. Quocirca ſi putridus humor, cauſa immediata Peſtis eſſet, profectò putridus fuiſſet, antequam putruiſſet. Cum nempe ipſa Peſtis, ſibi paret vitioſum illud productum, quod Scholæ vocant humores, adhuc indefinitos. Fernelius enim, Scholis paulò ſagacior eſſe voluit, novitque ideò, Peſtem non naſci, vel conſiſtere è putredine quatuor fictorum humorum, ut neque ex aëris calore, aut frigore: ſed ex veneno aliquo, abditarum cauſarum alumno. Denique advertendum: quod cum tartarus cruoris, ſive ultimæ digeſtionis vitiatæ ſcoria, ſuſceperit fermentum Peſtilens, non minus, quàm cætera transmutata, privilegium habeat exhalandi per poros, ſine ulla poſt ſe reſidentia, ſive reſiduo capite mortuo (ſic Chimici vocant reſiduam à diſtillatione fæcem) ſi nempe humores fuerint alimentarii: non autem ſi ipſa ſolidorum ſubſtantia, in eſcharam, aut Anthracem, ſit ambuſta. Sic nempe, multò duriora Luis Venereæ tubera, oſſibus, velut æqualia, arrepto reſolutionis concilio, penitùs evaneſcunt. Quanquam autem tartarus cruoris, præfata quoque gaudeat prærogativa, quoties extra vitæ œconomiam, ut infamis, eſt proſcriptus: attamen dum in pus, aut virus ſanioſum transmutatus eſt, pellem prius erodit in eſcharæ ſpeciem, quam quod vaporetenus tranſſudet. Idque ſcilicet ob impreſſam peregrini fermenti labem, qua degeneravit in transmutatum formale. At ſi odorem fermenti quidem hauſerit tartarus cruoris: ſed nondum ſit transmutatus: fiunt glandulæ, bubones, &c. quæ ſudoris profluvio, citra cutis apertionem non rarò terminantur: ubi præfata alia id nequeunt.

Hæcque

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 272 sur 328

Hæcque omnia ferè à Scholis in Catarrhos ſunt relegata. Totus ergo tartarus cruoris, domeſticus quidem partus eſt: ſed nothus, qui vi, deſtructione, & errore intruſus eſt. At cum remedia naturæ, ſint ſubnoxia tantis digeſtionum aulis: & corpora, præſtantiæ tam eminentis, poſſideant violentiam atque agendi robur, itemque ſordes admiſtas, aut ſeras difficiles habeant, non ſat profecto æſtimata eſt Pyrotechnia, quæ unum ſubinde ſimplex eo altitudinis graduat, ut omnes digeſtionum ſordes, in extimas uſque oras, perſequatur cum vindicta. Alioquin in ultima digeſtione, plurimi occurrunt languores, inter incurabilia à Scholis relata, ob unicam ſolius remedii culpam, quæ defectum comitatur, & accuſat. Non ſecus atque Sagarum opera ſanatione deſtituuntur, quod negligantur remedia, quæ in mali radicem eant. Siquidem diabolica ejusmodi incommoda non tam corpus, ejusve ſordes apprehendunt, quàm Archeum ipſum: qui cum ſit velut hominis lucida imago, ſequitur, quod dum ille ſpiritus, in aliquo ſui corporis organo, detorquetur; idem membrum patiatur Archei ſymptomata. Adeóque quicquid patitur ſpiritus, vitæ ſenſusque rector; neceſſè eſt, patiatur corpus: non autem contra. Neque enim uno crure mutilus, proinde mutilum generat. Quia ſpiritus non eſt defectuoſus. Nam quicquid corpus patitur, licet hoc idem ſentiat ſpiritus: non tamen hic contrahitur, niſi paſſio ad extremum vergat. Id eſt, intra vitæ radicem, ſive ſpiritum inſitum confermentetur; prout de colica ſpaſmode alibi oſtendi. Tartarus ergo cruoris, non eſt mirum, ſi ab Iſtea Archeali concitetur. Quotusquiſque enim eſt, qui neſcit, quòd indignatio, confuſio, triſte nuncium, terror, &c. ſtatim appetitum edendi tollant: ſuſpiria, vel lacrymas concitent? & inſolitam ſarcinam præcordiis ſubtendant? quatenus nempe alimentum ſextæ digeſtionis, in ſtomacho degenerat, ubi videlicet ejusmodi paſſiones, proximè fabricantur? Hic ergo cruoris tartarus, ſemel degener factus, hoſtis mox more infeſtat. Ac prout canis ſemel rabidus, rabiem ſua morte luit: Ita tartarus ille, ſemel proſcriptus, inque ſordium numerum relatus, nunquam deinceps in gratiam redit. Quia quicquid Archeus ſemel deſerit, confeſtim moritur, quodque mortuum eſt, non ampliùs reviviſcit, nec pacem cum hoſte init. Itaque vindictæ cupîdo, & philautiæ indignatio, in primo naturæ fonte, radicitus connata ſunt, manifeſtiùs quoque inſurgunt in ſubjecto perfectiore: adeóque in ſenſitivis, poteſtatis iraſcibilis thymoſin, ac gloriam ſibi vindicant. Quare tartarus ille cruoris, Peſte ſubactus, non paret ampliùs vitæ legibus, ſed priſtinæ obædientiæ ſuæ pœnitens, furoris libertatem effrenem ſibi arrogat, eoque nos truculentiùs infeſtat, quo fidentiùs ſemel abdita intus Archei conſilia receperit. Quod ſymbolizare nominant Scholæ. Tum enim eſt fur domeſticus, cui viæ ad theſaurum, promique inteſtini, ſunt cogniti. Quam enim celeriter necant, paucæ puris guttæ, ſub cranio? quamque atrocitatem non minatur cruor extravenatus? quam crudelis, vel unica ſpina in apoſtemate? non mirum itaque, morborum ferociſſimam Peſtem mox parere ſuum productum, ſedemque ſi non repererit, ſibi ſtatim faciat. Reſtat tamen ſanandæ Peſtis ſpes, quod tartarus ille, ſuumque Peſtis diverſorium, diffluentur debito ſudoris exterminio. Quod intellige, quamdiu manſerit in ſpecie liquabilis tartari. Alioqui namque ſi partem ſolidam arripuerit, ſpes vitæ intercidit, niſi ipſa pars arrepta ſtatim ſequeſtrari queat. Ectymata autem, ſtrigibilines nigræ, aut vibices, Archeum denotant affectum. Pellis namque ſunt tincturæ ſuperficiales; quam ſi profundiùs apprehenderint, etiam cauterizant. Cumque Archeum immediatè penetrent, præ cæ-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 273 sur 328

teris celerrimo indigent remedio. Notatu quoque dignum, insensilem diapnœam, in Peste, differre à sudore. Eo quod diaphæresis, sive insensilis transspiratio, sit materia alimenti, adeóque etiam tartari cruoris contaminati: sudor verò est de substantia Laticis. Transpiratio autem, cùm sit continua, etiam citra sudorem: Hinc fit, quod sudor potissimum abluat, & sicca transpiratio ob id rarò ad Pestis sanationem sufficiat. Abluensque sudor copiosus, ideò ciendus. Ut dum pestilens tartarus transspirat sua veneni nequitia, sudore partim eluatur, partimque discessus mora acceleretur. Hic liquet difficultas à Scholis notata, & non diremta. Nimirum, cur aliquot defectus stomachici, non vomitu, aut secessu; sed solo curentur sudore. Eo quod consistant in Retentis stomachi transmutatis in Sexta digestione; non autem in cremoris residuis. Pestis itaque plerumque in stomacho incipit, ibique tartarum patrat ac inficit: in quem perturbationes Archei suos fecere mox impetus. Nam omnis imaginatio concupiscibilis ibi suam sedem habet, atque Ideam fabricat. Maximéque circa stomachi orificium, vitales vires celatæ sunt. Ut alibi multoties ex professo demonstravi. Quia autem tartarus cruoris, forma est mucaginis; Hinc Pestis idea, lubens in glandulas protuberat. Stomachus namque ejusque Archeus, quia continuam imaginandi societatem in cerebrum mittit, hinc parotides ponè aures. Per diaphragma verò in pulmones atque axillas penetrat, oriturque spirandi anxietas. Pestiferi autem odores in stomacho parati (quod nos, odoribus carbonum sæpe experti, vomuimus cum cephalalgia, ac dejecta appetentia) vomitus frequentes cum dolore capitis comitantur. Sin autem pergant ad hepar. Jam bubo in Inguine.

Imaginantur Mineralia & Herbæ, suo modo anomalo.

QUICQUID per esse reale subsistit, quodammodo seipsum amat: quapropter etiam sensum amici, vel hostium; id est, suarum commoditatum, ac molestiarum habet. Quare Philautia cubat in gremio naturæ. Res autem, vix unquam eodem statu, absque vicissitudine permanent. Ergo aliquid tolerant. Sin ergo patiantur, viamque destructionis ambulent, necesse est utique, causam habeant, unde dolent. Quare sympathia, & antipathia, etiam in Lapidibus (In Magnete autem manifestissimè) notantur. Quæ tamen absque sensu consistere nequeunt. Ubicunque autem iste sensus est, licet obtusus; contingit etiam speciem imaginationis aliquam, subjecto suo conformem, comitari. Aliàs namque est penitùs impossibile, aliquid sibi consonum diligere, appetere, attrahere, & applicare, vel aliquod adversum fugere, nisi reciprocè sensus aliquis, cognitio, desiderium, aversioque objecti adsint. Quæ cuncta claudunt in se obscuram sensationem, imaginationem, ac selectionis aliquam imaginem. Alioquin enim, quo modo res movebitur, aut alterabitur ad objecti sui præsentiam, nisi ipsum sentiat sibi adesse? Si sentiat, quomodo alterabitur, nisi sub conceptu passionis sibi sensatæ? ac nisi sensatus ille conceptus aliqualem in se includat imaginationem? In hoc angulo (nota Lector) abstrusa jacet omnis occultarum proprietatum cognitio, quam Scholæ à sua indagine proscripsere: desistentes unde incipiendum erat, juxta axioma; Philosopho auspicandum, ubi natura definit. Deliberavi itaque exquisitiùs demonstrare, quòd inanimatis inhabitet species sensus, phantasiæ, imò & electionis: analogâ tamen ratione', juxta capacitatem & gradum cujusque. Non interim heic zoophyta commemoro,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 274 sur 328

ro, quæ probandi longinqua abſentia, viderentur multis ridicula. Noſtrum autem paradoxum offendet neminem, modificatè intelligentem. Inprimis indubitatum eſt, quin flores aliquot ſolem comitentur, tam diebus lucidis, quibus Sol non ſplendet, quàm ipſis noctibus: Atteſtantes ſibi motum, ſenſum, & dilectionem Solis eſſe. utpote ſine quibus impoſſibile eſt, occultatum Solem comitari. Etenim prout ſerò Solem in occaſu amittunt (qui dum feſtinat ad ortum, non operatur apud nos, in umbra terræ morantes) attamen ſive interea nox caleat, frigeat, ſerena ſit, aut pluvia, non ceſſant tamen flores æqualiter ſeſe ad ortum flectere. Quod inprimis deſignat notionem ortus, & circuitus ſolaris ſibi eſſe. quâ parte ſit occaſurus, & oriturus. Voca inſtinctum naturæ, vel ut lubet. Nomina namque, rem non mutabunt. Res ipſa eſt facti; factum autem cauſam ſuam in flore habet. Hæc autem in plantis, vegetanter animatis ſic contingere, minùs mirum. Sed quod etiam locum in mineralibus habeant, ſic probo. Nihil fere in natura fit, abſque motu proprio: nihilque ſponte, aut à ſeipſo movetur, niſi ob proprietatem, à creatore ſibi inditam, quam Veteres amorem proprium nominant, voluntque hactenus Philautiam, naturæ eſſe primogenitam, pro ſui cuſtodia datam, atque innatam. Hæcque ubi adeſt, neceſſaria quoque eſt Sympathia, ac Antipathia, reſpectu diverſitatis objectorum. Sic nempe avium cæterarum plumæ, à pennis aquilæ cariem ſubire dicuntur: & pannus, è ſponte mortuarum ovium lanis, mox ſponte foraminibus, quibus pertunditur, velut carie reſolutus, quibus locis, fila mortuæ lanæ decurrunt. Quod non fit, ſi totus pannus pariter ex mortuarum ſponte pecudum lanis conſtruatur. Sic tympanum ex pelle ovina & aſinina muteſcit, ſi vicinum pulſetur ex corio lupino. Pellis Gulonis (animal voraciſſimum in Suevia eſt) homini quantumvis ſobrio, nec venatori, ſomnia ordinaria excitat de venatione, ac comeſtione: ſi dormiens eadem tegatur. Sed quid hæc ad mineralia? Vado equidem à vegetabili regno, per res mortuas, ſenſim ad Lapides, quibus Sacra magnam virtutem tribuunt. Enimverò lapides nec movere, nec alterare poſſent, ſi ſenſationem ſui objecti non haberent. Nec enim corallus rubens palleſceret, ſi carnem mulieris hyſtericæ geſtatus tetigerit, niſi ejus defectus ipſe ſentiret. Lapidum manifeſtiſſimus enim Magnes ſe prodit, qui ſe proprio motu locali vertit ad aquilonem, quaſi vitalis eſſet. Non autem, quod à Borea trahatur. Quoniam ſi Magnes, averſa ſui parte, ponatur ad Septentrionem in pyxide lignea, ſuper vultum ſtagnantis aquæ, quam citiſſimè pyxis ſe volvit, altero, atque oppoſito Lapidis angulo, ad aquilonem. Ergo ſi id fieret per tractum Boreæ, & non ſpontaneo impulſivo motu ipſius Magnetis: mox pariter quoque pyxis, eodem tractu, ad ripam borealem concederet. Quod tamen non fit: ſed manet pyxis cum ſuo lapide immota, poſtquam lapis ſe cum pyxide retorſerit, requiſito latere, & motu. Clarum eſt ergo, quod Magnes ſponte propriâ ſe volvat ad Boream. Unde deinceps ſequitur, ſibi eſſe ſenſum, notionem & deſiderium ad Boream, ſimulque conformis motus initium. Porrò, ſi quis prope præfatam pyxidem, fruſtum politum chalybis teneat, ad latus auſtrale, confeſtim tunc Magnes Boream negligit, ac ſe ad aciem vertit. Sic ut nedum pyxis ſe vertat ad chalybem; ſed tota etiam natet aquilonem verſus. Unde quoque obvium eſt, quod Magnes fortiori appetitu feratur ad ferrum, quàm ad Aquilonem: ſitque illi chalybs minoris alteritatis, quàm Septemtrio. Conſequenter etiam patet, quòd manifeſta polleat objectorum electione

ctione. Nonnulli circa hanc rem futile moverunt dubium. An videlicet Magnes ferrum trahat, an verò ferrum trahat ipsum Magnetem? Nescientes utrimque esse reciprocum tractum. Qui non venit paulatim, ob multam familiaritatem, nec servat respectus, nec observat fines lucri proprii, fruitionis, circumstantiarum, aut consequentiæ. Nec iste tractus est obnoxius adulatori, aut detrectatori: sed est donum in Archeis, utriusque partis, à natura primordialiter ingenitus & charactere proprietario signatus, ab eo, qui fecit omnia, ita quidem ut si chalybs sit magnete levior, trahatur ad magnetem: secus verò, si lapis chalybe sit levior. Eo quod tractus non sit in uno, & obedientia tractus in altero: sed unicus tractus mutuus inclinativus, & non trahentis, cum renitentis velitatione. Adeóque exhinc manifestatur, quod desiderium sit naturâ prius tractu, tractusque, ut aliquid posterius sequatur desiderium: tanquam effectus, suam causam. Si ergo testante Veritate, cuncta ex operibus sint dignoscenda, fructusque suam prodant arborem: profectò ejusmodi attractivæ inclinationes subsistere nequeunt, absque testimonio alicujus vitæ conparticipatæ, sensationis, notionis & electionis. Porrò nec minus mineralium vita, quam vita vegerabilium, suam per vitam distinguitur à vita animali, atque eorum generationes invicem. Eo quod vegetabile, ac minerale, non operantur nisi unum, aut pauca propria: eademque adhuc cum præcisitate, alteritate, proprietate, inclinatione atque necessitate, quoties objectum proprium illis est præsens: Sed animal operatur plura, eaque nec coactè, ut neque per accidens objecti: verum prorsus per desiderium, complacentiam, appetitum, voluntatem, & electionem cujuspiam deliberationis. Cum eorundem prima operatio sit vita: secunda autem appetitus, desiderium, vel amor proprius, vel oblectamentum. Tertio tandem selectio deliberativa, & objectorum distinctiva. Sic vidi taurum libidine saturatum, veterem vaccam spreviſſe; oblatâ autem juvencâ, lasciviſſe mox statim denuo. Obscurè autem viventium prima operatio, est potestas ad essentialitatem seminalem. Altera demum, exercitium potestatum, & proprietatum. Tertia tandem, major minorque inclinatio, motus, & notio. Quæ quidem non fluunt ex electione deliberativa: sed ex potestativa alteritate, peregrinitate, similitudine, appropriatione, puritate, aut objectorum ineptitudine. Quocirca fuit Veterum justa opinio, omnia esse in omnibus, per modum recipientis. At potestates ejusmodi, propter obscuritatem sui indiscretam, & Indagatorum socordiam, vix creditæ fuerunt: à præcedentibus verò, atque modernis, non consideratæ. Ac propter accessus difficultates, mundum vaga desperatione, & nomine occultarum proprietatum circumvenere: ac seipsos sua occæcârunt ignavia. Scopus autem meus hoc loco fuit, Quod si herbis ac mineralibus, hujusmodi notiones, proprietatum occultarum authrices, atque moderatrices insint: easdem potiori longè ratione, & luculentiori modo inhabitare carni & sanguini. Nimirum excellenter, cum particulari & affectatâ notione, motu, inclinatione, appetitu, amore, alteritate, hostilitate, & repugnantia: quam illa, quæ in nobis quinque sensuum ministerio occurrunt. Usque adeò in carne & sanguine, esse quandam seminalem notionem, distinctionem, imaginationem, amoris, convenientiæ, similitudinis; itemque timoris, terroris, tristitiæ, repugnantiæ, &c. cum intuitu lucri & damni, noxæ & complacentiæ, superioritatis inquam & inferioritatis, adeóque agentis ac patientis. Quippe quæ dependentia necessaria, necessitatis consequentis, fluunt, & comitantur prædictas sensationes. Quæ sanè in vitali sanguine, altiori

gradu

gradu ſunt characterizatæ propter innatum Archeum harum paſſionum quarumcunq; authorem, ac fabrum: quam alioquin in toto genere non animantato. Deus namque à cadavere, extinctis viribus defuncto, quemlibet dentem hominis vivi, ſolo attactu, marceſcere, excidereque, quia ſperni à vita cogit. Quod non item præſtat dens è cadavere, violentâ nece interemto, vel acuto mox morbo extincto. Capillus pariter cadaveris, ſpontanea ſenſim morte ſublati, ſolo attactu, calvos facit. Verrucæ atque ſtigmata, à perturbatione prægnantis, fœtui inducta, attactu cadaveris, ſenſim ac ſponte mortui, donec pars ſtigmatis intimè refrixerit: ſponte etiam ſtigma ſenſim evaneſcit. Attende mecum, an hæc non ſint alterius ſenſationis teſtimonia, quàm ſolius frigoris. An inſuper in iſthac ſenſatione, non ſit connexa cognitio naturalis, atque mortis formido. Quæ adhuc cadaveri inſunt quoque. Siquidem Tetanus ad cadaveris, ſive rigiditas ejus, non eſt frigoris aliqua congelatio: ſed mera convulſio muſculorum, mortem horrentium, viventiumque etiam poſt animæ diſceſſum. Hinc nempe cadavera eorum, qui violentâ morte oppetunt: quia non omnino extinctis viribus carnis intereunt, Tetanum præfatum non niſi dudum poſt ſentiunt.

Animal phantaſticum.

Herbas & mineralia, inſtinctu quodam naturæ, id eſt, ſuo modo imaginari, Sic demum cruorem ac Mumiam, conceptus quoſdam nativos, habere dixi, in ordine, ac ſimilitudine ad hominem. Quæ ut ad ſcopum noſtrum de Peſte dirigantur. Memineris, quo pacto perturbationes prægnantis, appoſita manu ad aliquod membrum, licet inadvertenter, incogitanter, citraque voluntatis concurſum, depingant in fœtu, membrum contacto correſpondens, imagine objecti illius perturbationis. Imagine inquam: non autem ſignatura otioſa. Sed, puta appetitum fuiſſe ad ceraſum: depingitur utique in fœtu, & in membro conſimili, quale prægnans ſibi manu tetigit, ceraſum, quod videſcit, flaveſcit atque rubeſcit quotannis, iiſdem ſtationibus, quibus arboris ceraſa, has colorum viciſſitudines acquirunt. Et quod eſt longè mirabilius, contigit fœtum ſic ſignatum, Majo, atque Junio has ſignaturas colorum, in Belgio paſſum: qui poſtea, in Hiſpania Martio & Aprili, eaſdem exprimeret. Ac tandem rediens in patriam, rurſus in Majo ac Junio illas oſtentaret. Sub valida quoque prægnantis impreſſione, nedum nova ſuperinducitur ceraſi generatio: ſed etiam contingit, vetus eſſe immutari, cogitque loco cedere generationem ſeminalem: imò & Dei imaginem, jam vividam, vel in procinctu ſui adventus, non venire, ſubſtituique creaturam alienigenam, atque monſtrum. Quorum contingentiis ſunt plenæ, quotidianæ, atque invitæ experientiæ. Quæ poteſtas prægnanti data conceditur. Non tamen quod proin aliis mulieribus, imagines conceptuum non deferantur pariter ad uterum, cui non inhabitat embryo. Docui namque ſingulari tractatu, hominum perturbationes, in præcordiis, circa os ſtomachi, fabricari. Viris nempe inde ad cor adſcendere, mulieribus autem proclivius mitti ad uterum. Eo quòd mulier deſtinet naturaliter inſpirationes vitales ad fœtum. Adeóque omnis præcordiorum commotio muliebris continuò reſpicit uterum, ſive adſit fœtus, ſive non. Quicunque ergo mulierem deliberato animo perturbat mœrore, &c. is illi morbum volens immittit. Et qui gravidam infeſtat: matri, ac proli officere, ſe ſciat. Hinc puellæ circa maturitatis annos, ſi difficultatum conceptibus anxientur, ſolent vanis conceptuum Ideis uteri parietes continuò depingere, ut plurimum ac variorum ſymptomatum ſibi in malaciam authrices fiant. Quoniam uterus non impune fert,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 277 sur 328

ſibi tranquillitatem auferri, per peregrinas imagines. Vir autem ſuas in præcordiis format imagines, tam concupiſcibilis facultatis, quàm iraſcibilis, ut non immeritò proinde amentia dicatur Hypochondriaca, idque non ſecus atque in muliere contingit: ſed conceptuum ideas ad Cor & cerebrum tranſmittit liberius. Quidam enim exſpectans manè, prætorem in ſuam ſupellectilem miſſum iri, totâ nocte ſedens mœſtus, capite in palmam manus inclinato, manè latus capitis canum habuit, qua parte manum tetigerant tempora. Adeóque manus prægnantis ſuas exorbitationes ad uterum, & viri manus, ſuos pavores uſque in pellem capitis traducit. Saltem hinc patet, pilorum eſſe veram accretionem, nutritionem, atque non inanem colorum ſignaturam, non autem innaſci per appoſitionem, à retro expellentem. Dein, quod perturbatio in viris, multum affinis ſit muliebri, licet longè infirmior. Docui quoque aliàs, perturbationum energiam in Splene conſiſtere. Quapropter vetuſtas Saturnum, principium atque parentem deaſtrorum, errantium quoque Aſtrorum ſummum, qui nempe deorſum in reliquos influeret: nequaquam reliqui ſurſum reflecterent, utpote ſtellæ ad ſublunarium commoditates conſpirare creduntur, non autem ſurſum. Saturnum itaque originem vitæ, & conceptionum, ſive generationum initium dixere: imò & devoratorem recentis pueri nominarunt, deſignantes per hoc, quod imagines à facultate concupiſcibili fabricatæ fecundent ſemina, & digeſtionum in nobis hoſpitia: prout quando exorbitant, novellum ſanguinem conſumant, morbosque plurimos incutiant. Imaginatio igitur ſplenetica, primos habet impetus, qui conceduntur non eſſe in poteſtate noſtra. Saturnus ideo, velut citra initium fictus: Jupiter verò præcipua ejus proles, ſede parentem dejiciens, rationis fulgorem ſignificabat, primos imaginationis impetus ſubigentem. Imago verò, per imaginationem formata, mox in Splene veſtitur ſpiritu vitali, eumque aſſumit, unde Idea fortificatur ad operum exſecutionem. Quotusquiſque enim eſt, qui non ſenſit ſubinde circa ſtomachi orificium (qua parte Splen maximè ſenſitivus, ſicut & tactus in extremis digitorum) perturbationes, anxietates, & ſuſpirandi occaſiones? Nonne eſurienti mox tollitur appetitus, per triſte nuncium? Notabile heic eſto: quod licet prægnanti ſit plane ignota eſſentialis diſpoſitio rerum, ſub perturbatione apprehenſarum, eaſdem tamen penitus formet, atque figuret in fœtu, dum extra truncum arborum, in carne, ceraſum fabricat in inſtanti, continens internum eſſe, & ſeminalis ceraſi ſcientias. Non mirum eſt igitur, terrorem à Peſte fabricare Ideam Peſtis; unde Peſtis ipſa mox pullulat. Quamvis anima ſenſitiva hominis, Peſtis eſſentiam ignoret. Hic patet campus apricus, ad probandum cunctarum rerum notiones ſive Ideas, in nobis formari vi animæ ſenſitivæ: jacere tamen obtenebratas in mente immortali, quas Adamo præſentes fuiſſe credimus, dum brutis juſta inderet nomina. Etenim ſi muliebris conceptus, exundatione perturbationis cujuſpiam illectus, internas plantarum animaliumve diſpoſitiones depingat (imò quandoque cum tota ſui fœtus tranſmutatione) neceſſe eſt in ipſa mente, tanquam divinæ imaginis ſculptro eſſentiali, rerum ſublunarium ſaltem notionem eſſentialem habitare, modo in naturæ impuritate & peccati originalis macula, depreſſam ac deformatam. Alioquin anima ſenſitiva res alienas facere non poteſt, quas neſcit & non habet: adeóque opus eſt, ad hoc confluere mentem immortalem, perturbationibus excitam. Obſcura atque difficilis admodum via, per quam Adepti, nulla librorum ope, priſtinam ſcientiarum lucem aliquam venari contendunt. Ideóque & Laborem Sophiæ appellant. Eam-

que

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 278 sur 328

que Paracelſus æſtimat decuplo faciliorem, quàm didiciſſe Grammaticen. Opinatur tamen Picus, niſi operator utatur medio, ipſum mox oppetiturum Binſica, ſive ariditate cerebri. Propter aſſiduitatem ſpeculationum, ſpiritum vitæ attenuatum iri. Quicquid id ſit, ſaltem cauſarum inſcitia neglexit plurima, fueruntque ægrorum opitulationes fruſtra exſpectatæ. Diſcuſſi autem hoc loco imagines, phantaſia genitas, quo conſtet, qualiter omne corporeum proveniat ex inviſibili ac incorporeo initio (quod antiquitus à mundo intelligibili peti affirmabant) per imaginationem. Anteceſſoris parentis, imitando quadam ſimilitudine, mundi creationem juſſu incomprehenſibilis Verbi (*fiat*) ex infinitudine Nihili, ſemel factam. Quæ deinceps ſuam nacta eſt continuationem ex dono Verbi. *Producantur ſemina.* Per prædiductam imaginationem ſcilicet, tam plantarum, quàm animalium. Natura itaque, ſequendo infuſam ſibi poteſtatem, profert omne ſemen, ex imagine cujuſdam conceptus. Eſt nimirum tam in animantibus, quàm in plantis, imò & in ipſis mineralibus, ſua cujuſque imaginatio, ſuo modo improprio, productrix tamen, utrobique fecunditatis ſeminum, tam ad eſſe naturale, quàm ſuperincidentium, & monſtroſorum. Imaginatio quippe condit rei conceptæ imaginem, quam ſuis à Deo datis donis convertit in medio, quod ſemen dicitur. Sine qua videlicet imagine, omne ſemen eſt duntaxat inanis ſiliqua. Non ſecus atque flos peponis, à tergo non habens promiſſum peponem, inane eſt oſtentum. Imago atque ſeminalis illa, prout in ſe gerit perfectam ſimilitudinem ſuæ iconis concipiendæ: ſic etiam liberam incorruptamque cognitionem rerum ſibi agendarum ſubter generationis decurſum. Hoc tamen notabile in generationibus. Quod ſicut prægnans non operatur propoſita mirabilia, niſi ſit perturbatione perculſa, ſilexque ſit concuſſus ad chalybem: Ita ſemina animalium deſinunt eſſe fecunda, niſi conjuncta ſit libidinis perturbatio, faciens animam deſcendere in ſemen, ut illud illuminet. Quapropter herbæ mox à producto languent, completo ſuæ imaginationis ſive proprietatis ſcopo. At mineralia, quia non ſunt deſtinata, ut propaginem è ſuis corporibus excitent, eo quoque ſuos imaginationis fines longè obſcuriores habent: Cum ergo omnis generatio imaginem præſupponat, juxta quam ſuas diſpoſitiones exſequatur. Hinc fieri nequit, quod imaginatio terroris generet Ideam amoris. Nec phantaſia metus ab hoſte, phantaſma producat terroris à Peſte. Non immeritò quoque loca, infecta Peſte, vitanda ſunt, ac nedum propter vitiatum jam atque contaminatum aërem: verumetiam, ut objecta vitentur, quæ ad terroris imaginationem conducunt. Jam eminus apparet litus, quorſum navigamus, & quo pacto terror ſit pater Peſtis. Pueros etiam contingit celerrimè imaginari, atque commoveri: illorum tamen perturbationes non gerunt ſemina in ſuis imaginibus, aut Peſtem ex terrore ſibi faciunt. Perinde namque his eſt, atque novello fidicini, qui primis lectionibus conceptam cogitationem, non niſi difficulter ad digitos tranſmittit. At poſtquam artis gnarus eſt, digitique jam aſſuefacti imaginibus tonorum, ac motuum: peragunt inhæſitanter mandatum phantaſiæ, totumque perſonant Hymnum, licet ſubinde attento colloquio mentem à muſica averterit. Neque enim ceſſant digiti ad finem percepti Hymni pergere.

Imaginatæ Peſtis requiſita ad Ideam.

SÆPE fidem experientia fecit, quod quis terrore ſolo, Peſtem abſentem ſibi atque ſuis paraverit. Quæ veritas oſtendit, quòd imago phantaſiæ, ab incorporeo ſuæ nuditatis eſſe, & cogitationis ſimplicitate, ſe paulatim veſtiat, induatque vitæ ſpiritum, & in eo ſui productum ſeminale relinquat:

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 279 sur 328

linquat : ens ſanè, ad magna atque terribilia facinora promtiſſimum. Verum enimvero, ut ad exſecutionem ſuæ deſtinationis nondum eſt ſatis (Reperitur nempe, quod imago, ad viſcera perveniens, nihilominus non rarò flacceſcat) Idcirco declaravi in prægnante, manum inſuper requiri, organum organorum, ut externum & ſignum determinati membri, in quod eſt ſculpenda imago. Etenim perpetuo anima mediis utitur, ſuper quæ imago fertur ad eſſe, & operari. Delineare autem idcirco debui, qualiter anima operativas ſuorum conceptuum imagines, ad manum, nequaquam autem ad pedem dimittat exemplo fidicinis: & quo pacto, per conſuetudinem, ſuas ſtatim imagines transmittat, quæ alioqui præter conſuetum, moleſtiſſimè eo pertingerent. Quocirca notandum, ſi prægnans fuerit dextera (ſiniſtra tamen manu aliquod ſui membrum ſub perturbationis inſultu attigerit, nihil inde ſuper fœtum ſignatum iri. Unde apparet, manum illam, quæ communis, ordinaria, & quotidiana eſt cogitatuum exſecutrix : ſit etiam directrix imaginum ad loca, & operationes. Vir ideo non perinde fortiter per phantaſiam operatur, atque mulier: nec alia quævis fœmina, perinde atque prægnans. Neque etiam terror quivis Peſtem generat. Terror enim à lupo, colubro, aut cane rabido, non parit in nobis imagines operativas lupi, aut colubri: Imò nec quidem ubi lupus viſibiliter adſit : prout tamen Peſtis, per terroris imaginem, nobis naſcitur. Dubium itaque ſubeſt, An territa imaginatio animæ, à Peſte, ejusque imago, ſit ſufficiens, & adæquata cauſa Peſtis? Seriò inprimis attendendum, Imaginationem per ſe ſufficientem ad operandum, niſi alia inſuper concurrant. Inprimis namque in ordinariis prorſus omnibus, ſolitisque operibus, ex deliberatione electivæ animæ provenientibus, oportet adſit voluntas. Piſtor namque fruſtra multa, de panificio, intentéque imaginabitur, niſi manum voluntas, non quidem ad aliquod membrum, ſed ad paſtam, admoverit. Ego pariter de Peſte ſcribens abſque terrore, in pleno velle, & conceptu cogitantis animæ, multa de Peſte meditor : non tamen ob id hanc mihi contraho. Nemo etiam, niſi forte deſperans fatuus, Peſtis generationem in conſenſu voluntatis intendit. Requiritur ergo voluntas explicata, in quotidiano ac naturali curſu actionum operativarum, in quibus velle deducit conceptas in deliberatione imagines, ad exſecutionem operis. At nullatenus exigitur conſenſus voluntatis, ad generationem entis, aut transmutationem unius in aliud. Siquidem omnis transmutatio, licet monſtroſa, nititur tamen privilegiis veræ generationis : cum ſit reideatio in Archeo, ex victoria novæ imaginis, traducta ſuper ſeminalem, quæ prius erat concepta in Archeo. Ergo conſideratio transmutationis, non expendit conſenſum voluntatis. Denique, neque nuda imaginatio, ſive imaginis productio, neque manuum attactus, ſufficiunt ſimul ad transmutandum : Sed (attende bene) omne opus imaginationis, quod in nobis novam generationem, vel transmutationem unius in aliud, producit neceſſariò, requirit alicujus fidei concurſum, colligatæ in eodem ſubjecti puncto, ipſius phantaſiæ. Nimirum, terror ab animali nocuo, non producit in nobis iſtud nocivum animal, neque ejus ſaltem venenum. Perinde etiam, uti mea attenta imaginatio, meditans mirabile virus Peſtis, non generat proinde Peſtem in me. Ratio itaque quare terror à Peſte magis Peſtem faciat, quam terror ab animalibus, venenum eorundem; in eo conſiſtit: Quod venenum Peſtis non ſolum fiat ex apprehenſione, & conceptu terribilium effectuum: Sed quod ſimul concurrat cum illis inſeparabilis quædam fides, per quam territus, ac pavidus quiſque, timendo imaginatur, creditque

ditque tenuiter, ſe jam aliquid peſtiferi veneni contraxiſſe. Unde (nec enim prius) Peſtis imago, per hujusmodi terorem concepta, operans & fecunda evaſit. Nam is terror, cum ſuſpicione credula, applicat animam ſic territam Archeo, ut hunc veſtiat imagine terroris concepti. Cujus quoque fidei defectu, etſi animalia ingentem terrorem conciperent, non tamen Peſtem humanam arripiunt unquam: licet ſuam tabem, ut naturale venenum, quandoque hauriant, unde etiam oppetunt. Eſt namque venenum fermentale, quod utut celerrimè cum iis tranſigat: vera tamen Peſtis non eſt. Quisquis autem rabientem, in ſe inſilientem viderit, & quantumcunque exinde territus fuerit, imò febrim concipiat, atque moriatur: nemo tamen unquam vel tenuiter credit, ſe rabidi venenum hauſiſſe, abſque morſu. Quare etiam totus ſuus terror eſt ſaltem, ne mordeatur. Quod potiùs includit præcautionem futuri, quàm fidem nati veneni. Terror igitur, occaſio Peſtis, vehit in imaginatione aliqualem fidem, timoremque, ſe aliquid contagionis, actu hauſiſſe, ſub incertitudine, & agonia ejusmodi. Eo quod venenum Peſtis ſit inviſibile, non autem rabidi morſus. Quæ particula fidei, cum perturbatione terroris, perficit actualem imaginem in Archeo, generandæ Peſtis ſemen. Eo quod imaginatum, apprehenſum cum perturbatione, & creditum, ſtent actualiter in eodem puncto phantaſiæ, proferentis imaginem, in Archeum, tanquam ens ſeminale. Alioquin etiam, nec quævis fides, ad hoc eſt ſufficiens. Quippe nemo eſt, qui non credat firmiter, quod Peſtis poſſit occidere, contaminare, advenire, &c. Sed talis iſta fides eſt languida, & velut mortua, nec proinde operativa. id eſt, non nocua. Niſi eſſentialiter in eodem identitatis puncto, ſit connexa terrori, apprehenſo cum perturbatione, ex hauſtu actualis veneni. Caſtra enim & arces, perſæpe pavorem panicum, ac lethalem terrorem arripiunt, ſimulatque cum timore perturbationum credunt, hoſtem proditoriè, aut clanculum irrepſiſſe, aut inſperatam opem nactum, &c. Quæ cuncta ſub nocte opaca magis invaleſcunt, qua fiunt inviſibilia, magisque horrenda, ac timenda univerſa. Somniales pollutiones, quanquam fortem habeant imaginationem, abſque motu aut fornicationis illecebris, ſufficientem expulſioni; fidei tamen illius defectu, ſemen tantum ſterile ejiciunt. Etenim etſi imaginatio operetur dormiendo: non tamen fides operatur ſomniando. Quippe quæ non imaginationis, at ſolius eſt filia voluntatis. Somnus nimirum ad hoc conducit peculiariter, ut transmutatus liquor alimentarius, per appoſitionem, mentisque informationem, omnino aſſimiletur. Quapropter adoleſcentibus annis, plus, atque profundius dormitur, quàm ſubſequentibus. Cumque materiæ vitales ſuas habeant imaginationes naturales, etiam quæ non ſunt imaginationes intellectuales: certè, ipſa ſanguinis imaginatio, ſubter ſomnum, potentiſſimè operabitur. Sed fides, cum ſit vis ſeparata, animæ ac voluntati allegata, neceſſario quoque ſub ſomno ſopitur. Eſt itaque imaginationis Spleneticæ actus propemodum inconcuſſus, ac indeſinens. Sed anima, ſemel credens unum aliquid, ceſſat dein, quieſcitque à credendi aut confidendi conſideratione, donec de novo objectum illi refricetur. Nec hoc loco loquor de fide Chriſtiana, ac dono Dei ſupernaturali; ſed intueor confidentiam: tam ſcilicet deluſionem credendo, quàm rei veræ putationem. Catula enim quædam juvenis, & nondum laſciva, catellum quindecim dierum nacta, lambit, amat, & mammis apponit: dein infatuata, credidit ſuum eſſe fœtum, quæ adhuc erat incorrupta, mox illi mammæ tuberant, & vidi copioſum lac profudiſſe. Item mediâ Hyeme ſi optes pullos, tepefac ova linteo

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 281 sur 328

calente, atque interim depluma pectus caponis, pone ſuper ova, ut foveat, eumque ibidem conclude. Qui teporem ovorum, ac frigus pectoris inſuetum, ſurgendo ſentiens, incipit ova fovere. Incubando autem concipit falſam fidem, creditque ſe ovorum matrem, pullos omnes, ad extremum uſque educit, & crocitatu foventis gallinæ ſimili, convocat, pugnaxque pro pullis, gallum fugat: atque tandem ingens triſtatur, à pullis derelictus. Si itaque falſa fides, operetur tanta, quid non fundatior quælibet, terrori Peſtis conjuncta? Ineſt ergo imaginatio quædam, ſanguini nativa, partibus animalis, imò & morboſis excrementis: adeò ut cruori extravenato, jam remedia magnetica, applicari cum fructu inceperint. Conſideremus etiam, ſextæ digeſtionis mucilaginem excrementitiam, adhærere intra harundines (unico ſic etymo. voco venas, arterias, inteſtina, & canales quoslibet) ſua primùm qualitate inſontem: ſed hoſpitii jus, quatenus indirectè advena eſt, violantem. Ideoque per ſe, parti inſidiantem. Mox dein, ab Archeo, parti inſito, concipitur deſiderium expellendi illam: cujus conceptus Idea, in exoſam mucilaginem imprimitur. Quæ cum ſit ſeminalis, formam, aliqualem vitam, itemque & hinc poteſtatem agendi, nanciſcitur: ac ſuam deinceps materiam moderatur, ad propoſitos ſibi, nactosque fines. Membrum autem, non valens ſubigere hoſpitem, ſibi invito connexum, majori flagrat niſu, appetituque expellendi. Nec enim appetitus iſte eſt amplius ens rationis, ſive imaginatum: ſed ſurrexit in ens quoddam ſeminale, propter conceptam ab Archeo Ideam, ſibi impreſſam, induitque materiam exoticam, in omnem morboſi ſeminis perfectionem. Non ſecus atque in ſaliva rabientis, ipſamet rabies ſeminalis, & in picto fœtus ceraſo, conceptus gravidæ. Sic namque poteſtate agendi, ditata materies, juxta imaginem indutæ paſſionis, incipit agere in membrum hoſpitale. Ineſt nimirum illi jam ipſe morbus, ſemine efficiente potitus. Qui tandem pertinacius connexus, ſæpe victor, vitalem facultatem illius membri in ſui clientelam ſubigit. Mortificat nimirum, ſuoque contagio conformem partem, cui inſidet, reddit. Pars autem, cum ſit laſſationi, hujusque termino, obnoxia; è contra vero character, ſive idea ſeminalis jam concepta, ſit indefeſſa: neceſſe eſt, velut convocatis viribus Archei, morbus ille proſcribatur per criſin, vel robore morbi ſponte exantlato, orbetur vi agendi, fiantque oppilationes, ac ſcirrhi: vel loco, victa pellatur, fiatque abſceſſus: vel medicaminis præpollenti vi pellatur. Alias namque, natura habenas deſerens, manus vinctas morbo tradit. Quatenus ſcilicet pars continens, à contento hoſte victa, reliquum totum, ſibi ſimile reddit, non ſecus atque Gangrena minutula, totum mox mortificat; ita & materia morboſa adhærens, partem cui adhæret infectans, totum integrale mox inficit. Neque enim ſemper ſunt ab initio, innata ſemina morboſæ materiæ: quid ideo tantiſper tantum eſt materia occaſionalis. Quinimo ut plurimum fatua, atque innoxia qualitatum proſapia, innocentiam ſimulant ſpinæ morboſæ. Noxia nunquam alioquin intro admitterentur, quia intimè ante admiſſionem, atque ſagaciter, ab Archeo examinari ſolent. Sternuntur enim in limine mox, quæcumque incapacia ſunt neceſſitudinis vitæ. Si ergo ſordes, proditorio errore intro admiſſæ, aut per degenerationem ſubortæ, intus hoſtilitates recipiant, easque in nos exerceant, dum agendi robore fuerint qualificatæ ab Idea recepta: nec mirum etiam, ſi fermentum veneni ſubinde acquirant, eoque nacto, paratas in nos manus injiciant. Hæc eſt ſuccincta tartari cruoris, imaginumque morboſarum origo, progreſſus, atque hiſtoria. Porrò imagines venenorum ſic ſe habent: In beſtiis enim

vene-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 282 sur 328

venenoſis, venenum fieri ex imagine iræ, proverbio docemur. *Morta la beſtia, morto il veneno.* Quod locum duntaxat habet in venenis propriis ſpeciei. Non autem in cadaveribus, Peſte extinctorum, quod tam in hominibus, quàm falcone, quotidiè experimur. Eo quod Peſtis non ex ira, pro more ſerpentum venenoſorum, naſcatur. Canis namque ludens, ſi dente icerit, vulnus cito medicabile infligit: ſin autem irato dente, non tamen quam præcedens, profundius momorderit, jam vulnus fecit, veneni iræ particeps. Sin autem rabidus fuerit, jam non tranſiens venenum iræ: ſed rabiei ſuæ mortiferæ, atque amentis compar, communicat. Accenſa nimirum voluntate nocendi, per iram, imaginem, bellua, alias inſons, parit venenoſam, ac per dentem eandem tranſimittit. Multo id luculentius in feris ſontibus. Sunt ideo venefici, curioſi, ut prius iratis atque irritatis ſerpentibus, lethale virus mutuent. Catula luxurians, ſi manum pueri lambat, eandem veſicat. Equa verò luxurians, ſua pedum cornua, ſive ungulas, veneno imbuit: ſic nimirum, ut dyſentericis ſint præſenti toxico: quæ aliàs, à non luxuriante, ſi butyro frixentur pulveratæ, confeſtim dyſenteriam ſanant. Plantarum autem veneno propria, non ab ira aut pavore ſunt: ſed fermentum corruptivum ſeminali imaginationi nativæ, illarum continuandis ſeminibus à mundi creatore eſt inditum. Nec eſt enim plantis hoſtilitas, aut voluntas nocendi nobis. Adeóque nec venenum, ex ſiccatis plantis commoritur. Eſt namque fermentum venenatum, plantis ab exordio mundi confermentatum, ad ſeminaliter propagandum, ob fines Creatori terglorioſo ſoli cognitos. Rabidus autem, venenum per ſalivam, adeoque per dentem communicat. Dens namque rabido inſervit, quantum manus prægnanti. Denique Imaginatio plantarum, quanquam ſeminum ſuorum ſit formatrix: ipſa tamen non libera, aut arbitraria: ſed potius dos ſeminalis, propagativa ſui ſimilis, idque cum totali ſui proprietate. In quo quieſcit, non alienis perturbationibus, aut illecebris, alterabilis. Quapropter in ſe, monſtrum non concipit, nec facit unquam ſponte, niſi ab externo laceſſita. eſt itaque venenorum iſta differentia, origo, progreſſus, productum, & nocendi modus. Hæcque eo deduxi, ut intelligatur ſcilicet, ſi ex ira virulentarum ferarum fiat extemplo lethale venenum, poſſe etiam per terrorem, in hominis Archeo, fieri terrificum Peſtis venenum. Si namque triſtitia, amentiam, hydropem, aut caducum: Ira verò colicam, Apoplexiam, ſpaſmum: denſaque anxietas, vel intenſa minùs cogitatio, furioſum vel Lunaticum gignant: nec à ratione devium eſt, Imaginem Peſtis intus fabricari, ex perturbatione illius Vulcani, in quo fabricantur primi impetus. Cujus paroxyſmi, ſæpe ut amentium tolluntur per Splenetica auxilia. Animal exiguum, araneæ ſimile, Solifuga Solino dicitur, quod diem fugiat, Sardineæ fodinis argentariis frequens, reptatque occultim, & per imprudentiam ſuperſedentibus, Peſtem facit. Quod venenum quidem non eſt vera Peſtis: ſed puſtula venenoſa. Nam ſubjungit, Calidos fontes vicinos eſſe, qui abolent ſtatim, inferrum à Solifuga venenum. Sic nimirum lethales fodinarum halitus, non rarò peſtilentes vocantur, quia foſſores diutius morantes enecant. Experimentum autem hujus periculi facere ſolent: ſi dimiſſa ardens lucerna in cuniculos, confeſtim extinguatur. Nec mirum, ſi præter virus, etiam præfocent lumen vitale, ſi lumen igneum candelæ extinguant.

Fermentum Peſtilens.

CONSIDERA, qualiter canis mœſtus ambulat, cibum recuſat, porumque horret, quantos odii ſtimulos, ac invidiæ conceptus alat, ante rabiem. Denique, ut conce-

conceptus ſui, vis plenaria, non in ſalivam tantùm : ſed in dentem (qui trans veſtes nitidè abſtergitur) translata , ſolo velut odore , ſimplicique unius odoratus ſuffitu, ſufficit, ad excitandam ſeram ſeriamque rabiem , in demorſo. Minimus nempe tactus dentis , qua parte cutis patet , ſolaque epidermide hiat , utut ſaliente foras cruore, abluatur : nihilominus imaginem ſuæ rabiei ſic traducit , ut ſicut manus prægnantis depingit membrum fœtus : ita canis, per dentis ſui attactum , infra quadrageſimum diem , rabiem adferet. Neque enim duntaxat ad mortem , utut vulnus in ſola ſit epidermide , pergit ; ſed pereunt ante mortem , principes mentis facultates , ſequunturque ut pediſſequæ mox , quo per venenum phantaſticum abducuntur. Etenim is dentis odor quaſi merum nihil eſt, ens incorporeum , non ſecus atque fracidi dolii odor, vel odor pedis, novo calceo induti, facientis veſtigium. Canis etenim, dudum ab impreſſo veſtigio, herum novit, diſtinguitque iſthac tranſiiſſe . Sic odor veſtis, aut chartæ, peſtilenti tabe infamis, ſubtiliſſimo, imperceptibili, ac tenuiſſimo veneno , nos contaminat. Ac nedum lethali nos veneno imbuit, necatque : ſed & mentem loco dejicit , non ſecus atque rabidi dentis attactus ſubter pellem , rationem à ſua majeſtate deturbat , cogitque ſequi ad determinatam ſuæ rabiei normam. Pavet namque demorſus, ſtata periodo, ad liquidorum cunctorum conſpectum , concipit caninam invidiam , optatque viventes omnes poſſe perdere , ſuamque multiplicare rabiem. Narrant Scriptores, in vulnere ſuccreſcere vermes capite canino . Saltem non diffiteor ſuſpicandum, huic veneno ineſſe fermentum , ſpiritus imaginationum reſpiciens, & affectans: In quos, minima odoris conparticipatio , ſuæ imaginis introducit Ideam : cui phantaſia noſtra cedere cogatur , imò potius , plenè transmutetur in horridum iſtud phantaſma. Mirum nempe, quod canis venaticus, omnium ſuæ matris primogenitus, ſolus canem rabidum adoritur, & ſuperat. Dos ipſi eſt invictæ imaginationis, etiam, ut ſi à rabido demorſus, minimè tamen rabioſus fiat. Ubi interim reliqui omnes, per morſum , rabiem contrahunt, à rabido fugiunt , nec ſe contra hunc defendere audent. Eſt ergo iſtud venenum, rabiei diverſorium , imaginationis etiam peregrinus hoſpes, qui ab imaginatione pugnantis animæ ſuperatur. Ergo hinc novimus , omnia venena in ſe eſſe fermentalia. Quædam namque ſolam deſtruunt materiam , & ſpiritum ſimul imaginativum, unde morbi , amentiam connexam habentes. Alia verò duntaxat ſpiritum affectant. Qualia ſunt, quæ rabiem, quæque amentias & catalepſes adferunt. Quæ videlicet corpus non liquefaciunt , aut notabiliter alterant : ſolum autem ſpiritum ſenſitivum trahunt in perniciem. Tarantula nimirum vix unquam quieſcit, ideoque & hominem, quem pupugit, irrequieta turbat moleſtia. Aſpice enim , quam horrida effigie ſuas in hominem , cujus pellem vel tenui punctura pertuderit , imaginationes traducat. Vile enim, parvum, atque imbelle reptile, inperceptibili quantitate ſui veneni, totum inficit , ejusque mentales poteſtates, ſubter ſui clientelam ſtatim rapit. Bellè ſanè etiam quadrat odor veſtigii , ſimulatus Peſti . Nam licet edito , ventisque perflato locò, ædes aperiantur, & ventis cedat infecta domus aura: non tamen proinde ceſſat perendie Peſtis , quin ſufficiat tollendo totam plebem. Nec enim ceſſat odor veſtigii (quantitatis nihili) in via , ventis expoſiti, niſi pluvia lavetur, aut terra tegatur: ſuum ſemper cani refert herum . Memini etiam, quod in Peſte Oſtendana , ipſamet fracedo peſtilens , ſolet crematas ſoleas parum olere , ſolebamque Peſte infectum odore illo prodere. Porrò ante prævaricationem, omne animans ſubjectum erat homini , tanquam hero: ſuaque vita media liqueſcebat,

&

& peribat edendo, ante conſpectum noſtri Archei. Aſt jam, vel catulus, prædominatur vitæ noſtræ, & liberas animæ mortalium poteſtates, ſubter ſuas infirmitates rabiei, cogit. Calamitoſum nempe eſt, imaginem Dei deinceps ſubjacere morſui inſectarum, variasque ſectari debuiſſe imagines fermenti veneni cujuslibet. Deviumque eſt, ſervilia bruta, morſum ſuum, imagine iræ, veneno amenti, atque mortifero imbuere. Ah quàm penitiſſime, atque fortiter iræ imago ſigillatur? Quamque rapida celeritate ad ſalivam transmigrat? quantis infirmitatibus opportuna eſt mulier, ex occulto odore uteri? quam infandis enim intellectus exorbitationibus vexatur? Siquidem non rarò fracidus odor, communicatus è plantis pedum, ſuperbam noſtri ſtaturam dejicit, privatque ſenſu, memoriâ & intellectu epilepticos? Quam promtè enim contagium excrementi hypochondriaci, ſubter ſeptum, mentem alienat, ſeducitque mœſtitia, horrore, furore, amentia, febrilibus deliriis, & lethargi differentiis, dum juxta imaginem, fermento ſuo innatam, nos alienant? Quam enim terribile terroris venenum momento unico, fulminis ictu imprimitur? in belluam quam icerit, adeo ut ejus carnium eſu, Peſtis deglutiatur? quod ſaltem in ſignum eſt, fulmen à portentoſo initio, terroris pleno ſagittari, unde nimirum Archeus, in momento extinctus, ſui terroris imaginem detegendo, perit fere in momento. Sæpe namque ſomnus, imò ſopor, eſt in homine: ubi in Archeo eſt ingens Peſtis perturbatio. Sæpe è converſo, Archeus perturbationibus expeditus, atque ſecurus vivit: ubi homo miſerè ſuis conflictatur perturbationibus. In bellis & è bellis, nunc atrociores Peſtes, quàm præteritis ſeculis: quia bella pavore ſæviora, plusque pavoris, & irarum minus habent, cum homo, in hominem impetu iræ motus, vindictæ ſtuderet. Nec mirum idcirco, quod propria urinæ potatio, Peſtem cohiberet ante acceſſum: non quatenus alexiterium: ſed quia perſuaſionem ac ſpem continebat, antequam ſumeretur. Memini namque, quod anno 1635. dum Gallus Lovanium vicinum obſediſſet, plurima inde Peſtis, Bruxellenſes pavidos, terrefactusque timore mulierculas, mox dein invaderet, quæque in pagos omnes diſperſa, magnam ubique ſtragem attulerit. Etenim & conparticipatio vitæ in eduliis facit, ut citò vitalia fiant, arripiantque mox Archeum noſtrum, Indignatione, furore, & multiplici alioqui ſymptomatum claude ſubnoxium: Ita in *Magno Oportet*, clauditur nobis multæ luis neceſſitas, ac transplantatio. Atqui, ſi eſculentorum proprietates vitæ mediæ, aliquatenus in ſanguine remanere debeant, eatenus & carnes comedentium, varient ſaporem, pro ciborum diverſitate: neceſſe eſt, nos affici ab iis, quæ in nobis ſuum relinquunt ſymbolum. Equidem ſapores, proprietatum teſtes, tam cum externis, quàm internis putrilaginum conſortiis, fœdus pepigere, quæ ideo in nobis facile fiunt participes injuriarum. Vita nempe media ciborum, noſtris remanet in carnibus: piſcivoræ hinc nationes, ac Carthuſiani, cimicibus non infeſtantur. Carnes enim minus bene ſervatæ, ex ſymbolo vitæ mediæ nobis reſiduo, quamlibet facile putredinem nobis inurunt. Unde etiam formales corruptelæ in nobis inauſpicato ſurgunt initio. Dein carnes & piſces, etſi mactentur tempeſtivè; ſæpe tamen in ſe, morborum tabes continebant, quibus ubi veſcimur (præſertim ſi nidorem antea contraxerint) in ſui ſymboli conſortia, facile concedimus, nobisque ſtatim nidores, ac fracedines mumiales ſuſcitant. Neque enim boves aut oves veſcuntur hominibus, nec noſtram in ſe contrahunt Peſtem: ſed nos bobus veſcimur, brutalemque haurimus Peſtem, juxta & noſtram. In ſolo quia homine, multorum brutorum Peſtes, ſuam ludunt ſcenam. Quare, nec inſontes ſunt cibi, non rite confecti,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 285 sur 328

fecti, dum fermentum ſtomachi illudunt, quia in alienas ſuæ luis colonias, & putredines varias, facile tranſeunt. Hæc equidem novarum calamitatum alteritati in Peſte, quandoque futura cauſa erit noviſſimorum temporum indicatrix. Saltem nunquam in Scholis perpenſa ſunt, venenorum ac toxicorum fermenta. Sed horum actio æquivoca ideo rata fuit, cœleſtique impreſſioni comparata. Semper enim, ubi in inſcitiam labuntur, ſurdorum cœlorum opem, procul nimis diſſitam, implorant, ac Saturnum inſontem culpant. Vocant enim actionem æquivocam, dum agens non generat ſibi ſimile. Ut in cœleſtibus, ac meteoris occurrit. At quam impropriè ad cœlos & actiones illorum æquivocas ſit recurſum, propter venena, facile quiſque noverit, qui venena, ut agentia merè naturalia, atque domeſtica, nedum alterativa per modum meteororum: ſed tranſmutantia, & ſpermatica, aſpexerit. Quid namque ſeminali generationi ſimilius eſſe poteſt, quam ſi exile ſcorpionis virus, totum hominem interficiat, ſuique ſeminis proprietatem in totum propaget? Nec enim fermenta uſpiam æquivocè: ſed planè univocè operantur. Quoniam ſi Peſtis æquivoca actione pullularet, non eſſet utique contagioſa, cum ſibi ſimile non produceret. Patet itaque neglecta fermentorum indagatione (quorum tamen commercio, omnis rerum generandarum tranſmutatio conſcribitur) venena hactenus, tam in fieri, quàm in eſſe, ac operari, ſint ignota. Maximè, quod proprietas veneni ſit, per deſtructionem Archei humani, ſuam imprimere imaginem ſeminalem, in vicem alterius. Quapropter etiam hujus veneni organum, eſt ipſum fermentum. Hoc autem de venenis intellige, quæ imagine ſeminali tenus, transmutationem moliuntur: non autem de meris corroſivis: utpote quæ non fermentaliter Archeum, ejusve imaginem corrumpunt: ſed eundem in furorem concitant, qui propriam dein materiam, ſive hoſpitium, devaſtat: ſub cujus alterationem, aut interitum, ipſe Archeus quoque loco cedit, cum integritate atque retentione ſuæ imaginis. Magnitudo enim, vehementia, robur, & celeritas venenorum, deceperunt Scholas, quæ neglecta fermentorum conſideratione, præterierunt unicum generationum organum diſpoſitivum præcedens introductionem imaginis ſeminalis. Sunt namque Scholæ ſolitæ opera naturæ metiri ad pedem artificialium: & ſicubi quid eſſet, quod minus huic pedi quadrare ſibi videretur, verboſâ excuſatione, ad cœlos & occultas cauſas recurſum eſt, ut ignaviam, atque inſcitias, indagandi impoſſibilitate velent.

Forma atque materia Peſtis.

CUM morbus in nobis proprium perficere nomen & omen debeat, tanquam in ſuo domicilio, ſuique propriæ eſſentiales cauſæ maneant in producto, neceſſe eſt, quamdiu aliquid in aëre, aqua aut terra vagatur: id neque morbus in ſe eſſe poſſit, neque ejus cauſa continens. Imò quicquid antecedentium cauſarum nomine eſt inſignitum, non ſit niſi occaſionalis, nil per ſe: ſed per accidens, cauſans, nil citra appropriationem in nobis acceptam. Quapropter nec indicant, nec optant, nec præſcribunt curationem: ſed duntaxat cautionem ſive fugam. Occaſiones ergo Peſtis, conſiderandæ ſunt, quatenus quandoque hoſpitatæ morborum occaſiones, in cauſarum ſeriem migrant. Jam itaque ſatis inprimis docui, Peſtem non dimitti cœlitùs. Cumque omnis effectus ſit fructus, ſive productum ſuæ, & non alienæ arboris. Idcirco quævis cauſa ſuum, & non alienum producit effectum. Peſtis igitur ſpecificam, propriam, & non alienam cauſam habet. Nec enim Peſtes diſtinguere per accidentia ſua, comitantia vel ſignata licet: quippe quæ fluunt immediatè à diverſitate

verſitate ſubjectorum, eo quod per modum ac naturam recipientis, diverſimodè varient juxta conſuetum entium naturæ. Quapropter etiam Peſtis, conſtans materia, forma, eſſentia, ſemine & proprietatibus, ſuam quoque poſtulat habere, unicamque ſpeciem, cum ipſamet rerum aut defectuum eſſentia ſit individuis proxima. Sin autem vel externè adveniat, vel intus generetur, perinde id eſt, cum inde Peſtis jam conſtituta. Denique ſi citius tardiusve contaminet, violentior ſit, celeriorque ejus exitus, varias partes invadat, aut diverſimodè corpus exagitet: id tamen proinde non mutat veneni ſpeciem. Sunt namque duntaxat ſigna quantitatis, commiſtionis fermenti, appropriationis, & incidentiæ, in partes recipientes. Alioqui venenum peſtis, internum atque formale, quodque ejus quidditatem continet, eſt ſingulare ſemper, in omni individuo. Quoniam eſſe rerum conſiſtit in ſimplicitate ſuæ ſpeciei. Sicut utrobique eadem eſt ignis eſſentia, ſive magnus, ſive parvus, ſive quietus, ſive follibus agitatus, ſive denique flamma rubra, flava, viridis, vel cœrulea fuerit. Peſtilens itaque remota, cruda, ac prima materia occaſionalis, eſt aër fracidus, vel potiùs fracidum Gas. Quæ aëris fracedo, juxta ignis experientiam, quam Adepti promittunt, nondum habet 8200. partem corporis ſui ſeminalis. Quod facilius comprehendes, ſi conſideres, vas vini fracidum, doliumque jam exhauſtum, abſque ullo ſui pondere, corrumpere nova & vetera vina, cado infuſa. Tractavi nempe in meis phyſicis, de fermenti fracidi natura, & quo pacto ex incorporeo fracidoque ſemine oriantur vetegabilia, ut hinc Peſtis proſapia diſtinctius eluceſcat. Terram inſuper, oſtendi fracedinis matrem: ut ſciamus Peſtes populares, à terræ motu caſtrorum, obſidionumque ſequelis, primam ſui occaſionalem haurire materiam. Ideo enim quantum terra diſtat à cœlo, tantundem quoque materia occaſionalis Peſtis à cœlo eſt remota. Voco autem materiam hanc primam, incorporale illud venenum fracidum, exſiſtens in Gas terræ. Adeóque hoc venenum, tanquam materiam remotam ſubſterno, ſub alio viciniore veneno, diſponente materiam Archei, quo facilius aſſentiatur, terroremque peſtilentem in ſe concipiat: Ut tandem ad horum diſpoſitiones prævias ſuperveniat quidditas peſtilens formalis. Cæterum, ſi de aëris infectionibus debitè philoſophandum, neceſſe eſſet, ipſius anatomiam repetere ex prælibata, in phyſicis meis, elementorum doctrina. Aër itaque in ſe, eſt alterum ex elementis primigeniis, transparens, tamque levitatis, quàm ponderis expers, impermutabile, ac perpetuum, frigore præditum naturali, niſi ſituum & commiſtorum robore impediatur: Poris autem ubivis refertum, & hactenus extenſionem, aut compreſſionem ſui tolerans. Cujus poroſitates, vel replentur vaporibus, alienisque exhalatibus; vel planè hiant, expertes corporis, in ſui integritate manentes (quod alibi tractatu de vacuo neceſſario demonſtravi) Enimvero namque ſi aër eſſet abſque poris, omni corpore vacuis, non poſſent halitus elevari, abſque corporum penetratione. Cum autem detur aëris dilatatio, & compreſſio manifeſtiſſima (ut alias plenè demonſtravi) neceſſario datur & vacuitas. Sunt namque ejusmodi poroſitates in aëre, velut uteri, quibus aporrhœæ fructuum aquæ, reſolvuntur denuo in ultimam aquæ ſimplicitatem, unde provenerunt, ſpolianturque quibuſcunque priorum ſeminum ſignaturis. Sunt autem ejusmodi effluvia in aëre, peregrina, per accidens & varia, juxta indolem concreti, unde exhalarunt. Inprimis ſunt vapores aquæ puræ atque ſimplicis: dein aquæ maris ſalſæ, qui pluviam condiunt vaporoſa ſui myria, & earenus à corruptione præſervant. Secus namque,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 287 sur 328

ob admiſtas variorum exhalatuum ſocietates, de neceſſitate, putrerent, ac fœterent aquæ pluviæ, non minus quàm nubes in montibus, & nebulæ pleræque. Partim ergo aëris hauſta venena, vaporetenus hoſpitantur in poroſitatibus ſuis: partimque ipſum aëris corpus conſpurcant, ſine corporea commiſtione, prout vitrum odores concipit. Quæ contaminatio jure, impreſſionis nomen habuit. Eſt mihi domus campeſtris, à meridie ſilva querna dives: ab aquilone verò amœna reſpicit prata.: ad utramque porrò Solis domum, colles Cerere fecundos habet. Lintea autem ibidinem lota, & fonte diluta, tabulato ſuſpenſa, nitidiſſimè albicant flante Borea,& hinc inde etiam, ab ortu in occaſum, vel viciſſim, ab occaſu in ortum. Solo autem ſpirante Auſtro, feneſtrisque auſtralibus apertis, inſigniter flavent luteo colore. è numeroſa nimirum quercu, eructatur halitus tingens in aërem, huncque à nobis inſpirari, ut & à linteis combibi, didici. Itemque ſic à quercetis, poſt ſolſtitium æſtivum, exhalat occulta aporrhœa, quæ inſuetum vultum, atque collum, pruriginoſa puſtula frequenti inficit, ac dein in cruribus,& alibi evadunt conſpicua. Sunt namque in aëre quædam, quæ odore narium percipiuntur: alia denique, quæ per canes ſolos diſtinguuntur. Suntque & alia demum, omnis odoris expertia, licet non contagii. Siquidem veneni, ut talis, fermentum ab odore liberum eſſe poteſt. Proinde quævis patria ſuos parit patiturque languores. Solo quippe natura ſubeſt, nec omnis fert omnia tellus. Quia varii patiuntur in aëre vapores, pro ſoli varietate. Quæ penitius mecum trutinans, ſæpe ſum miratus, vitam noſtram ad tot extendi annos: cum tam multiplici ſtipemur undequaque hoſtium potentiſſimorum ſatellite, tam profundè eundem admittamus,imò & inviti attrahere cogamur. Nec ſolo id anhelitu; ſed etiam per magnetem, qui per habitum carnis, ſuo more ludit. Etenim qui carbonum fumis, aliarumque rerum odoribus ſæpe dudumque impavidus interfui,realiter ſenſi odores iſtos, atque fumos, nedum in thoracem: ſed & inde ad ſtomachum recta deferri,ructusque noſtros ideo exprimere conceptas fuligines. Sic namque anhelitus, è pulmone efflatus,refert odores allii, & ceparum comeſtarum, etiam per nares collectus. Peſtis autem utrinque hauritur. Quæ autem non deforis: ſed intus ſpontanea Peſtis gignitur, in axillis, & inguine, rara autem pone aures ſe prodit. Nam hæc plerumque ab hauſtis odoribus Peſtis proſilit. Quæ verò maculis eſt infamis: ex interno veneno, intus prius ſuffocato, atque ideo peſſimo, provenit. Quatenus fracedine ſuffocationis plerumque intenditur. Quæ vero Anthraces exhibet, vel eſt fortis expulſio, quæ longius,quàm in proximum emunctorium jacit, vel ab attactu rei contagioſæ,vel inſpirato Peſtis veneno, oritur. Etenim quæ ex contactu invaſit, etſi lentior ſit,quàm quæ alias univerſali de cauſa inſultat: plerumque tamen eſt lethalior. Quia inſitus membro archeus hac Peſte interimitur. Et inde pars gangrænam peſtilentem trahit. Cui ſubveniendæ totalis Archeus eſt negligentior, de tutandis viſceribus cogitans, ſe intro fugiens, recipit,pergitque ſerpere mortalis iſta gangræna. Remedia quoque plerumque ſunt ignavia, eorumque intentio, ut exteriora eſcharentur, & poſtmodum eſchara citò excidat. Huc nempe cuncta emplaſtra, & attrahentia adhibentur: rara autem ſunt adhibita,ut virus ipſum ſuperent. Peſtis autem ab extra, ut potiſſimum in artubus eſt formidanda: ita vice verſa,quæ ab intrò foras ſagittatur, minus involvit diſcriminis. Enimvero intus nata, primariò Archeum terret, ideóque ſubitanea ac præpotens. Venenum autem Peſtis,tactu arreptum, poſtquam Archeo ſe inſinuavit, (Quippe qui primum vivens,ultimum moriens, rerumque intus agendarum ſolus rector

ctor est) rato demum venenorum more reliquum facile inficit. Siquidem ipse Archeus semel infectus, statim terroris pestiferam imaginem concipit, eamque desertis habenis regendi corporis, communicat consociis. Denique etsi sudor in omni Peste conducat: minus tamen in illa, quæ externo contactu subintravit, nullatenus saltem propterea negligendus. Porrò in Peste, singularis individui (à quo subinde tota communitas affligitur) illic fracedo plerumque intus incipit: qua semel arrepta, facilius inde terroris Archealis virulenta imagò creditur. Celerior est Pestis, quæ ab externa odoris fracedine intro trahitur, quia duos gradus (fracedinem nempe atque mumiale syngamicumque fermentum) statim associat: non est autem necessum, ut fracedo sit naribus sensibilis cum aversione. Nam si canes, qui olfactu nos excellunt, fracedinem, aut vestigium heri, in via sentiant: ipse Archeus noster, longè facilius adhuc, quæ intus sunt, olefacit, nequitque ideo fracidus odor nocere, nisi fermentum mumiale intus invenerit, cui se copulet. Jam tunc quidem est præstò exotica materia, nihilominus adhuc contagii indiga. Idcirco oportet, ut materia sit plenis numeris instructa, ac formalitate agendi. Nam sunt hæc duo adhuc tanquam causæ occasionales atque irritativæ. Denique de Tartaro cruoris sat dictum est, quod sit productum Pestis, quodque hanc præstolatur, vel fit extemplò, adventu Pestis. Terminus itaque fiendæ Pestis primus, est Gas fracidum, quod cum nequeat inficere, sine appropriationis symbolo, requirit alium terminum correlativum, qui est fermentum mumiale (sine quo non est appropriatio) nimirum Archeus, Pestis susceptor. Siquidem virulenta Pestis materia, per contagium in nos traducta, non contaminat quenquam, nisi Archeus illam apprehenderit, & appropriaverit. In quo sanè Archeus laborat improvidè. Nam exin Pestis terrorem concipit propria phantasia, non autem ex pavore humano. In qua nimirum terroris Archealis phantasia, Archeus, venenum pestilens parit. Quod est ipsa terroris concepti Idea, vestita propriâ Archei chlamide. Eheu tunc Pestis intus adest, totumque facile mox conturbat hominem. Imago ergo Pestilens constat aura Archeali, ut materia continente, cui impressum est venenum terroris Archei, tanquam efficiens immediatum. Neque enim ideo virus Pestis quemcumque semper inquinat, etsi odorem sibi conformem mox in nobis invenerit: eo quod fermentum mumiale, quanquam internum: at nihilominus est tantum medium occasionale, respectu contagiosæ applicationis sive infectionis applicatæ. Quæ appropriatio proximè consistit in reali & actuali congressu imaginis, per terrorem genitæ, quam Archeus concipit, ex præfata applicatione; existimans hujus respectu, jam domi suæ esse potentem hostem, intra lares hospitatum. Qui panicus Archei terror, est causa immediata, imaginatione genitæ imaginis: (imaginationem proinde probavi, esse in Archeo, præter illam, quæ mentis conceptibus, tam in præcordiis, quàm in corde ac cerebro pingitur) Quæ imago est causa adæquata Pestis. Ipsissima inquam Pestis, non secus atque pullus, nihil est, præter ipsum ovum, fotu maturatum. Purpureæ febres enim, venenum quidem atque contagium idcirco habent, præter putredinem, & fermentum appropriationis (unde nimirum solos homines, non item belluas inquinant) carent tamen Ideâ terroris, quo Archeus, confusione ac desperatione plenus, regimen negligit, funestamque ac seminalem iconem pestilentis veneni fabricat. Hanc denique sui confusionem facile suis transmutatis liquoribus alimentariis insinuat, quibus ante invigilabat, jam in hostilem tartarum cruoris degenerat. Archeus enim, gubernaculum deserens, instar hominis pavidi, præpostere sursum

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 289 sur 328

ſum atque deorſum invertit omnia, & ipſemet profugus, hoſtem intus receptum conclamat. Fiunt tenebræ, appetitus ſternitur, incepta ceſſat omnis officinarum digeſtio. Quodque penè vel ſemidigeſtum erat, corrumpitur: quia triſtem mortalis veneni imaginem horret. Seditio itaque, murmurque eſt intus per membra, quia horum ſpiritus inſiti, confuſionem influi Archei perſentiunt: ſed compeſcere nequeunt. Etenim ſi nutrimentum ſemidigeſtum, in ſtomacho recens ac mite erat, ſopor oritur, itemque vomitus ac nauſea: ſin autem jam digerendo aridum, cephalalgia occupat hominem. Sin autem propemodum digeſtum, cum nidore putreſcit. Unde vomitus continui. Aberrant enim cuncta, putrentque ſub imagine veneni, & in tetram mucaginem degenerat alimentum ipſius ſtomachi, quod & cauſticam acredinem non rarò induit. Eſtque circa ſtomachum potiſſimum murmur. Utpote ubi primi & inordinati ſunt hominum conceptus, atque impetus: ibidem quoque de neceſſitate, prima Archei confuſio terroris, ſuboritur, fitque imago teterrima Peſtis. Etenim plerumque notavi Peſtem circa ſtomachum prima ſedilia locaſſe. Quidam enim continuo vomitu dejectus, dolorem capitis ingentem ſenſit, ac mox delirium, deinde & ſoporem per intervalla paſſus, ſedecim horarum ſpatio obiit, multis deliquiis præviis. Optabam autem ſcire, unde tam celeriter, tantoque ſynptomatum furore oppetiviſſet, nec Chirurgus adeſſe cuperet, tandem cultro diſſectionem inſtitui, ac inveni ſtomachum illius triplici eſchara jam perfecta pertuſum. Qualiter olim videram ſtomachum ancillæ perforatum, quæ volens biberat arſenicum. Interim in quavis Peſte, ſurgit febris ab exordio: quia & minitata corruptio, in Archeo incepit. Vitalia ſanè cuncta terrentur, in naturalibus imaginum directionibus, pavida diſcordia, confuſione & deſperatione diſgregatis. Tartarus cruoris quoque, jam legibus ſolutus, in tanta totius confuſione, furorem arripit, conceptis finibus ſuæ partis, cui adhærebat, reluctatur, & terroris confuſione omnem adauget tumultum. Hæc eſt ſcena Peſtis, quam aliquando per divinam clementiam vidi ſomnio intellectuali. Non eſt autem Archei pavor, fuga, deſperatio &c. ipſum venenum: prout neque ira animantis, ejus eſt venenum. Sed venenum Peſtilens, eſt ens productum ex imagine pavoris, & veſtitum ſubſtantia Archei. ſicut ira ſerpentis, iræ imaginem in parte Archei deponit, illamque ad organa exſecutiva iræ, deponit in ſaliva, &c. eſt autem virus peſtilens in ſe horridum, ac mortali contagio ſerpentum longè crudelius, quod ſcilicet per vitalem perturbationem (qualis eſt ira ſerpentis) in beſtiis producitur. Contagio enim Peſtis ſerpit in adſtantes, nec cum vita animalis perit, ut ſolent alias beſtiarum venena. Eò, quod venenum Peſtis non inhæreat vitæ: ſed effumanti inde auræ inſit imago, & quidem Archeo infecto veſtita. Ut ſanies, cruor, & pus, adſperſo vitriolo, adhuc vitam vitalesque actiones, in totum unde fluxerunt, retinuiſſe, hodierna docuit magnetica curatio vulnerum, ulcerum, & oſſifragii. Quinimo Peſtis propulſat potius à ſe fugitivam vitam, pavidum fugacemque Archeum. Et ſicut Rabies canis, productum aſſumit ſuum, in ſaliva: ſic venenum terroris, in tartaro cruoris ſigillatur, prout etiam in auram atque odorem diſpergitur, peregrè abeuntem. Idcirco enim belluæ ſunt immunes ſpectatrices noſtræ calamitatis, quia univoci Archei defectu, ideoque & appropriatione carent. Quodcunque tamen ſubjectum, ſive aura fuerit, veſtis, vel aliud ſolidius, etiam pavoris neſciens, quod odore imbui poteſt, poteſt itidem eſſe ſubjectum, in quod productum pavidæ imaginis poſſit imprimi: non aliter quam terra odorem celeris veſtigii refert. Porrò tametſi Peſtis

ſit

ſit unica ſpecie : diverſimodè tamen invadit. Semel namque adoritur popularis, quæ vulgata fracedine exſurgit, poſt terræ motum, ex antris, rimis, ſtagnis, fodinis, & cadaveribus tam belluinis, quàm humanis, virus fracidum eructantibus. Quod tamen nondum peſtilens eſt, donec intrò receptum, tum demum fermento appropriatum fuerit. Unde nimirum terrefactus Archeus, atrocem illam imaginem creat ſuæ confuſionis, atque terroris. Invadit quoque ſolo odore peſtilenti, ex infirmo, vel cadavere, vel loco, aut re inquinata hauſto. Qui quo ſubtilius ſubjectum inhæſionis ſuæ habuerit, eo quoque velociùs contaminat, celeriúsque Archeo approximat, ob ſymbolum. Neque enim ideo ſudoris halitus, tam præſto inquinat, atque Gas peſtilens, odore non perceptibile. Perinde enim atque carbonum Gas, ſtomachum commovet, vomitum cit, dolores capitis, imò etiam ſyncopen : ſic Peſtes notavi, quæ ſubtili halitu alimentum ſtomachi proximum infectant, vomitus continuos, ſingultus, ſyncopes frequentes, atque deliria, & mortem citiſſimam adferrent. Vomitusque ille remedia deglutienda recuſat : ſyncopæ vires dejicit, ut delirium, cibos atque remedia aſpernatur. Materia autem infecta jam, ſi per ſudorem auferenda, totam domum à ſtomacho ad pellem uſque tranſeundo contaminat, niſi per remedia cohibeatur malignitas ejus. Nam etſi remedium, illam materiam infectam, promtè attingat, non tamen facile educit non libenter ſequacem. Siquidem nunquam antidotus aliqua, ſemel infectum, in priſtinum reſtaurat. Eſtque ideo omnis antidoti cura, duntaxat circa præſervationem nondum infectorum, horumque mitigationem atque celerem expulſionem. Eſt & ardua popularis Peſtis occaſio, quod non vitentur loca, & corpora infecta. Quod in caſtris, & obſeſſis civitatibus, luculenter apparet. Legimus namque in Oriente, Peſtem à tribus militibus, ſepulcrum violantibus, incepiſſe, caſtra Romana contaminaſſe, & tertium mortalium partem, per cognitas mundi oras, interemiſſe. Eſt namque ejusmodi Peſtis celerrima, ac ferociſſima : quæ nimirum cuncta ferè ſibi neceſſaria, ſecum intro adducit. Etenim cum venenoſa materia, jam nacta ſit fermentum, non debet paciſci cum Archeo, de ſui receptione, quam facile à turbato hoſpite impetrat : ſiquidem jam in ſe, Ideam à priore ſecum adducit, novamque intus conſimilem, in ſociam, ab Archeo acquirit. Peſtis vero, quæ citra externam opem, in nobis, totam ſui generationem orditur, ac perficit, fit ex præexſiſtente tartaro cruoris fracido, qui mox ſponte cadaveris odorem induit facillimè. Unde perterritus Archeus, Ideam concepti terroris ſuſcitat : ſicque venenum Peſtilens ſuſcitatur : hujusque ſeminalis, atque infeſta imago illi excremento incorporatur : quod igitur ſæviendo, pergitque contaminando. Inſenſili enim aura nobis communicatur Peſtis, quam muſcæ, picæ, corvi, cornices, aquilæ, canes, lupi, &c. plerumque diſtinguunt. Notiſſimum nempe eſt, domeſticum animal canem, unumquemque odore dignoſcere, cujusve veſtigia, utcunque leviter impreſſa, dudum etiam poſtea diſtinguere. Eſtque Gas peſtilens, æquè ſubtile, ac odorabile. Acquirendæ ergo Peſtis differentes ſunt modi. Quorſum repetere oportet, Peſtilens venenum duntaxat unius ſpeciei eſſe, nec ejuſdem rei plures poſſe eſſe parentes, ſpecie atque ſemine diſtinctos. Id eſt, ſemina non poſſe eſſe diverſa. Adeo ut ſcorpio, ab ocymo, & à parente genitus, non differat ſpecie : ut neque pediculus à lendibus proveniens, & ab homine prognatus immediatè, identitatem ſpecificam projicit. Lendes enim, ſive pediculorum ova, ſunt in identitate Archei, cum materia, unde homo pediculos immediatè generat. Quoniam

niam ſi duo ſemina, ſpecie diviſa, unicum idem in ſpecie conſtituerent, fruſtra ad rerum generationem, diſpoſitiones ſpecificæ in materia: ſed promiſcuè omnia ex omnibus, atque ſingula ex ſingulis, prodirent. Agentia igitur ſpecie diverſa, etſi aliquid ſub identitate ſpecifica conſtituant: Intelligendum tamen idem, ac ejuſdem Archei ſemen, ab utroque formari. Sic homo facit excrementum vitale, unde lumbricus, pediculus &c. fotuque ſuo illam ſic diſponit, ut Archeum acquirat conſimilem, quem pediculus generans, ſuis ovis originaliter implantavit. Adeóque pediculus generans, eſt agens univocum, quod de ſe porrigit ſufficientem materiam generationi. Homo autem eſt agens æquivocum, quod materiam excrementitiam de ſe dedit, quæ labens, tandem in fotu, Archeum acquirit conſimilem. Sic cadaver in vermes, & hi ſexualiter iterum generant. Sicque mures è ſordibus, iterumque è parentibus. Idque totum in inſectis, quorum ſemina velut ſponte putreſcentibus corporibus eruuntur. Proxima ſaltem horum materia, & agens harum generationum, utrobique eſt ſimplex, uniformis, ac ſpecificæ identitatis. Ideo & ambo conſtituta, ſunt ejuſdem ſpeciei, generantia poſtmodum ſibi ſimile, absque delectu: adeò ut pediculi, noſtris ex halatibus procedentes, congreſſus admittant cum iis, qui è lendibus per fotum egreſſi ſunt. Proxima ergo materia, proximumque agens, in Peſte, ſunt utrobique ejuſdem Archei ſeminalis, atque identitatis ſpecificæ. Nam ſive materia intus gradatim fiat, vel repente; ſive externè hauſta, actuetur in nobis: ſalem nunquam venenum Peſtis fit, quin Archei terror imaginem iſtam virulentam pepererit. Terrorem autem voco, tam hominis primo impetu perculſi: quàm ipſius Archei humani, ſanguinisque, ex antipathia ſuſcepti. Hoc pacto, vir audax ac ſtrenuus, ſæpe coram Peſte eſt pavidus: Imò qui Peſtem vix timet, Archeum intus habet, terriculamentis obnoxium. Sic namque infans timoris incapax, apprehenſionis neſcius, non tardius Peſte corripitur, quàm timida muliercula. Nam etſi animoſitas valeat ad præcautionem: non tamen interimit venenum jam conceptum. Suntque diverſæ magnanimitatis audaciæ. Quidam enim intrepidus in monomachia, qui in conflictibus belli timidus. Alius imperterritus pugnando, qui lemures inſigniter metuit. Tertius denique non timet hoſtes, armatos autem ruſticos formidat, &c. Galenus putat bonam complexionem, ad pondus ſive æquilibrium elementorum, dare robur ad reſiſtendum Peſti. Is inquam, qui ſingulas partes atque viſcera in homine, differre ſola inæqualitate temperamenti elementorum, jam æqualitatem confluentium elementorum, ad pondus, concedit in una ſpecie humana. Cum alioqui, ſi cor eſſet pars temperatiſſima, jam totus homo juxta quasvis ſui partes deberet neceſſariò habere conſiſtentiam atque duritiem cordis. Sed elementorum, commiſtionum, ac temperamentorum opinionem ut ſtultam ac totaliter falſam, firmis demonſtrationibus primus rejeci, in volumine, de origine Medicinæ edito. Hanc igitur elementorum commiſtionem lubenter Galenicis cedo, lubenterque ignoro, quomodo ponderari queat aër, aut ignis, ut ad pondus aquæ ac terræ, collibrata ſimul, carnem, nervos, oſſa, cerebrum, cor, medullas &c. de ſe conficiant. Ah inane commentum, crudele facinus, in proximos explodens! Animoſitas porrò, quam laudo, non terretur morte aut Peſte, Archeum adornat, ut veneno reſiſtat, receptumque per accidens expellat (vincere autem aut interimere alioqui non poteſt) non ſecus ac terror poros claudit, naturæ motu ſibi obedientis. Quare, qui à Peſte ſurrexerunt, eodem anno, vix æquè facile à Peſte inquinantur. Contrarium in aliis morbis, atque venenis. Siquidem hæc, nedum

dum poſt ſe relinquunt debilitates, unde facilior eſt tecidiva: verum etiam alia venena operantur, commutando partes, quibus hoſpitantur. Peſtilens autem venenum terrificum, ſolum primario invadit Archeum, eumque perterret. Qui dum ſemel hoſtem cognoverit, ac ſuperaverit, præſumit deinceps, audacior factus, non tam facile ſe ſuccubiturum, nec occaſione allati veneni, tam facile deinde terretur. Nec obeſt debilitas, quam Peſtis illi reliquit: quia ſufficit, quod non æquè facile terreatur, imaginemque terroris peſtilentem, in propria ſui ſubſtantia depingat. Suntque ideo reliqua venena morborum longè craſſiora, quàm imago hauſti terroris. Quædam namque non nocent, niſi ſub cute aperta: alia verò edi, aut bibi poſtulant. Baſiliſci autem, aut catoblepæ rariſſimum virus, per imaginationem, viſum dirigentem emittitur. Sed Peſtilens toxicum, proprio Archei conceptu, intus fabricatur. Venena cætera, ſenſibili aliquo ſigno produntur. Sola vero Peſtis, inſenſili contagio communicatur, perinde atque humani pedis veſtigium, ſui odorem ſervat. Ecce ut Imago triſtitiæ repentinæ, appetitum ſternat: rei nauſeoſæ imago creat vomitum; Imago condolentiæ, pariat lacrymas: Imago lentæ triſtitiæ ſuſpiria ſuſcitet: Imago pavoris, generet epilepſiam, atque ſubinde Paralyſim: Itaque non fruſtra alibi de morbis ſcribens, demonſtravi, lætitiam, metum, iram, odium, cæterasque paſſiones, atque perturbationes, non ſecus atque terror Peſtem, actualem ſui imaginem propriam, atque ſingularem in nobis generare. Sed harum generationes ſunt nobis domeſticæ, magisque ordinariæ proles: Aſt terroris peſtilentis imago, venenum parit immediatè Archeo inexſiſtens, atque ab eodem deſumit ſui materiam. Ideoque ſenſus illam nequeunt concipere. Archeus igitur conſpecto cominus hoſte lethali, intus genito, vel peregrè allato, ſuo hunc terrore, pictaque de novo imagine, admittit, ſuique charactere atque ſubſtantia confirmat. Manus enim noſtra, cadaveri ſponte extincto admota, mox ita propter fugam Archei, friget, ut longo demum igni, vix recaleſcat. Attamen canes non ſentiunt iſtud frigus, dum cadaver vorant, prout non multum friget nobis, cadaver pecuinum. Fraudulentum itaque, & accidentale cadaveris humani frigus eſt, plusque frigefacit, quàm frigoris habeat. Plusque cadaver ſenſim extinctum friget nobis, quàm cadaver podagrici, aut acuta febre mortui. Cum tamen per machinam, qua metimur ambientis auræ gradus, utrumque horum cadaverum par frigus ſit. Scilicet Archeus extimeſcens mortem, quam appoſita manus, cadaveri, diutina infirmitate extincto, percipit, fugit, manum deſerit, nec facilè (quia memor) redit. Patet ergo, Archeum mortem ſentire, fugere, etiam illam, quæ ante & extra ſe eſt. Magis adhuc fermenta putrilaginis (ut in rigore febrili) intus concepta genitave. Et quam maximè illa, quæ imagine tenus, intra ſui œconomiam recepta, tendunt in tranſmutationem formalem ſui eſſe. Quippe virus, per ideam terroris, ſummæ eſt poteſtatis actualis. Differtque imago timoris, etiam pavoris, ab imagine terroris: propter formalem activitatem concurrentis fidei, prout antea notavi. Quinimo, etſi Archeus mortem, atque venena perſentiat: terroris tamen virus non perſentit, quia putat ſuum eſſe terrorem, atque inanem paſſionem, donec prægreſſo fermento appropriationis cognoverit, virus iſtud ſibi eſſe peregrinum, quod in parte ſui reconderat, dum exoticam iſtam formaret ideam, adeóque cum ſui aliquali perditione virus ſtatim à ſe explodit. Atque utinam jam vis ſibi innata, non communicaretur per totum, qua via pergit. Sic namque venenum rabidi, nullatenus perſentitur ab homine, ut neque à ſuo Archeo, niſi poſtquam fermentum, in Ar-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 293 sur 328

cheo ſibi ſtabulaverit. In qua tum rabiei imagine, cum ſit ſtatim mentis alienatio connexa. Hinc Archeus nullum ſibi concipit terrorem in furore. Ceſpitans enim in imaginatione, terrorem potius excutit, temerarius inſanit, & à rabido veneno dirigitur, ad Hydrophobiam. Finaliter itaque unicum peſtilens virus, unicum quoque habet terroris intuitum, unamque viam ad tumulum, vel ad convaleſcentiam, per bona, vel inepta remedia. Quæcunque autem hactenus de terroris peſtilenti Idea dixi, nolo interpretata licenter. Nam timor ab hoſtibus, à fure, à morbo, ab animali nocuo, à gladio, generant quidem pavoris imaginem, at non peſtilentem. Quam ideò terroris nomine deſignavi diſtinctam, à qualibet imagine formidinis conceptæ, qua pavet animans. Terror itaque peſtilens, non quemlibet, aut cujusvis calamitatis pavorem, hic deſignat: ſed ſolum virus peſtilens horridum, in terrore conceptum tam ab homine, quam ejuſdem Archeo. In hac ergo Idea ſita eſt Peſtis eſſentia, omnisque hujus libri quidditas. Fateor quidem, quod imagines cujusvis metus facilè permutentur in Ideam terroris peſtilentis. Perinde ut gravida, in carnem illibatam ſui fœtus traducit imaginem muris, imò totum embryonem in horridum quandoque animal vel monſtrum transplantavit. Quia ut alibi de formis docui: imagines formales ſeſe mutuo penetrant, poſteriorque priorem facilè in ſui obſequium trahit, quod Hippocrates vocat, ſemina duci, quo nolunt. Equidem elementorum diverſitatem, & congreſſum pro mixto, iremque complexionum, humorum, indeque natarum conditionum, inclinationum, ac ſtudiorum, climatum denique, angulorum, ætatum, proportionum, fortitudinum, magnitudinis, & alteritatum diviſiones, in ſubſidium ignorantiæ convocare, ut per hoc calamitates plures, majores, difficilioresque efficiamus, incertitudines augeamus, inſcitias tegamus, dubia patremus, impoſturas patrocinemur, & vitæ deſperationes promoveamus, non niſi eſt in vanum laboraſſe. Eſt namque lux perfecta ſcientiarum, Ignis inſtar, qui ſine delectu cremat omne combuſtibile. Talem olim Hippocrates nactus erat ſcientiam.

Proprietas Peſtis.

DEMONSTRAVI pathemata animi, appetitum demoliri, ut & digeſtionem ſternere. Primos denique cogitationum motus, in præcordiis ſua ſortiri conciliabula. Idcircò & os ſtomachi Mercurio dicavi, cui Ethnici tribuerunt ingenii acumen, ut & ſomniferum caduceum. Dixi quoque Peſtem originaliter ab hominis terrore concipi, & quæ adducta è corpore peſtifero in nos vehitur aura, primo ſui impetu, in Lienem ruere; qui eandem mox excutit, ac veluti per manum, orificio ſtomachi tradit. Hinc appetitus dejectio, vomitus, dolor capitis, deliria, deliquia, ſitis, ſopor, &c. Peſtis autem quæ in nobis fit, prout & quæ extrinſecus hauritur: ſua habent diverſoria, quibus ſingulæ furere incipiunt. Quamdiu autem Idea triſtitiæ ac metus obſident tartarum cruoris, in ſtomacho, ac quantisper abeſt imago terroris Archei, nondum Peſtis adeſt. Fit quidem interim, ſi minus accuratè ſe cuſtodiverint, quod tartarus cruoris, magis magisque infeſtus, Archeum tandem terreat: ſibique cudat peſtilens virus. Sunt etenim Peſtes, ſolo terrore natæ, velociores, ac terribiliores multò, quàm quæ ex contaminata proveniunt aura. Multos etenim hic fortaſſis percellit; Quod ſtomachus, cum ſaltem membrana ſit: perturbationes tamen, primosque impetus, vel in ejus orificio collocaverim, vel in Splene, illa ſaltem parte extrema ſui, quæ orificio ſtomachi incubat, hincque fermentum impertitur, ad digeſtionis neceſſitates requiſitum. Sed Scholæ ipſæ, os ſtomachi, cordis etymo appellant. Etenim vulnus illius loci,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 294 sur 328

loci, ac vulnus cordis, iisdem symptomatibus, ac æquè celeriter interficiunt. Nam vidi plures, quibus apoplexia fortis, caput planè insensile ac mortuum fecerat: multas tamen horas post, calerent in præcordiis. Sponsa enim in rheda propè Scaldim, à ruranis mosquetariis salutatur, ejusque tempora, glans mosquetti trajicit, cerebri non parum effunditur, & caput illicò moritur. Vilvordiam autem, quatuor inde leucis distantem, allata, pulsus adhuc vitæ testimonia dabat. Nonne & vitalis, totius quidam rector spiritus, in utero est? quique duntaxat membrana est, per modum stomachi? & longè majorum perturbationum sedes, quam sint jecur, pulmo & renes? Profectò membra in se, non nisi cadavera sunt: spiritus autem est rector, qui vivificat illa, quem & qualem Deus plantavit, ubi voluit. Memini equidem sæpius me vidisse, qui tartarum cruoris aliquali timore Pestis: sed sine fide, aut præsumtione contractæ infectionis corruptum haberent, indesinentem anxietatem, atque pugnam, diu noctúque sustinerent, imò quamvis saperent, suasque riderent anxietates: non poterant non tamen, quin conceptam timoris imaginem, diu noctúque, insomnes ob oculos vaserent. Erant namque similes demorsis à rabido, qui velint nolint, sequacem præbent imaginationem suam, ad veneni lubitum. Demum in ipso cruoris tartaro, circa præcordia hærente, inveni propriam phantasiam naturalem, quam imago concepti, in Splene timoris, sibi finxerat. Sic non sempel lasciva somnia, ex prægressæ diei imaginatione, sequuntur: sed plerumque etiam ab ipsa prædominante parastatis materia: non secus etiam atque micturiens se continuo mejere somniat. Terror ergo hominis, est occasio Pestis: terrorque Archei, efficiens est imaginis, & veneni pestiferi. Est enim velut pater Pestis, qui patrata virulenta imagine, licet cesset, saltem Pestis concepta est in sui imagine. Nam si terror hominis esset sufficiens causa Pestis: necessariò quoque semper terrorem pestilentem Pestis sequeretur. Quod falsum. Prout etiam, in infante, omnis terroris experte, Pestis pro lubitu recipitur. Unde sat constat, Ipsum Archeum conterritum, esse primitivam causam efficientem imaginis pestilentis. Pestis itaque constat inquinatione, contagio scilicet, celeritate cursus, singularitate veneni, concomitantium terribilitate, præservationis demum, ac curationis difficultate. Enimverò pone relinquo Pestis inquisitionem, quæ in supplicium propter occulta Dei judicia mittitur. Quæ licet planè sit supra naturam: interim tamen ejus materia non est creatura nuper è nihilo facta: quia quodammodo fines naturæ ingreditur. Non enim Angelus percutiens stabat in monte, quem aëris præterfluens unda continua lambendo abluit. Neque stabat etiam in excelsa turri: quaque tamen peccatum Davidis, concupiscendo, ortum susceperat: sed stabat in fracido atrio Araunæ. Sic Angeli in Apocalypsi, suas effundunt lagenas, unde tertia mortalium pars quandoque peribit. Verbum, imò nutus Domini, cuncta facere potest, absque atrio, vagina, gladio, lagenis, effusione veneni, &c. Sed pietatis ejus tanta est ubertas, ut ejusmodi supplicia non det nuda per Verbum: fonte propter perpetuam Verbi sui constantiam, & irrevocabilem firmitudinem. Nec etiam per cacodæmones, Pestem supernaturalem mittit, ne vivos tradat in manus hostium. Pestis demum, si qua per incantationes parta sit, sequitur naturam. Siquidem non valet diabolus ex se, vel unum culicem facere, nisi ejus assumat initia seminalia. Prout magi sui non potuerunt, ex pulvere facere cyniphes, proles aquarum: quapropter & diaboli impotentiam confitentes, tum exclamarunt: Verè Dei digitus hic est! Si ergo diabolo quandoque permissum fuerit, formare Pestem. Id sane ex

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 295 sur 328

naturæ principiis desumsit. Differretque Pestis diabolica à naturali ordinaria, applicatione, & appropriatione. Applicaret nempe tenacius actuationem, & impressionem veneni, non secus, atque follis, ignem quem non fecit, saltem promovet atque intendit: Appropriaret verò cum præparatione prævia per imaginem terroris, à suis mancipiis haustam, ac mutuatam. Et licet ejusmodi Pestes, essent ferociores: iisdem tamen cederent remediis naturalibus. Atrociores autem voco, ob celeritatem, superaddita scilicet invidiæ truculentæ imagine, à Sagis habita. Attamen ejusmodi permissiones, adhuc essent determinatæ ad personas, ac numerum: imò facilius expiarentur per orationem & eleemosynam, quàm Pestes ordinariæ. Quo scilicet Deus, humani generis misertus, magis oderit diabolicas artes, diabolumque tædere faciat divinæ mox misericordiæ. Ast eudæmones, Pestis structores, magna certè id compassione, ut non nisi sub mandato obedientiæ, virga Domini & non Angelorum, vapulemus. Decorum nempe servat ubique Deus. Prætores, ac satellites sumit, qui nativam bonitatem habent, amicitiam servant, nec indolem diabolicam assumere possunt, cui sciunt nullum in cœlis locum esse. Sodomam autem, antequam Diabolo traderet, privavit prius paucis insontibus. Est autem Pestis, quæ exsecratione oritur propter extremam paupertatis amentis anxietatem, derelictam exsecrantem parturientem, vulneratum, &c. Pestis punitionis divinæ, quæ sanè vix initiis naturæ innititur, facileque dignoscitur: quia sola loca exsecrata, ac personas tales invadit: Itemque divites, qui sedent in cubilibus eburneis, bibunt ex vasis deauratis, edunt vitulum de armento, & pinguem ovem de grege, nec fratris Josephi incarcerati recordantur. Quoniam horum exterminationem adjurat Dominus, ut reliqui, velut ex speculo intueantur, quid sit Deo placuisse, & displicuisse. Pestes autem, quæ castra sequuntur, ac plerumque aliquot ab obsidione menses sæviunt, non sunt militum immundiciis ascribendæ: potissimum si dudum post captam civitatem (ut plerumque fit) inceperint. Nam & castra olim suas, & easdem militum impuritates habebant: sed occasio fracidi odoris cadaverum, mumiali fermento infecti: quippe quod hodie, non ut olim, nec sat profundè sepeliantur occisi. Denique potissimum, quod lædantur ab invisibili glande eminus, terrorem Archeo quæ majorem movet, quam dum hasta hastæ, & gladius gladio animosè opponerentur. Neque enim frustra in Lege erat præceptum. Quod quicumque tangeret cadaver, impurus esset, & abluendus simul cum sua veste. Quodque Sol, super corpora suspensorum non occideret, Quæ sanè literali sensu, pro reipubl. bono, sic sunt à Deo præscripta, ne fermentum mumiale fracescat. Deplorandæ itaque est cæcitatis, & temeritatis, corpora suspensorum ostentari ad spectaculum, donec sponte decidant (parvum nempe inde commodum, pro tantis malis) & perinde est ac si dixerit Judex. Deus quidem sic instituit: sed magistratus correxit propter melius. Quasi Deo ignotum fuisset, quod spectaculum suspensi, malis foret horridum. Ergo si hoc scivit Deus, & nihilominus expressum mandatum sepeliendi dedit: non est mirum, quod transgressionem comes sequatur punitio. Ac sequitur fontes, ultor à tergo Deus. Atque utinam solos in transgressores, conversum supplicium: Etenim sepelire, opus est misericordiæ. Ostentare autem fontes suspensos, non est opus, ad quod æternum ite, aut venite, quandoque pronunciabitur. Siquidem non minoris est misericordiæ, condemnati cadaver sepeliisse, quam principis. Hæcque misericordia, non tam exercetur in mortuum: quam in proximos, ne fœtor insequens eos inficiat. Nec enim sepul-

sepulto prodest sepeliri : sed vivis . Scopus itaque divinæ bonitatis, non solum in sepeliendo,at in sat profundè inhumando,consistit. Quæ clariora , per exemplum fient. Etenim falco mortuus , pone sentes abjectus , ac semiputridus , à vivo devoratur : at mox Peste contagiosissima suæ speciei corripitur. Quia virus terroris intrò assumtum Archeo suo incutit,propter symbolum mumiale, putrida sacedine infectum . Estque tanta falconis Pestis : quod pestilens falco, per plateam delatus, inficiat alios omnes, qui triduò abinde isthac deferuntur. Unde conjicies , quid humana cadavera , tam suspensorum , quàm incuriè sepultorum , sui odore faciant . Canis enim canem non edit , nisi infumatum , dum videlicet mortis mumia , horrorem , gustus alienatione , præservando à putredine , amisit. Lupus autem , lupum noviter mactatum , non autem putridum , edit . Unde suspicio est , in lupo aliquid esse , appropriatione mumiali superius. Putavit forte Paracelsus, id esse , in quo sedet prima objecti applicati sensatio. Fortè & ob id linguam Lupi suspensam,Pesti adversam putarunt. Quinimò militum cadavera , profundius hodie , quam olim sepelienda sunt . Quia glans bombardæ , sive musquetti , facit contusionem , dein secum partem aufert , quare foramen parit patulum , ac tandem simul venenosam fuliginis impressionem patrat ; unde mox , caro circumcirca, gangræna quadam nigricat . Facileque venenum in se assumit : si non in vita , saltem mox à morte ; dum nempe carnis festina putrilagine , in terram combibita , sacedo cadaverosa oboritur. Quibus omnibus juncta est in morientis Archeo , Idea ultionis , ad putrefactionem prona. Inde in aërem , Gas monstrosum , effunditur in aëra , quod Archeos viventium , terrore percutit . Est enim cum cadavere , perinde atque cum fimo equino . Qui non sacescit quamdiu calet: Sed dum arescit, & salpetræ inde migravit , tenditque fimus ad transmutatum iri,in liquorum terræ. Alioqui namque si fimus , urinæ equi aspersione atque agitatione frequenti , à sacedine cohibeatur : multum salis petræ profert . Etenim aspice quàm potens nutrimentum, est fungus unius noctis (est fungus nimirum , fructus è succo Leffas , coagulatus , primo enti vicinus : quod alibi ostendi) sed postquam sacedinem terræ assumsit , quam dirum suffocationi venenum proferat. Advigilandum itaque , ne sacedo surgat , in ultimæ digestionis reliquiis. Enimvero Pestis , per pedissequam , domum meam subintravit . Illa statim convaluit. Uterque filius meus , major natu , animo consternatus , inconcussum ostentat animum , tacuitque , se continuo suspirii bello, ad os stomachi , angi : cumque præpotentum hostium meorum technis, structisque dolis , domi meæ , sub cautione fidejussoria detinerer , noluitque uterque , me deserendo , rus adire. Cumque alias observassent , natando se recreari, æstate media, me inscio ter natarunt : unde obserata transpiratione , illicò in febrim devolutus uterque , cum dejecta appetentia , dolore capitis , & catocho , obiit apud moniales, jurantes , se mea remedia admissuras : sed postquam filios meos recepissent , recusarunt remedia aliena.Maximus quidem,absque stigmate , aut signo , etiam post mortem, periit.Utpote refrigerata pelle natando , nil extrorsum apparuit . Alter verò , parvam duntaxat lividam pustulam in lumbis ostendit . Horumque jacturam velut præsentem , frequenter intueor , hujusque tractatus initium dedisse putaveris . Relinquo Domino meo vindictam , quem supplex obtestor , hostibus meis parcat, & lumen pœnitentiæ largiatur.

Signa.

SCRIPSI hactenus paradoxa insueta. Intellectus meus absque Luna,erat tribula-

tionibus immerſus, materia aderat terroris, horroris, atque difficultatum pleniſſima. Lector multus, optimorum incapax, brevitas initii tenebroſa, novitasque odioſa, licet perneceſſaria. Quod autem potiſſimum nos in Peſte occæcat, eſt defectus ſigni exquiſiti, & inſeparabilis, cujus monitu nimirum, ſat tempeſtivè queamus per remedia occurrere. Nihilominus quicquid creati ubivis eſt, ſua habet diagnoſtica ſigna, per quæ à reliquis commodè diſtinguatur: quæque Peſtem præcedunt, comitantur, vel mox ſubſequuntur. Quæ enim præcedunt, in præcautionem faciunt: at quæcunque dein ſequuntur, aliis plus inſerviunt, quàm miſero ægroto. Sola autem ſigna comitantia ſanationem decernunt. Enimvero ſigna venturæ Peſtis, in cœlis depicta ſunt, ſi firmamentum annunciat opera manuum Domini, in terra. Signa ejusmodi malè ab Aſtrologis, in dodecatemorion cauſarum relata eſſe, jam ante ſat manifeſtavi. Gafarel autem nuper Alphabetum Ebraicum, ex ſtellarum ſitu, & Rabbinorum authoritate, deſcripſit ſatis ridiculo argumento, quo Ebræi ejusmodi lurida comminiſcitur. Quaſi Deus modo ſolos haberet ſervos ſuos Rabbinos, quibus ſecreta conſilia communicet. Non etenim conſiderant poſitionum iſtarum turpitudinem Chriſtiani, qui hujusmodi libros imprimi permittunt. Neque enim ſtellæ fixæ loca ſua mutant, ut nunc hæc, nunc alia ventura, deſcribant. Quod inprimis adverſatur toti Aſtrologiæ. Cometæ quoque, trabes, dracones, ſagittæ, cæteraque id genus portenta, non rarò populares prænunciarunt Peſtes populares: ſed non per logiſticem, aut theoricas planetarum, multoque minus per Alphabetum Ebræorum. Ex leges namque luces, regulis ſtatis haud obediunt. Etenim Aſtrologi Hieroſolymitani, artis ſuæ licet gnariſſimi; attamen ſignificationem, ut & apparitionem, Aſtri Bethlemici, penitus ignorarunt. *Non enim faciet Dominus verbum, quod non revelarit ſervis, & Prophetis ſuis.* Amos 3. Sed horum nulla eſt artificum ſcientia. Nova quippe lumina ſæpe fuere funeſta, ſæpe è directo fauſta ſignificarunt. Portenta quippe, in manu Domini, ſecreta ejus judicia propalant, nec illa, niſi quibus vult, manifeſtat. Siquidem conjunctiones, oppoſitiones, quadrataque ſtellarum: Item eclypſes, retrogradationes, exilia, combuſtiones, receptiones, aliaque impedimenta: ſuppoſita ſunt ita regularia, quod ephemerides quandoque pro ſeculo ſint deſcriptæ. Peſtis verò eſt de creſcentibus extraordinariis, & non neceſſariis. Non eſt autem regulare medium, ex condigno adæquatum ſignum, pro effectu ab contingenti fortuito. Neque ideò ephemerides Brahæ, prædicere potuere Peſtem Longobardicam anni 1632. ex iniquo bello, metuque horroris conceptam. Quocirca contingentia extraordinaria, cauſis contingentibus extraordinariis tribuo. Credo equidem prænuncia eorundem ſigna, in firmamento eſſe depicta: at non in directionibus curſuum planetarium. Quare autumo ſigna eſſe irregularia, nec Aſtrologiæ ſubjecta: quippe illorum ſignificationes dantur privilegio extraordinario. Idcirco ſigna ejusmodi Peſtis, plerumque ſolis declarantur ſervis Dei. Ut legitur de Jona. Sed ſigna, præcedentia excidium Hieruſalem, erant nuncia verbi dudum antea prophetati, adeóque nec prænunciatum excidium impediri poterat, tantumque ad meram gloriam Dei, monitionem piorum, horumque fugam dirigebantur. Enimvero Iſraël mori, atque renovari per generationem in deſerto debebat, exceptis Joſua & Caleb. Nec ullatenus id præpediri poterat. Stat enim Verbum Domini immutabile, apud quem nulla eſt viciſſitudo; quia non eſt homini in hoc ſimilis. Portenta igitur, ſi conditionem in declarando non præſcribant (*niſi Ninive convertatur*) inevitabilem effectum

ctum à natura ſpondent. Aliis quoque placuit, monſtrorum nativitates trahere in prænuncia ſigna Peſtis. Prout Corn Gemma de Coſmocriticis, ſeu divinis characteriſmis, nugando rapſodiat ſine baſi. Sed quis ille, qui monſtrorum prænuncia deſignata ſciet, vel interpretabitur? Peſte enim præſente, tunc nimirum, atque ſerò, quisque ſignificata ad lubitum trahit ſuum. Sunt &, qui ideo inſolitarum avium adventum horreant. Sed iſtud ſignum, vel deſinit eſſe naturale; vel coturnicum, Peſtem Iſraëliticam in deſerto præcedens, deſinet eſſe miraculum. Hocque impium & blaſphemum eſto: illud verò, impertinens ſcopo meo. Alii hoc ſignum interpretantur pro carnivoris avibus, in Peſtem futuram: quaſi miſſæ eſſent ad devoranda cadavera, futura inhumanda: Juxta illud, Ubi cadavera, eò congregantur aquilæ. At non legitur textus pro cadaveribus futuris; nec aquilæ leguntur ad cadavera peſtifera volaſſe, eaque deguſtaſſe: cum præ cæteris, curioſiſſimè ſolita ſint ſepeliri. Rhodanus enim quandoque Lugdunenſis Peſtis abſtulit cadavera: ſed civitates inferiores contaminavit. Saltem Clerus Lugdunenſis per hoc declaravit, ſepulturam mortuorum, non tam ad animæ ſalutem, quam ad crumenam cuſtodiri. Adventus itaque avium, præda viventium, potiùs futurum defectum predæ ſuæ, in natalibus provinciis deſignat, potiusque belli ſtragem portento denunciarent, quàm Peſtem imminentem. Alii autem, Peſtem occurſu inſolitorum piſcium ariolantur. Aquas tabo ſcilicet infectas, autumant, & hactenus monſtra marina, in fluctus aſcendere. Ridiculum ſanè. Nam ſi mare, in ſua ſalſedine fraceſcat, quænam tandem æqua, maris labem eluet? Curve unica balæna extra orbitam errans, infeſtum virus maris ſenſerit? nec gregatim omnes aut plures ſimul? Equidem ſcio, mare non ſubeſſe contagio naturali Peſtis, quodque portenta cœli, atque maris, eodem digito dirigantur, cujus judicii imperſcrutabilis ſint præcones, ſuis tantum ſervis explicata. Nam idem Dominus tam in centro terræ, fundo maris, quàm in cœlorum apice, eſt præſens. Equidem illi æqualiter auſcultant omnia, excepto in gratiſſimo peccatore. At certè magis vereor, inſolitas pluvias cruoris, macularum, aut ſcintillarum: Itemque funera per nubes delata, tonos lugubres in aëre auditos, ut & ſonitus in cœmiteriis, &c. Quæ cum ſint divinæ bonitatis admonita, ideo extra naturam referenda ſunt, ut tempeſtivè quisque ſuis lampadibus oleum proſpiciat. Neque idcirco enim illa portenta, cacodæmonis (niſi inviti) opera autumo. Equidem gratuita ſunt, & nupra naturam: neque ideo mei ſunt ſcopi. Paracelſus enim, ut in bufone atque ranis, ſingulare Peſtis remedium noverat: ita & hanc præſagiri ſcribit, quoties magnus ranarum acervus in cumulum aſſurgit, infirmum aliquem ſuffocaturus. Quo enecto, dein alium adoritur, donec ſenſim ſic diminuto numero, quæque ranarum tandem ſingulariter effugiat. Quæ ſi ſic naturaliter accidant: ut remedium, pro futura Peſte præparant: ita & deſignant. Etenim ex Galla, prout & pomo, quernis frondibus educto, ſcribunt tria plerumque erui animalcula. Nimirum ſi araneam contineat, volunt portendere Peſtem: ſi muſcam, bellum: ſin verò reptile, famem prænunciare. Sed cum quotannis unum ſaltem è tribus incluſum reperiatur, ſi non bina, vel omnia: non ſequatur tamen continuo unum ex illis ſuppliciis. Quapropter ejusmodi prædictiones inter aniles refero. Cenſeo itaque hujusmodi infectas denunciare differentiam Leffas in quercu (Leffas eſt ſuccus alimentarius plantarum) ſic ut vermis denotet præfatum alimentum fracidum: aranea autem, inſuper adjunctum venenum fracedini. Ideóque toto fere terræ globo connexa quaſi, ac contigua eſt ubivis aranea: quæ in quercu, non extra arbo-

arborem aliquid portendit: maximè quod in vicinis, conſitisque arboribus, neç etiam raro in ejuſdem quercus fructibus, diverſæ illæ ſimul inſectæ, eadem æſtate conſpiciuntur. Non tamen memini in eadem quercu inveniſſe araneam ſimul & muſcam. Quanquam muſcam quidem & vermem, vermem quoque & araneam. At abſit à Chriſtiano prophetare, ex quercu & therebintho: diris namque id minis, à Domino prohibitum legitur. At quoties terræ motum, novus antrorum, rarusque comitatur, inſuetusve fœtor ſtagnis advenit: tunc ſigna endemica, vires habent occaſionales. Hæc de futura Peſte. Quod autem præſentem attinet, nunquam enim potui ex pulſu, vel urina, quantumvis etiam diſtillata, Peſtem noviſſe præſentem. Paracelſus equidem, eam inter morbos hepatis, ac tartareos, ſatque ridiculè numerat, prout alibi tractatu; & figmento de tartaris expugnando, ex profeſſo proſecutus ſum. Hic vir, Peſti anonymum pulſum tribuit, quem quartum vocat. Ego autem quamvis ſerio, ſæpiusque attenderim: meam tamen ineptitudinem agnoſco, quod ejusmodi pulſum offenderim nunquam. At bene circa vitæ finem inæqualiter inordinatum, formicantem, ac tandem intermittentem notavi. Quartum autem, ſextumve, à reliquis diverſum, ex peculiari Peſtis proditione, nunquam inveni: Sed pulſus peſtilens, nequaquam mihi diverſus occurrit à febribus continuis malignis. Urina ergo, & pulſus, nunquam apud meam ruditatem, detexerunt Peſtem. Imo dum penitiùs Paracelſi ſcripta evolverem, cognovi illum, nunquam Peſte infecto, aut moribundo adſtitiſſe. Interim Peſtis judicium, gravat conſcientiam, tam reſpectu afflicti, quàm familiæ ejuſdem: eo quod Peſtis, Prætorem in crimine, quadam ſimilitudine referat, petentem vitæ, atque bonorum jacturam. Adeóque temerarium de Peſte judicium crimen continet. Etenim cognoviſſe Peſtem, ex ſpecie inſolitæ febris, alteri ſit facile: mihi ſanè perquam difficile fuit. Peſtis (dices) eſt cum febri, & dolore capitis: atqui iſtud familiare aliis febribus. Peſtem ſæpe comitatur vomitus, & ſopor. At alibi id non prorſus inſolens eſt. Sunt in Peſte bubones, parotides, vel veſiculæ: ea non infrequenter innoxiis à Peſte febribus, ſunt vernacula. Sunt & Peſti maculæ nigræ, quas in mulieribus ex utero ſuffocatis vidi. Eſtque febris purpurea, itemque ectymata plumbea, citra Peſtem. Ut & Anthrax, ſæpe extra Peſtem obvenit. At quoties plura ejusmodi ſigna concurrunt, non eſt difficile de Peſte judicium. Bubo namque, veſiculæ, aut maculæ, ab initio ante multam Peſtis truculentiam, Peſtem denunciant. Sic & anthrax, aut bubo, tumorque tantillus, in Peſte eſt longè dolentior, quam alibi uſpiam, ac fere ante augmentum febris adſunt, anticipantque ſuſpicionem, ſe ex febri manaſſe. Adeò quod ejusmodi pellis miſeriæ, in Peſte præcedant, quæ aliis febribus ſerius, tanquam producta adveniunt. Bubo peſtilens, adhuc minutulus, ſtatim, & ex tempore, abſque membri dolore, febrisque comminutione atrox exſiſtit, doletque immenſum. At ſi bubo, poſt prævium membri dolorem emergat, inepti remedii vehit judicium. Ordinaria igitur jam hoſpitatæ Peſtis ſigna ſunt: ſi ante, vel mox ab initio febris, glandula, parotis, anthrax, veſica, puſtula, aut macula repente, ſummoque dolore invaſerint. In aliis namque febribus, non tam inſigniter dolent: rubet quidem locus, tumetque ante natum malum: Quod non ſic ſe habet in Peſte. Confirmaturque Peſtis vomitu, dolore capitis excellenti, ſopore, delirio, dejecta appetentia, ſi repente invaſerint. Peſtis enim peregre adventans à contractu veneni hauſta, tanquam dolor pungentis ſtyli intrat, partemque quam ferit, ſtatim tumore, puſtula, veſicula, aut macula, ſummo dolore ſignat. Prout & quæ per odorem intrat, ſtomachum, atque caput

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 300 sur 328

put vibrat, dolore repentino, vel anxietate ſoporifera: vel ipſum ſtomachum tanquam calcar ad vomitum incitat. Sin autem ab interno ſcaturiat, ea præviam habet febrim, ad quam confeſtim præfatorum ſignorum aliquod ſubſequitur. Quæ autem correpto terrore irruit, feſtina eſt, ægrique teſtimonio dignoſcitur. Quæ verò aliquali Archei (non autem hominis) terrore, orta eſt, inque cruoris tartaro latet, in gradu quidem ad Peſtem eſt, tardiorque ſolito erumpit, facileque ſuperatur, niſi ægri obſtiterit negligentia: attamen longior in itinere ipſi mora eſt. Etenim plerumque ſat tempeſtivè, ſigna Peſtem comitantia, cognoſcuntur, ut remedium quod promtum, quodque peremtorium fuerit, rite ſuo fungatur munere. Optatus attamen meus eſſet, Peſtem in fieri eſſe, agnoſcere. Nam quæ duntaxat à morte, ſua profert ſignata, magnum de medio tollit exercitum, multasque depopulatur familias. Quippe lethalis jam evaſit, priusquam ſe patefaciat, aut cognoſcatur. Eo quod penſum prius abſolverit cum ſingultu, deliquio, eſcharaque in loco nobili. Hanc nempe unius diei vocant tragœdiam; diariam ideo, ſive ephemeram. Non quod Peſtis propriam ſedem habeat, vitæ ſpiritum, quanquam nulla unquam Peſtis fuerit, quæ Archeum etiam non infectaverit: adeóque & illo titulo, quælibet Peſtis, continuo diaria eſſe deberet. Sed quicquid de Archeo victum eſt à Peſte, id conſequenter illico à vitali illo Archeo ſeparatur. Tandem & citiſſimam mortem adfert, quæ Archeum alicujus viſceris obſedit: quia continuo inde volucres mortis evolant, quæ reliquum peſſumdant Archeum. Utinam enim atque utinam, non ſerò, neque ex eventu, Peſtem agnoſcamus, Nam velox interitus, etſi ſigna proferat ſua: prodeſt tamen magis in futurum, nil autem præteritis. Aliqui enim ad hoc, plantas pedum lardo inſulſo inungunt, apponunt catulum, qui ſi lambat, perſuadent ſibi, caſum à Peſte immunem. Alii vero fruſtum lardi calefaciunt, ad pedes infirmi, ſubterve axillas aliquandiu fovent, vel in inguine. Hocque ajunt à cane non vorari, ſi Peſtis adſit. Quod nullam meretur fidem. Nam humana Peſtis non quatit canes, nec nauſeoſos facit. Siquidem tam canes, quàm lupi, non ſat bene ſepulta cadavera impune devorant, ut & picæ, atque corvi ſimiliter. Forte quidem eſuriens canis non edet iſtud lardum, ad heri ſui pedes affrictum: quia herum olet, quem mordere non audet. Germani enim Petaſiten, ſive majorem tuſſilaginem, radicem Peſtilentiæ vocant, eo quod ſicut Peſtis ſeſe pandit ante prænuncium ſignum: ſic petaſitis ſuos edat flores, ante folia. Peſtis quoque, non tam ſemine, quam radice Archeali, ſe propagat. Referunt etiam, Sapphirum ſaturare lazureum, vel Hyacinthum citrinum, ſi per horæ quadrantem, ſuper membro dolente moretur, ſic ut lumen, ex oppoſito gemmæ, locum infectum feriat, ibidemque radios colligat, locum attactum infra horam liveſcere, eſſeque infallibile Peſtis ſignaculum. Sin vero locus nequaquam colorem lividiorem aſſumſerit, infirmum à Peſte abſolvi. Ego autem ſemper in dubiis, bufone pulverato ſum uſus, pultisque forma, in aquæ ſimplicis tantillo, decocto. Quo ſi mox abinde dolor in eſchara anthrace, vel bubone, miteſceret, ſecurè Peſtem adeſſe conjeci. Aliquando enim aſpiciens miſſam antiſtitum, & abbatum, illorumque digitos gemmis ornatos, conjeci illos olim obligatos, ad viſitandum infectos Peſte; nunc verò adhuc gemmas geſtari gemmarum neglecto, atque neſcito uſu quem ego conjicio.

Præſervatio.

PRÆSERVATIVA apud Veteres, duplicia. Nam quædam debent impedire futuram Peſtem: alia quoque præſen-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 301 sur 328

tem, ne progrediatur, ſuccidere. Pro priore enim, tam foris amuleta, quàm intus alexiteria excogitarunt. Sed cum Scholæ ignoraverint ipſam veneni quidditatem: quodque ſcilicet omnis Peſtis, ſive deforis allata, ſive demum intus genita fuerit, præſupponat imaginem terroris venefici: Idcirco nunquam propria præſervativa, ex fundamento cognita fuere. Itaque inter præſervativa 1. conſidero, ne ſpiritus Archei in nobis terrorem concipiat, neve ex terrore ſibi pariat, vel aliunde intrò allatum, virus terrificum. 2. Ne fermentalis ſymbolizansque mumia, forinſecus allata, noſtræ mumiæ internum rectorem Archeum infectet. 3. Ut interimatur, & abscedat, quicquid jam in contagio, mumiæ particeps evaſerit. Minus proinde ſymbolum, quod nobiscum commune habet, eſt tollendum. Quapropter cuilibet antidoto, ſemper leve aliquod venenum ſolet admiſcere: ut ſcilicet hactenus applicatio, ſive approximatio tollatur: Archeus, à contagio ſervetur immunis, neve in alimentum mumiale decidat, ſibique inde tartarum cruoris fabricet. In hoc poſtremo tutelæ patrocinio tota antiquitas vigilavit, aliis verò non incubuit, quia ignotis. Licet hæc ultima præſervatio idcirco ceſſerit incerta, & abſque fruge: quia potius productum poſterius, ſive ſedem ſpectaverit, quam radicem, ſive cauſam præcipuam. Cum interim præſervatio à poſteriori: poſitis antecedentibus, prævertatur tanquam fruſtranea. Itaque ſi de præſervantibus, atque alexiteriis ex condigno ſit tractandum, In animo firmiter hærere debent, quæ jam de cauſis, proceſſu, ac modo fiendæ Peſtis expoſui. Itaque Peſtis, vel deforis intrat, locumque ſui introitus deforis ſignat: quia afficit primario: vel cum anhelitu attrahitur, ibique per diaphragma, ſive ſeptum transverſum, tranſit, preſſuramque facit & anxietates ſuper ipſum ſtomachi convexum: ibidem veſtit materiam. Quæ inde mox exhalat, & contagio fit infamis. Cumque in natura, omne agens initium habeat, augmentum, ſtatum, declinationem, ac tandem interitum: Neceſſe eſt pariter, quod quo corruptio diuturnior potiorque fuerit, eo quoque pernicioſior efficiatur. Nam Peſtis incipiens augetur, cum diminutione, atque hominis interitu. Etenim dudum credidi, quòd omne Peſtis remedium ſanativum, ejuſdem quoque eſſet neceſſario præſervativum. Eo quod præſervari facilius cenſeatur, quàm ſanari. Quicquidve in eodem genere præſtat, quod eſt difficilius, faceret libenter, & id quod eſt facilius. Quapropter olim diſtentus fui, cura alexipharmacis indagandis, quibus videlicet tum tota mei penderet voti ſatisfactio. At poſtmodum alio diverti, & cogitavi, remedia ſanativa potius extractionem, ſive expulſionem mali ſpectare. Quodque ejusmodi non haberent locum, in præſervativis de futuro. Quod nimirum cum nondum ſit, etiam nondum expelli, aut extrahi queat; imò nequidem extingui. Siquidem inprimis, remedium contra terrorem imaginantis hominis, vel Archei: non tam in ſe eſt poſitivum, quàm negativum. Adeóque potus meracus ad hilaritatem uſque, præſervat de futuro. Quia nedum hominis: ſed & Archei imaginationem ſic regit, quod pereat vis formandi imagines. Sic enim nemo pauper eſt, aut defectuoſus, quamdiu ex potu hilaris eſt. Ideoque Sacra dictant vinum ad hilaritatem, non autem ad ebrietatem conditum eſſe. Quia potens eſt præſidium præſervativum. Adeo quamvis animoſitas viri excludat terrores ex imaginatione hominis: nequit tamen virilis animoſitas tollere terrorem Archei imaginantis. Nam præfata animoſitas admittit pugnam ex opinione contraria Archei: Hilaritas verò, per potum introducta, nec hoſtem admittit, nec agnoſcit, ut nec luctam ſuſcipit: ſed excludit. Eſt autem potus exhilarans, magis

Peſti

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 302 sur 328

Pesti futuræ, quàm præsenti aptus. Admitto idcirco etiam præservativa Pestis, de præsenti, & sanativa, esse ejusdem cohortis, ac intentionis: non autem de futuro. Ita tamen, ut præservativa Pestis de præsenti, non serviant nisi in fieri esse augmenti: non autem in facto esse producti. Eo quod corrupti, non sint amplius præservativa; sed duntaxat sanativa per exstirpationem. Non credendum itaque, cacoalexiteria, etsi venena essent potentissima, posse arcere terrorem, ut neque terroris effectum pestilentem. Siquidem virus pestilens, est heteroclitum, secretumque ab reliquis venenis, in hoc, quod ex terrore Archei, velut ignis è silice, prosiliat. Nam si Archeus terrefactus, campo cedat, utique non potest corpus (quod in se considerando, merum est cadaver) confortationem suscipere. Porrò, si ita Archeus recedere consideretur, ut ejus loco virus intret, ipsumque Archeum hactenus supplantaverit: quomodo odoramenta, ac thymiamata virus præpedient: præsertim si ipsa aromatum præstantissima, sint pestilentis contagii adhuc susceptiva? Christianæ ergo pietatis atque compassionis esto, studiose contemplari mecum, quàm stolidè, atque inaccuratè, tot simplicia in acervum, præservando, & curando sint congesta: quantumque illorum infida auxilia deluserint hominum myriades, & exspectationes. Quippe in vero remedio, ubique generi humano est ludificatum, ob densam causarum insciriam. Enimvero curativum præsentis veneni præsupponit id, quod præservativum de futuro anticipat. Curativum itaque proprium convenit dumtaxat, quatenus productum (quod est ipsum virus pestilens) in ipsa materia, cui insidet, trucidando annihilat. Denique & aliud curativum, sibi conjunctum, incumbit expellendo subjecto ipsius veneni. Quod per sudorem est intentandum. Tertium porro, quod coadaptationem causarum ad producta tollit, minuitque: quod etiam in se naturam præservativi habet. Pestis itaque, quæ extrinsecus ab infecto corpore, veste, aut loco, hauritur: habet quidem in se absolutum, & formale pestilens venenum, quod nec præsupponit fracedinem præexsistentem, atque ideo nullis præcedentibus querelis repente invadit, & signa edit postera: sed tantum appropriatione opus habet. Quale præservativum in fieri, continet aëris rectificatio Hippocrati familiaris (de qua suo loco) non secus quàm in Peste populari. Ut scilicet enecetur ipsum virus in aëre, aërque simul originaliter sic disponatur, ut humorem alimentarium non sinat mumialiter corrumpi, aut fracedinem arripere. Hæc de futuro. Alioquin ubi jam pestilens virus intro receptum est, latitat, nescitur-que, quin simul sit aptatum & sigillatum in Archeo: Idque propter singularem celeritatem sui veneni. Atqui tum defensiva solitaria tardè veniunt, nisi simul sanativa sint. Primo itaque cura omnis versetur præservandi, ut corpus caleat actu semper, serveturque in diaphæresi: utque animus ad hilaritatem, terrori oppositam, sit dispositus. Prout de vino è Sacris, jam antè citavi. Quod autem de aëris infecti rectificatione legis, non tam aërem, quàm poros ejus spectat, in quorum vacuitatibus nempe sedet fluctuative aporrhœa contagii. Porrò quæ ex aëre fracedinem, virusque; è mente verò, terrorem, & demum è corpore mumiales coadaptationes tollunt, sunt hæc præservativa. Suffitus namque Hippocratis nedum ambientem: sed & intro attractum, imò & coagulatum halitum, à veneno, simulque & à fracedine liberat, non minus, quàm quod mumiale fermentum applicari præpediat. Quorsum quoque faciunt alexiteria, zenexton, sive amuleta externa, quæ possunt terroris imaginem, ac pestilens virus, in proprio halitus, aut tartari cruoris subjecto, interimere. Atque hactenus quoque Archei terro-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 303 sur 328

rem avertere, atque præpedire. Sin verò Peſtis proprio intus errore concipitur, alia præſervativa requiruntur quam ubi circa loca, aut perſonas infectas, eſt degendum. Peſtis autem formata, retrogrado ordine, à veneno formato, ad corruptivam aporrhœam, feſtinanti curſu eundum ſuadet. Proinde quoque nec amuleta circa inferiorem, ac remotam materiæ peſtilentis præparationem avertendam, occupantur: ſed ad ſuperandum formale ac ultimatum venenum, & adaptationem Archei, cum tartaro cruoris, in uno extremo, & in altero, cum veneno hauſto. Adeoque zenexton, indicationem curativam in præſervando cuſtodit: attamen à ſanativo ſuperatur in hoc. Quod ſanativa non ſolum debeant interimere venenum: ſed etiam per ſudorem protrudere, Utramque nimirum indicationum, oportet concurrere in curativis. Fruſtra namque alias multo ſudoris madore corpus diffluit, ſi tartarus cruoris non reſolvitur: ſed potius continuato Archei terrore continuetur. Cognitis nimirum cauſis, tam conſtitutiva, quàm occaſionali: ſolo dein rationis ductu, indicatio rerum agendarum conſurgit. Si namque fracedo initium dederit, primamque materiæ diſpoſitionem fecerit, fracida loca, ut & alimenta facile putreſcentia vitanda. Aër apertus, ſanis ſanus, eo quod habeat conſumtionis elementalis poteſtatem: ſed aër quatenus talis, non minus contagio obedit, quàm cætera corpora, ſuſceptumque contagium in ſuo aëris Magnali, quatenus cavitates habet, continet integrum. Quod tandem, non niſi ſponte plerumque, ſpatio 40 dierum ibidem tabeſcendo, emoritur, ac vi elementali, venenato fermenti ſemine, ſpoliatur. Nam ſemina rerum conceptarum, in aëre paulatim deficiunt, quatenus concluſam aëris cavitatibus, tanquam uteris, ad ultimam corruptionis diſpoſitionem, primamque materiæ aqueæ generationem, retrocedunt. Triſtia quoque univerſa, ſunt amolienda: nedum quia timori atque terrori vicina: ſed potiſſimum, quia circa os ſtomachi, extemplo ſenſibilem pariunt fracedinem, ſuſpiriorum matrem. Loca ergo & objecta triſtis recordationis, ut etiam ejusmodi ſodalitia, vitanda non minus, quàm nuncia, atque hiſtoriæ confabulamenta dolorifica. Bibenda ſunt vina exhilarantia, & cereviſiæ fortiores: quia incurias, ac animoſitates cauſando, mœſtitiam & terrores excutiunt. Contaminatis autem, quoquo modo, imò meticuloſis, ac mœſtis, aër ac venti frigidi nocent, quicquidque exhalationi atque ſudori opponitur. Domus elota ſubinde fracedinem quidem atque contagium tollit: & nocet infectis halitus aqueus. Ergo prius exſiccanda eſſet. Dies 40. clauſuræ, licet fracedinem augeant: tamen virus peſtilens tollunt, quatenus ſponte illo intervallo perit. Quarentenas, ſive quadragenarias, ad quancunque renovationem conſuetudo, forte ideo traduxit. Etenim licet natatio, aut venæſectio, fracedinem minuere videantur: attamen cum ſanguinem, natura in theſaurum repoſuerit, ſequitur, ut quoties ſibi cruorem demi ſenſerit: Archeus ad terrorem, tanquam proditionem timens, disponatur, trahatque reſiduum ſanguinem intro ad ſe: ac per conſequens, etiam venenum peſtilens, una in penetrale vocat. Qui motus, cum ſudore, eſt diametralis. Ideoque tam venæſectio, quàm notatio, funeſta ſunto. Omnis quoque ſolutio alvi laxa, vitanda: eo quod ſic crudior è mezaraicis cruor putrefit, per fermentum pharmaci ſolutivi (prout alibi libro de febribus) ad cujus nempe evacuationem, mezaraicæ à vena cava, & hæc à minoribus ramulis, cruorem repetunt. Qui motus ſanandæ Peſti eſt diametraliter oppoſitus. Quæ hactenus dixi, de numero ſunt præſervationum negativarum, ſive admonitoriæ regulæ vitandorum, nondum continentes ſanationem. Inter præſervativa autem poſitiva, pri-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 304 sur 328

primum locum vendicant ſibi amuleta, quod vim propriam ſortiantur, ſive ad enecandum virus, ſive etiam ad appropriationem mumialem Archei præpediendam. Utrumque ſcilicet eſt curativum in fieri. Denique ſequitur ſudoriferum. Quod eſt exſtirpativum Peſtis, & ſedis ſuæ per ablutionem. Denique Archeus mœſtus, atque terrefactus, confeſtim ſe intro recipit, velut ad arcem fugit, gignit triſtitiam ſuſpiriaque, & anxietates venenoſas, hoſte intus recepto, adauget. Foras ergo ad oblectamenta, ac per ſudorifera, evocandus. Sunt namque ſudorifera, cuncta ejusdem intentionis, ac penè ponderis: at ſaltem in gradu bonitatis diſcrepant. Denique in adjuncto alexiterio, laudo potionem Hippocratis, cui addo gingiber, & baccas nigras hæderæ; quia diaphæretica, ſtomacho grata. Sunt etiam Alexiteria, vino generoſo, & mox à paſtu danda, non quidem ut ſudet æger, quantum ut corpus ſervetur in diaphæreſi. Paſtus autem levis, ac paucus ſit. Nam in omni febre, magisque in Peſte, digeſtio deficit; proinde cibi largioris vices, potus meracior ſubeat. Nam metum, curas, triſtitiam, atque terrores excludit. Ideoque & ſummum præſervativum, in confidentia ſtabilitur. Non equidem de fide Chriſtiana hic loquor (quanquam magni ubivis in ſpiritualibus ſit momenti) nam & qui animam pro ovibus ponunt, ſubinde Peſte oppetunt, aliis incuriis, ſalvis permanentibus. Nam illorum confidentia, vel cariem intus habet, vel aliud obſtaculum. Non operante Domino miracula, niſi pro occultis judiciis ſuis. Fides ſive confidentia ergo, de qua hoc loco, eſt medium animoſitatis naturale, pugnax, ac validè reſiſtens terrori. Nec eſt iſta fides poſitiva. Credo: ſed prorſus negativa, non horrens, non timens, imò nec ideo credens ſe infectum iri. Etenim ut terror peſtiferus, adnexam fidem putativam ac timidam habet, ſe aliquid contagionis jamdum concepiſſe, aut fremitum ſentire: ſic ejus præſervatio eſt fides, ſe nil concepturos. Neque ideo ſufficit, quod confidentia ſit non terrifica (quod eſt medium inter terrorem, & animoſitatem) ſed requiritur ut ſit operativa, per non credere ſe infectum iri. Idque non rationis inductione: at prorſus per animoſitatis poteſtatem liberam, ac meram confidentiæ matrem. Pueri alioqui, & amentes, quanquam nullum conceperunt terrorem: frequentius tamen Peſte pereunt, defectu operantis confidentiæ, quæ præſervativum ſibi fabricat. Non credere enim, ſe infectum iri, longè fortius operatur, præſumtione timoris. Non ſolum quia negativum fortius deſtruit, quàm affirmativum adſtruat: ſed quia privationem unà complectitur, omni poſitivo fortiorem. Etenim qui procedimus ex infinito nihilo, idcirco natura noſtra fortius apprehendit nihil, quàm ipſum aliquid, unde & quietem ſibi adipiſcitur. Prout videre eſt in ſyllogiſmis negativis, in quibus concluſio negativum ſequitur, deſeritque etiam particulare affirmativum ſibi connexum, ut ſe, per negationem, in quietem dedat. Intellectus ſi quidem jam degener, naturaliter ſibi diffidens, intelligendo hoc aliquid rerum, ſemper mavult recubare in non ſcire, aut non poſſe. Iſtaque eſt ignaviæ cauſa in ſcientiis. Fides ergo requiſita in terrore, poſitiva, pro præſervando, debet ideo effectivè, actualiter, & efficienter ſtare: etſi cum ſpe, negativè concludat à debiliori parte. Vir bonus, inſerviendo affectis contagio, ſi propter pietatem operis ſperet, fidatque plus in bonitate operis, aut meriti, quàm libera animoſitate in Deum, fidem habet conjunctam ſpei, includitque agoniam timoris, atque terroris. Itaque naturaliter infectionem ſubit, niſi præſervetur aliunde. Confidentia autem hujus loci, non tam croco, aut ſtentorum exhilarantibus: quàm vini meracioris potu hilari, depromitur. Prægnantes etiam, puerperæ aut menſtruoſæ,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 305 sur 328

quia tum plus coërcentur ſub uteri imperio, quam ductu Archei univerſalis, ideò periculoſius Peſte opprimuntur. Siquidem Archeus uteri, nequaquam rationi aut confidentiæ paret, qui totus confuſione, ac mœſta perturbationum turba, anxiatur. Conſolandus eſt itaque uterus oleo ſuccini, ſuccinoque in optimo vini ſpiritu ſoluto, ac ſuffitu ex verrucis crurium caballi, per tritorium adacto.

Zenexton.

QUAM confidentiam, velut principale animoſitatis pignus, atque præſervationis Medium, ut excitarent Scholæ, excogitata fuere antiquitus Idolorum auxilia, expiationes, & Idolomaniæ immanes. Appenſa quoque, geſtataque fuere extrinſecus, quæ dein in omni religione, pro ſacris reputabantur, quæque vel falſo credebantur abſtruſa (quia incognita) bonitate, terrorem atque mœſtitiam repellere. Zenexton igitur, cum plerumque in Peſtis præcautionem excogitatum ſit, partemque curationis etiam compleat: Idcirco ſingularem conſiderationem meretur. Etenim Medici, pro cujusque voto, deſcripſerunt varia, ut inſervirent conſolationi ægrotis, dum auxiliatores fugitivi eſſent. Amuleta quoque ſuſpendenda decernunt: quæ etſi plerumque nil virium haberent; ſaltem aliis, ruinoſo fundamento, animoſitatem perſuadeant: fidem nempe, ſpem, aut aliqualem confidentiam. Pagani enim primum imagines, ac ſtatuas deaſtrorum, portari circa ægros juſſerunt: dein itum eſt ad characteres, verba, ſigilla, & Talismanica Gamaheu. Chriſtianorum dein primi monachi, contra Peſtem, appendicula, colloque periapta dedere: illoque fundamento, perſuaſum eſt vulgo, ut Peſtem, plagam à Deo immediatè miſſam, credat. Meditor ego omne opus naturale, in natura debere ſequi ſua media, quoties adſunt cuncta ad operandum requiſita. Inquiro itaque hoc loco, fixas, firmas radices, neceſſarias atque ordinarias cauſas, ad conſequendum ejusmodi cauſis correlativos effectus. Alii proinde Peſtem, interpretantes ſupplicium, geſtando nomina Ineffabilia, ſcripta, ſignata, meris ſtipata vanitatibus, verbis quoque non ſignificativis polluta, propoſuerunt. Quibus forſitan verſiculum Davidis, Salomonis, vel alicujus Prophetæ nexuerunt. At Paracelſus has ridens vanitates, alias majores commentus, duobus præcipuè characteriſmis, imò & mendacibus ſigillis ornatas; conſentitque rurſus iis, quos alibit irriſit multo ſarcaſmo. Ego enim ex hujusmodi ſuperſtitionibus, nonnunquam facilem lapſum in hypochondriacam inſaniam, frequenter notavi. Præter hos, ſunt qui nomina divina deſerentes, figuras, lineas, characteres, verba, numerorum typos, & ad lubitum Aſtronomorum, ficta ſigilla planetarum (erronum nimirum errores) ſub Pythagoræ, Salomonis Judæi, alteriusve nomine commendant, plus gentilium deliramentis adhuc, quàm ſacris quibusvis imprecationibus, tribuentes. Etenim ſi forte aliquis, qui peſtilentem eminus ſalutaſſet, liberque à contagio manſiſſet, jam nugarum author, jus ſibi fecerat, bis mille deinceps ſuis næniis imponendi. Docui ſiquidem nil aſtrale in Peſte, tam in modo fiendi, quàm ſanandi. Rejicio namque ſemper media infida, nugacia, ac potiſſimum quæ ſunt illicita. Nemo ſiquidem ſemifracto innitens baculo, à caſu, niſi caſualiter, ſervatur. Nam etſi vanis remediis terror humanus exuatur (quo infantes alioqui carent) non tamen ob id, terrore Archei privantur. Excludunt nimirum ſolum effectum privativè fidei quando plurimum: idque duntaxat pro parvo ſpatio, ſæpeque ſuos fidentes deſerunt, utpote, cum nullius poteſtatis eſſe ſciuntur. Paracelſus etenim, magni ſemper fecit accenſam imaginationem, atque fortem confidentiam. Quæ ubi ſuper fabulum fluctuans,

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 306 sur 328

ctuans, laxum, & fatuum, fundata reperi, nequivi approbare, quodque fatuitates opem præservandi à Peste contineant. Tandem Paracelsus vix fidens mentalibus nugis, se ad zenexton convertit, quod gestantem indubiè à Peste præservaret. Ast cum ad Stertzingum civitatem sibi beneficam, illud non descripserit, nobis fas voluit conjicere, an ingratus imposuerit isti civitati; an verò zenexton istud ignoraverit. Mortalibus sanè neutiquam est remedium occultandum in tanta clade: præsertim unde sibi apud præsentes, atque posteros omnes, honorem mereri speraret. Insanitum est variè super hac re. Quisque enim sibi persuasit stentatum Paracelsi zenexton, auribus arripuisse. Idque tantopere placuit mortalibus, quod abinde Græcorum Amuleta, cum barbaro zenexton nomine, nomina commutarint. Permultis enim arsenicum, Auripigmentum, argentum currens, imò & sublimatum, atque ejusmodi venarum venena, ad collum, venarumve pulsus portarunt: non secus ac si Pestis, & pediculi, uno fugarentur remedio. Hujusmodi autem inventa, ex Italia, præsumtione, impostoris, & calliditatibus fertili, ad nos delata, adoramus, sequimurque exteri. Etenim ut lubens posteritas à Græcis, prima scientiarum sermocinalium rudimenta, hausisse gloriatur: Ita quoque à nemine speravit discere promtius venenorum proprietates, ad necis varietates, dilationes, & larvationes, quàm à natione venenorum implorante frequenter opem. Credidit nempe, falsoque sibi persuasit: quod porrigere venena, & sanare Pestem, cognationem haberent. Ergo Medentes nostri, à Patavinis redeuntes, cumque cultu ac reverentia in suos ibidem professores, sentientes de ingenti horum doctrina, quidam argentum vivum, testæ avellanæ inclusum, collo suspenderunt seque salvos rati sunt. Quos cum alii oppetere cernerent, hydrargyrum priorem Arsenico nupserunt, addita aranea, vel scorpione, quorum nonnulli verba sacra, trochiscis inde paratis, inscripsere. Ut si unum minus feliciter profit, alterum saltem juvet. Vidi autem in Castris Ostendanis, ad litus, multa virorum millia, cum ejusmodi zenexton, Peste sublata. Imò & qui per quindenas singulas, sibi costas vesicarent, per arsenici trochiscos, bysinis peris inclusos. Atque illæ sunt tragœdiæ Medicæ, Italicæ impostoræ, finales periodi. Judæi porrò, atque Ethnici: hi nimirum ex insciti, illi verò ex jurata in nos hostilitate radices, nobis credulis gestandas, spe delusis, carè vendunt: mentiunturque Mosen primo, ac dein Salomonem, ejusmodi arcana, per traditam Cabalam, patribus Rabbinis, successivè tradidisse. Ut ipse nequam Josephus, de incantamentorum tot millibus libris, (*Lib. 8. antiq. Iud. c. 2.*) à Salomone descriptis, insigniter mentitur, non secus atque malignè subticet necem parvulorum innocentium sub Herode. Denique nostri postmodum eventuum, atque promissionum disproportionem intuentes, suffitus suaves, ac odores gratos descripsere, in pomis, pulveribus, pulvinariisque, & spongiis, continuò ante nares olfactis, sperarunt se, velut per cribum colaturos Pestis auram, ab aromatum exhalatione, sicque venenum interemturos, correcturosve plausibili sibi odore. Quasi venenum desineret esse, aromate saturatum! & non intraret penitius, comite grati odoris! ac quasi ipsa aromata, non contagio essent subnoxia! Quasi arsenicum, napellusve, ambari griseo maritata, cessarent nocere! quasi odoratissimum vinum, non statim contaminaretur fracido cado! Meæ saltem animæ gratulor, quod ejusmodi puerilibus delusionibus nunquam invisceta fuerit. Quamobrem zenexton fundatur, non quidem in excitata imaginatione, aut fide; quippe quæ alterius sunt Monarchiæ velites: sed omnino in actuali dote, per conditorem, rebus

rebus collata. Inprimis itaque ex præmiſſis patet, aromata, aurum, gemmas, cryſtallum, & quæcunque odorem haurire queunt: poſſe eadem quoque lege Peſte contaminari. Non quidem, quod eorumdem nondum infectorum pharmaca prorſus ſpernam. Abſit. Aliud namque eſt diſceptare, an aliquid ſuſceptibile ſit contagii: & aliud longè, an aliquid contaminatos juvet. Docui enim vinum à contagio futuro præſervare, quod aliàs ita in ſe eſt contaminabile, ut & Peſtem, ſolo ſui attactu potuque adferat. Sed in zenexto, alia prorſus methodus eſt, requiſita conditio, ac proprietas. Requirit namque zenexton, ut ſit in ſe prorſus incontaminabile, ſi præſervare de futuro debeat. Eaque conditione à reliquis præſervativis diſtinguitur: unde nimirum cognoſcitur, quale zenexton ſit eligendum, & quale ſit infidum. Quæ ſic intelligas opto. Peſtis boum, non eſt canum, aut falconum: & nulla harum, eſt hominum. Poſſunt tamen pelles vel carnes brutorum, noſtrâ Peſte contaminari, ut nobis ſint peſtifera contagia, quanquam non illis. Quia Peſtis contaminat in appropriatione, ſive ſymbolo mumiali. Quanquam Peſtes ultimorum temporum nedum homines, quadrupedes, aves atque piſces: ſed & arbores de medio tollent, eruntque ideo alterius & atrocioris indolis, quàm Peſtes modernæ, naturæ è gremio defluentes. Itemque per præfata inſtruimur: quod Archeus humanus & brutorum ſingulorum, pares habeant ſubinde pavores, quodque horum characteres in peſtilens venenum, ſive Ideam virulentam formentur. Unde ſat manifeſtè apparet, Peſtem non eſſe venenum, cæteris par. Siquidem Napellus, vipera &c. tam boves quàm homines enecant. A lapidibus itaque incipiendo zenexton. Sapphirus ſaturato colore cœruleus, & Hyacinthus fulvo colore prægnans, ſi circum bubonem, peſtilentemque eſcharam, in gyrum volvatur per moram, è regione Solis, vel luminis, tractim circumducendo, facit, ut idem circulus dein ater fiat, & iſthac reliquum virus, tanquam per caminum, foras exhalet. Etiam plures alibi ſi ſint glandulæ, hæ tamen ſimul ſidant, pereant, ſequanturque ad exitum tracti veneni. Ego autem Sapphirum præfero Hyacintho. Nec enim in ſacerdotis pectorali Sapphirus legitur fruſtra, excluſusque Hyacinthus. Antiquitus enim ſemper zenexton gemmis fuit tributus, iisque mox gentilitas figuras, numeros ac characteres inſculpſit. Sed cum gemmæ non eſſent pro pauperibus, quibus immenſa Bonitas præ divitibus, largo imbre tamen prævidit, ſeque patrem pauperum gratis obtulit, non facile inducor, has gemmas, verum Peſtis zenexton credere, Chirurgus Hiſpanus, cognomento Guardiola, xenodochii infectorum in obſidione Oſtendana præfectus, oſtendit mihi fruſtum ſuccini rubentis, quod ſibi toto triennio dixit unicum fuiſſe zenexton. Cujus arcanum erat. Quod ſcilicet ad ſeptem pulſus principales fuiſſet confrictum, uſque ad calorem. Nimirum utrimque ad tempora, ad carpos, malleolos, & ad ſiniſtram mammam. Ego ſaltem vidi, illum ſemper præſervatum, cæteris coadjutoribus è medio ſublatis. Erat autem Peſtis arenoſo litore, ventoſoque plerumque cœlo, ac frigoribus infeſto, trux & atrox valde. Quod autem in ſuccino reperio, non prorſus ſpernendum, eſt inprimis vis tractoria, affractu manifeſta, & excitata. Dein, eſt ſuccinum, licet in ſe transparens atque gummoſum, minus arctè tamen clauſum, faciliusque ideo noſtro calore movetur, & alteratur. Denique nec habet ſuccinum vim trahendi limitatam, qualem Magnes, ferrum, & non cuprum, alliciens: ſed generalem, & abſque electione, modo leve id fuerit: Scilicet, ut peſtilentem auram, atque virus trahat, ſufficit, ſi levia quæcumque ad ſe traxerit Signatum ergo hujusmodi

modi tractionis, denotat zenexton in natura fundatum: eoque fortius, si mumiali fermento appropriationem sit adeptum. Vidi sic namque frequenter venenatorum vulnerum, dissoluto in spiritu vini succino, factas sanationes, alioqui penitus desperatas. Imò prout succinum non liquescit, aliis resinis, pinguedineve colliquatum (quod singulare aliquid sibi domesticum denotat) certè peregrinam Phaëtontis fabulam, & tumultum, nomenque electri, non frustra coincidisse demonstrat. Rideat qui volet frictiones succini, ad pulsus nostros; recurrat ad Magnum oportet: & pomorum frictiones, ad verrucarum abolitiones, non sine fructu saltem admirabitur. Siquidem si linteum, pestilenti buboni affrictum, contagium arripit atque propagat: quidni & in bonum finem, frictiones mumialem adferant dispositionis coadaptationem! Quis quæso succinum Pestilenti emunctorio affrictum, non suspicetur: sique venenum, cur pari etiam gressu, etiam mumiale symbolum contraxisse, saltem non addubitet? Memini namque caseo sub axilla gestato, & per canem degustato, in decipulam serviisse, herumque suum ita deserviisse, ut se crediderit, extero, per classem avehi. Equidem si bruta hanc mumiæ determinationem, velint nolint sentiant, eique pareant, multóque tamen liberiore electione fruuntur, quàm quæ Archeali conceptu, in zenexton cadunt; non video, cur eandem determinationem succino tribuisse, nefas fuerit. Est etenim admirandum crescens, olim in resinam arboream delatum: aliis demum minerale creditum: Dantisco tamen mari sudatum. Nil saltem stomacho, intestinis, nervis, imò & cerebro est gratius, succino in vini spiritu resoluto. Mirari ergo cessa, tam singulare crescens, tam singulari quoque vi confortativa ac præservativa dotatum, tamque singulari tractrice signatum, Pestem queat exstirpare è locis membrisque nostris, quibus consolandis, singulari divinæ providentiæ bonitate, nascitur. Nec enim hyperbolen sapit, quod frictione succinum trahat odorem: cujus ergo magis illi appropriatur individuo, quàm alteri. Est namque gummi porosum, ac planè volatile: Ideoque susceptivum odoris mumialis, quem frictione suscepit. Novi namque methodum, qua gemmis, vis herbæ, animalisque, characterizatur: Ita, utcunque postmodum exactè abluantur: residua tamen atque sospes, vis impressa perstet. Etenim Topazius flavus, modesto calore cinerum, ut flavedinem amittit: ita Solis ardore flavedinem recuperat, quam in cinere, ejusdem caloris gradu, perdiderat. Corallum rubeum, frictione ad mulierem, ex utero ægrotantem, pallorem contrahit permanentem: verum ad carnes sanæ mulieris affricetur, pristinum recuperat fulgoris ruborem. Denique vitra (solidorum corporum maximè clausa) quibus essentiæ, vel magistera zibethæ &c. inerant, vidi repetitis tædiosisque ablutionibus, odores illos peregrinos servasse: Imò & vitrum, magnetis vim tractoriam sic servasse, eò quod magisterium Magnetis in illo fabricatum fuerat. Si igitur hujusmodi fiant in vitro, quidni etiam in succino? Quod se habet, ob porosam & volatilem materiam instar testæ, quæ recens semel imbutum reservat odorem. Non igitur mirum, si carabe imbutos odores retineat, præsertim si gestetur ab eodem, cujus mumiales exhalationes per frictionem suscepit. Nec etiam multum refert, si narium testimonia repudiet. Nam & per vestigium non dignoscimus, cujus sit. Etenim si Sacra, in lapidibus, magnam virtutem commendent. Id non intelligunt de lapidibus resolutis (nam tunc nondum ars resolvendi vulgo enotuerat) neque de pulveribus lapidum bibitis. Quorum virtus, non nisi parva mora, stercoribus commista, transeundo labitur. Ergo de lapidibus integris ser-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 309 sur 328

mo eſt. Quæ tam attractiva, quàm expulſiva mali eſſe debet: ideoque ad zenexton commendabilis illorum vis. Si igitur lapis magnam habeat virtutem in uſum humanum, ipſæque duriſſimæ gemmæ, Sapientis teſtimonio, virtute ſint fertiles: neceſſe id eſt contingere, irradiando in corpus quod attingunt, propemodum inſtar aſtrorum. Ideoque & ſuccinum, per irradiantem ſui tranſparentiam, effluendique proniorem obedientiam, nullatenus erit gemmis ſegnius: ejusque vis quæ alias velut ſopita dormit, non mirum ſi frictionibus & caloribus excitetur: præſertim quod adamas, etſi de ſe nil amittat, attamen fricando etiam paleas alliciat. Neque enim ſuccinum paleas aut feſtucas trahit, niſi prius fricetur. Eſt nempe ſignatum, docens, frictiones præcedere debere, ſi ſopita vis ejus, excuſſo ſomno excitari debeat, deſtinatumque auxilii munus, in nos influere. Teſtor ſaltem fruſtum ſuccini, ut gemmam refert, multo tamen facilius à paupere acquiri poſſe, pretioſis lapidibus. Enimvero Paracelſus excelſum gloriatur, invento magnetis humani, quo inceſſanter, putat auram peſtiferam introduci. Adeoque potiores vires pollicetur, in ſuo zenexto trahendi foras, quam ſint ficti magnetis noſtri, trahendi intro. At ſane vir ille viſus mihi, ſuæ doctrinæ de Peſte, tot libris evulgatæ, parum conſtans, parumque expertus. Dum ſcilicet cœlum, ſagittarium Peſtis, hancque, non niſi vulnus cœli, irati parentis fabricat. Quæ ſi vera autumat: ſaltem virus iſtud non à magnete trahitur, quod à tot millenis milliaribus in nos ſagittatur. Magnesque vel immerito accuſatur, dum culpa caret, ac zenexton, fruſtra contra magnetis ficti tractum, dirigitur & appenditur foris: aut cauſas appropriationis zenexton, minimè intellexit, aut ſaltem ſurdas Peſtis cauſas, ſe dictaſſe exiſtimet. Quorſum ergo hoc loco conducit illius magnetis recordatio? laus inventi iſtius? Si quidem zenexton, nil habet commune cum illo magnete, neque adverſus eundem? eſto, ſit enim Magnes (donemus ſupponendo falſum) in corde, & arteriis, qui citra diſcretionem, commiſtum aëri peſtiferum ſimul virus intra combibat. At hunc, ſi zenexton tollat, vel impediat, jam homo neceſſariò ſuffocatur, aſſueta exſpiratione privus, ad cujus neceſſitates cor & arterias volunt indeſinenter fatigari. Quod ſi vero malimus, zenexton, ſeparatorem auræ Peſtilentis, à pura: aliquid fabula dignum, vox iſta continet. Quia zenexton ſaltem cribri, ac ſeparatoris, vicesque Archei ſubiret. Sin autem zenexton efficiat, ut Magnes noſter non niſi licita trahat: eſſet tum zenexton Archei pædagogus, atque ludimagiſter, ut ſcilicet ſuo rite fungatur munere, niſi forte mavis, zenexton ab Archeo, niſi ſolius officii nomine, diſtinctum. adeóque æqualiter cum Archeo inficeretur, Peſtisque contagium ſentiret. imò res externa, peregrina vitæ, virusque fortiſſis continens, jam Archei ritalis e tymo aſſumitur. Eheu Paracelſe, longè aliter ſe res habet. Tædet namque Archeum ſuæ gubernationis: nec enim eſt pugnæ intentus, aut ſeparationi in Peſte. Qui ipſiſmet eſt unicum veneni objectum unicusque faber. Sed accingit ſe fugæ habenas disjicit, panico terrore plenus, memorque ſuæ imbecillitatis, quod à venenis, vel minima odoris infectione, totus ſubigatur morſu viperæ, aut ictu ſcorpionis in digiti extremo. Delectum ideo recuſat, conſpectuque hoſtis, territus, fores aperit, claves poſt ſe abjicit, ac quemlibet mox gubernare admittit. Adeóque, quæcunque poſt mortem in cadavere obveniunt, in Peſtis acceſſu, ſunt in fieri eſſe. Zenexton igitur inſervit duntaxat, non quidem ut Archeum admoneat ſui officii, atque deſtinationis, neque ut virus, ab innocuo, in objectis dividat: multo minus ut naturalem refocillationis attractum inhibeat:

beat: Sed ut necet, & annihilet ſpecificum virus, quod tam in aëre externo, quam intus in Archeo, eſt conceptum. At ſanè nil horum magnete opus habet, nec magnetem ullatenus reſpicit. Ignotum eſt magnetis inventum, finisque, in zenexto, apud Paracelſum. Nam zenexton, in omnem eventum, ſi magnetem reſpiceret, non valeret, niſi caſu quo aura peſtilens intro per arterias trahitur quod alibi ſat demonſtravi frivolum tractatu de Blas humano) non autem ſicubi per anhelitum adducitur, ut neque ubi intus venenum oritur peſtilens. Igitur ignotum Paracelſi zenexton nequaquam neceſſitatibus naturæ, aut medendi finibus ſatisfacit. Hippocrates autem, propinquius viſus eſt cauſas neceſſitatis ad zenexton aſpexiſſe. Volens, cœlum in nobis tres motus locales facere, intro ſcilicet, extra, & in orbem, cœlum, indiſtincto tum adhuc helleniſmo: pro vi vitali, nominans. Unde poſteri cogitarunt, cœlum in nobis continendum in motu extrorſum, per diaphæreſin, ut impediatur Peſtis peregrina per inſpiratum. Etenim aliquid dicunt, & ab immemoriali, ſervantur infectorum corpora, in diaphæreſi. At manet idem dubium & anxietas vetuſta, circa anhelitum, Peſtisque internæ, fabricam. Meoque judicio, zenexton nec debet ſerare poros, nec claudere fores anhelitus, ne hoſtis intret, nec luctari cum Archeo. Sunt namque luctæ, diſſidia, atque rixæ, ſi unquam antea, ſaltem Peſte flagrante, importuna. Dum præcipue Archeus ſua, deſpondens, abjicit arma. Denique neque zenexton, ſeparando, coquendo, aut præparando exterius puro ab impuro, intentum ſit oportet. Sed prorſus per modum antidoti, ſit contra venenum jam receptum. Non quidem propriè contra venenum ipſum. Sed quandoquidem uſus ejus præcipuus ſit in præſervando magis, quàm in ſanando: Idcirco vis requiſita in zenexto propriiſſimè conſiſtit, quod tollat appropriationem adaptationemque mumialem: extra quam nullum ſit contagium. Nec tamen alienum eſſet, ſi inſuper alixiterii poteſtates ſit nactum. Enimvero Paracelſus multa de ranis & bufonibus pro Peſte refert, confuſa tamen quælibet. Multorum interim aviditates, atque oculos aperuit. Etenim bufones mulieribus, prout & ranas, viris convenire aſſerit, & quidem baculo per caput transfoſſo, ſuſpendi atque ſiccari voluit. Menſem ad hoc nullum elegit. Promittit tandem bufonem ſic ſiccatum (de ranis autem, nil proſecutus) buboni appoſitum, ita in ſe, totum virus Peſtis tracturum, ut ſucceſſivè in quartum quintumve bufonem uſque, omnes mirabiliter intumeſcant. Adeóque veneni quantitatem, per bufonem numerum conjicit. Vult & ſiccatum bufonem, prius macerari atque emolliri in aqua roſacea. Attamen vel eſt ſibi Paracelſus inconſtans, vel aliud ſibi, præter bufonem, zenexton delegit. Si quidem ſcribit bufonem valere ſolum in Peſte inguinum & mulierum. Ad alias autem Peſtes, aliis utitur atrahentibus: ſummumque incarnativum vulneris cœleſtis (ſic nempe Peſtem vocat) ait aurum & gemmas. Inprimis fateor, me bufones applicuiſſe bubonibus, & eſcharis, tam in pectore, capite, mammillis, quam alibi tam in viris, quàm mulieribus: ac ubique, non ſine promto juvamine, & doloris mitigatione. At inprimis nunquam vidi, applicatum bufonem intumuiſſe tantillum. Quod & idcircò ridiculum deinceps duxi. Dein, æquè frivolum eſt illud Paracelſi. Quod ſcilicet Peſtis nuſquam alibi occurrat quàm pone aures, ſub axillis, & in inguine: eò quòd ſagittarius cœleſtes non feriat alias. Siquidem vidi veram ac lethalem Peſtem ubivis toto corpore ſe oſtendiſſe, nedum eſcharis, veſiculis, puſtulis, & tumoribus: ſed etiam vibicibus, atque ſtigmatibus. Itaque putavit Paracelſus idem accidere bufoni exſiccato, quod vivo animali venenis

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 311 sur 328

aſſumtis, punctoque à ſerpentibus contingit, vel per venena plantarum & animalium interemto. Quaſi Peſtis humana venenum bufoni foret; hocque ſi contingeret, non bufo Peſti, ſed Peſtis bufoni imperaret. Nec etiam cadaver ſiccatum ſentit, quæ ſibi viventi erant venena. Nec tumet cadaver, ictum à ſerpente. Cadaver namque, ſi non ſenſerit, nec tumefaciendi energiam retinuit. Ignoraverit itaque Paracelſus, quod intumeſcere, ſit proprietas Archei vitalis, quodque non niſi occaſionaliter tumor à venenis procedat. Mirabar inſolentem Paracelſi hoc ſcribentis audaciam. Nam bufo exſiccatus utut ſex horis maceretur, ſemper tamen tumefactionis incapax. Mora enim macerationis, in celeri morbo, periculi atque jacturæ plenum eſt. Ego itaque maceravi tepida aqua paucula: qui loco dolenti appoſitus, mox dolorem lenivit. Equidem ſi quicquam è nobis, in cadaver bufonis exſpiraret, quod ibidem detineretur materialiter, eadem via qua intraſſet in bufonem, exſpiraſſet. Ergo tumeſcentia eſt actio vitalis Archei, efficienter & effectivè: veneni autem eſt actio occaſionalis, quæque ideo in Archeum mortui ſiccatique bufonis nulla eſſe poteſt. Archeus itaque, cum deſit exſiccato bufoni: non poteſt eſſe cauſa tumeſcentiæ in bufone. Nam venenum ceſſat eſſe venenum, in reſpectu rei mortuæ. Cum venenum dicat relationem ad aliquid vitale. Cognoſco, Paracelſum nullam habuiſſe actualem praxim Peſtis; multa quidem parumque conformia ſcripſiſſe, pollicitus plurima, ex relatu aliorum hauſta, credulitate. Hybernus Butlerus, me conſcio, Londini aliquot millia Peſte curaverat, hoſtium accuſationibus poſtmodum in arce Vilvordiæ detentus, me adjutore libertatem nactus eſt. Juſſerat enim bufonem magnum, menſe Junio poſt meridiem captum, tibiis ſuſpenderem prope focum, illique ſubtenderem patinam è cera flava. Tandem à triduo ſuſpenſionis, bufo evomuit terram, & aliquot inſectas, ambulantes nimirum muſcas, nitentibus alis ſubviridi colore quaſi deauratis. Mox autem à vomitu, bufo obiit: nec ante triduum evomuit, licet pronus penderet. Dixit autem mihi, quod ſat remedii haberem curandis 40. millibus Peſte correptorum, promiſitque ſe mihi oſtenſurum rei cardinem. Sed repente in exſilium proſcriptus abiit. Saltem ego has ſordes vomitu rejectas, itemque exſiccatum bufonis cadaver, ſeparatim in pulverem tundi juſſi, & cum tragacantho trochiſcos formavi; quibus feliciter ſum uſus tam ad præcautionem Peſtis, quàm ejuſdem ſanationem. Dein Julio menſe, decreſcente Luna, veteres Bufones cepi, quorum oculi ſcatebant albis vermibus: nigrisque capitibus prominentes, adeò ut uterque oculus totus in vermes transformatus eſſet, fortaſſis 50. numero, in ſingulo oculorum foramine vermes erant denſè compacti, quorum capita foris eminebant; & quoties aliquis egredi vel prominere conaretur, ſtatim bufo, appoſita manu, egreſſum vetabat. Hos autem bufones ad vomendum coactos (ut dixi) per ſuſpenſionem, reperi dare excellentiſſimum zenexton. Vermes autem in patinam ceream deciduos, ſimulque cum eo quod per vomitum rejecit, in trochiſcos parvulos redegi, addito cadavere bufonis, & cerea patina. Geſtati autem trochiſci ad mammam ſiniſtram, arcebant contagium, & loco infecto alligati, ſtatim virus extrahebant. Erantque trochiſci promtiores, ac validiores, ſi in uſum aliquoties recidiſſent, quàm recentiores. Reperi autem amuletum pro Peſte, longè validiſſimum. Nam ſi ſerpens comedat terram, omnibus diebus vitæ ſuæ, quia fuerat peccandi organum. Bufo comedit terram, quam evomit, omnibus diebus vitæ ſuæ. Teſtimonio autem Adeptæ Philoſophiæ, gerit Bufo odium in hominem, adeò ut aliquot herbas ſuo

tabo

tabo inficiat, homini uſuales: idque in ſpem necis. In eo autem differt à ſerpente, quod viſo homine, terrorem immenſum concipiat naturali dono. Qui terror ab homine, naturalem energiam ſibi acquirit & imprimit, cõtra imagines territi Archei in homine. Siquidem terror bufonis interimit, & annihilat ideas territi Archei humani. eo quod terror in bufone eſt naturalis, & ideo radicaliter ac per totum illi, etiam mortuo incorporatus: Idea autem terroris in Peſte, eſt tantum accidentalis, & fluxa. Ergo bufo naturâ ſua timidus ab homine, odii ſui imagines auget, viresque intendit, ut ſaltem clanculum, ac Peſtis inſtar noceat. Hanc autem proprietatem ſigillarem odii ſimul & terroris, geſtat in capite, oculis, & loco concupiſcibilis poteſtatis. Caput itaque & oculi, adhuc vivo animali, in vivos ac veros vermes (quales caſeo innaſcuntur niſi, quod extremum capitis nigricet nonnihil) tranſmutantur. Tandem namque cum vita, vermium tanta multitudo excidit, quod vivo adhuc animali tota cerebri theca, verminoſa fuiſſe videatur. Terribile ſanè atque ſigillare ſignatum, terribiliſſimo morborum dicatum. *Salutem ex inimicis noſtris, & de manu eorum, qui oderunt nos* (remedium nempe.) Siquidem odium in nos, terrorque bufonis, præparant nobis ſanitatis medelam. Eſt namque noſtri odium bufoni ideo vernaculum, ac naturaliter incorporatum: quod totus per totum, odii Ideam gerat: perinde ut ſaliva rabidi, per accidens Hydrophobiæ metum. Cæterum quo terror noſtri, odiumque innatum in bufone, aſcendant altius, fortiusque ſui imagines imprimant, ſuſpenditur bufo eminus prope focum, in adſpectu noſtri. Creſcitque odium & terror ideo, in mortem uſque. Quod autem bufo per conceptus ſuos, Ideas generet, mox oſtendam, per ipſius mortem repentinam. Nunc ſaltem dico, quod projecerim bufonem in lacunam, muro cinctam, qui ſequenti mane perierat aquæ innatans turgidus. Habebat autem dorſum, frequenti nigro ſtigmate conſperſum. Quibus ſignaculis conjeci, quod remedium gerat adverſus Peſtem etiam ferociſſimam, quæ nempe poſt celerem mortem ſua edit ſigna. Spemque addit, ſi pro ferociſſima, morteque velociſſima, remedium promittat, multò præſtantius pro quavis ignaviore dederit. Ut autem mecum tyrones agnoſcant, quantum imago odii in hoc arcano operetur. Notandum ante omnia, quod Peſtis humana non attingat bruta, ut neque vice verſa. Eo quod virus nullum operetur citra fermentum humanæ mumiæ, ſive ſymboli conſonantiam. Etenim ſive fermentum iſtud fluxerit ex corpore infecto, veſte, charta, auraque peſtilenti: ſive demum è nobis oriatur, claudaturque ſub tartaro cruoris, Saltem utut ſumatur, Peſtis nequit inficere quemquam, abſque communione fermenti. Hæc igitur Icon virulenta odii, & operans imago, hoc denique terroris ſeminale ſimulacrum in bufone, enecat fermentum mumiale; ſine quo ſcilicet venenum Peſtilens conſiſtere, ingredi, ut nec appropriari, nobis poteſt. Hic inquam modus eſt operandi in zenexto, quo ſcilicet impeditur peſtilentis auræ communio. Quatenus tartarum cruoris excrementoſum, ac evaporantem, privat fermento mumiali. Atque in vicem ejus adfert fermentum ablativum veneni Peſtilentis, ſive Iconem necantem fermentum Peſtilens. Eo quod quaſi in momento interimat fermentum mumiale, contagii fontem, vel ſaltem fomitem, nimirum ſi jam ſit præſens; impeditque futurum, quo minus invaleſcat: ſicque interimit immediatum inhæſionis ſubjectum, ne coaptetur. Fermentum itaque facile intercidit, ſi inhabilitetur, ne ſuccreſcat ſedes Peſtis. Cum alioquin omne fermentum ſit mera cujusdam odoris tinctura. Neque enim Peſtilens virus atteritur à veneno

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 313 sur 328

bufonis, actione primaria deſtructiva aut debellativa: ſed actione ſecundaria, quatenus Idea odii aut terroris Peſtilens, extinguit fermentum; quo mediante, venenum Peſtis ſubſiſtit, atque pergit inficere. Etenim cum venenum Peſtis, ſit productum imaginis, terroris Archei, in odore fracido, auraque mumiali ſtabulatum: tollitur etiam hoc fermentum copulans, medium appropriativum & immediatum ſubjectum veneni, manetque deinceps duntaxat ſubjectum fracidum, ut ante, ſudore tenus profligabile. Unde conſtat, quod zenexton ſaltem præcaveat appropriationem primario, ſimulque tollat ſigillum, ſive quidditatem eſſentialem Ideæ virulentæ terroris. Enimvero Domina de Rommerſvvale, Toparcha in Eechove, nobilis, affinis & proba matrona, mihi in candore retulit, ſe quondam toto pomeridie ſpectaſſe duellum araneæ, & bufonis. Hic enim, dum ſe ſupernè ab aranea deſcendente ictum ſentiret, & capite, confeſtim ſe intumeſcere: confugit ad herbam, quam lambebat: ac celerrimè curatus, detumuit, unde iteratam pugnam aggreſſus, iterato quoque ictus fuit in capite, & ad eandem herbam properavit. Idque dum jam tertiò accidiſſet, Spectatrix, tædio affecta, plantam cultro excidit (erat autem plantago anguſtifolia) dumque eò quarta vice bufo rediret, nec iſtam herbam reperiret, celerrimè totus intumuit, & terrore percuſſus, mox obiit. Non autem ſe contulit, ad plantaginis ejusdem plantas vicinas, ac frequentes (etenim imago conceptus, metus atque triſtitiæ, mortem acceleratam parit, ſpes perit remedii celerrimi, in morbo furioſiſſimo) dum namque ſuam non reperit plantaginem, qui antea ſpe ſtatim convaleſcendi dimicabat: ſtatim metu, atque terroris Idea, deſperans, obiit. Patet enim hinc, hujus beſtiolæ pavor immenſus, magnitudo & violentia Ideæ pavoris, ex celeritate mortis conjicitur. Etenim conſeſtim ſanari, intumeſcere, ac ſtatim perire, aperiunt, in hac inſecta fore momentaneum, ac præſentaneum in Peſte remedium, ut & toxico, fore ſuum cuique terroris conceptum, in Ideam formatum. Quippe Idea ejusmodi dualitatem cum vita ſervat, ideóque etiam illa hanc ſubplantat. Neque etiam bufo vivens, magni momenti zenexton, experienti mihi præbuit. Oportet namque granum ēmori, ſi ejus fructum exſpectemus: terroremque in bufone augeri convenit noſtri, nam ut noſtra Peſtis non eſt bufoni lethalis, aut contagioſa: ita terror bufonis, terrorem Peſtis Archei noſtri, nequicquam auget. Ac niſi terror, deſinat eſſe conceptus aliquis, ſitque redactus in Ideam activam, ut in Archeo non parit toxicum Peſtis: ita neque in bufone, efficit remedium. Ad hoc namque requiritur, nedum ut bufo præ timore toxici, aut deficientis plantaginis, moriatur, occidaturque à proprii conceptus terrifica Idea: verùm neceſſe eſt, ut bufo præ noſtri terrore, languendo pereat ſuſpenſus prope focum, &c. Nam tunc terror ille lethalis, noſtro Archeo inferior, & confermentabilis, parit Ideam lethalem bufoni: nobis autem proficuam. Symbolizat nempe cum terrore noſtri Archei, inquantum participant terrores, in imagine terrifica. Sed quia terror bufonis, non eſt noſtras; Ideo toxicum fabricat, contra toxicum peſtilentis terroris, ab Archeo formati, in Ideam virulentam Peſtis. Eſt nempe zenexton in bufone optimum, à Patre pauperum homini ordinatum. Conſidera quæſo bufonem mecum, qualiter è fracido mucco oriatur, inter rimas lapidum, ibidemque citra cibum vivat, adoleſcatque per annos plurimos: è ſaxis nempe confractis, non ratus bufo Pariſiis eruitur, qui forte per ſeculum ibidem detentus fuit. Nec enim edit, antequam reſpiret. Bibitaque ſemel aura, mortis demum ac diminutionis leges ſubit. Vixit etiam ſolo, ſuoque

que Archeo, antequam reſpiraret. Cætera creata fere omnia, in petra, putreſcunt. Bufo verò, in liquore fracido, nutritur, ac adoleſcit intra petram. Hinc conjicitur etiam, quod ſit animans deſtinatum divinitus, ut Idea ſui terroris, virulenta quidem ſibi, nobis, noſtræque Peſti, ſit toxicum in terrore. Nam ut ex præfatis ſat patet, quod bufo noſtræ contemperationi & adaptationi ſit maximè incongruus, ita terroris Idea in bufone, eſt ipſi terrori peſtifero, in nobis, valde peſtilens. Cum igitur bufo ſit infecta, hominis aſpectu pavidiſſima, quæ in ſe tamen, terrorem ab homine, ſimulque odium in hominem, format in Imaginem, ſive ens activum reale, & non ſola confuſaque apprehenſione ſubſiſtens (prout jam ante de Ideis prægnantis, itemque canis rabidi, &c. nudè eſt demonſtratum.) Hinc contingit oriri venenum ex bufone, interimens virus terroris peſtilens in homine, unde nimirum Archeus invaleſcit, nedum ſentiens, extinctam in ſe Ideam peſtilentem: ſed inſuper quia agnoſcit aliquid terrefieri, paveſcere, atque fugere, ſe longè inferius. Sic namque in omni bello, atque duello, è pavore hoſtis conſpicuo, animus hoſtilis roboratur. Eſt autem bufo tantæ formidinis, ut ſi poſitus directo aſpectu, ante te, ipſum aliquandiu intuearis intentis oculis, per horæ quadrantem, nec ſufugere queat, moriatur præ terrore. Bufo itaque occiſus, modo Paracelſico, abſque terrore mortuus, eſt zenexton indignus. Reſumto ergo animo, Archeus pavorem abjicit, maximopere ubi natum ſui terroris virus interimi perſentit. Erenim non agit zenexton, per modum aliorum agentium. Non ſecus atque virus Peſtis, eſt prorſus inſolens. Nec agit zenexton materialiter: ſed actio ejuſdem eſt ſpiritualis, ac prorſus ſympathetica. Si quidem ſymbolum activitatis, in quo conſiſtit ratio fundandæ ſympathiæ, eſt in concepto veneno terroris, tam in Peſte, quàm bufone. Ac prout virus Peſtis, anomalum eſt, cum aliis nil habens commune: ita quoque zenexton, activitate terroris alieni, atque peregrini exorbitans; noſtri terroris imagini peſtilenti, fit manifeſtum toxicum, cum refocillatione, confirmatione, robore ac reſurrectione Archei. Quam ſanè zenexton activitatem, Scholæ contemplari non potuêre, eò quod contemplari nequiverint iſtud Ariſtotelicum, nedum in Peſte: ſed & in venenis cæteris, eſſe mendoſum. Eſt nimirum actio zenextonis, à victoria patientis ſuper agens. Memineris namque quod terror atque odium in bufone, ab agente homine, ſuperante quidem, at nullatenus operante, impreſſa actuata proprio bufonis conceptu, & in gradum deducta, fiant agentia: quæ in præfata Idea, ſunt tanquam fugitiva animantia, ideóque terrefactum hominis Archeum reſtaurant, ac terroris virulenti imaginem enecant. Equidem in monomachiis ſpiritualibus, prorſus, atque longè ſecus certatur, quàm per appropriata agentia corporalia eſt ſolitum. Quod alibi demonſtravi, removendo activitates contrarietatum à proprietatibus naturæ. Zenexton ideò eſt de natura magnetica, agens ſcilicet duntaxat in objectum proprium, dum intra limites ſphæræ, ſuæ activitatis, occurrit. Dubium videri poſſet aliquibus, cur Imago odii, in bufone, ſit remedium: imago autem odii in rabido ſit toxicum. Ratio eſt in adjuncta terroris Idea, in bufone. Quæ inferioritatem veneni parit. Nam unum ſuperat aliud, in animoſitate conceptuum. Ideoque & imaginum. Rabidus enim canis, audax, temerarius, ejuſque ſigillata imago, obedientiam ſuam injicit. Nec enim rabibus, in quantum timet: ſed timet aquas, quia rabidus. Prout nec timet aquas, quatenus odit animalia. bufo autem eſt animans noſtri timidiſſimum, utque ex odio ſibi innato in nos, eſt ſibi malè conſcius (ſic diſponente divina clementia) Ita imagines illorum conceptuum penetrantes ſe mutuo, & comite,

mite, conferunt notam maximæ pusillanimitatis, intinctæ veneno odii. Hinc nempe necatur imago terroris pestilentis, ab imagine lethalis odii, & Archeus noster ab Imagine pusillanimis terroris, tanquam in speculo, per applicationem zenexton intuetur; ac superioritatem, quam ante amiserat, propemodum reassumit. Ideóque Idea terroris, in bufone, odit, simulque imago odii terret bufonem, unde venenum nostro terrori superinducit. Utroque scilicet medio, imaginem terroris pestilentis, in Archeo perimit. Est nimirum in spiritualibus primitiva autophilautia. Cum originalis omnis monomachia sensitivorum, non nisi ex præmeditatis conceptibus profluat: Uniuscujusque autem conceptus Idea formetur in phantasia, ac entitatem induat ad aliquid deinceps agendum. Etenim ut imagines motuum faciendorum, desinunt in motus: sic & sensuum imagines deferuntur primum intro, ad ulteriores consiliorum deliberationes: moxque ibidem degenerant, in imagines apprehensionum, passionum, vel perturbationum: atque inde feruntur ad aliquid agendum in corpore, vel extra se, labunturque ac glisount juxta directiones atque inclinationes passionum. Hactenus nimirum ejusmodi imagines determinant spiritus vitales, vel ipsas partes operativas viscerum, juxta impressionem sibi propriam. Quod clarissimè enotescit in veneno rabidi. Qui, si nos formidaret, ut timet aquas, nos non impeteret, nec ejus morsus nobis venenosus esset. Aranea namque, scorpio &c. sint animalcula iracunda, quæque si nos feriant, sui veneni iram in nos deponunt: vel potius, iræ venenum. Ancilla quædam subinde vescebatur araneis, nedum versicoloribus vineæ: sed & nigris illis, è specubus, & locis uliginosis, & inde vivebat sospes. Quapropter consideravi, araneam animal timidum dum manu apprehenditur; nec ideo venenum parere, prout aliàs, dum iratum nos pungit. Hinc nimirum apprehensus timidusque scorpio, medetur inflicto à se vulneri. Duo igitur in bufone occurrunt in summo gradu. Odii nimirum imago, virulenta sui qualitate, extinguit, retunditque fermentum appropriativum, ne Archeus induat combibatque partam terroris Ideam: Terroris autem imago in bufone, perterritum Archeum nostrum revocat, additque animositatem, ut à fugiente fugans reddatur. Sunt, præter zenexton, quædam attractiva. Quale est nasturtium aquaticum, cum succo foliorum raphani majoris. Itemque ceraforum halicacabi, & ficuum ana. Quæ contusa apponuntur, & aperitur cutis circulariter. Item Napellus, uva inversa, Aconitum, prius aceto cocta, tum cum ficu contusa, loco apposita, attrahunt potenter, & cutim aperiunt. Cujusmodi plures classes sunt.

Hippocrates redivivus.

HOMO quidam, custodi angelo eudæmoni familiaris, oravit, ut à Deo impetraret remedium, per quod Hippocrates Græcorum Pestem popularem curavit. Sperans miseris Christianis non denegatum iri, quod Gentilibus olim concessit Omnipotens. Dixit eudæmon: Hippocrates usus est sulfure, sale & pice. Quod responsum, post se relinquit obscuritates priores. Hinc factum, quod homo ille postmodum dixerit, his temporibus, sat dictum esse. Quare post anxiam indagationem, tandem mecum resolvi. Quod sulfur Hippocratis ætate, phlogiston vocatum. Quo etymo, mox deinde Dioscorides, optimum designari dixit, à sua proprietate, quod scilicet integrum igni absumeretur. Sed quia Hippocrates, quorumcunque morborum occultum virus, nuncupabat divinum in morbis, quodque per sulfur, virus pestilens (quod est venenorum, morborumque contagiosorum, summum

ſummum, atque anteſignanum) ſanaret, cœpit ideò vocare ſulfur τὸ θεῖον. Adeò ut hinc, in hodiernum uſque diem, ſulfur non aliter ſcribatur, aut nominetur, quàm nomine Divini. Eò quòd medeatur Peſti; quæ uti à Diis tantum immitti credita ſit, ſic & divinum auxilium in ſe continere putetur antiquitùs. Etenim cuncta univerſim corpora, etiam alexiteriorum, aërque ipſus, ſubjacent fracedini, & veneno Peſtis: ſuntque idcirco materia idonea occaſionalis ad Peſtem. Equidem Authores tædioſa diſputatione ſeſe verberant, an ſal ſit capax veneni peſtilentis? An epiſtola filo lineo clauſa, ſit contagionis particeps; non autem quæ ſtringitur filo metallico? Indolui ridiculum Italorum apologum, & rixandi ſtudium. Siquidem charta, non eſt minus capax contagii, quàm linum, undè fit. Argentum quoque, aurum, terſiſſimumque vitrum, atque ipſa antidotus, alienum virus peſtilens combibere poſſunt. Solum autem ſulfur, inter creata corpora reſiſtit fracedini, & Peſtis contagio. Quia ſolum ſulfur, inſtar ignis, omnem fracedinem, tam in doliis, quàm locis ipſis arcet, deletque cujusvis attactus, & odoris veſtigia. Sulfur enim ſic quoque tollit omnem propemodum pellis ſcabiem; quia contagii inimicum. Quocirca neque mirum, ſi Peſtis, in pellem derivata ab interno initio, per ſulfur quoque extrahatur. Etenim cum in Univerſo, nil promtiùs ignem concipiat ſulfure, quia merus velut ignis eſt; non mirum, quod ſulfur demonſtret proprietates ignis, quæ ſunt omnia comburere, nec contagio infici. Equidem vidi in cataracta Gandavenſi, integram legionem Neapolitanam Peſte periiſſe: erat autem ibidem cohors Germanorum, quæ pulvere pyrio ſua tinxerat induſia, ut lotrices, ſimulque pediculos excuſarent. Horum ſi qui perirent, id præ dyſenteria, non autem Peſte. Itaque Hippocrates τὸ θεῖον ἄπυρον (id ſonat ſulfur ſive divinum ignem non expertum) quod vivum nuncupatur in officinis, ſola fuſione, à ſuperflua terra ſequeſtrabat. Eſt autem flavum, quod ſemel accenſum, ardet porrò in finem uſque, nec pellem in ſuperficie contrahit, ut neque fecem notatu dignam poſt ſe relinquit: ſed totum avolat, ſemel accenſum, idcirco φλογιτὸν nominatum. Nondum enim ætate Hippocratis, modus enotuerat, ex pyrite, & marcaſitis, extrahendi ſulfuris. Quapropter ſulfur Italicum præſtat noſtrare, Leodii nato. Nam pyrites, arſenicale aliquid exſpirat coquendo, quippe arſenicum ideo vulgo fumus metallorum dicitur. Juſſit itaque Hippocrates primum, domos Peſte infectas ſulfure ſuffiri. Enimvero ſulfur dum uritur, ſeparanturque ejus heterogenea, dat nigram fuliginem, eructatque aquoſum, & acidum ſalem: qui in liquorem cogitur, diciturque ſtagma, ſive oleum ſulfuris. Denique ex accenſo ſulfure, exhalat pars ſulfuris homogenea, aſſurgens quidem propter calorem: ſed nondum accenſa. ideóque cum fumo evolat, priusquam flamma corripiatur. Sic nempe è lignis, olea nondum accenſa adſcendunt cum fuligine, & parietibus camini, fuliginem adhuc combuſtibilem affigunt. Sulfur autem ſic, cum fumo unà evolans, ut eſt in indole ſui priſtina: ita nec hoc loco alicujus valoris. At ſulfuris combuſti, cum omne ſemen per flammam deſtruatur, eo ipſo in Gas, ſive ſpiritum ſilveſtrem transmutatur. Quod ob proprietates ſui concreti, eſt Peſti antidotus. Nam cùm pharmacum debeat morbo adæquatè reſpondere, nequeunt aqua, ſal, fuligo, aut evolans flos ſulfuris, verum Peſtis eſſe remedium: ſed duntaxat Gas iſtud ſubtile, ac penè incorporeum, noſtro Archeo proinde confeſtim commiſcibile. Proinde Gas iſtud hyſtericas olfactu recreat; non autem oleum, non tinctura, lac, aut flores ſulfuris. Quo pacto autem Gas iſtud ſulfuris, ab ejus aporrhœa diſtinctum, agno-

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 317 sur 328

ſcas, lychnium ſulfuratum accende in lagena vitrea: videbis confeſtim, totam albo impleri fumo, ac tandem flammam à fumo ſuffocari. Dein ſerva lagenam ſubere optimè obturatam; & videbis ad vaſis parietes, affixum ſulfur, & in ſuperficie aquæ, ſi qua in fundo ſit. Quod ſi verò poſt aliquot dies, lychneum idem accenſum collo lagenæ impoſueris, è veſtigio flamma extinguitur, propter Gas ſulfuris condenſabile Non ſecus atque odor fracidus dolii, ſuffocat flammam lychnii ſulfurati. Hippocrates autem, omne vinum, quod in Peſte dabat, ſuffiebat hoc modo. Poculum ſtricti colli lychnio ardentis ſulfuris ſuffiebat, vinum ad tertiam partem affundebat, ac poculum arctè concluſum agitabat, dudum conquaſſando furſum atque deorſum. Donec vinum, omne Gas ſulfuris in ſe combibiſſet. Nondum enim Periapta, Amuletaque enotuerant. Myracopa autem ſupplebat, ungendo corpus vino græco, cui tenuiſſimum pollinem ſulfuris incoxerat. Sudantibus verò, eundem pollinem exſiccatum Sole, adſpergebat, & frictionibus juſſit applicari. Peſtis autem, cum nunquam careat febri, cernerentque Græci remedia Hippocratis, cœperunt primò Peſtem, dein omnem febrim, πῦρ ſive Ignem vocare. Non quidem ob febrium inſignem, atque neceſſarium calorem cauſticum: (licet ſic placuerit Galeno) Siquidem initium, frigus, rigores horroresque, tam Pyr vocarunt, quàm ardentem cauſum. Hippocrates enim ſulfur in cote lævigabat cum aqua. & rurſus exſiccatum, ſervabat ad uſus. Dabat autem cum vino ſalito, & calente, grana ſulfuris 24. ut ſudores proliceret. Salem autem olla vitriata primum decrepitabat, mox dein aucto igne liquabat. Nam aliàs ſal ſordes in ſe continet, quæ primo crepitu evolant, dehiſcente, ac ſubſiliente ſale. Hi ſpiritus fraceſcunt facile, ac ſalem, contagionis metui ſubſternunt. Sunt namque ſali admodum peregrini. Qui licet dudum ante ſalis fuſionem fugerint, inſtituit tamen ſalis liquationem, ut per ignem abſumatur, quicquid exotici in ſale contineretur. Enimvero cernebat mox à Peſtis invaſione, conſternatum appetitum, dein & impuritates in ſtomacho ſuccreſcere fracidas, ac nidoroſas: unde cephalalgia, vomitus, nauſea, delirium, ſopor, &c. orirentur quæ ſanationem Peſtis impedirent. Sumſit itaque carnium communem balſamum ſalis: qui fracidum virus, atque putredines everteret abſtergendo, cum virium conſervatione: dabatque vinum ſalſum fervidum, non autem tepidum, ut nauſeas compeſceret, & ſudores potenter cieret: addebatque ſulfur, ut ſuo velut odore Peſtem interimeret. Quia ſal abſtergit, à putredine conſervat, & ſulfur, venenum cohibet. Hunc autem ſudorem, præſcribebat triduo ad minimum, ſæpe tamen in hebdomadam dilatabat. Quotidie autem ſudabant bis, & vice ſingula, per diei ſextantem, ſi poterant. Primis diebus plus, ac deinceps conſequenter minus. Inter ſudandum enim, tollebat omnem potum: peracto autem ſudoris termino, hordei cremore cibabat, & pro potu, vinum græcum picatum, cui inerant pauca grana ſalis præfati, & ſulfuris. Folia autem Aſari, aceto macerata, calida ſuperponebat buboni, plantis pedum, atque manuum, quæ poſt horas 12 ſingulas, ſepeliri juſſit. Quoniam immenſum fœtent. Factum eſt deinceps, quod Græcia uvas conſperſerit muria maris aliquoties, priuſquam ad torcular deferrentur. Suaſit nempe id Hippocrates, ut unà ſic inſectæ ab uvis pellerentur. Hinc vina græca, etiamnum falſa hodie, neſcita uſus hujusmodi ratione. Ad grandes bubones, & ſtigmata, applicabat lintea calida, generoſo vino intincta, cui ſulfur, ut dixit, incoxerat. Præterea ſibi reſervabat arcanum, cujus obtuitu, ſibi divinos honores acquiſivit. Erat autem caro viperina, vel colubri-

na,

na, quas mundabat. Abſciſſis nempe caudæ extremo, & capite, pellem excoriabat, Inteſtina cum felle abjiciens: ſolum Cor & Jecur reſervabat: omnem verò cruorem, cum vena per ſpinam decurrente, extraxit. Carnem verò non bullivit more, quo Theriacæ inditur; ſed eandem, cum oſſibus, & præfatis viſceribus exactè contuſit & tepido furno exſiccavit, donec pulverari poſſent: quem pulverem deſpumato, coctoque ſatis melle, inſpergebat, dum ſciret carnes, coquendo, virtutem, tam in Jure, quàm vaporibus, deponere. Huic autem electuario aroma patrium addebat, ad palliandum ſecretum: ideoque nec ab Angelo patefactum. Myſterium autem, ſanatio continet. Quod ſicut mors per ſerpentem irrepſit: ipſa quoque per ſerpentis mortem vindicari debuerit. Adam enim gnarus proprietatum omnium beſtiarum, non ignoravit quoque, quod ſerpens callidior eſſet cæteris animantibus, quodque in ſerpente, balſamus præfatus lateret, remedium mortis. Quare Spiritus tenebrarum, protoplaſtis imponere non potuit tutius, quàm ſub pelle ſerpentis. Forte namque ſperarunt mortem à Deo minitatam, auxilio ſerpentis ſe evaſuros. Uſus quoque eſt Hippocrates vino picato. Quocirca conſideratione dignum, quod Hiſpania raro Peſte affligatur. Non quod deſint peccata aut ſordes, ubi nullæ propemodum latrinæ ſunt. Regio inquam caloribus æſtuans, Africæ æmula atque contermina eſt. Nec etiam quia magnates, potum nive refrigerant. Quia ſaltem rurales, atque cives, Peſte ſua peccata piarent. Sed Ægyptus utitur aquis, & fructibus, unde in carne fracedo. Hiſpania verò utitur vino, & quidem picato: quia cùm plerumque doliis careant, vina coriis picatis conſervant. Italia habet; vaſa lignea ideo nec pice utitur, coacta, frequentiusque Peſte corripitur. Pix enim, anthracibus appoſita, ſolamini eſt, citoque aperiuntur. Pix namque, eſcharæ nigredinem æmulatur. Inter arbores notas, ſola Picea, Tæda fit, & præ pinguedine ſtatim moritur, ſi trunco parum terræ adjicitur. Deus namque liberalis eſt ſuis remediis: idque ſuæ Bonitati eſt vernaculum. Mors enim, arbori ſuperveniens, mortem homini, facto, per arborem mortali, remedio deſtinari viſa eſt. Odor picis, ſuffumigio plurimis provinciis Peſte contaminatis, familiaris. Sic namque non unicum Hippocrati remedium, contra Peſtem, Petus aſſerit: & ab Athenienſibus velut deaſtro tutelari, litatum. Cum ergo Græci cernerent Hippocratem uti remedio, ſibi duntaxat cognito, cui ideo vitam, ſanationem, & totam tribuebant præſervationem: ſenſim deſperantes, magis magisque uſus ſalis atque ſulfuris, in oblivionem abiit, præſertim ſi aliquot anni, à Peſte liberi, intercurrerent. Ac deinde quisque medentûm cœpit varia ſeligere, ſperans ſuum, Hippocratis eſſe antidotum. Unde poſtmodum ſeges remediorum abſque numero collecta eſt, vacuis plerumque ariſtis. Tandem ex tenui olfactu viperinæ laudis ſurrexit Theriaces compoſitio, partim confuſione ſimplicium gravata, partimque inter præparandum diſſipatis odoribus, & in Juſculis, abjecere meliores proprietates viperæ. Hodiè magni ſit antidotus Orvietani pro Peſte: quia is primus auſus fuit publico foro, deglutire ignotum ſibi quodlibet toxicum. Quod hodie Germani præſtant ſolo uſu colubri. Parùm enim diſtinguunt Peſtem, à toxicis cæteris, parumque adnotarunt, invito Orvietani electuario, Peſtem nihilominus ſæviiſſe nuper per totam Longobardiam. Omitto namque, quod radicitus Peſtis à cæteris venenis differat. Quercetanus, hujusque farinæ ſcriptores, in cacoalexiteriis, ac tyrociniis plurima (audacter, an temulenter judicent alii ex ſuppoſitis Peſtis radicibus) dictant remedia: quorum unumquodque, non quidem ex ſcientia: ſed ex ſola

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 319 sur 328

putatione, concinnatum est, eorumque author commiseratione, si non supplicio, dignus est. Ranzovius namque, de sanitate tuenda, ad filium Saxonicam antidotum describit, per me tentatam aliquoties: at frustra semper. Quia virus, spirituali terroris imagine consistens, nil habet in præfata antidoto, quod radicitus eandem superet imaginem. Ideóque præ inscitia causarum Pestis, excogitavit quilibet multa, pluraque adhuc inconcinnè connexuit, contra virus peregrinè intrans. Universa nimirum confusa, citra methodum, experientiam, rationem, & causarũ notitiam. Nilque omnino contra Pestem, stultâ terroris imagine, atque persuasione timiditatis ortam, excogitatum, deinceps ab ævo Hippocratis, quisque Medentûm cœpit pro lubitu varia seligere, & connectere multa, ac multo plura, sperans suum, esse Hippocratis inventum. Interim numerus compositionum excrevit, sensimque incertitudo veritatem pristinam supplantavit. Et quanquam antidotus, operans circa effectus producti veneni in corpore, magni pendenda sit; dum tamen non operetur in Archei terrores, imaginemque inde productam: profectò, nec opem Pestilenti contagio adferre potest. Vel si cum iis quis resurgat à Peste, id non nisi infido fit auxilio. Nam in Peste, ipse Archeus terrore atque mœrore propemodum fascinatus est, ac pernicioſam imaginem in se cudit, quæ vera est Pestis: à qua nec sponte resurgit, nisi vi naturæ singulari, ac gratiâ divinâ. Porrò, ut tractatu singulari demonstravi alibi, primos conceptuum impetus non stare in libera voluntatis dispositione; sed fabricari in Hypochondriis: ita exin deductis argumentis, apprime spectavi, terroris imaginem, Pestemque videlicet ipsam formari circa stomachi ac Splenis ditionem. Id enim serio, longoque otio deprehendi, ac plurimis historiis observatione accuratè confirmavi, quarum unam aut alteram retulisse, non erit extra scopum. Adolescens quidam, cernens sororculam stigmate nigro adspersam, & extinctam, terrore perculsus, statim sarcinam circa os stomachi sensit, continuæ suspirationis monitricem. Utebatur quotidie Theriaca, adjuncta Myrrha, & petasitidis radice, edebat ac bibebat usque in hilaritatem. Tandem 12. die ab obitu sororis, febris; ac sopor, ipsum apprehendit, & triduo inde obiit. Nobilis virgo consimilem sarcinam, atque terroris anxietatem passa, tandem dejecta appetentia, suspiriis, compressionibusque stomachi, insomnes noctes, ac palpitante corde transegit, febris illam lenta atque continua apprehendit, cum lucta timoris & spei indesinente. Frustraneæ erant enim, quotquot secum deliberationes animositatis, ac resignationis liberæ, faceret. Spretis etiam cibis, vino tandem forti locus superfuit. Idque etiam mox fastidivit. Nec etiam tantopere mortem expavit, quantum futura deliria. Ridebat interim stultas anxietates, sive luctæ vanitates, suæque stultitiæ piguit ipsam. Medentes autem miserant sua ad illam Alexiteria. Sub quibus crevit animi duellum, non secus ac demorsis à rabido sua Hydrophobia. Ac tandem lethali mœstitia terroris pestiferi, jam planè despondebat animo. Quippe quæ à tribus hebdomadibus, somnum nullum admiserat, sub agonia perpetua, vitæ desperatione, & plena tamen luctæ suæ stultæ recognitione secum anxiebatur: Adhibitisque opiatis, pejus se habuit. Tandem inter metum, ac optatum mortis, remedio Hippocratis, 6 horarum spatio planè convaluit. Interim fateor atque moneo protestando, quòd condum Hippocratici remedii manifestaverim satis apertè, ut solis artis filiis, verisque Medicis sit sat patulum: solisque pigriis Medentibus lucro emancipatis, & invidis veritatis osoribus, tectum futurum. Narravi autem. 1. Historias præfatas, ut eluceſcant incipientes Pestes, nondum ve-

neno

Joannis Baptistæ Van Helmont, toparchæ in Royenboch, Pellines, &c. Opvscvla ... - page 320 sur 328

neno peſtilenti imbutas, nondumque ſufficienti imagine terroris comitatas. 2. Utque exin conſtet virtus remedii Hippocratici. 3. Quòd impetus primi, confuſionis, terroris, atque imaginationis circa os ſtomachi, in Hypochondrio contingant. In liene nimirum, cujus emunctorium eſt prope os ſtomachi, adeóque ſcopus illius ſagittarii. Nam in juvene ſano, quem Peſtis ſeptem horarum abripuerat, inſtituta anatomia, reperi eſcharam oblongam jam conſtitutam, ut prius vomitus motricem, ac dein ſyncopum continuarum authricem: ita & mortis repentinæ occaſionem dediſſe, prout in aliis, 16 horarum ſpatio, triplicem in ſtomacho eſcharam notavi patratam. 4 Quòd animalis verſutiæ herus, cum caduceo ſomni, ſoporis atque vigiliarum ibidem diverſorium elegerit. 5. Quódque omnis amentiæ atque delirii ſedes, ſit ibidem. Idque longâ demonſtratione alibi fundavi ex profeſſo. 6. Purgationes item, ut & myrrhatas antidotos peſtilentiales, non ſat tutas, aut confidentiâ dignas eſſe. 7. Quódque omnis ratio, deliberatio, animoſitas, reſignatio, conſolatio, argumentatio, omnisque verſutia humana, in contrarium, non niſi Æthyopem lavent in Peſte, prout & in Hydrophobia. 8. Quòd opera præſervativorum, ſit ignava, quoties & quamdiu perſtat ſigillum imaginis, à terrore fabricatæ. 9. Quòd ejusmodi imago continuos de ſe luctus excitet, phantaſiamque ipſam conculcet, nec minus ad ſe captivam trahat, quàm rabidi morſus nolentem hydrophobum parit. aut Tarantulæ ictus, delirium tripudiatorium. 10. Quòd laxa ſit ſolius ſudoris conſolatio, in ejusmodi terroribus 11. Quòd non devicta timoris Idea in viſcere, nec exulata fece, cui iſta imago inſedit, irritum eſt, quicquid magiſtrales, aut officinarum compoſitiones, moliantur. Hydrophobi namque, licet ſubinde per intervalla diſcretè loquantur, præſentiant, prædicentque advenam inſaniam, non poſſunt tamen non adigi in inſaniam ſuæ imaginis. 12. Quòd pernicioſa ſit natatio, & quicquid ſudorem cohibet. 13. Ptiſanæ, pultes, ſyrupos, atque Julapia, laxa ac frivola eſſe remedia tanto malo. 14 A Peſte notha pervenirl tandem ad legitimam: ſæpius tamen ægros deficere ſub incipiente, antequam ſua edat ſigna. Quæ tamen mox ab obitu, proditoria emergunt. 15. Quòd odores grati, ſuffitus aromatum, plumarum, aut calceamentorum, nullam Peſti adferant præſidium, aut ſubſidium. Per exemplum enim, Si fracidum cadum vini, aromatum, vel quovis alio odore, præterquam ſulfuris, imbuas: manet fracidum, novumque vinum, quod infuderis, mox contaminat, ut prius. Quare aromata, à ſemel terrefacto Archeo terrorem, terrorisque Ideam virulentam, nequaquam auferunt. Quia materiam veneni non tollunt, multo minus illud enecant, vel terrorem ab Archeo amovent; ut nec ſedem reficiunt, vel partem affectam ſolantur. Etenim Paracelſus, ad civitatem Stertzingam ſibi beneficam, commendat præ cæteris quibusvis remediis, ſub lingua ſenſim liquatam myrrham: ac junioribus in præſervationem, pro 24 horarum ſpatio promittit audacter. Quam attamen doctrinam expertus ſum mendacem. Vidi namque adoleſcentes, myrrhæ uſu multo, Peſte interfectos. Myrrha quidem, etſi cadavera, balſami loco præſervet à putredine: procul tamen diſtat Peſtis à putredine. Non ſecus ac candentis ferri eſchara, à putrefacto cruore diſcrepat. Et licet jam demortuum ſubſequatur putredo, terroris tamen virulenta imago propriè non putrefacit: ſicut propriiſſimè Archeum vitalem occîdit, ac in virus ſecum transmutat. Jubet enim myrrham ore detineri. Quaſi Peſtis neſciret intrare, niſi oretenus. Longè ergo conſultius, os clauſiſſe ſilentio. Equidem Peſtis horrebit myrrham, nec per nares intrare audebit,

ſi myrrha ore detenta, liqueſcat. An odor forte myrrhæ impediet, quominus imago venenoſa, non ſit venenoſa? ſit nocua? An enim myrrha in ore, repellet Peſtem ex Archeo? Eadem ratio æquè frivola ac inſulſa eſt, pro Theriaca, aceto &c. odoratis. Tandem ſciant mortales, in medendo, nil æquè damnoſum, ac credulitas, data abſque pignore, & veritate. Profectò accuſationes ægrorum, quandoque tonitruent contra negligentiam, falſitates, impoſturas, temeritates, falſasque medentûm merces, quibus vitâ ſpoliati fuere. Ego autem ex libris, Paracelſum virum deprehendi, temerarium promittendo, inexpertum in Peſte, inconſtantem in remediis, Ignarum in cauſis, ut & ingratum, erga beneficam Stertzingam. Parcant mihi ejus cultores, quod in re tanti momenti, pro veritate candidè loqui cogar, ne quis ſe ſuis fidat in Peſte auxiliis.

Imago terroris ventilata.

HACTENUS inauditum virus Peſtis produxi. Scilicet animam, ejusque vitalem Archeum pollere imaginatione ſibi vernacula. Imaginationis autem præfatæ poteſtatem eſſe, formare Ideas: non quidem quæ amplius ſint nudum ens rationis, ſive non ens: ſed veram prorſus imaginis ſubſiſtentis entitatem actualiter habeant. Quæ nimirum imaginatio, cum ſit opus carnis, brutis etiam nobiscum commune; hinc nempe fabricatur in externo homine, à quo nil niſi hoc aliquid, longè à ſpirituali conceptu diverſum, progreditur. Ad quam autem entitatem ſubſiſtentem, conſequendum, ipſe Archeus veſtit ſuum conceptum (qui mera & abſtracta adhuc eſt mentalis Idea) ſui involucro, ſive particula auræ ſuæ adeo, ut quod in ſe concepit abſtracto imaginationis conceptu, idipſum Archeus mox veſtiat, induatque vitali aura. Sic ut deinceps ſit ſubſiſtens ens, imago ſcilicet ab imaginatione fabricata. Porrò ut conceptuum, ac paſſionum variæ ſunt difformitates, juxta Prothei illius libertatem: ita haud dubie ſunt & iſtiusmodi imaginum multiplices varietates, procul ab invicem ſegregatæ. Etenim ſic lætitia, atque triſtitia, è diametro ab invicem recedunt, harumque Ideæ, ſpiritibus vitalibus indutæ, ſculptæ, ac uſæ, diametraliter in nobis diſſimiles operationes edunt. Suntque ideò Imagines terroris plurimum virulentæ, atque potentes ad contaminandum, ſymbolizantem ſecum ſpiritum vitalem, tam in corde, ac arteriis, quàm in ipſamet ſolidorum œconomia habitantem. Quam ſcilicet imaginem, ejusque efficaciam potentiſſimam, jam ante, ac pluries alibi, manifeſtavi, quantum potui. Dixi etiam, ac demonſtravi, eandem imaginem eſſe Peſtis eſſentialem, formalem, atque immediatam quidditatem. Quippe quod non infrequenter ex ſolo terrore, à Peſte Peſtis ſit fabricata, licet non præexſiſteret cauſa materialis, unde hauriri poſſet. Tractavi deinceps obiter de præſervatione ac ſanatione Peſtis per zenexton, & remedia olim temporibus Hippocratis uſitata. Attamen nondum pro præſenti ſeculo ſat dictum in ordine ad ſanandum. Siquidem plurimæ occurrunt difficultates, nondum ſat elucidatæ. Inprimis imago terroris unica eſt quidem ſua in ſpecie, ac proinde difficulter poteſt intelligi, quod Peſtis ex unica uniformique Idea terriculamenti, quiret tam diverſa, tam diſtinctis nedum emunctoriis: ſed per totum corpus tam diſtinctas partes æqualiter, pro ſuo lubitu affligere. 2. Deinde, quod eadem terroris imago quiret ſolo nutu ſuo tam diverſa à ſe invicem producta, cudere. Qualia ſunt Anthraces, Bubones, eſcharæ, veſiculæ, puſtulæ, tumores, vibices, &c. 3. Quod unica terroris Idea, nedum partes externas, ſed & ſtomachum invaderet, & obſideret, itemque caput, &c. 4. Quod unitas illius Ideæ, nunc acutiſſimum morbem,

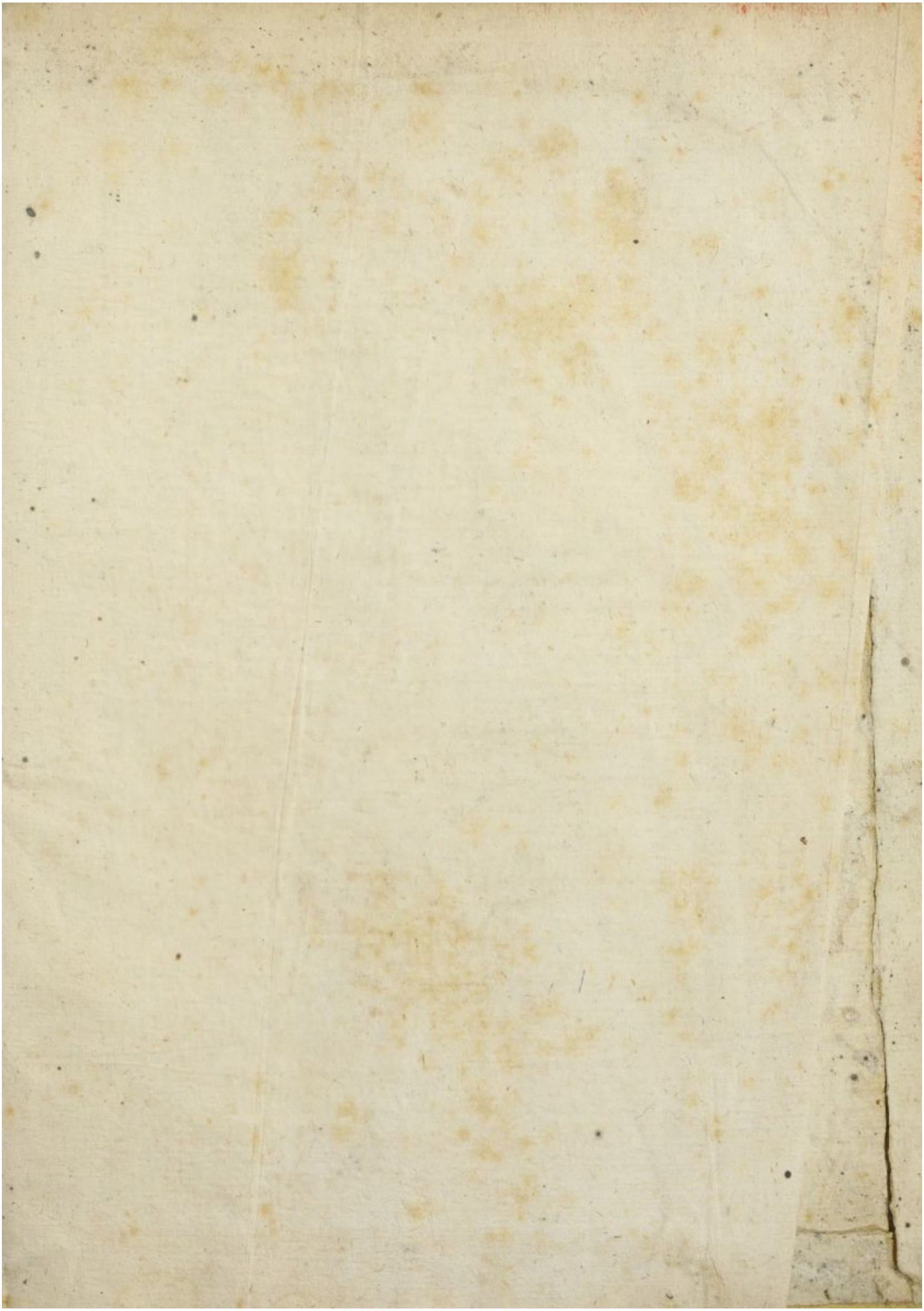
aliàs

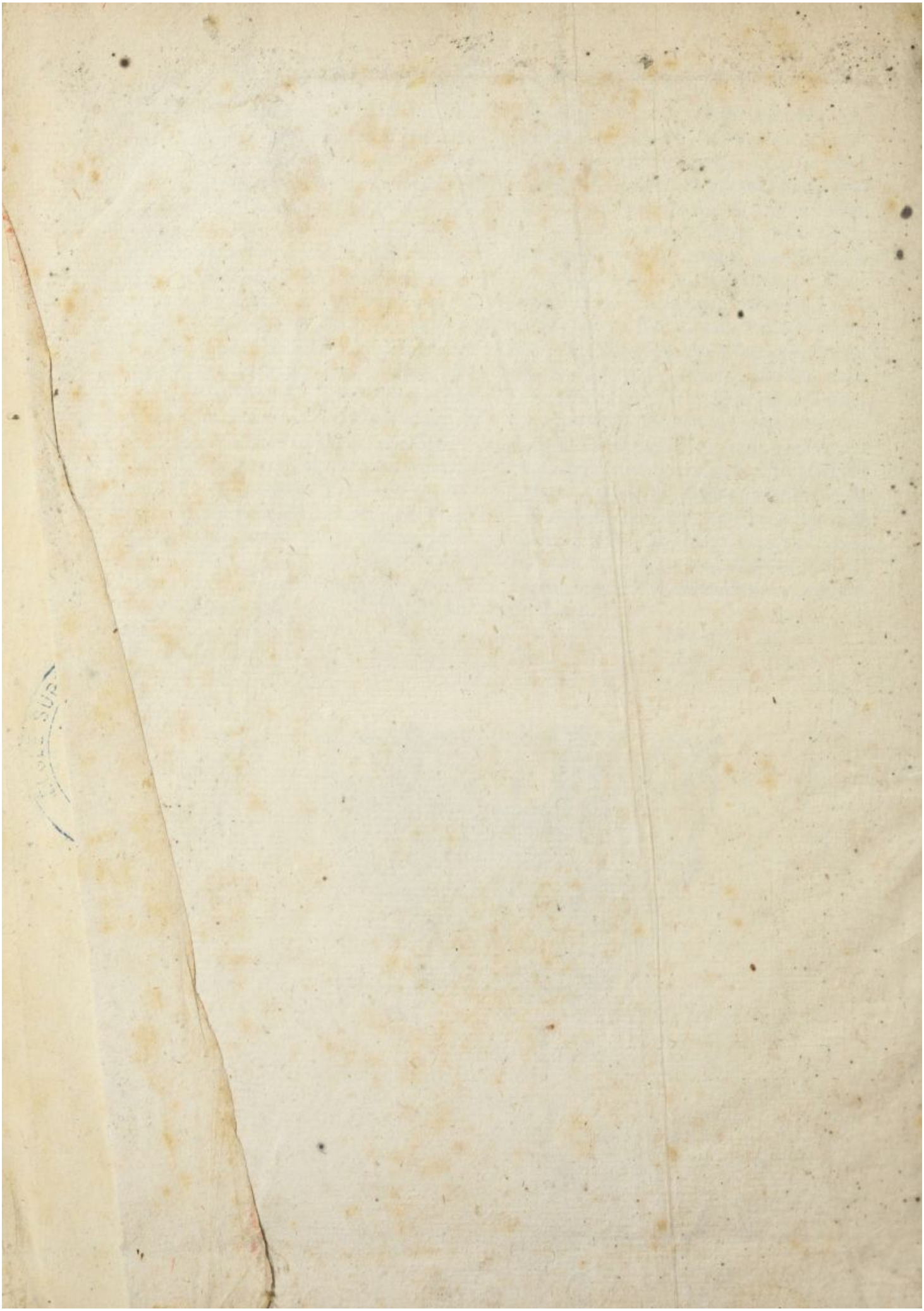
aliàs lentum ſenſimque nictantem, alibi ſenſim ſponte fatiſcentem produceret: cum ejusmodi effectus potius veneni diverſitatem, quàm identitatem accuſare videantur. 5. Quod Archeus humanus, terroris venenoſa Idea pavidus, ac velut profugus, vires, atque animum haberet, eſcharam in pelle producendi inſtar ferri candentis. Imò & ſtomachum, ſive viſcus principale, eſchara perforet. 6. Quod inquam delirium, ſive vigilia, non ex eodem cum ſopore initio pullulare videantur. At omnem hujusmodi anxietatem unica facile reſponſio delet. Nimirum omnis primus conceptus, primique conceptuum impetus, contingunt infra ſeptum transverſum, qui ideò negantur ſubeſſe rationi, aut eſſe in noſtra poteſtate. Quapropter Hypochondriacas paſſiones ibidem vigere, omnis jam ætas conceſſit. Deinde Peſtem, immediate à peſtilenti terrore frequenter introductam, nemo ambigit. Qui terror imaginatione illius loci ut fabricatur: ita & cuditur terroris imago, unde ſibi Imaginatio etymon deſumſit. Non eſt autem ejusmodi imago deſes, aut citra operandi facultatem: cum plurimi morbi à perturbationibus nudis, incepiſſe nemo neſciat. Denique terror, nedum eſt animæ humanæ, ac ſolius rationis pavor: ſed & Archeus ipſe terretur, iraſciturque naturali quodam fervore, ac paſſionum illecebris. Porrò terror cudit quidem imaginem Peſtis effectricem, confuſionis atque horroris genitricem: ſed venenum, imago iſta non aſſumit, ab indiſtincta confuſione terroris, terrore confuſo, metuque aut fuga deſertoris Archei: ſed ſicut omnis ſerpens, canisque rabidus, venenum parit per conceptum iræ furibundæ: ita quoque Archei terror non ſufficit, ad productionem peſtilentis imaginis: niſi furor Archei, imaginem virulentam pepererit, quæ ſimul penetret, & nubatur imagini terroris. Hinc nempe fit, quod Peſtis plerumque circa ſtomachum naſcatur, ſeſeque manifeſtet per nauſeas, vomitum, inappetentiam, dolorem capitis, febrim, ſopores, ac tandem deliria. Siquidem hanc ſupellectilem verſari circa ſtomachum, alibi de febribus, ac tractatu Duumviratus, ſatis amplè demonſtravi. Eſchara enim non fit in mortuo: ſed tantum in vivis, adeóque à vita, & Archeo ipſo (prout de ſenſationibus alibi) qui excandeſcens parit furoris imaginem, quæ nata eſt ſe ipſam, totumque ſpiritum Archei, ipſumque influum ſpiritum ſanguinis arterialis, commutare in corrodens alcali. Vitalis enim ſpiritus, qui primo ortu materialiter in digeſtione ſtomachi acidus fuit, ac digeſtionibus ſubſequentibus ſalſus fit, atque volatilis; formaliter degenerat, fitque ſal corroſivum, atque alcali volatile, efficiens cauſa corroſionis, & eſcharæ. Nam ad tranſmutationis tam peregrinæ, & exoticæ (à peregrina ſcilicet & exotica imagine productæ) rabiem, quicquid eſt vitale, in ipſamet ſolida partium ſubſtantia, id totum excandeſcente principio vitali irato, ac ſuccenſo, accenditur, variosque morbos (qui in pruno, igne Perſico, gangræna, eryſipelate, &c. obvii veniunt) parit. Patet ergo, ab eodem terrefacti, & in rabiem ſuccenſi Archei, initio, contingere nunc in ſtomacho, nunc in pelle, glandulis, emunctoriis, tum etiam ſubinde in ipſamet ſolida ſimiliarium, aut viſcerum œconomia ſuſcitari peſtem diverſimodè; unde lethales ſphaceli, eſcharæ, atque combuſtiones, contingunt, pro diverſitate partium, ad quas Archeus furibundus, ac terrore plenus, diverterit. Quod autem terrefactus, profugus Archeus, rediensque ac ſemifurens tam hoſtilis fiat partibus clientibus, quibus ſolus præſidet, non aliunde petenda eſt confirmatio; quàm quod ſpina infixa, quæ axungia leporina, tutò abſque incommoditatibus expellitur, quatenus furorem Archei lenit iſtud remedium: quæ ſpina alioquin ingentem furoris tragœdiam

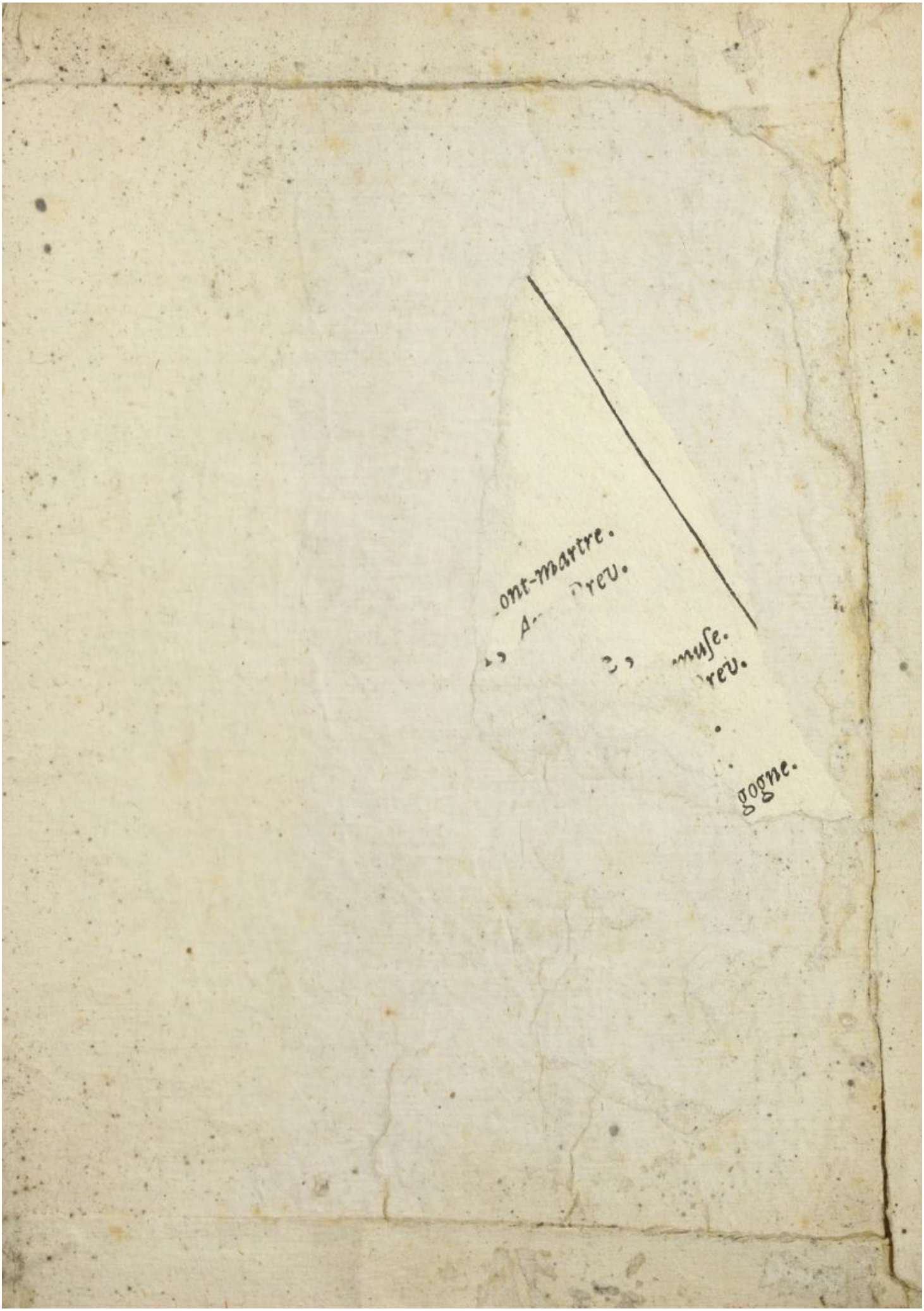
E P

diam ſuſcitat. Parit nempe Archeus, ſuis clientibus venenum, ſuo furore, quod alioqui ſimplex vulnuſculum lubens ignoraret, Puta, quam diſſimile eſt vulnus phlebotomi, & ictus apis. Itemque ictus phlebotomi, mundi, quantum diſtat à punctura immundi phlebotomi. Non mirum ergo, quod ſedes, qua primum imago concepti terroris, & combinatæ imaginis furoris penetratio, contigerint, hoſtiliter agitetur, furibundè exuratur: ſæpe tamen ab inſito vitæ ſpiritu, transmittuntur atque fugantur venenati turbines, ad habitum exteriorem; ad loca inquam, quorſum latex propria ſponte ſubter valetudinem gliſcit, ſive ad habitum externum corporis dimittantur. Ideóque quicquid in Peſte agendum eſt, id feſtinanter curandum eſt. Etenim quandoque imago Peſtis tantùm veſtitur ſpiritu influo: tum facile ſudorifera ſubveniunt. Sed ubi ſolidis inhærens, innatusque Archeus Imaginem ſui terroris & furoris concipit, niſi ſtatim alimento ſuo ſpermatico reſignet, ac deponat conceptam imaginem (tartarum cruoris iſtud corruptum alimentum vocavi) tumoremque prodat, periculum eſt, ne in ipſam ſolidorum mox ſubſtantiam tranſmigret: quod inexcuſabile mortis detrimentum continet. Ideóque ne tenax intus hoſpitium, Peſtis ſibi ſumat, procurandum, ut imago non dudum intus fluctuet peſtilens: ſed tota ſupellex, foras per ſudorem proliciatur, & excidat. Carlina enim Imperatori olim ab Angelo oſtenſa dicitur, pro Peſte exercitus (fortè ideo carduus dicitur angelicus) quod primus ortus imaginis peſtilentis, circa ſtomachum ſopores, nauſeas, febrim, vomitum, & cephalalgias ſuſcitet; Ixia verò ſomnum arceat, multóque magis ſopores contra naturam. Ideóque extractum Carlinæ recentis, non fore infecundum recenti Peſti ſperant.

ECOLE SUPÉRIEURE DE PHARMACIE DE PARIS
BIBLIOTHÈQUE

ont-martre.
reu.
muſe.
reu.
gogne.

